

BROWN UNIVERSITY
BROWN JUDAIC STUDIES

Edited by

Jacob Neusner
Wendell S. Dietrich, Ernest S. Frerichs,
Sumner B. Twiss, Alan Zuckerman

Board of Editors

David Altshuler, George Washington University
David R. Blumenthal, Emory University
Baruch M. Bokser, University of California, Berkeley
Joel Gereboff, Arizona State University
David Goldenberg, Dropsie University
Robert Goldenberg, State University of New York, Stony Brook
David Goodblatt, Haifa University
William Scott Green, University of Rochester
Peter Haas, Vanderbilt University
Martin Jaffee, University of Virginia
Shamai Kanter, Temple Beth El, Rochester, New York
Jack L. Lightstone, Concordia University
Irving Mandelbaum, University of Texas
Alan Mintz, University of Maryland
Alan J. Peck, Tulane University
Gary G. Porton, University of Illinois
Marc L. Raphael, Ohio State University
Richard S. Sarason, Hebrew Union College-Jewish Institute of Religion
Tzvee Zahavy, University of Minnesota

Editorial Committee:

Roger Brooks
Louis Newman

Number 30

The Book of Mirrors:
Sefer Mar'ot ha-Zove'ot

by

R. David ben Yehudah he-Hasid

Edited by

Daniel Chanan Matt

David ben Judah

The Book of Mirrors: *Sefer Mar'ot ha-Zove'ot*

R. David ben Yehudah he-Hasid

Edited by
Daniel Chanan Matt

Scholars Press

Published by
Scholars Press
101 Salem St.
P.O. Box 2268
Chico, CA 95927

The Book of Mirrors:
Sefer Mar'ot ha-Zove'ot

by
R. David ben Yehudah he-Hasid

Edited by
Daniel Chanan Matt

©1982
Brown University

Publication of this book has been made possible in part by The Tisch
Publication Fund of Brown Judaic Studies.

Library of Congress Cataloging in Publication Data

David ben Judah, he-Hasid, ca. 1240-ca. 1320.

The book of mirrors = *Sefer Mar'ot*
ha-zove'ot.

(Brown Judaic studies ; no. 30)

Text in Hebrew, introd. in English.

Bibliography: p.

I. Cabala. I. Matt, Daniel Chanan.

II. Title. III. Title: *Sefer Mar'ot ha-zove'ot*.

IV. Title: *Mar'ot ha-zove'ot*. V. Series.

BM525.D38 1981 296.1'6 81-9308

ISBN 0-89130-525-4 (pbk.) AACR2

To my brother David

...with lovely eyes

1 Samuel 16:12

...lovely in mirrors and visions, colors and hues:
all these appear in the mirror that does not shine.

The Book of Mirrors 19:21

YALE

Printed in the United States

Judica
BM525
D38
1982
(LC)

CONTENTS

PREFACE	ix
ABBREVIATIONS	xi
TRANSLITERATIONS	xiii
INTRODUCTION	
1. R. David ben Yehudah he-Ḥasid	
1.1 His Identity	1
1.2 His Other Writings	3
2. <i>The Book of Mirrors: Sefer Mar ʔot ha-Zove ʔot</i>	
2.1 Description of the MSS	5
2.2 Date of Composition	6
2.3 Was <i>The Book of Mirrors</i> Originally Longer?	7
2.4 The Title	8
2.5 Literary Structure of <i>The Book of Mirrors</i>	10
2.6 Kabbalistic Sources in the Anthology	11
2.7 Zohar Translations	13
2.8 R. David's Method	17
2.9 References to <i>The Book of Mirrors</i>	19
3. Aspects of R. David's Kabbalah	
3.1 A Name for the Infinite	21
3.2 <i>ʿIllat ha-ʿIllot</i> and <i>Keter</i>	22
3.3 The Ten <i>Zahzahot</i>	23
3.4 <i>Keter</i> as <i>Maḥshavah</i>	24
3.5 The Personification of <i>Keter</i>	25
3.6 <i>Keter</i> and <i>Malkhut</i>	26
3.7 The Independent Aspect of <i>Malkhut</i>	27
3.8 The Attack of the <i>Temurot</i>	29
3.9 The <i>Shemittot</i>	31
3.10 <i>Sod ha-Malbush</i>	33
Concluding Remarks	35
BIBLIOGRAPHY	39
INDEXES	
General Index	45
Index of Terms	49
Index of Sources	51
EXPLANATION OF THE CRITICAL APPARATUS	81
CRITICAL APPARATUS (Hebrew Pagination)	
Apparatus	289
Hebrew Abbreviations	287
Signs in the Apparatus	286
Sigla of the MSS	285
SEFER MAR ʔOT HA-ZOVE ʔOT	1

PREFACE

Writing to Hayyim Nahman Bialik in 1925, Gershom Scholem outlined a plan for research into kabbalistic literature.¹ He listed important works that lay in manuscript, awaiting their redemption, and proposed a program of publication and textual analysis. Among the MSS on that list were those of R. David ben Yehudah he-Ḥasid, a Spanish kabbalist of the early fourteenth century. Scholem noted that R. David was the first author after Moses de León to rely heavily on the Zohar.

Since the date of that letter, a new and ancient field has been cultivated. Thanks to Scholem and his school, we now have a clear picture of the basic development of Kabbalah; the profound symbol systems of mystical Judaism have begun to yield fruit. Still, several of the projects outlined in Scholem's letter have not been completed or even undertaken. Until now, for example, none of the works of R. David ben Yehudah has been published. This volume provides a critical edition of R. David's *Book of Mirrors*, *Sefer Mar ʔot ha-Zove ʔot*.

The Book of Mirrors is a composite work: an anthology of Kabbalah and an original commentary on the Torah. R. David copies freely, and almost always without acknowledgment, from several prominent kabbalists of the thirteenth century: Ezra and Azriel of Gerona, Todros Abulafia, Joseph Gikatilla, and Moses de León. An important feature of *The Book of Mirrors* is the large number of Zohar passages that R. David translates into Hebrew from the original Aramaic. His renderings represent the first lengthy translations of the Zohar; through them we see how the work was read and understood by a fourteenth-century kabbalist. R. David did not regard the Zohar as an ancient midrash; he appropriates its pseudepigraphic style to introduce his own teachings. A generation after its appearance, the Zohar has become a model for mystical exegesis.

This critical edition of R. David's *Book of Mirrors* was prepared as a Ph.D. dissertation in the Department of Near Eastern and Judaic Studies at Brandeis University in 1976-77. I want to thank my advisers, Profs. Alexander Altmann and Marvin Fox, for their guidance. A number of colleagues, friends, and teachers read the Introduction; I thank them for their criticism and suggestions: Profs. Michael Fishbane, Naḥum Glatzer, Amos Goldreich, Arthur Green, Moshe Idel, Alfred Ivry, Yehuda Liebes, and Gershom Scholem.

I am grateful to the National Foundation for Jewish Culture and the Memorial Foundation for Jewish Culture for providing me with grants in 1976-77.

A number of libraries extended their facilities to me. I thank the people who tend the books at: Brandeis University, Harvard University, the University of California, the Graduate Theological Union, the Jewish Theological Seminary, the Institute of Microfilmed Hebrew Manuscripts at the Jewish National and University Library, Jerusalem, and the Library at the Monastery of San Lorenzo de El Escorial, Spain.

Finally I thank those who have helped me polish *The Book of Mirrors* for *Brown Judaic Studies*: Profs. David Blumenthal, Baruch Bokser, Jacob Neusner, and Claude Welch; Bill Tuthill and the computer consultants at UC Berkeley; the staff at Scholars Press and my editor, Davis Perkins; my friends Beverly Todd and Tom Rose, Paul Schwartz, and Ana Massie.

¹The letter appears in Scholem, *Devarim be-Go*, 1:59-63.

TRANSLITERATIONS

א	<i>alef</i>	ל	<i>lamed</i>
ב	<i>bet</i>	מ	<i>mem</i>
ו	<i>vet</i>	נ	<i>nun</i>
ג	<i>gimmel</i>	ס	<i>samekh</i>
ד	<i>dalet</i>	ע	<i>ayin</i>
ה	<i>he</i>	פ	<i>pe</i>
ו	<i>vav</i>	ף	<i>fe</i>
ז	<i>zayin</i>	צ	<i>zadi</i>
ח	<i>het</i>	ק	<i>qof</i>
ט	<i>tet</i>	ר	<i>resh</i>
י, י	<i>yod</i>	ש	<i>shin</i>
כ	<i>kaf</i>	ס	<i>sin</i>
כח	<i>khaf</i>	ת	<i>tav</i>

INTRODUCTION

1. R. DAVID BEN YEHUDAH HE-HASID

1.1. His Identity

Little is known about R. David ben Yehudah he-Hasid. In 1874 H. Gross conjectured that he was the son of the famous German mystic, Yehudah ben Shemu²el he-Hasid of Regensburg.¹ S. D. Luzzatto already doubted this identification,² and A. Epstein confirmed his judgment, suggesting that David's father was a later Yehudah he-Hasid.³ A. Marmorstein, who wrote the first article devoted to R. David, adopted this view and argued that David was born a German Jew but later lived in Spain. He based this conclusion on statements found in R. David's *Or Zaru'a*, a kabbalistic commentary on the liturgy (see below, § 1.2.). There the author praises Ahkenazic customs, giving them precedence over Spanish customs. At one point he states: "I have learned from my teachers in France...."⁴

A year after Marmorstein's article appeared, G. Scholem published a study on R. David as one of his "Chapters of the History of Kabbalistic Literature."⁵ He disputed Marmorstein's contention that David was born in Germany. There is no doubt, argued Scholem, that he traveled there and to other countries. He states in *The Book of Mirrors* that he carried a certain holy name "on all the roads I traveled," and that "due to the tribulations of travel I lost it."⁶ In his *Or Zaru'a* he says, "I have seen *siddurim* in Ashkenaz...."⁷ However, there is no indication that R. David was German by birth. The order of prayers in *Or Zaru'a* cannot be adduced as proof of his native country; David simply copied whatever he saw, adopting both Spanish and Ashkenazic readings.⁸ In one passage R. David traces a tradition back to his father: "The great Rabbi Shim'on received this secret from our father [*min beit av shellanu*], Rabbi Yehudah he-Hasid."⁹ The secret transmitted here is Spanish Kabbalah; it could not have originated in Germany.

Unfortunately, the most explicit references to R. David's genealogy come from an unreliable source. Oxford MS 2292 contains a "Treatise on the Secrets of the Alphabet" that is attributed to R. David.¹⁰ After a few pages of these secrets the MS reads:

¹Heinrich Gross, "Die Söhne des R. Jehuda b. Samuel Chassid," *Magazin für die Wissenschaft des Judenthums* 1 (1874): 107.

²Samuel David Luzzatto, "Bibliothèque de feu Joseph Almanzi," *Hebraeische Bibliographie (Ha-Mazkir)* 4 (1861): 98.

³Abraham Epstein, "Das talmudische Lexikon," *MGWJ* 39 (1895): 450.

⁴Arthur Marmorstein, "David ben Jehuda Hasid," *MGWJ* 71 (1927): 39-48.

⁵Gershom Scholem, "Peraqim mi-toledot sifrut ha-qabbalah," *Kiryat Sefer* 4 (1927-28): 302-27 (hereafter cited as "Peraqim").

⁶*Sefer Mar'ot ha-Zove'ot* (hereafter cited as *MhZ*), p. 197, l. 11 (below, Hebrew pagination).

⁷*Or Zaru'a*, British Museum MS 771, f. 47a.

⁸Scholem, "Peraqim," p. 305.

⁹*Or Zaru'a*, f. 98a-b; see Scholem, p. 304, who suggests that R. Shim'on was a student-friend of R. David's father; cf. Amos Goldreich, "Sefer ha-Gevul le-R. David ben Yehudah he-Hasid" (Master's thesis, Tel Aviv University, 1972), p. 2 (hereafter cited as "Sefer ha-Gevul").

¹⁰Oxford MS 2292, f. 32a; see Adolph Neubauer, *Catalogue of the Hebrew Manuscripts in the Bodleian Library*, p. 800; Scholem, "Peraqim," p. 303.

The awareness of this generation is limited; they cannot comprehend in depth nor are they worthy to do so. If this were not the case, I would transmit more of the profound, sealed mysteries and the marvelous wonders from the secrets of He who dwells in the heights, from what I have received from my grandfather, the great rabbi, our master, Moses son of Nahman, may his memory be a blessing.¹¹

It appears that R. David's grandfather was none other than R. Moses son of Nahman, the Ramban (1194-1270). At the end of the same MS the genealogy is described more explicitly:

From the son of Nahman, Moses the Prince, I have received it; I have gathered it from his vineyard. I am David; he is my grandfather...the father of Rabbi Yehudah Hasid.¹²

These two statements, both worded in the first person, seem to prove that R. David was the grandson of the Ramban. However, this conclusion is highly suspect, for, as Efraim Kupfer has pointed out, the "Treatise on the Secrets of the Alphabet" was not written by R. David. Its real author was Yom Tov Lipmann Muelhausen, the fifteenth-century rabbi and kabbalist, author of *Sefer Nizzahon*.¹³ In the other extant versions of the "Secrets" neither the two autobiographical passages nor the attribution of the work to R. David is to be found.¹⁴ Apparently a certain scribe chose to attribute R. Yom Tov's work to R. David ben Yehudah ha-Hasid. In addition to inserting references to R. David and his genealogy, this editor was careful to delete any telltale signs of the real author, R. Yom Tov.¹⁵

To what extent can we rely on the statements in the Oxford MS? On the one hand, they are forgeries and thus suspect. On the other hand, it should be noted that a certain scribe had a tradition that R. David, the author of *The Book of Mirrors*, was the grandson of the Ramban. This observation cannot be adduced as proof.

Leaving aside the curious and perplexing Oxford MS, there are certain other pieces of information that bear on the question of R. David's relation to the Ramban:

¹¹Ma²amar al Sodot ha-²Alef Beit. Oxford MS 2292, ff. 33b-34a; cf. Scholem, "Peraqim," p. 303.

¹²Ma²amar, f. 36b; Scholem, "Peraqim," pp. 305-6. Apparently, the Ramban did have a son named Yehudah. His oldest son was Nahman; he had a second son, Shelomoh. H Chavel postulates that there was a third son who was a courtier in Castile. To him is addressed the Ramban's letter on how to conduct oneself in the royal court. See *Kirve ha-Ramban*, ed. Hayyim Chavel, 1:369-71; Chavel, *Rabbeinu Moshe ben Nahman* (Jerusalem, 1967), pp. 34-5, n. 39; p. 207; cf. Salo Baron, *A Social and Religious History of the Jews*, 9:282, n. 38. In Chavel's edition of this letter (based on Solomon Schechter's edition in *JQR* 5 [O.S.] (1892-93): 115-9) the son's name is not provided. However, in a version of the letter published by Reuven Margalit (*Vikkuaḥ ha-Ramban*, p. 48) the letter is titled: *Ha-²Iggeret she-shalah ha-Ramban bi-heyot be-²Erez Yisra²el li-veno Yehudah le-Qa²stilya² bi-heyot beno² omed li-fenei ha-melekh*. See Scholem, *Kiryat Sefer* 6 (1929-30): 400, n. 1; cf. Isaac Unna, *Rabbi Moshe ben Nahman*, p. 91; Isaac Baer, *Toledot ha-Yehudim bi-Sefarad ha-Nozrit*, 1:71.

¹³R. Yom Tov's treatise was first printed at the end of Shimson ben Eliezer's *Barukh She-²Amar* (Shklov, 1804), pp. 17ff.; see the edition in *Qovez Sifrei Seta'm*, ed. Menahem Mendel Meshi-Zahav, 1:197ff. Kupfer has not yet published this discovery; he informed me of it in Jerusalem in the spring of 1977. In the *Sodot* R. Yom Tov refers several times to his *Sefer ha-²Eshkol*; these references fit well into the context of the *Sodot* and are not a later interpolation. (Cf. *Qovez Sifrei Seta'm*, pp. 197ff. with *Sefer ha-²Eshkol*, ed. Judah Kaufman, Introduction, p. 170.) The signature at the end of the *Sodot*, *t'v yom'i* (*Barukh She-²Amar*, p. 24a; Oxford MS 2292, f. 36b), is R. Yom Tov's: see *Sefer ha-²Eshkol*, p. 175; cf. Moritz Steinschneider, *Jewish Literature*, p. 305.

¹⁴See *Barukh She-²Amar*, pp. 22b, 23a, 24a; *Qovez Sifrei Seta'm*, pp. 197ff.

¹⁵All of the references to R. Yom Tov's *Sefer ha-²Eshkol* (see above, n. 13) are deleted in the Oxford MS. How far this anonymous editor is willing to go in his project is demonstrated on f. 36a of the MS, where he replaces R. Yom Tov's reference to *Sefer ha-²Eshkol* with a reference to *Sefer Me²orat ha-Zefushot Peirush ha-Torah* (a scribal corruption of *Mar²ot ha-Zove²ot*). Cf. *Barukh She-²Amar*, p. 23d; the parallel in *Sefer ha-²Eshkol*, p. 168; and *MhZ* 178:30ff. We can only speculate as to the reason for this curious example of scribal license. One possible explanation is that the scribe actually believed that R. David was involved with the original composition of the "Treatise." R. Yom Tov states at the beginning of his *Sodot* that he drew on many sources: teachers, scribes, and books (*Barukh She-²Amar*, p. 17b). We do possess a different "Treatise on the Alphabet" by the real R. David (see below, § 1.2.), and though the two works are distinct, there are certain parallels between them: cf. letters g, h, s, r, sh in R. David's authentic treatise (preserved in Paris MS 841, ff. 138a-41a) with the same letters in R. Yom Tov's *Sodot*. It is possible that among R. Yom Tov's sources was this work of R. David. Our scribe may have felt that R. David was the original author of, or at least a contributor to, R. Yom Tov's "Treatise"; he may have decided to make the changes that would restore authorship to him.

(1) In a collection of kabbalistic secrets entitled *Shorshei ha-Shemot*, by R. Moses Zacuto, there appear the following tradition copied, according to the author, from R. Hayyim Vital:

Zo² qabbalah me-²"b shemot ha-Ryd"²a [R. Yizhaq de-min² Akko]
²asher qibbelah me-R. David ben me²or ha-golah ha-Ramban z'l.¹⁶

Here R. David is identified as the son of the Ramban. There is no evidence that the Ramban had a son named David; the reading may be the result of a scribal error by which the phrase *ben beno shel* was reduced to *ben*. It should be noted that there is considerable evidence in *The Book of Mirrors* of R. David's knowledge of divine names and the seventy-two-letter name in particular.¹⁷

(2) In his only autobiographical reference in *The Book of Mirrors* R. David mentions a certain divine name that he carried with him in all his journeys as a means of protection (see above, n. 6). According to a kabbalistic tradition preserved elsewhere, this same name was used by the Ramban and sent by him to his son in Barcelona.¹⁸ Can we assume that this son was R. David's father or uncle, who passed the name on to R. David, who carried it as an amulet?

These two pieces of evidence support the view that R. David was descended from the Ramban. However, we should make note of the following: (1) in his *Or Zaru²a* R. David once cites the Ramban without mentioning any familial relationship;¹⁹ (2) in *The Book of Mirrors* the influence of the Ramban is rather minimal.

Was R. David a grandson of the Ramban? There are several indications that he was, though the clearest of these is suspect. There are also certain problems with such a conclusion. More evidence may surface from the mass of unpublished kabbalistic MSS. For now, the question must remain open.

As to the dates of his life, here too we have little information. Marmorstein estimated that he wrote the *Or Zaru²a* between the years 1270 and 1300.²⁰ The former year must be rejected as too early, for at that work R. David already draws heavily on the Zohar (see below, § 1.2.). *The Book of Mirrors* was probably written in the early fourteenth century.²¹

1.2. His Other Writings

As is the case with many kabbalists, we have better knowledge of R. David's writings than of his life. He composed at least three major works and a number of smaller treatises and commentaries. He is the first author, aside from Moses de León, to base almost all of his books on the Zohar.

Moshe Idel has identified Zohar translations by R. David in Vatican MSS 62 and 186. The material comprises most of Zohar on Genesis beginning at 1:30b; *Midrash ha-Ne²elam*

¹⁶*Shorshei ha-Shemot*, end of *Or Vav*. This work is extant in many MSS, e.g., Jerusalem MS 8² 2454; Sassoon MS 272.

¹⁷See *MhZ* 45:22; 104:3; 117:1; 190; 196:20; 197:2; 240:17; 247:8; and concerning the seventy-two-letter name: 56:22; 104:2; 183-4 (from the Zohar); 224:21. Isaac of Acre says, concerning a certain teaching, "Qibbalti mi-ben beno shel ha-Ramban ha-sofer" (*Ozar ha-Hayyim*, JTS Adler MS 1589). There are indications in *The Book of Mirrors* that R. David was a scribe: *MhZ* 54:3; 58:20; 146:9; 250:6; 252:12.

¹⁸*Toledot Adam* (Villamars Darf, 1734), p. 23a-b; Scholem, "Peraqim," pp. 319-20. In Oxford MS 1539, f. 95 this same name is called *Shiv²ah² Etn le-ha-Ramban*. For references to this name in Islamic literature see Hans Winkler, *Siegel und Charaktere in der muhammedanischen Zauberei*.

¹⁹See Scholem, "Peraqim," p. 304. In *The Book of Mirrors* too there are several references to the Ramban (*MhZ* 169:14; 170:20; 173:6; 182:7). All of these, however, are part of R. David's long selection from *Sha²ar ha-Razim* by Todros Abulafia (see below, § 2.6.) and are thus not directly relevant to the question at hand.

²⁰Marmorstein, "David ben Jehuda Hasid," p. 40.

²¹See below, § 2.2.; cf. the reference to a David ben Yehuda residing in Haro, a town in northern Castile, in 1294: Francisco Cantera, "La Judería de Miranda de Ebro," *Sefarad* 1 (1941): 96, 112.

and *Sitrei Torah* do not appear. Idel shows that several of these translations were revised and incorporated into David's later writings, including *The Book of Mirrors*.²²

R. David's *Sefer ha-Gevul* is extant in eight MSS, only three of them complete.²³ It presents a translation of, and commentary on, large sections of the *Ṣidra Ṣ Rabba* of the Zohar (3:127b-145a). R. David describes the kabbalistic system "from the Ancient of Ancients to the world of nature." He says: "My friend, you must realize that from the earth...to the sky...there is no empty space. Rather, it is all filled, like the layers of an onion clinging one to the other."²⁴

ṢOr Zaru'a is a kabbalistic commentary on the liturgy, extant in four MSS. R. David states that he composed it for friends "who urged me and forced me."²⁵ It represents a radical "kabbalization" of the liturgy and was frequently quoted until Lurianic Kabbalah undertook a new approach to mystical prayer. In this work too R. David makes abundant use of the Zohar without referring to it directly.²⁶

A short treatise on the alphabet, included in a kabbalistic anthology entitled *Sefer ha-Malkhut*, was identified by Efraim Gottlieb as belonging to R. David. Moshe Idel has discovered other such treatises, written under the influence of Joseph ben Shalom Ashkenazi.²⁷

Ma'aseh Bere Ṣshit Zuṭa is a non-kabbalistic work describing the heavenly spheres and the elements. *Ma'aseh Bere Ṣshit Rabbah* treats of the worlds beyond the spheres and includes many angelic names. *Ma'aseh Merkavah* describes the different levels of the World of the Chariot, the thrones, and the classes of angels. It draws heavily on the work of Joseph ben Shalom Ashkenazi.²⁸

R. David also wrote a commentary on *Sefer Yezirah*. Only one selection from it has been identified; it appears in *The Book of Mirrors* (*MhZ* 44:21). Here too R. David has been influenced by Joseph ben Shalom.²⁹

²²Moshe Idel, "Targumo shel R. David ben Yehudah he-Ḥasid le-Sefer ha-Zohar u-ferushav la-Ṣalfa Ṣ beita Ṣ," *Alai Sefer* 8 (1980): 60-73; 9 (1981): 84-98; 10 (forthcoming). The title of the Zohar translations may be *ṢAggan ha-Sahar*; see "Targumo shel R. David," p. 67. In the second article the author displays evidence of R. David's translations of Zohar on Leviticus-Deuteronomy.

²³For a description and analysis of *Sefer ha-Gevul* see Goldreich, "Sefer ha-Gevul."

²⁴See Goldreich, "Sefer ha-Gevul," p. 93; Scholem, "Peraqim," p. 308; cf. Maimonides, *Mishneh Torah*, "Hilkhot Yesodei ha-Torah," 3:2; Joseph Gikatilla, *Sha'arei ṢOrah*, p. 6; Steinschneider, *Jewish Literature*, p. 186.

²⁵Scholem, "Peraqim," pp. 320-1.

²⁶Ibid., pp. 321-2. On the Lurianic doctrine of *yiḥudim* see Lawrence Fine, "Techniques of mystical meditation for achieving prophecy and the Holy Spirit in the teachings of Isaac Luria and Ḥayyim Vital" (Ph.D. diss., Brandeis University, 1975); R. J. Zwi Werblowsky, "Mystical and Magical Contemplation: The Kabbalists in Sixteenth-Century Safed," *History of Religions* 1 (1961): 9-36.

²⁷Efraim Gottlieb, *Mehqarim be-Sifrut ha-Qabbalah*, pp. 249-50 (hereafter cited as *Mehqarim*); Moshe Idel, "Targumo shel R. David (part 3)," *Alai Sefer* (forthcoming). These treatises are to be distinguished from Oxford MS 2292, discussed above.

²⁸Scholem, "Peraqim," pp. 310-1. See *MhZ* 119:10.

²⁹Scholem, "Peraqim," pp. 322-4.

1. THE BOOK OF MIRRORS: *SEFER MAR ṢOT HA-ZOVE ṢOT*

2.1. Description of the MSS

The Book of Mirrors is extant in five MSS:

1) Escorial MS G-I-15. The first 131 folios contain *The Book of Mirrors* from *Parashat Ḥare'i Mot* until the end of the Torah. This portion was completed in 1468 in Tlemcen, Algeria. The rest of the MS contains a supercommentary on the Ramban's *Commentary on the Torah* and Zohar on the Book of Numbers, apparently by the same scribe. The entire MS extends to 261 ff. It is written in Spanish cursive script and on the whole is very clear. One orthographic peculiarity should be noted: the scribe often employs a *yod* to denote a *segol*.³⁰ The MS is described by José Llamas in his article "Los Manuscritos Hebreos de el Escorial," though he attributes *The Book of Mirrors* to the Ramban.³¹

This copy of *The Book of Mirrors* has an interesting history. It was originally written for R. Natan Sholal (1437-1502), one of the leading rabbis of North African Jewry.³² Shortly after the MS was completed R. Sholal left Algeria, traveling to Italy and then on to Jerusalem. He later moved to Egypt, where he was appointed to the office of *nagid* in approximately 1484. All this time he had the MS of *The Book of Mirrors* in his possession. After his death in 1502 the MS was inherited by Natan's relative, Isaac Sholal, who succeeded him as the last *nagid* of Egyptian Jewry; he befriended the Spanish exiles. When the Turks conquered Egypt in 1517 Isaac settled in Jerusalem, where he died seven years later. Now the MS passed into the hands of Abraham Sholal, Isaac's orphaned son. It was purchased from Abraham's guardian, David ibn Shoshan, by R. David ibn Zimra, the famous kabbalist and teacher of Isaac Luria.³³ Ibn Zimra, born in Spain shortly before the Expulsion, had followed the well-traveled route across North Africa, ending up in Cairo, where he joined the *bet din* of Isaac Sholal.³⁴ Later he too settled in Jerusalem. Included in his extensive library was this MS of *The Book of Mirrors*.³⁵

2) Cambridge MS Add. 664. This MS contains 93 folios and extends from *Parashat Ḥare'i Mot* until the end of the Torah. It was completed on *Lag ba-ṢOmer*, 5261 (1501)³⁶ and written in Spanish cursive script in North Africa. The colophon contains this statement:

³⁰*MhZ* 36:5; 72:6; 169:4; 179:5; 213:18. For a similar scribal practice cf. Moses de León, *Mishkan ha-ṢEdu* (Berlin Or. MS 833), f. 6a: *Ve-ṢEineinnu ki laqah Ṣoto ṢElohim* (Gen 5:24).

³¹*Sefarad* 1 (1941): 24-6. He may have misunderstood the note at the end of the MS: *Zeh Sefer Va-Yiqra Ṣ u-Be-Midbar ve-ṢElleh ha-Devarim mi-Mar Ṣot ha-Zove Ṣot u-Vei Ṣur Sodot ha-Torah le-RM B'N u-Be-Midbar Sinai le-R. Shim'on ben Yoḥai*.

³²See the colophon: *MhZ* 273:14.

³³See Ibn Zimra's note, included in the critical apparatus to *MhZ* 273:16. The handwriting matches the autograph of Ibn Zimra that is reproduced at the beginning of Israel Goldman, *The Life and Times of Rabbi David ibn Zimra*; cf. Goldman's comments on Ibn Zimra's signature, p. 3. It should be noted that Ibn Zimra quotes extensively from *The Book of Mirrors* in his *Migdal David*; see below, § 2.9. On David ibn Shoshan see *Kiryat Sefer* 44 (1969): 554, n. 8.

³⁴Goldman, *Rabbi David ibn Zimra*, p. 200, n. 35.

³⁵On Ibn Zimra's library see *ibid.*, pp. 32-3. Did Isaac Luria study from this MS? We know from a statement by Samuel Vital that Luria copied material from *The Book of Mirrors* onto the margin of his own Zohar; see *Sha'ar Ma'amarei Rashbi*, p. 150; Scholem, *Kiryat Sefer* 19 (1942-43): 193. Since his teacher owned this MS, it seems plausible that Luria at some time studied from it. However, the passage cited by Vital is not found in the extant *Book of Mirrors*; see below, § 2.3.

³⁶In the colophon (transcribed in the critical apparatus to *MhZ* 273:12) the scribe writes that he finished the book *be-yom h' l'g ba-Ṣomer shenat har Ṣeni na Ṣ et kevadekha*. The *gimatriyya* of the dotted letters is 266, corresponding to the year 1506; this is the date recorded on the flyleaf at the beginning of the MS and mentioned by Luzzatto, "Bibliothèque," p. 98. However, in 1506 *Lag ba-ṢOmer* fell on a Tuesday, not a Thursday. The confusion disappears once we realize that the *h* of *har Ṣeni* stands for 5000, not 5; thus the letters add up to 5261, corresponding to the year 1501, when *Lag ba-ṢOmer* did fall on a Thursday. Cf. Herbert Loewe, "Handlist of the Hebrew and Samaritan Manuscripts in the Library of the University of Cambridge" (unpublished), pp. 39-40; Scholem, "Peraqim," p. 311 and n. 1. For a similar phenomenon see Gottlieb, *Ha-Qabbalah be-Sof ha-Me'ah ha-Shelosh ṢEsreh*, p. 8.

Blessed be he who reads this and finds a mistake. Do not blame me, for most of the mistakes are from the book that I copied. Thus it appears to me.³⁷

The MS has some errors and is occasionally unclear, but on the whole it provides a good text. Scholem based his survey of *The Book of Mirrors* on this MS.³⁸

3) Sassoon MS 978. This MS contains 69 folios and extends from *Parashat ṬḤarei Mot* until the beginning of *Parashat ṬḤelleh ha-Devarim*; then it breaks off (see *MhZ* 232:23). It was written in the fifteenth century in Spanish cursive script. Parts of the MS are illegible.³⁹

4) Jewish Theological Seminary Microfilm MS 1783 (Hyman G. Enelow Collection). This MS contains only 32 ff., breaking off before the end of *Parashat ṬḤarei Mot*.⁴⁰ It was written in the fifteenth century in Spanish cursive script. The MS abounds in mistakes, some of them rather humorous.⁴¹

5) Jerusalem MS 8° 1958 (formerly Livorno MS 16). This MS contains only 38 ff. It begins at *Parashat Be-Ha ṬḤalotekha* and extends until *Parashat Va-ṬḤethannan* (*MhZ* 156:29; 234:29); then a number of folios are missing and the text continues for a short section near the end of *The Book of Mirrors* (*MhZ* 268:15–270:14). The date of the MS is unknown; it is written in Spanish cursive script.

These five MSS may be divided into two families. The Escorial and Cambridge MSS belong to one family; they are nearly identical in their versions of the text and share certain spelling errors, omissions, and dittographies.⁴² The Sassoon, New York, and Jerusalem MSS belong to another family. They coincide on variant spellings and readings and also share mistakes, including omissions due to homoioteleuton.⁴³

Of the five MSS, the Escorial and Cambridge MSS are the only ones that extend all the way from *Parashat ṬḤarei Mot* until the end of the Torah.⁴⁴ Of these two, the Escorial MS offers a better version of the text; it is also older and more legible. Therefore it has been selected as the basis for this critical edition.

2.2. Date of Composition

When was *The Book of Mirrors* written? The exact date is not known. We do know, however, that R. David had already written *Sefer ha-Gevul* and his *Commentary on Sefer Yeṣirah*, for he refers to both of these works in *The Book of Mirrors*.⁴⁵ On the other hand, he had not yet written *ṬḤor Zaru ṬḤa*, for in that work he refers to *The Book of Mirrors*.⁴⁶ *The Book of Mirrors* was thus composed in the middle of R. David's literary activity.

³⁷Critical apparatus to *MhZ* 273:12. Note the error in the apparatus to *MhZ* 1:21.

³⁸"*Peraqim*," pp. 311–20.

³⁹See David Sassoon, "*Ohel David*," 2:1001–6.

⁴⁰*MhZ* 71:2. One folio (in between 22b–23a) has fallen out of the MS.

⁴¹See, e.g., the apparatus to *MhZ* 15:21; 18:30.

⁴²See, e.g., the apparatus to *MhZ* 43:8,22; 66:19; 154:26; 130:3. On the method of using common mistakes as a criterion for determining the relationship between various MSS see Louis Finkelstein, "The *Mekhila* and Its Text," *PAAJR* 5 (1933–34): 3–54, especially 17–21.

⁴³For variant readings common to the Sassoon and New York MSS see the apparatus to *MhZ* 60:8; 69:11. For those common to the Sassoon and Jerusalem MSS see the apparatus to 166:13; 204:20. For omissions common to the Sassoon and New York MSS see the apparatus to *MhZ* 38:26; 69:22. For those common to the Sassoon and Jerusalem MSS see the apparatus to 189:22; 209:9. The introductory formula *Ve-ṬḤaṬḤi* (*Ve-ṬḤaṬḤi ṬḤaṬḤi la-da ṬḤaṬḤi*) is consistently rendered by all three MSS: *Ve-ṬḤaṬḤi*; see the apparatus to *MhZ* 12:26; 79:14; 172:23.

⁴⁴On the question of whether *The Book of Mirrors* originally covered the entire Torah see below.

⁴⁵*MhZ* 212:24; 44:21; cf. 119:9–11.

⁴⁶*ṬḤor Zaru ṬḤa*, f. 92b, copied onto the flyleaf of the Cambridge MS of *The Book of Mirrors*; see Scholem, "*Peraqim*," p. 303, n. 1.

R. David borrows several phrases from *Sefer Ta ṬḤamei ha-Miṣvot* by Joseph of Hamadan, which was written no earlier than 1291.⁴⁷ He also makes extensive use of Joseph Gikatilla's *Sha ṬḤarei ṬḤarah*, which was completed by 1291.⁴⁸ *The Book of Mirrors* refers to R. Meir of Rothenburg as deceased: *z"l*;⁴⁹ he died in 1293. The marked influence of Joseph ben Shalom Ashkenazi on R. David suggests that *The Book of Mirrors* was written in the early fourteenth century.⁵⁰

2.3. Was The Book of Mirrors Originally Longer?

The Book of Mirrors is a commentary that seems to begin in the middle of the Torah, at *Parashat ṬḤarei Mot*. Was the work originally longer, covering the entire Torah?

Turning first to the internal evidence, there are several indications that *The Book of Mirrors* originally comprised a complete commentary. Twice R. David seems to refer to earlier portions. In *MhZ* 128:3 he says:

"*Ve-ṬḤashmah ha-nefesh ha-hi ṬḤa*" (Num 5:6). *Ki ha-ṬḤashmah talui ba-nefesh ha-ḥoṭe ṬḤa she-hi ṬḤa-nefesh she-hizkarnu be-sod bere ṬḤshit*.

Do the words *be-sod bere ṬḤshit* refer to an earlier portion of the book that interprets *Parashat Bere ṬḤshit*? The Cambridge and Sassoon MSS read here: *be-seder bere ṬḤshit*. However, R. David may be referring not to a commentary on Genesis but to his work entitled *Ma ṬḤaseh Bere ṬḤshit Rabba*, where he mentions *nefesh ha-ḥiyyuni she-ba-gaḥal*.⁵¹ Several pages later (*MhZ* 133:13) R. David states:

Kisseh be-gi' [be-gimṭriyya ṬḤ] sukkah she-hi ṬḤa-sukkah she-hizkarnu be-khamah meqomot be-zeh ha-hibbur.

There are only incidental references to *sukkah* in our text (*MhZ* 87:13; cf. 84:7); this line probably refers to earlier sections of *The Book of Mirrors* preceding *Parashat ṬḤarei Mot*.⁵²

The scribe who wrote the Escorial MS apparently had a tradition that the work was originally longer. He begins the book with the title *Parashat ṬḤarei Mot min Mar ṬḤot ha-Zove ṬḤot*, and in the colophon he writes: *Nishlam lequtot Sefer Mar ṬḤot ha-Zove ṬḤot*.⁵³ However, this evidence is also not conclusive. Our scribe does not name R. David as the author; we cannot be certain that he knew the full story of the text that he was copying. Perhaps he or an earlier scribe was merely struck by the fact that the book begins in the middle of the Torah and therefore added a personal judgment in the title and colophon. It should be noted that the other MSS contain no such statement.

Four of the MSS begin at *Parashat ṬḤarei Mot*.⁵⁴ The Sassoon MS opens: *Be-ṬḤezrat YY Zeva ṬḤot aṭhil li-khtov Sefer Mar ṬḤot ha-Zove ṬḤot*; the New York MS reads: *Sefer Mar ṬḤot ha-Zove ṬḤot* (Apparatus to *MhZ* 1:1).

⁴⁷See below, § 2.8.; Alexander Altmann, "*Li-she ṬḤelat ba ṬḤaluto shel S. Ta ṬḤamei ha-Miṣvot*," *Kiryat Sefer* 40 (1965): 276.

⁴⁸See below, § 2.6. In his *Sefer ha-Gevul* R. David also draws on *Sha ṬḤarei ṬḤarah*; see Goldreich, "*Sefer ha-Gevul*," p. 5. Gottlieb proved that Bahya ben Asher made use of *Sha ṬḤarei ṬḤarah* in his *Commentary on the Torah*; see his *Ha-Qabbalah be-Khitvei R. Bahya ben ṬḤasher*, pp. 148–68 (hereafter cited as *R. Bahya*). The *Commentary* was completed in 1291, which becomes a *terminus ad quem* for *Sha ṬḤarei ṬḤarah*.

⁴⁹*MhZ* 190:13; see Scholem, "*Peraqim*," p. 306. The Sassoon MS omits *z"l*; it is possible that a later scribe added the formula; cf. Isaiah Tishby, *Sinai* 6 (1945): 163; Scholem, *Ursprung und Anfänge der Kabbala*, p. 352 (hereafter cited as *Ursprung*); Gottlieb, *R. Bahya*, p. 168, n. 4.

⁵⁰See below, § 2.8.; cf. Scholem, "*Peraqim*," p. 317; *Major Trends*, p. 188; *Kabbalah*, p. 236; cf. Tishby, *Mishnat ha-Zohar*, 1:112 (Introduction).

⁵¹Scholem, "*Peraqim*," p. 310.

⁵²*Ibid.*, p. 316.

⁵³*MhZ* 1:1; 273:12; cf. above, n. 31.

⁵⁴The Jerusalem MS begins much later; see above, § 2.1.

If we examine the length of each *parashah*, we see that *Parashat Ṣāharei Mot* extends to seventy pages, while the next longest *parashah* is thirty-one pages, and the average length is ten-and-a-half pages. It seems appropriate that the first *parashah* would be the longest; this is the case, for example, in the Zohar. Furthermore, the title may have some connection with *Parashat Ṣāharei Mot* (see below, n. 70).

The first fourteen pages of text comprise one long series of Zohar translations; subsequent translations are scattered throughout the book (see the table below, § 2.7.). R. David relies heavily on the Zohar; it would not be unreasonable for him to begin *The Book of Mirrors* in this manner.

However, despite these structural considerations, there is clear external evidence that *The Book of Mirrors* was originally longer. There exist three later quotations of Zohar translations from *The Book of Mirrors* that do not appear in our text. Two of these are found in Meir ibn Gabbai's *Avodat ha-Qodesh* (1568).⁵⁵ The other is recorded by both Hayyim Vital and his son, Samuel, who learned of the passage from Isaac Luria, who copied out a Zohar translation from *The Book of Mirrors* onto the margin of his own Zohar.⁵⁶

Further evidence comes from an anonymous collection of kabbalistic teachings contained in Sassoon MS 596, which dates from the late fifteenth or early sixteenth century.⁵⁷ As one of his selections, the author-editor copies eight pages of a kabbalistic commentary on *Parashat Terumah*, without naming the original author. By examining this passage and comparing it with the extant *Book of Mirrors*, the reader is brought to the conclusion that the commentary on *Parashat Terumah* is a remnant of the complete original text of *The Book of Mirrors*.⁵⁸ The parallels in content, language, and method are so close as to leave no doubt.⁵⁹ I have therefore added this fragment onto the body of the Hebrew text: *MhZ* 274-82.

At some early date, the first part of *The Book of Mirrors* was lost or destroyed; only a few pages of it survived. Based on the structural considerations noted above, we could hypothesize that R. David composed *The Book of Mirrors* in two halves, our present text representing the second half, a unit in itself. However, since we have hardly any knowledge of the first half of the commentary, such a conclusion is premature; we should content ourselves with the determination that *The Book of Mirrors* was originally longer and probably extended over the entire Torah.

2.4. The Title

The title, *Sefer Mar Ṣot ha-Zove Ṣot*, is based on Exodus 38:8:

*Va-Ya'as Ṣet ha-kiyyor neḥoshet ve-Ṣet kanno neḥoshet
be-mar Ṣot ha-zove Ṣot Ṣasher zave Ṣu petah Ṣohel mo Ṣed.*

⁵⁵ *Avodat ha-Qodesh*, 1:11,24. The passages are translations of Zohar 1:50b-51a.

⁵⁶ See the selection from *Derekh Ṣemet* printed in Margalio's edition of the Zohar, 1:77a. Samuel Vital quotes the same passage in *Sha'ar Ma'amarai Rashb'*, p. 150; see Scholem, *Kiryat Sefer* 19 (1942-43): 193.

⁵⁷ Sassoon, *Ṣohel David*, 1:427-9.

⁵⁸ Scholem pointed this out in *Kiryat Sefer* 10 (1933-34): 170, having seen only the few sentences quoted by Sassoon in *Ṣohel David*.

⁵⁹ For parallels in content cf. *MhZ* 275:8 with 81:14; 275:15 with 81:25; 276:4 with 15:23; 278:12 with 19:27; 278:27 with 248:50; 279:12 with 249:24; 282:7 with 104:5. For parallels in language cf. 275:5 with 273:7; 277:21 with 236:3; 277:26 and 281:10 (see the note in the apparatus) with 12:26; 79:14 (see the apparatus and above, n. 43). For parallels in method see 275:4; 276:9; and below, § 2.8.

He made the laver of copper and its stand of copper
from the mirrors of the women who served
at the entrance of the Tent of Meeting.

There is a rich midrashic tradition connected with this verse, of which R. David was certainly aware.⁶⁰ The significance of the title, however, is not to be found in the realm of *midrash*. We must examine the use of the phrase *mar Ṣot ha-zove Ṣot* in medieval literature, especially in Kabbalah, in order to understand its meaning for R. David.

A clue appears in Solomon ibn Gabirol's *Keter Malkhut*, written around the middle of the eleventh century. Describing the state of bliss experienced by souls in "the world that is coming," Gabirol writes:

*Ve-Sham ma'amadot u-mar Ṣot
la-nefashot ha-Ṣomedot be-mar Ṣot ha-zove Ṣot
Ṣet penei ha-Ṣadon li-r Ṣot u-le-hera Ṣot.*⁶¹

The *mar Ṣot ha-zove Ṣot* enable elevated souls to see and be seen by God. They are mirrors reflecting visions of the soul and God back and forth to each other. The word *mar Ṣah* means "mirror" and "vision";⁶² the image reminds the reader of another: *Ṣispaqlareya Ṣ ha-me'irah* ("the mirror that shines"), employed in rabbinic literature to describe Moses' prophetic vision.⁶³ The two phrases are linked in an early kabbalistic text dating from the first third of the thirteenth century:

*Z' margaliyyot
ba-hennah u-va-hennah sitrei ha-nevu Ṣot be-mar Ṣot ha-zove Ṣot
ve-khol shesh ha-sefirot kulam muzhavot
ve-khulan mabbīṭim peneihem be-ziv ha-sh"y [ha-shem yitbarakh]
she-hi Ṣ Ṣispaqlareya Ṣ ha-me'irah.*⁶⁴

The *mar Ṣot ha-zove Ṣot* contain prophetic secrets and are connected with the lower *sefirot*. The *sefirot* themselves gaze into the *Ṣispaqlareya Ṣ ha-me'irah*, the divine effulgence.

By the thirteenth century the phrase *mar Ṣot ha-zove Ṣot* described spiritual bliss and prophetic vision. As Kabbalah developed over the next half-century, the *mishkan* was envisaged as an earthly representation of the *sefirot*;⁶⁵ within this scheme the *mar Ṣot ha-zove Ṣot* occupied a specific place.

The sefirotic symbolism of these mirrors is described in the works of two contemporaries of R. David: Joseph ben Shalom Ashkenazi and Joseph Gikatilla. Both of these kabbalists influenced our author (see below, §§ 2.6., 2.8.).

⁶⁰ See *Tanḥuma* Ṣ, *Fequdei*, § 9; Menahem Kasher, *Humash Torah Shelemah*, 23:50-2; cf. Ramban, *Commentary*, on Exod 38:8; Zohar 2:4a. The *Tanḥuma* Ṣ is one of R. David's main rabbinic sources; see below, § 2.8.

⁶¹ Solomon ibn Gabirol, *Keter Malkhut*, ed. Y. A. Zeidmann, p. 55; see the editor's note.

⁶² See Gen 46:2; Num 12:6; Ezek 1:1; 43:3.

⁶³ BT, *Yevamot* 49b; *Va-Yiqra* Ṣ *Rabbah*, 1:14; cf. *Targum Yonatan* on Exod 19:17; the commentary ad loc., printed in the Warsaw (1860-66) edition of *Miqra Ṣot Gedolot*; Itamar Gruenwald, "Ha-Ṣispaqlareyah ve-ha-ṭekhniah shel ha-hazon ha-nevu Ṣi ve-ha-Ṣapoqalipit, *Beit Mikra* 40 (1970): 95-7; Idel, "Le-Gilguleha shel ṭekhniah qedumah shel hazon nevu Ṣi bi-yemei ha-beinayim, *Sinai* 86 (1979): 1-7. The last two articles discuss gazing into a mirror as a technique for attaining prophetic vision.

⁶⁴ *Teshuvot ha-Rav ha-Ga'on R. Yeḥi'el*, published by Adolf Jellinek, *Beiträge zur Geschichte der Kabbala*, 2:25; see Scholem, *Ursprung*, p. 289, n. 238.

⁶⁵ See, e.g., Zohar 2:232a; 3:14a; Gikatilla, *Sha'arei ṢOrah*, p. 16; Moses de León, "Sefer ha-Mishqal," ed. Jochanan Wijnhoven (Ph.D. diss., Brandeis University, 1964), p. 108. Another work by Moses de León is entitled *Mishkan ha-ṢEdut* (Berlin Or. MS 833). See *MhZ* 275:24-276:8; 279:29-32; 280-2. The idea that the structure of the *mishkan* symbolizes the heavenly abode is found in Philo, Josephus, and the Midrash; see Isaac Heinemann, *Philons griechische und jüdische Bildung* (Berlin, 1932), pp. 43-81; E. R. Goodenough, *By Light, Light* (New Haven, 1935), pp. 95-120; Avigdor Aptowitzer, *Tarbiz* 2 (1931): 148, 266-72. For a discussion of the transition from these sources to the kabbalistic scheme see Tishby, *Mishnat ha-Zohar*, 2:183-92.

Joseph ben Shalom, in his *Commentary on Sefer Yezirah*, states that *Malkhut* contains all of the *mar²ot ha-zove²ot*:

*Ki vah yera²u khol ha-mar²ot ha-zove²ot
ve-khol ha-²ispaqlarya²ot ve-khol ha-nimza²ot
ke-derekh she-nir²im ha-zurot be-²ispaqlareya².*⁶⁶

Malkhut is a cosmic mirror reflecting all of the higher *sefirot*, the forms of being. Since She contains and displays them, She Herself is called *mar²ot ha-zove²ot*.⁶⁷

According to Joseph Gikatilla, *mar²ot ha-zove²ot* refers to the two *sefirot Neẓah* and *Hod*. These mirrors are the source of vision for all prophets except Moses, who connected directly with the higher *sefirah*, *Tiferet*: *ispaqlareya² ha-me²irah*.⁶⁸

R. David draws on both of these formulations in *The Book of Mirrors*. He says that *Malkhut* contains all of the upper lights, colors, and mirrors:

*She-hi² keneset yisra²el she-ha-kol nir²im bah
ki khol ha-madregot ve-ha-²ispaqlarya²ot ve-ha-mar²ot kullam nir²im bah.*⁶⁹

The phrasing dovetails with that of Joseph ben Shalom. On the other hand, R. David copies Gikatilla in referring to *Neẓah* and *Hod* as *mar²ot ha-zove²ot*.⁷⁰

In R. David's circle this biblical phrase alluded to prophecy and sefirotic vision. By calling his work *Sefer Mar²ot ha-Zove²ot*, R. David may be indicating that he too had gazed into the mirrors and wished to record his reflections.

2.5. Literary Structure of The Book of Mirrors

The Book of Mirrors is presented as a commentary on the Torah. To the unsuspecting reader, it appears as a unified whole. Upon analysis, however, we find that the author has combined his own teachings with midrashic and kabbalistic material. Woven together, these strands form a series of complicated patterns. It is often difficult to unravel and identify the individual threads. R. David rarely discloses his sources and sometimes disguises teachings by placing them in the mouth of a talmudic rabbi, his favorite being R. Ḥiyya.⁷¹ This is a clear imitation of zoharic style.

The division into *parashiyot* is essential for a commentary on the Torah. Yet, at times in *The Book of Mirrors* this division is imposed on the material rather than providing a natural framework for commentary. For example, the beginning of *Parashat Be-Ha'alotekha* interrupts material copied from Todros Abulafia's *Sha'ar ha-Razim* that begins in the preceding

⁶⁶Printed under the name of the Ra²bad, *Sefer Yezirah*, p. 30a.

⁶⁷Ibid. Cf. the passage from Joseph's *Commentary on the Book of Psalms*, cited by Scholem, *Peraqim*, p. 296. Moshe Idel has suggested that R. Joseph's use of the phrase is an allusion to a kabbalistic technique of color visualization; see his "Ha-Shimmush be-²orot u-zeva²im bi-tefillat ha-mequbbalim," *Proceedings of the Eighth World Congress of Jewish Studies* (1981); cf. *MhZ* 48:13-5; above, n. 63. Cf. Moses de León's wording: *ha-me²orot ha-zove²ot* and the context in his *Sheqel ha-Qodesh*, p. 123.

⁶⁸Gikatilla, *Sha'arei Oraḥ*, pp. 65-6, 70-2. Cf. Bahya ben Asher, *Commentary on the Torah*, Num 12:6; Moses de León, *Sheqel ha-Qodesh*, p. 58; idem, *Shushan Edut*, pp. 337, 378-9; Zohar 2:257b.

⁶⁹*MhZ* 15:23; cf. 19:21; 24:9; 93:6.

⁷⁰*MhZ* 34:17; cf. 104:8. In "Sefer Ta'amei ha-Miqvot" by Joseph of Hamadan (ed. Menaḥem Meier, Ph.D. diss., Brandeis University, 1974), p. 199, *Neẓah* and *Hod* are identified with Aaron's two sons Nadav and Avihu, who were killed (see Lev 10). This interpretation is offered as the kabbalistic meaning of the first verse of *Parashat Aḥarei Mot* (Lev 16:1); cf. Altmann, *Kiryat Sefer* 40 (1965): 269. R. David draws from *Sefer Ta'amei ha-Miqvot* several times; see below, § 2.8. Did this interpretation influence his choice of where to begin the second half of *Sefer Mar²ot ha-Zove²ot*?

⁷¹*MhZ* 33:2; 102:6; 121:32; 236:6. R. David also introduces his own teachings in R. Ḥiyya's name; see below, § 2.8.

portion and resumes following the interruption.⁷² Similarly, the title of *Parashat Re²eh* serves only to break the sequence between two selections from Joseph Gikatilla (*MhZ* 236:21). Apparently, R. David wanted to include a certain amount of material and felt free to divide it up among different *parashiyot*. His own teachings, though, are usually based on specific verses or midrashic selections pertaining to each *parashah*. Here the traditional divisions of the Torah provide an organic framework for kabbalistic exegesis.

The Book of Mirrors is a composite work: an anthology of Midrash and thirteenth-century Kabbalah and an original kabbalistic work. We will first identify the kabbalistic sources included in the anthology, then examine the Zohar translations, and finally turn to R. David's own teachings.

2.6. Kabbalistic Sources in the Anthology

R. David copies from the works of at least five well-known kabbalists of the thirteenth century: Ezra and Azriel of Gerona, Todros Abulafia, Joseph Gikatilla, and Moses de León. He does not identify his sources, though once, in quoting from R. Azriel, he begins: *Ve-Ra²iti ani be-fei' [be-feirush] qeṣat min ha-mequbbalim* (*MhZ* 144:6). The talmudic figures R. Ḥiyya and R. Shim'on are each assigned two of the kabbalists' teachings (*MhZ* 121:32; 154:13; 236:6; 267:20).

Following is a list of the sources:

MhZ

Ezra of Gerona	
<i>Commentary on the Song of Songs</i> ⁷³	136:2–143:23 269:14-24
Azriel of Gerona	
<i>Short Treatises</i> ⁷⁴	121:32–124:25 144:6–145:16 267:20-6 ⁷⁵

⁷²*MhZ* 156:29. The selection from Abulafia begins at 154:13 and resumes at 158:17; see Scholem, *Peraqim*, p. 317.

⁷³*Le Commentaire d'Ezra de Gérone sur le Cantique des Cantiques*, ed. Georges Vajda, pp. 106-37; also published under the name of the Ramban: *Kitvei ha-Ramban*, ed. Ḥayyim Chavel, 2:493-4, 505-18; cf. Scholem, *Peraqim*, p. 316.

⁷⁴Scholem edited these two passages in *Madda²ei ha-Yahadut* 2 (1927): 231-40; see idem, *Ursprung*, pp. 330-1 and n. 24, where he identifies the author as Azriel. Cf. the selections from Azriel in idem, "Seridim ḥadashim mi-kitvei R. Azri²el mi-Gerona," *Sefer Zikkaron le-²Asher Gulak ve-li-Shemu²el Klein*, pp. 206, 218-9. R. David's first selection is shorter and in different order than the version published by Scholem in *Madda²ei ha-Yahadut*.

⁷⁵This passage is a repetition of the first selection under a different pseudonym!

Todros Abulafia
Sha^car ha-Razim ⁷⁶154:13–182:26

Moses de León
Kabbalistic Responsa ⁷⁷146:15–152:30

In the final seventy pages of *The Book of Mirrors* R. David makes extensive use of Gikatilla's *Sha^carei ^oOrah*. He copies, often at length, from seven of the book's nine chapters; he never mentions his source. The selections cover some sixteen pages of *The Book of Mirrors*, including the entire *Parashat Mas^cei*. At times R. David is careless and forgets to delete phrases such as *kemo she-be^oarnu* or *kemo she-perashnu*. ⁷⁸ In Gikatilla's work these phrases refer to earlier chapters; they are quite out of place in *The Book of Mirrors*. Usually, though, R. David is careful to remove such telltale expressions. Once he changes Gikatilla's wording in order to refer to his own writings. ⁷⁹

Following is a list of the passages that R. David borrows from *Sha^carei ^oOrah*: ⁸⁰

MhZ

206:10-3,18-22
 207:4-16⁸¹
 207:29-31
 208:1–209:19
 209:22-8
 209:29–210:3
 210:6–212:6
 212:15-30
 222:13–223:27
 228:21-9
 229:13–230:21

Sha^carei ^oOrah

208
 201
 202
 202-4
 204
 207-8
 198-201
 208
 135-7
 102
 159-62

⁷⁶*Sha^car ha-Razim* is a commentary on Ps 19 extant in Munich MS 209, dated 1298; see Moritz Steinschneider, *Die Hebraeischen Handschriften der K. Hof- und Staatsbibliothek in Muenchen* (Munich, 1895), pp. 90-1. R. David copies most of it, disguising his source. He begins with the words *R. Shim^con patah* (MhZ 154:13). Several pages later he interrupts Abulafia's teaching with the beginning of *Parashat Be-Ha^calotekha*; there now follow two pages of Midrash and Zohar translation corresponding to this *parashah* (MhZ 156:29–158:16), after which Abulafia's text resumes. Later other isolated verses from the *parashah* are grafted onto Abulafia's teachings: MhZ 165:14; 165:29; 168:21; 171:31; 181:13. In three instances R. David inserts his own teachings: 170:7-8; 172:23-6; 178:6-9. Occasionally he adds introductory formulae: 156:25; 170:4,31. At times R. David deletes passages from *Sha^car ha-Razim*; cf. MhZ 161:17; 162:6; 163:7; 164:17,23; 168:21; 181:13 with *Sha^car ha-Razim* (Munich MS 209), ff. 48b-50a; 50a-56a; 57b-65a; 66b-69a; 69a-71a; 75a-76a; 93a-94a.

⁷⁷Moses de León, *She^celot u-Teshuvot be-^cInyenei Qabbalah*, ed. Isaiah Tishby, *Qovez ^cal Yad*, n.s. 4 (1950): 15-38; cf. Scholem, *Peraqim*, p. 316. R. David's version is shorter and in different order than Tishby's edition.

⁷⁸MhZ 262:11,28; 223:3; corresponding to *Sha^carei ^oOrah*, pp. 179, 180, 136, respectively. See the curious example at 208:15, where Gikatilla's phrase *kemo she-be^oarnu be-sha^car zeh* is reduced by R. David to *be-sha^car zeh* and retained in the sentence.

⁷⁹See MhZ 212:23 (corresponding to *Sha^carei ^oOrah*, p. 208), where Gikatilla's reference to a future literary project on *Sefirat Keter* is deleted; one line later R. David refers to his own *Sefer ha-Gevul*. Cf. 208:5; 251:2-4 (corresponding to *Sha^carei ^oOrah*, pp. 202, 106).

⁸⁰*Sha^carei ^oOrah* (Warsaw, 1883; reprint: Jerusalem, 1960).

⁸¹Note how R. David blends the first selections into his own commentary.

230:22-31
 230:32–231:21
 232:10-3
 232:14-29
 232:30–234:6
 236:7-16
 236:17-20
 236:21-7
 239:17–240:15
 250:8–251:2
 253:25–254:3
 254:29–255:3
 255:4–256:20
 261:16–264:11
 264:12-6
 264:17–267:2

165-6
 169-70
 52
 59-60
 73-4
 86
 40
 42-3
 111-2
 105-6
 147
 167
 170-2
 178-81
 185
 187-9

2.7. Zohar Translations

To the student of Kabbalah, the most significant source of R. David's *Book of Mirrors* is the Zohar. Writing shortly after its composition (see above, § 2.2.), R. David translates numerous Zohar passages from the original pseudo-Aramaic into Hebrew. His renderings are the first lengthy translations of the Zohar. ⁸² From them one can extract information about the original text of the Zohar. One sees how a Spanish kabbalist read and understood the work and what difficulties he had with its peculiar syntax and language.

In offering his Zohar translations, R. David never mentions his source. ⁸³ He simply presents the material as part of *The Book of Mirrors*. Usually Zohar passages are selected from the *parashah* in the Zohar that corresponds to the *parashah* in *The Book of Mirrors*. In fact the first fourteen pages of the extant *Book of Mirrors* are one long series of Zohar translations from *Parashat ^oAharei Mot*. In later sections R. David does not always hold to this plan.

Following is a list of the translations, which comprise approximately forty pages of *The Book of Mirrors*:

⁸²See Scholem, *Kabbalah*, pp. 236, 239; Tishby, *Mishnat ha-Zohar*, 1:112 (Introduction). On R. David's *Sefer ha-Gevul* see above, § 1.2. Around 1290 Bahya ben Asher translated several Zohar passages in his *Commentary on the Torah*; see Gottlieb, *R. Bahya*, pp. 167-93. Asi Farber has identified Hebrew Zohar translations in Gikatilla's *Commentary on the Merkavah* and *Sha^carei ^oOrah*; see "*Iqvotav shel Sefer ha-Zohar be-khitvei R. Yosef G'iqatilah*," *Alei Sefer* 9 (1981): 40-53.

⁸³The New York and Sassoon MSS often read *kemo she-katuv ba-zohar* after either the opening lemma or a portion of the translation, deleting the rest; see the apparatus to MhZ 4:31; 13:10,28; 14:17; 79:27; 89:1; 90:1; 91:24; 114:1; 216:32. This formula is the addition of a later copyist, not a source reference by R. David; see Goldreich, "*Sefer ha-Gevul*," pp. 96-101. The Jerusalem MS often omits the Zohar translations altogether; see the apparatus to 182:27; 191:18; 194:6; 200:13.

MhZ	Zohar
1:2-12:25	3:56a, 57b, 59a-b, 60a, 64a, 65a-69b 3:69b-70a 3:70a 3:76a 3:76b-77a 3:77a 3:78a-b 3:85b 3:88b-89a 3:72a 3:91b-92b 2:32a 3:96b 3:100b 3:102a 3:104a-b 1:220a-b ⁸⁵ 3:104b-105b 3:106b 1:206a 3:117a 3:117b 3:119b-120a Zohar Hadash 4a (MhN) ⁸⁶ ZH 5d (MhN) ZH 6d (MhN) ZH 8a (MhN) ZH 8d-9a (MhN) 1:34b 3:148b 3:150b-151a 3:155a-b 3:160b 3:161a-b 3:143a-b (² Idra ² Rabba ²) 3:176b 3:25b 3:25b-26a 3:26a 3:70b 3:179b 3:181b
13:10-14:25	
32:16-32	
63:27-64:10	
70:9-71:25	
71:26-72:3	
72:16-74:1	
78:25-9	
83:15-23	
86:9-26 ⁸⁴	
89:1-90:21	
90:22-4	
91:14-23	
91:24-92:12	
92:13-25	
96:17-27	
96:27-97:2	
98:8-99:17	
99:29-100:4	
109:14-21	
113:30-114:1	
114:2-3	
115:2-26	
119:12-120:3	
120:4-5	
120:8-21	
120:22-7	
120:28-121:10	
121:11-2	
157:19-29	
182:27-185:14	
185:15-186:4	
191:15-7	
191:18-192:20	
192:21-193:18	
194:6-20	
195:31-196:1	
196:7-9	
196:11-9	
198:14-9	
200:13-5	
200:16-201:17	

⁸⁴This passage is a translation and paraphrase.

⁸⁵In the Cremona edition of the Zohar (1558-60) this section (1:219b-221a) is included in *Parashat ʿEmor* (ff. 50-1, cols. 199-202); cf. the note in the Mantua edition (reproduced in Margaliot's edition), 3:104b.

⁸⁶*Zohar Hadash* is cited according to Margaliot's edition (Jerusalem, 1953). All of the passages from *Zohar Hadash* transcribed in *The Book of Mirrors* are part of *Midrash ha-Neʿelam* (MhN), the earliest stratum of the Zohar (see Scholem, *Major Trends in Jewish Mysticism*, pp. 181-6). Their original language is Hebrew, except for the passage in ZH 8a.

201:18-202:3	3:183b
214:3-14	3:206b-207a
214:27-218:9	3:207a-208b
267:27-268:23	ZH 21a (MhN)

These translations were written soon after the Zohar and thus reflect a valuable early copy of the original. In a number of cases the translations offer a different Zohar reading, not found in any of the printed editions.⁸⁷ In a few instances they preserve readings superior to the printed Zohar.⁸⁸ Often the translations help the reader determine whether to substitute, delete, or add a variant reading found in the printed editions.⁸⁹ Not surprisingly, they support certain readings shared by the Mantua and Cremona editions of the Zohar as against readings found in later editions.⁹⁰ In four other instances the reading in *The Book of Mirrors* agrees with the Cremona text as against both the Mantua text and later editions.⁹¹

A question to consider is whether R. David possessed parts of the Zohar that have since been lost. The Zohar was originally circulated in small portions by Moses de León. Over 250 years later, when the first printed editions were prepared in Mantua and Cremona, the editors assembled whatever MSS were available and tried to produce as full a text as possible. No complete MS of the Zohar existed then; none has been discovered since. It is plausible that certain passages or sections simply did not survive. This hypothesis is strengthened by the fact that several kabbalists contemporaneous with the Zohar, among them Menahem Recanati, transmit teachings in the name of the Zohar that do not appear in our printed editions.⁹²

Similarly, *The Book of Mirrors* appears to contain a number of passages that read like Zohar translations and yet are not found in the printed editions. Do these represent authentic Zohar passages? One must be cautious here.⁹³ Most of them are imitations or expansions.⁹⁴ The following three selections reveal a Hebrew awkwardness that may betray an Aramaic original: MhZ 145:17-21; 157:30-158:2;⁹⁵ 196:20-30.⁹⁶

⁸⁷Cf. MhZ 9:28; 83:18; 90:19; 98:16; 215:18 with the corresponding Zohar passages.

⁸⁸See MhZ 73:18; 99:15; 216:18; and the apparatus; cf. Idel, "Targumo shel R. David," pp. 69-70.

⁸⁹Cf. MhZ 8:6; 9:13, 17, 24; 11:1; 32:21; 70:20; 71:6, 19; 72:30, 31; 73:20; 89:8; 91:19; 97:2; 99:16; 201:28; 202:3; 217:32 with the corresponding Zohar passages.

⁹⁰See the notes in the apparatus to: MhZ 2:8; 7:26; 10:7; 12:18; 70:29; 71:17; 186:2; 201:14; 214:28; 214:31; 215:1.

⁹¹See the notes in the apparatus to: MhZ 6:5; 9:6; 11:10; 96:27; cf. above, n. 85. R. David's *Sefer ha-Gevul* also supports the readings of the Cremona text at times; see Goldreich, "Sefer ha-Gevul," p. 4.

⁹²See Scholem, *Kabbalah*, p. 236; Tishby, *Mishnat ha-Zohar*, 1:35, 37, 109-10 (Introduction).

⁹³Scholem originally thought that R. David transmitted many such passages; see *Peraqim*, pp. 302, 312, 315. However, he suggested to me in December, 1975 that I be careful in examining these supposed translations. Certain passages that he had identified as originating from the Zohar actually go back to older rabbinic sources or are R. David's creations.

⁹⁴In the passage beginning at 14:26 R. David employs his favorite pseudonym: R. Hiyya. Although the phrase *He ʿemiduhu u-fereshuhu havrayya* sounds zoharic, R. David's own Hebrew style soon takes over: 15:3: *ʿehad mini ʿalef* (cf. 226:31); 15:5: *ha-mahshavah ha-ʿamuqqah* (cf. 15:28; 39:28). The passage beginning at 68:1 seems to fall into this category too; cf. 79:25 and the apparatus ad loc. The passage beginning on 55:9 is transmitted in the name of R. El ʿazar, and the first line reads like an exact translation of the Aramaic *Hakha ʿal le-ʿistakkala ʿal be-raza ʿal di-meheimanuta*. There are also some untranslated Aramaic phrases in the following lines. In l. 11, however, R. David's hand is evident. Cf. 56:19, where El ʿazar's name is invoked to introduce a teaching that is clearly not from the Zohar. See also 57:23-30; 254:22; and below.

⁹⁵Note the word *miyyad* on 157:32 (see below) and the apparatus to 157:30, 31. The syntax of the final phrase (158:1-2) is characteristic of the Zohar and foreign to R. David's Hebrew style.

⁹⁶See Idel, "Targumo shel R. David," pp. 84, n. 105; 88-9.

Let us return to the translations of Zohar passages we do possess. R. David is generally loyal to the text of the Zohar. He does, however, introduce certain changes. At times he leaves out names⁹⁷ or adds them.⁹⁸ He also removes certain narrative sections and discussions between various rabbis.⁹⁹ Formulae such as *ve-ha* ² *oqimna* ³ and *ke-mah de-oqimna* are often deleted,¹⁰⁰ though R. David occasionally adds phrases such as *Ve-Haven zeh* or *Ve-Dai ba-zeh le-khol mevin*.¹⁰¹ The translator apparently sought to pare the Zohar's style, remove it from the realm of mystical novel, and integrate it into his commentary.

R. David interprets as he translates: he fills in the context, clarifies expressions, and spells out certain sefirotic allusions of the Zohar; at times he elaborates.¹⁰² His translations are of good quality. Given the difficult syntax of zoharic Aramaic, they are remarkably clear and accurate.¹⁰³ Still, the translator ran into some difficulties and in a number of cases misunderstood the Zohar.

At times R. David leaves out difficult words and phrases¹⁰⁴ or copies the original Aramaic, e.g., *zahuta* ².¹⁰⁵ He can translate too literally, producing an awkward or unintelligible Hebrew phrase, for example, when he renders *la* ² *it millah* as *lo* ² *yesh davar*.¹⁰⁶ Occasionally he misunderstands the syntax of the Zohar.¹⁰⁷ The expression *ke-dein* is almost always translated *miyyad*; its zoharic meaning is ² *az*.¹⁰⁸ The root *z-kh-y* is rendered as a noun (meaning *zaddiq*) even when it appears in the Zohar as a verb or adjective.¹⁰⁹ The word ² *innun* in the Zohar can mean either "they" or "those"; R. David picks the wrong translation in several cases.¹¹⁰ The verbs *netal*, *sherei*, and *kenash* are occasionally mistranslated, while the verb *be* ² *ei*, which means both "want to" and "have to," is at times misconstrued.¹¹¹

⁹⁷ Cf. *MhZ* 1:22; 4:29; 185:15 with the corresponding Zohar passages.

⁹⁸ Cf. *MhZ* 1:28; 32:16; 72:16 with the corresponding Zohar passages.

⁹⁹ Cf. *MhZ* 1:18,28; 2:3; 64:10; 92:4,13; 99:2; 215:8; 268:17 with the Zohar. The narrative is retained on 11:18; 92:2; 98:21. In his *Sefer ha-Gevul* R. David consistently deletes zoharic dialogues, names, and connections between homilies; see Goldreich, "Sefer ha-Gevul," pp. 26, 50-62, 101.

¹⁰⁰ Cf. *MhZ* 2:21; 5:32; 12:21; 73:27,29; 91:23; 98:11; 109:15; 115:10; 182:29 with the Zohar; cf. above, § 2.6., regarding similar phrases in Gikatilla's *Sha'arei Orah*.

¹⁰¹ *MhZ* 5:32; 6:9; 185:29; 214:29.

¹⁰² Cf. *MhZ* 2:14; 5:26,32; 6:18; 7:4,6,10; 10:15; 11:21; 12:7; 70:26; 89:10,12,16; 115:13; 120:5; 192:32; 196:9-10,16-7; 201:22; 214:10-1; 267:31 with the Zohar. R. David often indicates the name of a particular *sefirah* above a word symbolizing that *sefirah*. These sefirotic identifications are characteristic of his writings and also appear in Joseph ben Shalom Ashkenazi's *Commentary on Sefer Yezirah*. There is confusion among the MSS of *The Book of Mirrors* in regard to the identifications. I have not recorded them except in cases where they were already incorporated into the body of the text; see, e.g., *MhZ* 109:115 and the apparatus to 23:29; 35:13,16; 65:18-24. On the identifications see Gottlieb, *Mehqarim*, p. 249; Goldreich, "Sefer ha-Gevul," pp. 74-8; Idel, "Targum shel R. David," pp. 63, 72-3. For examples of elaboration see 12:26-13:9; 14:15-17; 70:14-6; 72:3,5-11; 86:9-26; 196:2-6; above, n. 84.

¹⁰³ Cf. Scholem, *Peraqim*, p. 302. Goldreich takes a negative view of R. David's ability as a translator; see "Sefer ha-Gevul," p. 38. He notes, however (p. 46), that in *The Book of Mirrors* the translations are of better quality.

¹⁰⁴ Cf. *MhZ* 2:32; 7:17; 92:16; 192:24; 193:3 with the Zohar; see *Peraqim*, p. 315; and *Major Trends*, p. 166, where Scholem notes Moses de León's tendency to coin neologisms with the letters *t, s, q*; cf. Menaḥem Z. Kaddari, *Diqduq ha-Lashon ha-Aramit shel ha-Zohar*, p. 56 (hereafter cited as *Diqduq*).

¹⁰⁵ *MhZ* 216:1; cf. 9:8; 12:20; Scholem, *Major Trends*, pp. 165; 388, n. 47; 389, n. 49.

¹⁰⁶ *MhZ* 73:32; cf. 98:24; 99:5; 216:2 with the Zohar.

¹⁰⁷ Cf. *MhZ* 10:8-9; 194:9,17 (all involving the preposition *de-*); 4:6 with the Zohar.

¹⁰⁸ *MhZ* 2:25; 6:30; 8:13; 71:9; etc.; see Scholem, *Major Trends*, p. 388, n. 36; Kaddari, *Diqduq*, p. 66. In one case (109:20) R. David translates it correctly.

¹⁰⁹ In *MhZ* 10:28 the zoharic clause *ze* ² *irin* ² *innun de-zakka* ² *in* (3:68b) is translated: *me* ² *caṭim hem ha-zaddiqim*; the correct rendering is: *me* ² *caṭim hem she-zokhim*. Cf. *MhZ* 11:15 with the Zohar.

¹¹⁰ In *MhZ* 10:28 the Zohar's clause ² *anshei shem* ² *innun* (3:176b) is translated: ² *anshei shem* ² *otam*; the correct translation is ² *anshei shem hem*; cf. *MhZ* 191:30; 217:17 with the Zohar.

¹¹¹ *Netal* is mistakenly rendered as *nasa* ² instead of *laqah* several times: *MhZ* 92:8,10,11; 184:8. The two meanings of *sherei* ("dwell, begin") are confused in *MhZ* 4:23, where the Zohar's clause *kad shera* ² *n be-ar* ² *ca* ² is translated: *ke-she-hem mathilin ba-arez*; the correct translation is: *ke-she-hayy shorim ba-arez*. Cf. *MhZ* 4:18; 115:20 with the Zohar. The verb *kenash* is sometimes understood as *nikhnas* when *ne-esaf* would be more correct; cf. *MhZ* 200:29; 201:11 with the Zohar. The verb is correctly translated on 201:4; cf. *Targum Onkelos* on Deut 32:50. On *be-ei* cf. 4:32; 32:32; 90:14; and especially 216:5 with the Zohar; cf. 14:5-9; 42:20.

R. David's translations demonstrate how a contemporary kabbalist read, understood, and at times misunderstood the Zohar. The commentator is obviously impressed by the work; yet he does not regard it as dating back to R. Shim'on bar Yoḥai. Though he usually presents the teachings in their original form, he feels free to delete passages, add pseudonyms, interpretations, and comments, and even insert long elaborations into the text.¹¹² He also employs R. Nhim'on's name to introduce non-zoharic Spanish Kabbalah (see above, § 2.6.). Such an independent style of translation and editing would be inconceivable for one who believed in the ancient authorship of the Zohar.

The Zohar is important for R. David not because it represents the teachings of R. Nhim'on bar Yoḥai and his circle but rather because it offers him a model for mystical exegesis of the Torah. This will come into sharper focus as we turn to R. David's appearance in his *Book of Mirrors*.

2.8. R. David's Method

In his own parts of the commentary R. David quotes material from the Babylonian and Jerusalem Talmuds, the *Pesiqot*, *Sifrei*, *Bere-shit Rabba* ², *Va-Yiqra* ² *Rabbah*, *Be-Midbar Rabba*, *Qohelet Rabbah*, and *Tanḥuma* ². He refers explicitly to *Midrash Tehillim* (*MhZ* 127:23), *Tanḥuma* ² (129:30), *Bere-shit Rabba* ² (135:23), and *Be-Midbar Rabbah* (128:1). *Sefer Yezirah* is referred to as both *mishnah* and *haggadah*.¹¹³

His main kabbalistic sources are the Zohar¹¹⁴ and Joseph ben Shalom Ashkenazi, a contemporary of the author.¹¹⁵ R. David also draws on *Sefer ha-Bahir* (*MhZ* 15:28; 86:6), Isaac the Blind (15:28; 58:5), Azriel of Gerona (18:32; 52:31), Moses de León's Hebrew writings,¹¹⁶ and Joseph of Hamadan.¹¹⁷

In the extant text of *The Book of Mirrors* R. David's first independent piece appears after more than a dozen pages of Zohar translation.¹¹⁸ Several features here are characteristic of his teachings in *The Book of Mirrors*. First of all, there is clear imitation of zoharic style: the *havrayya* ² are mentioned near the beginning of the passage (*MhZ* 14:28), and the whole discourse is attributed to R. Hiyya, a talmudic sage who appears frequently in the Zohar.¹¹⁹ It is no accident that this teaching appears in the mouth of R. Hiyya. Over the next 250 pages, this figure is destined to become R. David's favorite pseudonym.¹²⁰ R. David is eager to have his alter ego accepted into the circle of *havrayya* ²; he concludes the passage with words of praise

¹¹² See above; cf. Scholem's comments on Moses de León's method of citing and using the Zohar in his Hebrew writings: *Major Trends*, pp. 196-201; *Qoveṣ 'al Yad*, n.s. 8 (1976): 327-8.

¹¹³ *MhZ* 14:17; 131:31; cf. 53:2.

¹¹⁴ See the Index of Sources, s.v. *Zohar*. Sometimes (e.g., *MhZ* 45:28; 48:5; 49:4; 227:25) R. David introduces these teachings with the words *Ve-Zehu sod* or *Ve-ha-Sod ba-zeh*.

¹¹⁵ See above, § 2.4.; below, §§ 3.2., 3.8. Cf. *MhZ* 18:19; 38:11,14 with Joseph's *Commentary on Sefer Yezirah*, p. 104; *MhZ* 44:21 with *Commentary*, p. 22b; *MhZ* 252:28 with *Commentary*, p. 106b. In his other works too R. David draws on this kabbalist; see above, § 1.2.; Goldreich, "Sefer ha-Gevul," pp. 78, 81, 85-6; Scholem, *Peraqim*, pp. 294, 313, 320, 322-4.

¹¹⁶ See the Index of Sources, s.v. *Moses de León*.

¹¹⁷ See Scholem, *Kabbalah*, p. 60; *Peraqim*, pp. 309, 321; Altmann, *Kiryat Sefer* 40 (1965): 408. R. David appears to borrow several phrases from him: *le-qayem demut ha-shalsholet* (cf. *MhZ* 28:4 with *Sefer Ta'amei ha-Mizvot*, p. 439); *le-hishtamshesh be-sharvito shel melekh* (in a mystical sense; cf. *MhZ* 48:16; 241:9 with *Ta'amei ha-Mizvot*, pp. 291, 293-4, 434-5); *bein ha-ulam ve-la-mizbeah* (in a mystical sense; cf. *MhZ* 202:4 with *Ta'amei ha-Mizvot*, p. 434). See also *MhZ* 95:25; 110:2; 260:26; and the apparatus.

¹¹⁸ *MhZ* 14:26-18:8. The passage from 12:26-13:9 is an elaboration on the Zohar.

¹¹⁹ E.g., Zohar 1:155b, 221b; 2:3b-4a, 14a; 3:44a.

¹²⁰ R. Hiyya introduces R. David's teachings nine times: *MhZ* 52:13; 60:29; 85:11; 99:18; 100:14; 109:22; 111:31; 127:28. He also introduces a Zohar translation (32:16), several *Tanḥuma* ² passages (33:2; 102:6; 213:25), and a long quotation from R. Azriel (121:32; cf. 267:20, where the same passage is repeated in the name of R. Shim'on). R. Nhim'on (93:2) and his son, R. El'azar (56:19; 86:5), also introduce R. David's teachings.

from the master, R. Shim ^con bar Yohai:

R. Shim ^con said to R. Hiyya, "You are worthy; everything you have spoken is fine. The Ancient-of-Days will watch over you!"¹²¹

Having set the stage with a series of Zohar translations, R. David now adopts zoharic style. The master has given his imprimatur; R. David dives into kabbalistic exegesis. He comes back to the surface often, however: over the next one hundred pages, *The Book of Mirrors* alternates between translations of Zohar and R. David's teachings. Apparently the author still needs the support and example of R. Shim ^con.¹²²

Returning to R. Hiyya's opening discourse, we note another feature that typifies R. David's method. The verse expounded by R. Hiyya (Qoh 9:2) is not quoted in any of the preceding Zohar translations. R. David copied it from the beginning of *Midrash Tanhuma* ^c on *Parashat Aḥarei Mot*. Throughout *The Book of Mirrors* he turns back to the *Tanhuma* ^c, sometimes for isolated verses,¹²³ more often for passages of midrash.¹²⁴ He builds his commentaries on these verses and passages.¹²⁵ Usually he quotes from the section of the *Tanhuma* ^c corresponding to the *parashah* that he is interpreting.¹²⁶ Often he distinguishes his mystical interpretation from the *Tanhuma* ^c by introducing the former with the phrase ^cAval sod ha-davar¹²⁷ or his favorite expression: *Ve-Attah zarikh la-da^cat*;¹²⁸ sometimes the interpretation is welded to the text.¹²⁹

As *The Book of Mirrors* proceeds, R. David gradually relies less on the *Tanhuma* ^c and comments directly on verses from the Torah.¹³⁰ He occasionally connects each word in a verse with a particular *sefirah*¹³¹ and does not hesitate to offer different interpretations of the same word, identifying it first with one *sefirah*, then with another.¹³² He is especially attracted to personal names and their sefirotic correspondences.¹³³ In one passage he offers this view of mystical exegesis:

All the names in the entire Torah refer to a supreme secret. If all the oceans were ink, every person a scribe, and earth and heaven sheets of parchment, it would still be impossible to write even one-thousandth of what should be written for every single verse of the Torah.¹³⁴

¹²¹MhZ 18:7-8; cf. Zohar 3:129b (^cIdra ^cRabba^c): ^cAmar R. Shim ^con: "Ya^cut hu^c ve-^cAttq Yomin yifqah ^ceina^c da^c ^calakh be-sha^cata^c de-tiqerikh leih." In *Sefer ha-Gevul* (Jerusalem MS 8° 3921), f. 31a. R. David omits this sentence when translating this section of the ^cIdra ^cRabba^c; see Goldreich, "Sefer ha-Gevul," pp. 51, 59. The phrase "Ancient-of-Days" derives from Dan 7:9 and here designates Keter; cf. *Sha^carei Oraḥ*, p. 211.

¹²²Gradually a more independent attitude appears. In MhZ 90:25, after translating Zohar for three pages, he begins his own teaching with: ^cAval ba^cti le-hodi^cakha. On 119:5-12, leading up to a translation from *Midrash ha-Ne^celam*, he alludes to three of his works and refers to them obliquely as *ne^celamim*. Later kabbalists were convinced that R. David's creations were part of *Midrash ha-Ne^celam*; see below, § 2.9; cf. Scholem, *Major Trends*, p. 393, n. 104. For other examples of zoharic imitation see idem, *Kabbalah*, pp. 59-61; Tishby, *Mishnat ha-Zohar*, 1:39-40 (Introduction).

¹²³MhZ 14:26; 251:5. On 236:6-20 he cites one verse from the *Tanhuma* ^c on *Parashat Egey*, adds R. Hiyya's name, and then copies two passages from *Sha^carei Oraḥ*; this brief mélange is all there is to R. David's commentary on the *parashah*.

¹²⁴MhZ 18:9; 22:1; 33:1; 101:4; 112:13; see Index of Sources, s.v. *Tanhuma* ^c.

¹²⁵Sometimes (e.g., MhZ 186:5ff.; 187:11ff.) R. David copies out a *Tanhuma* ^c passage without adding a mystical interpretation; he then proceeds to interpret verses from the *parashah*.

¹²⁶For exceptions to this norm see MhZ 34:9; 108:21; 112:13.

¹²⁷MhZ 21:6; 34:13; 108:24; cf. the zoharic expression *raza^c de-millah*.

¹²⁸MhZ 33:15; 79:14; 271:1.

¹²⁹MhZ 20:18ff.; 24:26ff.; 251:5ff.

¹³⁰This transition is quite apparent in *Parashat Emor*.

¹³¹MhZ 40:23; 93:2; 190:22; 223:32; cf. David ibn Zimra, *Migdal David*, p. 23c.

¹³²MhZ 34:20, 23; 39:8, 11; 52:17, 22; 81:13, 25; 85:19, 22; 87:5, 17; 110; 112-3; 117:9, 11; 189:22, 24; 221:6, 8;

243:26, 31. In these cases R. David often employs the expression *d^ca^c [davar ^caher]*.

¹³³MhZ 117:14; 224:4; 226:2-7.

¹³⁴MhZ 226:29; cf. ^cAqdamut Millin; BT, *Shabbat* 11a.

The Book of Mirrors is punctuated with a tone of urgency, with the frequently recurring *Ve-Attah zarikh la-da^cat*, "You must realize...."¹³⁵ In the words of Moses de León, "Only recently has this spring of mystery begun to flow through the land." R. David is one of those who feels impelled to reveal some of the secrets: "But I will lead you into the depth of this secret...." (MhZ 114:4); "But I have come to arouse your awareness [*le-^corekhal*]...."¹³⁶

The kabbalist is aware of the esoteric nature of his material and the delicacy of his role as interpreter and guide. At times he provides only hints and then says: "If you are among those who understand, a little hint is sufficient."¹³⁷ At one point he refers to the dangers of mystical search.¹³⁸ He knows "there are things grasped and attained by thought that the mouth cannot express."¹³⁹ Nevertheless, R. David is eager to transmit what he can express and what he feels permitted to reveal. His eagerness to publicize the secrets leads him, as we have seen, to cull material from a number of kabbalists. The charge of plagiarism is not relevant; it was common practice among medieval authors to borrow without mentioning the source.¹⁴⁰ R. David's sense of mission is not limited to his own formulations; he employs the phrase *Ve-Attah zarikh la-da^cat* to introduce the teachings of others too.¹⁴¹ He feels free to copy their words, which flow from the same source as his, the *ma^cayan ha-sod* that has recently overflowed.

2.9. References to The Book of Mirrors in Kabbalistic Literature

The following list of authors who cite *The Book of Mirrors* is undoubtedly incomplete and can be supplemented once more kabbalistic works of the fourteenth-sixteenth centuries have been edited.¹⁴²

Abraham Adrutiel, in his *Avnei Zikkaron* (written in the first half of the fifteenth century), quotes three passages from *The Book of Mirrors*, two of which appear in the extant text.¹⁴³

An anonymous work entitled *Pardes ha-Hokhmah* quotes one of the same passages.¹⁴⁴

¹³⁵MhZ 12:26; 33:15; 76:26; 79:14; 81:25; 85:4; 100:21; etc. The phrase is found in numerous contemporary texts, but R. David employs it with fervor; see below.

¹³⁶MhZ 187:18; cf. 208:5; 229:23; Scholem, *Major Trends*, p. 388, n. 39. The quotation from Moses de León is from *Sefer ha-Mishgal*, p. 137: *Mi-yamim mu^catin nitpashshet me-^cinyan ha-sod ha-zeh ba-^carey*. The Basle (1608) edition reads: *nitpashshet ma^cayan ha-sod*. Cf. *Sefer ha-Mishgal*, p. 93: *Ve-Sod sitrei ha-hakhmah mahayyevet be-gillui me^cat min ha-nistarot*.

¹³⁷MhZ 243:15; cf. 236:30-237:3; 272:21; below, § 3., passim; Zohar 3:105b; and the remark by the sixteenth-century kabbalist Shim ^con Labi, who, after transmitting a teaching on the original nature of Adam, writes: *Ve-Lo^c ^cukhal le-harhiv bo ki khen zuveiti* (*Ketem Paz*, p. 121b).

¹³⁸MhZ 119:5-12; cf. Moses de León's words of caution in *Shushan ^cEduṭ*, p. 347.

¹³⁹MhZ 181:15 (from Todros Abulafia's *Sha^car ha-Razim*).

¹⁴⁰See Scholem's comments in *Madda ^cei ha-Yahadut* 2 (1927): 238, n. 8.

¹⁴¹Todros Abulafia: MhZ 155:1; 156:25; 170:4; 172:9. Gikatilla: 210:14; 212:26; 230:24, 30; 232:14; 262:14. Cf. MhZ 174:6 with *Sha^car ha-Razim* (Munich MS), f. 83a; and 170:10 with *Sha^car ha-Razim*, f. 78a; here R. David deletes Abulafia's words of hesitation and inserts: *Ve-Attah zarikh la-da^cat*.

¹⁴²See, e.g., Idel, "^cOd ^cal R. David ben Yehudah he-^cHasid ve-ha-^cAri," *Da^cat* 7 (1981): 71, who notes that Ovadiah Hamon of Zefat draws on *The Book of Mirrors* several times in Oxford MS 1597.

¹⁴³See Scholem, *Kiryat Sefer* 6 (1929-30): 269-70. The first passage is a discourse on the *Shemittot* (MhZ 102:9-103:12; *Avnei Zikkaron* [British Museum, Gaster MS 956], f. 50b). The others are interpretations of *Ha-Yesh bah ^cez ^cim ^cayin* (Num 13:20; not found in the extant *Book of Mirrors*) and *YHVH ^cori ve-yish ^ci* (MhZ 68:19-70:8; *Avnei Zikkaron*, [Jerusalem MS 8° 404], ff. 76b-77b). The first passage is introduced by Adrutiel with these words: *U-Mah she-^cah^c [she-^cameru hakhamenu zikhronam li-verakhah] be-Midrash ha-Ne^celam be-Mar^cot ha-Zove^cot*; the other two are also cited from *Midrash ha-Ne^celam*, though all three passages are R. David's creations. Adrutiel was convinced by R. David's imitations of the Zohar.

¹⁴⁴*Pardes ha-Hokhmah* (Oxford MS 1919), f. 17a, citing MhZ 68:19ff.; cf. Scholem, *Peraqim*, p. 314; Idel, "*Targumo shel R. David*," p. 91.

Meir ibn Gabbai, in *Avodat ha-Qodesh* (1568), quotes two Zohar translations from *The Book of Mirrors*, neither of which appears in the extant text.¹⁴⁵

David ibn Zimra, who owned the MS later housed in the Escorial (see above, § 2.1.), quotes *The Book of Mirrors* eleven times in his *Migdal David*. All of the citations are found in the extant text.¹⁴⁶

Solomon Alkabez, in his *Berit ha-Levi*, cites one Zohar translation and one of R. David's teachings from *The Book of Mirrors*; both are found in the extant text.¹⁴⁷

Moses Cordovero, a student of Alkabez, refers to *The Book of Mirrors* several times in his writings, though he misnames the author.¹⁴⁸

Hayyim Vital and his son Samuel record a Zohar translation from *The Book of Mirrors* that does not appear in the extant text; they learned of the passage from Isaac Luria (see above, n. 56).

Two anonymous kabbalistic compositions from the sixteenth or seventeenth century cite passages from *The Book of Mirrors*. One is an anthology of short kabbalistic works contained in Sassoon MS 919 that includes three selections.¹⁴⁹ The other is a Moroccan commentary on the liturgy, found in Sassoon MS 921, that cites one selection.¹⁵⁰ All of these appear in the extant text.

None of these writers mentions R. David; apparently by the middle of the fifteenth century, his name was no longer associated with the work. *The Book of Mirrors* and its Zohar translations were studied by Cordovero and Luria, but they were not aware that the author was David ben Yehudah he-Hasid. In adopting the pseudonym of R. Ḥiyya, he had hidden his identity too well.

¹⁴⁵ *Avodat ha-Qodesh*, 1:11,24, citing translations of Zohar 1:50b-51a; see above, § 2.3. The first passage is introduced with these words: *U-ve-Sefer Mar ʔot ha-Zove ʔot be-ʔinyan ha-yihud ve-hu ʔ mi-Midrasho shel Rashbi ʔ [R. Shimʔon bar Yoḥai]*.

¹⁴⁶ *Migdal David*, p. 3a (quoting *MhZ* 101:31–102:3); 7d (68:1-18); 17d (103:27–104:24); 20c (153:9-21); 22a (102:19-22); 23b-c (112:23–113:12); 32b (1:22-8 [a Zohar translation]); 35d (132:12-9); 37a (252:9ff.); 56b (164:4-10); 65a (116:15-21). After the passage cited on p. 23b-c Ibn Zimra writes: *ʔAk ʔi ʔAd ka ʔn leshon Mar ʔot ha-Zove ʔot ve-nir ʔeh she-hu ʔ min ha-Midrash ha-Ne ʔelam*.

¹⁴⁷ *Berit ha-Levi*, pp. 7c, 21a (quoting *MhZ* 1:13ff. [a Zohar translation]; 80:8ff).

¹⁴⁸ In *Shi ʔur Qomah*, p. 80, he gives the author's name as R. Isaac. He refers to the work in his commentary on the Zohar (see *ʔOr ha-Hammah*, p. 44c) and in his *Commentary on the Song of Songs* (Jerusalem MS 4° 74), f. 94a; see Scholem, *Peraqim*, p. 325.

¹⁴⁹ The MS is described in *ʔOheḥ David*, p. 1012. One passage (*MhZ* 240:4-18) appears on p. 72, and two others (236:28–237:16; 252:2-21) on p. 49, where *The Book of Mirrors* is ascribed to Joseph Gikatilla; the editor or his source was misled by R. David's widespread use of *Sha ʔarei ʔOrah*.

¹⁵⁰ See *ʔOheḥ David*, p. 895. The selection is from *MhZ* 90:25–91:23 and appears on ff. 146b-47a of the MS.

1. ASPECTS OF R. DAVID'S KABBALAH

3.1. A Name for the Infinite

ʔEin Sof, the Infinite, is referred to by R. David as *ʔIllat ha-ʔIllot, causa causarum*.¹⁵¹ It is beyond the scope of human comprehension and is "the most hidden" (*MhZ* 53:20; 224:19). The Infinite must include the entire universe: R. David applies to it the midrashic statement "He includes the world; the world does not include Him."¹⁵² The ten *sefirot*, which flow out of the Infinite, remain united with it "because that which is emanated is not separate from the Emanator."¹⁵³

The Infinite cannot be described or named; some kabbalists held the view that *ʔEin Sof* is not mentioned or even alluded to in the Bible.¹⁵⁴ R. David, however, identifies certain words and names in the Torah as referring to *ʔIllat ha-ʔIllot* (*MhZ* 53:19; 84:2; 87:24). In one passage (227:15-23) he discusses the difference between the Infinite and the ten *sefirot*:

"Ben Menasheh" (Num 27:1) alludes to *ʔIllat ha-ʔIllot*, who is called Menasheh. Why is *ʔIllat ha-ʔIllot* called Menasheh? Because He is a place to which forgetting and oblivion [*nishshayon*] pertain, as in the expression "For God has made me forget" [*ki nashshani ʔelohim*] (Gen 41:51).

Why? Because concerning all the levels and sources (the *sefirot*), one should search for their reality from the depth of Supernal Wisdom. From there it is possible to understand one thing from another.¹⁵⁵ However, concerning *ʔIllat ha-ʔIllot*, there are no aspects (lit., "sides") anywhere to search, to probe; nothing can be known of Him; for He is hidden and concealed in the mystery of Absolute Nothingness.¹⁵⁶

Therefore forgetting pertains to Him, as regards comprehension of this place. So open your eyes and see this great and awesome secret. Happy is he whose eyes shine from this secret, in this world and the world that is coming.

The Infinite cannot be comprehended; it is inaccessible to the human mind. The language is cryptic, however. Why the word "forgetting"? What is forgotten? A lack of knowledge is different than forgetting. What is the great and awesome secret that enlightens the adept? Is it simply recognizing that there are limits beyond which human knowledge cannot advance?

Perhaps R. David is indicating a more profound truth. The *sefirot* are stages of contemplative ascent; each of them serves as an object and focus of mystical search. In tracing the reality of each *sefirah*, the mystic uncovers layers of being within himself and throughout the

¹⁵¹ *MhZ* 44:26. The phrase entered medieval Hebrew through the translations of Judah ibn Tibbon; see, e.g., *ʔIvot ha-Levavot, Sha ʔar ha-Yihud*, chap. 2. R. Abraham ben David and other Provençal kabbalists employ it, as does the author of *Ra ʔaya ʔ Meheimna ʔ* and *Tiqunei Zohar*, though the Zohar itself avoids it; see Scholem, *Ursprung*, pp. 187, 197; Tishby, *Mishnat ha-Zohar*, 1:100,112; cf. Moses de León, *Shushan ʔEdut*, p. 337; Zohar 1:72b. R. David may have picked up the phrase from Joseph ben Shalom Ashkenazi; cf. the latter's *Commentary on Sefer Yeziḥar*, pp. 53, 55.

¹⁵² *Bereshit Rabba ʔ* 68:9, pp. 777-8; *MhZ* 124:28.

¹⁵³ *MhZ* 131:4; cf. Ramban's *Commentary* on Num 11:17: *ʔAzilut be-khol maqom leshon ʔiqquv*.

¹⁵⁴ See the statement by the anonymous author of *Ma ʔarekhet ha-ʔElohit*, p. 82b: *Ve-Da ʔ ki ha-ʔein sof ʔasher ʔakharu ʔeinenu ramuz lo ʔ va-torah ve-lo ʔ va-nevi ʔim ve-lo ʔ va-ketuvim ve-lo ʔ ve-divrei rz ʔ, ʔakh qibbelu vo va ʔalei ha-ʔavodah qeḡat remez*.

¹⁵⁵ *Mevinin davar mi-toḥ davar*. In BT, *Hagigah* 14a this kind of understanding defines a *navon*; cf. *Shabbat* 31a. Isaac the Blind (ca. 1160-1235) alters the wording to *hitbonenut davar mi-toḥ davar* in describing contemplative vision of the *sefirot*; see his *Commentary on Sefer Yeziḥar* (appendix to Scholem, *Ha-Qabbalah be-Provans*), p. 5. Azriel of Girona employs a similar phrase in his *Sha ʔar ha-Kavanah*; see Scholem, "Der Begriff der Kavana in der alten Kabbala," *MGWJ* 78 (1934): 511-2; *Ursprung*, pp. 368-71. Gikatilla employs the phrase in the closing lines of *Sha ʔarei ʔOrah* (p. 197). In all these instances *davar* implies *sefirah*; see *Ursprung*, pp. 233, 388; Tishby, ed., *Perush ha-ʔAggadot le-Rabbi ʔAḥiʔel*, pp. 35, 107, 110 (hereafter cited as *Perush ha-ʔAggadot*); *MhZ* 119:22.

¹⁵⁶ *Be-Sod ha-ʔayin ve-ha-ʔefes*; cf. *MhZ* 44:27. On the concept of *ʔayin* see Scholem, *Ursprung*, p. 178; *Major Trends*, pp. 217-9; *Kabbalah*, pp. 94-5; *Ueber einige Grundbegriffe des Judentums*, pp. 53-89 (hereafter cited as *Grundbegriffe*).

cosmos. This is the knowledge that the kabbalist strives for, supernal wisdom. However, there is a higher level, a deeper realm, beyond this step-by-step approach. At the ultimate stage the kabbalist no longer understands one thing from another. Discursive thought, with all its distinctions and connections, is annihilated;¹⁵⁷ the term knowledge no longer applies.¹⁵⁸ Here the mystic stands at the mouth of the abyss and confronts absolute nothingness, the stark swirl of being. Overwhelmed, he forgets everything finite and specific, including his ego. Oblivion is the only word that pertains.¹⁵⁹

The kabbalist returns to the finite. His experience cannot be expressed, communicated, or fully recalled. In this sense too "forgetting pertains to Him, as regards comprehension of this place." Nevertheless his eyes shine from the secret; he has caught a glimpse of the Infinite.

3.2. ^ḥIllat ha-^ḥIllot and Keter

The relationship between ^ḥEin Sof and Keter was a controversial topic among kabbalists of the late thirteenth and early fourteenth centuries. Some identified the two, while others held that Keter was a distinct *sefirah* emanated from ^ḥEin Sof.¹⁶⁰ In the Zohar ^ḥEin Sof and Keter are not identical; yet unlike the other *sefirot*, Keter is never described as emanating from ^ḥEin Sof. Keter and ^ḥEin Sof are coeternal.

In R. David's scheme ^ḥIllat ha-^ḥIllot is beyond Keter.¹⁶¹ However, they are described together as "hidden and secret" (*MhZ* 224:26), as the "two depths" (*MhZ* 53:19); they stand over against the lower *sefirot* as kings and elders (*MhZ* 23:15; 258:3). Twice in *The Book of Mirrors* R. David says of these two realms: "There is no difference between the cause and that which is caused except that one is the cause and other, caused. He who is enlightened [*ha-maskil*]¹⁶² will understand and hold his silence before God."¹⁶³ The primal cause is by definition prior to Keter; yet the two realms are otherwise identical. Keter is the aspect of the Infinite that reveals itself. It "causes its goodness and love to flow out from ^ḥIllat ha-^ḥIllot, from the channel of the secret, hidden pool" (*MhZ* 114:13). ^ḥIllat ha-^ḥIllot is the hidden root of emanation; Keter, the subtle beginnings of growth. Keter "is bound in the bond of ^ḥIllat ha-^ḥIllot, for there is no separation or division there; all is completely whole" (*MhZ* 98:1). Keter, in fact, shares in the designation ^ḥEin Sof when the flow of emanation is described.¹⁶⁴

¹⁵⁷ Azriel speaks of the annihilation of thought (^ḥafisat) that occurs at the highest levels of contemplation. He calls Keter: ^ḥafisat ha-mahshavah; see *Perush ha-ḥAggadot, pp. 40, 116; Scholem, *Te'udah hadashah le-toledot re-ḥshit ha-qabbalah, "Sefer Bialik," p. 160; idem, *Re-ḥshit ha-Qabbalah, pp. 116-7. Moses de León employs the phrase in *Shushan ḥEdut, p. 334; cf. *MhZ* 279:6-8.****

¹⁵⁸ Isaac the Blind says that the essence of being cannot be known, only imbibed; see Scholem, *Ursprung*, pp. 246-7; and Isaac's *Commentary on Sefer Yezirah*, p. 1: *Ve-Hen havayot penimiyyot ve-daqqot, ḥein beriyah yekholah le-hitbonen ḥella ḥha-yoneq mimmennah she-hu ḥderekh hitbonenut derekh yeniqato ve-lo ḥderekh yedi ḥah.*

¹⁵⁹ Cf. the statement by the ninth-century Sufi Abu Yazid al-Bistami: "When He brought me to the brink of divine unity, I divorced myself and betook myself to my Lord, calling upon Him to help me. 'Master,' I cried, 'I beseech Thee as one to whom nothing else remains.' When He recognized the sincerity of my prayer and how I had despaired of myself, the first token that came to me proving that He had answered this prayer was that He caused me to forget myself utterly and to forget all creatures and dominions" (al-Sahajji, *Kitab al-Nur* [ed. Badawi], p. 119; translated in Arthur J. Arberry, *Revelation and Reason in Islam* [London, 1957], p. 96). On the doctrine of *fana*, developed by Abu Yazid, see Annemarie Schimmel, *Mystical Dimensions of Islam*, pp. 47-8, 142-5.

¹⁶⁰ See Tishby, *Mishnat ha-Zohar*, 1:107-11; Scholem, *Kabbalah*, p. 51.

¹⁶¹ *MhZ* 235:4-7; cf. *Sefer ha-Gevul*, f. 27b: Keter ^ḥelyon she-hu ḥne ḥegal me-^ḥillat ha-^ḥillot. Cf. Joseph ben Shalom Ashkenazi, *Commentary on Sefer Yezirah*, p. 55; Goldreich, "Sefer ha-Gevul," p. 86.

¹⁶² Cf. Daniel 12:3; *Bahir*, § 139 (Scholem, *Das Buch Bahir*, § 95; idem, *Ursprung*, p. 172); Zohar 1:15a; 2:2a, 23a.

¹⁶³ *MhZ* 80:11; cf. 131:15; 224:19; Joseph ben Shalom Ashkenazi, *Commentary on Sefer Yezirah*, 2c; 28b.

¹⁶⁴ *MhZ* 129:3, 11; 131:8; cf. Gikatilla, *Sha ḥarei ḥOrah, p. 63; Goldreich, "Sefer ha-Gevul," pp. 86-8.*

3.3. The Ten *Zahzahot*

The first hints of emanation appear within Keter; on this most Spanish kabbalists agree (see, e.g., Zohar 1:15a). R. David holds a theory concerning these primordial stages that is barely mentioned before him and that reappears in different form in fifteenth-and-sixteenth-century Kabbalah. This is the doctrine of the ten *zahzahot*, dazzling lights that precede the emanation of the *sefirot*.

It is difficult to ascertain from whom R. David acquired this theory. His formulations on the ten *zahzahot* are usually brief and obscure. A similar theory may be referred to by Isaac the Blind in his *Commentary on Sefer Yezirah* (p. 3):

*Ve-ha-Devarim yesh lahen middot ve-shi ḥur
ḥakh ha-mahshavah ḥein lah shi ḥur
u-lekhakh holekhot be-^ḥeser ḥeser
lefikhakh min ha-daqqot ha-reshumot
ki ḥeser me-^ḥeser
daqqot mi-penimiyyut ha-daqqot.*

In his analysis of this passage, Scholem wonders whether Isaac is referring to a secret decade within *Mahshavah* (Keter) that represents a prior stage of emanation.¹⁶⁵

In a responsum written in Provence shortly after Isaac's commentary, though attributed to Hal Gaon, it is stated that above all the *sefirot* there exist three hidden lights: ^ḥor penimi qadmon, ^ḥor mezuhzah, and ^ḥor zah. These constitute one essence and precede the emanation of the *sefirot*.¹⁶⁶

In the extant *Book of Mirrors* R. David refers to the ten *zahzahot* eleven times. Two of the references consist of no more than the phrase itself and a proof text from Isaiah 58:11: *Ve-Hishi ḥa be-zahzahot nafshekha (*MhZ* 24:31; 68:12). Several of the other passages are also cryptic. By fitting the pieces together, we can construct a coherent picture of R. David's speculation.¹⁶⁷*

The ten *zahzahot* are parallel to the ten *sefirot*:

"*Ḥ*asser te ḥasser" (Deut 14:22). Why two times [the root ḥsr]? Because here lies a deep, hidden secret that the mouth cannot speak nor the ear hear. You already know that *Ḥ*asser alludes to the ten lower [*sefirot*]. Until here I have permission to explain. If you are one of the enlightened, you will understand this great secret, utilizing your intellect to its fullest; you will surely not let it out of your mouth.... [*MhZ* 236:29-237:3]

The ten *sefirot* are lower than the ten *zahzahot*, which in another passage are called "ten upper *sefirot*" (*MhZ* 100:18). The ten *zahzahot* are located in Keter and are said to belong to it. As opposed to the lower *sefirot*, "You cannot comprehend anything about the ten *sefirot* of Keter ḥElyon" (*MhZ* 252:16).

The role of the ten *zahzahot* is clarified in another passage:

"God's words are pure words" (Ps 12:7). The secret is that these are the ten statements by which the world was created. These statements are ten inner, hidden levels, namely, ten *zahzahot* expanding within Keter ḥElyon.... By these ten statements all existence was created. Everything that emanates from Keter ḥElyon and below is drawn forth and emerges from these ten springs. Therefore it is written: "God's words are pure words." [*MhZ* 81:4-11]

The ten *zahzahot* are the source of emanation within Keter; they give rise to the *sefirot* and then to all created being.

¹⁶⁵ *Ursprung*, pp. 240-3.

¹⁶⁶ The responsum is translated and discussed by Scholem in *Ursprung*, pp. 308-14; cf. idem, *Kabbalah*, pp. 95-6. R. David copies several lines of it as part of his selection from Todros Abulafia's *Sha ḥar ha-Razim: *MhZ* 170:15.*

¹⁶⁷ Moshe Idel has published a responsum by R. David that sheds more light on the theory and indicates the anthropomorphic structure of the *zahzahot*; see his "Demut ha-ḥadam she-me ḥal ha-sefirot," *Da ḥat 4 (1980): 41-55.*

The theory of the ten *zāḥḥaḥot* was debated in fifteenth-and-sixteenth-century Kabbalah.¹⁶⁸ In Cordovero's system it was supplanted by the doctrine of three *zāḥḥaḥot*, which exist within *Ein Sof*.¹⁶⁹ Moshe Idel has suggested that R. David's formulation contributed to Luria's conception of *Adam Qadmon*.¹⁷⁰

Why is R. David so secretive about the ten *zāḥḥaḥot*? There are a number of factors involved. Since the theory describes the subtle beginnings of emanation, he probably felt that it was too delicate to expose. As he often writes in *The Book of Mirrors: Kevod Elohim haster davar* (Prov 25:2).¹⁷¹ There are few explicit references to the ten *zāḥḥaḥot* in this period.¹⁷² R. David may have imposed self-censorship in order to avoid criticism. Finally, his own contemplative vision was inseparable from his theorizing; he would have been hesitant to publish the intimate details of his mystical experience.¹⁷³ Striving to discover the roots of emanation, R. David was dazzled by ten flashes. He connected his experience to, or was guided to it by, Isaiah 58:11, which now meant: "He will refresh your soul with *zāḥḥaḥot*."

3.4. Keter as Maḥshavah

Keter is the vessel through which all emanation proceeds. R. David calls it by many names: the spring of the stream, the spring of the highest river, the highest pool, the highest river whose waters never cease.¹⁷⁴ He also applies to it the more standard kabbalistic expressions Will and Nothingness.¹⁷⁵ His favorite designation of *Keter* is *olam ha-maḥshavah*, "the world of thought."¹⁷⁶ The variations include: the deep thought, the high secret of thought, the thought of the hidden, and the quality of thought.¹⁷⁷

This designation has a history. In *Sefer ha-Bahir*, edited in Provence in the late twelfth century, *Maḥshavah* is the name for *Keter*.¹⁷⁸ Isaac the Blind adopted this view,¹⁷⁹ but as Kabbalah spread from Provence to Spain, a change occurred. Certain kabbalists of the Gerona school, among them R. Azriel, applied the designation *Maḥshavah* to the second *sefirah*: *Hokhmah*.¹⁸⁰ For them, *Raḥon* (Will) occupied prime position. The prominence accorded the

¹⁶⁸ Judah Hayyat, in his commentary on *Ma'arekhet ha-ʿElohit*, speaks of ten *zāḥḥim* within *Ein Sof* and three within *Keter*; see *Ma'arekhet ha-ʿElohit*, pp. 44-5. Elhanan ha-Levi, an Italian kabbalist living at the turn of the sixteenth century, follows Hayyat's view; see Gottlieb, *Mehqarim*, pp. 397-476. Both of these kabbalists identify the ten "upper *sefirot*" with *Adam de-ʿAzilut*; cf. David ibn Zimra, *Migdal David*, p. 37a, who quotes from *The Book of Mirrors* (see above, § 2.9). The entire theory is criticized by R. Isaac mar Hayyim; see Yael Nadav, "Iggeret ha-mequbbal R. Yizḥaq mar Hayyim ʿal torat ha-zāḥḥaḥot," *Tarbiz* 26 (1957): 440-58.

¹⁶⁹ Moses Cordovero, *Pardes Rimmonim*, *Sha'ar ha-Zāḥḥaḥot*, Chap. 7; see Joseph Ben-Shlomo, *Torat ha-ʿElohit shel R. Mosheh Cordovero*, pp. 174-87.

¹⁷⁰ See Idel, "Demut ha-ʿadam she-meʿal ha-sefirot," pp. 48-9; cf. idem, "ʿOd ʿal R. David ben Yehudah he-Hasid ve-ha-ʿAri."

¹⁷¹ See the Index of Sources, ad loc.; cf. above, § 2.8; and *MhZ* 237:2: *ʿAd hannah yesh li reshut le-fareh*.

¹⁷² See Idel, "Demut ha-ʿadam she-meʿal ha-sefirot"; cf. Zohar 1:65a; 2:210b; Liebes, "Peraqim be-Millon Sefer ha-Zohar," pp. 175, 320.

¹⁷³ In his *Commentary on the Merkavah* (ed. Scholem, *Tarbiz* 2 [1931]: 203) Isaac ben Jacob ha-Kohen offers a reference to the thirty-two paths of wisdom and then explains why he will say no more; the reasons suggested above are spelled out: *Ve-ʿAl teqaveh yoter mimmeni le-farsem ve-li-khov u-le-gallot bi-khetivah ki hu ʾe-khe-noten ʿeqba ʿ ba-ʿayin, zulat peh she-lo ʾe-yihyeh ka-matarah la-hez le-khol yavo ʾe, ki khamah she-ʿameli khol ḥasidei ʿolam kol yemeihem ʿein ra ʾui le-khotevo ve-firsum be-yadayim*.

¹⁷⁴ *MhZ* 16:28; 34:17; 36:24; 58:23; 59:5,7; 74:29.

¹⁷⁵ *MhZ* 61:24; 65:18; 93:11; see above, n. 156. *Keter* is also called *lo* (259:17; 260:32) because He cannot be comprehended.

¹⁷⁶ *MhZ* 28:28; 38:7; 77:11; 93:12; etc.; cf. Zohar 3:220b.

¹⁷⁷ *MhZ* 15:28; 34:13; 39:28; 40:9; 44:26; 45:11; 51:25.

¹⁷⁸ *Sefer ha-Bahir*, § 70 (Scholem, *Das Buch Bahir*, § 48; cf. idem, *Ursprung*, pp. 112-6).

¹⁷⁹ Scholem, *Ursprung*, pp. 238-43.

¹⁸⁰ See Azriel, *Perush ha-ʿAggadot*, p. 81; and index, s.v. *maḥshavah*; cf. p. 93: *Ve-ha-Maḥshavah khe-mar ʾah she-ha-ro ʾeh vah ro ʾeh zurato ve-tokhah ve-savur she-hem shetei zurot ve-ʿeinan ʾella ʾaḥat*.

volitional character of the Divine helped kabbalists harmonize the Plotinian conception of an Infinite One (corresponding to *Ein Sof*) with traditional Jewish monotheism. Gabirol's doctrine of the Will may have influenced them.¹⁸¹

Most kabbalists of the thirteenth and fourteenth centuries accepted this new nomenclature. The Zohar too identifies *Keter* as Will, though there is some intertwining of will and thought.¹⁸² R. David, though, clearly posits *Maḥshavah* at the top of the sefirotic ladder. He sets up the following analogy between *Keter* and human thought:

Since He [*Keter*] is secret and hidden from comprehension, He is called *Maḥshavah*, like the *maḥshavah* that is secret and hidden in the human being and that no one can see or describe as [one can describe] the other qualities. Rather she, namely, the *maḥshavah*, sees everything that exists and is herself not seen. Similarly, *Keter ʿElyon* sees, observes, and looks at everything that exists, while He himself is neither seen nor comprehended by any creature in the world. Therefore He is called *Maḥshavah*. Do not read [the word as] *maḥshavah*, but rather: *moah she-bah*, the holy brain that is inside *Keter ʿElyon*, sitting in a clear, pure aura that cannot be comprehended by intellect or idea.¹⁸³

3.5. The Personification of Keter

In the Zohar, the crystallization of thirteenth-century Kabbalah, *Keter* is abstract and depersonalized. Nothing can be predicated of this *sefirah*; it acts on no object.¹⁸⁴ Most of the Zohar's descriptions of *Keter* are vague and ethereal, e.g., "the luster on high," "the subtle aura on high that is not known" (Zohar 1:15a; 3:2a). Only in the *Idrot* of the Zohar, which abound in bold anthropomorphisms, is *Keter* described more directly and concretely. *Keter* and *Ein Sof* together comprise *ʿAtiqā ʾQaddisha*, the Holy Ancient One. Even in these sections, however, the aloofness and absolute otherness of *Keter* are conveyed by style and setting.¹⁸⁵

R. David often describes *Keter* as hidden and unknowable; the name *Maḥshavah* affirms the abstract quality of this *sefirah*.¹⁸⁶ Yet the author also personifies *Keter*:

You must realize: 'high priest' (Lev 21:10) alludes to *Keter ʿElyon*, who is called High Priest because He is priest and lord over all the levels...for He anoints all the lower priests with the anointing oil that flows from the spring of the stream. [*MhZ* 81:25-7]

¹⁸¹ Scholem, "Iqvatav shel Gabirol ba-qabbalah," *Meʾassef Soferei ʿErez Yisraʾel*, pp. 160-78; idem, *Grundgesetze*, pp. 9-52 (on Gabirol see p. 19); idem, *Kabbalah*, pp. 91-4.

¹⁸² Scholem, *Grundgesetze*, pp. 47-51; Tishby, *Mishnat ha-Zohar*, 1:132. Gikatilla applies both Will and Thought to *Hokhmah*; see *Sha'arei ʿOrah*, pp. 188, 190. Moses de León equates *Maḥshavah* and *Hokhmah* in his *Shushan ʿEdut*, p. 375.

¹⁸³ *MhZ* 38:15-22; cf. 171:29 (*Sha'ar ha-Razim*). The final expression is an expansion of: *ʾavir she-ʿeino nitpas* (*Sefer Yeziarah* 2:6). Azriel uses the phrase to refer to *Keter*; see *Perush ha-ʿAggadot*, p. 107. The Zohar renders it: *ʾavira ʾeila ʾah deqiq de-la ʾyedi ʿa* (3:2a). Moses de León also employs it in his Hebrew writings; see Altmann, *Studies in Religious Philosophy and Mysticism*, p. 174 (hereafter cited as *Studies*).

¹⁸⁴ See Tishby, *Mishnat ha-Zohar*, 1:132.

¹⁸⁵ Ibid., 1:110-1. R. David's *Sefer ha-Geʿul* is based on the *ʾIdra ʾRabba*; see above, § 1.2. In *The Book of Mirrors* traces of the *ʾIdra* appear; see the Index of Sources, and cf. Zohar 3:128b (*ʾIdra ʾRabba*) with *MhZ* 15:16; 50:12; 74:3; 221:19.

¹⁸⁶ See *MhZ* 208:6, where R. David adds the words *be-ʿomek ha-maḥshavah* to Gikatilla's description of *Keter*: *hu ʾnisteret ve-neʿelemet*.

Keter is "master of the levels" (*MhZ* 234:17), in charge of the *sefirot*.

"How can one pursue a thousand?" (Deut 32:30).

This means that the One, *Keter* ^{עליון}, runs after a thousand levels emanated from Him¹⁸⁷ and warns and urges them concerning the *mitzvot* of the Torah, saying, for example: "Justice, justice shall you pursue" (Deut 16:20). Thus the Quality of One [*Keter*] is like a rabbi running after his students, urging them on, to sharpen and stimulate their minds, so that they will understand wisdom.¹⁸⁸

R. David does not limit his personifications of *Keter* to descriptions involving the other *sefirot*. *Keter* "made and created everything that exists" (*MhZ* 259:11); "He is our God; He created us and all the worlds" (*MhZ* 188:12). Sometimes *Keter* is identified simply as ^{אל} or the Holy One, blessed be He.¹⁸⁹ He is also called *Ya aqov Sava* ^{אל}, *Yisra el Sava* ^{אל}, and *Mosheh Sava* ^{אל}.¹⁹⁰

By describing *Keter* as the God of Creation and the Holy One, blessed be He, R. David includes the highest realm of the *sefirot* within the framework of tradition. This is a typical kabbalistic response to the conflict between the God of Plotinus and the God of the Bible (cf. above, § 3.4.). *Keter* is hidden in the depth of Thought, yet responsive to human prayer: "We ask for water on these days [*Sukkot*] so that the Holy One, blessed be He, *Keter* ^{עליון}, will pour out His fountains to us limitlessly" (*MhZ* 96:15-6).

3.6. *Keter* and *Malkhut*

The personification of *Keter* finds expression in another role: its direct relationship with *Malkhut*. This relationship highlights the dynamic nature of the *sefirot*.

Malkhut is described as a loyal subject of Her God:

Keneset Yisra el [*Malkhut*] does not accept upon Herself any of the powers of the outside forces [*ha-hizoniyot*, i.e., the demonic realm] but rather *Keter* ^{עליון}. She bows down to Him and accepts Him as God. [*MhZ* 40:2-4]

Malkhut is the laborer; *Keter*, the *ba al ha-bayit* (*MhZ* 77:17). She is subservient to Him yet thereby receives the flow of emanation: "She includes everything"¹⁹¹ and receives from the All, the quality of deep Thought [*Keter*].¹⁹² This flow is the source of *Malkhut*'s dominion over the lower worlds: "When She receives from the ^{אל} on high, She reigns and rules over all the levels beneath Her."¹⁹³

Keter and *Malkhut* are "the upper eye" and "the lower eye."¹⁹⁴ One is *hu* ^{אל}; the other,

¹⁸⁷The decade of *sefirot* is sometimes squared or cubed by R. David and others; cf. *MhZ* 68:10; 101:8; 186:19; 272:20; Zohar 1:209b; 2:200a.

¹⁸⁸*MhZ* 260:21-4. This novel description of the *yeshivah shel ma lah* is part of R. David's commentary on *Parashat Ha azinu*, which abounds in imaginative interpretations. In ll. 25-6 R. David concludes that the *sefirot* themselves perform the *mitzvot*; cf. Scholem, *Kabbalah*, p. 102.

¹⁸⁹*MhZ* 96:15; 116:5; 221:15. The Zohar refers to *Tif eret*, not *Keter*, as the Holy One, blessed be He.

¹⁹⁰*MhZ* 82:31; 206:9,15; 210:5. The Midrash applies the name *Yisra el Sava* ^{אל} to Jacob; see *Bere shit Rabba* ^{אל} 68:11, p. 784, and Theodor's note; Louis Ginzberg, *Legends of the Jews*, 5:276, n. 35. In the Zohar *Yisra el Sava* ^{אל} refers to *Tif eret*; see Zohar 1:233a; 2:216a; 3:119b.

¹⁹¹*Hi* ^{אל} *kholelet ha-kol*; cf. *Bahir*, § 156 (Scholem, *Das Buch Bahir*, § 104); idem, *Von der mystischen Gestalt der Gottheit*, p. 166. The phrase *ha-kallah ha-kelulah min ha-kol* appears often in thirteenth-century Kabbalah.

¹⁹²*MhZ* 15:6-7. In earlier kabbalistic literature *kol* refers not to *Keter* but to *Yesod*, situated directly above *Malkhut*; see *Bahir*, § 22 (Scholem, *Das Buch Bahir*, § 14); Azriel, *Perush ha Aggadot*, p. 57. Gikatilla (*Sha arei Orah*, p. 57) and the Zohar follow this tradition. The identification is often connected with 1 Chr 29:11. By substituting *Keter* for *Yesod*, R. David highlights the direct relationship between the first and last *sefirot*.

¹⁹³*MhZ* 225:28-30. ^{אל} symbolizes *Keter* and *Mahshavah* in the *Bahir*; see, e.g., § 70 (Scholem, *Das Buch Bahir*, § 48); cf. *MhZ* 58:10.

¹⁹⁴*MhZ* 188:21. On the open eye of *Keter* see 207:23-4; 212:9; 245:10; 259:27-30; 271:32; Zohar 3:129b-130a (^{אל} *Idra Rabba*).

ve hu ^{אל} (*MhZ* 234:27-8). The similarity in names indicates a close relationship, as demonstrated in the following passage:

"*Aqarot*...." (Num 32:3)

You must realize: *Aqarot* alludes to two crowns: the upper crown and the lower crown. For just as He is called *Keter* ^{עליון}, so *Malkhut* is called *Aqeret*, which means "crown"....When *Aqeret Yisra el* joins Herself with *Keter* ^{עליון} and rises up to ^{אל} *Ein Sof*, they are called *Aqarot*.¹⁹⁵

The depiction of the *hieros gamos* is a striking feature of the Zohar.¹⁹⁶ Scholem notes that its appearance represents a reemergence of myth within Judaism.¹⁹⁷ Under the proper conditions, *Tif eret*, the masculine aspect of God, and *Malkhut*, the feminine, unite; their union provides blessing and harmony to all the lower worlds (see, e.g., Zohar 3:214b).

R. David adopts this view and in several places (e.g., *MhZ* 189:20; 241:26) speaks of the joining of these two *sefirot*. However, in other passages it appears that *Tif eret* is not so much partner of *Malkhut* as Her channel, conducting the flow from above: "*Tif eret* conducts the flow and the various types of emanation to the Queen" (*MhZ* 238:31).

The Holy One, blessed be He [*Tif eret*] prays before *Keter* ^{עליון} and *Illat ha Illot* ^{אל} and draws the abundant flow from the depth of the spring, *Keter* ^{עליון}, to *Keneset Yisra el* [*Malkhut*]. Thus *Keneset Yisra el* is blessed through Him. [*MhZ* 110:4-6]

The source of the flow is in *Keter*; *Tif eret*, representing Him, transmits the flow and brings about the union. Once R. David says that *Keter* himself marries *Malkhut*:

"He [*ve-hu* ^{אל}] shall marry a woman in her virginity" (Lev 21:13)....

But according to the way of truth, *ve-hu* ^{אל}, that is, *Keter* ^{עליון}, who is called *Hu* ^{אל}...."A woman in her virginity" alludes to the *Matronita* ^{אל}. [*MhZ* 87:28-32]

It is a sin to break the connection between *Keter* and *Malkhut* (*MhZ* 243:28-30). The downward flow of emanation creates a path that can be climbed through contemplation of the *sefirot*: "By means of *Zo el*, *Keneset Yisrael*, one can ascend and probe the reality of the Intellect, *Keter* ^{עליון}" (*MhZ* 45:6-7).

3.7. The Independent Aspect of *Malkhut*

The concept of *Malkhut*, or *Shekhinah*, is one of the most significant ideas of the Kabbalah.¹⁹⁹ The notion of a feminine aspect of God, formulated by the Jewish mystics of the twelfth and thirteenth centuries, became a keystone of all kabbalistic thought and had a profound effect on the Jewish masses from the fourteenth century on.

According to the Zohar, which abounds in images of *Shekhinah*, this *sefirah* "has nothing at all of Her own."²⁰⁰ Yet because of this quality, She receives and reflects the other *sefirot*:

¹⁹⁵*MhZ* 228:18-20; 29:30. The complete union of the two *sefirot* ushers in the Messiah; see the middle section of the passage (ll. 20-9), deleted in the translation above. This middle section is copied from Gikatilla's *Sha arei Orah*, p. 102, where the subject is the union of *Tif eret* and *Malkhut*. R. David employs the material to demonstrate the union of *Keter* and *Malkhut*; cf. *MhZ* 113:21-4.

¹⁹⁶In the *Bahir*, *Shekhinah* is primarily God's daughter; see Scholem, *Von der mystischen Gestalt der Gottheit*, p. 164: "Zu dieser Symbolik [*hieros gamos*] ist es noch nicht wieder vorgestossen, oder soll ich sagen: zurückgekehrt?"

¹⁹⁷Ibid., pp. 164, 177; idem, *Major Trends*, pp. 225-30; idem, *On the Kabbalah and Its Symbolism*, pp. 104-5.

¹⁹⁸The idea that the *sefirot* pray to God is also expressed by Joseph ben Shalom Ashkenazi; see Scholem, *Kabbalah*, p. 102; cf. above, n. 188.

¹⁹⁹On the evolution of the concept see Scholem, *Von der mystischen Gestalt der Gottheit*, pp. 135-91 (*Pirquei Yesod le-Havanat ha-Qabbalah u-Semleha*, trans. Joseph Ben-Shlomo, pp. 259-307).

²⁰⁰*Leit lah mi-garnah kelum* (Zohar 1:181a; cf. 2:218b). The phrase derives from medieval astronomers' description of the moon; see Scholem, *Qovez al Yad*, n.s. 8 (1976): 338, 381.

She includes everything (see above, n. 191). When bestowing blessing upon the world, She "is called masculine, like the male who provides blessings for the female."²⁰¹ From the perspective of the lower worlds, She is a powerful governess; from a higher perspective, She is simply transmitting divine blessing or chastisement.²⁰²

R. David too says that *Shekhinah* "has nothing at all of Her own" (*MhZ* 77:18). All the lights and colors of the upper *sefirot* are reflected in Her (an image to which the title of the book alludes; see above, § 2.4.). R. David, though, emphasizes the active element within *Shekhinah* and stresses the independent aspect of Her nature. This is apparent in his first original piece of writing in the extant *Book of Mirrors*, an elaboration on a Zohar passage:

"...This is why we say [in *Ne'ilah* on *Yom Kippur*] "Seal"; "Seal us." Because *Atzeret* [*Malkhut*] ascends to the Palace of the King [*Binah*], who brings out the documents to be sealed. Then She [*Malkhut*] receives the documents and brings them down with Her and seals them for life, namely, the righteous, and the wicked for death. That is why we pray, "Seal for life." We are praying before *Atzeret*, who is *Ne'ilah*, that She seal us for life.

A parable. To what may this be compared? To a king who came to sign decrees against his subjects, imposing burdensome taxes upon them because they had rebelled against him. The king's viceroy pleaded for the subjects, asking that the king lighten his decrees. Finally he [the viceroy] took the decrees from his hand and sealed them with the royal signet ring. The secret is: "...and [that which is] sealed with the king's ring cannot be reversed" (*Esth* 8:8). Enough for one who understands!²⁰³

Malkhut, who is also *Keneset Yisra'el*, the mystical embodiment of the community of Israel, pleads for Her people before the King. As the crucial hour draws near, She takes matters into Her own hands and independently insures Israel's well-being.

The power of life and death are in Her hands (*MhZ* 261:13-5). "She is the judge who sits at the royal gates" (*MhZ* 34:23-4). "She is in charge of all the punishments of the King on high and inflicts all blows and plagues on the world."²⁰⁴

Basically, *Malkhut* does not act on Her own; She expresses and interprets divine thought: "Who knows the interpretation of a thing?" (*Qoh* 8:1).

The quality of *Atzeret* interprets the meaning of the depth of Thought [*Keter*] before it is actualized....This is the secret meaning of "the interpretation of a thing." [*MhZ* 205:16-8]

Malkhut is the medium for expressing what has arisen in the depth of *Maḥshavah*. The primal thought emanated by *Keter* is incommunicable in itself; it is nothing but an unspoken *alef*.²⁰⁵ *Malkhut* interprets this flowing essence as it moves toward actualization; She spells it out to the lower worlds. It is at this point that Her independent quality comes into play.

R. David conveys this creative aspect of *Malkhut* with two images: one, his own formulation; the other, an elaboration of a zoharic expression.

"Do not boast of tomorrow, for you do not know what a day may bring forth" (*Prov* 27:1).

Indeed, what a day may bring forth. That well-known day, *Keneset Yisra'el*, one of the seven days of the week produced by Him²⁰⁶ during the six days of Creation. That divine quality receives the decree from world of Thought [*Keter*] to determine the decree according to the

²⁰¹ Zohar 1:232a; cf. Scholem, *Von der mystischen Gestalt der Gottheit*, pp. 180-1.

²⁰² See Zohar 3:187a, where *Hokhmah* and *Binah* urge *Malkhut* to provide for Her household, the world; cf. 2:51a.

²⁰³ *MhZ* 13:1-9; cf. 250:26-9 (from *Sha'arei Or*, p. 106).

²⁰⁴ *MhZ* 248:21; 249:1; cf. Zohar 2:186a; 3:11b, 150a.

²⁰⁵ See above, n. 193; cf. Scholem, *On the Kabbalah and Its Symbolism*, pp. 29-31.

²⁰⁶ *She-hem pe'alah*; the JTS and Sassoon MSS read: *she-hu pa'al*. The seven lower *sefirot* are pictured as having been formed by God during the six days of Creation and are therefore called "days"; see *Bahir*, § 57 (Scholem, *Das Buch Bahir*, § 39); cf. Gikatilla's statement (*Tarbiz* 36 [1967]: 78): *sefirot ha-belimah she-hem pe'alah*; and Meir ibn Sahula's comment on *va-yehi or* in his *Be'ur le-Ferush ha-Ramban*, *Ozar Mefareshei ha-Torah* (Jerusalem, 1973), p. 3d. The reading of the Cambridge MS, however, can be pointed: *she-hem pa'alu*, i.e., the *sefirot* performed during the six days of Creation; cf. *Bahir*, § 158 (Scholem, *Das Buch Bahir*, § 105); *MhZ* 129:4; 227:5; 230:4, 20; and Isaac the Blind's phrase (Scholem, *Re'shit ha-Qabbalah*, p. 110): *devarim ha-metaqenim ha-mezi'ut*.

supreme judgment, and She can alter that decree for good or evil, as She desires. This is the secret meaning of: "YHVH repented of the evil" (*Exod* 32:14) and similarly, "His heart was saddened" (*Gen* 6:6). All this refers to the quality of *Malkhut*, who is called Secret of the Possible [*Sod ha-ʔefshar*].²⁰⁷ She gives birth to whatever She wishes to bring down²⁰⁸ to the world. Therefore it says, "for you do not know what a day may bring forth." Indeed!²⁰⁹

Shekhinah is the field of all possibilities. Spanning the upper and lower worlds, She translates divine thought into life on earth:

"The wages of a laborer shall not remain with you until morning" (*Lev* 19:13)....

But the secret meaning is that the laborer [*po'el*] is *Keneset Yisra'el*. She is called "laborer" because everything that comes out of the world of deep Thought [*Keter*] moves from potential being [*min ha-koah*] into actuality [*ʔel ha-po'el*], which is *Atzeret Yisra'el* [*Malkhut*]. She forms and transforms everything as seems right to Her. For She is called the Potter: just as a potter who shapes and fashions clay vessels makes them wide or narrow while the potter's wheel²¹⁰ turns and spins in his hand, so *Keneset Yisra'el* fashions all creatures as if they were on a potter's wheel, as it is written: "Like clay in the hand of the potter [so are you in My hand, O house of Israel]" (*Jer* 18:6). [*MhZ* 77:9-16]

The Secret of the Possible and the potter's wheel are mirror images; they appear twice in the same context (*MhZ* 53:3-9; 198:28-30). As *Shekhinah* conveys the flow of the Divine, She draws on an infinite array of images and forms, for She encompasses all imagery and form.²¹¹ The artist transforms divine thought into creation; the universe comes to life. To the human mind it seems random, as if God were changing His mind back and forth. But that is the secret of the possible: as the wheel spins, as the imagination of *Shekhinah* unfolds, no one knows what the day may bring forth.

3.8. The Attack of the Temurot

The independent creativity of *Shekhinah* reflects one aspect of Her nature. From another perspective She is receptive, a channel for the higher *sefirot*. She is in a delicate position because She possesses nothing of Her own (see above, n. 200). *Shekhinah* is pure openness, "the mouth of His qualities" (*MhZ* 82:13). She welcomes emanation but is vulnerable to the demonic, which threatens to defile Her with the venom of the serpent.²¹² The Zohar refers to

²⁰⁷ Cf. Philo, *De Opificio Mundi* § 46: "He has no need of His heavenly offspring on which He bestowed powers but not independence; for like a charioteer grasping the reins or a pilot the tiller, He guides all things in what direction He pleases as law and right demand, standing in need of no one besides: for all things are possible to God." Azriel designates *Hokhmah* as *koah mah she-ʔefshar li-heyot*, which is Aristotle's definition of hylé matter; see Azriel, *Perush ha-ʔAggadot*, p. 84; cf. Maimonides, *Guide of the Perplexed*, 3:20; Emil Fackenheim, "The Possibility of the Universe in Al-Farabi, Ibn Sina and Maimonides," *PAJR* 16 (1946-47): 39-70; N. L. Rabinovitch, *Ha-Mussag ʔefshar be-mishnat shel ha-Rambam*, "Tarbiz" 44 (1975): 159-71; Aviezer Ravitzky, "ʔEsharut ha-mezi'ut u-miqriyutah be-furshanut ha-Rambam be-me'ah ha-yig," *Da'at* 2-3 (1978-79): 67-97. For other references to *sod ha-ʔefshar* in *MhZ* see 52:24; 53:9; 198:28; 209:20 (an interpretation of a passage from Gikatilla); cf. 153:11; 191:13. See also BT *Ketubbot* 111b, *Sotah* 14a, and Gikatilla's comment in *Sha'arei ʔOr*, p. 166: *U-Mah she-ʔameru rz'li: Ve-Khi ʔefshar le-ʔadam le-hiddaveq ba-shekhinah? ʔEshar ve-ʔefshar!*

²⁰⁸ The JTS MS reads: *le-holid* rather than *le-horid*.

²⁰⁹ *MhZ* 28:25-29:1, an elaboration on *Tanhuma ʔ*, *ʔAḥarei Mot*, § 6.

²¹⁰ *Tiqla ʔ*, a word apparently fashioned by Moses de León; see Scholem, "Peraqim," p. 314; Liebes, "Peraqim ha-Millon Sefer ha-Zohar," pp. 327-35; cf. Zohar 1:109b, and Shim ʔon Labi, *Ketem Paz*, ad loc. In *MhZ* 53:2-10 *Malkhut* is identified as the *tiqla ʔ* on which all souls revolve.

²¹¹ *Shekhinah* is described as *devoqna ʔ di-khelil kol devoqnin* (Zohar 1:13a) and *dimyona ʔ di-khelil kol dimyonin* (Zohar *Hadash*, 59a [*Midrash ha-Ne'elam*]); cf. *MhZ* 152:8: *ha-temunah ha-kolet kol ha-temunot*; see Scholem, *Von der mystischen Gestalt der Gottheit*, pp. 173-4; Tishby, *Mishnat ha-Zohar*, 2:615.

²¹² See *MhZ* 249:9-11; Zohar 3:79a; cf. BT, *Shabbat* 146a. On the relationship between the demonic and *Shekhinah* see Tishby, *Mishnat ha-Zohar*, 1:223-6; 285-307.

the demonic realm as *Sitra* \supset *ahra* \supset , the Other Side.²¹³ It is the counterpart of the Divine, the dark face of Evil, intent on overwhelming *Shekhinah*.

R. David does not employ the term *sitra* \supset *ahra* \supset .²¹⁴ His name for the demonic is *temurot*, forces that are opposite and parallel to the seven lower *sefirot*.²¹⁵ He may have learned the image from Joseph ben Shalom Ashkenazi.²¹⁶

The *temurot* are produced by *Keter*:

"The palm tree [*ha-temarah*] produces both dates [*temarim*] and thorns; whoever tries to steal the dates is tyrannized by the thorns...." (*Tanhuma* \supset , *Be-Midbar*, § 15).

But the secret meaning is that the palm tree alludes to *Keter* \supset *Elyon*, highest of the high. As the palm tree is higher than all other trees, so *Keter* is higher than all the levels [*sefirot*].

"Produces both dates and thorns." Dates are the holy levels; thorns are their opposites [*el temuroteihen*],²¹⁷ called thorns and thistles. [*MhZ* 63:17-25]

According to the Zohar, the forces of evil are rooted in *Gevurah*, the *sefirah* of strict judgment.²¹⁸ Isaac ben Jacob ha-Kohen, of the Gnostic school, propounded a theory of the emanation of the left side; the source of this counter-emanation was *Binah*.²¹⁹ R. David traces the *temurot* back to *Keter*, implying that the roots of evil coexist with those of emanation. In one passage he mentions "the highest *temurot*, opposite *Keter* \supset *Elyon*" (*MhZ* 249:24-5), though elsewhere he states: "There, there is neither *temurah* nor enemy, rather the world of Compassion and the world of Tranquility" (*MhZ* 271:26-7).

The *temurot* constitute an emanation parallel and opposite to the seven lower *sefirot*.²²⁰ R. David identifies each of them near the end of *The Book of Mirrors* (*MhZ* 248-50 [on the *tokhehah*]; 260:8-16). Together they are called: enemies, outside forces, and *qelippot*.²²¹

Though their source is the highest *sefirah*, the *temurot* are not nourished well. Only "the drippings of the channels are conducted toward the *temurot*" (*MhZ* 259:16). "They eat everything through the holes and pits" (*MhZ* 250:1). These crumbs do not satisfy them. Since *Malkhut* receives the divine flow and with it rules over the world, the *temurot* seek to overwhelm Her, snatch Her power, and establish their own dominion:

²¹³It has been pointed out that the correct grammatical form is *sitra* \supset *aharina* \supset ; see Kaddari, *Mi-Yerushat Leshon Yemei ha-Beinayim*, p. 72.

²¹⁴In his Zohar translations he renders it: *ha-zad ha-aher*.

²¹⁵In biblical and rabbinic usage *temurah* denotes the "exchange" of one sacrificial animal for another; see Lev 27:10,33; *Mishnah, Temurah* 1:1. *Sefer Yezirah* 4:1 describes the letters b, g, d, k, p, r, t as *sheva* \supset *kefulot*...*she-hen temurot*. On *temurah* as letter permutation see *Mekhilta* \supset *di-Sheloshim u-Shenayim Middot*, § 29: *temurat ha-otiyot*; *Sefer Yezirah* 2:2: *hemiran*; cf. Saul Lieberman, *Yevanit ve-Yavnut be-ereẓ Yisra'el*, p. 203; Scholem, *Major Trends*, p. 100. *Midrash Temurah*, redacted near the end of the twelfth century, declares (*Batlei Midrashot*, ed. Solomon A. Wertheimer, 2:189): *Kol davar ve-davar yesh lo shuttaf ve-yesh lo temurah, ve-lulei zeh lo hayah zeh*. Isaac the Blind states: *Ha-Temurah holekhet mi-sibbah le-sibbah* (*Commentary on Sefer Yezirah*, p. 8). A punitive element appears in Azriel's writings; see *Madda'ei ha-Yahadut* 2 (1927): 235: *Ve-Kheivan she-hata...ve-niddon be-khol darekhei ha-temurot*.... (This passage is missing in R. David's quotation of the text: *MhZ* 123.) Cf. *Sha'ar ha-Kavvanah* (ed. Scholem, *MGWJ* 78 [1934]: 512): *U-Min ha-notim mi-darko ha-or she-hu \supset mit'alem u-mithapekh mi-davar li-temurah be-tokhehot musar u-ve-yosher*. See also *Madda'ei ha-Yahadut*, 2:233-7; *MhZ* 122:11-2; 123:3; BT, *Nedarim* 20b; Zohar 1:155a.

²¹⁶See his *Commentary on Sefer Yezirah*, pp. 96-8; Scholem, "Peraqim," p. 300.

²¹⁷The Escorial MS often reads \supset el rather than \supset ellu; cf. *MhZ* 39:19; 73:5; 90:32; 99:26; and the apparatus.

²¹⁸Tishby, *Mishnat ha-Zohar*, 1:295-8; cf. Bahir, § 162 (Scholem, *Das Buch Bahir*, § 109); idem, *Ursprung*, pp. 130-3; Idel, "Ha-Matshavah ha-ra'ah shel ha- \supset el," *Tarbiz* 49 (1980): 356-64.

²¹⁹See the text published by Scholem and his analysis in *Madda'ei ha-Yahadut* 2 (1927): 182-5; 193-7; 244-64; cf. idem, *Kabbalah*, pp. 122-4; *Von der mystischen Gestalt der Gottheit*, pp. 55-6. Isaac's student, Moses of Burgos, demotes the source of evil to *Gevurah*; the Zohar follows this view. R. David often speaks of *Binah* as the source of judgment (e.g., *MhZ* 69:31; 186:22; 206:26), but the *temurot* have a higher source.

²²⁰No *temurot* are specified or named for *Hokhmah* and *Binah*; cf. Joseph ben Shalom, *Commentary on Sefer Yezirah*, p. 99.

²²¹*MhZ* 84:8; 86:13,16; 189:15; 246:27; 272:11. On the origin of the term *qelippot* see Altmann, *Studies*, pp. 172-9.

The *temurah* of *Malkhut*... is called the mystery of the serpent who rides on those asses that stand beneath him. He is forever pursuing *Malkhut beit David* to destroy Her and establish his own *malkhut*. [*MhZ* 19:27-9]

Malkhut is protected by *Keter* and *Tif'eret*;²²² so there is usually no danger. At times, though, She is left unguarded and becomes vulnerable to the outside forces. Such a state is brought about by the perpetration of sin in the human realm, the consequent arousal of the demonic (see Zohar 3:79a), and the abandonment of *Malkhut* by *Tif'eret*. The stage is set for the attack of the *temurot*. R. David reads this cosmic drama into and out of the passage in Deuteronomy concerning a wife suspected of infidelity:

"He gives her a bad name [*shem ra* \supset]" (Deut 22:14).

This means, as if it were possible, that He [*Tif'eret*] gives Her [*Malkhut*] a bad name [*shem ra* \supset]. Do not read [the words as] *shem ra* \supset , but rather: *sam ra* \supset , the deadly poison of the *temurot* injected into Her through the walls. A man does not leave his house until people slander his wife; yet his leaving brought upon Her *shem/sam ra* \supset . Understand all this! [*MhZ* 242:4-7]

Tif'eret leaves because, due to human sin and the arousal of evil, *Malkhut* has already been tainted. *Tif'eret* cannot dwell in an impure place. In removing himself, however, He leaves the door open to the *temurot*; they defile the defenseless Queen.

In another passage R. David describes a raid on the riches of emanation: "The outside forces snatch and grab the flow on the paths [of the *sefirot*] before it reaches the treasure house [*Malkhut*]" (*MhZ* 249:15-6).

Normally, the *temurot* are not in control of *Malkhut* or Her treasures. On the contrary, they are instruments used by Her to punish wicked souls:

Those souls who have been created in this world and have caused themselves to be expelled to the world of *temurot* are immediately cut off and expelled by the expelling power from one quality to the next until *Malkhut*. From there he is drawn outside until he is punished.²²³

Malkhut banishes the soul to the *temurot*; the realm of evil is accorded its proper place in the divine plan. Elsewhere, though, as we have seen, the demonic threatens to take over and rule the world. R. David apparently wrestled with two different conceptions: (1) that God created both good and evil (see Isa 45:7) and uses them as instruments of reward and punishment; (2) the gnostic view that good and evil are two opposing principles battling for control of the cosmos.²²⁴ In one scenario *Malkhut* plays the role of judge, dispensing reward and punishment; in the other She is the kingdom for which the forces of good and evil contend.

3.9. The Shemittot

The doctrine of the *shemittot* concerns cosmic cycles of time. It was based on astrological ideas mediated to the kabbalists through the writings of Abraham bar Hiyya.²²⁵ The foreign ideas were assimilated by the kabbalists to certain aggadic statements, in particular the dictum of Rav Qatina: "For six thousand years the world exists; for one thousand it lies destroyed" (BT, *Sanhedrin* 97a).

²²²See *MhZ* 40:2; 77:17; 241:26.

²²³*MhZ* 204:1-3. The passage is connected to a line from the *Tanhuma* \supset . Cf. Azriel's statement, above, n. 215. R. David may be referring to reincarnation, which in the early history of Kabbalah was seen as a punishment rather than a cosmic principle; see the end of the passage: 204:6-7; cf. 67:25-6; 105:2; 221:21-3; 248:25-8; Moses de León, *Shushan Edut*, ed. Scholem, p. 349; see, however, Scholem's n. 157.

²²⁴See Hans Jonas, *The Gnostic Religion*, pp. 206-37. The Zohar also presents these two opposing schemes; see Tishby, *Mishnat ha-Zohar*, 1:285-95.

²²⁵In his *Megillat ha-Megalleh* he speaks of "philosophers" who believed in a series of cyclical creations; see Scholem, *Kabbalah*, p. 120. On the doctrine see *ibid.*, pp. 120-2; idem, *Ha-Qabbalah shel Sefer ha-Temurah ve-shel Avraham Abul'afiyah*, pp. 1-84; *Ursprung*, pp. 407-19.

The kabbalistic theory was articulated in an anonymous fourteenth-century work entitled *Sefer ha-Temunah*.²²⁶ In accord with kabbalistic teaching, the first three *sefirot* are said to be hidden. *Binah* gives birth to the seven lower *sefirot*, each of which rules over one cosmic cycle of six thousand years. In the seventh millennium there is a *shemittah*, a term borrowed from Deut 15. During this period the sefirotic powers cease to function and the world returns to the womb of *Binah*. The entire seven-thousand-year cycle, not just the last millennium, is called one *shemittah*. The cycles follow one another until, at the end of seven *shemittot*, there is a *yovel*. This is the basic unit of history: the fifty-thousand-year jubilee.

Since each *sefirah* rules over one *shemittah*, the cosmic cycles reflect different qualities. According to *Sefer ha-Temunah*, we are now in the *shemittah* dominated by *Gevurah*; that is why the world appears as it does. In the previous *shemittah*, ruled by *Hesed*, a golden age pervaded the universe. Furthermore, each *shemittah* receives and conveys a revelation of Torah befitting its nature; the exact combination of the letters of the Torah differs in each cycle. In the previous *shemittah*, corresponding to *Hesed*, the Torah was read very differently: it did not contain prohibitions, which are the result of the mediation of *Gevurah*. This aspect of the theory relativizes the Torah.²²⁷ Four hundred years later the disciples of Shabbetai Zevi realized the antinomial implications of these teachings. Perhaps because of such implications the theory was not accepted by many kabbalists. The Zohar ignores it; Moses de León criticizes it; Joseph ibn Zayyah, Cordovero, and Luria reject it as mistaken or unnecessary.²²⁸

R. David accepts it wholeheartedly, referring to the *shemittot* more than a dozen times in the extant *Book of Mirrors*. It should be noted, though, that he does not allude to those aspects of the doctrine that speak of the Torah and its manifold readings. The longest passage on the *shemittot* appears at the beginning of *Parashat Behar*, which in the Torah opens with a discussion of the seven (not seven-thousand) -year cycle:

You must realize that the secret of the *shemittah* is a wondrous and hidden matter. I have made you aware of several of its aspects in various places; now I come to remind you and benefit you concerning the secret of the holy *shemittah*.

The secret of the *shemittah* is: "A generation goes and a generation comes, and the earth lasts forever" (Qoh 1:4). This means: a *shemittah* goes and a *shemittah* comes, while the earth, namely, the world on high called "earth's expanse" (Job 38:18) [*Binah*] ...[lasts forever].

As each *shemittah* leaves, the next one comes, for each *sefirah* rules over one *shemittah*. Like the *sefirah*, so the *shemittah*. If the *sefirah* [leans] toward Judgment, the *shemittah* is Judgment; if the *sefirah* is Compassion, the *shemittah* is Compassion; if it is Justice, so is its *shemittah*. The true kabbalah that we have received, one from the mouth of another, back to Moses our Rabbi (peace unto him) is that the last *shemittah* was of *Hesed*, while the *shemittah* we are now in belongs to *Gevurah*. That is why so many harsh decrees, severe judgments, persecutions (due to our many sins), and the harshness of exile have been aroused during this *shemittah*. Indeed, this harsh exile is an indication of *Gevurah*, who is now ruling.

When six thousand years pass, which is [the cycle of] the world, twilight will immediately set in. The righteous will sit with their crowns on their heads, basking in the splendor of *Shekhinah*; they will adorn themselves to enter the Great Sabbath, Mother of the Children [*Binah*]. When the Sabbath begins, all the worlds, levels, and chariots will be drawn up to *Binah*, as it is written: "For dust you are, and to dust you shall return" (Gen 3:19).²²⁹

According to the doctrine expounded in *Sefer ha-Temunah*, at the end of each *shemittah* the world returns to *Binah* and is destroyed. The *sefirot* remain in their positions; only at the *yovel* are they recalled by the Divine Mother.²³⁰ R. David teaches that after each *shemittah* the *sefirot* are absorbed into *Binah*:

²²⁶ Moshe Idel has proven this dating; see his forthcoming study in *Alei Sefer*.

²²⁷ See Scholem, *On the Kabbalah and Its Symbolism*, pp. 77-86.

²²⁸ See Moses de León, *Sefer ha-Mishqal*, p. 94; Scholem, *Kabbalah*, p. 122.

²²⁹ *MhZ* 102:9-27. This passage appears in Abraham Adrutel's *Avnei Zikkaron*; see above, § 2.9.

²³⁰ Scholem, *Kabbalah*, p. 120.

When the time arrives for the *shemittah* to begin, at twilight, all these rivers [the lower *sefirot*] return to the ancient stream [*Binah*], the stream that flows out of the depth of Thought [*Keter*], as it is written: "For dust you are, and to dust you shall return," for the quality of *Binah* is called Dust.²³¹

At the *yovel* the culmination of the entire cycle is marked by the return of all being to *Keter*:

Keter is called *Bela* (Gen 46:21) because He absorbs and swallows [*hole'a*] all the levels and everything that exists in the year of the *shemittah* that is the great jubilee, as it is written: "For dust you are, and to dust you shall return," for *Keter* *Elyon* is also called Dust.²³²

In BT, *Sanhedrin* 97a two opinions are offered on the destruction of the world: R. Qatina said, "For six thousand years the world exists; for one thousand it lies destroyed...." Abbaye said, "For two thousand it lies destroyed." R. David resolves the conflict by explaining that the thousand-year interval pertains to the *shemittot*, while the two thousand years applies to the *yovel*. This accords with the calculations.²³³

In the *yovel* each human soul returns to its upper root:

"It shall be a jubilee for you: each of you shall return to his holding; each of you shall return to his family" (Lev 25:10).

"His family," indeed! For everyone will return to his family on high, to the place from which he was hewn²³⁴ and emanated. The secret is: "The spirit will return to God who gave it" (Qoh 12:7).

You already know that all creatures are prefigured above in the exact form that they will occupy in this world,²³⁵ whether it be the face of a human, a lion, an eagle, or an ox. Each one, as he is below, so he is above. Thus each soul has a source from which she is hewn from the place on high. When the fiftieth year arrives, namely, the *yovel*, all souls ascend to see God's face; all of them return to their holding and their family, indeed, to the place from which they were emanated and hewn, as it is written: "In this year of *yovel* each of you shall return to his holding" (Lev 25:13). Understand this well! [*MhZ* 107:20-9]

3.10. Sod ha-Malbush

The author of the Zohar develops the image of the *haluqa*, a garment woven for a righteous human being out of the good deeds he has performed.²³⁶ This *haluqa*, or *malbush*, is kept in store for him; when he dies, he is arrayed in the garment and enters paradise. R. David displays the *malbush* near the beginning of the extant *Book of Mirrors*. The context is the death of Aaron's two sons, referred to in the opening verses of *Parashat Aḥarei Mot*. R. David elaborates on a line from the *Tanhuma* that offers an explanation of their death: Aaron's sons were killed "because they entered without [their priestly] garments...."

²³¹ *MhZ* 104:20-3; cf. 104:30; 200:4.

²³² *MhZ* 224:10-2; cf. 113:21. On 106:13 R. David adopts the more standard view; cf. Gottlieb, *R. Bahya*, pp. 233-7; Altmann, *Kiryat Sefer* 40 (1965): 268-9; Idel, *Alei Sefer* 6-7 (1979): 79.

²³³ *MhZ* 106:13. The years from 48,000 to 49,000 constitute the destruction period of the seventh *shemittah*; another thousand years must be reckoned for the *yovel*, bringing the total to fifty thousand.

²³⁴ On this image see Zohar 1:113a, 126b; *Zohar Hadash* 10b (all from *Midrash ha-Ne'elam*); Werblowsky, "Philo and the Zohar," *JJS* 10 (1959): 39.

²³⁵ See Zohar 2:161b; Scholem, *Von der mystischen Gestalt der Gottheit*, pp. 173-4.

²³⁶ Zohar 1:66a; 210a; 224a; cf. Moses de León, *Sefer ha-Mishqal*, p. 56; *MhZ* 241:23-5. Scholem traced the origin of the theme in "Levush ha-neshamot ve-haluqa de-rabbanan," *Tarbiz* 24 (1955): 290-306. Moses de León's source was Nissim of Kairouan's *Hibbur Yafeh min ha-Yeshu'ah*. David Baneth identified an Islamic tradition that may represent the indirect source of R. Nissim's tale; see his "Haluqa de-rabbanan, Hibbur Yafeh min ha-Yeshu'ah, u-masoret 'islamit," *Tarbiz* 25 (1956): 331-6. Scholem (*op. cit.*, p. 305) cited older parallels in Persian eschatology and also in Mahayana Buddhism, where it is said that upon reaching nirvana, Buddha "has, as it were, a special body created from his good deeds."

BIBLIOGRAPHY

AND INDEXES

BIBLIOGRAPHY

Primary Sources

- Abulafia, Todros. *ṢOzar ha-Kavod ha-Shalem*. Warsaw, 1879. Reprint. Jerusalem: Maqor, 1970.
- Shi'ur ha-Razim. Munich MS 209.
- Alkuhez, Solomon. *Berit ha-Levi*. Lvov, 1863. Reprint. Jerusalem: Maqor, 1970.
- Angelino, Joseph [David ben Yehudah he-Hasid]. *Livnat ha-Sappir*. Jerusalem, 1913. Reprint. Jerusalem: Maqor, 1970.
- Azriel ben Menahem. *Perush ha-ṢAggadot le-Rabbi ṢAri'el*. Edited by Isaiah Tishby. Jerusalem: Mekize Nirdamim, 1945.
- Azulai, Abraham. *ṢOr ha-Hammah*. 4 vols. Przemyśl, 1896-98. Reprint (3 vols.). Benei-Berak, 1973.
- Cordovero, Moses. *Pardes Rimmonim*. Munkacz, 1906. Reprint (2 vols.). Jerusalem: M. Etyah, 1962.
- Shi'ur Qomah. Warsaw, 1883. Reprint. Jerusalem: Ahuzat Yisrael, 1966.
- Ezra ben Solomon. *Le Commentaire d'Ezra de Jérôme sur le Cantique des Cantiques*. Translated and edited by Georges Vajda. Paris: Aubier-Montaigne, 1969.
- Alkhatilla, Joseph. *Shi'arei ṢOrah*. Warsaw, 1883. Reprint. Jerusalem: M. Etyah, 1960.
- Ibn Gubbai, Meir. *ṢAvodat ha-Qodesh*. Jerusalem: Lewin-Epstein, 1973.
- Ibn Gubbirol, Solomon. *Keter Malkhut*. Edited by Y. A. Zeidmann. Jerusalem: Mosad ha-Rav Kook, 1950.
- Ibn Sahula, Meir ben Solomon. *Be'ur le-Ferush ha-Ramban*. In *ṢOzar Me'afeshei ha-Torah*. Jerusalem: 1973.
- Ibn Zimra, David. *Migdal David*. Lemberg, 1883.
- Isaac the Blind. *Commentary on Sefer Ye'zirah*. Appendix to Gershom Scholem, *Ha-Qabbalah be-Provans*. Jerusalem: Akadamon, 1970.
- Isaac of Acre. *ṢOzar ha-Hayyim*. Jewish Theological Seminary. Adler MS 1589.
- Joseph ben Shalom Ashkenazi [Abraham ben David]. *Commentary on Sefer Ye'zirah*. In *Sefer Ye'zirah*. Jerusalem: Lewin-Epstein, 1965.
- Joseph of Hamadan. *Sefer Ta'amei ha-Mizvot*. Edited by Menahem Meier. Ph.D. dissertation, Brandeis University, 1974.
- Sefer Tashaq. Edited by Jeremy Zwelling. Ph.D. dissertation, Brandeis University, 1975.
- Ibni Simeon. *Ketem Paz*. Djerba, 1940.
- Ma'arekhet ha-ṢElohut. Mantua, 1558. Reprint. Jerusalem: Maqor, 1963.
- Mekhilta de-Rabbi Yishma'el. Edited by Hayyim S. Horovitz and Israel A. Rabin. Jerusalem: Wahrman, 1970.
- Menhi-Zahav, Menahem Mendel, ed. *Qove'z Sifrei Seta'm*. Vol. 1. Jerusalem: Mekhon ha-Talmud ha-Yisre'eli ha-Shalem, 1970.
- Midrash Bereshit Rabba. Edited by Julius Theodor and Chanoch Albeck. 3 vols. Jerusalem: Wahrman, 1965.
- Midrash Rabbah. Tel Aviv: Moriah, 1960.
- Midrash Tanhuma. Jerusalem: Lewin-Epstein, 1965.
- Midrash Tanhuma. Edited by Solomon Buber. New York: Sefer, 1946.
- Midrash Tehillim. Edited by Solomon Buber. Vilna, 1891. Reprint. Jerusalem, 1966.
- Moses ben Maimon. *The Guide of the Perplexed*. Translated by Shlomo Pines. Chicago: University of Chicago Press, 1963.
- Mishneh Torah. New York: Schulsinger, 1947.
- Moreh Nevukhim. Jerusalem: Monzon, 1960.

- Moses ben Nahman. *Kitvei ha-Ramban*. Edited by Hayyim Chavel. 2 vols. Jerusalem: Mosad ha-Rav Kook, 1967.
- _____. *Perushei ha-Torah le-R. Mosheh ben Nahman*. Edited by Hayyim Chavel. 2 vols. Jerusalem: Mosad ha-Rav Kook, 1959-60.
- Muelhausen, Yom Tov Lipmann. *Sefer ha-ʔEshkol*. Edited by Judah Kaufman. New York, 1926.
- _____. *Ma ʔamar ʕal Sodot ha-ʔAlef Beit*. Oxford MS 2292.
- Moses ben Shem Tov de León. *Mishkan ha-ʕEdu*. Berlin Or. MS 833.
- _____. *ʔOr Zaru ʕa*. Edited by Alexander Altmann. *Qoveʔ ʕal Yad*, n.s. 9 (1980): 219-93.
- _____. *Sefer ha-Mishqal*. Edited by Jochanan H. A. Wijnhoven. Ph.D. dissertation, Brandeis University, 1964. (Earlier, corrupt edition: *Ha-Nefesh ha-Hakhamah*. Basle, 1608.)
- _____. *She ʔelot u-Teshuvot be-ʕInyenei Qabbalah*. Edited by Isaiah Tishby. *Qoveʔ ʕal Yad*, n.s. 4 (1950): 15-38.
- _____. *Sheqel ha-Qodesh*. Edited by A. W. Greenup. London, 1911.
- _____. *Shushan ʕEdu*. Edited by Gershom Scholem. *Qoveʔ ʕal Yad*, n.s. 8 (1975): 325-70.
- _____. *Sod ʕEser Sefirot Belimah*. Edited by Gershom Scholem. *Qoveʔ ʕal Yad*, n.s. 8 (1975): 371-84.
- Nehunya ben ha-Kanah [pseud.]. *Sefer ha-Bahir*. Edited by Reuven Margalio. Jerusalem: Mosad ha-Rav Kook, 1951, 1978.
- _____. [pseud.]. *Sefer ha-Temunah*. Lemberg, 1892.
- Pesiqta ʔ de-Rav Kahana ʔ. Edited by Bernard Mandelbaum. 2 vols. New York: Jewish Theological Seminary, 1962.
- Pirquei de-Rabbi ʔEli ʕezer*. Edited by David Luria. Warsaw, 1852. Reprint. New York: Om, 1946.
- Samson ben Eliezer. *Barukh She-ʔAmar*. Shklov, 1804.
- Scholem, Gershom, trans. and ed. *Das Buch Bahir*. Leipzig: W. Drugulin, 1923. Reprint. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1970.
- Sefer Yezirah*. Warsaw, 1884. Reprint. Jerusalem: Lewin-Epstein, 1965.
- Simeon bar Yoḥai [pseud.]. *Sefer ha-Zohar*. Edited by Reuven Margalio. 3 vols. 4th edition. Jerusalem: Mosad ha-Rav Kook, 1964.
- _____. [pseud.]. *Tiqqunei Zohar*. Edited by Reuven Margalio. Jerusalem: Mosad ha-Rav Kook, 1951, 1978.
- _____. [pseud.]. *Zohar Hadash*. Edited by Reuven Margalio. Jerusalem: Mosad ha-Rav Kook, 1953, 1978.
- Vital, Samuel. *Sha ʕar Ma ʔamarei Rashbi*. Edited by Y. Brandwein. Tel Aviv: Kitvei Rabbeinu ha-ʔArʔi zaʔ, 1961.
- Zacuto, Moses. *Shorshei ha-Shemot*. MS in the possession of Gershom Scholem, Jerusalem.

Secondary Sources

- Altmann, Alexander. "Li-She ʔelat ba ʕaluto shel S. Ta ʕamei ha-Mizvot." *Kiryat Sefer* 40 (1965): 256-76; 405-12.
- _____. *Studies in Religious Philosophy and Mysticism*. Ithaca: Cornell University Press, 1969.
- Aptowitzer, Avigdor. "Beit ha-miqdash shel ma ʕalah ʕal pi ha-ʔaggadah." *Tarbiz* 2 (1931): 137-53; 257-87.
- Baer, Yitzhak. "Ha-Reqa ʕ ha-histori shel ha-Ra ʕaya ʔ Meheimna ʔ." *Zion* 5 (1940): 1-44.
- _____. *Toledot ha-Yehudim bi-Sefarad ha-Nozrit*. 2 vols. Tel Aviv: Am Oved, 1965.
- Baneth, David. "Haluqa ʔ de-rabbanan, Hibbur Yafeh min ha-Yeshu ʕah u-masoret ʔislamit." *Tarbiz* 25 (1956): 331-6.
- Ben-Shlomo, Joseph. *Torat ha-ʔElohut shel R. Mosheh Cordovero*. Jerusalem: Mosad Bialik, 1965.

- _____. *La Juderia de Miranda de Ebro*. *Sefarad* 1 (1941): 96-112.
- Epstein, Abraham. "Das talmudische Lexikon." *Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judentums* 39 (1895): 447-60.
- Fackenheim, Emil. "The Possibility of the Universe in Al-Farabi, Ibn Sina, and Maimonides." *Proceedings of the American Academy for Jewish Research* 16 (1946-47): 39-70.
- Farber, Asi. "ʕIqvotav shel Sefer ha-Zohar be-khitvei R. Yosef Gʕiqqilah." *Alei Sefer* 9 (1981): 40-53.
- Fine, Lawrence. "Techniques of Mystical Meditation for Achieving Prophecy and the Holy Spirit in the Teachings of Isaac Luria and Hayyim Vital." Ph.D. dissertation, Brandeis University, 1975.
- Finkelstein, Louis. "The Mekhilta and Its Text." *Proceedings of the American Academy for Jewish Research* 5 (1933-34): 3-54.
- Ginzberg, Louis. *The Legends of the Jews*. Translated by Henrietta Szold and Paul Radin. 7 vols. Philadelphia: Jewish Publication Society, 1968.
- Goldsman, Israel. *The Life and Times of Rabbi David ibn Abi Zimra*. New York: Jewish Theological Seminary, 1970.
- Goldschlegel, Amos. "Sefer ha-Gevul le-R. David ben Yehudah he-Hasid." Master's thesis, Tel Aviv University, 1972.
- Gronau, Heinrich. "Die Söhne des R. Jehuda, b. Samuel Chassid." *Magazin für die Wissenschaft des Judentums* 1 (1874): 106-8, 111.
- Guttmann, Efraim. *Mehqarim be-Sifrut ha-Qabbalah*. Edited by Joseph Hacker. Tel Aviv: Tel Aviv University, 1976.
- _____. *Ha-Qabbalah be-Khitvei Rabbeinu Bahya ben ʔAsher*. Jerusalem: Kiryat Sefer, 1970.
- _____. *Ha-Qabbalah be-Sof ha-Me ʔah ha-Shelosh ʕEsreh*. Jerusalem: Akadamon, 1969.
- Gruenewald, Itamar. "Ha-ʔIsplaqareyah ve-ha-ʔekhniah shel ha-ʔazon ha-nevu ʔi ve-ha-ʔapoqalipit." *Beit Mikra* 40 (1970): 95-7.
- Heichel, Abraham Joshua. *Torah min ha-Shamayim ba-ʔAsplaqareyah shel ha-Dorot*. 2 vols. London: Soncino, 1962.
- Idel, Moshe. "Demut ha-ʔadam she-me-ʕal ha-sefirot." *Da ʕat* 4 (1980): 41-55.
- _____. "Homer qabbali mi-beit midrasho shel R. David ben Yehudah he-Hasid." *Alei Sefer* (forthcoming).
- _____. "Le-Gilguleha shel ʔekhniah qedumah shel ʔazon nevu ʔi bi-yemei ha-beinayim." *Sinai* 86 (1979): 1-7.
- _____. "Ha-Mahshavah ha-ra ʕah shel ha-ʔel." *Tarbiz* 49 (1980): 356-64.
- _____. "ʕOd ʕal R. David ben Yehudah he-Hasid ve-ha-ʔAri." *Da ʕat* 7 (1981): 69-71.
- _____. "Perush ʕeser sefirot u-seridim mi-ketavim shel R. Yosef ha-ba ʔ mi-shushan ha-birah." *Alei Sefer* 6-7 (1979): 74-84.
- _____. "Ha-Shimmush be-ʔorot u-zeva ʕim bi-tefillat ha-mequbbalim." *Proceedings of the Eighth World Congress of Jewish Studies* (1981).
- _____. "Targumo shel R. David ben Yehudah he-Hasid le-Sefer ha-Zohar u-ferushav la-ʔalfa ʔ beita ʔ." *Alei Sefer* 8 (1980): 60-73; 9 (1981): 84-98; 10 (forthcoming).
- Jellinek, Adolf. *Beiträge zur Geschichte der Kabbala*. 2 vols. Leipzig: C. L. Fritzsche, 1852.
- _____. *Moses ben Schem Tob de Leon und sein Verhältniss zum Sohar*. Leipzig: H. Hunger, 1851.
- Jonas, Hans. *The Gnostic Religion*. Boston: Beacon Press, 1963.
- Kaddari, Menahem Zevi. *Diqduq ha-Lashon ha-ʔAramit shel ha-Zohar*. Jerusalem: Kiryat Sefer, 1971.
- _____. *Mi-Yerushat Leshon Yemei ha-Beinayim*. Tel Aviv: Devir, 1970.
- Kasher, Menahem. *Hummash Torah Shelema*. Vols. 1- . New York: American Biblical Encyclopedia Society, 1949.
- Labl, Simeon. *Be ʔur Miqzat Millot Zarot she-be-Sefer ha-Zohar*. In *Qevuzat Hakhamim*, edited by Solomon Stern. Vienna, 1861. Reprint. Jerusalem, 1970.
- Levine, Lee. "R. Simeon b. Yoḥai and the Purification of Tiberias: History and Tradition." *Hebrew Union College Annual* 49 (1978): 143-85.
- Lieberman, Saul. *Yevanit ve-Yavnut be-ʔErez Yisra ʔel*. Jerusalem: Mosad Bialik, 1962.

- Liebes, Yehuda. "Peraqim be-Millon Sefer ha-Zohar." Ph.D. dissertation, Hebrew University, 1976.
- Llomas, José. "Los Manuscritos Hebreos de el Escorial." *Sefarad* 1 (1941): 24-6.
- Loewe, Herbert. "Handlist of the Hebrew and Samaritan Manuscripts in the Library of the University of Cambridge." Unpublished. Cambridge: University of Cambridge, 1927.
- Lovejoy, Arthur. *The Great Chain of Being*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1973.
- Luzzatto, Samuel D. "Bibliothèque de feu Joseph Almanzi." *Hebraeische Bibliographie (Ha-Mazkir)* 4 (1861): 97-104.
- Margaliot, Reuven. *Sha'arei Zohar*. Jerusalem: Mosad ha-Rav Kook, 1956.
- _____. *Vikkuaḥ ha-Ramban*. Lvov, 1929.
- Marmorstein, Arthur. "David ben Jehuda Ḥasid." *Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judentums* 71 (1927): 39-48.
- Matt, Daniel C. "David ben Yehudah Heḥasid and His Book of Mirrors." *Hebrew Union College Annual* 51 (1980): 129-72.
- _____. "Sefer Mar'ot ha-Zove'ot by Rabbi David ben Yehudah he-Ḥasid: Text and Study." Ph.D. dissertation, Brandeis University, 1978.
- _____. *Zohar, The Book of Enlightenment*. Ramsey, New Jersey: Paulist Press, 1982.
- Nadav, Yael. "Iggeret ha-mequbbal R. Yizḥaq mar Ḥayyim 'al torat ha-zaḥẓaḥot." *Tarbiz* 26 (1957): 440-58.
- Neubauer, Adolph. *Catalogue of the Hebrew Manuscripts in the Bodleian Library*. Oxford: Clarendon, 1886.
- Rabinovitch, N. L. "Ha-Mussag 'efshar be-mishnato shel ha-Rambam." *Tarbiz* 44 (1975): 159-71.
- Sassoon, David. *Ohel David*. 2 vols. London: Oxford University Press, 1932.
- Schimmel, Annemarie. *Mystical Dimensions of Islam*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1975.
- Scholem, Gershom Gerhard. "Der Begriff der Kawwana in der alten Kabbala." *Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judentums* 78 (1934): 492-518.
- _____. *Devarim be-Go*. Edited by Abraham Shapiro. 2 vols. Tel Aviv: Am Oved, 1976.
- _____. *Einige kabbalistische Handschriften im Britischen Museum*. Jerusalem, 1932.
- _____. "Ha-Im ḥibber R. Mosheh de Le'on 'et Sefer ha-Zohar?" *Madda 'ei ha-Yahadut* 1 (1926): 16-29.
- _____. "Iqvotav shel Gabirol ba-Qabbalah." In *Me'assef Soferei 'Erez Yisra'el*, pp. 160-78. Tel Aviv, 1940.
- _____. *Kabbalah*. Jerusalem: Keter, 1974.
- _____. "Ketavav ha-'amittiyim shel ha-'Ar'i ba-qabbalah." *Kiryat Sefer* 19 (1942-43): 184-99.
- _____. "Le-Heqer qabbalat R. Yizḥaq ben Ya'aqov ha-Kohen." *Tarbiz* 2 (1931): 188-217.
- _____. "Levush ha-neshamot ve-haluqa' de-rabbanan." *Tarbiz* 24 (1955): 290-306.
- _____. *Major Trends in Jewish Mysticism*. 3rd ed., rev. New York: Schocken, 1967.
- _____. *The Messianic Idea in Judaism*. New York: Schocken, 1971.
- _____. *On the Kabbalah and Its Symbolism*. New York: Schocken, 1965.
- _____. "Parashah ḥadashah min ha-Midrash ha-Ne'elam she-ba-Zohar." In *Sefer ha-Yovel li-Khevod Levi Ginzberg*, pp. 425-46. New York: American Academy for Jewish Research, 1945.
- _____. "Peraqim mi-toledot sifrut ha-qabbalah." *Kiryat Sefer* 4 (1927-28): 307-27; 6 (1929-30): 109-18.
- _____. *Pirquei Yesod be-Havanat ha-Qabbalah u-Semaleha*. Translated by Joseph Ben-Shlomo. Jerusalem: Mosad Bialik, 1976.
- _____. *Ha-Qabbalah be-Provans*. Jerusalem: Akadamon, 1970.
- _____. *Ha-Qabbalah shel Sefer ha-Temunah ve-shel 'Avraham 'Abul'afiyah*. Jerusalem: Akadamon, 1969.
- _____. "Qabbalat R. Ya'aqov ve-R. Yizḥaq." *Madda 'ei ha-Yahadut* 2 (1927): 163-293.
- _____. *Reshit ha-Qabbalah*. Jerusalem: Schocken, 1948.
- _____. "Seridim ḥadashim mi-kitvei R. 'Azri'el mi-gerona." In *Sefer Zikaron le-'Asher Gulak ve-li-Shemu'el Klein*, pp. 201-22. Jerusalem: Hebrew University, 1942.

- _____. "She'elot be-viqqoret ha-Zohar mi-tokh yedi 'otav 'al 'erez yisra'el." *Zion (Me'assef)* 1 (1926): 40-55.
- _____. "Te'udah ḥadashah le-toledot re'shit ha-qabbalah." In *Sefer Bialik*, pp. 141-62. Tel Aviv: Emunot, 1934.
- _____. *Ueber einige Grundbegriffe des Judentums*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1970.
- _____. "Eine unbekannte mystische Schrift des Mose de Leon." *Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judentums* 71 (1927): 109-23.
- _____. *Ursprung und Anfänge der Kabbala*. Berlin: W. de Gruyter, 1962.
- _____. *Von der mystischen Gestalt der Gottheit*. Zurich: Rhein-Verlag, 1962.
- _____. "Ha-Ziṭat ha-rishon min ha-Midrash ha-Ne'elam." *Tarbiz* 3 (1932): 181-3.
- _____. Steinschneider, Moritz. *Jewish Literature*. London: 1857. Reprint. Hildesheim: Olms, 1967.
- _____. Fishy, Isaiah, and Lachover, Fishel. *Mishnat ha-Zohar*. 2 vols. Jerusalem: Mosad Bialik, 1961, 1971.
- _____. Unna, Isaac. *Rabbi Mosheh ben Nahman*. Jerusalem: Kiryat Sefer, 1977.
- _____. Urbach, Ephraim Elimelech. *Ḥazal: Pirquei 'Emunot ve-De'ot*. Jerusalem: Magnes, 1971.
- _____. Werblowsky, R. J. Zwi. "Philo and the Zohar." *Journal of Jewish Studies* 10 (1959): 25-44, 112-35.
- _____. Wertheimer, Solomon A., ed. *Battei Midrashot*. 2 vols. Jerusalem: Ketav va-Sefer, 1968.
- _____. Winkler, Hans. *Siegel und Charaktere in der muhammedanischen Zauberei*. Berlin: W. de Gruyter, 1930.
- _____. Winston, David. *Philo of Alexandria*. Ramsey, New Jersey: Paulist Press, 1981.

GENERAL INDEX

- Aaron, 10, 33-4
 Abhayc, 33
 Abraham bar Hiyya, 31
 Abraham ben David, 10, 21
 Abulafia, Todros, 3, 10-1, 19, 23, 34-5
 Adrutiel, Abraham, 19, 32
 Alkabez, Solomon, 20
 Altmann, Alexander, 7, 10, 12, 17, 25, 30, 33, 34
 anthropomorphism, 23, 25
 Aptowitz, Avigdor, 9
 Arberry, Arthur J., 22
 Aristotle, 29
 astronomers, medieval, 27
 Avihu, 10, 33-4
Avnei Zikkaron, 19, 32
Avodat ha-Qodesh, 8, 20
 Azriel ben Menahem, 11, 17, 21-2, 24, 26, 29-31

 Bner, Yitzhak, 2
 Bahya ben Asher, 7, 13
 Baneth, David, 33
 Baron, Salo, 2
Burukh She-²Amar, 2
 Ben-Shlomo, Joseph, 24, 27
Beit ha-Levi, 20
 Bistami, Abu Yazid al-, 22
 Buddha, 33

 Cantera, Francisco, 3
 Chavel, Hayyim, 2, 11
 color visualization, 10
 Cordovero, Moses, 20, 24, 32
 creation, 23, 26, 28-9, 31-4

 David ben Solomon ibn abi Zimra, 5, 18, 20, 24
Derekh ²Emet, 8

 Elhanan ha-Levi, 24
 emanation, 21-31, 33-4
 Epstein, Abraham, 1
 evil, 29-31
 exegesis, 11, 17-8, 35
 exile, 32
 eye, upper, lower, and open, 26
 Ezra ben Solomon, 11, 34-5

 Fackenheim, Emil, 29
 Farber, Asi, 13
 Fine, Lawrence, 4
 Finkelstein, Louis, 6

 Gikatilla, Joseph, 7, 9-13, 16, 19-22, 25-9, 35
 Ginzberg, Louis, 26
 Gnosticism, 30-1
 Goldman, Israel, 5
 Goldreich, Amos, 1, 4, 7, 13, 15-8, 22
 Goodenough, E. R., 9
 Gottlieb, Efraim, 4-5, 7, 13, 16, 24, 33
 Gross, Heinrich, 1
 Gruenwald, Itamar, 9
Guide of the Perplexed, 29

 Hai Gaon, 23
 Hamon, Ovadiah, 19
 Hayyat, Judah, 24
 Heinemann, Isaac, 9
 Heschel, Abraham J., 34
hieros gamos, 27
 Hiyya, R., 10-1, 15, 17-8, 20, 35
Hovot ha-Levavot, 21
 hyllic matter, 29

 Ibn Gabbai, Meir, 8, 20
 Ibn Gabirol, Solomon, 9, 25
 Ibn Sahula, Meir, 28, 34
 Ibn Shoshan, David, 5
 Ibn Tibbon, Judah, 21
 Ibn Zayyah, Joseph, 32
 Ibn Zimra, David. *See* David ben Solomon ibn abi Zimra
 Idel, Moshe, 3-4, 9-10, 15-6, 19, 23-4, 32-3, 35
²Idra ²Rabba ², 18, 25-6
²Idra ²Zuta ², 34
²Idrot, 25
imitatio dei, 34
 interpretation, 28
 Isaac ben Jacob ha-Kohen, 24, 30
 Isaac ben Samuel of Acre, 3
 Isaac mar Hayyim, 24
 Isaac the Blind, 17, 21-4, 28, 30

 Jacob, 26
 Jonas, Hans, 31

Joseph ben Shalom Ashkenazi, 4, 7, 9-10, 16-7, 21-2, 27, 30, 35
 Joseph of Hamadan, 7, 10, 17, 34
 Josephus, 9
 Judah ben Samuel he-Hasid, 1
 Judah he-Hasid, 1, 2

 Kaddari, Menahem Z., 16, 30
 Kasher, Menahem, 9
 Kaufman, Judah, 2
 Ketem Paz, 19, 29
 Kupfer, Efraim, 2

 Labi, Simeon, 19, 29
 Lag ba-^cOmer, 5
 Lieberman, Saul, 30
 Liebes, Yehuda, 24, 29
 Llamas, José, 5
 Loewe, Herbert, 5
 Lovejoy, Arthur, 34
 Luria, Isaac, 5, 8, 19-20, 24, 32
 Luzzatto, Samuel D., 1, 5, 35

 Ma ^camar ^cal Sodot ha-^cAlef Beit, 1-2
 Ma ^carekhet ha-^cElohut, 21, 24
 Ma ^caseh Bere ^cshit Rabbah, 4, 7
 Ma ^caseh Bere ^cshit Zuta ^c, 4
 Ma ^caseh Merkavah, 4
 Margaliot, Reuven, 2, 8, 14
 Marmorstein, Arthur, 1, 3
 marriage, 34
 meditation, 10, 19, 21-2
 Megillat ha-Megalleh, 31
 Meier, Menahem, 10
 Meir ben Barukh of Rothenburg, 7
 Meshi-Zahav, Menahem, 2
 messiah, 27
 Midrash ha-Ne ^celam, 3, 14, 18-20, 29, 33, 35
 Midrash Temurah, 30
 Midrasho shel Rashb"i, 20
 Migdal David, 5, 18, 20, 24
 mirror(s), 9-10
 mishkan, 9
 Mishkan ha-^cEdut, 5, 9
 Mishneh Torah, 4
 monotheism, 25
 moon, 27
 Moses, 10, 26
 Moses ben Maimon, 4, 29
 Moses ben Nahman, 2-3, 5, 9, 21
 Moses ben Shem Tov de León, 3, 5, 9-12, 15-7, 19, 21-2, 25, 29, 31-5
 Moses ben Simeon of Burgos, 30
 Muelhausen, Yom Tov Lipmann, 2

mystical experience, 19, 21-2, 24, 29
 myth, 27

Nadav, 10, 33-4
 Nadav, Yael, 24
 names, 1, 3, 16, 18, 21, 27, 31
 Neubauer, Adolph, 1
 nirvana, 33
 Nissim ben Jacob of Kairouan, 33
 nothingness, 21-2

De Opificio Mundi, 29
^cOr ha-Hammah, 20
^cOr Zaru ^ca, 1, 4, 6

Pardes ha-Hokhmah, 19
 Pardes Rimmonim, 24
 Perush ^cal Sefer Yezirah (David ben Judah he-Hasid), 6
 Perush ^cal Sefer Yezirah (Isaac the Blind), 21-3, 30
 Perush ^cal Sefer Yezirah (Joseph ben Shalom Ashkenazi), 10, 16-7, 19, 22, 30
 Perush ^cal Shir ha-Shirim (Cordovero), 20
 Perush ^cal Shir ha-Shirim (Ezra ben Solomon), 11, 34
 Perush ha-^cAggadot, 21-2, 24, 26, 29
 Perush ha-Merkavah (Isaac ben Jacob ha-Kohen), 24
 Perush ha-Merkavah (Joseph Gikatilla), 13
 Philo, 9, 29
 Plotinus, 25-6
 prayer, 26-7
 prophecy, 9-10

Qatina, Rav, 31, 33

Ra ^caya ^c Meheimna ^c, 21
 rabbi, 26
 Rabinovitch, N. L., 29
 Ravitzky, Aviezer, 29
 Recanati, Menahem, 15

Sassoon, David, 6, 8
 Schimmel, Annemarie, 22
 Schechter, Solomon, 2
 Scholem, Gershom, passim
 Sefer ha-Bahir, 17, 22, 24, 26-8, 30
 Sefer ha-^cEshkol, 2
 Sefer ha-Gevul, 4, 6-7, 12-3, 15-8, 22, 25
 Sefer ha-Mishqal, 9, 19, 32-4
 Sefer Nizzahon, 2
 Sefer Ta ^camei ha-Mizvot, 7, 10, 17, 34
 Sefer Tashaq, 34
 Sefer ha-Temunah, 31-2

Sefer Yezirah, 17, 30
 Shu' ar ha-Kavvanah, 21, 30
 Shu' ar Ma ^camarei Rashb"i, 5, 8
 Shu' ar ha-Razim, 3, 10, 12, 19, 23, 25, 34
 Shu'arei ^cOrah, 7, 9, 12-3, 16, 18, 20-2, 25-9, 35
 Shubbetai Zevi, 32
 She ^celot u-Teshuvot be-^cInyenei Qabbalah, 12
 Sheqel ha-Qodesh, 10
 Shlim ^con bar Yohai, 11-2, 17-8, 35
 Shlmschon ben Eliezer, 2
 Shi' ur Qomah (Cordovero), 20
 Sholal, Abraham, Isaac, and Natan, 5
 Shorshei ha-Shemot, 3
 Shushan ^cEdut, 19, 21-2, 25, 31, 34
 sin, 27, 31
 Nitrei Torah, 4
 soul: banishment of, 31; emanation of, 33
 Steinschneider, Moritz, 2, 12
 Sukkot, 26

Theodor, Julius, 26
 Tikkunei Zohar, 21
 Tishby, Isaiah, 7, 9, 12-3, 15, 18, 21-2, 25, 29-31
 Toledot ^cAdam, 3
 Torah, relativization of, 32

Unna, Isaac, 2

Vajda, Georges, 11
 Vital, Hayyim, 3, 8, 20
 Vital, Samuel, 5, 8, 20

Werblowsky, R. J. Zwi, 4, 33
 Wertheimer, Solomon, 30
 Wijnhoven, Jochanan, 9
 will, 24-5
 Winkler, Hans, 3

Yom Kippur, 28

Zacuto, Moses, 3
 Zeldmann, Y. A., 9
 Zohar, 3-4, 9-35 passim; MSS, 15; translations, 13-8
 Zohar Hadash, 14, 29, 33
 Zwellung, Jeremy, 34

INDEX OF TERMS

- adam qadmon*, 24
adam de- 'azilut, 24
ahavat ha-mahshavah, 22
ahel, 26, 28
amah farikh la-da 'at, 6, 18-9
avir she- 'eino nitpas, 25
azilut, 21

ahul, 22
ateret, 27-8; *'ateret yisra 'el*, 27, 29
atunq yomin, 18; *'attiga ' de- 'attiqin*, 4;
'attiga ' qaddisha ' , 25
'ayin, 21, 24

ba 'ahel ha- 'avodah, 21
binah, 28, 30, 32-3

causa causarum, 21

chavim, 21, 28
chenu, 34
chovqna ' , 29
chovqna ' , 29
chovqna ' , 29

'em sof, 21-2, 24-5, 27

china ' , 22

gevurah, 30, 32
gumat(rivva) ' , 5, 7

havayuth, 22
kibonenu, 22
hod, 10
hu ' , 26-7; ve-hu ' , 27

haluqa ' , 33-4
havrayya ' , 15, 17
heved, 32
hovanuyot, 26
hokhmah, 19, 21, 24-5, 28-30

'ispaqlareya ' ; 'ispaqlareya ' ha-me 'irah, 9-10

'illat, 22; *'illat ha- 'illot*, 21-2, 27

ha kallah ha-kelulah min ha-kol, 26

keneset yisra 'el, 10, 26-9
keter, 12, 18, 22-31, 33, 35; *keter 'elyon*, 23, 25-7, 30
kol, 26

leit lah mi-garmah kelum, 27-8
lo ' , 24

madregah, 10
mahshavah, 15, 23-6, 28; *'olam ha-mahshavah*, 24, 28; *'omeq ha-mahshavah*, 25, 28, 32
malbush, 33-4
malkhut, 10, 26-31, 34-5
mar 'ah, 9-10, 24
mar 'ot ha-zove 'ot, 8-10
maskil, 22
matronita ' , 27
meheimanuta ' , 15
mequbbal, 11
min ha-koah 'el ha-po 'al, 29
mizvah, 26, 34
mosheh sava ' , 26

ne 'elam, 18
nefesh ha-hiyuni, 7
nezah, 10

'olam ha-teva ' , 4
'-r-r, 19

patah, 12
peh 'el peh, 24
pelag gufa ' , 34

qabbalah, 3, 32
qelippot, 30

raza ' , 15, 18
razon, 24

sefirah, sefirot, 9, 16, 18, 21-35 passim
sefirot ha-belimah, 28
shalshet, 17, 34
sharvito shel melekh, 17
shekhinah, 26-30
shemittot, 19, 31-3, 35
sitra ' 'ahra ' , 30
sod, 17-9, 21

sod ha-²efshar, 29

temunah, 29, 34

temurah, 30-1; temurot, 29-31; temurat ha-

²otiyot, 30

tif²eret, 10, 26-7, 31, 34

tiqla², 29

ya²aqov sava², 26

yeshivah shel ma²lah, 26

yesod, 26

yihud, 20

yisra²el sava², 26

yom, 28-9

yovel, 32-3

zuhamat ha-nahash, 29

zahutq², 16

zahzahot, 23-4, 35

zihzuhim, 24

INDEX OF SOURCES

BIBLE	MhZ	1:26	77:6	207:25
			203:15	232:1
Genesis			247:2	251:18
1:1-2	136:25	1:27	96:17	267:12
1:1	44:32		113:30	278:19
	69:32		136:12	279:28
	119:28		175:5	281:2
	120:5	1:28	57:29	121:11
	133:20	2:2	105:30	57:28
	186:23	2:3	160:26	19:7
	229:25	2:4	126:6	93:5
1:2	100:22		155:25	148:21
	120:14		229:28	175:26
	136:28	2:6	176:20	17:11
	192:16	2:7	128:5	36:10
	219:29		166:6	37:12
	239:29	2:8	41:2	63:25
	258:18		59:19	15:32
1:3	120:28		129:15-20	25:1
	129:17		172:21	39:10
	136:5	2:9	34:16	49:17
	137:3		76:3	69:20
	269:23		129:17	102:26
1:4	64:14		171:21	104:22
	137:2	2:10	3:18	218:24
1:5	78:5		9:1	224:11
	137:5-6		13:19	44:31
1:6	136:6		15:30	74:27
	137:8		23:14	121:23
	159:6		36:25	118:9
1:7	159:16		58:24	126:20
1:9	59:23		59:2	178:2
	104:19		75:6	267:31
	136:8		81:16	135:20
	138:7-18		84:22	150:31
1:10	138:10-25		86:1	135:23
1:11	37:11		91:11	228:4
	129:18		97:26	177:6
	136:8		101:19	70:31
1:12	139:9		102:32	135:20
1:14	136:9		103:30	171:20
	247:9		111:11	121:24
1:16	136:10		128:25	10:11
	247:11		129:8,22	70:25
1:17	42:5		138:18	28:31
	157:14		167:20	52:27
1:20	136:11		171:1	105:7
			194:24	169:16
			203:20	175:22
				6:9

21:28	226:14	28:43	27:28	36:18	55:8
22:30	124:15	29:6	280:29		174:20
23:11	105:13	30:3	169:9	38:8	34:18
23:17	181:18	31:17	129:32	40:34-5	158:19
23:20	156:17		160:27		
	182:3,23		230:20	<i>Leviticus</i>	
23:21	153:23		231:6	1:1	1:5
	182:3		236:26		176:4
23:25	278:26	31:18	271:11	1:3	60:2
24:1	28:21	32:1	177:13	1:9	125:2
	182:16	32:4	177:15	1:12	42:31
24:7	213:3	32:7	177:8	2:14	116:24
24:10	24:13	32:9	196:2		246:1
	51:3	32:12	235:18	3:9	235:21
24:11	29:2-3	32:14	28:30	4-5	255:32
24:12	232:10		105:7	5:15	121:7
24:20	177:14	32:32	118:17	5:23	152:15
25:2	277:3	33:2	182:4	5:25	125:2
25:3	155:10	33:4	206:2	6:4	205:13
25:8	158:12	33:13	266:12	6:13	113:9
	277:14	33:15	182:5,15	7:20	255:18
25:11	280:1	33:17	182:6	9:22	83:11
25:20	1:19	33:18	158:19		90:14
	139:27		234:13	9:24	134:12
	162:26	33:19	19:1	10:1	27:17
	281:7		52:31		177:7
25:21	271:8		128:14	10:2	20:15
	281:24		210:28		28:11
25:22	131:23		212:2		177:7
	281:27		221:9		199:18
25:23	281:32		234:14	10:4	26:11
25:24	282:10		235:23	10:9	27:21
25:30	205:9		249:28		82:17
25:31	163:31		261:6	11:4	42:25
	275:31		266:12-14	11:9	42:25
25:32	163:8	33:21	122:1	11:21	26:16
25:36	163:31		134:1	11:42	162:8
25:40	279:30	33:23	54:22,31	11:44	71:8
26:1	158:16		132:19	12:2	42:24
26:12	67:9		269:8	12:3	146:3
	203:19		270:13	12:4	151:3
26:13	67:10	34:1	66:6	13:46	193:18
26:19	104:13		245:29	14:1-9	177:28
26:28	34:16	34:6-7	170:23	14:16-7	127:11
	39:22	34:6	14:8	14:33-57	178:4
	56:26		133:12	14:34-5	277:9
26:36	281:22		182:15	16:1	1:2
27:8	279:30		208:30		22:16
27:10	264:18	34:8	170:24		26:14
28:7	17:20	34:14	168:30		30:22
28:10	182:20		221:29		177:8
28:35	28:14	34:27	175:4	16:2	1:3
28:36	220:20	34:30	29:9		235:27
28:38	65:19	35:29	57:30	16:3	63:3
	180:27	36:6	57:30		155:10

16:3-14	177:28	19:30	160:31	24:8	42:18
16:15	92:16	19:32	206:21	24:16	194:19
16:16	4:30		275:18	24:22	100:5
16:17	5:9	19:36	93:30	24:23	100:9
16:18	4:8	20:6	168:18	25:2	103:10
16:21	177:28	20:7-8	36:5		104:25
16:22	177:29	20:7	72:16		161:5
16:24	4:28		80:3	25:3	105:4
16:29	7:30	20:17	71:29	25:4	105:26
	10:16		72:2	25:6	106:22
	12:17	20:18	62:9	25:8	107:10
	134:12	20:23	63:25	25:9	90:16
16:30	5:9		217:28		107:16
	7:12	20:26	50:3	25:10	107:19
	13:29		217:27	25:13	107:28
	30:6		228:15		235:19
	74:6		258:9		256:9
17:1-4	31:21	21:1	83:21	25:25	108:13
	33:1	21:2	83:24	25:29	108:14
17:1	30:27	21:5	84:19	25:31	256:9
17:4	33:7	21:7	84:31-2	25:38	181:19
17:7	31:27		88:28	25:39	108:15
	32:29	21:8	85:3-28	26:3	95:25
17:10	168:18	21:9	86:27		110:1
17:13	49:11		87:2		260:26
	53:11	21:10	81:21		278:27
	58:15		82:1-2	26:4	110:32
18:3	32:28		83:9	26:11	130:8
18:15	72:21		84:9	26:14-43	278:27
18:17	73:28		87:5-9	26:17	189:15
18:18	278:13	21:11	83:25	26:25	260:12
18:24	217:27		87:10	26:26	111:26-30
18:25	38:3	21:12	87:23	26:42	4:26
	204:4	21:13	87:28		5:12
	267:17		243:4		112:5
18:29	72:5	21:14	88:20	27:2	43:1
19:2	36:18	22:3	168:17	27:24	113:21
	37:1-2	22:27	89:16	27:26	113:24
19:3	74:26	23:4	194:10	27:32	79:6
	75:25	23:15	72:32		172:16
	76:1	23:27	13:20		232:9
	135:1	23:30	168:17		
	160:32		199:12	<i>Numbers</i>	
19:13	76:6	23:32	13:21	1:5	114:24
	77:9	23:40	17:4	1:17	226:3
19:15	77:22		92:26	2:1-34	223:2
	78:12		96:32	2:2	161:32
19:23	40:29		97:16	2:10-31	115:23
	49:22		171:4	2:10	149:16
	78:30		213:17	2:17	115:2
19:24	49:28-9	23:42	133:18	2:18	115:2
	78:31	24:1	1:5	2:22	212:7
19:25	79:1-2	24:2	98:8	2:23	212:12
19:27	50:10	24:4	42:8	3:4	28:8,15
	79:25	24:6	282:3		29:10-9

3:17	116:22	11:16	128:2
3:19	117:4	12:3	268:25
3:45	109:12	12:8	29:9
3:49	118:3		146:7
3:50	118:4		179:18
4:6	118:8	12:15	187:4
4:9	118:20	13:2	187:11
4:10	118:24	13:18	172:29
4:11	118:32	13:23	187:18-26
4:20	119:5	13:25	187:28
5:6	128:3	13:27	187:31
5:7	128:12	13:28	188:4
5:12	128:16	13:31	188:10
5:14	162:32	14:9	188:12
5:18	66:23	14:11	188:18
5:22	38:2	14:14	188:20-3
	67:4		208:24
5:30	162:32	14:17	188:24
6:7	84:14		191:18
6:23	112:14		192:17-9
	205:15		208:30
6:24-6	113:19	14:18	208:30
6:25	61:22	14:19	188:26
	133:11	14:21	188:28
	212:2	14:22	188:31
6:26	58:3	14:24	189:1-2
7:1	164:19	14:25	189:5
7:13	186:17	14:27	37:4
7:14	186:21	14:40	189:7
7:15	186:25-9	14:41	189:11
7:17	186:30	14:42	189:13
	187:1-2	14:43	189:15
7:24	186:9	15:16	189:18
7:89	130:16		195:19
	131:23	15:20	45:13
8:2	261:20	15:22	190:18
8:11	82:21	15:24	125:8
9:10	165:14		190:22-30
9:13	165:29		191:1
9:15	168:21	15:27	191:3-7
9:20	182:2	15:28	191:9-14
9:21	170:9	15:31	3:13
9:23	182:2		75:23
10:2	171:31		80:26
	172:24		152:5
10:8	172:26		168:18
10:33	185:20	15:38	16:23
10:35	178:6		50:21
	185:15		194:1
10:36	181:13	15:39	51:3-12
11:1	39:31	15:40	51:8-18
11:7	142:20	16:1	193:21
	179:1	16:2	194:6
11:11	186:4	16:3	194:27-32
	226:25	16:4	195:10

16:7	195:21-3
16:9	195:24
16:10	195:25-7
16:11	195:28
16:19	198:20
16:22	121:32
	198:23
	267:20
16:30	198:26
	199:1-4
16:31	199:5
16:32	199:7-9
16:33	196:24
	199:6-12
16:34	199:14
16:35	20:17
	199:17-8
17:3	199:20
17:4	199:23
17:5	199:26
17:10	199:29-30
17:11	199:32
	200:1-2
17:13	200:4
17:21	30:13
17:22-3	30:17
17:23	26:18
18:23	201:21
19:1-10	177:24
19:1-2	204:26
19:2	204:14
19:8	177:26
19:14	42:23
19:16	178:1
20:1	149:4
	200:16
20:2	200:23
20:5	37:12
	39:25
20:8	181:29
20:14	206:8-32
	207:2
20:24	181:32
	200:24
21:19	171:28
21:2	165:5
21:8	133:4
21:13	212:31
	213:1
21:14	213:2-16
21:16	201:18
	202:2
21:18	37:25
21:19	172:2
21:21	210:4

11 12	229:11
11 1	213:24
11 12	218:8
11 20	214:12
	218:5
11 31	214:28
11 22	214:29
	215:3
11 23	215:20
	217:31
11 24	215:15
11 26	180:5
11 27	215:20
11 31	215:31
11 34	213:29
	226:26
11 35	214:31
11 4	176:3
11 7	217:4
	218:10
	220:30
11 9	218:14-20
11 10	218:22
11 14	218:32
11 15	219:1
11 18	219:3
	220:30
11 19	59:14
	219:7
11 20	219:27
11 21	173:14
	220:29
11 23	219:19
11 24	219:22-3
11 1	219:25
11 2	219:26
11 3	219:30
11 4	215:23
	219:32
11 5	220:6
11 6	220:10
11 7	220:11
11 14	221:3
11 16	214:2
	217:7-15
11 21	6:30
11 11	221:6
11 12	174:30
	221:31
11 13	222:2
11 18	223:30
11 12	223:32
11 38	224:3
11 1	227:1-30
	228:4-9

27:2	228:10-1
27:12-4	148:7
27:13	200:25
	201:4
27:17	177:12
27:18	176:5
29:1	173:13
31:8	220:21
31:9	44:3
32:1	43:23
	44:5
32:3	228:18-31
	229:1-6
32:16	44:10
32:24	44:12
33:38	178:3
<i>Deuteronomy</i>	
1:7	231:25-31
1:10	166:26
1:12	60:25
	232:2
1:13	167:3
1:15	232:6-8
1:17	78:12,22
2:2	130:22
3:23	234:9
	235:22
3:24	160:20-1
	222:27
	235:29
3:25	222:28
3:26	60:22
	234:16
3:27	234:19
3:28	234:25-8
4:1	234:31
	235:1-2
4:2	235:4
4:4	51:17
	68:5
	235:10-3
4:6	177:11
4:11	169:9
	173:22
4:16	177:9
	221:25
	251:27
4:22	28:12
4:23	177:9
4:24	35:21
	58:8
	221:13
4:26	156:6
	256:28

4:29	222:20
4:32	165:20
4:39	192:21
4:44	155:15
	200:13
5:5	231:5
5:12	160:32
	171:8
	236:24
5:16	241:2
5:21	160:15
5:26	198:29
6:4	97:29
	125:31
	145:22
	154:11
	178:15
	181:27
6:5	9:15
6:9	50:16
7:6	228:15
8:7-9	37:14
8:7	40:16-22
8:8	40:23
8:9	15:6
	23:18
	40:24
9:3	221:13
9:7	178:2
9:20	30:24
9:29	172:3
10:14	156:6
10:15	264:17-8
10:17	78:13
	95:7
	116:32
10:21	162:11
	155:7
	208:17
11:2	160:15
11:24	173:19
12:9	268:22
12:13-4	31:20
12:20	31:31
	32:14
12:21	32:6
12:22	9:4
12:23	134:11
13:5	154:4
13:13-9	199:10
13:15	162:29
13:18	147:3
14:1	38:27
	49:32
	66:28

14:5	9:4	22:15	242:11	28:22	248:20
14:22	236:28	22:16	242:19	28:26	248:25
	237:5	22:19	242:21-3	28:27	248:29
14:23	237:7-8	22:21	242:15		249:2-4
14:25	237:11	22:22	242:28	28:28	249:5-6
14:28	237:14-7	22:28-9	243:1-2	28:29	249:7
15:19	32:8	23:1	243:7	28:30	249:9-11
	224:27	23:3	243:9	28:33	249:12
	237:20-4	23:4	243:11	28:38	249:14-5
16:14	96:9	23:6	220:32	28:43	249:17
16:15	96:9		243:16	28:44	249:20-1
16:18	34:24	23:8	243:18	28:48	249:22-3
16:20	172:31	23:9	243:22	28:49	249:24
	256:16-8	23:15	124:7	28:50	249:26-8
	260:23		217:25	28:51	194:21
17:8	38:15	23:16	243:24		249:29-32
	237:30	23:22	244:1	28:56	250:2
17:9	238:6-10	23:24	244:5	28:57	250:5
17:12	238:13-6	23:26	244:11	29:1	250:8
17:15	168:1	24:1-4	167:12	29:9	180:3
	238:18-22	24:1	244:20	29:11	251:6
17:16	20:32	24:2	244:24-5	29:12	251:8
	238:24	24:3	244:27	29:14	195:8
17:17	20:30	24:4	244:28		251:10
17:18	226:19	24:15	77:10	29:17	66:24
	238:26	24:19	48:19		225:21
17:19	238:29-32	25:5	152:28		251:26
17:20	178:28		221:23	29:22	202:26
	239:2-7	25:9	168:8	29:27	211:21
18:1	239:9	25:12	105:22		254:28
18:3-4	224:31	26:1	278:27		259:26
18:3	48:22	26:11	245:1	29:28	252:2
	239:11	26:12	245:3-6	30:2	252:23
18:10	217:23	26:15	112:15	30:3	141:12
18:11	67:23		245:8-16	30:4	252:26
	251:31	27:8	245:18	30:9	160:19
18:13	119:11	27:9	11:18	30:12	109:25
	178:11	27:12	245:21		253:4
21:1-9	177:28	27:13	245:25-6	30:14	253:11
21:1	239:14	27:15	245:28	30:15	253:14-9
21:2	239:15	27:16	245:32	30:16	253:23-4
21:8	239:17	27:17	246:4	30:19	109:32
21:12	241:6	27:18	246:13		256:28
21:23	93:21	28:2	246:23	30:20	109:29
22:6-7	49:3	28:3	246:25	31:1	254:4
	240:24	28:4	246:26	31:2	254:5
22:7	241:2	28:7	246:27	31:3	254:13
22:8	50:16	28:8	246:29	31:6	254:15
22:9	48:3	28:10	55:30	31:7	254:18
22:10	48:3		246:31	31:8	254:20
22:11	241:7	28:12	247:3	31:11	107:27
22:12	241:12	28:13	247:6-8	31:14	254:22
22:13	241:16	28:15-69	278:27	31:16	168:31
22:14	241:31	28:20	247:13		201:14
	242:4		248:19		254:26

11:17	254:27
11:28	271:11
12:1	156:7
12:2	195:31
	256:31
12:3	257:7
12:4	77:32
	173:6
	213:25
	257:12-8
	258:27
12:6	126:5
	257:20-8
12:7	257:31
12:8	131:27
12:9	177:32
	258:6
	275:5
12:10	258:10-5
12:11	258:16-8
12:12	218:21
	258:20
	271:31
12:13	258:22-8
12:14	258:30
12:15	259:11-2
12:17	168:27
	259:16-9
12:18	259:21-3
12:19	259:25
12:20	168:25
	259:27
12:22	260:2-5
12:24	260:8-10
12:25	260:11-4
12:29	260:17-8
12:30	260:21-32
	261:7
12:34	261:9
12:37	261:11-2
12:39	110:28
	209:6-19
	222:14
12:43	261:13
12:47	181:22
	14:32
	51:9
	220:25
12:48	130:9
12:50	200:25
	201:4
11:1	146:25
	155:10
	267:8
	268:24

33:2	90:24	82:32
	269:25	112:1
	270:30-2	114:27
33:3	166:32	117:11
33:6	271:21-3	24:29 179:8-9
33:9	253:8	24:32 146:23
33:10	114:3	
33:12	231:29	Judges
33:14	116:25	3:31 34:5
33:17	47:6	4:4 34:25
	186:29	4:18 152:14
	226:13	5:1 24:16
33:19	163:4	5:9 196:14-8
33:21	272:19	5:16 169:16
33:26	16:20	5:21 66:1
	250:14	98:7
33:27	16:5	103:29
	52:2	104:21
	58:4	275:21
	127:10	130:4
	135:27	14:14 117:10
	145:25	188:6
	159:26	15:12 20:11
	171:10	16:21 20:12
	210:1	17:10 42:16
	229:7	
	271:24-6	1 Samuel
33:28	271:28	1:10 232:32
	272:2-3	1:20 165:10
33:29	34:1	1:22 243:13
	272:5-12	2:2 239:3
34:5	178:3	2:7 44:1
	179:8	7:17 166:18
	272:14-7	255:21
34:7	272:20	8:15 78:16
34:9	186:5	9:7 179:8
34:10	214:23	14:27 9:10
	272:28-32	15:4 63:16
34:12	245:20	145:24
	273:2-4	130:22
		16:12 19:12
		20:29 11:7
		21:14 30:7
		25:29 166:22
		167:1
		255:23
4:1-9	38:11	26:19 116:29
	182:20	
4:3	104:7	2 Samuel
5:14	156:16	7:14 70:12
7:9	127:21	7:23 55:13
10:12	30:32	7:29 112:16
	31:12	14:14 167:14
13:22	215:28	15:25 51:7
22:22	48:32	

63:14	122:8	30:6-7	143:5	28:13	23:10
64:3	240:21	30:8	163:3	33:24	186:14
	273:9	31:2	25:5	36:20	182:25
65:16	234:3		53:29	36:25	38:5
65:23	70:10		123:10		82:28
	79:12	31:4	202:23		84:26
66:1	156:8	31:6	170:2		126:26
	158:14	31:14	203:3		163:5
	173:20	31:15	107:1	36:26-7	51:22
66:3	33:2	31:21	126:32	36:26	24:8
66:10	46:18		160:27		40:25
66:12	21:25		171:16		45:27
	39:17	32:19	51:32	37:9	100:25
	111:13	32:27	122:10	37:22	124:23
	118:2	33:25	104:12	38:12	18:3
66:13	167:30		110:11	40:4	174:12
66:16	86:18	46:27	134:20	40:25	155:28
66:20	141:9	48:11	238:1	41:22	282:2
66:22	10:14		271:27	43:3	179:16
		51:14	129:32	44:2	161:17
				44:30	159:28
				45:20	154:25
<i>Jeremiah</i>		<i>Ezekiel</i>		<i>Hosea</i>	
1:4	130:22	1:1	250:9	2:9	148:2
2:3	92:8	1:4	173:31	5:15	139:24
	134:17		174:2	6:2	103:5
2:6	67:16	1:6	170:1		106:20
	159:32	1:7	132:29	9:10	143:21
2:7	37:18		270:19	11:9	224:31
2:21	103:3		59:2		10:25
2:24	152:17	1:10	107:24		135:22
2:27	162:26		176:10	12:6	138:6
3:4	189:23		226:15	12:9	176:8
3:22	256:3		166:23	14:2	166:21
4:19	173:14	1:12	193:10	14:6	61:5
5:22	62:18	1:18	48:25		82:25
7:25	179:10	1:22	159:15		272:4
9:1	258:11		5:28	14:9	38:28
9:22	43:10	1:26	173:29		66:28
	44:17		204:29		111:6
	45:1		173:31	14:10	72:4
9:23	45:5	1:27	175:5		
	178:17	1:28	158:20		
14:21	127:20	3:12	155:17		
17:8	38:32	5:5	191:29		
	93:11		173:31	<i>Joel</i>	
	94:16	8:2	124:23	1:8	203:3
	101:20	11:19	200:20	2:17	202:4
17:13	82:30	19:1	18:3		221:14
	84:27	19:3	226:22	3:1	186:7
	126:31	20:6	210:32	4:18	126:29
18:6	53:5	20:8	226:22	<i>Amos</i>	
	77:16	20:9	108:25	2:9	30:26
23:5	124:3	20:17	141:15	3:3	152:16
23:24	158:13	22:22	154:25	5:1-2	200:20
23:35	219:2	23:35	164:2	5:2	87:32
23:36	269:29	24:17			

	185:19				65:22
	242:9	<i>Zechariah</i>			81:22
	123:3	1:8	134:27	3:6	52:32
	211:17		171:6	3:10	59:18
	132:24	2:9	10:31		96:16
	129:32	3:9	19:24		155:11
	176:13		202:28		159:31
	26:26	4:1-3	261:23		246:23
	181:20	4:2	275:25-7	3:20	163:15
	63:9-14	4:10	51:31		
	92:31		54:8	<i>Psalms</i>	
	97:32		63:29	1:3	93:9
	128:2		69:5		116:20
	137:14		172:6		175:14
	139:4		190:23	1:4	67:31
	62:30	4:11-4	261:23	1:6	106:11
	219:13	4:12	261:24	4:7	207:12
		5:11	166:18	5:5	156:10
		8:11-2	37:4	5:13	180:31
		9:9	11:27	6:1	108:32
			33:27		158:7
			141:30	7:12	117:12
		9:10	142:6		214:26
		9:11	142:26	8:4	83:9
		9:13	142:1	8:5	42:21
		9:16	142:18		57:4
		9:17	142:19		216:4
		10:1	142:23	8:6	54:19
		10:11	177:16		231:13
		10:12	142:17	9:7-8	127:26
		12:8	124:1	9:18	107:7
		12:10	141:6	11:7	86:25
		12:11	141:6		207:14
		13:1	126:30	12:7	81:2
		14:4	192:30		106:7
		14:6	205:22		241:32
		14:7	91:16	12:8	204:22
		14:9	102:28	15:1	166:30-1
			124:25	15:5	41:8
			127:18	16:11	108:22
			263:18		155:3
			271:30		158:4
			279:25		164:29
		14:14	143:9		168:23
		14:16	178:8	17:8	74:17
				18:10	173:21
		<i>Malachi</i>		18:12-3	133:15
		1:11	30:28	18:12	24:1
			31:19		161:18
		2:6	156:19	18:31	272:9
		2:7	84:17	18:35	18:21
		2:9	140:4	19:2	154:13
		2:10	161:3		155:24
		2:13	181:11		158:17-31
		3:4	63:5		159:3-4

19:3	160:23	40:12	55:18
19:5	163:14,23	62:6	55:23
19:6	157:23	64:16	
	164:29	72:14	55:24
19:7	157:24	113:28	60:7
	165:14	123:1	
19:8	156:17	32:1	236:18
	166:24	32:9	169:8
	236:5	32:11	98:12
	256:1	33:1	262:11
	271:6-16	33:6	9:30
	273:8		156:21
19:9	20:24		219:11
	168:21	33:9	219:9
	169:12	34:13	132:5
	172:4		269:28
19:10	172:9	35:2	211:28
	173:8	35:13	134:11
	174:29	36:6	155:27
19:11	132:4	36:7	41:5
	200:15		101:7
	203:31		249:30
	204:8	36:10	23:3
	269:28		58:31
19:14	178:10		172:20
	180:6	36:11	154:32
19:15	181:13	37:7	16:31
	266:23	39:2	100:3
21:8	232:16	39:7	96:22
	240:10	42:2	8:18
22:2	158:22	42:8	48:30
22:4	165:4		238:30
22:20	8:29	42:9	183:12
22:21	46:28	42:10	58:1
24:1	134:24	43:3	157:9
24:3-4	10:29	44:3	160:13
24:3	166:31-2	45:4	93:27
24:4	124:6	45:14	23:20
	167:7		29:32
25:1	191:4		88:9
25:14	89:1	46:6	178:26
	187:10	47:6	174:11
27:1	68:19		205:11
	112:3	47:10	196:17
27:3	63:1	49:6	236:6
	155:9	49:13	216:8
27:4	170:19	50:1	3:30
	192:16	50:2	4:1
29:4	122:23	50:23	33:8
29:9	9:5	51:12	17:30
29:11	117:12		19:12
	191:8	51:17	262:9-10
30:2	220:12		266:22
31:17	207:13	51:19	18:1
31:20	19:11	51:21	60:1-16

249:8
233:1
279:3
72:6
33:12
90:24
200:21
132:25
166:29
159:21
97:21
171:7
16:32
137:19
77:19
61:25
155:2
211:24
172:28
22:17
25:25
43:24
223:13
159:15
170:6
142:21
87:31
208:16
251:9
28:20
33:13
230:12
40:1
160:14
160:13
230:12
91:24
239:23
258:26
166:30
31:14
47:11
76:31
163:15
128:1
174:31
127:28
174:30
175:26
72:1
155:27
180:18
203:32
41:32
160:28

173:10	16:18	114:7-8	158:30
91:27	62:6	115:5	67:16
173:12	136:7	115:12	114:4-17
239:24	137:9	115:13	114:2-3
156:22	143:20	115:17	67:23
130:25	138:5	116:7	255:30
273:11	216:21	116:9	181:25
57:8	136:8		235:14
103:7	138:9	118:1	232:28
175:24	138:15	118:6	69:29
271:18	62:11	118:19	266:25
24:19	104:10-1	118:20	54:21
70:17	104:10		222:13
211:29	104:11	118:22-3	155:8
66:17	104:13	118:22	19:19
60:12	104:14		23:18
71:10		118:24	98:13
71:12	104:16	118:25	150:19
33:11		118:27	207:13
208:1	104:18		239:28
93:21	104:19	118:29	232:28
169:12	104:20	119:12	209:13
171:5	104:21	119:18	15:21
55:23			252:21
180:17	104:22	119:48	160:3
239:5	104:24	119:56	155:9
47:26		119:60	163:31
209:29	104:25	119:92	8:21
208:17		119:96	232:12
171:5	104:31	119:160	132:18
160:28			156:21
163:1			173:3
264:19	104:32		270:11
173:14	104:33	119:162	253:7
201:25	104:35	119:164	108:23
204:16			158:6
219:9	105:3	121:1	83:2
257:18	105:18	121:4	69:7
259:12	106:43		111:16
261:1	106:48		212:10
154:19	109:15		271:32
267:26	110:6	121:5	90:22
135:3	111:5	121:7	74:24
167:28	111:10	122:4	104:6
134:1			145:25
269:10			170:14
93:29		122:8	81:29
136:18-9			191:16
61:31			238:20
120:30	112:6	123:1	250:15
136:5,22	113:9	124:1	165:4
163:17		125:3	152:11
241:15		128:2	44:15
269:20		128:5	143:21
15:28	114:5	130:1	14:4

	196:13	144:15	7:30	
131:1	15:20	145	115:9	
132:5	220:9	145:1	155:7	
132:8	185:26	145:13-4	185:18	
132:14	258:13	145:15-6	212:22	
133:1	1:18	145:15	195:32	8:22
133:2	27:8	145:16	233:30	
	81:17	145:18	207:17	8:26
	82:3	145:19	266:20	8:27
	83:15	146:50	115:12	8:30
	84:20	147:2	141:5	
	85:7	147:11	266:19	
	114:19	147:18	201:28	
	180:32	147:20	72:13	
	186:12		193:19	
	203:13		221:5	
	219:15		237:27	
	229:3		281:9	8:36
	237:22	149:2	25:24	9:17
	258:29	150:1-5	115:15	10:2
	271:22	150:2-3	174:9	10:7
133:3	275:13-22	150:5	174:10	10:25
	82:23	150:6	174:11	
	83:7		261:26	
	178:29			
	275:22	<i>Proverbs</i>		
136:15	41:7	1:5	131:6	
137:7	166:1		161:29	
	178:25	1:22	109:24	10:30
138:2	253:6	3:16	45:2	11:4
139:5	132:21		81:19	11:14
	270:15-6	3:17	170:20	11:28
139:6	159:31		225:15	12:7
139:12	244:30	3:18	93:20	13:15
	276:12		109:30	13:21
139:16	110:13	3:19-20	265:11	13:23
140:14	3:30	3:19	103:23	16:6
	166:28		119:14	16:15
	267:4		156:3	
141:2	180:27		229:29	
141:5	24:3	3:20	119:15	16:20
142:1	277:25		126:28	16:26
142:2	277:32	4:2	257:1	16:28
142:3	278:9	4:4	74:18	
142:4	278:16-32	4:23	178:28	
	279:1		240:25	
142:5	279:4-12	5:15	37:28	
142:6	279:14		65:29	16:31
142:7	279:16	5:19	47:4	17:1
142:8	88:12		78:29	17:17
	279:19-23	6:23	172:5	17:26
143:2	70:7		276:11	18:10
144:9	109:4	8:14	103:25	
	158:8	8:20	164:30	18:19
144:14	189:24	8:21	45:16	19:2

54:15	
100:19	
103:18	
150:10	
170:4	
113:24	
180:15	
218:23	
110:10	
3:3	
8:23	
64:30	
103:8	
120:4	
122:4	
257:17	
271:17	
280:19	
66:8	
134:24	
198:9	
12:6	
17:21	
21:24	
170:13	
187:23	
192:24	
260:6	
187:24	
134:24	
279:12	
251:5	
251:5	
236:19	
20:9	
1:22	
45:32	
29:5	
60:29	
207:7	
236:17	
256:23	
72:11	
189:22	
242:32	
244:19	
265:21	
164:31	
62:25	
168:1	
26:21	
176:32	
191:8	
193:21	
178:20	

167:18	
34:32	
44:14	
128:6	
157:8	
169:16	
111:17	
219:31	
272:1	
259:22	
278:31	
269:27	
49:7	
54:26	
79:18	
99:18	
119:8	
175:32	
224:16	
252:4	
1:28	
279:13	
28:25	
27:6	
98:11	
180:28	
220:30	
32:3	
32:5	
102:6	
176:7	
189:20	
228:3	
238:8	
213:11	
11:21	
21:27	
1:23	
53:28	
63:12	
85:16	
38:9	
52:7	
101:14	
110:17	
114:10	
99:27	
238:11	
258:3	
162:9	
267:5	
172:10	
106:8	

4:9	198:19	36:26	122:2
4:12	159:31		267:24
4:19	121:4	37:1	26:15
5:10	52:11		30:9
9:7	249:4	37:6	269:21
9:10	158:25	37:21	68:25
12:9	9:13	37:22	45:3
13:1	203:10	37:23	267:24
14:4	204:14	38:13	16:24
16:19	271:4		17:19
19:26	202:12	38:15	40:14
21:9	176:19		62:1
22:2	22:2	38:18	102:13
22:3	22:3	38:31	116:26
21:13	176:25	38:34	94:22
21:15	22:4	39:13	232:27
22:16	161:16	39:27	25:26
26:7	53:15	39:28	25:28-9
	57:6	39:29	26:4
	224:17	39:30	26:9
26:9	133:16	40:20	101:5
26:13	9:9	40:22	78:28
28:3	171:13	41:3	209:30
28:4	22:9	42:2	161:15
28:5-8	22:7		
28:7	165:17	<i>Song of Songs</i>	
28:10	205:28	1:2	68:17
28:11	122:7	1:3	64:11-26
28:12	52:16		127:5
	126:23	1:4	64:27-31
	150:4		65:22
	153:2		68:1
	161:19-20		104:16
	209:26	1:5	175:8
	224:31	1:11	55:18
	265:5	1:15	163:6
	281:12	2:1	3:20
	3:3	2:2	189:5
28:13	42:26	2:4	189:6
	280:3		114:21
	28:19		275:6
	28:22-3	2:6	157:28
	208:8	2:9	112:21
	265:6	2:12	145:20
	139:5	2:14	161:12
	163:28	2:17	96:31
	244:15	3:5	139:19
	247:16	3:7	1:22
	166:3		9:8
	166:4		45:18
	15:3		113:13
	226:31		137:32
	243:22	3:8	113:18
	128:11	3:11	6:25
	152:16		50:5

THE BOOK OF MIRRORS

	75:4	8:10	140:10	
	109:2	8:11	48:11	
	157:24		105:15	
	164:23		140:12-5	1:8
4:11	170:29	8:12	101:10	1:12
4:12	6:8		102:1	1:13
	12:30		140:17-8	
	23:17	8:13	189:5	2:2
	58:32	8:14	143:15	2:10
	88:10			2:13
	89:13	<i>Ruth</i>		2:23
	227:13	1:4	108:6	3:1
4:15	172:21	1:5	108:9	3:11
4:16	201:27	1:19	108:19	3:14
5:1	9:10	2:12	150:18	3:20
	164:20	2:20	152:27	
	181:4		168:2	
	258:26	4:10	152:24	3:21
	259:3	4:15,17	167:23	4:2
5:7	268:13	4:22	100:16	4:3
5:10	23:29			5:5
	55:17	<i>Lamentations</i>		5:7
	81:18	1:1	84:24	
	281:18	2:1	86:15	
5:11	35:17		173:20	
	50:13	2:3	33:14	
	55:18	2:8	176:12	
	82:2	3:28	163:2	
	164:4	3:38	70:4	
5:12	162:4	3:41	16:12	
5:15	104:13		93:31	
	192:25	4:1	142:19	7:14
5:16	76:7	4:11	86:17	7:23
	100:7	4:15	278:22	
	246:5	5:21	210:1	
6:2	8:31			7:24
6:4	180:1	<i>Qohelet</i>		
6:8	116:15	1:2	21:22	
	137:32		167:19	
6:9	186:14	1:3	201:15	
	225:13	1:4	102:11	
6:10	180:1		167:18	7:25
7:9	171:14	1:5	201:9-10	8:1
8:1	139:11-2	1:7	40:18	
8:3	139:17		52:4	8:4
8:4	139:18		59:22	
	140:4-6		61:16	8:13
8:5	139:20-30		63:13	9:2
8:6	56:1		93:17	
	110:7		94:11	
	122:31		97:20	9:3
	139:32		101:12	
	156:28		104:15	9:7
8:7	140:3		126:4	9:9
8:9	140:8		138:27	9:11

BIBLE

171:10
213:17
220:18
170:29
21:18
169:21
174:3
254:12
20:18
21:21
243:21
169:22
61:29
40:32
271:15
104:23
218:25
128:8
67:25
129:9
100:4
34:15
53:24
63:22
68:20
137:15
156:5
218:12
221:17
237:25
282:9
161:1
25:7
53:28
227:8
53:13
59:5
85:17
94:28
123:10
165:30
254:12
156:2-3
204:27-31
52:13
109:22
178:20
14:26
17:21-32
18:1
18:3
20:14
26:15
202:32
43:8

BIBLE

9:14	10:24-32
9:15	11:3-8
9:16	11:13
9:17	280:13
9:18	11:11
10:1	203:24
10:2	44:7
10:12	164:27
11:2	261:17
11:4	94:23
11:5	97:18
12:1	107:22
	165:32
12:10	162:29
12:11	100:7
	195:20
12:13	178:13
	264:4
Ezra	
1:14	180:12
	269:11
1:16	128:18
2:17	63:6
2:20	271:16
3:12	52:21
8:1	205:17
8:8	13:9
	52:21
9:12	257:2
Daniel	
2:11	122:6
2:22	58:28
	91:12
	157:13
	276:11
7:9	34:29-30
	50:12
	74:2
	79:26
	164:8
	173:30
	193:29
	206:13
	210:5
	221:11
	275:17
7:10	86:18
	187:20-1
	192:6
8:16	204:28
9:9	240:2
9:17	234:9
9:18	221:21

MISHNAH

		<i>Sanhedrin</i>	
		2:5	48:16
			241:9
<i>Berakhot</i>		4:5	123:13
1:2	157:32		135:23
		6:4	100:11
<i>Shevi'it</i>		6:5	130:6
10:9	65:12	9:6	222:11
<i>Shabbat</i>		<i>Avot</i>	
1:6	19:22	1:1	246:7
14:1	66:22-3	2:1	240:22
		2:15	63:19
<i>Pesahim</i>		4:1	11:16
4:1	39:6		44:15
		4:2	240:23
<i>Yoma</i> ^o		5:1	81:5
5:2	25:29		160:7
5:3	92:16		180:13
	180:9	5:8	46:32
8:1	92:11	5:24	117:10
8:9	84:27	5:26	79:3
			87:30
<i>Sukkah</i>			
3:1	94:8		
	97:25	<i>Hullin</i>	
3:4	134:25	3:1	61:2
3:6	171:3		
4:5	117:17	<i>Ohalot</i>	
	150:19	7:1	84:7
4:9	98:6		87:13
			242:6
<i>Rosh ha-Shanah</i>		18:8	67:7
1:2	173:13		
3:2	174:7	<i>Parah</i>	
4:6	174:21	5:7	66:5
<i>Megillah</i>		<i>Uqzin</i>	
3:5	1:9	3:12	54:14
			103:17
<i>Hagigah</i>			170:4
2:1	148:9		
<i>Yevamot</i>			
8:4	168:11		
<i>Nedarim</i>			
3:11	146:3		
<i>Soṭah</i>			
1:7	89:32		
9:12	67:6		
9:15	142:27		
<i>Bava</i> ^o <i>Mezi</i> ^a			
3:6	243:6		

BABYLONIAN
TALMUD

Berakhot

3a	214:9
4b	115:9
	185:19
	261:29
5a	1:11
6a	55:12
	110:7
	140:1
	156:27
	163:32
6b	178:13
7a	55:1
	110:3
	135:31
	152:2
	173:16
	179:1
	214:25
8a	99:25
8b	10:20
10a	69:4
	119:11
	252:8
11a	164:3
13b	178:26-7
16b	164:3
17a	102:24
	106:25
	190:17
	203:23
18a	67:30
18b	67:22
	267:30
20a	59:31
26b	115:19
28a	178:23
31b	99:13
32a	222:25
	278:3
34b	161:4
	167:16
	191:2
35b	176:7
40a	259:8
43b	77:28
45a	199:15
53b	134:4
54b	39:13
55a	90:5
57a	94:1
	97:9

10a	160:16
	194:8
10a	167:28
11a	202:11
<i>Shabbat</i>	
11a	78:4
	109:31
11a	89:18
11a	226:30
11a	56:13
11a	38:1
11a	66:18
11a	187:12
11a	38:1
11a	66:1
11a	55:15
11a	118:13
11a	84:15
11a	178:13
11a	28:4
11a	231:14
11a	60:15
11a	56:8
11a	38:13
11a	146:10
11a	9:25
11a	160:29
11a	206:3
11a	178:1
11a	98:30
11a	119:17
11a	280:19
11a	60:8
11a	94:30
11a	231:18
11a	255:4
11a	261:31
11a	56:8
11a	146:3
11a	70:20
11a	86:28
11a	88:29
11a	205:30
11a	242:10
11a	249:10
11a	76:17
<i>Yoma</i>	
11a	169:11
11a	170:20
11a	179:31
11a	202:5
11a	202:11
11a	121:13

53a	18:28	31a	69:23
54b	225:16		102:23
			106:17
<i>Pesahim</i>			136:14
5a	13:25		139:21
50a	192:22		143:16
54a	14:8		161:5
	125:14	32a	128:19
	180:14		137:23
56a	80:24		160:7
	171:14		180:13
	176:1	32b	178:29
94b	18:28	34a	173:16
117a	155:18		
118a	136:21	<i>Ta'anit</i>	
	186:14	5b	134:19
119a	198:5	9a	200:18
		10a	129:11
<i>Yoma</i> ^o			139:2
7b	56:13	12b	89:18
9b	177:17	21a	15:2
21b	260:2	25a	103:27
25a	191:31	27b	236:25
67b	216:14	30b	46:18
69b	5:17		
72b	280:6-32	<i>Megillah</i>	
75b	216:29	3a	162:20
86a	166:20	6b	253:13
	167:11	12b	89:32
		13b	254:6
<i>Sukkah</i>		16b	31:16
11b	133:18	19a	258:11
25b	164:3	21b	128:19
32a	94:6		137:23
	97:7		160:7
32b	97:24		180:13
33b	97:18	29a	5:14
37b	95:8		
49b	196:17	<i>Mo'ed Qatan</i>	
52a	141:5	25a	1:14
		28a	196:7
<i>Beizah</i>			200:17
16a	91:24		233:2
	236:25		253:26
			267:1
<i>Rosh ha-Shanah</i>		<i>Hagigah</i>	
8a-b	91:24	11b	165:20
11a	254:6	12a	23:30
17b	74:11		40:13
	143:21		61:32
21b	54:18		114:29
	103:32		127:7
	229:30		136:24
	231:12		156:10
	264:30		

12b	12:6		242:2	<i>Sanhedrin</i>	
	17:21			6b	78:16
	27:25	<i>Nedarim</i>			173:9
	45:31-2	16a	125:11	11b	91:24
	61:3	20b	149:6	19b	228:1
	64:3	37b	162:20	22a	181:10
	81:14	41a	18:25	38b	1:6
	82:24				100:15
	83:32	<i>Nazir</i>			136:29
	113:6	66b	134:4		138:3
	178:12-3				182:3
	239:13	<i>Soṭah</i>			216:5
	268:11	5a	277:23		271:20
	271:25	17a	269:3	58b	71:29
	275:8	38b	111:17	65b	166:8
13a	119:11		219:31	70a-b	259:8
	122:21	46b	50:29	74a	4:30
	125:17				46:13
	252:7	<i>Giṭṭin</i>			84:13
14a	119:22	60b	175:2	97a	69:23
	164:8	90b	181:10		102:23
	227:19				103:4-11
14b	129:19	<i>Qiddushin</i>			105:17
	177:23	2b	104:17		106:17
15a	1:25	15a	243:13		136:14
	135:19	30b	134:29		140:19
	159:8	32b	164:5		161:5
	219:6	39b	122:7	98a	5:18
16a	34:19	49b	32:21		141:8
	169:4	71a	45:22		142:27
	175:6			99a	161:4
	189:23	<i>Bava ḥ Qamma ḥ</i>			167:16
	213:4	119a	76:15		191:2
					259:10
<i>Yevamot</i>		<i>Bava ḥ Meṣi ḥa ḥ</i>		100a	170:4
10b	168:8	68b	39:6	105a-b	214:10
24a	168:2	84a	23:4	108a	176:17
44a	168:10	86b	101:29	110a	198:5
49b	23:2	114b	221:14		
	156:10			<i>Makkot</i>	
	158:28	<i>Bava ḥ Batra ḥ</i>		24a	130:14
	179:13	10b	192:22		168:31
	214:19	16a	196:5		
54b	167:26	16b	58:13	<i>Shevu ḥot</i>	
62a	167:15		86:6	35b	140:12
62b	57:23	17a	178:3		
63b	167:15	25a	115:3	<i>ḥAvodah Zarah</i>	
103b	70:20	58a	23:4	2a-b	106:28
109b	78:10	75a	156:15	3a	105:31
			179:9	3b	9:21
<i>Ketubbot</i>			225:26		56:30
17a	228:1		254:14		137:18
62b	72:18	75b	103:14		188:29
110b	181:18	99a	139:27	4a-b	214:25
111a	181:20			4b	214:10

	167:15	
	186:26	
	69:23	
	70:20	
	127:32	
<i>ḥHullin</i>		
	130:14	
	168:31	
<i>ḥEruvin</i>		
	268:16	
<i>ḤMenahot</i>		
	133:2	
	161:14	
	236:3	
	55:30	
	179:1	
	55:27	
	56:13	
	55:32	
	193:27	
	27:25	
	45:32	
	81:14	
	83:32	
	104:1	
	228:11	
	275:8	
<i>ḥHullin</i>		
	66:2	
	222:9	
	4:20	
	116:11	
<i>ḤNiddah</i>		
	167:15	
	134:29	
	135:24	
	167:28	
	135:21	
<i>ḤAvot</i>		
<i>ḤRoshbi Natan</i>		
	136:29	
	138:3	
	186:26	
	271:20	
	202:10	
	139:21	
<i>ḤSotah</i>		
	147:18	

<i>JERUSALEM TALMUD</i>		<i>Targum ᵀOnqelos</i>	
		<i>Genesis</i>	
<i>Berakhot</i>		15:1	225:9
1:1	51:24		
2:3	67:30	<i>Leviticus</i>	
9:7	125:28	11:21	26:16
		26:11	130:9
		<i>Numbers</i>	
<i>Pe ᵀah</i>		24:1	219:25
1:1	14:32		
	74:1		
		<i>Deuteronomy</i>	
<i>Terumot</i>		6:25	196:8
8:10	191:25	18:13	180:6
		32:20	168:25
<i>Sheqalim</i>			
6:1	280:6		
		<i>Targum Yerushalmi</i>	
<i>Ta ᵀanit</i>		<i>Genesis</i>	
4:4	247:9	1:1	103:22
			120:5
<i>Ḥagigah</i>		<i>Numbers</i>	
2:1	159:8	24:1	219:25
		<i>Deuteronomy</i>	
<i>Giṭṭin</i>		32:48	130:9
1:2	26:22		
<i>Sanhedrin</i>		<i>Targum Yonatan</i>	
1:1	77:26	<i>Isaiah</i>	
	250:19	6:3	179:21
17:1	87:11		
	193:27	<i>Targum Tehillim</i>	
		19:9	169:11
		<i>Targum Qohelet</i>	
		9:2	254:1
			257:3
		9:7	191:2
			259:10
		<i>Targum ᵀEster</i>	
		8:16	164:24

Sefer Yezirah

1:1	25:6
	50:23
	94:25
	95:12
	101:23
	128:20
	169:32
	186:18
	224:21
	229:31
	264:12
1:4	153:7
	194:3
	205:16
	235:5
	236:29
1:5	14:17
	136:27
	223:19
1:6	171:12
1:7	32:18
	53:2
	55:6
	57:3
	96:3
	130:32
	172:14
	174:5
	188:13
	193:31
	213:14
1:8	79:18
	238:3
1:9	125:1
	136:27
	139:12
2:1	239:31
2:3	223:17
2:4	60:10
	189:29
	223:5
2:5	180:10
2:6	38:22
3	51:30
	223:21
3:1	231:8
3:6	223:9
4	223:22
4:3	131:10-2
	165:28
4:12	236:30
5:1-2	223:24
5:1	131:26-7
5:2	235:20

6:1	170:12-5
6:3	131:2-28
6:4	22:30
	131:32

MIDRASH

Be-Midbar Rabbah

1:2	185:14
2:2	78:26
4:1	115:27
9:8	73:32
9:23	176:19
12:3	158:12
12:10	164:18
13:4	164:20
13:15	230:7
14:24	182:19
14:32-3	130:16
15:1	157:2
15:3	157:6
15:5	155:29
15:6	157:9
15:7	157:15
15:8	158:3
15:14	128:1
15:19	186:5
16:1	187:11
17:2	46:14
17:3	47:14
18:1	193:21
18:2	193:27
18:7	195:19
18:8	195:24
19:1	204:14-23
19:3	204:27
19:4	177:27
	205:21
	206:6
20:1	213:24
20:4	214:6
20:11	215:5
20:13	213:29
20:17	219:5
20:19	220:19
20:20	220:23
21:17	101:29

Bereshit Rabba²

1:1	103:22
	120:4
	180:19
	257:17
1:3	119:25
	138:5
1:4	125:14
	180:14-21
1:10	165:20
1:15	161:1
2:4	101:1

	136:27
	159:8
1:2	269:23
1:4	269:16
1:6	40:14
	61:32
	156:10
1:7	161:11
4:2	159:7
4:4	154:21
4:6	138:10
	159:16
11:1	60:20
11:2	202:11
	103:7
	122:4
	271:15
11:4	169:19
11:6	216:5
11:7	103:16
11:11	89:32
11:15	99:7
11:9	155:26
11:10	127:3
	155:25
	182:18
	259:23
14:9	58:18
	100:23
	118:18
	134:10
	191:5
	235:3
15:6	51:24
	175:8
15:7	93:5
	259:8
17:5	160:30
	163:25
19:7	17:11
	277:23
	279:29
20:11	70:12
	121:13
20:12	118:9
22:2	70:20
22:9	135:23
25:1	10:11
27:1	169:21
27:4	169:16
28:8	176:17
31:3	215:6
35:3	175:4
46:1	176:25
46:8	162:20

38:5	176:29
	177:1
44:12	89:18
47:6	83:2
	165:10
	185:1
	264:17
48:8	17:25
50:2	129:25
51:2	125:28
51:3	156:9
52:5	214:15
53:10	160:17
54:6	17:25
	94:20
56:2	25:7
59:4	164:11
63:3	165:6
63:8	151:24
63:10	156:19
65:4	172:7
65:15	177:29
65:20	33:19
68:7	166:10
68:9	17:9
	122:1
	124:28
	135:32
	267:22
68:11	165:4
68:12	175:23
	179:30
69:4	116:11
69:8	50:29
78:8	167:31
78:10	93:24
84:16	38:1
	66:1
	278:24
85:5	167:21
90:1	186:14
96:5	181:24
97:3	182:9
97:12	117:3
100:1	201:25
Devarim Rabbah	
2:26	100:23
	134:10
	136:21
	191:5
	235:3

Eikhah Rabbah

Pet. 15	182:25
5:20	11:25
	76:21

Mekhila²Pisha²

14	130:7
----	-------

Be-Shallah

Pet.	185:14
------	--------

Shirta²

3	158:23
5	89:32
10	172:1

Mekhila²

de-Rashb"i

80	158:23
81	164:13
129	181:26
146	168:26
155	173:24

Midrash Tehillim

4:9	84:27
9:2	181:17
9:10	127:23
11:3	201:8
37:1	17:26
72:3	95:25
	110:2
90:10	122:1
90:12	103:7
93:2	138:13
93:8	170:22
104:3	123:20

Pesiqta²de-Rav Kahana²

1	181:4
11	177:15
21	155:29
27	164:22

Pesiqta²

Rabbati

5:7	5:15
	17:12
20:4	56:30
	73:22
	197:31

21:10	122:1	41:1	245:8
21:21	127:3	45:4	206:3
		45:6	122:1
		52:4	150:2
<i>Pirquei de-Rabbi Eli'ezer</i>			
3	52:28	<i>Shir ha-Shirim Rabbah</i>	
	102:27	1:11	1:23
	103:24	1:32	64:31
	136:21		65:25
	269:19		68:2
4	159:24		78:26
	269:11	2:13	114:21
7	91:24		139:18
11	14:4	2:18	142:27
	57:10	2:29	164:18
	70:18	3:15	50:6
	101:4	3:20	150:2
	114:1	3:21	164:20
	271:20	5:1	130:15
21	70:20	6:3	186:14
31	46:32	6:13	129:11
34	61:3	6:14	139:32
	82:24	8:4	156:28
47	221:14		140:4
		8:8	140:12
		8:12	140:16
<i>Qohelet Rabbah</i>		8:14	
1:29	11:15		
1:36	106:24		
2:24	156:2		
	169:21	<i>Sifra</i>	
2:25	169:22		
3:26	104:23	<i>Qedoshim</i>	
	218:26	7	164:5
5:13	134:29		
8:1	156:2	<i>Emor</i>	
9:4	67:30	2	83:24
12:8	127:15		
12:10	181:17	<i>Sifrei</i>	
<i>Seder Olam Rabbah</i>		<i>Be-Midbar</i>	
23	140:27	139	166:32
29	142:7	140	179:9
		153	124:26
<i>Shemot Rabbah</i>			
2:2	201:8	<i>Devarim</i>	
2:8	182:9	10	166:26
5:15	106:26	43	176:22
15:26	201:5	49	28:12
21:4	212:16	291	168:8
26:2	181:29	319	259:21
28:2	114:16	333	181:22
28:4	195:8	344	166:32
33:1	131:23	357	214:23
34:3	280:32		272:28

Tanhuma

Noah 11 129:30

Va-Yera 23 239:25

Va-Yeshev 2 38:1 66:1

Be-Shallah 3 258:14

Yitro 5 151:15 11 182:21 195:8

Mishpatim 15 77:26 250:19

Terumah 6 118:13

Tezavveh 13 67:6 15 180:28

Ki Tissa 27 122:1 33 99:7

Va-Yaqhel 7 131:23 280:6 8 280:32

Fequdei 3 14:4 202:10

Aharei Mot 1 14:26 18:9 19:4-32 20:5 21:15 22:1 22:17 23:9 24:26,32 25:25

2 22:17 23:9 24:26,32 25:25

3 25:25

	26:15
	26:20
	26:22
	27:27
	28:13
	29:1
	29:16
	30:9
	30:27
	31:18
	31:23
	11:28
	33:1,27
<i>Qedoshim</i>	
	34:9,30
	35:22
	74:2
	106:26
	36:5
	37:1
	74:14
	37:4
	39:25
	40:10
	40:28
	4:3
	191:29
	78:30
	79:8
<i>Emor</i>	
	81:2
	81:12
	41:5
	42:12
	92:26
<i>Be-Har</i>	
	102:6
	107:30
<i>Be-Huqqotai</i>	
	41:32
<i>Be-Milbar</i>	
	114:21
	115:27
<i>Naso</i>	
	112:13
	113:13
	158:12

<i>Be-Ha'alotekha</i>	7	44:7
1	156:29	
2	157:2	<i>Devarim</i>
	275:4	1 231:23
	276:9	
3	157:6	<i>Va-Ethannan</i>
	277:2	3 234:9
6	157:9	235:23
7	108:21	
	109:4	<i>Ekev</i>
	158:3	1 236:6
16	186:5	
<i>Shelah</i>		<i>Ki Teze</i>
1	187:11	1 240:23
14	45:13	2 240:24
	46:14	
	47:14	<i>Ki Tavo</i>
15	47:26	2 246:11
	48:1-22	
	49:3-32	<i>Nizzavim</i>
	50:10-26	1 251:5
<i>Qorah</i>		<i>Va-Yelekh</i>
1	193:21	2 103:7
2	193:27	
5	195:19	<i>Ha'azinu</i>
6	195:24	2 256:23
<i>Huqqat</i>		<i>Ve-Zot ha-Berakhah</i>
1	202:7-18	1 267:5
	203:6-29	5 270:32
	204:10	7 67:30
	204:14	
3	204:19	<i>Tanhuma</i>
4	204:19	(ed. Buber)
5	204:23	
6	204:27	<i>Noah</i>
8	205:21	17 129:30
	206:6	
<i>Balaq</i>		<i>Va-Yishlah</i>
1	213:24	24 176:2
3	214:6	
8	215:5	<i>Va-Yeshev</i>
10	213:29	5 94:13
13	219:5	
14	220:19	<i>Shemot</i>
15	220:23	10 201:8
		14 250:19
<i>Pinhas</i>		<i>Mishpatim</i>
12	101:4-29	6 250:19
<i>Matot</i>		
5	43:3	<i>Va-Yiqra</i>
6	43:24	1 130:18

Be-Ha'alotekha
4 276:1

Va-Yiqra' Rabbah

1:13 176:2
214:15
1:14 179:15
9:9 191:11
19:1 175:24
20:1 14:28
20:6 28:8
21:5 155:13
22:7 101:4-19
24:8 80:3
29:8 166:14
30:8 97:24
30:9 97:12
171:4
30:13 171:20
35:4 95:25
110:2
36:4 116:2

Yalqut Shim'on

1:253 172:1
1:765 219:4
1:771 221:14
2:15 253:21
2:873 146:5

MEDIEVAL

Rashi

Genesis
25:26 151:24

Numbers
24:1 219:25

Zechariah
9:13 142:2

Qohelet
1:9 177:23

BT, Yoma
67b 216:14

Sukkah
45a 150:19
182:31

Megillah
13b 254:6

Hagigah
15a 219:6

Sotah
10a 17:26

Bava Mezi'a
114b 221:14

Maimonides

Mishneh Torah

Yesodei ha-Torah

1:1 15:31
207:30
231:3
1:3 17:8
275:20
276:22
1:5 67:19
1:7 80:9
97:29
1:11 219:6

Tefillin
4:25-6 56:17

Nedarim
3:6 125:11

Sanhedrin
23:8 78:10

Guide of the Perplexed
1:50 178:16
1:68 45:8
1:70 17:9
2:1 67:19
2:5 154:17
3:18 281:4
3:20-1 210:6

Bahir
2(2) 68:24
3(3) 264:28
26(18) 161:22
38-9(26) 175:26
49(32) 166:3,26
51(34) 159:18
63(43) 150:2
74(50) 172:32
75(50) 173:1
78(52) 58:13
86:6
98(67) 169:32
102(71) 12:6
104(73) 172:16
106(75) 169:9
110(79) 182:31
121-2(86) 167:18
128(89) 179:22
134(91) 169:26
139(95) 160:1
140(95) 180:11
141(96) 201:25
170(115) 155:5
171(116) 137:17
165:24
172(117) 171:15
178(120-1) 171:26
195(135) 152:2
198(139) 171:14

Rambam

Sefer ha-Mitzvot
1:1 17:11
1:1 175:4

Sefer ha-Edut
1:1 182:8
1:1 182:8
1:1 170:21

Sefer ha-Edut
1:1 169:14

Numbers
1:1 219:25

Deuteronomy
1:1 173:6

Sefer ha-Edut
(see also Introduction, § 2.7)

1:1a 247:9
1:1b 235:16
1:1b 235:16
1:1b 34:19
1:1a 146:10
1:1a-b 229:26
1:1b 153:30
230:3
1:1b 269:23
1:1b 269:23
1:1b 247:9
1:1a 51:24
1:1b 187:10
1:1b 269:23
1:1b 260:2
1:1b 262:22
1:1a 242:14
1:1a 17:32
1:1a 193:16
1:1b 121:18
1:1b 14:31
1:1b 17:22
1:1a 37:29
1:1a 65:29
1:1a 27:31
1:1b 128:17
1:1a 187:10
1:1b 89:25
1:1a 81:14
83:32
268:16

275:8
87:11
222:5
225:26
227:25
77:15
1:115a 116:29
1:142b 58:22
1:145b 177:21
1:151b 259:5
1:166b 48:5
1:169a 181:14
1:175a 93:24
1:193a 17:32
1:200b 45:28
1:224a-b 27:31
254:22
1:251a 147:7
1:260a 242:14
2:6a 45:28
2:51b 182:31
2:64b-65a 48:5
2:67a 90:14
2:87a 99:29
2:87b 222:5
2:90b 127:32
2:93a 49:4
2:117a 78:10
2:135a 277:17
2:165b 84:13
2:232a 34:19
3:4a 3:20
3:6a-b 62:31
200:20
219:13
3:7b 57:23
3:16b 46:13
3:19a 121:21
3:31a 189:25
3:58a 187:25
3:58b 207:17
3:61b-62a 251:23
3:62b 45:28
3:69a 76:21
3:72a 86:9
3:77b 72:4
75:4
3:79a 241:6
3:81a 55:26
56:5
3:81b 57:23
3:84b 77:10
3:85a 76:15
3:96b 222:11
3:110b 89:25
3:126a 109:24
3:128a 228:13
3:130a 240:20
3:134a 259:28
254:1
257:3
3:141a 79:25
3:193b 213:31
214:24
3:207b 213:31
3:211b 219:25
3:296a 57:23
Moses de León
Mishkan ha-Edut
(Berlin Or. MS 833)
26b 222:7
36a-b 216:25
70a 67:26
Sefer ha-Mishqal
122-3 62:31
131 146:10
Sheqel ha-Qodesh
17-8 214:10
63 222:5
Joseph Gikatilla
Sha'arei Orah
(see also Introduction, § 2.6)
3 229:7
16 257:4
16-7 258:12
208 206:10

EXPLANATION OF THE CRITICAL APPARATUS

The apparatus contains variant readings, source notes, and supplementary notes.

1. *Variant readings.* The Escorial MS was selected as the basis for this critical edition (see above, Introduction, § 2.1.). Variant readings from the four other MSS are noted here; differences in plene or defective spelling, masculine or feminine gender, abbreviation, and word order have been included only when they might affect the meaning. In clear cases of scribal error within the Escorial MS, the correct reading from one of the other MSS has been inserted in the text and the error recorded in the apparatus. Emendations not based on variant readings have been relegated to the supplementary notes. Tables of sigla for the MSS and signs used in listing the variant readings appear below, at the beginning of the apparatus, pp. 285-6 (Hebrew pagination).

2. *Source notes,* containing references to biblical, rabbinic, and kabbalistic sources quoted or referred to by R. David.

3. *Supplementary notes,* designated by a *. These handle comparisons with the Aramaic text of the Zohar, emendations, and textual data.

ספר מראות העיבאות

לר' דוד בן יהודה המסיד

פרשת אחרי מות מן מראות הצובאות

1 וידבר יי אל משה אחרי מות שני בני אהרן גו' ר' יהודה אמ' כיון שכתו'
 וידבר יי אל משה אחרי מות למה אמ' פעם אחר ויאמר יי אל משה דבר
 אל אהרן אחיך שהרי בדבור הראשון די ומספיק. אלא כך שנינו כתי'
 5 וידבר יי אל משה*. וידבר יי אליו. וכתי' ואל משה אמ' עלה אל יי.
 והעמידו חבriא הדבר שבכאן הוא מדרגה אחת ואחר כך מדרגה אחרת.
 גם בכאן וידבר יי אל משה מדרגה אחת ולבסוף ויאמר יי אל משה דבר
 אל אהרן אחיך מדרגה אחרת. והכל לדבר אחד עולה* ומשרש אחד הכל
 מחובר. תאנא אמר ר' יוסי ביום הכפורים ניתקן זה הפרשה כדי לכפר
 10 על ישראל בגלות בשביל שסדר בכאן נסדר ובשביל שמיתתם של בני אהרן מכפר
 על ישראל. מכאן למדנו כל אדם שיסורין של אדונו באין עליו הם כפרה על
 עונותיו וכל מי שמצטער על יסורין של הצדיקים מעבירין עונותיו מן
 העולם. ועל זה בזה היום קורין אחרי מות שני בני אהרן גו' כדי שישמעו העם
 ויצטערו על אבודם של הצדיקים ויתכפר להם עונותם. וכל מי שמצטער על
 15 אבודם של הצדיקים או מוריד דמעות עליהם הב"ה מכריז עליו ואמ' וסר עונך
 וחסאחך תכפר. ולא עוד אלא שלא ימותו בניו בחייו ועליו כתי' יראה זרע
 יאריך ימים וחפץ יי בידו יצלח. אמרה כנסת ישראל לפני הב"ה אני בקסרת
 ואתה בשמן. פתח ואמ' שיר המעלות הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם
 יחד. מהו שבת אחים גם יחד כד"א ופניהם איש אל אחיו. בשעה שהיה אחד
 20 באחד אזי היו משגיחין פנים אל פנים כתי' הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים
 גם יחד. כשהיה הזכר מחזיר פניו מן הנקבה ויי לעולם באותה שעה כתי'
 ויש נספה בלא משפט ודאי. הנה מסתו שלשלמה. מהו מסתו של שלמה זהו
 כסא הכבוד של המלך יי צבאות דכתי' בטח בה לב בעלה. שלשלמה למלך
 שהשלום שלו. ששים גבורים סביב לה שהם מתאחדים ומתאחזים בצדה מצד
 25 הדין הקשה ונקראים שדין לפידי אש* שאותו נער מתלבש בהם מימינו חרב
 שנון חזק ויש בו חקוקים שבעים אלף להטי אש אכלה ואותן ששים גבורים מזוינין
 בזיוני קשים של כלי מלחמה של אותן גבורות של צד הגבורה עליונה הה"ד
 מגבורי ישראל. פתח ר' שמעון ואמ' מים קרים על נפש עיפה ושמועה
 טובה מארץ מרחק. בכאן יש להסתכל בדברי שלמה המלך והכל בחכמה אמרן.
 30 בא וראה שלשה ספרים הוציא שלמה לעולם כלם הם נאמרים בסודות
 החכמה עליונה ואלו הן שיר השירים הוא חכמה קהלת היא תבונה משלי הוא
 דעת לנגד שלש אלו עשה שלשה ספרים שיר השירים כנגד חכמה כך הוא קהלת

1 כנגד חבונה כך הוא משלי כנגד הדעת אלא כל אותן הפסוקים בשתי גוונים
הם ראש וסוף ובשתי גוונים נראים וכשאנו | מסתכלים בפסוקים א ע"ב
אלו זה כולל בזה וזה כולל בזה ובשביל זה שקלן כנגד הדעת. אמ"ר
שמעון הא ודאי נתקיים זה הפסוק ושמועה טובה מארץ מרחק כך הוא
5 ניחות הרוח כמו מים קרים על נפש עיפה. בא וראה כל הנסיעות וכל
אותן דינים* שמתלהטים כלם הם מאירין ומתלהטין והם מקבלים משקה
ומתברכים מאותו נהר שנמשך ויוצא שהכל כלול בו וכלל של כל בו וזה
הנהר נקרא אם* לגן עדן העליון בשביל שעדן משתתף בזה הנהר ולא
יתפרש ממנה ובשביל כך כל המבועות נמשכין ויוצאין משם ונותנין משקה
10 לכל צד ופותחין בה פתחים ועל זה רחמים ממנה נמצאים ורחמים פתוחים
בה ובשביל שאנו קורין לה אם והיא נקבה והגבורה ממנה נמצאת והדין
ממנה יוצא ונקראת רחמים לבדה. והרי מצדה דינין מתעוררין ובשביל
כך כתי' רחמים ונקוד בדין אותיות רחמים ונשמך מצדה דין כנון יְהוָה
והוא כתי' יהוה והוא רחמים בכתיבתו ובניקודו הוא דין גמור* שהרי
15 מצד זה יוצא ומתעורר מדרגה אחר ונקרא גבורה והא נקרא אלהים באלו
אותיות והתחלתו הוא מז"א ובו הוא נאחז ובשביל שנאחז זה בזה ובשביל
כך כתי' יי הוא האלהים כי יי הוא האלהים באלו אותיות והוא אחד וזהו
מדרגה שניה. אבל מדרגה שלישית היא צדק והיא כתר האחרון והיא
ביה דין של המלך. ותאנא אדני כך כתי' וכך נקרא וכנסת ישראל בזה
20 השם נקראת וזה השם במקום זה נשלם ואלו הן שלש מדרגות שנקראים
בשם דין וכלם הם מתקשרים אחד באחד בלא פירוד כלל. א"ל אי ניהא
לפני אבא שאומ' לפניו דבר ששמעתי בזה דכתי' אהיה אשר אהיה אבל
לא קיימתי זה הדבר. א"ל אלעזר בני והא אמרו חבריא שבדבר אחד
נקשר עכשו הכל וסוד הדבר כך הוא אהיה וזהו כלל של כל בשאותן
25 השבילים הסתומים וכללים כלם במקום אחד מיד נקרא אהיה והוא כלל
של כל וסתום שלא נתגלה ואחר שיוצא ממנו התחלה ואותו נהר מתעבר
להתמשך הכל מיד נקרא אשר אהיה כל' עד כאן אהיה אהיה עתיד למשוך
ולהוריד* הכל אהיה כל' עכשו אני הוא כלל הכל וכלל של כל פרט.
אשר אהיה שמתעברת האם ומזדמנת להוציא פרטים של כל ולגלות שם
העליון ואחר כך בקש משה לידע פרט הדבר מי הוא עד שפירש ואמ'
30 יהוה זהו פרט ובכאן לא כתי' אשר אהיה. ומצאתי בספר של שלמה המלך
אשר הוא בקשר העדן העליון נמצא והסוד בזה באשריכי אשורני בנות.

1 אהיה הוא מזומן להוליד. בא וראה איך הוא יורד ממדרגה למדרגה להראות
הב"ה למשה קשר האמונה*. מתחלה אהיה שהוא כלל של כל וסתום שלא
נתגלה כמו שאמרנו וסימניך ואהיה אצלו אמן. וכתי' לא ידע אנוש ערכה
גו' ואחר כך הוציא אותו נהר שהוא אם העליון ומתעברת שעתידה להוליד
5 ואמר אשר אהיה שהיא עתידה להוליד ולתקן הכל וא"כ מתחיל להוליד
ולא כתי' אשר אלא אהיה כל' עכשו יצא ויתקן הכל ואחר שיוצא הכל
ונתקן כל אחד ואחד במקומו הגיה הכל ואמ' יהוה זהו פרט וזהו הקיום.
באותה שעה ידע משה סוד של שם הקדוש סתום ונלוי והשיג מה שלא
יכולים להשיג* שאר בני אדם אשרי חלקו של משה. בא ר' אלעזר ונשק
10 ידיו של ר' שמעון אביו א"ל אלעזר מכאן והלאה תזהר שלא לכתוב שם
הקדוש אלא כראוי שכל מי | שאינו יודע לכתוב שם הקדוש ב ע"א
כראוי ולקשור קשר האמונה אחד באחד בשביל ליחד שם הקדוש עליו
כתי' כי דבר יי בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת וגו'. אפי' שחסר אלא*
מדרגה אחת או קשר אחד ממקום אחד מהם אין לו חלק באלהישראל ונכרת
15 מאותו אור העליון לכן כתי' הכרת תכרת וגו'*. בא וראה בראשונה הי'
כולל של כל. סתום מכל צדדיו ושבילים שאינם פתוחים והוא כלל זכר
ונקבה. וקוצו של הי' למעלה רומז לאין ואחר כך י' הוציא אותו נהר
שנמשך ויוצא ממנו להתעבר ממנו בה"א בו כתי' ונהר יוצא מעדן להשקות
את הגן יוצא כתי' ולא יצא בשביל זה לא צריך להתפרש ממנו ובשביל
20 כך כתי' רעייתי ואם תאמ' ונהר כתי' משמע אחד ובכאן הם ג' כך הוא
ודאי י' הוציא ג' ובשלשה נכלל הכל. י' הוציא לפניו אותו נהר ושנים
בשביל* שיונקים לאותו נהר ומתעברת מהם ותוציא אותן אחר ה"א כדוגמא
זה ה"א והם בנים תחת אב ואם ואחר שהולידה והוציאה בן זכר והניחתו
לפניו ולכן צריך לכתו' וא"ו והוא יורש ירשת אב ואם ויורש שני חלקים
25 וממנו נוזן הבת ועל כן צריך לכתו' אחר כך ו"ה כאחד. בראשונה י"ה
כאחד בלא פירוד ולא רשאי להפריש ביניהם אף בכאן ו"ה כאחד ולא
רשאי להפריש אותם ובה נתקיים הדבר בלבי כך הוא ודאי למקום אחר
מעלין דברי אלו ומכניסין אותן לפני לפנים. אשרי חלקם של הצדיקים
שיודעים סודות עליונים של המלך הקדוש והם ראויים להודות לו הה"ד
30 אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך. תאנא אמ"ר יוסי* אל
אלהים יי דבר ויקרא ארץ הוא שלמות של כל ושלמות האבות הקדושים.
דבר ויקרא ארץ להמצא בכנסת ישראל בשלמות ובשמחה ובחדוה ומא

1 זה מקום הוא נמצא עמה חזר ואמר מציון מכלל יופי אלהים הופיע. וכן
 חצאנא כשרצה הב"ה לבראת העולם של מטה עשה אותו הכל כדוגמא של
 מעלה ועשה ירושלים באמצעות העולם ומקום אחד נקרא ציון הוא עומד
 עליה ומזה המקום היא מתברכת וממקום ציון התחיל לבנות העולם הה"ד
 אל אלהים יי דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבואו. מאי זה מקום מציון
 5 מכלל יופי אלהים הופיע כלו' מציון נשלם העולם שיופי העולם* אלהים
 הופיע. בא וראה ירושלים לא יתברך אלא מציון וציון יתברך מלמעלה
 וכל אחד באחד נקשר. א"ר יהודה ויצא אל המזבח אשר לפני יי וכפר
 עליו. המזבח סתם כביכול כמו שנעשה למטה כך הוא נעשה למעלה והכל
 10 נקשר אחד באחד. ותאנא כמו שבזה היום מכפר הכהן למטה כך כהן העליון
 מכפר למעלה וכשכהן של מטה מסדר עבודה גם כן הכהן למעלה מסדר
 עבודתו לא נמצא למעלה עד שנמצא למטה ומלמטה מתחיל לעלות הקדושה
 של המלך העליון ונמצאים כל העולמות בשמחה* לפני הב"ה. אמ"ר יהודה
 אלמלא היו יודעים ישראל למה הב"ה פוקד עליהם ולהוכיח להם יותר מכל
 15 האומות אז ידעו בודאי שהב"ה הניח משלו ולא גבה מהם אחד ממאה.
 תאנא כמה מרכבות וכמה מחנות יש לו להב"ה וכמה שולטני' ממונים נמצאים
 בעבודתו וכשזימן וברא ישראל בזה העולם הכתיר אותם בשתי כתרים
 כדוגמא עליונה אשר הם* | בארץ הקדושה שימצאו בעבודתו קושר ב ע"ב
 לכל העליונים כלם בשביל ישראל ודוחה אתן* ולא נכנסין לפניו והעבודה
 20 לא נעשית לפניו למעלה עד שישראל עושין למטה עבודתם כל זמן שישראל
 הם נמצאים בעבודת אדוניהם גם כן לעילא כביכול. בזמן שישראל למטה
 מבטלים עבודתם גם כן למעלה והעבודה לא נמצא לא למעלה ולא למטה
 בשביל* שישראל בטלו עבודתם אבל כשהם מתחילין* בארץ למטה גם כן
 למעלה מתחילין. ואחר כך אומר הב"ה לישראל אם הייתם יודעים כמה
 25 אוכלוסין וכמה חיילות מתעכבים בשבילכם אז תדעו שאין אתם כדאי
 להתקיים בעולם אפי' שעה אחת. ועם כל זה מה כתי' ואף גם זאת בהיותם
 בארץ אויביהם לא מאסתים גו' בשביל כך כתי' ויצא אל המזבח אל המזבח
 סתם. אשר לפני יי סתם וכפר עליו ואחר כך ויצא ועשה את עולתו ואת
 עולת העם גו' וכפר מה רוצה לומר כדי לעורר חסר העליון* בראשונה.
 30 תאנא כתי' וכפר על הקדש אלא* אמ' ר' אלעזר הא שנינו שהרשעים
 עושין פגיונות למעלה ומעוררין דיגין וגורמין לסמא המקדש ונחש החזק
 מתחיל להתגלות ומיד הדיגין מתעוררין בעולם ובזה היום מבקש* הכהן

1 לטהר הכל ולעורר כתר הקדוש שלו שהוא ראש של המלך בשביל שיבא המלך
 לשכון עם המטרוניתא וכשראש של המלך נוטל כלם הם נוטלים והוא יבא
 להזדווג עם המטרוניתא ולהתעורר שמחות וברכות בכל העולמות נמצאים שכל
 שלמות עליון ותחתון בכהן הוא תלוי שאם יתעורר כתר שלו הכל יתעורר והכל
 5 בשלמות נמצא ועל זה כתי' וכפר על הקדש בראשונה וכפר על הקדש כדי
 להרבות שלום בעולם ולהרבות השמחות והברכות למעלה ולמטה וכשהשמחה
 והזדווג של המלך הקדוש והמטרוניתא נמצא אזי כל השמשין וכל בני ההיכל
 כלם הם נמצאים בשמחה ויש חירות לעולם מכל עונותיהם שחטאו לפני המלך
 הכל יתכפר להם הה"ד מכל חטאתיכם לפני יי תטהרו. ובשביל כך כתי' וכל
 10 אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד צאתו. בשעה שנכנס לזוג
 אותם בשעה שמזדווגין המלך והמטרוניתא באותה שעה וכפר בעדו ובעד ביתו.
 תאנא וכל אדם לא יהיה באהל מועד ר' יצחק פתח וזכרתי את בריתי יעקב
 גו' זה הפסוק אמרו חברים בשעה שישראל הם בגלות כביכול הב"ה עמהם
 שהרי השכינה לא תסור מהם לעולם. בא וראה בזמן שישראל היו נמצאים
 15 בגלות בבל השכינה שרתה עמהם ושבה עמהם מן הגלות ובזכות אוהן צדיקים
 ששכנו בארץ שרהה בארץ ולא תסור מהם. אמ"ר יהודה כשהזרה
 המטרוניתא למלך וחזר הכל בהילול של המלך ובשביל כך נקראים אנשי כנסת
 הגדולה אנשי כנסת הגדולה ודאי. ושנינו כל זמן שישראל שריים בגלות
 אם הם זוכין הב"ה מקדים לרחם עליהם להוציאם מן הגלות ואם אינן זוכין
 20 מעכבן בגלות עד אותו זמן שנגזר אע"ג שמגיע הזמן והם אינן ראויים הב"ה
 משגיח לכבוד שמו ולא ישכחם בגלות | הה"ד וזכרתי את בריתי יעקב ג ע"א
 גו' אלו הם האבות שהם שלמות של כל. ר' חייא אמ' מאי טעמא יעקב
 בראשונה בכאן אלא בשביל שיעקב הוא כלל האבות והוא אילן הקדוש
 בשביל כך ו' הקדוש הוא יתר בכאן והוא אהוז בו לכן אנו קורין יעקב
 25 בוא"ו. ר' יצחק אמ' סוד וא"ו אותיותיו הם מנין שלש עשרה מדות כי
 וא"ו בגי' שלשה עשר* בשביל שהוא יורש ירשת של שלש עשרה מבועות
 של המבוע הסתום הקדוש. ר' אבא אמ' וא"ו למה הוא כולל ו' א' ו'
 אלא ו' שיושב על הכסא כד"א ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו
 30 מלמעלה. א' נסתם בתוכו ולא נתגלה וזהו שכתו' בי נשבעתי נאם יי גו'
 ו' אחרונה כולל ו' ראשונה וא"ו אחרונה הא אמרנו שהוא יסוד והוא
 סיום הגוף והוא כלל שלו ועל כך כל האותיות כלולים אחד באחד וא"ו
 הוא ראש וסיום והבן זה. בא וראה שתי אותיות הם ו"ו וא"ו ראשונה

תפארת ו' שניה יסוד* נו"ן נכלל עמהם ואינן מתפרשין זו מזו. נו"ן עקומה זהו המטרוניתא וסמוכה לה וא"ו שהוא יסוד בשביל להתברך ממנו. נו"ן פשוטה הוא התפשטות של תפ' ועל זה כלולים כל האותיות ואחוזים זה בזה. ואם תאמר הו' חוזר פניו מן הנו"ן כפופה וחוזר פניו לגבי נו"ן פשוטה אלא בשביל כבוד המלך חוזר פניו למלך. ותאנא אינו כולל ביניהם* אחר בשביל מ"ם פתוחה מ"ם סחומה. מ"ם פתוחה שהוא הזכר נחבד עמה מ"ם סחומה הוא יובל שהרי סחומין אורחותיה שהיא נסתמת ונעלמת. ולזמנים יש ששונים על זה המ"ם הסתומה גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום והבן זה. אמ"ר יצחק בשעה שמלך הקדוש זוכר לישראל בשביל שמו אזי חוזרת המטרוניתא למקומה מיד כתי' וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש. כך הכהן בשעה שנכנס ליהד שם הקדוש ולכפר בקדש ולזוג המלך במטרוניתא אזי כתי' וכל אדם לא יהיה באהל מועד גו'. ר' יהודה אמ' הכהן מעורר שלום בעולם למעלה ולמטה. דתניא הכהן נכנס מדרגה אחת וטהר עצמו יצא מזה המדרגה למדרגה אחרת וטהר עצמו ואחז בשלום בזה ובזה וקדש ידיו ומתברך כאחד ובכאן צריך להראות המעשה כדי שיהא דומה לדוגמא עליונה במלבושיו ובמעשיו ובמה שיחכוך כדי שיסדר הכל כמו שצריך ויתברכו עליונים ותחתונים. תאנא פתח ר' שמעון בחקיקת של שם המפורש שהיה הכהן מכניז ביום הכפורים הם ארבע אותיות חקוקות ונקשרים כלם ביו"ד. יו"ד הולך ליו"ד. עולה יו"ד ביו"ד. ומתקבץ בו ומכוון העת ומחבר ה"א בוא"ו ה"א עליונה אחוז בשעריו בחקוקי אותיותיו בנהרותיו אלף וחמש מאות מדרגות סחומים עולה ה"א ומתעטר חמשים פעמים לחמשם שערים שהם עמודים של העמודים העליונים. כשנחקק בעטרין אזי מאירין פניו של המלך. וא"ו מתפשט לשבעים שמות ושנים חקוקים מעטר בשבעים אלף וחמש מאות כתרים שמתעטרים בכתר אחד הה"ד בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו | וביום ע"ב שמחת לבו. ו' הוא בשתי ראשים חקוקים ראש הקוף האחד למטה והאחד למעלה ו' יורד לו' חקוק בחקיקות ביניהם שבעים ענפים של עטרות מלמעלה למטה יש בו כוסות* וגביעין ופרחים זה עולה וזה יורד ונחקקים אחד באחד וא"ו בה"א ה"א בוא"ו וא"ו בוא"ו. וא"ו בה"א זה אחוז בזה כד"א ותשב באיתן קשתו. וכת' איתן מושבך ושים בסלע קנן מיד נקשר הכל אחד באחד אזי הנהירו פתוחין ומאירין הפנים כלם*. מיד כלם נופלים על פניהם ומזדעזעין ואומדין בשכמל"ו. והקול מתקשר עם הכהן והוא

1
1
5
10
15
20
25
30

1
5
10
15
20
25
30

חוזר אצל ישראל ואומ' תטהרו. תטהרו אינן אומדין שאר הכהנים והעם אלא כהן גדול כשנקשר עם אותו הקול. תאנא מכל חטאתיכם לפני יי גו' כיון שכת' מכל חטאתיכם למה לפני יי אלא אמ' ר' יצחק לפני יי ממש. דתניא מראש חדש שהוא ראש השנה הספרים הם פתוחים ודינן הדיינים בכל יום ויום בתי דינין הם עומדים פתוחים לעשות דין עד אותו יום שהוא תשעה לירח תשרי באותו היום עולין הדיינים כלם לבעל הדין ומתקנין כסא עליון קדוש למלך באותו היום צריכין ישראל למטה לשמח בשמחה שלמה לנגד אדוניהם בשביל שישב* עליהם בכסא של רחמים וכל אותן ספרים פתוחים לפניו הה"ד מכל חטאתיכם לפני יי תטהרו פי' לפני יי ממש. אותן שאומדין זה הפסוק עד הנה אומדין פי' עד לפני יי ולא יותר ואין רשות לאחר שיאמר תטהרו אלא כהן גדול שהוא עושה עבודה וקושר שם הקדוש בפיו וכשהוא מתקשר ומברך בפיו אותו קול יורד ובטש בו ומאיר הדבר בפיו של הכהן ואומ' תטהרו וא"כ עושה עבודה ומתברכין כל אותן עליונים ותתהונונים* וא"כ מטהר גופו ויקדש ידיו כדי ליכנס בעבודה אחרת קדושה עד שהוא מתכוון ליכנס למקום אחר קדוש מכלם אזי שלשה שורות כהנים ושאר העם מסבבין אותו מקבלים הברכות לפניו וכלם הם מגביהין ידיהם עליו בתפלת הקטרת* פוסע שלש פסיעות וכלם הם עומדים בקיומם ואינן הולכים אחריה ומקטרת הקטרת פוסע ג' פסיעות אחרים גורשם על הלב סו"ב למקומו ופוסע ג' פסיעות סתם העינים ונקשר למעלה נכנס למקום שנכנס ושמע קול כנפי הכרובים מזמרין ומכין בכנפיהם ופורשין אותן למעלה ומשחבך קול כנפיהם ומתדבקים בלחישה אם הכהן זוכה כל מה שהוא למעלה בשמחה נמצא אף בכאן באותה שעה יוצא רצון האור מתבסס מריחין של הרי אפרסמון הטהור של מעלה והולך בכל אותו מקום נכנס הריח בשתי נקבי חוטמיו ומתישב לבו מיד הכל הוא בלחישה ופתחון פה לא נמצא שם. פתח הכהן פיו בהפלה ברצון ובחדוה ומתפלל תפלתו ואחר שמסים תפלתו אזי זוקפין הכרובים כנפיהם כבראשונה ומזמרין מיד יודע הכהן ששעת רצון הוא* וזמן שמחה הוא בכל העולמות אזי יודעים כל העם שנחבקל תפלתו הה"ד אם יהיו חטאתיכם כשנים כשלג ילבינו גו' אז חוזר לאחור ומתפלל תפלתו. אשרי חלקו של הכהן שעל ידו הברכות נמצאים למעלה ולמטה* ועל אותה שעה כתי' אשרי העם שככה לו אשרי העם שיי גו'. ועוד פתח ואמ' והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי גו' ר' חיא פתח | נפשי אויתך ד ע"א בלילה נפשי אותך בלילה מבעי ליה. אלא כך שנינו בה"ה הוא נקרא

1 רוח ונפש של כל וישראל אומרין רוחי ונפשי אתה בשביל כך אויתך
להתדבק בך ואשחרך להמצא רצונך. ר' יוסי אמ' בא וראה בשעה שכן
אדם ישן על מסתו נפשו יוצאה ועולה ומעידה בבן אדם על כל מה שעשה
בכל יום הגוף אומ' לנפש נפשי אויתך בלילה אף רוחי בקרבי אשחרך.
5 ד"א נפשי אויתך בלילה אמרה כנסת ישראל לפני הב"ה נפשי אויתך
בלילה בעוד שאנ' בגלות בין העמים ושבעתי נפשי מכל זוהמא ולכלוך
של שאר העמים אויתך בשביל לשוב למקומי. אף רוחי בקרבי אשחרך
אע"ג שהם משתעבדים לבני בכל מיני שעבוד מכל מקום רוח הקדש לא
יסור ממני בשביל לשחר לך ולעשות מצותיך. ר' יצחק אמ' אמרו ישראל
10 לפני הב"ה בעוד שנפשי בי אויתך בלילה מאי טעמ' בלילה אלא בשביל
שהנפש בזה השעה צריכה להתאוות לך. אף רוחי בקרבי אשחרך כשיתעורר
בי רוח הקדש אשחרך בהתעוררות לעשות רצונך. כי כאשר משפטיך לארץ
בזמן שהמשפט יורד לארץ לבסס העולם מיד צדק למדו יושבי תבל פי'
15 יכולים לסבול דין של צדק ולא יחרב העולם ממנו אימתי צדק למדו יושבי
תבל כאשר משפטיך לארץ. ר' חזקיה אמ' נפשי אויתך בלילה זו כנסת
ישראל אף רוחי בקרבי אשחרך זו הב"ה. ר' אבא היה יושב לפני ר'
שמעון בחצות הלילה קם ר' שמעון בן יוחאי* לעסוק בתורה קמו ר'
אלעזר ור' אבא עמו. פתח ר' שמעון ואמר כאיל תערוג על אפיקי מים
20 גו' זה הפסוק אמרוהו חבריא אשריהם ישראל שהב"ה נתן להם נשמות
קדושים וממקום קדוש יותר מכל העמים בשביל לעשות מצותיו ולהשתעשע
בתורה שכל מי שהוא משתעשע בתורה אינו ירא מן הכל כתי' לולי
תורתך שעשועי אז אבדתי בעיני מי הם שעשועי זו התורה שנקרא שעשועים
הה"ד ואהיה שעשועים יום יום גו' וזהו ששנינו הב"ה הוא בא להשתעשע
בשביל לשמח בהם. ושנינו אשריהם הצדיקים שכת' בהם אז תתענג על
25 יי בשביל להתענג מאותו עונג* של הנחל כד"א והשביע בצחצחות נפשך
גו' כביכול הב"ה משתעשע בהם מאותו שוקת של הנחל שמתענגים בו
הצדיקים ועל זה בא להשתעשע עם הצדיקים לכן כל מי שהוא משתתל
בתורה זוכה להשתעשע מאותו שוקת של הנחל. תאנא כאיל תערוג על
אפיקי מים זהו כנסת ישראל כד"א אילותי לעזרתי חושה. תערוג על
30 אפיקי מים ודאי לקבל משקה מאותו שוקת של הנחל על ידי צדיק. תערוג
כד"א לערוגת הבשם כן נפשי הערוג אליך אלהים לקבל משקה ממך בערוגתי*
בעולם הזה ובעולם הבא מן מבוע של הנחל. מי הוא מבוע של הנחל דכתי'

1 ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן גו' ומשם יוצא ונמשך ומשקה לגן וכל
אותן נחלים נמשכים ויוצאים ומתקבצים בשתי מבועות שהם נצח והוד
ואלו הם נקראים אפיקי מים באותו מדרגה של צדיק שנמשך ויוצא ממנו
ומשקה לגן עדן* ובשביל כך איל וצבי | כאחד נמצאים פי' ד ע"ב
5 צדיק וצדק. תאנא קול יי יחולל אילות ויחשף יערות. אילות אלו הן
אילות השדה*. ד"א יחולל אילות אילת כתי' חסר* זהו אילת השדה.
תניא בחצות הלילה בשעה שהב"ה נכנס בגן עדן להשתעשע עם הצדיקים
זה הקול יוצא וכאיב כל אותן אילות שהם סביב כסא הקדוש הה"ד ששים
גבורים סביב לה גו' ד"א יחולל אילות כד"א חוללה ידו נחש בריח.
ויחשף יערות כד"א ביערת הדבש. וכתי' אכלתי יערי עם דבשי ויונקת
10 להם כאם שיונקת לבנים. א"ל ר' אבא נפשי אויתך בלילה גו' אויתך אותך
מבעי ליה. אשחרך ישחרך מיבעי ליה. א"ל הא אוקמוה כמו שכתו'
אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש. בא וראה נפש ורוח נשתתפו
כאחד לעולם. אחד משתתף באחד. תאנא עבודה שלמה צריך בן אדם
לעבוד להב"ה כמו ששנינו ואהבת את יי אלהיך שיאהוב להב"ה אהבה
15 יתירה כנפשו ממש וזהו אהבה שלמה אהבת נפשו ורוחו כמו שיתדבקו
אלו בנוף והגוף אוהב אותם מיד יהדבק בן אדם לאהוב להב"ה אהבת
נפשו ורוחו להתדבק בו הה"ד נפשי אויתך בלילה כלומ' נפשי ממש אויתך.
רוחי וקרבי אשחרך להתדבק בך באהבה גדולה בלילה שצריך בן אדם
20 באהבת הב"ה לקום בכל לילה להשתדל בתורה ולהשתדל בעבודתו עד
שיעור השחר וימשך עליו חוס של חסד. תניא אשרי חלקו של אותו בן
אדם שברא הב"ה בריה כזו אוהב להב"ה ואותן צדיקי אמת שאוהבין להב"ה
כך בשביל שהעולם מחקיים בשבילם ושולטין על גזרות שלמעלה ומטה
בשביל שיתקיים העולם בשבילם. תאנא אותו צדיק שנדבק בנפשו ברוחו
25 למעלה במלך הקדוש באהבה כראוי שולט בארץ למטה וכל מה שגזור
על העולם יתקיים מנאמן מאלהיו דכתי' חי יי אם יהיה השנים האלה
טל ומטר בי אם לפי דברי גו'. בא וראה בשעה שבאים הנשמות הקדושים
למעלה למטה יורדים לגן עדן שבארץ ויושבים שם זמן הקצוב להם*
שבשעה שמנשב רוח הב"ה למעלה אוי כל הכחות של מעלה נעשים כלם
30 ועומדים על קיומם הה"ד וברוח פיו כל צבאם ומהם מתעכבים עד שהב"ה
מוריד אותם למטה. תאנא מיום שנברא העולם עמדו לפני הב"ה ונתעכבו
עד שהגיע זמן לירד בארץ ואלו שולטין למעלה ולמטה וזהו חי יי אשר

- 1 נאים ויפים מכל אבנים יקרות וכל יקר המלך כך הוא והיא מכובדת בעיני המלך והיא כלולה ומהוללה מכל כתרי המלך וכל כתרי המלך בה מתעטרין ובשביל כך ואנשים בה מעט כתי' ומצא בה איש מסכן וחכם הה"ד נקי כפים ובר לבב גו' מסכן כד"א ערי מסכנות מתעטר בעטרות תקיפין בעטרות של התורה ובעטרות של המצות. וחכם שזוכה בה בזה החכמה וחכם שהיה חכם יותר מן הכל למעלה* בעבודת אדונו בשביל לזכות בה וליכנס בה הה"ד ומלס הוא את העיר בחכמתו. ומלס כד"א אמלטה נא ואראה את אחי. אמלטה נא שמה. אף בכאן ומלס הוא את העיר בחכמתו. ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא ואדם לא זכר לעשות מצותיו של התורה ולהשתדל בתורה כאותו האיש המסכן שנתחכם* בכל בשביל לזכות בה. ואמרתי 10 אני טובה חכמה מכלי קרב שהרי | באותו עולם אין נותנין רשות ה ע"ב ליכנס אלא אלו צדיקי אמת שמשתדלים בתורה יומם ולילה ומתעטר במצות בעולם הזה כדי ליכנס בשבילם לעולם הבא. וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים שהרי בני אדם לא מסתכלין בו ולא חפצים להתחבר עמו ולא מקשיבים לדבריו. תאנא כל מי ששומע ומקשיב לדבריו של הצדיק* 15 בזה העולם כאלו קבל התורה מהר סיני ואפי' מכל אדם ג"כ צריך לשמע ממנו דברי תורה ומי שמטה אזנו כנגדו גוהן כבוד למלך הקדוש ונותן כבוד לתורה עליו כתי' היום הזה נהיית לעם ליי אלהיך. תאנא יום אחד היו חברים הולכים בדרך עם ר' שמעון אמ' ר' שמעון ראיתי אלו שאר העמים כלם עליונים וישראל תחתונים מכלם מאי טעמ' בשביל שהמלך השליך 20 למטרוניתא ממנו והכניס השפחה במקומה כלומ' שפחה ודאי הה"ד תחת שלש רגזה ארץ גו' תחת עבד כי ימלוך ושפחה כי תירש גברתה. מי היא השפחה היא כתר נכריה שהרג הב"ה בכורות שלהם במצרים דכתי' בכור השפחה אשר אחר הרהים. היתה יושבת בראשונה ועכשו זו השפחה תירש גברתה. בכה ר' שמעון ואמ' מלך בלא מטרוניתא לאו נקרא מלך. ומלך 25 שהוא מתדבק בשפחה שהיא אמה של המטרוניתא אנה הוא כבודו וסוד הדבר שעתיד הקול יבשר למטרוניתא ויאמ' גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלם הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע הוא כלומ' צדיק הוא נושע בשביל שהיה רוכב עד עכשו במקום שאינו שלו במקום נכרי ויונק לה. וסוד הדבר עני ורוכב על חמור עני שלא כבראשונה. ורוכב על חמור על חמור כמו שאמרנו הם כתרים תחתונים של שאר העמים שהרג בכורות שלהם 30 הב"ה במצרים הה"ד וכל בכור בהמה כך העמדותי דברי. כביכול צדיק

- 1 עמדותי לפניו. אשר אני עומד לא כתי' אלא אשר עמדותי לפניו. ואח' חוזר למקומו ועולה למחיצתו ואותן אחרים אינן עולין עד שימותו בשביל שלא עמדו קודם לכן באותן אחרים ובשביל כך אליהו נעשה שליח בעולם והוא מלאך בעולם שלמעלה ואלו הן שמתדבקים יותר למלך.
- 5 ואצ"ל* כל הנשמות הם נאצלם ממקור אחד אבל הם כל אחד ואחד הוא במדרגה למעלה מחברו.
- ומצאנו בספר הראשון של אדם* שכל הרוחות הקדושים של מעלה הם עושין שליחות | וכלם הם באין ממקום אחד של ה ע"א נשמתן של הצדיקים משתי מדרגות שהם כלולים באחד ובשביל כך עולין יותר ומדרגתם יותר מן הכל וכל אותן שהיו טמונים שם ירדו ועלו בחייהם 10 כגון חנוך שלא כתו' בו מיתה ואליהו. ותאנא מאה ועשרים וחמש אלף מדרגות עולין הצדיקים ברצון הב"ה עד שלא נברא העולם. והב"ה מזמין אותם בעולם הזה בכל דור ודור ועולין וטאסין בעולם ומתקשרים בצדור החיים ועתיד הב"ה לחדש בהם העולם ועליהם כתי' כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני גו' עומדים ודאי 15 לפני ואחיעץ בהם כשאחדש העולם. ועוד פתח ואמ' תענו את נפשותיכם בשביל שישראל נמצאים לפני המלך הקדוש צדיקים ויהא רצונם אצל הב"ה להחזיק בו בשביל שיתכפר להם עונותיהם. ועל זה מי שאוכל ושותה בתשיעי ומענג נפשו במאכלים ובמשקים טובים נמצא הוא בעשירי מעונה 20 בענוי הנפש שתי פעמים יותר ונמצא כאלו הוא מתענה תשיעי ועשירי. את נפשותיכם לכולל הגוף והנפש כאחד כדי להכנע בזה היום כדי שיתכפר להם עונותם. תאנא כי ביום הזה יכפר עליכם. ביום הזה היום הזה מיבעי ליה. אלא ביום הזה דוקא שבו יתגלה עתיק הקדוש לכפר על עונות כלם. ד"א תענו את נפשותיכם. ר' אבא פתח עיר קטנה ואנשים בה מעט גו' 25 עיר קטנה כד"א עיר עז לנו ישועה ישית חומות וחיל. וכתי' ולא אבוא בעיר. עיר קטנה קטנה היא בשביל שהיא אחרונה מן הכל ותחתונה מן הכל והיא צריכה לאחרים בשביל שהיא עניה ודלה הה"ד עניה סוערה גו' והיא נקראת עיר הקדש. אנשים בה מעט. מעטים הם הצדיקים שעולין לשכון בתוכה כד"א מי יעלה בהר יי ומי יקום במקום קדשו. נקי כפים 30 ובר לבב וגו' ועל זה ואנשים בה מעט. ובא אליה מלך גדול זהו הב"ה להזדוג בה ולשכון בה. וסבב אותה כד"א ואני אהיה לה נאם יי חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכו ובנה עליה מצודים גדולים שבנה חומות

1 ונושע הוא וראי יותר מן הכל שער עכשו היה שורה צדיק בלא צדק ועכשו
שנודווגו כאחד צדיק ונושע הוא. תאנא כתי' הצדיק אבד ואין איש
שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק.
זה הפסוק קשה הצדיק אבד הצדיק נאבד מיבעי ליה. מהו אבד לא* אבד
5 ממש ומהו אבד אבד למטרוניתא ונדבק במקום אחר שנקרא שפחה. א"ר
יצחק לר' שמעון אי ניהא לפני דמור* והא שנינו וצדיק יסוד עולם. למאן
דאמ' שעל שבעה עמודים עומדת הארץ ולמאן דאמ' שעל זה עמוד שהוא
יסוד עומד העולם אם כך איך מתישבים הדברים. א"ל הכל דבר אחד שהרי
ודאי שבעה הם ובהם יש עמוד שנקרא צדיק יסוד עולם ועומדים עליו
10 כל העליונים והעולם בזה מחקיים. וכיון שנתקיים העולם עליו כאלו נתקיים
על כל אותן השבעה ועל זה כתי' וצדיק יסוד עולם. כך קיימתי דברי
בכמה מקומות. תאנא זאת השפחה עתידה לשלוט בארץ | הקדושה ו ע"א
כמו שהיתה שולטת המטרוניתא בראשונה דכתי' צדקלין בה ועכשו שפחה
תירש גברתה בכל. ועתיד הב"ה להשיב המטרוניתא למקומה כבראשונה
15 ומיד ממי הוא השמחה. הוי אס* שהיא שמחת המלך ושמחת המטרוניתא
בשביל שישוב לה ויתפרש מן השפחה. אזי המטרוניתא נמצאת בשמחה
בשביל שהיא שבה למלך הה"ד גילי מאד בת ציון. בא וראה כתי' והיתה
לכם* לחקת עולם. והיתה לכם מהו. על מה שאמ' לחקת עולם בכל מקום
שנמצא חקת עולם בתורה היא גזרת מלך שהכניס כל החקים במקום זה
20 והסתים אותם כמי שסתם הכל באסקופה אחת. חקת עולם בזאת רשם וחקק
כל גזיון שלו. בחדש השביעי בעשור לחדש גו'. בעשור דוקא. תענו
את נפשותיכם ודאי כך הוא שהרי בנפש חלוי הדבר ובשביל כך אכילה
ושתייה בתשיעי צריך יותר מיום אחר אע"ג שזה הדבר נאמ' בענין אחר
הכל הוא נאה וטוב וזה דבר אחד הוא וכל אחד במקומו עולה וכך
25 הוא ודאי.

ואצ"ל כמו שיש ענו' למטה כך יש ענו' למעלה לפי שהנפש
העליונה היא מקבלת מצד האב ולא מצד האם ועל זה תשימש המטה אסור
ביום הכפורים לפי שאין זווג נמצא למעלה עד שעת נעילה שהוא קרוב
לשקיעת השמש אלא היא מקבלת מצד האב עד שעת נעילה ואחר כן מצד
30 האם. כי נעילה רומז לעשרת הה"ד גן נעול אחותי כלה. ד"א נעילה מלשון
ננעלה השמש ונסתרה ועל זה בשביל שהסתלק ממנה השמש שהוא המלך
יי צבאות מיד היא מתחברת עם אם הבנים שמחה אזי יהיה הזווג אחד

1 ועל זה אנו מכוונים בנעילה שהוא שעת רצון שהוא זמן זווג העליון ועל
זה אנו אומ' וחתום וחתמנו לפי שעט' היא מתעלה לבית המלך שהיא
מוציאה הכתבים לחתום. אזי היא מקבלת הכתבים ותוריד אותם עמה וחותמת
אותם לחיים שהם הצדיקים והרשעים למות ועל זה אנו מתפללין וחתום
לחיים פי' שאנו מתפללים לפני העט' שהיא נעילה שיחתמנו לחיים משל
5 למה הדבר דומה למלך שבא לחתום הפתקים על בני המדינות להכביד
עליהם עולים ומסים בשביל שמרדו בו והיה משנה שלו מבקש עליהם כדי
שיקל מעליהם מזרחיו עד שנטל הפתקין מידו וחתמן בסבעת המלך והסוד
בזה ונחתום בסבעת המלך אין להשיב ודי למבין.

ותאנא בזה היום כל חירות* וכל אורה וכל ברכות של העולם
כלם תלויין מאם הבנים שמחה העליונה* שכל המבועות נמשכין ויוצאין
ממנה. מיד מאירין כל אותן גרות התחתונים ומאירין כל הפנים בשמחה
ובחדוה של כל ומיד הדינין נמצאין באורה והדין לא נעשה ועל זה כתי'
תענו את נפשותיכם. א"ר אבא* כך העמיד הדבר המאור הקדוש* מגוף
15 המשנה לא גלו ישראל מארצם עד שכפרו בהב"ה דכתי' אין לנו חלק
בדוד ולא נחלה בבן ישי. הא איחמ' ומצאנו כזה דכתי' ראה ביתך דוד.
א"ל כך הוא ודאי בית דוד נקרא כמו דכתי' בית יעקב לכו ונלכה באור
יי. בית יעקב כד"א ובית תפארתי אפאר. לכו ונלכה באור יי. מהו באור
יי כד"א ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. ונסע זה הגן להשתעשע בו
עם הצדיקים שבו שוכנים. תאנא כתי' אך בעשור לחדש | השביעי ו ע"ב
20 הזה יום הכפורים הוא גו' ועניתם את נפשותיכם גו' בתשעה לחדש ואחר
כך אמ' בעשור לחדש. אך מה צריך בכאן א"ל למיעוטא בא כיון שאמ'
ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש אחר כך אמ' אך בעשור לחדש אלא
לומ' לך שבעשור תלוי הדבר. א"ל אי הכי אך ביום הראשון תשביחו
25 שאור מבתיכם ושנינו אך חלק וחציו אסור חמץ וחציו מותר באכילת חמץ
אף בכאן אך בעשור נאמ' שחציו אסור במלאכה וחציו מותר. א"ל אף
בכאן בועניתם את נפשותיכם תלוי שהרי הענוי לא נמצא אלא מחצי היום
ולמעלה ובטוב הוא אך חלק בועניתם את נפשותיכם. אמ"ר אלעזר כתי'
כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם. יכפר עליכם אכפר עליכם מיבעי
30 ליה. אלא יכפר עליכם לכלול סוד חיובל שהוא נמשך ויוצא בזה היום
להשקות לכל הצדיקין ולהשפיע ולהשקות לכל התחתונים וזהו כתי' עליכם
ודאי בשבילכם לטהר אתכם בזה היום וכתי' לפני יי תטהרו ולא ישלוט

1 עליכם דין כלל. ר' יהודה אמ' אשריהם ישראל שהב"ה רוצה בהם ורוצה
לטהר אותם כדי שלא ימצא בהם שום חטא בשביל שיהיו בני היכל ושכנו
בהיכלו. ולעתיד לבא כתי' וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתים. ר'
יהודה פתח שיר המעלות ממעמקים קראתיך יי. ושנינו בשעה שבדא הב"ה
העולם בקש לבראת בן אדם ונמלך בתורה. אמרה התורה לפניו רבון העולמים
5 תרצה לבראת בן אדם והוא עתיד לחטא לפניך ועתיד הוא להרגיז לפניך
מה תעשה לו כמעשיו והרי העולם לא יוכל לעמוד לפניך כ"ש כאותו
בן אדם. אמ' לה וכי לחנם נקראתי ארך אפים ועד שלא ברא הב"ה העולם
ברא תשובה אמ' לה לתשובה אני רוצה לבראת בן אדם בעולם למות כשישובון
10 ישובון בן מעונותם שתהא מזומנת למחול עונותם ולכפר עליהם. בכל
שעה ושעה התשובה היא מזומנת גם בן אדם וכשבני אדם שבים מחטאתם
זאת התשובה שבה לפני הב"ה ומכפר על הכל והדינין הם נכפפים ומתבסמים
הכל ובן אדם יתטהר מעונותיו. אימתי יתטהר בן אדם מעונותיו בשעה
שנכנס בזאת התשובה כראוי. א"ר יצחק צריך בן אדם שישוב לפני המלך
15 העליון ומתפלל לפניו מעומק הלב הה"ד ממעמקים קראתיך יי. וכיון שהתפלה
היא צריכה כונה כדי למשוך השפעים מן העומקים שהם עשרה כמו ששנינו
במשנה עומק רום עומק תחת*. ר' אבא אמ' ממעמקים קראתיך יי והוא
רומז* למעלה למעלה והוא עומק הבאר ומזה העומק יוצאין נהרות ומבועות
ונחלים לכל צד והוא עומק שאין לו ראשית ולא אחרית ולא סיום* ומי
20 שהוא חפץ לשוב מעונותיו ויתטהר מכל בזה העומק צריך לקרא לפני
הב"ה הה"ד ממעמקים קראתיך יי. בא וראה בשעה שבן אדם הוא חוטא
ומקריב קרבן על גבי המזבח והכהן מכפר עליו ומבקש רחמים על אותו
בן אדם ומתעוררין הרחמים והדינין מתבסמים והתשובה מריקה הברכות
במבועות שיוצאין ומתברכין כל העולמות וכל הנהרות* כאחד אזי יתטהר
25 אותו בן אדם מעונותיו הה"ד ממעמקים קראתיך יי.
ר' חייא פתח* הכל כאשר לכל מקרה אחד לצדיק ולרשע
לטוב | ולטהור ולטמא ולזובח ולאשר איננו זובח כסוב ז ע"א
כהוטא כנשבוע כאשר שבועה ירא. זה הפסוק העמידוהו ופרשוהו חבריא
כי שלמה המלך ע"ה כל דבריו סתומים ונסתרים ונגלים והם נקראים מראשם
30 לסופם ומסופם לראשם כי הם כלם מלאים כרמונים שהם מלאים גרעינים
כך דבריו כלם מלאים מסודות החכמה שגלה הב"ה על* רזיאל המלאך
לאדם הראשון הה"ד כי לא דבר רק הוא מכס ואם הוא רק אינו אלא מכס

1 מחוסר דעת הבריות שאין נותנין לבם להבין ולהשגיח ולא עין לראות
ולא פה לדבר כי הם עוזבים חיי העולם ומתעסקים בחיי שעה כי לולי
היו מסתכלים ומהרהרים בסודות החורה אולי היו משגיחין דבר אחד מני
אלף באותן הסתרים העמוקים לכן שלמה ע"ה כל דבריו הם נסתרים ונבלעים
5 בפני המחשבה העמוקה לכן אמ' הכל כאשר לכל. פי' הכל רומז לכנסת
ישראל שהיא נקראת הכל הה"ד לא תחסר כל בה כי היא כוללת הכל
ומקבלת מכל שהיא מדת המחשבה העמוקה שהוא כלל כל הפרטים והכללים
כי כל פרטי האישים שנמצאים בעולם הם שואבים משם ונמשכים משם כי
הפרטים הם נמשכים מן הכללים כי הכללים הם שלשה והסוד בזה והגה
שם שלשה עדרי צאן רובצים עליה והם נקראים כללים למה נקראים כללים
10 על שם שהם כלולים בכל והכל בהם והם בכל זה רומז לאותן ג' מבועות
הנעלמות אשר אין הפה יכול להפסיק בעיונם ולא העין יכול להביט ולהסתכל
שם וזהו סוד ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלהים. כמו שהאדם
צריך בשת וענוה במלי דעלמא כך צריך בשת וענוה במלי דחכמתא לכן
משה ע"ה נתן מסוה על פניו ונתבייש להביט לאותן הכללים העתיקים
15 הגדולים לכן כתי' ויסתר פי' הסתיר פניו במסוה של הבשת ולא רצה
ליכנס לפניו בלא רשות וכיון שראה הב"ה שהסתיר פניו היקרים ונתן
כבוד לשם יח' מיד קרא לו הב"ה וא"ל של נעליך מעל רגליך פי' הסיר
הסתום שהוא נעול וסגור ותכנס בגלוי. גם כן דוד לא רצה ליכנס לפני
20 לפניו אלא בגלויות הה"ד לא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני אלא נכנס
בגלויות הה"ד גל עיני ואביסה נפלאות מתורתך כי גל הוא מלשון נגלה
שהיה נכנס מלמטה למעלה לכן כתי' הכל כאשר לכל לכן שלמה בנו גם
כן עלה מלמטה למעלה והכל במדת הכל שהיא כנסת ישראל שהכל נראים
בה כי כל המדרגות והאספקלריות והמראות כלם נראים בה. אימתי היא
מתחברת עם העליונים כאשר לכל כשלכל שהוא מדת המחשבה מביט לה
25 ומאיר לה אזי היא מלאה ושבעה מאורות של העליונים כי היא מקבל
מן הכל לכן אמ' שלמה הכל כאשר לכל מקרה אחד אל תקרי מקרה
אלא מלשון המקרה במים עליותיו פי' כתר עליון שהוא מדת המחשבה
העמוקה והוא סתום של הסתומות והוא סמור של כל הסמורות מקרה עליונים
30 ותחתונים במי הנחל של המבוע העמוק שהוא מדת היובל הה"ד ונהר יוצא
מעדן להשקות את הגן כי כל הנבראים והנמצאים כלם לא נמצאו אלא
מאמתת המצאו כי כלם הם באים משם וכלם ישובו שם הה"ד כי עפר

1 אתה ואל עפר תשוב לכן הוא המקרה במים פי' במים של הנחל | של ז ע"ב
כל הנמצאים לכן אמ' דוד ע"ה המקרה במים עליותיו השם עבים רכובו
המהלך על כנפי רוח. המקרה הוא כח' ע' כי הוא נקרא תקרה כמו התקרה
שהוא סובל המעזיבה כך כ"ע הוא סובל ונושא עליונים ותחתונים מתחת
5 זרועותיו וה"ר מתחת זרועות עולם. במים כל' במי של הנהר שהוא
האומן והוא נקרא יוצר בראשית כי הוא האומן של המלך יתבד' ויתעלה
בשכמל"ו. עליותיו אלו הם גדולה וגבורה ותפ' שהם סוד האבות הקדושים
שנקראים עליות כמו העליות שהם עליונים על שאר הבניין כך אלו הם
עליונים על שאר המדות של המחודשות והם הנקראים הרים ובעצות הה"ר
10 ברכות אביך גברו על ברכות הודי עד תאות גבעות עולם תהיין לכן הם
נקראים עליות. השם עבים רכובו עבים רומזים לנצח והוד שהם נקראים
עבים מלשון עננים והסוד בזה נשא לבבינו אל כפים אל אל בשמים. ד"א
למה הם נקראים עבים בשביל שהם נקראים גשמים כנגד העליות שהם
סוד האבות כי האבות כנגד התחתונות שכליים ורוחניים נעלמים ונסתרים
15 בכל כנגד נצח והוד שהם נקראים עבים כי כמו שהם שכליים כנגד התחתונים
כך הם גשמים כנגד עולמות עליונים שהם כ"ע וחכמה ובינה שהם עולם
המושכל לכן נקראים עבים כי כל מה שישתלשלו וירדו המעלות למטה
יותר הם מתעבים ומתגשמים יותר ויותר הה"ד השם עבים רכובו כי הוא
דוכב על הכל כי כל הספי' והמעלות הם נקראים מרכבות לספי' העליונות
20 להן לכן רוכב על הכל הה"ד רוכב שמים בעזרן וכו'. המהלך על כנפי
רוח אלו הם ששה קצוות שהם נקראים כנפי רוח על שם שש כנפים שש
כנפים לאחד כי כל אחד ואחד יש לו ששה קצוות שנקראי' כנפים כי
כנפי הוא מלשון קצות הה"ד ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם פי'
בזויותיהן ועוד כתי' לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה. ד"א
25 המקרה במים עליותיו וכו' המקרה רומז לעי' העי' שהוא נקרא מקרה
כי הוא מקרה הכל כי כמו שהבנין של התקרה הוא למעלה מכל המדרגות
כך עי' העי' הוא למעלה מכל המדרגות כי הוא מקרה כל הבית בקיריו
הה"ד המקרה כו'. במים רומז לכ"ע שהוא מבוע של הנחל שכל המים
והמקורות והנחלים והמבועים נוזלים משם בשביל שהוא נקרא מזל על
30 שם הנזילה שנוזל משם כי עי' העי' הוא כביכול מקרה כל העולמות באותן
המים שהם נוזלים מן המים ההם והבן זה ודום ליי. עליותיו רומז אל
חכמה ובינה שהם נקראים עליות על שם שהם עליונות והם נקראים הדי

1 נבנונית והרי אפרסמון והם נקראים עליות. ד"א למה הם נקראים עליות
אל תקרי עליות אל על הי"ו וכי הם עומדים למעלה מן החי"ו שהוא
מלכות. השם עבים רכובו. השם פי' כ"ע של שלשה אבות שהם נקראים
עבים על שם וענף עץ עבות וערבי נחל | בשביל שהם ח ע"א
5 שלשה בדי הדם וזהו סוד שלשה הדסים ושתי ערבות ולולב אחד ואתרוג
אחד יסור. לכן אנו עושים אלו שלשה בדי הדם בלולב לרמוז לאלו שלשה
אבות שהן גדולה וגבורה ותפארת שהם שלשה הה"ד השם עבים רכובו
להודיע שהוא הב"ה ית' וית' הוא רוכב על הכל כי הכל צריכין לו והוא
אינו צריך לאחד מהם. כי הנרכב הוא צריך לרוכב ואין הרוכב
10 צריך לנרכב. המהלך על כנפי רוח. למה אמ' המהלך ההולך מיבעי ליה מהו
המהלך כמו מההלך בנן פי' לפעמים שהשכינה היא מסתלקת ועולה ולפעמים
היא יורדת וכל זה הוא בשביל מעשיהם של ישראל. בא וראה אם ישראל
מעשיהם טובים אזי שכינת אלהים שהיא שכינה עליונה משגחת על ישראל והיא
רופפת עליהם כאס על הבנים בשביל שהיא אס הבנים שמחה ומורידת להם
המים מן עומק של הנחל שהוא סוד המחשבה. אבל אם ישראל כביכול מעוותין
מעשיהם והולכים הוץ לדרך יי אזי כביכול השכינה היא מתהלכת וקופצת כי
היא מסתלקת לפעמים ויורדת לפעמים זה הוא הכל בשביל מעשה היצורים לכן
כתיב המהלך ולא כתי' ההולך. על כנפי רוח שהם נצח והוד שהם נקראים כנפים
על שם לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה בשביל שהם קרובים לארץ שהיא
20 כנסת ישראל. והם עומדים בקצות הארץ וזה הוא סוד אל שתי קצותיו והבין זה.
אחד לצדיק ולרשע פי' לצדיק הוא צדיק יסוד עולם שהוא
נקרא צדיק והוא סוד שיוסף נקרא צדיק בשביל ששמר הברית הקדוש.
ולרשע הוא תמורת הצדיק שהוא נקרא רשע כי הוא הפך הצדיק כי רשע
תמורתו. לטוב הוא רומז להסד שנקרא טוב בשביל שהוא מטיב עם כל
היצורים והנבראים כלם כי הונן ומטיב לכל וזהו סוד שאברהם היה יושב
בפרשת דרכים להכנים האורחים שעוברים ושבים לביתו והסוד בזה אשל
פידו' אכילה שתיה לוייה וזהו סוד האילן שאכלו תחתיו המלאכים הה"ד
והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו. לכן הוא נקרא טוב על שם גמילות
חסד שהיה עושה עם בני העולם. לטהור רומז לגבורה שנקרא טהור הה"ד
לב טהור ברא לי אלהים בשביל שהוא מטהר ומלבין ומצרף כל הנבראים
30 בחוזק דינו הקשה ולטמא זהו תמורתו שהוא סוד עשו שהוא מצד הטומאה
והוא זוהמת הזהב הנקי והטהור. ולזובח רומז לעט' ישראל שנקרא זובח

1 וחנותי את אשר אחון ורהמתי את אשר ארחם ואע"פ שאינו הגון וראוי.
לכן הוא נקרא מדת ההשואה בשביל שהוא משה צדיק לרשע בהשואתו
הגמורה לכן הוא נקרא מקור.

לשוב ולטהור ולטמא. לשוב הוא משה שנקרא טוב שנ' ותרם
אותו כי טוב הוא. ותרם היא מדת המטרונותא כשהיא מסתכלת ומבטת
כנגד הזכר שהוא משה ורואה | שהוא טוב מצד שהוא ט ע"א
מקבל מעולם העליון והסוד בזה כי טוב העץ תפ' למאכל וכי תאווה הוא
לעינים. וכיון שיודעת בו צד הטוב מיד היא משתוקקת ומתאוה להתדבק
בו בזווג אחד וביחוד אחד הה"ד ותרם אותו כי טוב הוא ותצפנהו שלשה
ירחים כנגד נצח הוד יסוד שהיא צופנת אותו באותן שלשה מדות הה"ד
מה רב טובך אשר צפנת ליריאתך פעלת לחוסים בך וכו'. לטהור זה דוד
ע"ה הה"ד לב טהור ברא לי אלהים וכת' וישלח ויבאהו והוא אדמוני
עם יפה עינים וטוב רואי. רומז למטרונותא שהיא מדרגת דוד שהוא נקרא
אדמוני והסוד בזה ויצא הראשון אדמוני בשביל שהוא מקבל האורם מצד
הגבורה שהוא בית דין הקשה והוא אדום כאש והוא אורם הזהב לכן הוא
נקרא ראשון בשביל שהוא שער הראשון להכנסת בית המלך כי אין אדם
יכול לעלות לפני המלך אלא דרך השער ההוא. והוא נקרא אבן השתייה
כי בזה האבן כל העולים במרכבה בזה האבן עולים לכן דוד המלך נקרא אבן
הה"ד אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה כי הוא פנה ויסוד לכל העולמות
כולם הם עומדים עליו לכן הוא נקרא אדמוני מלשון אדם. עם יפה עינים
פי' יפה הוא במראות ובצבעים ובגוונים כי כלם נראים באותה האספקלריא
שאינה מאירה. ואין עינים אלא לש' מראה וזהו ששינוי במסכת שבת אין
נותנין צמר ליורה עד שיקלוט העין. פי' צבע להודיע לך כי עינים הוא
מראה הה"ד עם יפה עינים. ועוד כת' עלאבן אחת שבעה עינים. וטוב
רואי והסוד בזה כי טוב העץ למאכל וכי תאווה הוא לעינים וכו'. לטמא
זהו נבוכד נצר כי דוד בנה יסוד בית המקדש ומלך ארבעים שנה ונבוכד נצר
החריבו ומלך ארבעים שנה. נבוכד נצר רומז לחמורת המלכות שהוא חמורת
דוד שהוא סוד המלכות והוא נקרא סוד הנחש שרוכב על אותן החמורים שהם
עומדים תחתיו ולעולם הוא רודף אחרי מלכות בית דוד להחריבה ולהעמיד
מלכותו. לכן זה מלך ארבעים שנה וזה מלך ארבעים שנה ואין בין זה לזה אלא
שזה פומאה וזה טהרה. לכן כל מה שדוד בונה הוא הורס כי זה הפך
מזה. זה מת וזה מת להודיע לך שמקרה אחד לכולם. ולזובת זהו שלמה

1 מל' זבחי אלהים רוח נשברה בשביל שהיא שבורת הלב. ולאשר איננו
זובח זהו חמורתה שאינה זובחת אלא רודפת אחרי סריפות החיות כדי
לסרוף סרף ולשלול שלל ולבוז בז. לכן אמ' שלמה ע"ה מקרה אחד לכל
פי' מקרה מלשון מקור להודיע שכל אלו ממקור אחד הם נובעים כמו
5 הכסף הטוב שיתפרש הפסולת לצדו | והכסף הנקי לצדו ח ע"ב
כזה הסדר נמצאו כל הנמצאים וכל הנבראים כלם הה"ד מקרה אחד.
אמ' ר' שמעון לר' חייא ראוי אתה ובטוב הוא כל מה שדברת כי עתיד
יומן יפתח עינו עליך.

ד"א הכל כאשר לכל מקרה אחד וכו' כי שלמה המלך ע"ה
10 היה מביט בכל הדורות בצדיקים וברשעים ורואה דברים שמגיעין לרשעים
מגיעין לצדיקים ואמ' זה רע בכל אשר נעשה תחת השמש. זהו תחת השמש
ודאי. הכל כאשר לכל מקרה אחד לצדיק זהו אברהם שנקרא צדיק הה"ד
כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו וכו' כי אברהם שהוא
מדת החסד הוא נקרא צדיק על שהוא נותן צדקה לתחתונים וכלם הם מתפרנסים
15 ממנו לכן הוא אב רחמן שהיה מרחם על הבריות שהם היו טועים חוץ דרך
יי והיה מדריך אותם לדרך המלך והיה קושר הייחוד האמתי בלבם ולא
היו זזין ממנו עד שנכנסו במסורת האמונה הקדושה והאמינו ביסוד העליון.
והסוד בזה ויטע אשל בבאר שבע כי אל"ף מאשל רומז לכ"ע שנקרא
אלף מלשון פלא בשביל שהוא נסתר ונעלם. שי"ן רומז לגדולה ולגבורה
20 ולתפארת וליסוד שהם עומדין בצורת שי"ן. למ"ד רומז למלכות יי הה"ד
המלמד ידי למלחמה וכו' לכן היה נוסע כל אלו המדרגות בבאר שבע
שהיא כנסת ישראל והיה קושר כל הקשרים ביחוד אחד והיה מגלה לבריות
זה הסוד המופלא שנקרא אשל עד שנכנסו בסוד הייחוד לכן הוא נקרא
צדיק שהיה מדריך בני העולם בדרך החכמה והיה נותן צדקה לעניים
25 וזהו סוד אין עני אלא עני בדעת בשביל שהיו עניים בדעת ייחוד אלהים
היה פותח להם פתח של החכמה והיה מכניס אותם בפתחים ההם לכן היה
יושב בפרשת דרכים ויכניס האורחין בביתו פי' ביתו ממש. ונמרוד
הרשע שהמריר את כל העולם כולו על הקב"ה והיה מטעה אותם אחריו
והיה גורם לבריות שהיו מורדים בעליונים ובתחתונים והיה מוציאם חוץ
30 מיחוד יי והיו הולכים ועובדים ע"ז זה מת וזה מת הה"ד מקרה אחד לצדיק
ולרשע. כי ודאי מקרה אחד שהוא כ"ע שנקרא מקור החיים מכח פשיטותו
והשואתו הגמורה כי ממנו נובע זה שהוא מוחל לצדיק ולרשע הה"ד

1 המלך ע"ה הה"ד ויזבח שלמה את זבח השלמים אשר זבח ליי בקר עשרים ושנים אלף. למה עשרים ושנים אלף כנגד עשרים ושנים אלף מקורות של מבוע הנחל שמחפשים משם כ"ב אוניות של התורה שהם נמשכים דרך הנתיב עד למלכות יי. לכן שלמה המלך ע"ה כנגד זה היה עושה

5 ג"כ למטה היה זובח | שנים ועשרים אלף וכו'. ולאשר ס ע"ב איננו זובח זהו ירובעם שביטל את ישראל מעלות לבית המקדש הה"ד רב לכם מעלות ירושלים הנה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים ומלך אחר זה*. כטוב זהו משה כמו שביארנו. כחוטא אלו המרגלים שכתב בהם וחטאים תרדף רעה. משה לא נכנס לארץ ומרגלים לא נכנסו. הנשבע זהו צדיקיה שכתב בו גם במלך נבוכד נצר מרד אשר השביעו באלהים וגחצורו עיניו. כאשר שבועה ירא זהו שמשון שנא' השבעו לי פן תפגעון בי אחם וגחצורו עיניו שני ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו ויורדו אותו עזתה ויאסורו בנחשתים ויהי טוחן בבית האסורים לפי' אמ' שלמה זה רע בכל אשר נעשה תחת השמש. ד"א כטוב אלו בניו של אהרן.

15 כחוטא אלו שחלקו על הכהונה קרה ועדתו אלו נשרפו שנא' ותצא אש מלפני יי ותאכל אותם בשביל שנכנסו להקריב אש זרה. ואלו נשרפו הה"ד ואש יצאה מאת יי ותאכל את החמשים ומאתים איש וכו'. ר' אבא פתח לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה מה זו עושה. מה מעורבב שחוק של אומות העולם ששוחקין בבתי טרטיאות ובבתי קרקטיאות שלהם כי שחוק שלהם הוא לע"ז כדי למשוך עליהם רוח הטומאה מלמעלה כדי שיתדבקו במדרגתם כראוי. ולשמחה מה זו עושה מה טיבן של תלמידי חכמים להיות עושים שם. כי שמחת עוסקי התורה היא שמשתדלים בתורה ובמצותיה ובדקדוקיה ובטעמיה ובסתריה ובתעלומיה ובאיסוריה ובטומאותיה ובכשריה ובפסוליה זהו שמחתן הה"ד פקודי יי ישרים משמחי לב. אבל אומות העולם הטמאים הם שמחים בנבלות פיהם ובשחוק ובקלות ראש ובלשון הרע ובזנות ובניאוף וברציחה לכן אלו הולכים ומתדבקים בצדם ואלו מתדבקים בצדם הה"ד ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד איש שרה ויעקב איש תם יושב אהלים. זה גמסך לצדו וזה נמשך לצדו.

25 ד"א לשחוק אמרתי מהולל וכו' אמ' ר' אחא אמ' שלמה המלך ע"ה דברים ששחק עליהם מדת הדין כתי' ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו וכסף וזהב לא ירבה לו מאר. וכתב' ויהי לו נשים שבע מאות ופלגשים שלש מאות ויטו נשיו את לבבו. וכתב' ולא ירבה לו סוסים וכתב' ויהי לשלמה ארבעים אלף אורות סוסים

30

1 למרכבתו וכתב' וכסף וזהב לא ירבה לו מאד וכתב' ויתן שלמה את הכסף בירושלם כאבנים ולא היו גנובות. אמ' ר' יוסי בן חנינא אבני עשר אמות ואבני שמונה אמות. חננא ר' שמעון בן יוחאי אפי' משקלות שהיו בימי | שלמה של זהב היו דכתי' אין כסף לא נחשב בימי שלמה י ע"א למאומה.

5 אבל סוד הדבר מאומה רומז לעטרת ישראל שהיא נקראת מאומה בשביל שאין לה מאומה משלה אלא מה שהיא מקבלת מן העליונים אבל בימי שלמה עמדה דירת במלואה והיא מליאה ושבעה מכל אורות עליונים ולא היתה צריכה למדת הכסף הה"ד אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה וכו' כי שלמה ע"ה ידע סוד הענין בשביל זה היה מוותר למטה בעולם הכסף כל מה שהיה עושה היה של כסף בשביל שמדת הכסף שהוא חסד היה נוהג בעולם ולא היה בימיו התעוררות דין לא למעלה ולא למטה בשביל שמדת הכסף היה שולט בעולם ולא מדת הזהב לכן אפי' משקלות שהיו בימי שלמה של זהב היו.

15 ולשמחה מה זו עושה. אמ' לו הב"ה מה העטרה הזאת בידך רד מכסאך באותה שעה ירד שלמה מכסאו ובא אשמדי כדמות שלמה וישב על כסא מלכותו והיה שלמה מחזיר בכל בתי כנסיות ובכל בתי מדרשות שבירושלם ואמ' אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלם. והן אומ' לו שלמה המלך יושב על כסאו ואתה יושב ומשחטה עצמן ואמ' אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלם והיו מכין אותו בקנת ונותנין לפניו קערה של גריסין. באותה שעה אמ' וזה היה חלקי מכל עמלי. באותה שעה אמ' הבל הבלים אמר קהלת וכו'.

20 אבל סוד הדבר של זו האגדה כי שלמה המלך רומז לכנסת ישראל שנקראת שלמה בלש' נקבה בשביל שהיא בת זוגו של צדיק יסוד עולם שהוא מדת השלום הה"ד הנני נוטה אליה כנהר שלום ועל ידי שלמה נסדרה ונתגרשה כביכול מן מלכות המלך העליון בשביל שעבר על דברי תורה ונשא נשים נכריות מואביות חתיות וצדוניות הכנים השפחה במקום גברתה כביכול גרם סלוק מלכות שלמה העליון ובא אשמדי שהוא תמורת המלכות וישב במקומו והכנים הטומאה במקום הטהרה והכנים השפחה במקום גברתה למלוך והיתה היא מסבבת בבתי כנסיות ובבתי מדרשות כביכול גרושה וסרודה ממלכותה ואומרת אני קהלת הייתי וכו' ודאי כעין דוגמא זה נסדר שלמה למטה ממלכותו והבין זה.

30

1 ד"א לשחוק אמרתי מהולל וכו' אמ' ר' פינחס מה מעורבב שחוק ששחקת מדת הדין על דור המבול שנא' שורה עבר ולא יבעיל תפלט פרתו ולא תשכל. ישלחו כצאן עויליהם, יבלו בסוב ימיהם. כיון שאמ' מה שדי כי נעבדנו ומה נועל כי נפגע בו אמ' להם הקב"ה ולשמחה מה זו עושה חייכם אני מאבד זכריכם מן העולם הה"ד וימח את כל היקום אשר על פני האדמה וכו'. ד"א | לשחוק אמרתי מהולל מה י ע"ב מעורבב שחוק ששחקת מדת הדין על הסדומיים כתי' בהם ארץ ממנה יצא לחם וכו' מקום ספיר אבניה וכו' גתיב לא ידעו עיט וכו' לא הדריכוהו בני שחץ ולא עדה עליו שחל. כיון שאמרו באו ונשכח תורת רגל מארצינו מיד פרץ נחל מעם גר הנשכחים מני רגל וכו'. אמ' להם הב"ה ולשמחה מה זו עושה חייכם אני אשכחכם מן העולם הה"ד ויי המסיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש וכו'. ד"א לשחוק אמרתי מהולל. מה מעורבב שחוק ששחקת מדת הדין על אלישבע בת עמי נדב שראתה ארבע שמחות ביום אחד. דאתה משה אחי בעלה מלך ואהרן בעלה כהן גדול ואחיה נחשון נשיא ושני בניה סגני כהונה. כיון שנכנסו בניה להקריב קרבן יצאו שרופין נהפכה שמחתה לאבל הה"ד אחרי מות שני בני אהרן וכו'. ר' לוי פתח אמרתי להוללים אל תהוללו אמ' הקב"ה לרשעים הצדיקים לא שמחו בעולמי אתם מבקשים לשמוח בעלמי. אדם הראשון לא שמח בעולמי ואתם מבקשים לשמוח בעולמי. ר' לוי אמ' תפוח עקיבו של אדם הראשון היה מכה גלגל חמה ואל תתמה בזה בנוהג שבעולם אדם עושה שני הסקריין* אחד לו ואחד לבן ביתו. של מי הוא עושה נאה לא שלו. כך אדם הראשון נברא לתשמישו של הב"ה וגלגל חמה נברא לתשמישו של בריות לא כל שכן תפוח עקיבו מכה גלגל חמה. ומה אם תפוח עקיבו מכה גלגל חמה קלסחר פניו על אחת כמה וכמה.

25 אבל יש לך להסתכל כאן בסוד הדבר כי בודאי אדם הראשון הוא רומז למדת התפ' שנקרא ראשון. למה נקרא ראשון בשביל שהוא ראשון לחמש ספי' תחתונים שהם תפ' נצח הוד יסוד מלכות. וחמשה עליונים הם כ"ע חכמה בינה גדולה גבורה וכיון שתפא' הוא ראשון לחמשה ספי' התחתונים נקרא ראשון והוא אדם הראשון ועקיבו של אדם הוא יסוד שהוא סוד הברית שעומד בין הרגלים והוא נקרא עקב ואותו אור העקב שהוא יסוד מכה גלגל חמה פי' שהחמה שהיא בארץ שלנו אינה נחשבת כלום כנגד אור עקיבו כי הוא מקבל כל אורות העליונים כלם והוא מקור

1 האור כי לשם יתקבצו כל המאורות לכן גלגל חמה אין לה אור כלל כנגד אותו אור וכל שכן קלסתר פניו שהוא סוד התפ' שנקרא אספקלריא המאירה שהוא אור החיים והוא אור התורה הה"ד כי עמך מקור חיים באורך נראה אור. וזהו סוד מה שאמ' רז"ל שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון כי שניהם שואבים מזו המדה לכן הוא מכה גלגל חמה בודאי. לכן התורה כולה היא סודי סודות אשריו | ואשרי חלקו מי שזוכה לחפש יא ע"א אחרי נתיבותיה וסודותיה וטעמיה יזכה לראות באור החיים הה"ד לכו ונלכה באור יי.

10 אמ' ר' לוי בשם ר' חנינא שלש עשרה חופות קשר הב"ה לאדם הראשון בגן עדן שנא' בעדן גן אלהים היית כל אבן יקרה מסוכתך אדם פסדה ויהלום תרשיש שהם וישפה ספיר נפך ובדקת וזהב מלאכת הפיץ ונקבייך בך ביום הבראך כוננו.

15 אבל סוד הדבר בעדן גן אלהים היית וכו' ואין עדן אלא עדן החכמה שנקראת עדן הה"ד ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וכו' והיא נקרא עדן בשביל שהוא מקבל עונג ועידון ותפנוקי מלכים שהם כ"ע וע' העי' שנקראים מלכים לכל התחתונים. גן אלהים זהו כנסת ישראל שנקראת גן אלהים הה"ד גן נעול אחותי כלה גל געול וכו'. כל זה רומז למדת המלכות שנקראת כל הה"ד לא תחסר כל בה. אבן מלשון אבן מאסר הבונים היית וכו' רומז גם כן לעט' שנקראת אבן. יקרה כי היא יקרה ונכבדה בעיני המלך הה"ד כל כבודה בת מלך פנימה וכו'. מסוכתך אלו הם שתי סוכות שרומזים לחכמה ובינה שהם נקראים סוכות והסוד בזה וסוכה תהיה לצל יומם מחורב וכו' וכת' וברא יי על כל מכון הר ציון ועל מקראה ענן יומם ועשן וכו' לכן כנסת ישראל שנקראת אבן היא יקרה וכבודה מאוחן שתי סוכות כי משם היא נמצאת לכן היא כבודה בת מלך פנימה על שהיא בראשונה נסתרת ונעלמת לפני לפני פנים על כן היא נקראת פנימה. ד"א פנימה פי' פני מה שהיא היתה עומדת לפני חכמה עליונה שנקראת מה הה"ד מה רבו מעשיך יי כולם בחכמה וכו'. אדם רומז למדת התפ' על שם שהוא מקבל האודם מן הגבורה. ד"א אדם אל תקרי אודם אלא אדם שהוא נקרא אדם הראשון והסוד בזה דודי צה ואדום דגול מרבבה. פסדה הוא אבן ירוק הבא מארץ כוש רומז למדת הבינה שהוא קו ירוק והסוד בזה את קשתי נתתי בענן והוא רומז לקשת העליון והוא ירוק לכן נקרא פסדה על שם שהוא מארץ כוש והוא נקרא כוש בשביל שחור

1 שהוא כולל כל השחרות והוא נקרא חושך והסוד בזה ישת חשך קתרו
 סביבותיו סוכתו חשכת מים וכו'. ויהלום רומז לגבורה שהוא בית דין
 הקשה שנקרא ויהלום מלש' הולם פעם ועוד כתי' יהלמני צדיק חסד ויוכיחני
 בשביל שהוא מכה והולם ביסורין הוא נקרא יהלום. תרשיש רומז ליסוד
 5 בשביל שהוא מקבל משש מאות ושלוש עשרה נתיבות המתפרטים והיורדים
 מעולם העליון אל יסוד עולם הה"ד תרשיש כי ת"ר רומז לשש מאות.
 שיש רומז למלכות שהוא בת זוגו שנקרא אבן שיש בשביל שהוא מקבל
 מצד | הדין הקשה שנקרא אבן הה"ד והסירותי את לב האבן יא ע"ב
 מבשרכם וכו'. שהם כנסת ישראל שכולם נראים בה כמו השהם שהוא
 10 מקבל כל המראות. וישפה רומז לכנסת ישראל שהיא נקראת ישפה אל
 תקרי ישפה אלא יש פה פי' מדת היש שהוא נעלם בחכמה נראית במדת
 המלכות שנקרא פה בשביל שהוא פה לפתח שער המלך העליון. ספיר הוא
 גם כן רומז לה והסוד בזה ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכו'. נופך
 רומז למדת הגבורה והסוד בזה מלש' בפך אבניך והבן זה. וברקת רומז
 15 למדת ההוד שהיא נקראת ברקת על שם שהיא מקבלת מצד הגבורה שנקרא
 ברק והסוד בזה וברק בן אבינועם כי ברק הוא סוד הגבורה שנקרא ברק
 והוא בית דין העליון והוא בן אבינועם אבי רומז לחכמה שהוא סוד האב
 העליון. נועם רומז למדת הבינה שנקראת נועם כי בה כל מיני חירות ונעימות
 של העולמות כולם והסוד בזה ויהי נועם יי אלהינו עלינו וכו' עלינו
 20 ודאי כי היא מכסה עלינו כאס שמכסה על בניה. זהב רומז למדת הזהב
 שהוא גבורה. ד"א בעדן גן אלהים וכו' כי יש בזה הפסוק שלש עשר
 חיבות כנגד שלש עשרה חופות שקשר הקב"ה לאדם הראשון ואלו הן:
 אדם פסדה ויהלום תרשיש שהם וישפה ספיר נפך וברקת זהב כל אבן
 יקרה מסוכתך כנגד י"ג חופות שעשה הקב"ה לאדם הראשון כשברא הב"ה
 25 אותו הה"ד בעדן גן אלהים היית כל אבן יקרה מסוכתך וכו'.
 ר' שמעון בן לקיש אמ' אחת עשרה חופות היו. ורבנן אמרי
 עשרה חופות היו. אין ביניהם מחלוקת. מי שעשה אותך י"ג עשה כל אבן
 יקרה מסוכתך שלשה. ומי שעשה אחת עשרה עשה אותך אחד. ומי שעשה
 עשרה לא עשה אחד מהן אלא אדם פסדה ויהלום תרשיש שהם וישפה ספיר
 30 נפך וברקת זהב. הרי לך עשר כנגד עשרה חופות. רומז לעשר מדרגות
 הנעלמות שהם בעולם העליון שהם עשר צחצחות. והסוד בזה והשיב
 בצחצחות נפשך וכו' והבן זה. ואחר כל זה הסובה שעשה הב"ה לאדם

1 הראשון אמ' לו כי עפר אתה ואל עפר תשוב. אברהם לא שמח בעולמי
 ואתם מבקשים לשמוח בעולמי. כי נולד לו בן לאחר מאה שנה אמרתי לו
 קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק והלך אברהם אבי' ע"ה
 מהלך שלשה ימים הה"ד ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וירא את
 5 המקום מרחוק. והסוד בזה מרחוק נ' נראה לי וכו'. פ' סוד המקום שהקב"ה
 מנסה בו הצדיקים הוא אחד מל"ב נתי' פליאות חכמה והוא א"ע שנקרא
 רחוק והסוד | בזה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. וירא מה יב ע"א
 ראה ראה ענן קשור על גבי ההר אמ' לו בני אתה רואה מה שאני רואה
 אמ' לו הן. אמ' לו מה אתה רואה. אמ' לו אני רואה ה' ונאמר ומשובח
 10 וענן קשור עליו. אמ' לנעריו רואים אתם כלום. אמרו לו אנו רואים הר
 וגבעה. אמ' להם שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור. נטל את
 יצחק בנו והעלהו לראש ההר ובנה את המזבח וסידר את המערכה וערך
 את העצים ונטל הסכין. אילולי שאמ' לו הב"ה אל השלח ידך כבר היה
 שחוט. כיון שבא אצל אמו אמדה לו אמו מה עשה לך אביך. אמ' לה
 15 נטלני אבא והעלני הרים והורידני בקעות וסדר את המערכה והעריך העצים
 ועקדני על גבי המזבח ונטל את הסכין לשחטני. אילולי שאמ' לו הב"ה
 אל תשלח ידך אל הנער כבר היה שוחט אותי. אמרה לו ווי לך ברא
 דעליבתא. אילולי שאמ' לו הב"ה אל תשלח ידך היה שוחט אותך. ולא
 20 הספיקה לגמור הדבר עד שיצתה נשמתה וזהו שכת' ויבא אברהם לספור
 לשרה ולבכותה. מהיכן בא מהר המוריה. כביכול הב"ה לא שמח בעולמו
 ובני אדם מבקשים לשמוח בעולמו. שמח יי במעשיו אין כתי' כאן אלא
 ישמח יי במעשיו. אימתי ישמח יי במעשיו לעתיד לבא. ישראל לא שמחו
 בעולמי ואתם מבקשים לשמוח בעולמי. שמח ישראל בעושיו לא כתי'
 25 כאן אלא ישמח ישראל בעושיו שעתידין ישראל לשמוח במעשיו של הב"ה
 לעתיד לבא. לפי' כתי' אמרתי להוללים אל תהולו. ר' יוחנן ור' יודן
 בן גלילא פתח אס על פיך יגביה נשר וכי ירים קנו. אמ' הקב"ה אס
 על מימר דפומך הייתי משרה שכינתי על גבי הארון או על מימר פומך
 הייתי מסלק שכינתי מן הארון. מקדש ראשון סלע ישכון ויתלונן לינה
 30 אחת. מקדש שני על שן סלע ומצודה. ושנינו משניסל הארון אבן היתה
 שם מימות הנביאים הראשונים ושחיה היתה נקראת. ולמה נקראת שחיה.
 אמ' ר' יוסי בר חלפתא שממנה הושחת כל העולם. וכיצד היתה תפלתו
 של כהן גדול ביום הכפורים. יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו

1 שתהא השנה הזו שחומה* גשומה וטלולה שנת דיצה שנת שובע שנת רצון
שנת ברכה שנת משא ומתן שנה שלא יצטרכו עמך ישראל בה זה לזה שנה
שלא ינביהו שררה אלו על אלו. ורבנן אומ' עוד היה מוסיף בחפלתו על
אחינו אנשי השרון שלא יעשו בתייהן קבריהן. משם חפר אוכל למרחוק
5 עיניו יביטו. משם הוא מרגל אוכל לכל ימות השנה. למרחוק עיניו יביטו |
מראש השנה היה יודע מה יהיה בסופה. כיצד כיון שהיה יב ע"ב
צופה ורואה עשן המערכה עולה לדרום. אזי היה יודע שדרום שבע, עולה
למזרח יודע שהמזרח שבע. עולה לצפון יודע שהצפון שבע. כלפי רקיע
יודע שהעולם כולו שבע. ואחר כל השנה היה* אפרוחיו יעלעו דם ובאשר
10 חללים שם הוא. פי' שישראל כולם הם מתענגין בתפנוקי מלכים. ר'
יודן בשם ר' יהושע בן לוי ור' ברכיה בשם ר' חייא בר אבא אמרו קרבו
שאו את אחיכם מאת פני הקדש. מאת הקדש אין כתי' כאן אלא מאת
פני הקדש כאדם שאומ' לחבירו העבר את המת הזה מלפני אביו עד מתי
יראה אביו את בנו מת הה"ד אחרי מות שני בני אהרן וכו'. ר' אמאי
15 בר' זעירא* פתח אף לזאת יחרד לבי ויתר ממקומו. ומהו ויתר מקפץ
כמו שכתו' לנתר בהם על הארץ ותר' לקפצא בהון על ארעא. אמ' איוב
לא היו בני אדם* דומין למטהו של אהרן. נכנס יבש ויצא לח. במטה
אהרן כתי' ויוצא פרה ויצץ ציץ ויגמול שקדים. טיטוס הרשע נכנס לבית
קדשי הקדשים חתך את הפרוכת ונכנס בשלום ויצא בשלום. ובני אהרן
20 נכנסו להקטיר ויצאו שרופים הה"ד אחרי מות וכו'. ר' בירכיה פתח
גם ענוש לצדיק לא טוב להכות נדיבים עלי יושר. אפע"פ שענשתי לאהרן
ונטלתי שני בניו ממנו לא טוב אלא להכות נדיבים עלי יושר. הני בשם
ר' אליעזר לא מתו שני בני אהרן נדב ואביהוא אלא על שהורו הלכה
בפני משה רבן. מעשה בתלמיד חכם שהורה הלכה לפני ר' אליעזר רבו.
25 אמ' זה אינו מוציא שבתו עד שהוא מת. וכן היה לא הוציא שבתו עד
שמת. אמ' לו תלמידיו רבינו נביא אתה. אמ' להם לא נביא אנכי אלא
כך מקובל אני מרבתי כל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה. תנא אסור
לתלמיד חכם להורות הלכה בפני רבו עד שיהיה רחוק ממנו י"ב מיל
כנגד מחנה ישראל. בא וראה בארבע מקומות בתורה מזכיר מיתתן של
בני אהרן והזכיר את סורחנן כל כך למה להודיעך שלא נמצא בידן אלא
30 אותו עון בלבד. אמ' ר' אלעזר המודעי בא וראה כמה קשה מיתתן של
בני אהרן לפני הקב"ה שבבל מקום שהוא מזכיר מיתתן מזכיר סורחנן

1 כל כך למה שלא ליתן פתחון פה לבאי עולם שמעשים מקולקלים היה
להם בסתר לפי' מתו. אמ' בר קפרא בשם ר' ירמיה בן אלעזר בשביל
ארבעה דברים מתו בני אהרן. על הקריבה ועל ההקריבה ועל אש זרה ועל
שלא נטלו עיצה זה מזה. על הקריבה שנכנסו לפני לפני למקום שלא
5 היה להם להכניס להקטיר קטורת פי' למקום שהקטורת הוא שוכן שם
הה"ד שמן וקטורת ישמח וכו'. כי שמן רומז לכ"ע שכל השמנים של
המשחים שנמשכים לזה העולם משם הם | נובעים הה"ד יג ע"א
כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן שיורד זכו'. לכן הוא
נקרא שמן. וקטורת רומז לבינה קטורת מלש' קשר כי הוא קושר בין
10 העולמות בין עולם העליון ובין עולם המחדש כי הוא כאטקופה המשתמש
לשתי רשויות אם הפתח פתוח היא משתמשת לפנים והדלת נעולה משתמשת
לחוץ ונחשבת כרשות הרבים והדלת פתוח נחשבת כרשות היחיד כך הבינה
היא משתמשת לפני לפני שהיא רשות היחיד שהוא מעולם העליון ונחשבת
גם כן מעולם התחתון שהוא רשות הרבים לכן נקרא קטורת שקושר כל
15 העולמות בקשר חזק ובוזה חטאו בני אהרן שרצו להקטיר קטורת ליכנס
לפני לפני להרהר ולחקור. ועל ההקריבה שהקריבו מה שלא נצטוו על
זה הה"ד אשר לא צוה אותם. ועל אש זרה על שהביאו אש מבית כירים
פי' אש של העט' שהוא בית הכירים לקרב האש למדרגתו. ועל שלא
נטלו עיצה זה מזה. הני ר' חייא איש מחתתו אש מחיתתו* אש מעצמו
20 עשו ולא נטלו עיצה זה מזה. אמ' ר' לוי ובשביל ארבע דברים מתו בני
אהרן ובכלם כתי' בהם מיתה. על ידי שנכנסו שחויי יין כתי' בהם יין
ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבאכם אל אהל מועד ולא תמותו וכו'.
שהם באו והיו מעוררים צד הגבורה שהוא יין המשתכר ויין של רוגז ויין
של כעס. וכהן הוא מדת החסד צריך להראות לעולם פנים שחוקים ופנים
25 של שמחה כדי לעורר מדרגתו כדי לעורר חסד העליון שהוא כהן גדול
בשמים ואלו בני אהרן באו לעורר צד הדין שהוא יין המשתכר כדי להוציא
דין על העולם לכך נענשו. ועל ידי שנכנסו מחוסרי בגדים דכתי' בהן
והיו על אהרן ועל בניו בבאם אל אהל מועד או בגשתם אל המזבח לשרת
בקדש ולא ישאו עון ומתו.
30 אבל סוד הדבר כי שני בני אהרן לא היו עדין שלמים בבגדים
העליונים כי כל צדיק וצדיק יש לו מלבוש ידוע* שיתלבש בו כשיפטר
לבית עולמו אזי ימצא אותו מלבוש מחוקן ויתלבש בו כהוגן אבל אם

1 לא עדיין נשלמו מעשיו ואינו ראוי לאותו מלבוש אזי לא ימצא אותו מלבוש מתוקן ואותו מלבוש נאָרג ממצות וצדקות ומעשים טובים הה"ד וילבש צדקה כשרין וזה המלבוש אינו מתוקן אלא למי שהוא שלם מלמטה וקיים דמות השלשלת* בזה העולם בפריה ורביה והוא שיש לו בת זוג אזי הוא שלם מלמעלה ומלמטה ואזי אותו המלבוש מתוקן לו כראוי. ואם כביכול זה המלבוש אינו מתוקן לו בשביל שלא נשלם מלמטה בשביל שאינו נשואי והוא פגום שאין לו פריה ורביה אזי נפשט לו אותו מלבוש מלמעלה. גם כן שני בני אהרן נכנסו מחוסרי בגדים פי' בגדים עליונים שלא היו נשואים ולא היה להם פריה ורביה לכן הופשטו מאותן הבגדים ולא היו עדין מתדמין ליוצרים* ונכנסו לעשות העבודה | ההיא לכן נענשו יג ע"ב מלמעלה הה"ד ותצא אש מלפני יי ותאכל אותם וכו' פי' דווקא אש העליון שהוא המלכות שנקרא אש הה"ד כי יי אלהיך אש אוכלת הוא וכו'.

ומה היו חסרים אמ' ר' לוי מעיל היו חסרים שכתו' בו מיתה הה"ד והיה על אהרן לשדרת ונשמע קולו בבואו אל הקדש וכו'. ועל ידי שלא היה להם בנים כמו שאמרנו כתו' בהם מיתה שנא' וימת נדב ואביהוא לפני יי בהקריבם אש זרה לפני יי במדבר סיני ובנים לא היו להם וכו'. אבא חנין אמ' על ידי שלא היו להם נשים דתנן וכפר בעדו ובעד ביתו. ביתו היא אשתו שנקראת ביתו בשביל שהאשה היא עקר הבית. אמ' ר' לוי שחוצים היו הרבה היו אומרים איזו אשה הונגת לנו. אמ' ר' נחמיה עליהם כתי' בחוריו אכלה אש ובתולתיו לא הוללו. ועוד מן זה כתי' ואל משה אמר עלה אל יי אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל והשתחוויתם מרחוק. מלמד שהיו משה ואהרן מהלכין תחלה ונדב ואביהוא מהלכין אחריהן והיו אומרים עוד ימותו שני זקנים הללו ואנו נוהגין שררה על הצבור תהיה. ר' יודן בשם ר' איבו אמ' שניהם אמרו בפניהם זה לזה. ר' פינחס אמ' בלבם הרהרו. אמ' להם הב"ה אל תתהלל ביום מחר כי לא תדע מה ילד יום. ודאי מה ילד יום כי אותו היום הידוע שהוא כנסת ישראל שהוא אחד משבעה ימות השבוע שהם פעליו* בששת ימי בראשית כי אותה המדה היא מקבלת הגזירה מעולם המחשבה לחתוך הגזירה על פי הדין העליון ויש בידה יכולת לשנות הגזירה ההיא לטוב או לרע כמו שהיא רוצה וזהו סוד וינחם יי על הרעה וכן ויחצב אל לבו. כל זה רומז למדת המלכות שהיא נקראת סוד האפשר* לכן היא הלד מה שהיא חפיצה להוריד לעולם לבן אמ' כי לא תדע מה

30

1 ילד יום ודאי. כי הרבה סייחין מתו ונעשו עורותיהן שטוחין על אמותיהן. כתי' ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו וכו'. אמ' ר' פינחס בכאן שהיו ראויין להשלחת יד. ויהיו את האלהים ויאכלו וישתו אלא מלמד שזנו עיניהם השכינה כאדם המביט בחבירו מתוך מאכל ומשתה. ר' יוחנן אמ' אכילה ודאי דכתי' באור פני מלך חיים ורצונו כעב מלקוש. אמ' ר' תנחומא מלמד שהגיסו את לבן ועמדו על רגליהן וזנו עיניהן מן השכינה. ר' יהושע בשם ר' לוי אמ' משה לא זן עיניו מן השכינה שנא' ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלהים. בשכר כי ירא זכה לוידאו מגשת אליו ובשכר מהביט אל האלהים זכה וחמונת יי יביט. ונדב ואביהוא זנו עיניהן מן השכינה ולא נהנו מן השכינה הה"ד וימת נדב ואביהוא לפני יי בהקריבם אש זרה וכו'. אמ' ר' יוחנן וכי לפני יי מתו אלא מלמד שהיה קשה לפני הקב"ה בשעה שבניהם של צדיקים מסתלקין בחייהם. ר' נחמן בעי קמי' ר' | פינחס בכאן אתה אומ' יד ע"א לפני יי לפני יי שני פעמים ולהלן הוא אומ' לפני אביהם פעם אחת אלא מלמד שהיא קשה לפני הקב"ה כפלים. במדבר סיני וכי במדבר סיני מתו אלא מלמד שמהר סיני נטלו אפופסין שלהן. ובנים לא היו להם ר' יעקב בר אביה בשם ר' אבא אמ' אלו היו להם בנים היו קודמין לאלעזר ואיתמר שכל הקודם בנחלה יוצאי יריכו קודמת ובלבד שיהא נוהג מנהג אבותיו. ויכהן אלעזר ואיתמר על פני אהרן אביהם. ר' יצחק דאמ' בחייו ר' חייא בר אבא אמ' במותו. על דעתיה דר' יצחק דאמ' בחייו נאמ' כאן על פני אהרן אביהם ונא' להלן וימת הרן על פני תרז אביו. ומה פני האמור להלן בחייו אף בכאן פני בחייו. על דעתיה דר' חייא דאמ' במותו נאמ' כאן פני גאמ' להלן ויקם אברהם מעל פני מהו. מה פני האמור להלן במוחו אף פני האמור כאן במותו. ועל דעתיה דר' יצחק דאמ' בחייו ארעיה טומאה באהרן שימש אלעזר טומאה באלעזר שימש איתמר. מעשה בשמעון בן קמחית שהיה צריך לדבר עם מלך מערביים ניתזה צינורא מתוך פיו על בגדיו וטמאתו. ונכנס יהודה אחיו ושמיש תחתיו בכהונה גדולה. אותו היום ראתה אימן שני בניה כהנים גדולים. אמרו שבעה בנים היו לה לקמחית וכולן שימשו בכהונה גדולה. נכנסו חכמים אצלה אמרו לה אמרי לנו מה מעשים טובים יש בידך. אמרה להם לא ראו קורות בית שערות ראשי מימי. אמרו כל קמחית קמחין וקמחא דקמחית טולתא. קראו עליה את הפסוק הזה כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה.

30

1 אמ' אבא בר אבינא מפני מה נסמכה פרשת מיתת מרים לפרשת אפר הפרה.
אלא בשם שאפר הפרה מכפרת כך מיתת מרים מכפרת. אמ' ר' יודן מפני
מה נסמכה מיתת אהרן לשבוע הלוחות אלא מלמד שקשה לפני הקב"ה
מיתתו של אהרן כשבירת הלוחות. אמ' ר' חייא בר אבא באחד בניסן
5 מתו בניו של אהרן מפני מה מזכיר מיתתן ביום הכפורים. אלא מלמד
שכשם שיום הכפורים מכפר שנא' כי ביום הזה יכפר עליכם וכו' כך
מיתתן של הצדיקים מכפרת. ומנין שמיתתן של צדיקים מכפרת שני ויקברו
את עצמות שאול ויהונתן בנו בארץ בנימין בצלע בקבר קיש אביו ויעשו
ככל אשר צוה המלך ויעתר אלהים לארץ אחרי כן. ועוד פתח ואמ' אף
10 לזאת יחרד לבי ויתר ממקומו. אליהו בן ברכאל הבזי היה צופה היאך
בניו של אהרן מתים נכנסין להקריב ויוצאין שרופים ותמה ואמ' אף לזאת
יחרד לבי. ומה ראה לומר כן. בשעה שנחפדה הכהונה ביד אהרן מה
כתי' שם וידבר משה אל בני ישראל ויתנו אליו כל נשיאיהם מטה לנשיא
אחד מטה לנשיא אחד וכו' וכתב שמו של כל שבט ושבט על מטהו ושם
15 אהרן כתב על מטה לוי ונתנו באמצע. אמ' | משה שלא יאמרו יד ע"ב
מריח היה בשכינה ועשה פרי אמ' משה הריני נותנו באמצע כדי שלא אתן
לכם פתחון פה הה"ד ומטה אהרן בתוך מטותם מה כתי' שם וינח משה
את כל המטות לפני יי באהל העדות. ויהי ממחרת ויבא משה אל אהל
העדות והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקידים.
20 ומה אם עצים יבישים הריחו בחייו של עולם והפריחו ועשו פירות ויצאו
חיים ובני אהרן שנכנסו חיים ויצאו שדופים. היה מביט באלו ועל זה
כתיב אף לזאת יחרד לבי. אימתי בשעת וידבר יי אל משה אחרי מות שני
בני אהרן וכו' שארצותן היו ראויים למות ונתפלל משה עליהם ונשמע
תפלתו מחצה. אימתי בשעה שעשו ישראל אותו מעשה מה כתי' שם ובאהרן
25 התאנף יי מאד להשמידו ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההיא. ואין השמדה
אלא כלייה שנא' ואשמיד פריו ממעל ושרשיו מתחת. כיון שנחפלה משה
נעשית תפלתו מחצה הה"ד אחרי מות שני בני אהרן וכו'. איש איש מבית
ישראל אשר ישחט שור או שבע, ורוח הקדש צווחת כי ממזרח שמש
ועד מבוא גדול שמי בגוים ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי וכו'. משעה
30 שהשמש זורחת ועד ששוקעת אין קילוסו של הב"ה פוסק מפי אדם הה"ד
כי ממזרח שמש ועד מבוא גדול שמי וכו' וכן כתי' בשעה שעמד יהושע
ועשה מלחמה בגבעון מה כתי' שם אז ידבר יהושע ליי ביום תת יי את

1 האמורי לפני בני ישראל ויאמר לעיני ישראל שמש בגבעון דום וירח
בעמק אילון. בקש יהודע לשחק החמה ולמה לא אמ' לה עמוד אלא דום.
אלא כל שעה שהוא מתהלך ומקלס לפני הקב"ה כל זמן שהוא מקלס יש בו
כה להלך לכן אמ' לו יהושע דום שנא' שמש בגבעון דום וכו'. אמר לו
5 השמש ליהושע וכי יש קסן אומ' לגדול אני נבראתי ברביעי ובן אדם
בששי ואתה אומ' לי דום. אמ' לה יהושע בן חורין שהוא קסן ויש לו
עבד זקן אינו אומ' לו שתוק. אברהם אבי' הקנה לו להב"ה שמים וארץ
שנא' הרימותי ידי אל יי אל עליון קונה שמים וארץ. ולא עוד אלא שנשתחוה
השמש ליוסף שנא' והנה השמש והירח עשר כוכבים משתחוים לי
10 הה"ד שמש בגבעון דום. א"ל ליהושע וכך אתה גוזר עלי שאדום. א"ל
הן. א"ל וכי כיון שאני שותק מי יאמר קילוסו של הב"ה. אמ' לה דום
אתה ואני אומ' שירה שנא' אז ידבר יהושע ביום תת יי את האמורי. ואין
אז אלא שירה שנא' אז ישיר משה וכו'. אבל סוד הדבר כי השמש שהוא
מגן יי צבאות שהוא סוד יעקב השתחוה ליוסף שהוא סוד הברית וזהו
סוד וישתחוה ישראל על ראש המטה שהוא משתחוה ליוסף ואע"פ שהוא
15 בנו. וזהו שא' רז"ל תעלה בעידוניה סגיד ליה. אע"פ שהוא בני וכיון
שהוא מלך אנהוג לו כבוד והלא מלך הוא ועכשיו נחקקים חלומי |
הה"ד והנה השמש והירח ודאי. שאל ר' אמי את ר' שמואל סו ע"א
בר נחמן מהו ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ומנחה סהורה. התורה מזהרת
20 ואומרת השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה. כי אם במקום
אשר יבחרתי באחד שבטיך שם תעלה עולותיך וזהו שכתו' איש איש
מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ
למחנה. ואל פתח אוהל מועד לא הביאו להקריב קרבן ליי. אמ' להם*
אסור לכם לשחוט חוץ מאהל מועד. ר' ישמעאל אומ' היו יסדאל מתאווין
25 לאכול בשר באותו שעה היתרו* עצמן מן השחיטה שלא לשחוט חוץ לאהל
מועד ולמה כן אלא שהיו להוסיף עד עכשו אחרי ע"ז. ומניין שהיו שוחטין
לע"ז שכך כתי' ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים אשר הם זונים אחריהם.
וכיון שבקשו ליכנס לארץ באו להם אצל משה אמ' לו ר' אם בקשנו
לאכול בשר היאך נעשה. אמ' להם לשעבר כשהייתם במדבר היה לכם
30 לשחוט* חוץ לאהל מועד אבל כשאתם נכנסין לארץ מותר לכם בכל
מקום הה"ד כי ירחיב יי אלהיך את גבולך כאשר דבר לך ואמרת אוכלה
בשר כי תאווה נפשך לאכול בשר בכל אות נפשך תאכל בשר. אמ' להם

1 לא בשביל שהתרחי לכם את השחיטה תהיו נוטלין מן הצאן ושוחטין.
 משה היה מלמד להם לישראל ואמ' להם אם יש לכם כבשים מה שאתה
 גוזז מהם לכסות שלך הה"ד כבשים ללבושך ומחיר שדה עתודים. מהו
 ומחיר שדה עתודים שכר שאתה עושה מן העתודים הוי' לוקח בהם שדה.
 5 ודי' חלב עזים דיין חלב עזים ללחמך וללחם ביתך. אמ' ר' עקיבא ראה
 היאך הב"ה חס על נכסיהן של ישראל. הרימה אתה אומ' מכאן וזבחת
 מבקרך ומצאנך מה שהן יולדות. לא תהא נוטל מן הצאן ושוחט ולא נוטל
 ומקריב אלא ממה שהם מולידות. ומנין שכתו' כן כל הבכור אשר יולד
 בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש ליי אלהיך. ממה שהן מולידות אתה נוטל
 10 ורשאי להקריב. אמ' ר' אלעזר בן עזריה למדה אותך התורה דרך ארץ
 אם יהיה לאדם מישראל עשרה ליטרין של כסף יהא אוכל ירק ואם יהיה
 לו עשרים יהיה אוכל בשר וכל כך למה כדי לחוס על ממונך של ישראל.
 אמ' ר' אלעזר בן שמוע כשהוא לוקח בשר משבת לשבת לא יהא לוקח
 עד שיהא נמלך באנשי ביתו. מנין שכך כתי' ואמרת אוכלה בשר לפי'
 15 היה משה מזהיר לישראל שלא יהיו מרבין באכילה ובשתייה.
 תנא ר' חייא* בא וראה הב"ה הוציא עשר כתרים למעלה והם
 קדושים שהב"ה מתעטר בהם ומחלבש בהם והוא בהם והם בו והם |
 קשורים זה בזה כשלהבת הקשורה בנחלת ואין שם פירוד טו ע"ב
 כלל אלא הכל ייחד אחד. כנגד זה יש עשר כתרים שאינן קדושים למטה
 20 והם אחוים בזוהמה השופר* תמורת בהר הקדש תחכמה ועל זה נקראים
 חכמות. תאנא עשרה מני חכמות אלו ירדו לעולם וכולם הם נשתאבו במצרים
 חוץ מאחד שנתפשט בעולם וכולם הם מיני כשפים וקסמים וחרשים ומהם
 יודעים המצריים חרשים על כל בני העולם. וכשהמצריים רוצים לעשת
 קיבוץ בכשפיהם הם יוצאין לשדה להרים גבוהים וזובחין זבחים ועושין
 25 גומות בארץ ומסבבים אותו דם סביביו של אותו הגומא ושאר בדם מקבצים
 בגומא והבשר מניחין עליו ומקרבין קרבנותיהם לאותן מינין רעים ומתקרבין
 כאחד ומתפייסים עמהם באותו ההר. וישראל כשהיו בשעבוד תחת ממשלתם
 היו מקרבין ולומדין מהם והיו טועים אחריהם הה"ד כמעשה ארץ מצרים
 וכו' וכתי' ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים אשר הם זונים אחריהם
 30 וכו'. תאנא בשעה שהיו מקריבין להם על גבי השדה והיו מזמנין אותו
 דם ומקדיבין קרבניהם היו מתקבצים כל אותן מינין רעים ורואין אותן
 כדוגמת שעירים כולם מליאים שער ומודיעים להם מה שהם צריכים*

1 ד"א איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב ואל
 פתח אוהל מועד לא וכו'. ר' חייא פתח שוחט השור מכה איש זובח השם
 עורף כלב מעלה מנחה דם חזיר. מי שהוא גונב שורו של חבירו ושחטו
 כאלו לבעליו הוא שוחט. ד"א שוחט השור מכה איש. באו וראה עד שלא
 5 הוקם המשכן היו הבמות מותרות ועבודה בבכורות. משהוקם המשכן נאסרו
 הבמות ועבודה בכוהנים. אמ' הקב"ה מי שהוא מקריב שור חוץ מאהל
 מועד כמכה איש כאלו נפש שוחט שנא' דם יחשב לאיש ההוא דם שפך
 ונכות וכו'. וכל מי שהוא שוחט במשכן יכבדנני שנא' זובח תודה יכבדנני.
 ומה שכר אני פורע לו כשאביא ישועה לישראל הוא זוכה לראות בה
 10 שנא' ושם דרך אראנו בישע אלהים. אמ' ר' אבהו כל ישועה שבאת
 לישראל היא של הקב"ה שנא' עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו. אמרו
 ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם הואיל ואמרת עמו אנכי בצרה הושיעה
 ימינך וענינו שאם אתה עונה אותנו הישועה שלך היא שנא' ולך לישועתה
 לנו. כדי שלא תהא הימין לאחור הה"ד השיב אחור ימינו מפני אויב.
 15 אצ"ל כשהימין שהוא חסד של אברהם שולט בעולם אזי כל
 בעלי דינין הם וזוהמותיהן הם נכפפים | מפני הימין ואם לאו טו ע"א
 כביכול הימין הוא נצוח וכפוף ונלגל האויב מתגלגל למעלה וידן של
 ישראל ירדה למטה וידן של אומות העולם שולטת למעלה והסוד בזה
 והידים ידי עשו.
 20 ד"א הקול קול יעקב וכו'. כל זמן שקול יעקב שהם ישראל
 נשמע קולם בבתי מדרשות ובבתי כניסיות שהם עוסקים בתורה והוגים
 בה יומם ולילה אזי אין אומה ולשון יכול לשלוט עליהם הה"ד הקול
 קול יעקב וכו'. אבל אם חס ושלוט הם מתפרקים מן התורה ופורשים ממנה
 אזי סמין ליה והידים ידי עשו כי אז ידי עשו ושאר האומות שולטים
 25 עליהם. והסוד בזה ופרקת עולו מעל צוארך. פי' הם פרקו עול התורה
 מעל צוארם אזי תהי אתה שולט עליהם.
 אמ' ר' ברכיה ראה מה כתי' גילי מאד בה ציון הריעי בת
 ירושלם הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע הוא עני ורוכב על חמור ועל
 עיר בן אתונות. צדיק ומושיע אין כתי' כאן אלא צדיק ונושע הוא. וכן
 30 כתי' אמרו לבת ציון הנה ישעך בא הנה שכרו אתו. הנה מושיעך אין
 כתי' כאן אלא הנה ישעך. כביכול הוא נושע. אמ' ר' מאיר ויושע יי
 ביום ההוא את ישראל. ויושע כתי' כביכול בישראל הוא נגאל. וכל

1 זמן שישראל נגאלין כאלו הוא נגאל. וכתי' אשריך ישראל מי כמוך עם נושע ביי וכו'. עם הושע ביי אין כתי' אלא עם נושע ביי. אמ' הב"ה לישראל בעולם הזה הייתם נושעים על ידי אדם. במצרים על ידי משה ואהרן. בימי סיסרא על ידי ברק ודבורה. במדינים על ידי שמגר בן ענת. הה"ד ואחריו היה שמגר בן ענת ויך את פלשתים שש מאות איש במלמד הבקר ויושע גם הוא את ישראל. וכן על ידי השופטים ועל ידי שהיו בשר ודם הייתם חוזרין ומשתעבדין אבל לעתיד לבא אני בעצמי אנאל אתכם ושוב אין אתם משתעבדין שנא' ישראל נושע ביי תשועת עולמים לא תבושו ולא תכלמו עד עולמי עד. ועוד פתח ואמ' ויגבה יי צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה. אימתי נעשה הקב"ה גבוה בעולמו. כשיעשה משפט באומות העולם שנא' נצב לריב יי ועומד לדין עמים.

אבל סוד הדבר ויגבה הוא רומז למדת המחשבה שהוא כ"ע שהוא גבוה מעל גבוה כי הוא גבוה על כל המדרגות התחתונות לו הה"ד כי גבוה מעל גבוה שומר, יי רומז למדת התפ' שהוא נקרא יהיה והוא מדת יעקב והוא הבריה התיכון והוא עץ החיים העומד באמצע הגן כי הוא מקבל משקה מן מבוע של הנחל ומשפיע לגן יי. צבאות רומז לנצח והור שהם צבאות והם מראות הצובאות שהם באהל מועד. ד"א צבאות רומז ליסוד שהוא סוד הברית אלה הקודש. צבאות בשביל שהוא אלה בצבא שלו. במשפט רומז למדת התפ' שהוא נקרא משפט | בשביל סז ע"ב שהוא מקבל מצד החסד ומצד הגבורה לכן הוא אינו דין גמור ולא רחמים גמור אלא בינוני כי הוא ממוצע בין שני הפכיים בין דין ורחמים. לכן הוא נקרא משפט. ד"א משפט רומז ג"כ למלכות שנקראת משפט כי היא השופטנית ששופטת בשערים של המלך והסוד בזה שופטים ושופרים תתן לך וכו'. והסוד בזה והיא שפטה את ישראל בעת וכו'. והאל הקדוש רומז לעולם החכמה שנקראת קדוש בשביל שהוא קדש הקדשים לכן הוא נקרא האל הקדש. נקדש בצדקה בשביל שהוא נותן כל קדושה בצדקה שהיא המטרונותא כי הוא יעשה עמה צדקה כדרך שעושה העשיר לדל.

וכתי' ועתיק יומין יתיב לבושיה כחלג חורר ושער רישיה כעמר נקי כורסייה שביבין דינור וגלגלויה נור דליק. מהו כרסון רמיו וכי כסאות רבות הן והא כתי' ואראה את יי יושב על כסא רם וכו'. וכתי' מלך יושב על כסא דין. מהו כרסון רמיו. ר' יוסי הגלילי ור' עקיבא.

1 אחד מהן אומ' כרסון רמיו זה הכסא ואופרין* שלו. ואחד אמ' אלו כסאות של אומות העולם שעתיד להפכן הה"ד והפכתי כסא ממלכות והשמדתי חוק מלכות הגוים וכו'. תדע שכך הוא שהוא אומ' כרסון רמיו שכן הוא אומ' סוס ורוכבו רמה בים. ורבנן אמ' מהו כרסון רמיו לעתיד לבא הקב"ה יושב והמלאכים נותנין כסאות לגדולי ישראל והן יושבין והקב"ה יושב כאב בית דין ודיןין לאומות העולם הה"ד יי במשפט יבא עם זקני עמו ושריו. על זקני עמו ושריו לא כתי' אלא שהב"ה יושב עם הזקנים ושרי ישראל ודין לאומות העולם ומי'הן אלו כסאות בית דוד וזקני ישראל שנא' כי שמה ישובו כסאות למשפט כסאות לבית דוד.

אבל סוד הדבר ועתיק יומין יתיב זהו עתיק העתיקין שהוא סתום של כל הסתימות וטמירא של כל הסמירות והוא מופלא ונעלם ונקרא עתיק יומין פי' רומז לחכמה ובינה שנקראים ימים והסוד בזה ואהיה שעשועים יום יום ועתיק הוא מושל באותן הימים לכן נקרא ועתיק יומין. לבושיה כחלג חורר פי' שהוא כ"ע שמראהו לבן כשלג והסוד בזה בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן וכו' ובשביל זה כתי' אם יהיו חסאיכם כשנים כשלג ילבינו וכו'. והסוד וללבן שתי בנות והבן זה מאד. ושער רישיה כעמר נקא פי' שער ראשו שהם הקוצות התלחלים שהם בראש הקדוש הם לבנים כצמר נקי שהוא עומד בתיקון יפה ונאה ואין ביניהם שום סיבוב ועירבוב אלא כלם סדורים זה על זה כאותו הצמר הלבן הנקי המתוקן בתיקון נאה ויפה. כורסייה שביבין דינור רומז למדת הגבורה שהוא אש הה"ד כי יי אלהיך אש אוכלה הוא.

אמ' ר' פנחס בשם ר' חלקיה דרומא* | בשם ר' מאיר יז ע"א אם אתה אומ' כי שמה ישובו כסאות למשפט מהו ועתיק יומין יתיב אלא שהוא יושב ביניהן כאב בית דין ודין עמהן את האומות לכן כתי' עד ד' כרסון רמיו. פי' ב"ע שהוא מלך הב"ה הוא יושב בין חכמה ובינה שהם זקני ישראל ושריו והוא יושב ביניהן כאב בית דין. פי' כאב הוא כ"ע של תפ' שהוא הבריה התיכון והבן זה. מהו ושער רישיה כעמר נקי בשביל שהקב"ה מנקה עצמו מאומות העולם ופורע להם שכר מצות קלות שעשו בעולם הזה כדי לדון אותם ולחייבם לעולם הבא כדי שלא יהא להם פתחון פה ולא ימצא להם זכות שנא' ומה יענה מלאכי גוי' כי יי יסד ציון ובה יחסו עניי עמו. מיד הוא עושה בהם את הדין באותה שעה הב"ה נעשה גבוה בעולמו הה"ד ויגבה יי צבאות במשפט וכו'. מהו והאל הקדוש נקדש

1 בצדקה שהוא מתקדש בעולמו בצדקה שהוא מלמד על ישראל הה"ד אני מדבר בצדקה רב להושיע. אמ' הב"ה לישראל אני מתקדש בכס שנא' כי בראותו ילדיו מעשה יד בקרבו יקדישו שמי והקדישו את קדוש יעקב וכו'. וכן הוא אומ' ישראל אשר בך אתפאר. ואתם מתקדשים בי ואני מתקדש בכס שנא' והתקדשתי והייתם קדושים כי אני יי מקדשכם. אמ' הקב"ה לישראל עד שלא בראתי את עולמי היו מלאכי השרת מקלסין אותי בכס ומקדישין את שמי בכס הה"ד ברוך יי אלהי ישראל מן העולם ועד העולם. כיון שנברא העולם ונברא אדם הראשון אמרו המלאכים רבונו של עולם זהו שאנן מקלסין אותך בשמו. אמ' להן לא. נגב הוא שנא' ותאכל מן העץ וכו'. בא נח אמרו לפניו זהו. אמ' להם לא. שכור הוא שנא' וישת מן היין וישכר וכו'. עמד אברהם אמ' לפניו זה הוא. אמ' להם לא. גר הוא שנא' גר ותושב אנכי וכו'. בא יצחק אמ' לפניו זה הוא. אמ' להם לא. אוהב לשונאי הוא שנא' ויאהב יצחק את עשו וכו'. כיון שבא יעקב אמ' לפניו רבונו של עולם זה הוא. אמ' להן הן. וכן הוא אומ' ויאמר לו אלהים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל וכו'. לכן נקראו כל ישראל על שמו. באותה שעה קידש הב"ה את ישראל לשמו שנא' ישראל אשר בך אתפאר. אמ' להן הב"ה הואיל ונקדשתם לשמי עד שלא בראתי העולם היו קדושים כי קדוש אני שנא' קדושים תהיו. מלה"ד למלך שקידש אשה אמ' לה הואיל ונתקדשת לשמי אני מלך ואת מלכה כשם שהוא כבודי כך הוא כבודך למה שאח אשתי. כי המלך רומז להפ' שהוא החתן הה"ד כחתן יכהן פאר וככלה תעדה כליה. והאשה היא כנסת ישראל שהיא המסרוניתא שהיא הכלה המהוללה והכלולה בכל יופי. ובא המלך שהוא החתן וקידשה בכל מיני קידושין עליונים וקישטה ותיקנה וטהרה במים של המבוע | של יז ע"ב

25 הנחל העמוק הה"ד ונהר יוצא מעדן. אפי' יהיה זווג של כל העולמות והשמחה והחדוה תהיה בכל. כך אמ' הקב"ה למשה לך וקדש את ישראל שנא' לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכו'. קדשם הב"ה ואמ' להם לישראל ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש וכו'. ממלכות כהנים לא כתי' אלא ממלכת כהנים ואם מקריבין הקורבנות ומדיקים המדות זה עס זה אזי ממליכים הכהנים לכנסת ישראל שהיא המסרוניתא ומכניסין אותה עס המלך יי צבאות. אזי היא נקראת מלכה ושולטנית על כל העולמות כי כל טוב העולמות בידה והסוד כזה המושל בכל אשר לו. וכתי' וכל טוב אדוניו

1 בידו. וגוי קדוש למה כי קדוש אני. אפי' אתם תהיו קדושים כשם שקדשתי אתכם לשמי שנא' דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו וכו'. אמ' להם הקדוש זכיתם אתם נקראין עדת קדושים. לא זכיתם אתם נקראים עדת רעה הה"ד עד מתי לעדה הרעה וכו'. ר' יוסי פתח ועתה לא כימים הראשונים אני לשאירית העם הזה נאם יי כי זרע השלום הנפץ תתן פריה והארץ תתן את יבולה והשמים יתנו סלם והנחלתי את שאירית העם הזה את כל אלה. מהו ועתה לא כימים הראשונים אני. כיון שיצאו ישראל ממצרים והיו מהלכין במדבר הוריד להם הקב"ה את המן והגיו להם את השליו והעלה להם את הבאר והיה כל שבט ושבט עושה אמת המים ומכניס אצלו ונוטע תאנים ורמונים ועושיין פירות בן יומן כשם שהיה מתחלת ברייתו של עולם עושה פירות למינו. חסא אדם הראשון היה זורע חטים וצומח קוצ ודרדר. משנסתלקה הבאר מה כתי' שם לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון ומים אין לשחתות. אמ' לו הב"ה למשה אמור להם לישראל כשתכנסו לארץ אני מחזיר לכם את כל הטובה שנא' כי יי אלהיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עינות ותהומות יוצאים בבקעה ובהר. ארץ חסה ושעורה וגפן וכו'. ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם וכו'. ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תתצוב נחושת. וכיון שבאו לארץ התחילו חוטאין שנא' ואביא אתכם אל ארץ הכרמל לאכול פריה וטובה וכו'. ולא היתה עושה פירות כראוי. והיו זורעין הרבה ומביאין מעט לפי שבטלו הבכורים שנא' זרעתם הרבה והבא מעט אכול ואין לשבעה מבטל לחם הפנים. שתו ואין לשכרה משבטל ניסוך היין. לבוש ואין לחום לו משבטל בגדי כהונה. אבל לעתיד לבא אין הקב"ה עושה כן שנא' ועתה לא כימים הראשונים אני לשאירית | העם הזה נאם יי.

25 אבל יש לך להסתכל בסוד הדבר כי הבאר שהעלה להם הקב"ה לישראל הוא רומז לסוד באר שחפרוה שרים. כמו הבאר שהוא מתמלא מן המקורות והמבועות כך כנסת ישראל היא מתמלאת מן המבועות והמקורות העליונים אשר לא יכזבו מימיו לעולם. והסוד בזה וירא והנה באר בשדה והנה שם שלשה עדרי צאן. ועוד כתי' שתה מים מבורך ונוזלים מתוך בארך. למה באר בתחלה ואחר כך בור. אלא כל זמן שכנסת ישראל מתמלאת מן המקורות העליונים שהוא הנהר שאינו פוסקין מימיו נקראת באר. אבל אם חס ושלוש אם אין כנסת ישראל מקבלת מן הנהר ההוא אז כביכול היא חסירה ופגומה ונקראת בור והסוד בזה והבור רק אין בו מים פי'

1 מים של העליונים אבל נחשים ועקרבים יש בו פי' מים שאובין ומים סרוחין ומים הפוסלין את המקוה ומים המאריים. אזי היא כביכול מקבלת מצד החיצוניות והסוד בזה ותסמא הארץ והבין זה מאד ודום ליי. לכן זה הבאר שהעלה הב"ה לישראל היה במילואו מן העליונים והיו בהם מים מתוקים ומים צלולים ומים טהורים הה"ד וזרקה עליכם מים טהורים וטרהרתם והיה כל שבט ושבט עושה אמת המים ומכנים אצלו ונוסע תאינים ורמונים וששין פירות בן יומן. פירוש בשיבא השפע הטוב מעולם המחשבה שהוא סוד כ"ע שהוא עתיק דעתיקין וסתימא דסתימין אזי כל המדות מקבלות משקה כל אחד ואחד הראוי לו הה"ד ותתן טרף לביהה וחוק לנערותיה. אזי כל שבט ושבט שהם י"ב שבטים הקדושים שהם מסבבים הכסא שהם כתובים תחת י"ב הויות וי"ב חדשים וי"ב מזלות וי"ב אבני קדש וי"ב בתים כל אחד ואחד מקבלין משקה הראוי להם אזי הם עושין אמת המים. אז תפ' ישראל נקראת אמת מלש' אמת על שם שהוא חותם של המלך שנקרא אמת וזהו אמת חותמו. כי אל"ף של אמת הוא רומז לכ"ע שנקרא אל"ף על שהוא פלא מלש' כי יפלא ממך דבר וכו' וכיון שהוא נסתר ונעלם מלהשיג לכן הוא נקרא מחשבה כמו המחשבה שהיא נסתר ונעלמת באדם ואין אדם יכול להראותה ולציירה כדרך שאר התוארים אלא היא רואה כל הנמצאים והיא בעצמה אינה נראית פי' המחשבה כך כ"ע הוא רואה ומסתכל ומביט בכל הנמצאים והוא אינו נראה ואינו מושג לשום נברא בעולם לכן הוא נקרא מחשבה. אל תקרי מחשבה אלא מח שבה פי' מוח שבה רוצה לומר | המוח הקדוש שהוא בתוך כח' ע' יח ע"ב שהוא יושב באויר זך וטהור שאינו נתפס בשכל ורעיון. ד"א מוח אותיותיו הם חום בשביל שמשם יבא חום של החיונות של המחשבה. כי מן המחשבה יתהווה הרהור ומן הרהור התאווה והתאוה היא נשלחת אל הכביד והכליות אזי יתעוררו הכליות בכח התאווה ושולחים מים טהורים ונקיים כנגד הנקבה ומשם יתהוו פירות של הנשמות הקדושות הנשלחים לזה העולם והם נקראים פרי מעשיו של הקב"ה שהוא תפ' ישראל הה"ר בנים אתם ליי אליהם וכת' ממני פריך נמצא. פי' ממני ודאי. כי כל הנשמות הקדושות היורדים לעולם ודאי ממנה הם מתאצלים ובאים לעולם. נמצא שכל הנמצאים והנבראים יתאצלו ונמצאו מאותו חום של המוח הקדוש והסוד בזה כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם וכו'. לכן האל"ף של אמת רומז לכ"ע והבין זה. מ' רומז לנהר שהוא היובל והסוד ועל יובל ישלח שרשיו.

1 כמו המ"ם שהוא פתוח מלמטה וסחום מלמעלה לרמוז לך למדת היובל שהיא פותחת עצמה כדי ליתן מים לעולמות שלמטה לכן הוא פתוח מלמטה. וסחום מלמעלה בשביל שהוא נסתם ונסגר מכ"ע שהוא אין ואפס כי הוא נדבק מין למינו לכן המ"ם סחום מלמעלה ופתוח למטה בשביל שהוא עומד בין שני התחומין בין עולם הסחום ובין עולם הנגלה. כי הבינה היא סתומה עם העליונים ופתוחה עם התחתונים. וזהו סוד שאסור לו לאדם לשנות מנהג המדינה אלא נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם וחומרי מקום שיצא משם והבין זה והמשכיל יבין. ד"א למה המ"ם שהוא הבינה פתוח מלמטה אלא לרמוז שהבינה נקראת תשובה ובשביל שהוא מקבל לכל שבי פשע וידו פתוחה לקבל השבים אליו לכן הוא נקרא תשובה. והסוד בזה כי עפר אתה ואל עפר חשוב ולכן היא פתוחה למטה. ד"א המ"ם פתוחה רומז למדת התפ' שהוא זכר כי הזכר אינו צריך שמירה והנקבה שהיא עט' ישדאל היא צריכה שמירה והסוד בזה שהכלה והחיה צריכין שמירה והבין זה מאד. ד"א מ"ם סתומה רומז למדת היסוד שהוא סוד הברית שהוא ג"כ צריך שמירה בשביל שהוא נחשב במלכות יי כי הוא והיא אחר. והסוד בזה למרבה המשרה ולשלום אין קץ כי הוא נקרא מדת השלום הה"ר הנני נוטה אליה כהר שלום וכנחל שוטף וכו'. תי"ו מן אמת רומז למדת העט' כמו שאמרנו. נמצא | שאלו שלש מדרגות שהם כ"ע יט ע"א ותפ' ועט' הם סוד אמת. לכן אל* ג' ספי' נקראו אמת המים כי כל המים של כל העולמות לא יצאו אלא על פי אלו ג' מדרגות שהוא מדת שורק כגון זה. שהנקודה הראשונה רומז לכ"ע ואמצעית רומז למדת התפ' שהוא אמצעי והוא הבריה התיכון. והאחרונה רומז למדת המלכות ונמצא שעל ידי אלו שלשה קשרים יתהוו ויתציירו כל הנבראים וכל הנמצאים. משנסתלקה הבאר מה כח' שם לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון ומים אין לשחות. כשכביכול כנסת ישראל יסתלקו ממנה מקורות העליונים שמשפיעים לה אזי היא כביכול אין לה זרע שהם נשמות הקדושים שהם נשלחים לה מלמעלה ממקום כ"ע שהוא סוד המחשבה העמוקה הה"ד לא מקום זרע כי בעט' שנקראת מקום אין שם זרע של הנשמות. ותאנה היא נקראת תאנה ואין תאנה אלא תואנה כי היא בתואנה ובמריבה בין עם טמא המתדבקים בה והסוד בזה והיה העט' כמתאוננים והבין זה. ד"א תאנה היא תאנה משם שהיא נקראת תאנה כמו התאנה שעליה מרים כך כנסת ישראל היא כביכול

- 1 היה מרה בין התמורות. וגפן היא נקראת גפן הה"ד גפן ממצרים חסיע.
כמו הגפן שאינה מקבלת עליה הרכבה כך כנסת ישראל אינה מקבלת עליה
לא כח מן הכוחות מן החיצוניות אלא כ"ע שהיא משתחוה לו ותקבלהו
לאלוה הה"ד וצבא השמים לך משתחווים. ד"א למה נקראת גפן כמו הגפן
שעליה נושרות מזמן לזמן כך היא כביכול מתרחקת ומתקרבת מן זמן
5 לזמן ליכנס לבית המלך העליון הה"ד ובגפן שלשה סריגים. אלו הן נצח
והוד יסוד שהם שלשה שריגים עליונים. והיא עלתה נצה פי' שהיא
מתעלה ביניהם. ורמון רומז ג"כ לכנסת ישראל שנקראת רמון. ומים אין.
כי אין הוא כ"ע שהוא מדת המחשבה כי כל המים הבאים מלמעלה משם
10 הם באים הה"ד ומים אין לשתות. לכן אמ' הב"ה למשה אמור לישראל
כשתכנסו לארץ אני מחזיר לכם את כל הטובה. פי' הטובה הגנוזה לכם
מששת ימי בראשית הה"ד מה רב טובך אשר צפנת לכו' פי' אותו אור
העליון ששימש כשנברא העולם כשקמו אינשי פושעי הדור מיד גזו
הקב"ה לצדיקים הה"ד וימנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר. לכן זה
15 האור עתיד הקב"ה להאיר לישראל הה"ד והיה אור הלבנה כאור החמה
ואור החמה וכו' וכתי' כי יי אלהיך מביאך אל ארץ | טובה יס ע"ב
ארץ נחלי מים וכו' פי' כנסת ישראל שהוא ארץ התחתונה כל הנחלים
והמקורות של כל העולמות כולם שופכים לה הה"ד כל הנחלים הולכים
אל הים והים אינינו מלא וכו' פי' כל הנחלים היורדים מכ"ע הם הולכים
20 אל הים ההוא אע"פ אינינו מלא כי היא שואבת כל המימות והיא עדיין
יבשת והסוד יבשה הארץ וכו'. עיינות של כ"ע המחפשטים מן מבוע של
כל. ותהומות פי' מימות של כל התהומות ההם כולם הם נותנים לה. כתי'
ארץ חסה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש. הם עשרה תיבות
כנגד עשרה מדות הנעלמים. ארץ אשר אבניה ברזל. פי' אבניה רומז
25 למדת הגבורה שהוא קשה כברזל הה"ד והסירותי את לב האבן מברכס
וכו'. ומהרריה תחצוב נחשת. פי' גבורה והוד נקראים הרים למלכות
שהיא נקראת נחשת.
- אמ' להם הב"ה לישראל אע"פ שתמצאו אותה מלאה לא תאמרו
נשב ולא נסע אלא היו זהירין בנטיעה הה"ד כי תבואו אל הארץ ונטעתם
30 כל עץ מאכל וכו'. כשם שנכנסתם ומצאתם נטיעות שנשעו אחרים אף
אתם היו נוטעים לבניכם שלא יאמר אדם זקן אני כמה שנים אני חי למה
אני עומד ומתיגע לאחרים למחר אני מת. אמ' שלמה המלך ע"ה את הכל

- 1 עשה יפה בעתו גם את העולם נתן בלבם*. אמ' הקב"ה לישראל למדו
ממני כביכול ראה מה כתי' ויטע יי אלהים גן בעדן מקדם. בא וראה צריך
אדם ליטע נטיעות מלמטה כדי שימשוך הברכות עליהם מן אותן הנטיעות
העליונים הקדושים שנטע הקב"ה בעדן העליון.
- 5 פתח ואמ' צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה וגו'. צדקתך
כהררי אל אלו הם הצדיקים שנמשלו בהרים הה"ד שמעו הרים את ריב
יי והאיתנים מוסדי ארץ. משפטיך תהום רבה שנא' בהם ונער פרעה וחילו
בים סוף. ואמ' תהומות יכסיומו ירדו במצולות וכו'. ד"א צדקתך כהררי
אל אלו הם הצדיקים מה ההרים מעלין עשבים אף הצדיקים מעלין מעשים
10 טובים לפני הב"ה. משפטיך תהום רבה אלו הרשעים מה תהום אינו מעלה
עשבים אף הרשעים אין להם מעשים טובים. ד"א צדקתך כהררי אל מה
ההרים ראויים הם להזרע ועושין פירות כך הצדיקים עושין פירות ומטיבין
לעצמן ומטיבין לאחרים. לה"ד לפעמון של זהב והזוג שלו מרגלית כך
הם הצדיקים מטיבין לעצמן ומטיבין לאחרים שנא' אמרו צדיק כי טוב כי
15 פרי מעלליהם יאכלו. משפטיך תהום רבה אלו הם הרשעים מה התהום
הזה אינו | יכול להזרע ואינו עושה פירות כך הרשעים אין כ ע"א
להם מעשים טובים ואינן עושין פירות אלא מצירין לעצמן ומצירין לאחרים
הה"ד אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו רע לעצמו ורע לאחרים.
- 20 ד"א צדקתך כהררי אל פי' צדקתך על משפטיך כהררי אל תהום רבה*.
מה ההרים הללו כובשין את התהום שלא יעלה ויציף את העולם כך מעשיהם
של הצדיקים כובשין את הפורענות. ד"א צדקתך כהררי אל מה ההרים
הללו אין להם סוף כך אין סוף למתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא.
משפטיך תהום רבה מה תהום אין לו חקר כך אין חקר לפורענותן של
רשעים לעתיד לבא. ד"א צדקתך כהררי אל. ר' ישמעאל ור' עקיבא
25 ר' ישמעאל אומ' הצדיקים שהם עושין את התורה שנתנה מהררי אל הב"ה
עושה עמהם צדקה כהררי אל והרשעים שאינן עושין את התורה שניתנה
מהררי אל הקב"ה מדקדק עמהם עד תהום רבה. ר' עקיבא אומ' אחד
אלו ואחד אלו הב"ה מדקדק עמהם. מדקדק עם הצדיקים וגובה מהם מיעוט
מעשים רעים שעשו בעולם הזה בשביל לפרוע להם הטוב לעולם הבא.
30 ומשפיע שלווה לרשעים ומשלם להם מיעוט מעשים טובים שעשו בעולם
הזה בשביל לפרוע להם הרע לעתיד לבא.
- פתח ואמ' ב' מי בשחק יערך ליי ידמה ליי בבני אליהם.

1 אמ' הב"ה מי שהוא עושה מעשי יהא דומה לו*. אמ' ר' לוי משל למלך שבנה מדינה והדליק בתוכה שני פנסין והיו כל אוכלוסין קוראין לו אגוסטא. אמ' המלך כל מי שבנה מדינה כזאת והדליק בתוכה שני פנסין כשם שהדלקתי אני קראו לו אגוסטא ואיני מקנא בו. כך הב"ה ברא שמים וארץ ונתן בו שני פנסין שיהיו מאירין את העולם חמה ולבנה הה"ד ויתן אותם אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ. אמ' הב"ה כל מי שיכול לעשות שני* מאורות הללו שיהו מאירין לעולם יהא שווה לי שנא' כי מי בשחק יערך ליי אם ערך שני פנסין אלו ידמה לי ואין יערך אלא אורה הה"ד על המנורה הטהורה יערך את הנרות לפני יי תמיד. הה"ד כי מי בשחק יערך ליי.

10 זהו שכחי' שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה המוציא במספר צבאם לכלם בשם יקרא וכו' ואל מי תדמינוי ואשוה יאמר קדוש. אל תהא קורא יאמר קדוש אלא יאמר קדוש. כי מי בשחק יערך ליי. אמ' ר' אבהו הלוי מי כמוכה מאיר עיני חשוכים כעניין שנא' על המנורה הטהורה יערך את הנרות. ד"א כי מי בשחק יערך | אמ' ר' אבון הלוי כ ע"ב מי כמוכה באלים מלביש ערומים ואין יערך אלא מלביש ערומים שנא' וערך בגדים ומחיתך. ד"א כי מי בשחק וכו' אמ' ר' אבון הלוי אין יערך אלא מלחמה שנא' ויערכו אתם מלחמה בעמק וכו'. ד"א כי מי בשחק יערך ליי מי כמוכה זן את הרעבים ואין יערך אלא מזון שנא' ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני יי תמיד מאת בני ישראל. ד"א כי מי בשחק יערך ליי וכו'. בשעה שבקש הקב"ה לבראות את האדם היו מלאכי השרת אומ' מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו מה אתה מבקש מן האדם הזה. אמ' להם הב"ה ומי מקיים מצותי וחוקתי ותורותי. ומה אמרו לו אנו מקיימין תורתך אמ' להם זאת התורה אדם כי ימות באהל. ואתם אין ביניכם מיתים. וכחי' בה אשה כי תזריע וילדה זכר ואתם אין לכם ילדות. וכחי' בה את זה תאכלו ואת זה לא תאכלו ואתם אין ביניכם אכילה. לכן אין התורה יוצא מאצליכם* הה"ד לא תמצא בארץ החיים. כיון שאמ' הקב"ה לישראל שיעשו לו משכן ומזבח העולה ומזבח הקטורת התחילו מקריבין בתוכן התחיל הקב"ה מצוה כמה מצות על כל דבר ודבר והן עושין התחיל הקב"ה אומ' למלאכי השרת מי ביניכם עורך לי כשם שישראל עורכים לי שהייתם אומ' לי מה אנוש כי תזכרנו. ישראל עורכים לי קרבנות הה"ד וערך הכהן אותם על מזבח העולה וכו'. עורכים לי שולחנות כמו שנא' ביום השבת ביום השבת וכו'. או יש ביניכם עורך נפשות כמו

1 שנא' איש כי יפלא נדר בערכך נפשות ליי. הה"ד כי מי בשחק יערך ליי.

5 ושינינו כמה מתנות נבראו בעולם. כך שנו רז"ל שלש מתנות טובות ברא הקב"ה בעולמו תכמה וגבורה ועושר. זכה אדם לאחת מהן נוטל חמדת כל העולם. זכה בחכמה זכה בכל. זכה בגבורה זכה בכל. זכה לעושר זכה לכל. אימתי בזמן שהיא מתנות שמים ובאות בכח התורה אבל גבורתו ועשרו של בשר ודם אינו כלום שכן אמ' שלמה המ' ע"ה שבתי וראה תחת השמש כי לא לקלים המרוץ ולא לגבורים המלחמה וגם לא לחכמים לחם וגם לא לנבונים עושר וגם לא ליודעים חן כי עת ופגע יקרה את כולם. וכן ירמיה אמ' כה אמ' יי אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו ואל יתהלל עשיר בעושרו. כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי וכו'. ומתנות אלו שאינן מן הקב"ה סופן להפסק ממנו. שנינו שני חכמים עמדו בעולם אחד מישראל ואחד מאומות העולם. אחיתופל מישראל ובלעם מאומות העולם. ושניהם אבדו מן העולם הזה ומן העולם הבא. שני גבורים עמדו בעולם אחד מישראל ואחד מאומות העולם. שמשון מישראל וגלית מאומות העולם ושניהם אבדו מן העולם. שני עשירים עמדו בעולם אחד | מישראל ואחד מאומות העולם. כא ע"א קרח מן ישראל והמן מאומות העולם. ושניהם אבדו מן העולם. למה לפי שלא היה מתנתם מן הב"ה אלא הן חוטפין אותה להן. וכן אתה מוציא בבני גד ובני ראובין שהיו עשירים הרבה והיה להם מקנה גדול וחבבו את ממונם וישבו להם חוץ מארץ ישראל לפי' גלו תחלה מן השבטים שנא' ויגלם לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשה. מי גרם להם על שהפרישו עצמן מן אחיהם בשביל קניינם הה"ד ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד וכו'. זש"ה כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים. כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים. מהו לא ממוצא וממערב לא ממה שאדם יוצא ועמל בסחורה והולך למזרח ולמערב וחוזר על המדברות נעשה עשיר. אפי' פורש בספינות והולך למזרח ולמערב וחוזר על המדברות ועל ההרים אינו נעשה עשיר. מהו ולא ממדבר הרים. אמ' ר' אבא כל הרים שבמקרא הוא לשון הרים חוץ מזה שהוא רוממות שאין האדם מתרומם מן הדברים הללו. ומה הב"ה עושה נוטל נבטים של זה ונותן לזה הה"ד כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים. למה נקרא שמן גכסים שנבטין מזה ונגלין לזה. ולמה נקרא שמן זוזים לפי שזזין מזה ונותנין לזה. וכן חנה אומ'

- 1 יי מוריש ומעשיר משפיל אף מרומס. באף שהוא מביא על זה מרומס לזה. תדע לך כשבקשו שיתעשרו בני ראובן ובני גד הפיל את המדינים לפני ישראל כדי שיתעשרו מה כתי' למעלה וישבו בני ישראל את נשי מדין ואת טפם ואת כל בהמתם ואת כל מקניהם ואת כל חילם בזו. הה"ד
- 5 ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד. שהשפיל את המדינים ורומס לבני ראובן ולבני גד. לקיים הפסו' כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים. לכן כתי' כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים. וזהו שכתו' לב חכם לימינו ולב כסיל לשמואלו. לב חכם לימינו זה משה ולב כסיל לשמואלו אלו בני ראובן ובני גד שעשו את העיקר טפלה ואת הטפלה עיקר. למה בשביל שחבבו את נכסיהן יותר מן הנפשות* שהן אמרו למשה נדרות צאן נבנה למקנינו פה ואחרי כן וערים לספינו. אמ' להם משה לא כך עשו את העיקר תחלה בנו לכם ערים לספכם ואחר כך וגדרות לצנאכם. וזהו כתי' לב חכם לימינו ולב כסיל לשמואלו. אמ' להם הקב"ה חיבתם ממונכם יותר מן הנפשות חייכם אין בו ברכה שנא' נחלה מבהלת בראשונה ואחריתה לא תבוך. לכן אמ' רז"ל איזהו עשיר השמח בחלקו הה"ד יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך.
- אבל סוד הדבר אל יתהלל חכם בחכמתו אין חכם אלא |
- מדת החכמה שנקראת חכם כי החכמה הוא דבר ממוצע בין כ"א ע"ב היסודות אינו מן האין ממש ולא מן היש ממש אלא הוא ממוצע ביניהם כי יש גבול בעולם החכמה שנקראת יש ויש גבול בעולם החכמה נקרא אין כמו שפירשתי* בענין הנתיב של ל"ב גתיבות כי הנתיב י"א הוא היחס הניתנת לעמוד בפני עי' העי' לרמוז לך שעד זה הנתיב הוא נקרא אין והעדר גמור ומן הנתיב של אחריו הוא התחלת היש לכן נקרא חכמה מדה בינוני ונקראת גלם שהוא מוכן לקבל הצורות*. לכן אע"פ שהחכמה עצמה אין לה להשתבת ולהתהלל על עצמה שלא ממנה חכמתה אלא מן הסבות העליונות לה פי' כ"ע שהוא מדת המחשבה וע' העי' שהוא אין סוף פי' שאין סוף לעומקותו כי הוא אפס ואין שאין אין כמותו. ואל יתהלל הגבור בגבורתו רומז למדת הגבורה שהוא גבור וחזק שבכל המדות הה"ד יי כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה יריע אף יצדיח וכו' אפילו הגבורה שהוא חזק בדינו מכל מקום אין לו להתנאות כי אין לו כח אלא מן אם הבנים שמחה שהוא אם לכל חי אע"פ שהיא רחמים מכל מקום היא נקראת דין הה"ד בראשית ברא אלהים. ואין אלהים אלא מדת הדין

- 1 שכל הדינים והגבורות יהעוררומשם. ואל יתהלל עשיר בעושרו רומז להוד שהוא עשיר מצד הגבורה הה"ד בשמאלה עושר וכבוד כי כל העושר של כל העולמות בה הה"ד מצפון זהב יאתה וכו'. לכן באתי להודיעך על אלו ג' מדות הנזכרים שכל אלו אין להם מעצמותן אלא ממתנת אלהים. כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע וכו'. כי אין לאדם להשתבח ולהתהלל כי אם בזאת פי' כי על ידי זאת שהוא כנסת ישראל יכול האדם לעלות ולחקור במציאות השכל שהוא כ"ע. אל היקרי השכל אלא השכל כי הוא נקרא שכל על דרך שכל משכיל מושכל. וכ"ש האדם הבזוי והשפל שצומד בדעת קלה שאינו יכול להלל עצמו לא בחכמה ולא בגבורה ולא בעושר אלא בזאת שהיא מחנת אלהים שהיא נותנת לו חכמה וגבורה ועושר על פי השכל העליון שהוא סוד המחשבה העליון אשר אין רעיון יכול לחפש.
- פחת ואמ' ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה כתרומת גורן כן תדימו אותה. ראשית רומז למדת החכמה שנקראת ראשית הה"ד ראשית חכמה יראת יי כי היא נקראת ראשית בשביל שהיא ראשית להשגה שיש בה ישות הה"ד להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא. עריסותיכם רומז למדת העס' שנקראת עריסותיכם מלש' ערס שהוא מטה בשביל שהיא נקראת מטתו של שלמה ששים גבורים סביב לה וכו' ועוד כתי' וישתחו ישראל על | ראש המטה. לכך ציונו הב"ה להפריש חלה כב ע"א ותרומה למה בשביל שהחלה רומז למדת הדין הקשה שהוא סוד הגבורה שכל הדינים והגבורות משם מתעוררים. חלה בני' שלש וארבעים כנגד השם של מ"ב אותיות שהוא בתוך הגבורה שנקרא מדת הדין הקשה כי הוא דין ושופט את כל העולמות ע"י אלו מ"ב שמות. לכן ציונו הקב"ה להפריש חלה כדי להסיר הדין מן העולם כדי שלא ישאר בעולם התעוררות דין כלל. כי עריסותיכם שהיא המטה הידועה נקראת בית דין הרפה והיא העיסה ואנו צריכין להסיר ממנה החלה שהוא בית דין הקשה כדי שלא יתחברו שתי בתי דינים ביחד הה"ד והסירותי את לב האבן מבשרכם וכו' והסוד בזה ויקח מאתם את שמעון והבן זה. לכן ציונו הב"ה בתורתנו הקדושה להסיר החלה מן העיסה כדי שלא יתעוררו הדינים בעולם כי אין התעוררות למטה עד שיהא התעוררות למעלה*. לכן אנו צריכין ליתן החלה לכהן ויאכלנה מאי טעמא בשביל שהכהן חסד עליון הנקרא כהן גדול בשמים הה"ד כי בחסד יכופר עון וגו' והוא מדת החסד והרחמים

1 כי אינו חפץ אלא להביא רחמים לעולמות כולם מפני חסדו הגדול. ואנו נותנין לו החלה הידועה שהיא מדת הגבורה כדי לאכול אותה ולכפוף הדין הקשה כדי שלא לשלוט על העולם ואנו כוללים השמאל בימין כדי שיבלע שם ולא יעשה רושם בעולם וזהו סוד שהמים מכבין האש. לכן כל מי שאינו מפריש חלה מעיסתו כאלו גורם התעוררות דין על העולם לכן לא יאכל אותה אלא הכהן שהוא חסד גמור והוא יסוד המים. אבל לא תאכל לנוכרי אלא כהן למה בשביל שישדאל שהוא נכרי לכהונה יש בהם קצת התעוררות דין ויכול לחבר דין עם דין של הגבורה ויצאו לעשות דין וכליה בעולם. לכן הזהרה שלא לאכול הנוכרי את החלה כי הנוכריים יש בהם התעוררות כגון תפ' שהוא ממוצע בין דין ורחמים ונצח ג"כ יש בו התעוררות דין והודו שהוא מקבל מן הגבורה יש בו גם כן התעוררות דין ויסוד ג"כ. לכן כל מי שאוכל החלה אין לו חלק באלהי ישראל בשביל שהוא עושה פגם בעליונים במקום דליכא פגם והבן זה.

הרי חלה למטה ונסכים של יין למעלה. לפי' פתח ר' חנינא ואמ' לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה וכו'.

אכול בשמחה לחמך ראשי חיבות אבל לרמוז לך שאין שמחה שלימה בעולם מיום שנחרב בית המקדש יהי רצו' שי' בם' בי' שאסור לו לאדם לשמוח יותר מדאי הה"ד שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה. כי כל המתאבל על חורבן בית המקדש סופו לראות בשמחתה הה"ד כל המתאבלים עליה.

20 מהו כי כבר רצה האלהים את | מעשיך. זה הפסוק מדבר כב ע"ב כנגד אברהם בשעה שאמ' לו הקב"ה קח נא את בנך את יחידך השכים אברהם ונסל בנו בזריזות והעלהו להר המוריה*. אמ' אברהם לפני הב"ה רבו' של עולם לחנם אמרת לי קח נא. א"ל לאו אלא להודיעך בעולם שנא' כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו וכו'. אמ' ר' שמעון בן יוחאי אמ' לו הב"ה חיך שאני מעלה עליך שאם אמרתי לך שתשחוט את נפשך לפני לא תעכב. מנין אמ' ר' שמעון בן יוחאי כתי' ולא חשכת את בנך הרי כבר פירש יצחק מהו יחידך. זו נפשו של אברהם לפי שהנשמה קרויה יחידה הה"ד הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי. אמ' אברהם לפני הקב"ה רבו' של עולם אי אפשר לי לירד מכאן בלא קרבן. אמ' לו הב"ה הרי קורבנך מתוקן מששת ימי בראשית שנא' וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחו בסבך בקרניו וכו'.

30 כך שנו רז"ל אילו של אברהם נברא בין השמשות. באותה שעה נטלו

1 אברהם ויעלהו לעולה תחת בנו.

אבל סוד הדבר כי האיל רומז למדת הברית שהוא אות הקדוש והוא סוד יוסף הצדיק והוא נקרא איל בשביל שהוא מעולם הזכרים נקרא איל על שם הזכר. אבל הנקבה היא נקראת אילה הה"ד אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירווך בכל עת וכו'. וכיון שהיא נקראת אילה מלש' נקבה נקרא הוא איל והסוד בזה והנה איל אחר נאחו בסבך בקרניו. וכתי' וקרני ראם קרניו פי' יסוד עולם שהוא נקרא קרן. לכן זה האיל הוא של אברהם פי' של חסד וזהו סוד בת היתה לאברהם בכל שמה כי הוא נקרא בכל כי מדת היסוד ומדת המלכות הם נקראים אחד, וזה האיל הוא נברא בין השמעות פ' בין גצח והוד שנקראים השמשות בשביל ששניהם מקבלים מן השמש יי צבאות ונקראים על שם השמש שמשות פי' שנים. לכן הביאו רז"ל דבריהם ברמז אילו של אברהם נברא בין השמשות. לכן המשכיל יבין וידום ליי.

מהו תחת בנו אמ' אברהם רבונו של עולם הריני שוחט את האיל הזה ותהא רואה אותו כאלו יצחק בני שחוט לפניך. נסל דמו וזרקו אמ' לו כך תהא רואה כאלו דמו של יצחק זרוק לפניך. נסל את האיל והפשיטו אמ' כך תהא רואה אותו כאלו עורו של יצחק הפשטתי לפניך. נטלו והספיגו אמ' כך תהא רואה כאלו יצחק מסתפג לפניך על גבי המזבח. שרפו אמ' כך תהא רואה כאלו אפרו צבור לפניך על גבי המזבח. ויעלהו לעולה תחת בנו. אמ' לו הב"ה בנך הוא שנתקרב ראשון אלא האיל הזה תחתיו. באותה שעה אמ' אברהם רבו' של עולם איני זו מכאן עד שתשבע לי שאין אתה מנסה אותי לעולם שאם ח"ו לא הייתי שומע לך איבדתי כל מה שיגעתי מימי. אמ' | לו הקב"ה כך הוא שאילו כג ע"א לא שמעת לי לא היה בידך כלום. באותה שעה נשבע לו הקב"ה שלא ינסהו לעולם הה"ד ויאמר בי נשבעתי נאם יי וכו'.

25 כתי' * אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. אור הוא אור עליון שבא מכ"ע הוא אור הגנוז מששת ימי בראשית והוא אור קדמון והוא אור נעלם ואותו אור הוא זרוע לצדיק שהוא יסוד עולם שהוא נהנה מאותו האור. מהו זרוע וכי האור יורע אלא סוד הדבר כי האור הידוע הם נשמות של המחשבה והם נקראים פירות על שם שהם פרי מעשיו של הקב"ה ואותן הנשמות הם נזרעים ונשפעים לצדיק יסוד עולם לכן אמ' אור זרוע לצדיק.

- 1 בא וראה זרע הב"ה את התורה והמצות לישראל להנחילם לחיי העולם הבא. לא הניח דבר בעולם שלא נתן בו מצוה לישראל.
- בא לחרוש כתי' לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו. יצא לזרוע כתי' לא תזרע כרמך כלאים וכו'.
- 5 אבל סוד הענין לא תחרוש בשור ובחמור, רומז לשתי בתי דינין שמתעוררים בעולם הם בית דין הקשה ובין דין הרפה אם יתחברו אלו הם עושין דין בעולם לכן הזהרה לנו מתורחינו הקדושה שאסור לחרוש באלו שני מינים שהם שור וחמור כדי שלא לעורר בתי דינין על העולמות כי כל מי שחורש בשור ובחמור למטה כאלו הוא חורש ומערב שתי בתי דינין ביחד. יצא לזרוע לא תזרע כרמך כלאים. אבל סודו למה אסור לנו לזרוע הכרם בכלאים בשביל שהכרם רומז לעט' ישראל הה"ד כרם היה לשלמה וכו' ואותו כרם הוא מקבל כל כלאים והוא זרוע מימיני כלאים וכיון שאותו כרם הוא מקבל מכל מיני מראות העליונים הן אודם והן לובן והן ירוק והן תכלת והן שחור והן לבן וכל כיוצא בזה מן מראות העליונות לכן יש לנו הזהרה בתורחינו הקדושה שלא לזרוע הכרם בכלאים כדי שלא להשתמש בשרביטו של מלך העליון כי הוא זרוע הכלאים בתוך כרמו לכן אין לנו רשות לזרוע כדוגמא זה כי כל מי שזרוע כלאים בכרמו נטרד מאלהים חיים והבן זה.
- 20 יצא לקצור כתי' כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה. ואין עומר אלא כנסת ישראל שהיא נקראת עומר והסוד בזה והעומר עשירית האיפה הוא.
- 25 שחט ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקבה. ואין כהן אלא כהן העליון הה"ד והוא כהן לאל עליון. הזרוע רומז לגבורה שנקרא זרוע הה"ד בגדול זרועו ידמו כאבן. והלחיים רומז לחסד שנקרא לחיים. אל תקרי לחיים אלא לחים בשביל שהוא מ' החסד שנקרא לח הה"ד ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא נטוי וכו' כי הוא נקרא | לח כג ע"ב וגבורה נקרא יבש בשביל כה האש. ד"א והלחיים אל תקרי והלחיים אלא הלחיים כי הוא לחות הים כי כנסת ישראל הנקראת ים מקבלת משם הלחות של המים כי היא נקראת מים תחתונים ועולם החסד נקרא מים העליונים הה"ד ההום אל תהום קורא לקול צנוריך כל משברין וגליך עלי עברו.
- 30 והקבה רומז לתפא' ישראל שנקרא הקבה אל תקרי הקבה אלא הקב"ה והבן זה מאד. כי הוא נקרא הקב"ה והסוד בזה אל אלהים יהוה. לכן אלו שלשה

- 1 מדרגות הם עולים וניתנים לכהן העליון כי הם חלקו וגורלו. כעין דוגמא זה למטה אנו נותנים הלחיים והזרוע והקבה לכהן כדי שיהא כדוגמא עליונה. קן צפור כתי' שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך. אבל סוד הענין כשתבא לחקור בעולם העליון אזי אתה צריך לשלח האם שהיא אם הבנים שמחה שהוא עולם היובל בשביל שהוא סתום ונעלם לכן אין השגתן שולטת שם לכן אתה צריך לשלח אלא הבנים שהם המיוחדים תקח לך. והסוד בזה כבוד אלהים הסתר דבר וכבוד מלכים חקור דבר. כי כל מה שאתה צריך לבקש ולחקור תחקור במלכות כי היא בית שער לכל מי שירצה ליכנס לבית המלך כי משם נכנסין ויוצאין כל העול' במרכבה הה"ד אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים.
- 10 בחיה ובעוף ושפך את דמו וכסהו בעפר למה כיון שהדם ההוא שהוא מדת הגבורה שנקראת חיה ונקראת עוף צריכין לכסות דמו בשביל שהוא התעוררות דין הה"ד חרב ליי מלאה דם ואנו מכסין אותו בעפר של הבינה שהוא עולם הרחמים כדי לשקט ולשכך רוגזו וחמתו כדי שלא לעשות דין בעולם לכן אנו צריכין לכסות דם חיה ועוף כדי שלא ויתגלה הדין בעולם. לכן אנו צריכין שתי עפרים עפר למעלה ועפר למטה עפר למעלה רומז לבינה הה"ד כי עפר אתה ואל עפר תשוב. ועפר למטה רומז למדת התפ' שנקראת ג"כ עפר הה"ד וכל בשליש עפר הארץ. כעין דוגמא זה אנו צריכין שתי עפרים והבין זה. אבל דם הבהמה אינה צריכה כיסוי בשביל שדם הבהמה רומז לעט' שהיא רפה בדינה לכן אינה צריכה כיסוי והבן זה מאד.
- 20 נסע כתי' וערלתם ערלתו את פריו שלש שנים יהיה לכם ערילים וכו'. אבל סוד הדבר למה תהא הנטיעה הנטוע ערלים שלש שנים. אלא ודאי ערלים מלש' אטום כי יש ערלת הלב פי' אטימת הלב ועורלת האוזן ג"כ. לכן אמ' בכאן ערלים פי' אטומים רומז שלש מדות הנעלמות והאטומות שהם כ"ע וחכמה ובינה פי' יהיו לכם ערלים ונסתרים שאין לכם בהם השנה לעלות להם | וליהנות מהם כי הם נסתרים כד ע"א ונעלמים בתכלית ההתעלמות. אבל בשנה הרביעית פי' במדת החסד שהוא רביעי להם יהיה כל פריו קדש הלולים ליי כלו' שיש לך רשות לחפש ולהרהר וליהנות משם בהשגתך. כעין דוגמא זה למטה מי שנטוע נטיעה אסור ליהנות ממנה שלש שנים. ובשנה הרביעית יהיה כל פריו וכו'.
- 30 קבר מת כתי' לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת.

1 שכן היו נוהגין אותן כומרי של עז שהיו גודדין לפני ע"ז שכן היא עבודתן.
לכן ציונו הקב"ה על זה בשביל שישראל הם זרע הקדש והם פרושים
ונבדלים מאומות העולם הה"ד ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי שצריכי
ישראל שיהיו נבדלים מהם בכל בין בזריעה בין בקצירה בין בפיהא ובין
5 בשכחה בין בתגלחת הראש בין במילה ובין בכל דבר הה"ד צאינה וראינה
בנות ציון במלך שלמה וכו'. אל תקרי בנות ציון אלא בנות ציון פי' בנים
המצויינין במילה ובציצית ובתגלחת הראש. לכן הזהיר לנו בתורתנו
הקדושה שלא להתגורר על המה ושלא לשרוט שרס בנפש וכן כל כיוצא
בזה. שכן היא עבודתן לפני ע"ז שלהם והבן זה.

10 מגלה שער כתי' בו לא תקיפו פאת ראשכם. כי כל המשחית
פאת הראש כאלו מכחיש בתיקון העליון שהוא לובן של הגולגולת שכת'
בו לבושיה כתלג חיור ושער רישיה כעמר נקי כי אותו הגולגולת הוא
מלא נימין ושערות הם קווצות של תלתלים והם עומדים בתיקון יפה ונאה
לכין כל מי שהוא משחית פאת הראש כאלו הוא מכחיש בכיכול ונותין
15 פגם בשער העליון והבן זה מאד ודום ליי.

כי תבנה בית חדש וכו' כתי' כי תבנה בית חדש וכתי' וכתבתם
על מזוזות ביתך ובשעריך. כדי לכתוב המזוזה שכותבים בה הזכרות של
השם הקדוש וכתי' מבחוץ שם של שדי כדי להבריא משם השידים והרוחות
והלילין וכן כל כיוצא בזה. לכן הב"ה נתן לנו המצות לתועלתנו ולהנאתינו
20 כדי להחיותנו כיום הזה.

נתכסה בציצית כתי' ועשו להם ציצית והם ארבעה על ארבע
קצות רומז לגדולה ולגבורה ולנצח ולהוד שהם עומדים על ארבע כנפות
העולם. ויש בכל ציצית וציצית שמונה חוטיין רומז ל"ב נתי'. פליאות
חכמה כי ד' פעמים ח' יעלו ל"ב חוטיין כנגד ל"ב נתי'. ועוד יש בציצית
25 שמונה חוטיין וה' קשורין רומז ל"ג מבועות של החכמה שמשם יורדים
ומתפשטים י"ג מבועות לעולם. ועשו להם ציצית פי' תעשה ולא מן העשוי
שלא יוציא נימין מן הסלית ויעשה מהם אלא מצוה להביא לבן ותכלת |
ויעשה. אימתי כשהיה התכלת מצוי ועכשיו אין לנו אלא כד ע"ב

לבן לפי שהתכלת הוא נגזו. כי התכלת היה מצוי בעיר אחת ושמה לוז
ובה היו צובעין התכלת. כי באותה העיר לא היה שולט בה מלאך המות
30 אלא מי שהניע לזקנה והיתה נפשו קצתה עליו והיה יוצא חוץ לעיר וימות
לכן כיון שנחרבה אותה העיר נתבטל גם כן התכלת. על כנפי ולא באצבע

1

אלא על הכנף. פתיל שהוא צריך לפותלן. אמ' ר' מאיר מה נשתנה תכלת
מכל מיני צבעונין לפי שהתכלת דומה לרקיע* והרקיע דומה לכסא הכבוד
הה"ד ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר. והיה
לכם לציצית כדי שתהיה נראית. וכמה שעורה בית שמאי אומרי' ארבע
5 אצבעות ובית הלל אומ' שלש. וראיתם אותו פרס לכסות לילה. וראיתם
אותו כתי' ולא כתי' וראיתם אותה אלא אותו שאם אתה עושה כן כאלו
אתה רואה כסא הכבוד הה"ד הריאיני אותו ואת נוהו. וראיתם וזכרתם
הראייה מביא לידי זכרון וזכרון מביא לידי מעשה הה"ד למען תזכרו
ועשיתם את כל מצותי. למה כי לא דבר רק הוא מכם כי הוא חייכם ובדבר
10 הזה תאריכו ימים וכו'. משל לבעל הבית שהיה שוקל ארנוניות וכותב
אפכיות. אמ' לו אביו הוי זהיר באפכיות שהיך נתון בו. כך אמ' להם
הב"ה לישראל כי לא דבר רק הוא מכם כי הוא חייכם. ולא תתורו אחרי
לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם. הלב והעינים הם סרסורין
לגוף מזנין את הגוף. למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי. משל לאחד
שהיה מושלך לתוך המים הושיט לו הקרבגינו* את החבל א"ל תפוש החבל
15 הזה בידך ואל תניחחו שאם הנחתו אין לך חיים. אף כך אמ' הקב"ה
לישראל כל זמן שאתם מדובקים בי* אתם חיים שנא' ואתם הדבקים ביי
אלהיכם חיים כלכם וכו'. והייתם קדושים לאלהיכם. בזמן שאתם עושים
מצותי אתם מקודשין ואימתכם ויראתכם על כל האומות. אם פירשתם מן
המצות נעשיתם מחוללים. אמ' להם הב"ה לישראל בעולם הזה על ידי
יצר הרע אתם פורשים מן המצות ולעולם הבא אני עוקר מן העולם הה"ד
20 והסירותי את לב האבן משרכם ונתתי לכם לב בשר. ואת רוחי אתן
בקרבכם.

תאנא עץ החיים מהלך חמש מאות שנה וכל מימי בראשית
מתפלגין תחתיו וכו'. בא וראה כאשר יוצאים המים מן המחשבה של
כל הסתימין יתהוו ויתצייירו כל מימות של התחתונים כולם. לכן נקראת
מחשבה אל תיקרי מחשבה אלא מוח שבה פי' אותו מוח של המחשבה
שהוא עומד באויר זך ונקי כי המוח יתהוו ממנו חמימות | אל כה ע"א
תיקרי מוח אלא חום באותיותיו מהופכות כי משם יתפשט חום שכלי בסוד
30 אמ"ש עד שיגיע החום ההוא אל העינים שנקראים גלם ועפר* כי הם
נקראים העינים הה"ד עיני יי המה משוטטות בכל הארץ כי אותן העינים
הם מביטים ומשיחין בכל העולמות כולם והסוד בזה להיות עיניך פקוחות

1 עיניך ודאי. ומן העינים מתפשט החום ההוא דרך הצינורות אל הזרועות
הה"ד ומתחח זרועות עולם. ומן הזרועות מתפשט החום אל הלב שהוא
חום החיונית. ומן הלב מתפשט אל הכליות ומן הכליות תפשטו המים ההם
דרך הצינורות אל מדרגה התחתונה שהיא נקראת ים הה"ד כל הנחלים
5 הולכים אל הים והים אינו מלא. ומן אותו הים מתפלגין ומתחלקים כל
מימי בראשית לנהרות ולנחלים ולמקורות. אזי הים מחלקת אותן המים
לכל המרכבות ולכל הצבאות והמחנות והמדריגות כולם הה"ד ותתן סרף
לבינה וא"כ וחוק לנערותיה כי מתחלה היא מפרנסת וניזונת עצמה וא"כ
לכל חיילותיה וצבאותיה. ואין סרף אלא לש" מזון הה"ד סרף נתן ליראיו.
10 ועוד אותן המבועות מתפשטין עד עולם המרכבות ומן עולם המרכבות אל
עולם הטבע ומן הפסולת של כל יגיע לארץ שלנו הה"ד הגותן מטר על
פני ארץ ושולח מים על פני חצות.
ר' חייא פתח ואמ' באשר דבר מלך שלטון ומי יאמר לו מה
תעשה. באשר כמו מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך כי בעולם
15 החכמה שנקרא אשר דבר מלך שלטון שהוא פוקד עליה במצותיו כי
החכמה תצא מן האין הה"ד והחכמה מאין תמצא ומשם מתפשט היש אל
העולמות כולם. ושלטון הוא עולם הבינה שנקרא שלטון כי הוא שולט
על כל התחתונים כי הוא יוצרם ומלכם. לכן כשאלו שתי המדות שהם
אשר ושלטון מתחברים בדבר המלך העליון ומוציאין הרז שעלה במחשבה
20 להוציא מי יאמר לו מה תעשה כי כבר עלה הגזירה במחשבה אין להשיב.
והסוד בזה נכתב ונחתם בסבעת המלך אין להשיב. ד"א באשר דבר מלך
וכו' כאשר יסכימו המלך והמטרוניתא שהיא נקראת שלטון בהסכמה אחת
להוציא הענין מן הכח אל הפועל או לחדש בריאה או יצירה מי יאמ'
להם מה תעשה כי המטרוניתא נקראת סוד האיפשר הה"ד אם יהיה אלהים
25 עמדי ושמרני בדרך הזה. בא וראה עולם התחתון יש בו השגוי והחילוף
כי כל דבר שינוי והתחלפות ושאר מיני התוארים המשתנים הם בעולם
המחודש כגון וילך וינחם ויתעצב אל לבו. אבל בעולם העליון לא יפול
בו שום דבר מאלו השינויים והחלופים כי הוא ושמו קדם לעולם |
והוא אור קדמון שאין בו שום שני וחלוף לא עמידה ולא ישיבה כה ע"ב
30 ולא דבר מן הדברים המתחלפים אלא הוא שוה בתכלית פשיטותו
והוא נקרא מדת השוואה אשר לא ישתנה לזולתו הה"ד וחנותי את
אשר אחון אע"פ שאינו הגון וראוי זהו שכת' אני יי לא שניתי ואתם בני

1 יעקב פי' אין לי שינוי לא במנין אחד ולא במנין רבוי כי לפני אחד לא
יפול בו מנין כמו ששינוי לפני אחר מה אתה סופר כו'. לכן יש כח בכנסת
ישראל להוציא דבר מן הכח אל הפועל כפי מה שיראה לה כי היא כמו
הטיקלא ביד היוצר* כל זמן שהטיקלא מתגלגלת יכול לשנות הכלי הן
5 להרחיבו והן להאריכו והן לעגלו והן לרבעו כפי מה שיראה הה"ד כי
הנה כחומר ביד היוצר וכו'. כך כנסת ישראל כשהנשמות משתלחים
מן המבוע של הנחל העליון אל עולם התפ' שהוא עץ החיים ומשם הם
יורדים אל הטיקלא שהיא כנסת ישראל היא תקבלם. מהם היא שולחת
לעולם ומהם תניח לעצמה כפי מה שיראה לה. לכן היא נקראת סוד האיפשר
והבן זה ודום ליי.
10 איש רומז למדת המחשבה ולחכמה כי אל"ף מן איש רומז למדת
העתיק שהוא עתיק דעתיקין וסתימא דסתימין. והוא מעין ששביליו סחומין
ונהרותיו עמוקים הה"ד עמוק עמוק מי ימצאנו פי' שתי עומקים אלו למה
אלא אחד רומז לכ"ע ואחד רומז לחכמה שהם שתי עומקים. אין לשום
15 נמצא מן הנמצאים שיכול להשיג מהותם מה הם כד"א חו לה ארץ על בלימה
פי' על בלי מה שהם שתי עומקים הה"ד מה רבו מעשיך יי כלם בחכמה
עשית וכו'. אלא מי שהוא בינה שנמצא מהם הוא ימצאם וישגם הה"ר
עמוק עמוק מי ימצאנו פי' הבינה שנקראת מי לו יכולת להשיגם. ד"א
עמוק עמוק מי ימצאנו. אלו שתי עומקים אחד רומז לע' העי' שהוא עתיקא
20 דעתיקין וסתימא דסתימין וסתימא דסתימין אשר אין בריה מן הנמצאים
למעלה ולמטה יכול להדביקו בשכלו ולא להעלותו על מחשבתו וכל שכן
לדבר בפיו מהו מהותו ועצמותו כי השכל הוא נמנע מלהדביקו ולהעלותו
במחשבתו לכן הוא נקרא עמוק. ועמוק רומז לכ"ע שהוא נקרא ג"כ עמוק
על דרך כי גבוה מעל גבוה וכו' ואלו שתי עומקים מי יכול להדביקם
25 בשכל מן הנמצאים אלא מי שהוא הים החכמה כי מי אותיותיו ים באותיותיו
להפך. לכן אין בנמצא מן הנמצאים מי שיכול לידע מהותם אלא גולם
החכמה הה"ד עמוק עמוק מי ימצאנו. והחכמה היא נקראת רחוק הה"ד
אמרת אחכמה והיא רחוקה ממני. וכת' ממרחק תביא לחמה. וכת'
30 מרחוק יי נראה לי וכו'. לכן נקרא כ"ע אל"ף, ד"א אל"ף | בגי' כו ע"א
מאה וי"א כי המאה רומזים לעשר מדרגות שהם עשר ציחחות שהם בגולגולת
הראש הם וענפיהם יעלו מאה בחשבון. וי"א רומז לעשר מדרגות התחתונות
שהם עשרה. ואחד רומז לע' העי' שהוא נסחר ונעלם מלהרהר במהותו.

1 יו"ד מן איש רומז למדת החכמה שנקרא יו"ד שהיא כמו היו"ד שהיא מקבל כל החקיקות בשביל שהיא גולם כך גולם החכמה היא לקבל כל החקיקות וכל הרשימות. כמו היו"ד שלא תוכל לכתוב אות מן אותיות החורה בלעדה כך לא יתהווה ולא יתצייר דבר מן הדברים זולתה לכך נקראת יו"ד. ד"א למה נקראת יו"ד כמו היו"ד שהוא נסתר ונעלם בכל האותיות כך היא נסתרת ונעלמת בכל המדרגות היא רואה וצופה כל הנמצאים והנבראים והיא לא נראית כמו הנשמה שבגוף שהיא רואה ואינה נראית כך הוא רואה וחוקר כל הנמצאים כולם הה"ד עיני יי המה משוטטות בכל הארץ. שי"ן מן איש רומז לשלש מדרגות הנעלמות שהם כ"ע וחכמה ובינה שהם בצורת שי"ן וזהו סוד צורת שי"ן של תפלין של שלשה ראשים. 10 אבל השי"ן של ארבע ראשים רומזים לארבע קשרים שהם נצח הוד יסוד מלכות שהם עומדות בצורת שי"ן של ארבעה ראשים והבן זה מאד ודום ליי. ד"א שי"ן רומז לחכמה ולבינה שנקראים שי"ן כי שי"ן רומזים למדת החכמה שנקרא יו"ד וזהו סוד עתיד כל צדיק וצדיק ליבראות שלש מאות ועשר עולמות כמנין יו"ד להנחיל אוהבי יו"ד. אבל סודו כבר גליתי לך במקומות אחרים ולא אצטרך עתה לשנות לך ולכן איני מאריך בו. אבל פשוטה מן שי"ן רומז למדת הבינה שהיא נקראת נו"ן פשוטה בשביל שיש בו חמשי' שערי בינה שהם חמשים וזהו סוד מה שאמ' רז"ל חמשים שערי בינה נבראו בעולם כולם נתנו למשה חוץ מאחת מהם הה"ד ותחסרהו מעט מאלהים וכבוד והדר תעשרהו. כי בכל השיג משה אלא שער החמשים שכת' בו זה השער ליי. וכיון שזה השער הוא נסתר ונעלם ואין כח בשום נברא לעלות לה והם נקראים פנים ועל זה כת' בפני לא יראו שהוא שער החמשים שנקרא פנים בשביל שהוא מתפשט מא"א* לכך הוא נסתר והסוד בזה ויסתר משה פניו כי ירא מהביס אל האלהים. פי' פניו ודאי של האלהים שהוא בינה ועל זה כת' בפני לא יראו לשום נברא מן הנבראים כי הוא יחלש בהשגתו. על זה כת' ויסתר משה פניו והסוד כבוד אלהים הסתר דבר וכבוד מלכים חקור דבר. כי הבא לחקור צריך לחקור במלכות] שהיא נקראת כבוד מלכים כי היא פתח ובית שער לכל הנכנסים כו ע"ב בבית המלך העליון אבל כבוד אלהים שהוא בינה הסתר כי אין שם גלוי כלל אלא הסתר לכן הפנים אינן נראים לשום נברא ונמצא. אבל האחור שהוא צד העורף כת' בו וראית את אחורי ופני לא יראו. כי תשעה וארבעים שערים הם נקראים אחור על שם שהם אחוריים והסוד בזה אחוריהם ביתה

30

1 הם היו מושגים למשה ועל זה וראית את אחורי. לכן אמ' רז"ל הראה הב"ה למשה קשר של תפלין כמו הקשר של תפילין שהוא אחורו של האדם כך הראה לו כל המדרגות שהם נקראים אחוריים הה"ד וראית את אחורי וכו'. ד"א למה הראה לו קשר של תפלין כמו הקשר שהוא נקשר בקשרים תקיפין בלא פירוד כך הראה הב"ה למשה כל אותן מדרגות עליונות שהם כלם אחוזים וקשורים זה בזה כשלהבת הקשורה בגחלת כי לא יתכן מציאות גחלת בלי שלהבת ולא מציאות שלהבת בלתי גחלת כך לא יתכן מציאות הקשר ההוא נפרד ונקצץ אלא הכל ביחוד אמתי כדי לחבר את האהל להיות אחד. אמ' ר' אלעזר בן שמעון ודאי כאן יש להסתכל בסוד האמונה בענין קשר של תפילין כי ודאי תפילין של הראש שהקב"ה מחטט בהם הם מדרגות עליונות שהם כ"ע וחכמה ובינה גדולה וגבורה שהם עומדים על ראש מלך יי צבאות וזהו סוד מה שאמ' רז"ל בתפילין דקדשא בריך הוא מה כת' בו מי כעמך כישראל גוי אחד וכו' כי הב"ה הוא מחטט בהם באלו ג' כתרים ומקבל בכל יום ויום אור החיים מן אותן הכתרים. ועל זה צריכין שיהיו רצועות שחורות בשביל שהוא הלכה למשה מסיני. מאי סעמא דאינן אוכמיא ולא חיוורי אלא רזא דמלא כי גוון אוכמא הוא שפיר נאה לגוון חיוור והסוד בזה דודי צח ואדום וכו' לכן הרצועות הם שחורות כעורב והם הלכה למשה מסיני כדא' שחורה אני ונאווה וכו'. ועל זה ווי לההוא גברא דעביד רצועות לבנים כי לבן בלבן אינו נאה ויפה אלא שחור בלבן הוא יפה ונאה ודיי לך בזה לכל מבין דת אלהים הקדושה. בא וראה כשהקב"ה הוא מחטט בתפילין של הראש שהם ג' כתרים עליונים אז המלך נלבש בכובע ישועה ובמלבוש כמלבוש של המלך העליון הה"ד יי מלך גאות לבש וכיון שהוא מלובש בעשרה לבושים של המלך אז תפ' ישראל יוצא להלחם עם האויבים הבאים על מלכות בית דוד אזי שולח נשמות קדושים לכנסת ישראל כדי לחזקה בגלותה. לכן כל בן אדם שהוא מלובש בתפילין ודאי אינו ירא כלום בשביל שכתר העליון על ראשו ובלבד שלא יזוז דעתו ומחשבתו מן האזכרות שהם כתובים בתפילין הה"ד למען תהיה תורת יי בפניך וכו' וכיון | שאור העליון שהוא כו ע"א שם הקדוש למעלה אין לו לירא מכלום. ולא עוד אלא כל הבריות יריאים ממנו הה"ד וראו כל עמי הארץ כי שם יי נקרא עליך ויראו ממך ודאי. אבל תפילין של יד היא כנסת ישראל והסוד בזה והיה לאות על ידכה שהוא יד כהה והוא יד שמאל ועל זה צריכין שתפילין של יד להיות בזרוע.

30

1 שמאל והסוד בזה שימיני כחותם על לבך וכחותם על זרועך ואין זרוע
אלא שמאל כדא' שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקיני. ועל זה צריך
להושיט הזרוע בזמן שהוא מניח תפילין כדי להורות יחוד אלהינו ית'
וית' והבן זה והמשכיל יבין. לכן כשהאדם הוא נכחד בתפילין אזי הוא
5 נקרא אחד אזי ראוי שישכון עליו השכינה אז הב"ה שהוא אחד יבוא
וישכון באחד בשביל שחיבר היחוד אחד הה"ד מי כעמך כישראל גוי
אחד וכו'. בא וראה ווי לגברא דלא ידכי נפשיה בזמנא דאנא תפילין
כי הם צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים כי אין אדם יניח כתריו של
המלך בראשו בזמן שאינו טהור ואם ח"ו נניחם בזמן שהוא לא טהור או
10 אינו דעתו מיושב עליו כאלו הוא מכהיש ופוגם בדוגמא עליונה ונותן
פגם במקום דליכא פגם. לכן האדם צריך הזהרה גדולה בשעת הנחתן
שיניחם ויסדרם כדוגמא עליונה ויכוין בדברים הראויים לכוין כדי שיתרמה
לעליונים וצריך למשמש בהם בכל זמן כדי שלא יסיח דעתו מן האזכרות
ההם אלא יהא מחשבתו ודעתו קשורה למעלה למעלה אזי אותו אדם שלם
15 כדוגמא עליונה אזי הוא יושב כמלאך אלהים. אבל כל מי שיש לו שום
כאב או חלי בבטנו לא יניח תפילין בשביל שהרוחות של בטנו מצויות.
אבל מי שהוא ברור ופרוש בקדושה וטהרה יניחם כל היום כלו. אבל מי
שאינו יכול לשמור עצמו בכלי הא' יניחם בשעת התפלה ודי. ועוד אמ'
ר' אלעזר אמאי הראה הב"ה למשה קשר של תפילין כי קשר של תפילין
20 רמז וראי למדרגת משה שהוא נקרא קשר האמצעי והוא הברית התיכון
כי הוא קושר העליונים עם התחתונים כי הוא הקשר האמתי שמחבר את
שתי הקצוות של שתי העולמות. למה כיון שהספי' הם עשרה חמש כנגד
חמש כי חמש העליונים הם כ"ע וחכמה ובינה וגדולה וגבורה. וחמש התחתונים
הם תפ' נצח הוד יסוד מלכות ונמצא שתפ' הוא עומד באמצע בין שתי
25 קצוות העולמות כי הוא מחבר העליונים עם התחתונים ביחוד אחד והסוד
והברית התיכון בתוך הקרשים מברית מן הקצה אל הקצה פי' בין שתי
קצוות של העולמות לכן נקרא תפ' קשר של תפילין של ראש ושל תפילין
של יד. לכן הראה הב"ה למשה מדרגתו שהוא קשר האמצעי שקושר כתרים
העליונים עם כתרים התחתונים ואזי הראה לו הכתרים העליונים והתחתונים
30 והמרכבות והצבאות ומחנות והראה | לו שמונה עשר אלף כז ע"ב
עולמות לצד מזרח וי"ח אלף לצד מערב וי"ח אלף לצד דרום וי"ח אלף
לצד צפון. יעלה מספרם ע"ב אלף עולמות כמנין שם של ע"ב היוצא

1 משלשה פסוקים של ויסע ויבא ויט. וא"ל משה אל יעלה על דעתך כל
אלו הכתרים שהעמדתך עליהם שיעלה על דעתך שיש ביניהם קיצוץ
ופירוד אלא כולם הם קשורים זה בזה כשלהבת הקשורה בנחלת. מיד
הגביה משה עיניו לשמים ואמ' רבו' של עו' מה אנוש כי תזכרנו וכי מה
5 תחשבהו האדם הנבזה העומד בדעת קלה שהוא כנגד כל אלו הנמצאים
כמו יתוש אחד. ועל זה כתי' תולה הארץ על בלימה שחלה העולם על
דבר שלא תוכל לומ' עליו מה כי הוא נבלע ונעלם.
ד"א איש רומז למדת התפ' שנקרא איש הה"ד תפלה למשה
איש האלהים והוא נקרא איש לאשה הידועה שנקראת אש ה"א כי היא נקראת
אש והוא נקרא אש והיו"ד הנשאר מאיש וה"א מן אשה יעלה בצרופם
י"ה רומז לחכמה ולבינה שהם אבותיהם כי החכמה הוא אב לחתן ולכלה
והבינה היא אם לחתן ולכלה וזהו כבוד את אביך ואת אמך. לכן המדות
והמנהגות של האבות המנהגים בהם הבנים וכיון ששם י"ה מחוברים עם
הבנים והבן זה. ד"א איש אשה יעלה חיבורם בגי' שש מאות ושלוש עשרה
15 כי מדת התפ' שנקרא איש מקבל אור חיים של העולמות מן רמ"ח צינורות
המתפשטות לו מן עולם העליון כנגד רמ"ח איברים שבאדם. ואשה שהיא
כנסת ישראל מקבלת השפע מן שס"ה צינורות היורדות לה מן התפ' על
ידי סוד הברית שהוא צדיק יסוד עולם נמצא שאיש ואשה יעלה מספרם
שש מאות ושלוש עשרה כנגד מצות עשה ומצות לא תעשה שהם תרי"ג
20 מצות. וד' הנוספים במספר רומזים לשם של ד' אותיות שהוא שם המפורש
יהוה שהוא עקר הייחוד כי היו"ד רומז לחכמה. וה"א לבינה שהוא ה"א
גדולה. וא"ו לתפ' שהוא וא"ו. ה"א אחרונה רומז לכנסת ישראל נמצא
שבאיש ואשה נתקן ונתחבר יחוד כל העולמות כולם. לכן האדם כל זמן
שהוא נפרד ואינו נשואי אין הברכה שורה עליו. אבל כשהוא נשואי
25 ויתחברו זכר ונקבה אזי היחוד נתקן מיד הברכות שורות עליהם ומי שאינו
נשואי לא נקרא אחד אלא הוא חצי גוף והנקבה נקראת חצי גוף והשכינה
אינה שוכנת במקום פגום אלא במקום שלם. אבל כשיתחברו אלו שני
חצאין אזי יהיו גוף אחד ובשר אחד הה"ד והיו לבשר אחד. מיד כתי'
ויברך אותם אלהים והברכות שוכנות עליהם מיד שם הקדוש הוא נמצא
30 עמהם הה"ד איש ואשה יו"ד מאיש וה"א מאשה יעלה י"ה והבן זה. ד"א
איש אותיותיו ישא כי מדת התפ' הוא מקבל כל טוב העולמות ממקור
החיים והוא משפיעם כולם אל כנסת ישראל ומאיר לה הפנים כשהם חשוכים

- 1 מכח התמורות הה"ד למה קודר אלך | בלחץ אויב. אזי תפ' כח ע"א
- ישראל שהוא איש הוא נושא לה פנים שחוקים ופנים מזוהרים כרי לשמח המסרוניתא שהיא אשתו והסוד בזה ישא יי פניו אליך. ד"א ישא כי תפ' ישראל הוא נושא עליונים ותחתונים כולם הה"ד מתחת זרועות עולם כי מושך אליו טובות העליונים כמו אבן השואבת* שהוא שואב אליו הכל. 5 כך תפ' ישראל שנקרא אבן ישראל הוא שואב אליו כל העליונים ונושא התחתונים מתחת זרועותיו הה"ד ישא יי וכו'. אשה רומז למדת העט' שנקרא האש שהוא האש הגדולה הה"ד כי יי אלהיך אש אוכלה הוא. ד"א אשה שהיא עט' היא נכללת בשלש כתרים בכ"ע ובכתר אמצעי ובכתר תחתון. כי אל"ף מן אשה רומז לאל"ף של כ"ע שהוא אל"ף הידוע. שי"ן רומז למדת התפ' שנקרא שי"ן. ה"א מן אשה רומז לעט' שהיא בת תחתונה והרי אתה רואה שמדת העט' היא בכל ונכללת מכל וזהו סוד שאמ' רז"ל בת היתה לאברהם בכל שמה בשביל שהיא מתחברת בכל וכולם הם מתחברים עמה והבן זה.
- 15 אשר יצוד ציד חיה כי אשר רומז למדת החכמה שנקראת אשר הה"ד אהיה אשר אהיה וכת' מאשר שמנה לחמו. יצוד ציד חיה כי הוא עולה לאותן ההרים הגבוהים הנקראים הרי בשמים וצודה אותן החיות שהם נשמות הקדושות הבאים מעי' העי' אל כ"ע הנקרא חיה וזהו סוד נפש רוח נשמה יחידה חיה כ"ע. ומשם הוא מוריד כל חיות של הנשמות לזה העולם וזהו סוד מה שאמ' יצחק אבי' לעשו וצודה לי צידה וכת' בה"א יתירה באחרונה. אמ' לו וצא השדה וצודה לי ציד כי אין שדה אלא עט' ישראל הנקראת שדה הה"ד ראה ריה בני כריח שדה אשר ברכו יי. כי מדת אשר שהוא החכמה הוא מברך לשדה שהוא מן הבריכה העליונה שהיא בריכה שאין פוסקין מימיה אלא היא הולכת ומתגברת במימיה הה"ד ונהר יוצא מעדן כתי' ולא יצא כתי' משמע שהוא יוצא בכל יום ויום שאין מימיו נפסקין לעולם. לכן אשר הוא מוציא השפע מעולם הנעלם ויברך לכנסת ישראל. והבינה שהיא נקראת נהר מאיר לכל העולמות הה"ד ונהר יוצא וכו' כדא' ונהורא עימיה שרי. ואותו האור יוצא ומתפשט מן אור קדמון שהוא כ"ע ומשם מתפשט לעדן החכמה ומן העדן יוצא אל הבינה הה"ד ונהר יוצא מעדן. ומשם מתפשט אל התפ' שהוא עץ החיים הה"ד כי עמך מקור חיים באורך נראה אור. ומן התפ' מתפשט אל העט' הה"ד להשקות את הגן שהוא נקרא גן נעול אחומי כלה גל נעול וכו' ומשם

- 1 יתפשט האור ההוא אל כל המרכבות והמחנות והצבאות ולעולם הנפרדים ולארבעה מלכים שהם פני אדם פני אריה פני נשר פני שור הה"ד ומשם יפרדו והיה לארבעה ראשים שהם מלכים וראשים על ארבעה חדרים שהם פני אדם פני אריה וכו'. ד"א ונהר יוצא מעדן להשקות | ונהר כח ע"ב הוא נהר ממש שנמשך ויוצא מן המבוע של הנהר העליון שכת' בו עמוק עמוק מי וכו' ואותו נהר מתפשט מן המוח הקדוש והוא המקור שנקרא בריכה העליונה. כי יש בריכה עליונה ובריכה תחתונה. בריכה עליונה רומז לכ"ע כי הוא נקרא ברוך על שם בריכה כי משם מתברכים ומתרווחים כל המדרגות כי הוא בריכה שיש לו מקור שאין פוסקין מימיו. כי כל המימות של המקורות והנחלים והנהרות נפסקין וזה המקור לא יפסקו מימיו לעולם. לכן נקרא בריכה עליונה בשביל שהוא משקה תדיר כל הארצות הה"ד ונהר יוצא מעדן כי אותו נהר שהוא נמשך מן המקור העליון אינו נפסק לעולם הה"ד ונהר יוצא כתי' ולא יצא משמע יוצא בכל יום ויום בלי הפסק והסוד בזה לא איש אל ויכזב ואין ויכזב אלא כלש' אשר לא יכזבו מימיו. לכן אל שהוא כ"ע לא יכזבו ולא יפסקו מימיו לעולם כי הוא עולם הקדוש שלא יפול בו שום שנוי ולא שום חסרון ולא שום פגמות אלא שלם בתכלית השלימות. לכן המים של הבריכה ההוא אינן נפסקין לעולם אלא הם שופכים ומוצקים לבלי דיי הה"ד ונהר יוצא מעדן וכו' מעדן החכמה כמו שאמרנו הה"ד ויטע יי אלהים גן בעדן מקדם וכו'. להשקות את הגן. הגן ממש שכל המימות היורדים מן הבריכה ההוא הגן שואב הכל אע"פ אינו מתרווה ויתמלא אלא עדיין היא חסירה ופגומה הה"ד כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא וכו' לכן זה הים נקרא מקוה על שם קביצת המים הה"ד יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד וכו' כי המים היורדים מן מבוע של כל הם מתקבצים ומתאספים מתחת השמים שהוא תפ' יי אל מקום אחד שהוא כנסת ישראל שנקרא אחד כי לשם יסתיים יחוד אלהינו כי היא בכלל היהוד הה"ד אחד אבל משם ולמטה הוא עולם הפירוד הה"ד ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. לכן כנסת ישראל נקרא מקוה לגשים כי כל הנשים הם טובלות שם. וא"כ כשעולות מן המקוה ויעלו משמאתן לטהרתן אזי הם עולות אותן נשמות הנשים לצדיק יסוד עולם ומתענגות שם עד שייגיע זמן עילויין לעלות יותר. וזהו סוד שהנשים כשיצאו מן המקוה הם צריכים להסתכל בצורת אדם צדיק צמור כדי שיתקשר צורת אותו הצדיק בדמיונו וילדו כמותו.

1 אז תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל. כי עולה רומז לתפ' שהוא
נקרא עולה וזהו סוד שלא היו מקריבין אלא מן הזכר הה"ר זכר תמים
יקריבנו. ד"א נקרא עולה על שם שעולה על לב. ד"א תפ' נקרא עולה
בשביל שהוא עולה למעלה למעלה עד עולם העליון שהוא סוד עתיק
5 דעתיקין וטמירא דטמירין וסתימא דסתימין. הוא עולה שם ומתענג שם
בעידונין ותפנוקין של המלך הה"ר אז תתענג על יי והרכבתך על במתי
ארץ והאכלתך נחלת יעקב אביך. מהו נחלת יעקב אביך זהו עולם העליון
עולם הקדוש שהוא קדשי הקדשים והוא נקרא נחלה בלי מצרים | שאין כס ע"א
להם שולט לא צד ולא אויב ולא מססין ולא מקטריג ולא דבר ממיני המזיקין
10 אלא הם נחלה בלי מצרים הה"ר אז תתענג על יי. ואין למעלה בטובה
מן עונג לכן הוא כ"ע נקרא עונג של הצדיקים הה"ר אז תתענג על יי
והרכבתך וכו'. ואין למעלה ברע מן הנגע הה"ר ונגע לא יקרב באהליך
וכו'. וכליל היא כנסת ישראל שנקראת כליל מלשון כלולה בכל מיני
יופי וכן לכן היא כוללת כל המדות וכל המדרגות. ד"א כליל מלש' כלת
15 חתנים שהיא בית חתנים שהיא מתקן בית למלך יי צבאות שנקרא חתן הה"ר
כחתן יכהן פאר וככלה תעדי כליה. אז יעלו על מזבחך פרים פי' כשכנסת
ישראל מזדווגת עם המלך יי צבאות אז אותן הפרים שהן תפ' ועט' הם
מתעלים למזבח הקטורת שהוא הבינה נקרא מזבח הקטורת כי קטורת מלש'
קשר בשביל שהוא קושר כל העולמות עד שיתהוו ויתחדו כאחד לכן
20 הוא נקרא קטורת. ד"א פרים מלש' פרים ורבים' כשיתחברו דו פרצופין
ביחד אזי הם פרים ורבים והנקבה מתעברת מן הנשמות הנשפעים לה מתפ'
יי צבאות והזכר גם כן יתמלא. והסוד ויתעבר יי בי למענכם שכל הנשמות
הנשפעות לתפ' יי מן עולם העליון הם מתקבצים כולם שם ויתמלא כל
עץ החיים מלא על כל גדותיו הה"ר ויתעבר יי בי למענכם פי' בי ודאי
25 למענכם ודאי בשבילכם. והסוד בזה איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם
ורביכם והבן זה. ד"א ויהעבר יי בי למענכם מלש' העברה פי' העבירני
וסלקיני כדי שלא ליכנס בארץ ישראל להתענג מאור של ארץ החיים
ולהינות מפרייה וטובה.

ר" חייא פתח ואמ' באור פני מלך חיים ורצונו כעב מלקוש.
באור פני מלך זהו אור של התפ' שהוא מקבל מן האור ההוא מן עולם החיים
ומתפשט החיים ההוא אל כל הנמצאים והנבראים כי אותו החיים מתפשט
ממקום מוח הקדוש שהוא עומד במדת המחשבה כי הוא מקור החיים כי

1

5

10

15

20

25

30

במוח תלוי החיים ובמוח כל האור והחיים הוא נובע משם לכן אמ' רז"ל
ברמז אם נקב קרום של המוח טרפה כי במוח הוא מקום החיונית לכן נקרא
המחשבה חיה בשביל שהיא מחייה המתים לעתיד לבא בסל של המחשבה
הה"ר כי סל אורות טליך כי במקום הטל לשם הוא מצוי האור ובמקום
האור מצוי הטל כי באותו הטל הקב"ה מחייה המתים הה"ר אהיה כסל
לישראל וכו' ועל זה כתי' באור פני מלך חיים פי' באור פני של א"א
חיים פי' יש בו החיים שמחייה בו המתים. ד"א באור פני מלך חיים כשמלך
העליון הוא מאיר פניו לעולם התחתון אזי החיים יוצאים לכל העולמות
אזי השמחה והרווי והטובה ומיני ברכה נמצא למה בשביל שהמלך מביט
על העולם בחיים כדי להריק להם החיים מן הנחר העמוק של כל הה"ר
באור | פני מלך חיים. ד"א באור פני מלך חיים פי' כשהמלך כס ע"ב
יי צבאות הוא משגיח ומביט לכנסת ישראל בפנים שחוקים ובפנים מזדווגים
ובפנים של שמחה אזי החיים יוצאים ממקום המוח הקדוש והטהור אזי החיים
יוצאים ממקור של הנחל שאין פוסקין מימיו לעולם וכיון שהמלך הוא
נוטה אליה כדי להריק בה הברכות אזי היא נמצאת בשמחה והברכות יתחברו
בה הה"ר כל הנחלים הולכים אל הים וכו'. אזי פניה מאירין משמחת
המלך שהוא מביט לה לכן כשהמש מסתכל לירח אזי הירח יש לה אורה
וכשאין השמש מביט לירח אזי פני הירח חשוכות ואין לה אור כלל וזהו
סוד הלקות והבן זה ודום ליי. ד"א באור פני מלך חיים ואין אור פני
מלך חיים אלא אור של א"א שיש בו כל האורות והטללים. כשיתארכו
אותן הפנים אזי המבועות והמקורות יתפתחו והמעיינות מזילין מימיהם לרוב.
אזי המלך יי צבאות מקבל אור של הפנים הה"ר יאיר יי פניו אליך וכו'.
אזי כנסת ישראל פניה שחוקות וצהובות הה"ר באור פני מלך חיים וכו'.
ורצונו כעב מלקוש כי רצונו רומז לרצון של כל הרצונות שכל הרצון
של העולמות בו תלוי וזהו סוד ואני תפלתי לך יי עת רצון וכו' פי' שיתגלה
לנו אותה שעה שיתגלה לנו גילוי לובן של מצח הקדוש והטהור אזי הוא
עת רצון לתחתונים לקבל תפלתם ועל זה כתי' ואני תפלתי לך יי עת רצון.
כי היה חפץ למשוך הרצון ההוא אל עת שהיא המטרוניתא שנקראת עת הה"ר
לכל זמן ועת לכל חפץ. לכן זה הרצון יתגלה בשעת תפלת מנחה שהרצון
יתגלה לכן היה דוד מכוין השעה ההיא והיה מתפלל עליה הה"ר ואני
תפלתי לך יי עת רצון וכו'. עוטה אור כשלמה ואין אור אלא אור קדמון
שהוא האור שגנוז הב"ה לצדיקים מששת ימי בראשית בשביל פושעי הדור

1 הה"ד וימנע מרשעים אורם וכו'. ואותו האור הוא אור פנימי והוא האור שעתיד הקב"ה להאיר לישראל כשיצאו מגלותם שכתו' והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים. וזה האור הב"ה עושה אותו וקיפלו כמו בגד נאה ונהמד שהלובשו מקפלו ומצניעו עד זמן שיתלבש בו ביום שמהה. כך הקב"ה עושה זה האור והצניעו והצפינו לצדיקים לעתיד לבא הה"ד מה רב טובך אשר צפנת ליריאיך וכו'. המקרה במים עליותיו השם עבים. המקרה במים עליותיו. ואין עליותיו אלא חכמה ובינה שהם עליות לבית בשביל שהם עליונות וקירה אותם המלך במים של אותו נחל והוציאם מן האין אל היש. ד"א המקרה מלש' מקורה הערה שהוא מקור העליון שהקב"ה הוציא אותן העליות שהם חכמה | ובינה ל ע"א והיקנם במים של אותו מקור. גבול שמת בל יעבורון וכו'. כי הב"ה שם להם גבול כדי שלא יעברו מן הגבול ולמעלה הה"ד האות' לא תיראו נאם יי ואם מפני לא תחילו אשר שמהי חול גבול לים וכו'. המשלה מעיינים בנחלים. המשלה רומז לכ"ע שהוא נקרא מי השלוח כי הוא מוציא המקור של השילוח ושולח אותו אל המעיינים שהם חכמה ובינה והמעיינים הם נמשכים ויוצאין בנחלים שהם ו' קצוות ומשם הם נמשכים אל כל המדרגות התחתונות עד שמגיעים אל כנסת ישראל הה"ד כל הנחלים הולכים אל הים וכו'.

כתי' כאן והים איננו מלא. וכתי' לשם קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי אינינו. מה לשם כי אינינו מלא בשביל שהמלך נסתלק ממנה אף בכאן כי אינינו פי' אינינו עמה כמו בראשונה כי נסתלק למעלה למעלה. לכן כתי' והים איננו מלא. אע"פ שכל הנחלים והמקורות נובעים לה מכל מקום אינינה מלאה בשביל שנסתלק ממנה בעלה המלך יי צבאות. כי דרך האשה שהיא אוהבת לבעלה כשהבעל פורש ממנה אפי' אם היו נותנין לה כל טובות שבעולם לא יחשב בעיניה לכלום. יותר היא חפצה שתאכל עם בעלה פת חרבה ותשתה מים ממה שהיא אוכלת בשולחן מלכים אפי' כל מעדני מלכים ושותה כל משקין נבחרים. לכן כתי' אינינו מלא פי' לא יתמלא נפשה ויתקרר דעתה אפי' ששולח לה מלך העליון כל טובות העליונים לא יתקרר דעתה אלא בזווג בעלה המלך יי צבאות. על זה כתי' מאנה להנחם כי אינינו. אבל לעתיד לבא כתי' ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת. פי' הב"ה הוא מבשר לכנסת ישראל אל תיראי ואל תיפחדי כי אני בעצמי אקימך מעפרא הה"ד אקים את סוכת דוד וכו'. למה היא נקראת סוכת דוד בשביל שהיתה

30

1 עושה מלחמותיו ונלחמת באויביו הה"ד אם תחנה על מחנה לא ירא לבי ואם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח. כי אין זאת אלא כנסת ישראל הה"ד בזאת יבא אהרן אל הקדש וכו'. כיון שהיא היתה סוכה על דוד ומסתתרת עליו מפני אויביו נקראת סוכתו הה"ד ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת. וערבה ליי מנחת יהודה וירושלם כימי עולם וכשנים קדמוניות. 5 וערבה מלש' ערב שהיא מתערבת לפני המלך ונוטה חנה לפניו הה"ד ותשא חן וחסד לפניו מכל וכו'. וכשנים קדמוניות הם חכמה ובינה נקראים קדמוניות בשביל שהם נמצאים מעולם כ"ע שהוא קדמון לכל קדמון.

ר' ייסא פתח ואמ' הנה ימים באים נאום אדני אלהים והשלחתי רעב בארץ וכו' ואין רעב אלא רעב של כנסת ישראל לבעלה המלך. | לא רעב ללחם כי כבר היא מקבלת מעולם העליון שנקרא ל ע"ב אשר מאשר שמנה לחמו כי היא מקבלת משם לחמה הה"ד ממרחק תביא להמה. ולא צמא למים שהרי כל הנחלים נמשכים לה הה"ד כל הנחלים הולכים אל הים. כי אם לשמוע את דברי יהוה. כי אין דעתה ורצונה אלא להתקבץ ולהזדווג עם המלך יי הה"ד כי אם לשמוע. ואין לשמוע כי אם לש' קיבוץ הה"ד וישמע שאול את העם וכו'.

התמרה עושה תמרים ועושה קוצים וכל מי שמבקש לגנוב תמרים הקוצים שלה שולטים בו. כך הצדיקים ובני תורה כל מי שאינו משמר עצמו מהם נופל בניהנם ולוקה בעולם הזה למה שנשיכתן נשיכת שועל ועקיצתן עקיצת עקרב ולחישתן לחישת שרף ואף כל דבריהם כנחלי אש.

אבל סוד הדבר כי התמרה רומז גם כן לכ"ע שהוא גבוה מעל גבוה כמו התמרה שהיא גבוה על שאר האילנות כך כ"ע הוא גבוה על כל המדרגות. עושה תמרים ועושה קוצים. תמרים אלו הם המדרגות הקדושות. ועושה קוצים אל תמורותיהן שהם נקראים קוצים ודרדרים הה"ד ואקוץ בם.

בא וראה מי שעובר על דברי תורה התורה עולה ויורדת ועושה באותו בן אדם רשומין בפניו בשביל שיסתכלו בו כל בני העולם. עליונים ותחתונים כולם משליכים קללות על ראשו. ותאנא כל אותן עיני יי שהולכין ושטיין בעולם לידע דרכי בני אדם כולם זוקפין עיניהם ומסתכלים בפניו של אותו בן אדם ורואין אותו וכולם פותחין עליו וי וי לו בעולם הזה וי לו בעולם הבא. ואומ' * מסביב פלוני שהרי עדות בפניו שרוח* הטומאה

30

1 שורה עליו. וכל אותן הימים שהרושם נמצא בפניו לעדות אם הוא מוליד
בן הוא מושך לו רוח מצד הסומאה ואלו הן הרשעים של הדור שהם עזי
פנים שאדונייהם מניח אותם כדי לאבדם לעולם הבא. ותאנא אבל הצדיק
שהוא עוסק בתורה יומם ולילה הב"ה מושך עליו חוט של חסד ונרשם
5 הוא בפניו ומאותו הרושם יריאים עליונים ותחתונים. כך ג"כ מי שעובר
על מצות התורה מושכין עליו רוח הסומאה ונרשם בפניו וממנו בורחין
עליונים ותחתונים וכולם מכריזין עליו והסתלקו סביב לפלוני וי לו וי
לנפשו שהוא מושך רוח הסומאה עליו מלמעלה ויורש אותו לבנו וזהו
שאינן לו חלק בהב"ה ובתורתו ומניח אותם בזה העולם לכלותם לעולם
10 הבא.

לריה שמניך טובים וכו'. שמניך הם רמז לחכמה ולבינה
שהם נקראים שני שמנים אחד של עדן ואחד של הנהר ואותן השמנים הם
מושחים העולמות כולם והם נקראים טובים בשביל שהם רחמים שאין
שם לא רוגז ולא כעס נמצא אלא רחמים וה"ד וירא אלהים את האור
15 כי טוב וכו' פי' אותו האור הקדמון שיוצא מן | עולם העליון לא ע"א
הוא נקרא טוב הה"ד מה רב טובך אשר צפנת ליריאיך. שמן תורק שמך.
אותו השמן העליון תורק על שמך שהוא ארץ החיים שנקרא שם יהוה
והוא שמו של הב"ה כי התורה ושמו של הב"ה: אחד כי שמו הגדול נכלל
בחורה והתורה נכלל בשמו כי הוא ותורתו אחד הה"ד שמן תורק שמך
20 על כן וכו'. ד"א שמן תורק שמך כי השמן ההוא מדיח ורוחץ ושוטף
כל התחתונים כולם כי תורק מלש' ומורק ושוטף במים בשביל שאותו
נהר של השמן ההוא הוא מטהר הסמאים ומחיה המיתים הה"ד הנני נוטה
אליה כנהר שלום וכנהל שוטף. כי אותו הנחל הוא שוטף כל הסמאות
מן העולם הה"ד וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וכו' ועל זה כתי'
25 שמן תורק שמך פי' לתפארת שנקרא שמים הה"ד ואתה תשמע השמים.
על כן עלמות אהבון למי למלך העליון כי כל העולמות וכל המרכבות
כולם הם נמשכים ורצים אחריו הה"ד מושכני אחריו נרוצה וכו'. לכן
כתי' הביאני המלך חדריו פי' לאותן החדרים הפנימיים שהם חכמ' ובינה
שנקראים חדרי המלך. כשהמלך יבוא לטייל בעולמו בהם נכנס ומשתעשע
30 ומטייל הה"ד ואהיה אצלו אמוץ ואהיה שעשועים יום יום וכו' וכתי'
נגילה ונשמחה בך נזכירה דודיך מיין. נגילה ונשמחה בך ובישועתך בך
בגאולתך זהו סיפור של המטרונותא עם המלך יי צבאות. ד"א מושכני

1

5

10

15

20

25

30

אחריו נרוצה הביאני וכו'. אמרה כנסת ישראל לפני הב"ה רבו' של
עו' מושכני אחריו נרוצה פי' תמשכני אחריו ודאי כדי שאתדבק במבועך
שהוא מבוע שאין לו סוף כי כל המבועות והנחלים והמקורות משם נובעים
כי הם עומקים שאין להם ידיעה כי אינם נתפסים בשום שכל ורעיון אלא
הם נעלמים ונסתרים ונחבאים לכן זה המבוע הוא מבוע אין פוסקין את
מימיו לעולם אלא הם מזילין ומתגברים והולכים עד אין סוף לכן אמרה
כנסת ישראל לפני כ"ע וע' הע' המושכני כדי לאדבק בך ובמדרגתך ובמעלתך
כדי שאכנס בהדרך ואדע סודך הה"ד מושכני אחריו נרוצה. הביאני המלך
חדריו וכו'. חדריו אלו הם שתי מעלות נעלמות פנימיות שהם חכמה
ובינה שנקראים חדרי המלך העליון. לכן אמ' מושכני אחריו. ד"א מושכני
אחריו נרוצה וכו' מושכני ואין מושכני אלא משיכה שהוא על הקונה ועל
הנקנה כי מי שקונה חפץ מן החפצים צריך למשוך אותו מיד הקונה. אז
הקנייה היא קיימת במשיכה כי המשיכה היא קונה הקניינים. לכן אמרה
המטרונותא לפני חקניני במשיכה כי אתה הוא הקונה שמים וארץ הה"ד
ברוך אברם לאל עליון קונה שמים | וארץ. לכן כתי' מושכני לא ע"ב
אחריו נרוצה וכו' כי המשיכה היא קונה. נרוצה מלשון רצוי כי הקנייה
היא נרצה לקונה בשביל שחפצו בקנייה ההוא כך אהיה מרוצה ומפויים
לפניך כדי שתרכיני ותקבלני מרצון הרצונות כדי שאתקרב לפניך לקרבן
לרצון לפני יי. אז הביאני המלך חדריו. כי הקונה כשקונה חפץ הוא
מציניעהו ושמרהו בחדריו ובגנזיו כדי שיהא שמור. כך אמרה כנסת ישראל
לפני הב"ה שיביאה ויצניעה בחדריו ובגנזיו כמו שהיתה בימי קדם הה"ד
וערבה ליי מנחת יהודה וירושלם כימי עולם וכשנים קדמוניות. נגילה
ונשמחה בך כי מי שקונה חפץ ומציניעהו בחדריו מי משמח למי הקונה
לחפץ או החפץ לקונה אלא החפץ משמח לקונה כך אמרה עס' נגילה
ונשמחה בך בישועתך בך בשמחתך בך בגאולתך.
25 כ"א נגילה ונשמחה בך. בא וראה כשהמטרונותא היה מתמלאת
מן העליונים ומתוריות ושביעה מן המים הקדושים של הנחל אזי כל השמחות
של העולמות נמצאים למעלה ולמטה. אזי גילה ורנה ושמחה מצוי בכנסת
ישראל כי היא מליאה על כל גדותיה אזי היא נקראת באר הה"ד שמה מים
מבורך ונוזלים מתוך בארך. כשהיא מליאה מן העליונים נקראת באר
שמקורותיו ומבועיו פתוהים. ובזמן שאינה מקבלת מן העליונים כביכול
היא נקראת בור הה"ד והבור רק אין בו מים. פי' מים קדושים וטהורים

1 שהם מימות הנהל קרומים. אבל יש בו נחשים ועקרבם כביכול שהיא שותה מן המים המגולין שהנחשים והעקרבם שותים מהם והטילו ארסם באותן המים כי הם נקראין מים מגולין בשביל שאין להם שמירה מן שמירת הב"ה אלא הם עומרים מגולין והם נפסלין בהיטח הדעת. והם נקראים מים פסולין בשביל שהם פסולין את המקואות כביכול שנותנים דעתם להטיל זוהמא וטומאה במקוה ישראל כדי לפוסלו. ד"א פסולין מל' פסל לך כיון שהם נחצבים ונפרדים ונחתכים מן מים הקדושים כי אלו השמרים של מים הטהורים לכן הם פסולין. ונקראים מים גנובים בשביל שהם גנובים ממש כי הם אורבים בלילות כמו הגנבים שהם הולכים בלילות כדי לחפור הבתים לגנוב כך הם חותכים בתי המלכים וגוברים משם טרף וסיפוק. לכן הם נקראים מים גנובים. ד"א למה הם נקראים מים גנובים מלשון גניבה שהוא יבש בלא מים כך הם כל מה שהם מקבלים מן פסולת השפע יותר הם יבשים וצמאים ורעבים. לכן הם נקראים מים גנובים. ולחם סתרים ינעם כיון שינעם להם אותו הלחם והטרף שטורפים ולוקחים בהסתר בלילות | בדרך שהגנבים עושים לכן ינעם להם יותר מה לב ע"א שטורפים כך ממה שמקבלים ביום בגלוי ובפרהסיא. לכן צריכה כנסת ישראל שמירה בלילות הה"ד לא תירא מפחד לילה ומחץ יעוץ יומם. והם נקראים מים שאובין הפסולין את המקוה בשביל שהם שאובין מן המים השאובין ממעיני הישועה הה"ר ושבתם מים בששון ממעיני הישועה. לכן הם נקראים שאובין בשביל שהם נשאבים משמרי המים ההם וכיון שהם שאובין ופסולין לכן הם פסולין את המקוה כביכול שהיא כנסת ישראל. ונקראים מים הטמאים בשביל שהם טמאין ומטמאין שהם שמונה שרצים האמורים בתורה שהם טמאין ומטמאין. ד"א ונקראים מים המרים בשביל שהם מרים כלענה שאין בהם מתיקות אלא מרים והסור בזה פן יש בכס איש או אשה או משפחה וכו' פן יש בכס שורש פורה ראש ולענה. פי' שבא אותו שורש או אותו גזע מן אותן המים המרים. לכן יש חילוק בין זרע הקדוש זרע אמת זרע הקדוש שהוא מן המלך והמטרונותא שהם נקראים בנים להם הה"ד בנים אתם ליי אלהיכם וכו' ממני פריך נמצא. אבל שורש וגזע של אומות העולם הם נשרשים מאותו שורש הנחש האהור ששרשיו מרים ומאריים ומימיו טמאים לכן הוא מגדל נסיעות מרים. אבל הפ' וכנסת ישראל שמימיהם מתוקים וקדושים וטהורים הם מגדלים נסיעות קדושים וטהורים. לכן מי שגוטע נסיעות על מים מרים הנסיעות

30

1

5

10

15

20

25

30

יהיו מרים ומי שנוטע על מים מתוקים הנסיעות הם מתוקים ופירותיהן מתוקים. לכן שורש הנחש שנשרש באומות העולם הוא סימאם לכן הם טמאים. ומטמאין לעולם ואינן יוצאים מידי טומאתן. לכן נקראים מים המרים והבן זה. ונקראים מים המאריים שהם ארורים ומקוללים שכל מיני אררות וקללות היורדים לעולם משם הם יורדים. לכן ארז"ל בסוד האגרה מיום שנחרב בית המקדש לא היה יום שלא ירד בו קללה לעולם והמשכיל יבין וידום ליי. ונקראים מים סרוחין בשביל שיש להם ריח רע מכה הנבלות והטריפות הנשלחים בהם ומקבלין ריח רע מהם. ד"א מים סרוחים בשביל שהם מן התוספות והשיורים של שפע הקדוש הה"ר וסרח העודף. וכו' יהיה סרוח וכו'. כך כנסת ישראל היא מקבלת מימיה מן המבוע של כל ומתרוית היא בהם וכל חיילותיה ומרכבותיה וצבאותיה ומחנותיה והנשאר מן אותן המים הם השמרים והפסולת יורדים דרך הנקבים שיש בין כנסת ישראל והתמורות עד עולם | הטמא לכן אלו המים נקראים לב ע"ב סרוחים וגוספים. והם מים מתים בשביל שאין להם תנועה כלל שהם כמו המתים ואינם מתנועעים והולכים הזה והנה. ד"א הם נקראים מתים בשביל שהם כמבלי עינים הה"ד עינים להם ולא יראו וכו' והם יושבים בארץ ציה וצלמות. אל תיקרי צלמות אלא צל מות שהם יושבים בצל המתים והנדרחים. ד"א הם נקראים מתים בשביל שכל מדרגות הקדושות הם קדושים וחיים ומתנועעים מכה הסבה הראשונה שמניעם תנועה בלי הפסקאאלא הם חיים ומתנועעים לעולם אילולי שהיו עומרים דגץ אחד בלי תנועה יחרב העולם בסוד השמיטה. אבל התמורות אין להם תנועה מי שמניעם אלא עומדים כמתים לכן אומות העולם אפי' בחייהם נקראים מתים הה"ד לא המתים יהללויה. וכו' ודורש אל המהים כי בהייהם נקראים מתים וכל שכן במיתתם. אבל ישראל אפי' במיתתם נקראים חיים הה"ד וגנותי על העיר הזאת להושיעה למעני וכו' וכו' ושבת אני את המהים שכבר פי' בשמיטה מתו מן החיים. והבן זה מאד ודום ליי. לכן כשהעולם בצער העם הולכים לקברי המתים הצדיקים ומבקשים עליהם רחמים כדי שיתבטל הגזירה מן העולם ואזי הם מתעוררים מקבריהם ומשתטחים על קברי אבות והאבות יתעוררו ויכנסו לגן עדן ומודיעין לנפש והנפש לרוח והרוח לנשמה נמצא שהצדיקים הם יותר שולטים במיתתם יותר מחייהם. לכן הצדיקים במיתתן נקראים חיים. אבל לא כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח והבן זה.

נגילה ונשמחה בך וכו' נגילה ונשמחה בך נגילה ונשמחה
לך מבעי ליה מהו נגילה ונשמחה בך. אלא בך ממש. כשכנסת ישראל

נפקדה מן מלך העליון אזי היא מתעשרת בכמה עשרות וכתרים ובכילות
חתנים אזי כל אותן מרכבות וצבאות וחילות ומחנות של ע"י ישראל

כולם מתעלים עד אין סוף ומתדבקים במלך יי ממש הה"ד ואחם הדביקים
ביי אלהיכם חיים כלכם. והם מתענגים שם עונג שאין למעלה ממנו הה"ד

אז תתענג על יי והרכבתך על במתי ארץ. מהו במתי ארץ אלו הם חכמה
ובינה שנקראים במותי ארץ אזי אותן ההויות הם נדבקים ומתחברים עם

ההויות של המלך הה"ד נגילה ונשמחה בך. נזכירה דודיך מיין וכו'
מיין רומז למאה ועשר. כי מאה רומז לכ"ע שהם מאה ענפים כי כ"ע

בתוכה עשר מדרגות לכל מדרגה ומדרגה מן אלו עשרות יש להם עשר
ענפים הרי מאה עולמות. ויו"ד הנשאר רומז לעשר צחצחות הה"ד והשביע

בצחצחות נפשך ועצמותיך. לכן אמרה נזכירה דודיך מיין לנ"ע
עולמות שהם כולם שופכים עלי מימיהם של מבויעיהם ונחליהם ומקורותיהם

על ידיך שאתה דודי שאתה עומד ביני וביניהם הה"ד דודיך. לכן כנסת
ישראל היא מקבלת לעולם ריווי של אותו היין על ידי אהובה ודודה

המלך יי צבאות ותריות מהם על זה כתי' ישיני מנשיקות פיהו כי טובים
דודיך מיין. כי אותו הדוד הוא מכה היין הנזכר.

יי אורי וישעי וכו' יי הוא רומז לכ"ע שהוא נקרא יי כי הוא
אדון האדונים ואלוה על כל האלהים הה"ד כי גבוה מעל גבוה וכו'.

אורי רומז לחכמה שהוא אור קדמון בשביל שהוא אור זרחה בעולם כי כ"ע
הוא אין ואפס ותוהו בשביל שאין בו השגה כלל לכן אין בו זריחה לידע מה

מהותו. אבל חכמה יש בו קצת זוהר בשכל כדי לידע מהותו בשביל זה נקרא
יש ונקרא בוהו פי' בו הוא כי יש בו קצת השגה לכן נקרא אור קדמון והסוד

כי בהיר הוא בשחקים וכתי' והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע כי המשכילים
הם חכמה ובינה שנקראים משכילים בשביל שבני העולם משיגים ומשכילים

קצת מהותם ומעלתם. ועל זה נקרא חכמה אור קדמון כי הוא קודם בהשגה ועל
זה נקרא בכור לכהן ובכור להשגה והבן זה מאד ודום ליי. ד"א אורי פי'

אור יו"ד כי היא נקרא יו"ד של שם הקדוש כי הוא התחלת השם הקדוש
ונקרא יו"ד בשביל שהוא מקבל כל החקיקות וכל הרשימות כמו היו"ד שהוא

מקבל החקיקות של כל האותיות לכן אי אפשר לך שתכתוב אות מן אותיות
הקדושות אלא שתכתוב מתחלה יו"ד וא"כ תצייר האות. והיו"ד נעלמת

ונסתרת בכל. כך חכמת נסתרת ונעלמת על זה כתי' אורי פי' אור יו"ד.
ד"א אורי כי אותיות אורי הם רואי כי מדת החכמה הם נקראים עיני יי

המסתכלים והמביטין ומשיגים על כל יצורי עולם וכיון שהיא נסתרת ונעלמת
כמו הנשמה שבנוף. שהיא רואה ואינה נראית כך היא רואה כל הנמצאים

הן פרטים והן כללים ומשנחת על מעשיהם הה"ד עיני יי חמה משוטטות
בכל הארץ. כי הם משוטטות ומביטות בכל העולמות כדי להשיג על

היצורים ולשומרם הה"ד הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל כי לא יאמר
למעלה לא שינה ולא תנומה ולא אחד מכל התוארים הנזכרים בגופות

השפלות לכן חכמה נקראת שומר העולמות הה"ד רואי. ד"א רואי הה"ד
באר לחי רואי כי מדת החכמה נקראת באר לחי שהוא כ"ע שהוא | חי לנ"ע

העולמים כי הוא נותן חיים לכל חי והוא מקבל כל החיים מעי' העי'
לכן הוא נקרא חי העולמים כי כל החיים של כל העולמות משם הם נמשכים

ונשאבים וכל מים היוצאים מן מבוע של הנחל יורדים לחוף הבאר שהוא
חכמה על זה נקרא באר לחי. והוא רואי שהוא רואה וצופה כל הנבראים

והנמצאים. ד"א יי אורי וכו' כי מדת החכמה היא נותנת אורה לנשמות
של הצדיקים המצטרפים והמצטיירים בתוכה הה"ד המה היוצרים יושבי

נסעים וס'. וישעי רומז לבינה שהיא נקראת תשועת ישראל כי כל התשועות
והנאולות והנחמות משם הם נמשכים לכן היא נקראת יום הכפורים בשביל

שהוא יום סליחה וכפרה והוא תשובה לכל שבי פשע שכל השבים לפני
הב"ה הוא פושט ימינו ומקבלם. ד"א למה נקראת תשובה בשביל כי עפר

אתה ואל עפר תשוב מלש' תשובה. ד"א נקראת תשובה בשביל שכל הנבראים
כולם הם שבים כולם לאותה המדה בסוף אלף הששי שהוא בין השמשות

כשיכנס השבת זהו שארז"ל שתא אלפי שנין הוי עלמא וחד-חרוב ולמאן
דאמי' הרי חרוב. ד"א בינה נקראת תשועה על שם שהיא מתלבשת בכובע

ישועה של מלך העליון הה"ד ישראל נושע ביי תשועת עולמים. הה"ד
יי אורי וישעי וכו'. ממ' אירא כשהמלך הוא לובש אותה כובע על ראשו

ויבוא להושיע לכנסת ישראל אם כן ממי אירא אין לירא ולא להתפחד
משום נמצא שבעולם. ד"א ממי אירא וכו' כי איני מפחד וירא מאובי

כי כבר אין להם חוזק כי תשש כוחם הה"ד יי לי לא אירא מה יעשה לי
אדם. אלא ממי ירא ופחד אלא מעולם הבינה שנקרא מי הה"ד את מי

נועץ ויבינה כי הבינה היא מקור לכל דינין ונבורות ונקראת אלהים הה"ד
בראשית ברא אלהים בשביל שהיא התחלת הדין לכל הנמצאים כי משם

1 מקבל הגבורה הדין הקשה לכן נפחד דוד על אותו מעשה של בת שבע ואמ' ממי אירא כי ודאי ממנו אני ירא כי הוא מוציא הגבורה שעלתה על המחשבה כי הלשון מוציא מה שעלה במחשבה ללב לעולם הן טוב והן רע כי מפי עליון לא תצא הרעות והטוב אלא הגזירה תעלה על המחשבה והלשון תוציא מה שעלה במחשבת כ"ע לכן אני ירא ממנה כדי להוציא עונשי מן הכח אל הפועל פי' מכח של הבינה אל פועל הגבורה כדי לנקום ולענוש אותי על אותו עון לכן אמ' דוד ע"ה אל תבוא במשפט את עבדך כי לא יצדק לפניך כל חי.

ר' יוסי אמ' משעה שחטא אדם הראשון שנזנר עליו ועל כל העולם מיתה אמ' למה אני מוליד | לבהלה. מיד נתפרש מאשתו לד ע"א ושני רוחות היו באות ומזדווגות עמו והולידו ואותן שהולידו הם הם מזיקין שבעולם ונקראים נגעי בני אדם והם שאסין ומקטרגין לבני אדם והם מצוים בפחתי הבתים ובבורות ובבתי כסאות. ועל זה צריך בן אדם לעשות מזוזה לפתח ביתו* וכתו' בה שם הקדוש ש"ד בכתרים עליונים אזי מתקרבים ורואים כתר' במזוזה שד והם סבורים שהוא שם ש"ד מיד מתקרבים ומגיעין לשם וכיון שהם רואים שהוא שדי אזי הם נותנין כבוד לשם המלך* אחי הם מתרחקין ממנו וזהו סוד ונגע לא יקרב באהליך מהו נגע אלו נגעי בני אדם. תאנא בשעה שירד אדם בדיוקן העליון ובדיוקן הקדוש וראו אותו עליונים ותחתונים והקריבו אצלו והמליכו אותו על זה העולם.

20 ואחר שבא הנחש על חוה והטיל בה זוהמא ואחר כך נולד קין משם נתיחסו כל דורות חייבי העולם ומדורור השדים והרוחות משם נמצאו ומצדדיו. ובשביל כך כל רוחות ושדים הם חצאין. יש בהם חצים מבני אדם. וחצים ממלאכי עליונים למעלה. וכשנולדו מאדם אותן האחרים כולם נמצאו חצאין חצי מלמעלה וחצי מלמטה. ואחר שנולדו מאדם הוליד מאותן רוחות בנות שדומין ליופי עליונים וליופי תחתונים. ועל זה כתי' ויראו בני האלהים פי' של התמורות את בנות האדם כי טובות הנה ויקחו להם נשים וכו' והיו בני אדם כולם טועין אחריהם. ואחד נמצא בא לעולם מרוחו של צד קין וקראו אותו תובל קין ונקבה אחת יצאה עמו והיו הבריות טועין* אחריה ונקראת נעמה ממנו יצאו רוחות ושדים אחרים ואלו הם תלויים באויר ומודיעין דברים לאותן אחרים שנמצאים למטה וזה תובל קין הוציא מיני הרג לעולם. ונעמה היא קיימת עד זה היום. ומשכנה בין רגשי ים הגדול ויוצאת ושוחקת בבני אדם ומתחממת מהם בחלום באותו

10

15

20

25

30

1 תאוה של אותו בן אדם שנדבק בה והתאוה היא נוטלת ולא יותר מאותה תאוה היא מתעברת ומוציאה מינים אחרים לעולם* ואלו שתלד מבני אדם הם נמצאין לקבל* הנקבות של בני אדם ומתעברות מהם* וכולם הם הולכים אצל לילית הראשונה והיא מגדלת אותם. והיא יוצאה לעולם ומבקשת ילדיה ורואה תינוקות של בני אדם ומתדבקת להרוג אותם ולשאוב רוחם של התינוקות והיא הולכת עם אותו הרוח ונזדמנו לפני ג' רוחות קדושים וטאסין לפניו ונוטלין אותו הרוח | ממנה ומניחין אותה לפני לד ע"ב הב"ה. ובשביל כך התורה הזהירה לבני אדם והתקדשתם והיתם קדושים שאם נמצא בן אדם קדוש לא ירא ממנה. מיד הב"ה מזמין אלו שלשה מלאכים קדושים ששומרין לאותו תינוק והיא לא יכולה להזיק לו הה"ד לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהליך וכו' מאי טעמא לא תאונה אליך רעה בשביל כי מלאכיו יצוה לך לשמרך וכו' וכתי' כי בי חשק ואפלטו וכו'.

והם בן אדם לא נמצא קדוש ומושך רוח מצד הטומאה מיד היא תבא ושוחקת עם אותו תינוק והורגת אותו ושואבת אותו הרוח ולא יסור ממנה לעולמים. וא"ת אותן תינוקות אחרים שהרגה אותם ונזדמנו לפניו אותן שלשה מלאכים קדושים ונוטלין ממנה אותו הרוח הא לא בצד הטומאה נמצאו למה שלטה להרוג אותם אלא זה בן אדם* לא נתקדש אבל לא נתכוון להתטמאות ולא נטמא בשביל כך היא יכולה לשלוט על הנוף ולא ברוח. ולפעמים נמצא שיוצאת נעמה לעולם להתחמם מבני אדם ונמצא בן אדם בקשר התאוה עמה ומתעורר משנתו ואוחז באשתו ושוכב עמה ורצונו באותו התאוה שהיה לו בחלומו מיד אותו שהוליד מצד נעמה בא. כשיוצאת לילית ורואה אותו ויודעת הדבר היא מתקשרת בו ומגדלת אותו באותן אחרים ונמצאת עמו זמנין רבים ולא הורגת אותו וזהו בן אדם שבכל חדש וחדש נפגם ולא יזוז ממנה* לעולמים שהרי בכל חדש וחדש הלילית יוצאה ופוקדת על כל אותן שהיא מגדלת ושוחקת בהם מיד אותו בן אדם הוא פגום.

25 תאנא אחר שנשחלקו קין והבל חזר אדם לאשתו ונתלבש ברוח אחר והוליד לשם מכאן נתייחסו כל דורות הצדיקים והרבה הב"ה חסד בעולם ובכל אחד נולדה נקבה עמו כדי להחייב העולם כגוונא של מעלה והא פירשו ההבריא בסוד המשנה דכתי' ואיש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו וראה את ערותה והיא תראה את ערותו חסד הוא חסד הוא ודאי. ואחר כשהחזיר חסד הגזעין והשרשין יוצאין מלמטה למעלה ומתפרשין הענפים והקרוב נרחק מיד הענף הגדיל ובאו להתחבר בזווג

5

10

15

20

25

30

1 אחד באילן זה בראשונה זהו בסוד העולם בשביל שכת' אמרתי עולם
חסד יבנה אבל מכאן והלא' בני אדם שנמצאים בו ונכרתו לעיני בני
עמם. אי להם לרשעים שהם הולכים אחרי האות נפשם אי להם מיום הדין.
ואשריהם הצדיקים שהולכים בדרכי יי הה"ד כי ישרים דרכי יי וצדיקים
5 ילכו בס' וכו' ואותן הנפשות העושות הם נכרתים מקרב עמם | פי' לה ע"א
מאור מלכות יי ואינה מרחמת עליהם אלא טורידת אותן לבאר שחת ואין
להם חלק בשמו הקדוש. וי לאותן הנפשות שגורמין פגם כזה שעל ידן
יסתלקו המאורות והברכות והשמחות מן העולם והשפעים והאורות של
עולם העליון נמנעים והנהר יפסק מלהשקות לתחתונים ושכינה עליונה מסתלקת
10 מן המלך והמטרוניתא היא נטרדת מבית המלך. כביכול הוא גורם פירוד
בכל העולמות הה"ד ונרגן מפריד אלוף והבן זה. אשריהם ישראל שהב"ה
מסר להם מסורת חכמה של תורתו הקדושה מה שלא מסר לשום אומה ולשון
הה"ד לא עשה כן לכל גוי' ומשפטים בל ידעום ומסר להם נגזי תורותיו
וסודותיו הסתומים והנעלמים הה"ד מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וכו'.

15 תם.

פרש' קדושים ר' חייא פתח והתקדשתים והייתם קדושים וכו' ר' חזקיה
אמ' הכל בסוד עליון הוא כדי להראות מי שהוא פוגם למטה פגום* למעלה.
ששנינו עונתן של תלמידי חכמים משבת לשבת בשביל שהם יודעים טור
הדבר ויכונו הלב והרצון כאחד ובשביל שיהיו נולדים בנים הגונים וקדושים
20 למלך העליון ואם אלו פוגמין דבר למטה כביכול הם פוגמין למעלה מיד
כת' ערות כלתך לא תגלה זהו באותן שיודעים דרכיו של התורה לכן
בעון זה השכינה גולה מביניהם. תאנא חקוק הוא שם הקדוש בצדדיו ידועים
באותיות רשומות שהם כ"ב אותיות של תורה י' באל"ף אל"ף בי'. י' בבי"ת
בי"ת בי'. י' באל"ף בי"ת. ה"א בגימ"ל. י' בה"א י' בגימ"ל. ה"א בי'
25 גימ"ל בה"א ה"א בדל"ת. כולם הם חקוקים ביו"ד י' מעלה אותן ה' כולל ביו"ד
ממנו יצאה מיד כולם מתעטרים לאבות ופוחתת ה"א נחליו ומעטר לראש של
וא"ו ששם שורין הברכות* וא"ו כולל שש האותיות הכל יו"ד. יו"ד נחקק
בחקיקותיו ועולה להתעטר בשנים עשר אותיות אחרים מהם יצאו עשרה
מאמדות בחקיקותיו וכולם הם שבילים של דרך עליון הקדוש של כל מיד
30 ה"א אחרת כוללת מכל החקיקות של צד משך הטמירה של כל הטמירין
להוליד למטה ונחקקים כולם בארבעים ושנים אותיות ועולין בראש המלך.
שבע שבתות המימות מתפרשים בשבעים ושנים אותיות. שבעים ושנים

1 אותיות עולין באות וא"ו רשומין הם בפרש' ויהי בשלח פרעה שהוא ויסע
ויבא ויס כשנסע השכינה השבעה רשומות נרשמים בה ושבעה מסתלקים
ממנה במעשים | רשומים. תאנא יסתלקו האותיות ברשומות לה ע"ב
ידועות ואורחותיו סתומים ואינן נודעים אלא לצדיקי אמת שהם עמודי
העולם. אמ' ר' שמעון לר' אלעזר בנו בא וראה בני אלעזר אל כ"ב אותיות
5 שחקוקים בתורה כולם הם מתפשטים באלו עשרה מאמדות. וכל אמירה
ואמירה מאלו שהם כתרים של המלך כולם הם חקוקים באותיות ידועות.
בשביל כך שם הקדוש נתכסה ונעלם באותיות אחרים. וכל אמירה ואמירה
מודה ומשתחוה לאמירה עליונה ממנו. ועל זה שם הקדוש חקקוהו באותיות
אחרים בשביל שהם מתכסים ונסתרים ונעלמים זה בזה עד שמתקשרים
10 הכל כאחד. לכן מי שרוצה לידע צרופי שם הקדוש ולידע אותן האותיות
הרשומים בכל כתר וכתר מיד ידע ויחקיקם בכל. והרי חקקתי כל אותן
האותיות הרשומים והם ידועים בכל כתר וכתר מספר העליון של שלמה
ע"ה וכך עלה בידנו זה השם הקדוש. והחבריא חקקו אותן ובטוב הוא.
אשריהם אותן הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא שהב"ה חפץ בכבודם ומגלה
15 להם סודות עליונים של שמו הקדוש שלא גילה אותו לקדושים עליונים
ועל זה היה יכול משה ע"ה לעמוד ולהתעטר בין אותן קדושים עליונים
וכולם לא היו יכולים להתקרב אצלו בשלהבת אשם*. דאם לא כך היאך
היה יכול משה להתקיים ביניהם. אלא אשרי חלקו של משה שהרי מיד
כשהתחיל הב"ה לדבר עמו רצה לידע שמוהו הקדושים שהם סתומים וגלויים
20 כל אחד ואחד כראוי לו מיד נדבק בו וידע יותר מכל בני העולם. בא וראה
בשעה שעלה משה תוך ענני כבוד נכנס בין אותן הקדושים פגע בו מלאך
אחד והוא נקרא קמואל השוער. ואחר כך פגע במלאך אחד* כשלהבת אש
עיניו מתלהטים וכנפיו בוערים כאש ורצה לשאוב אותו בגופו ואותו מלאך
גבריא'ל שמו ומיד הזכיר משה שם אחד מן שמוותיו של הב"ה שהיה חקוק
25 ביו"ב אותיות ונזדעזע ונרתע עד שעלה משה ביניהם וכן לכל אחד ואחד.
אשרי חלקו של משה שזכה לְכַנְלִי הַאִי. תאנא בתיקוני המטרוניתא פירשנו
מאלו עדיות ואע"ג שהם בגלוי ובסתום. בת בנה ובת בתה שהרי העולם
צריך להם והם ישוב העולם ומי שמגלה אחד מכל אלו העדיות ויי לו ויי
לנפשו כאלו הוא מגלה כביכול עדיות אחרים. ותאנא דבור האחרון של
30 עשר הדברות שבתורה הוא לא תחמוד אשת דעך בשביל שזהו הכלל הכל.
ומי שחומד אשת אחר כאלו עובר על כל התורה כולה אלא לא יש דבר

- 1 שעומד בפני תשובה | וכ"ש אם קיבל עונשו כדוד המלך. לו ע"א
- א"ר פינחס בשם ר' חלקיה בשם ר' מאיר ושער רישיה כעמר נקי זהו רומז לקוצות של עתיק דעתיקין שהם לבנים כשלג וכצמר הלבן מסודרים ומתוקנים בתיקון יפה ונאה ואין בהם עירוב כלל כי כל חיים של הנהרות והמבועות והמקורות של כל העולמות משם נמשכים ויוצאים. 5 כי בזו המדה יתכפרו עונותיהם של ישראל ביום הכפורים הה"ד כי ביום הזה יכפר עליכם וכו' וכת' אם יהיו חסאיכם כשנים כשלג ילבינו ואם יאדימו כתולע כצמר יהיו. כי זה השער של הראש נקרא שער לבן כצמר הלבן בשביל שהוא נקרא מדה הלבנה כי בה מוחל לצדיקים ולרשעים הה"ד אם יהיו חסאיכם כשנים כשלג ילבינו. וכת' לבושיה כתלג חיור ושער רישיה וכו'. כי כך מדתו שהוא מתעטף בטלית לבן כשליה צבור ומוחל לישראל וזהו סוד שנתגלה למשה פי' כ"ע של עט' כשליה צבור מעוטף בטליתו ומלמד לו י"ג מדות הנמשכים מן מבוע של העתיק כי בזה הוא מוחל לצדיקים ולרשעים הה"ד אם יהיו חסאיכם. א"ר מני לא תהא קרית שמע קלה בעיניך מפני שיש בה מאתים ושמונה וארבעים חיבות כמנין אברי האדם ומהן ברוך שם כבוד וכו'. אמ' הב"ה אם שמרת את שלי לקרותה בכתבה אני אשמור את שלך. לכן דוד אמ' שומריני כאשרון בת עין וכו' א"ל הב"ה שמור מצותי וחיה. אמ' ר' שמעון בן חלפתא לה"ד לאדם שהוא בגליל ויש לו כרם ביהודה. ואחד ביהודה ויש לו כרם בגליל. אותו שבגליל הולך ליהודה לעדר את כרמו וזה שביהודה הולך לגליל לעדר את כרמו. 20 עמדו זה עם זה ואמרו זה לזה עד שאתה בא למקומי שמור לי את שלי בתחומך ואני אשמור את שלך בתחומי. כך אמ' דוד שומריני כאשרון בת עין. אמ' לו הב"ה שמור מצותי וחיה. כך אמ' הב"ה לישראל שמרו מצות ק"ש שחרית וערבית ואני משמר אתכם שנא' יי ישמורך מכל רע ישמור את נפשך. 25
- איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו וכו'. איש אמו האם רומז למדת הבינה שנקראת אם הבנים שמחה בשביל שהיא אם כל חי שהיא יונקת לבניה מן אותו הנהר שיוצא לה מעדן החכמה כי אותו הנהר הוא נהר שאינו פוסק לעולם בשביל שהוא נשפע מן הנהר העליון שאין פוסקין את מימיו כי אינו חסר כלום כי אין בעולם העליון לא פגומות ולא חסרון אלא שלימות של כל. לכן זה הנהר תדיר יוצא ונפשוך לעדן | הפכמה ומן התכמה אל הבינה שהוא אם הבנים שמחה ויונקת לו ע"ב

- 1 בניה ביניקת הנהר ההיא לכן היא כאם שמרחמת על בניה ויונקת אותן. אימתי בזמן שהמלך שהוא תפ' ישראל מזדווג עם בת זוגו שהיא המטרוניתא אזי אותו הנהר של הבינה נמשך ויוצא תדיר להשקות עץ החיים שהוא התפ' אזי היא מעטרת לבנה שהוא התפ' בעטרת עליונות הה"ד צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וכו'. 5 לכן אותו הנהר נמשך ויוצא תדיר לעץ החיים הה"ד ונהר יוצא מעדן להשקות וכו'. ואביו רומז לחכמה שהוא נקרא האב כי התחלה וראשית כל הנמצאים בעולם היש כי עד כאן הוא אין מכאן והלאה נקרא יש לכן הוא נקרא אב העולמות. בא וראה בזמן שבני העולם הולכים בדרך האמת ואהבים לאדוניהם ומשתדלים בתורה ובמצות ומקיימים המצות מאהבה ויראים מחוזק הדין הקשה אזי הברכות נמשכים ויוצאים מעדן החכמה והבינה. אזי הברכות והשמחות נמצאים בכל הנמצאים אזי הדינים מסתלקים ונשברים ואין להם כח וחוזק כלל. אבל אם ח"ו אם אין ישראל יריאים מחוזק הדין וחוזרים אחוריהם ביתה ועוזבים התורה והמצות אזי כביכול המבועות והנהרות של האב והאם נמנעים ונפסקים ואין יוצאין ונמשכים מימיהם לתפ' ישראל ונשארו כל העולמות כביכול בכבו' אורה של האב והאם. לכן הזהיר התורה ואמרה איש אמו ואביו תראו. כי כל מי שהוא ירא מן אביו ואמו למטה כאלו ירא אב ואם למעלה וגורם המשכת הנהר ההוא לכל העולמות בזכות זה. לכן כל מי שהוא מזלזל בכבוד אביו ואמו ואינו מכבדם אלא מקללם ומבזה אותם במיני בזיונות אזי הוא חייב מיתה בעולם הזה ובעולם הבא וגורם סילוק השפע של אב ואם העליון לעולם והנהרות נמנעים והמבועות נפסקים אזי מיעוט אורה יש לעץ החיים וכ"ש לעץ הדעת. לכן ויי לו ויי לנפשו שגורם פגם זה בעולם ועליו הכתו' או' כי דבר יי בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת. לכן יש לך להסתכל בכיבוד אב ואם בכל יכולתך כדי שתגרום המשכת השפע לעולמות והבן זה. ואת שבתותי תשמורו. שבת מיבעי ליה מהו שבתותי משמע רבים אלא רומז לשבת העליון שהוא עולם היובל שנקרא שבת הגדול והוא עולם החירות ויום הכפורים שכל מיני גאולה וחירות ממנו יוצאים לעולם. ושבת השני הוא צדיק יסוד עולם שנקרא שבת התחתון. לכן אל יעלה על דעתך לומר' השבת הגדול שהוא עולם העליון אני | מכבדהו ואכניסהו בכלל היחוד בשביל שהוא עולם העליון לו ע"א 30 אבל שבת התחתון שאינו בכלל עולם העליון לא אשמרהו לכן בא והזהירך בנפשך שזה וזה חייב אתה לחבר וליחד אותם כאחד הה"ד ואת שבתותי

1 תשמורו כדאי שיהא הייחוד אחד בלא קיצוץ ופירוד כלל. אני יי אלהיכם.
אני רומז לכ"ע הה"ד אני ראשון ואני אחרון. יי רומז לתפ" שהוא עץ
החיים שהוא באמצע הגן. אלהיכם רומז לעט" שהוא למטה מן הכל. נמצא
שיש כאן למעלה ואמצע ומטה שהם עיקר היחוד של האמונה לכן אמ'
אני יי אלהיכם.

5 לא תעשוק את רעך וכו' וסוד הדבר כי רעך הוא תפ" ישראל
שנקרא ריע הה"ד זה דודי וזה ריעי. והוא עץ החיים המתפרנס מן עולם
העליון. אימתי בזמן שישאל למטה הם הולכים בדרכי המלך ונושאים
ונותנים באמת ובמשפט שאין בכפיהם גזל וחמסם אזי המקורות כולם הם
נמשכים לאותו האילן והאילן פרה ורבה באותן המים. אבל אם כביכול
10 ישראל אינן מתקנים מעשיהם למטה אזי כביכול הם עושקים ונוזלים השפע
שראויה לבוא מכ"ע אל האילן החיים ויסתלק השפע בעונותם הה"ד לא
תעשוק את רעך וכו' כי כביכול הם עושקים להב"ה שנקרא ריע שנא' זה
דודי וזה ריעי וגורם סילוק המשכת השפע מן עץ החיים. ולא תנוזל כי
15 הוא גזל המים הבאים מן הנהר והוזרים למקומן וזהו סוד שארז"ל כי כל
מי שגזל פרוטה מחבירו כאלו נוטל נשמתו. כי הגזל והנזל אין מכניסין
אוהן למחיצתן של הצדיקים כי כל מי שחבירו נענש על ידו אין מכניסין
אותו למחיצת הצדיקים. ודאי חבירו שהוא הב"ה הוא כביכול נענש על
ידו לבלתי בא לו שפע אזי כביכול אינו עולה למחיצת הצדיקים שהם חכמה
20 ובינה כי אותה העט' שהיתה אמה מתעטרת אותה כביכול נסתלקה ולא
כבודו של מלך הוא כיון שאין העט' שהיא המסרונתא נמצאת עמו כי מלך
בלא מסרונתא לאו מלך הוא. ויי לו ויי לנפשו מי שגורם פרצה כזה שגורם
סילוק שכינה עילאה מעל המלך העליון הקדוש לכן בא והזהירך שלא תעשוק
ולא תנוזל כי כל העושק והגזל כאלו כביכול גזל לשכינה ממש והבן זה
25 מאד ודום ליי. ד"א לא תעשוק את רעך וכו' כי עדיין יש לך להסתכל
כאן בסוד עליון ומופלא בענין לא תעשוק. ואצ"ל כי כל הנשמות היורדות
מכ"ע לתפ" ישראל והם מקוננין שם כל אחד ואחד על קנו ויש מהם שהוא
שוכן בענפים ומהם בעלין ומהם בשרשים ומהם בגוף האילן כל אחד ואחד
כפי מדרגתו ומעלתו כך ישיבתו. כשיבוא ריבוי השפע מן אותו הנחל
30 של כל אל עדן ומן העדן אל שכינה עליונה ומשם אל מדת אברהם ואחר
כך למדת התפ" | שהוא החיים אזי שמש ומגן יי צבאות לז"ע"ב
מחלק אותו השפע לכל אחת ואחת מן הנשמות ההם וחלק הראוי ליתן לו

1 מבית המלך. ואם כביכול אדם גזל או עושק אפי' שוה פרוטה מחבירו
למטה כאלו גזל לנשמתו פי' נשמתו שהיא מצויירת למעלה בצורות ההיות
אזי כביכול יתן פגימות במרכבת הקדוש העליון בשביל שהוא מחסר חלק
מן השפע לאותה הנשמה שעומדת למעלה כי אין לך אדם למטה אלא אם
5 כן יש לו צורה ודמות מצוייר למעלה ממש בצורה של זה העולם הן באורך
והן ברוחב והן בעובי הכל הוא בצורת היות עליונות הה"ד נעשה אדם בצלמנו
כדמותנו. לכן ויי לו מי שגורם פגם כזה למרכבת הקדוש וטוב לו שלא
נברא.

10 לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר בא להזהירך שצריך ליתן
לפועל שכירות ביומו הה"ד ביומו תתן שכרו. אבל סוד הענין כי הפועל
היא כנסת ישראל שנקראת פועל בשביל כל מה שיצא מן עולם המחשבה
העמוקה יצא מן הכח ההוא אל הפועל שהוא עט' ישראל שהיא פועלת
ומשנה כל הפעולות כפי מה שתראה טוב בעיניה כי היא נקראת יוצר כמו
היוצר כשהוא מכין כלי חרש ומתקנן לפעמים ירחיב ולפעמים יקצר בזמן
שהטיקלא סובבת ומתגלגלת בידו. כך כנסת ישראל היא פועלת כל היצורים
15 כולם על דרך זו הטיקלא הה"ד כי הנה כחומר ביד היוצר וכו'. וכיון
שהיא פועלת לכן היא מקבלת שכירותה מן בעל הבית שהוא כ"ע ביומה
וכיון שאין לה מעצמה כלום אלא מה שנותנים לה בכל יום ויום מבית המלך
וזהו סוד ברוך יי יום יום. לכן אין מאחרין בשכירותה אלא בכל יום
נותנין לה שכר קצוב מכ"ע לכן בא והזהירך מי שלן אצלו שכר הפועל
20 כאלו כביכול נותן פגם בפועל העליון הה"ד ביומו ונתן שכרו.
לא תקלל חרש ולפני עוד וכו' כי כל מי שהוא מקלל חרש
כאלו כביכול ממעט כח לכנסת ישראל שהיא שתוקה ודמומה בין שאר האויבים
כי אין דבור בלא קול ולא קול בלא דבור. לכן כל מי שהוא מקללו כאלו
25 מכחישים פמליא של מעלה. לא העשו עול במשפט וכו' כי המשפט הוא תפ'
שהוא מכריע הלכה בין שתי ההפכים שהם גדולה וגבורה כי המצינים מזכין
והמשמאילים מחייבין כי הם שתי כפות אבל האמצעי שהוא הקו האמצעי
והוא המכריע לכן ההלכה כדברי המכריע כי הוא מקבל הדין מצד הדין
הקשה שהוא בית דין העליון ומקבל הרחמים מצד החסד שהם רחמים.
30 לכן כיון שהוא מקבל משניהם אינו דין גמור ולא רחמים גמורים אלא נעשה
משפט כי איננו נוטה לצד שמאל ולא | לצד ימין אלא עומד לח ע"א
בינוני בין שתי הקצוות ודן כל העולם במשפט הה"ד הצור תמים פעלו

- 1 כי כל דרכיו משפט אל אמונה וכו' אלא דן כל העולם באמת ובמשפט
לכן הוא נקרא אמת הה"ד תתן אמת ליעקב חסד לאברהם. לכן כל מי שהוא
מעוות המשפט למטה כאלו מחריב כל העולם כולו וזהו סוד שארז"ל במס'
שב' כל דיין שדן דין אמת לאמתו כאלו נעשה שותף להב"ה במעשה בראשית
5 כתי' לשם ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. וכתי' הכא מדוע וכל העם נצב
עליך מן בקר עד ערב. לכן וי לו וי לנפשו מי שמטה הדין והוא גורם
שהדין העליון מתעורר בעולם שהוא החרב העליון הה"ד חרב ליי מלאה
דס. לכן צריך הדיין כשיתחיל הדין שיהא מהעטף בטליתו וישב מעוטף
כמלאך אלהים ויהא הספר תורה עומד כנגדו וכדי שיתן מורא לשכינה וידין
10 דין אמת ויחשוב כאלו חרב תלוי למעלה מצוארו כדי להתפחד מדין העליון
והבן זה מאד.
- לא תשא פני דל אפי' שהוא עני לא תשא לו פנים כי המשפט
לא להים הוא כי כתו' בו האל הגדול והנורא אשר לא ישא פנים וכו' כי
הוא אינו נושא פנים לשום בריא בשעת הדין אלא תחתון ותפסוק עליו
15 הדין וא"כ תן לו צדקה כדי שיפרע מה שהוא חייב. כמו שעשה דוד ע"ה
כתי' ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו אלא אם בא אדם עני לפניו
לדין ולא היה לו מה לפרוע מתחילה היה חותך עליו הדין וא"כ היה נוהג
לו צדקה כדי שיפרע חובו הה"ד עושה משפט וצדקה. אבל סוד הענין
העליון כשדין העליון שהוא הגבורה לדון העולמות אפי' כנסת ישראל
20 שהיא ענייה ודלה אינו נושא לה פנים כלל אלא חותך הדין והבן זה. וזהו
סוד לא תשא פני דל. לא תהדר פני גדול אם יבא אדם עשיר לפניך מלובש
בבגדי משי ורקמה אלא תחתוך עליו הדין ולא תגורו מפני איש ואל תעשה
הפרש ביניהם כמו דין העליון שאינו נושא פנים אל שום בריא והבן זה
מאד.
- 25 בא וראה מי שהוא תאוה לעסוק בתורה ולא ימצא מי ילמד
אותו והוא באהבת התורה עוסק בה ומגמגם בה בגמגומין שלא ידע. כל
דבר ודבר עולה והב"ה משמח באותו הדבר ומקבל אותו ונוטע אותו סביב
לנחל ההוא ונעשו מדברים אלו אילנות גדולות ונקראים ערבי נחל הה"ד
באהבתה חשנה מאד.
- 30 ונטעתם וערלתם ערלתו זה הפסוק מדבר בחינוך שלש שנים
יהיה לכם ערלים שאינו יכול לא להשיח ולא לדבר ובשנה הרביעית יהיה
כל פרי קדש הלולים ליי. שאביו מקדישה לתורה | הלולים לח ע"ב

- 1 ליי מהו הלולים ליי מהלל* לחב"ה. ובשנה החמישית תאכלו את פרי
משעה שהוא מתחיל לקרות בתורה מכאן ואילך להוסיף לכם תבואתו. מכאן
אמרו החבריא* בן חמש למקרא בן עשר למשנה לפי שתורה שבכתב היא
החמישית מן חמש כתרים התחתונים והיא נקראת חמישית. לכן כעין דוגמא
5 זה יהיה בן חמש למקרא. בן עשר למשנה רומז למדת המלכות שהיא מדת
העשירית הה"ד העשירי יהיה קדש ליי. לכן כיון שתורה שבעלפה היא
מדת העשירית מן הכתרים ההם כעין דוגמא זה יהיה הבן בן עשר כשילמוד
המשנה כדי שיהא הכל כדוגמא עליונה והבן זה מאד. לפי שבעולם חזו
אדם מישראל מוליד בן ומוליכו לבית הספר יגע עמו ומלמדו תורה ובעונותיו
10 הוא ימות ואינו שמח בו. אמ' להם הב"ה על ידי שיצר הרע מצוי בכם
אתם חוטאים ובניכם מתים אבל לעתיד לבא אני מסיר את יצר הרע מכם
ומבניכם ואתם מולידים ושמחים בהם שנא' לא יגעו לריק ולא ילדו לבהלה
כי זרע ברוכי יי המה וצאצאיהם אתם.
- ואצ"ל כי שלשה כתרים העליונים שהם כ"ע וחכמה ובינה
שהוא עולם העליון אשר אין הפה יכול לדבר שם ואפילו להרהר כי נמנע
15 הדבור וההרהר באותו מקום לכן כתי' אלו שלש שנים יהיו לכם ערלים
פי' אטומים וסתומים ונסתרים ונעלמים שאסור לשלוח שם המחשבה ולא
הדיבור. וזהו ששינינו אם רץ לבן לעלות למעלה שוב למקום הה"ד כבוד
אלהים הסתיר דבר וכבוד מלכים חקור דבר. כעין דוגמא זה למטה מי שנוטע
20 נטיעה שיהיה ערלים שלש שנים הראשונים כעין דוגמא של מעלה כי כל
הנהנה מן הערלה כאלו יתן גלוי בהסתר של המלך העליון וגורם לשכינה
עליונה להסתלק מן ישראל ונסתמים ונסגרים הצינורות היורדות מן כ"ע
אל התפ' לכן ויי לו ויי לנפשו מי שגורם פרצה כזו טוב לו שלא נברא
כי מנע טובות העליונים מן התחתונים.
- 25 אמ' ר' שמעון לא תקיפו פאת וכו' סוד הדבר יש כאן לחבריא.
כי שער של הראש הם הקוצות והנימין של שער הקדוש שכת' בו ושער
ראשיה כעמר נקי כי אותו השער הוא עומד בסדור יפה ונאה בלא ערבוב
כלל והוא מסבב כל הנולדות וכמה אלפים ורובי רבבות כתרים עליונים
תלויים באותו השער לכן כל מי שהוא מקיף הראש כאלו מחריב כל העולם
לכן ויי לו ויי לנפשו שהוא בשער מלכא דלעילא לכן כתי' לא תקיפו
30 פאת ראשכם כלשון רבים משמ' שראשים ושרים עליונים ממוגים על אותו
השער. | ולא תשחית את פאת זקניך ויי לו ויי לנפשו מי שמושיט לט ע"א

1 ידו לזקן המלך לכן אין לו חלק באלהי ישראל ונכרת בעולם הזה ובעולם הבא.

והתקדשתי והייתם קדושים וכו'. כי הב"ה נתן לישראל שתי קדושות ולעצמו קדושה אחת הה"ד והתקדשתי והייתם קדושים לישראל כי קדוש אני להב"ה. אבל סוד הענין כי שתי קדושות רומז לשתי עולמות נעלמות שהם חכמה ובינה שהם קדושים בקדושה עליונה והם משפיעים למדת ישראל שהוא תפ' כל קדושה עליונה וכל השפע כדי להחזיקו וכדי ליתן השפע אל מלכות יי שהיא המטרוניהא. לכן שתי קדושות אלו הם לישראל ודאי. אבל קדושה אחת שהוא כ"ע שהוא יחוד שאין בכל האחדים יחוד כמותו כי אינו נחלק לקצוות ולמהלוקות אלא הוא פשוט בתכלית הפשיטות לכן נקרא אחת. ואותה הקדושה היא קדושת עי' העי' שאין בין עילה ועלול אלא שזה עילה וזה עלול והמשכיל יבין וידום ליי. וזהו סוד קדוש קדוש יי צבאות וכו'. כשיבוא הקדושה מבינה וחכמה וכ"ע ועי' העי' אז כנסת ישראל מתמלאת משוב העולמות והיא נקראת צבאות לפי שכל צבאות עליונים נראין בה לכן מי שעומד בקדושה צריך לרקוד שלשה רקידות אחד לבינה. ואחד לחכמה. ואחד לכ"ע ועי' העי' כדי שימשוך השפע משם עד עט' ישראל. אזי היא מתקדשת בקדושה עליונה ומתקשטת ככלה בתכשיטיה. לכן ויי לו ויי לנפשו מי שעומד בשעת הקדושה ועומד ומדבר שיחת חולין וקלות ראש ואינו נותן כבוד לשם הקדוש.

20 כי בשעה שישראל למטה מקדישין שמו הגדול אזי יזלו המים של הנהרות והמבועות מעי' העי' וכ"ע וחכמה ובינה דרך צינורות הקדושות בחשאי ובשתיקה בלא שום קול בעולם. אזי כל המרכבות והצבאות והחיילות והמחנות כולם דוממים ושותקים ונחים כי אין שם קול בשעה שיזדווגו העליונים עם התחתונים לכן תיקן משה לישראל שיאמרו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. לכן ויי לו מי שהוא מדבר בשעת הקדושה כי אינו נותן כבוד לשמו הגדול כי דבר יי בזה וטוב לו שלא נברא בעולם. אפי' מלאכי עליונים קדושים אינן רשאים לעורר קול בשעת זיווג העליון כל שכן וכל שכן האדם הפחות והנבזה למטה על אחת כמה ^{ובכמה} שיעמוד באימה ובריאה בשעה שישראל מקדישין שמו למטה. לכן כל מי שהוא אומ' קדושה למטה בכל כוונתו פותחין לו מקורות קדושות העליונים ומקדישין אותו למעלה לכן כתיב | והתקדשתם והייתם קדושים וכו'. אשריהם ישראל שהב"ה לט ע"ב נתן להם את תורתו הקדושה והנחילים לחיי העולם הבא ומסר להם תורתו

1 הקדושה הה"ד ונחך יי תמיד.

פרשת אמור אל הכהנים. ר' אבא פתח ואמ' אמרות יי אמרות טהורות כסף צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתים. בא וראה כל מה שהזהיר הב"ה לישראל בשביל קדושתו וטהרתו הה"ד אמרות יי אמרות טהורות. אמרות יי סוד הדבר הם עשר מאמרות שבהם נברא העולם ואלו מאמרות הם עשר מדרגות פנימיות ונעלמות שהם עשר צמצומות המתפשטות תוך כ"ע שהוא עתיק דעתיקין וסתימא דסתימין. ואותן מבועות הם גובעים ממבועות של הנחל העמוק לכן הם טהורות שהם עומדים בעולם הקדוש והטהור לפי שהם קודש הקדשים ומאלו עשר מאמרות נבראו ונמצאו כל הנמצאים כולם וכל מה שישתלשל מן כ"ע ולמטה מאלו עשר מבועות נמשכים ויוצאים הה"ד אמרות יי וכו'.

למה נקרא שם הכהן כהן גדול בשביל שהוא גדול בחמשה דברים בנוי בכח בעושר ובחכמה ובשנים. אבל סוד הענין כי כהן גדול רומז לחסד שהוא כהן גדול וזהו סוד שארז"ל מיכאל כהן גדול בשמים ומקריב נפשות של הצדיקים לפני הב"ה והוא מרת אהרן שהוא מקבל כל המשחים היוצאים מן הנהר היוצא מעדן הה"ד ונהר יוצא מעדן. ואותו נהר יורד על ראש הכהן הה"ד כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן וכו' והוא מקבל חמשה נהרות מן תפ' שנקרא נוי הה"ד דודי צח ואדום ואינוני אלא אדום. בכח מן הגבורה שהוא נקרא בעל כח. ועושר מן הבינה הה"ד בשמאלה עושר וכבוד. ובחכמה מצד החכמה שהיא חכמה קדומה הה"ד ראשית חכמה יראת יי. ובשנים לפי שהוא מקבל שמן המשחה מן מבוע של שנים רבות שהוא עתיק דעתיקין הה"ד כימי עולם וכשנים קדמוניות. לכן הכהן למטה שצריך שיהא בו אלו חמשה מעלות שהזכרנו אזי הוא נקרא כהן גדול הה"ד והכהן הגדול מאחיו וכו'.

25 אצ"ל כהן גדול רומז לכ"ע שנקרא כהן גדול לפי שהוא כהן ואדון על כל המדרגות הה"ד והוא כהן לאל עליון כי הוא מושח כל הכהנים של מטה בשמן של המשחה היורד מן מבוע של הנחל והוא נקרא כהן גדול מאחיו שהן המדרגות התחתונות שנקראים | אחיו וריעיו הה"ד מ ע"א למען אחי וריעי וכו'. והוא מקריב נשמות של הצדיקים עד עי' העי' ברוך הוא ובר' שמ' לעולם ולעו' עולמים כי הוא מקריב הכל ושואב הכל. לכן הוא נקרא אבן השואבת שהוא שואב הכל כדי שיתקשר הכל יחוד אחד.

1 אשר יוצק על ראשו וכו' פי' אותה השפע והיציקה הניצק
 עליו מעי' העי' על ראשו שהוא נקרא ראשו כחם פז. שמן המשחה מן
 מבוע ההוא שהוא נהר של אפרסמון שאין פוסקין מימיו. וזהו שכתב' בשמן
 הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן. כשמן הטוב זהו שמן העליון
 5 היורד מן הנהר העמוק ההוא. הטוב שהוא שמן טוב שאין בו צד רע אלא
 הכל טוב ורחמים. על הראש שהוא כ"ע שנקרא ראש מאלו ג' ראשים
 שהם כ"ע חכמה ובינה שהם שלשה קשרים של האמונה. יורד על הזקן
 זקן. אלו המבועות נמשכים ויורדים על הזקן הקדוש והטהור שהוא זקן
 עתיק דעתיקין וסתימא דסתימין שהוא זקן אהרן שהוא אהרן סבא כי על
 ראשו יהא נמשח הכל. לכן כעין דוגמא זה יהיה כהן גדול למטה נמשח
 10 בשמן הקדוש כדי להדמות כדוגמא עליונה. לכן צריך הכהן למטה להראות
 פנים של שמחה כדי שיהא שלם בכל כדי שימשוך הברכות מאין סוף עד
 עט' ישראל שנקראת פי' מצותיו כדי שיתקשר הכל על ידי הכהן כי הכהן
 הוא עומד בין העליונים והתחתונים כדי להקריב הקרבן שיתקרב על ידו
 15 המדות. לכן בשעת הקרבת הקרבן צריך שיהא הכהן שמח ולא יראה בו
 שום רוגז וכעס כדי להשתיק כעס של דין הקשה לכן הזהרה לכהן שלא
 ישחה יין בשעת העבודה כי היין הוא מורה על היין שהוא משתכר שהוא
 צד הגבורה הה"ד חכלילי עינים מייך רומז לגבורה שהוא אדום הה"ד חרב
 ליי מלאה דם. ולבן שנים מחלב רומז לחסד שהוא הכהן. לכן הכהן צריך
 20 להראות פנים של שמחה כדי לכוף ולנצה צד הדין הקשה שהוא שמאל כדי
 שלא ישלוט על העולם. לכן הכהן היה מניף את הלויים כדי לשקט ולשכן
 רוגזם וכעסם. אזי יתעוררו הרחמים והברכות והשמחות בכל העולמות
 הה"ד כסל תרמון שיורד על הררי ציון כי שם צוה יי וכו'. כסל הוא רומז
 לסל של כ"ע שהוא הכהן הגדול כי באותו הסל עתיד הב"ה להחיות בו
 25 המתים הה"ד אהיה כסל לישראל. כי אותו הסל הוא מדת אהיה שגא'
 אהיה אשר אהיה לכן כתי' אהיה כסל לישראל כי אותו הסל יורד לבריה
 התיכון שהוא | תפ' ישראל שנקרא ישראל ותפ' מתענן ומתענן באותו מ"ע"ב
 הסל הה"ד וזרתי עליכם מים טהורים וטהרתם כביכול מן החלודה שעלה
 עליהם. ויתקבץ אותו הסל במקום מיוחד בתפ' יי ואותו המקום נקרא מקוה
 30 שהכהן גדול טובל בו ביום הכפורים הה"ד מקוה ישראל יי פי' מקוה של
 ישראל שהוא כ"ע שנקרא ישראל סבא הוא יי שהוא תפ' שנקרא יי שנא'
 אל אלהים יי. לכן כתי' כסל חפמן שיורד על הררי ציון. כי ודאי אותו

1 הסל על הררי ציון שהם אברהם יצחק ויעקב שהם רגלי המרכבה. זהו סוד
 שארז"ל האבות הן הן המרכבה. והם נקראים הרים וגבעות הה"ד אשא
 עיני אל ההרים מאין יבא עזרי. כי הם הרים גדולים הה"ד שמעו הרים
 את ריב יי והאיתנים וכו'. ד"א הרים הם נצח והוד שנקראים הררי ציון
 5 לפי שהם למעלה מציון שהוא צדיק יסוד עולם. לשם יתקבצו כל הגשמים
 והטללים היורדים מכ"ע ומשם הם נמשכים אל מלכות יי שהיא המטרונותא.
 כי שם צוה יי וכו' כי במקום עט' מתקבצים כל הברכות והמקורות של
 כל העולמות כולם כי הם חיים של כל הה"ד חיים עד העולם.
 ומלא את ידו פי' חסד שהוא נקרא יד הימין של יד יי הה"ד כי
 אראה שמין מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים וכו'. לכן הכהן הגדול של
 מטה פורש ידו לכהן גדול למעלה כדי להוריד השפע לעולם הה"ד וישא
 אהרן את ידיו כתי' חסר פי' יד הימין כדי להגביה יד הימין על יד שמאל
 כדי שיהיו בתי רינין כפופים ומנוצחים וישלוט מדת אהרן שהוא החסד
 ויבואו הרחמים והברכות לכל העולמות והבן זה.
 15 כשמן הטוב זהו שמן המשחה הקדוש העליון שיוצא ונשמך
 ממקום נהר העמוק של כל שנמשך ויוצא מראש של כל הראשים סתימא
 של כל הסתימין על הראש. על הראש ודאי פי' ראש של אדם הראשון.
 יורד על הזקן. זהו הזקן הכבוד* כמו שפירשוהו החבריא. זקן אהרן זהו
 כהן גדול למעלה ואותו שמן יורד על פי מדותיו שמאותו השמן נמשך ויורד
 20 לתחתונים וכדוגמא זה נמשך ונמשח כהן גדול למטה בשמן המשחה. זה
 הפסוק לא ראשו סופו ולא סופו ראשו. כתי' אמור אל הכהנים בני אהרן
 ואמרת אליהם לנפש לא יטמא, לא יטמא, לא יטמא מיבעי ליה מהו לא יטמא
 אלא על אותו עליון אמ' והמשכיל יבין וידום ליי.
 כי אם לשארו הקרוב אליו ולאביו ולבנו וכו' בכהן
 גדול כתי' לאביו ולאמו לא יטמא. מאי שנא גבי כהן הדיוט מקדים האם
 25 קודם האב וגבי כהן גדול מקדים האב קודם האם. וי"ל לא מיבעי פי'
 קל וחומר קאמה גבי כהן הדיוט כתי' | לאמו ולאביו לא מביעא מא ע"א
 אמו שהיא ודאית שהוא מטמא לה אלא אפי' אביו שהוא בספק לכן הקדים
 האם קודם האב. וגבי כהן גדול כתי' לאביו ולאמו לא יטמא לא מביעא
 30 אביו שהוא בספק שלא יטמא לו בשביל שהוא ספק אלא אפי' אמו שהיא
 ודאית לא יטמא לה לכן כתי' לאביו ולאמו לא יטמא. אבל יש כאן סוד
 עליון כהן הדיוט הוא חסד שנקרא מיכאל כהן גדול בשמים מקדים אמו

- 1 קודם האב. אמו היא בינה והאב הוא חכמה. אבל כהן גדול הוא כ"ע שהוא כהן גדול הה"ד והוא כהן לאל עליון. מקדים האב קודם האם כי האב הוא עי' העי' והאם היא אם הבנים שמחה שהיא בינה לכן מקדים האב קודם האם.
- 5 אבל על דרך החכמה העליונה הפנימית למה כהן הדיוט מטמא לקרובים וכהן גדול אינו מטמא לקרובים. כי כהן הדיוט הוא מטמא לקרובים בשביל שהחסד העליון הוא בעולם המחודש והסומא נמצא בדפנות שהם החיצוניות והתמורות לכן כהן הדיוט הוא מטמא לקרובים. אבל כהן גדול שהוא כהן העליון שכת' בו והכהן הגדול מאחיו וכו' לא יטמא כלל לקרובים בשביל שאין סומא נמצא למעלה אלא הוא עולם הקדוש והטהור שאין שם שום סומא עולה אלא הוא עומד בקדושתו. לכן כהן גדול למטה אינו מטמא עצמו אפי' לקרובים וכ"ש לאחרים. ואם כביכול הוא מטמא עצמו לקרובים כאלו פוגם כביכול כתר של המלך כי נותן פגם במקום דליכא פגם בשביל שנזר אלהיו על ראשו לכן צריך שימצא שלם בתכלית השלימות כדי שלא יסתלק שכינה עליונה מעליו כי אין השכינה שורה לא במקום סומא ולא במקום עצבות ולא במקום פגמות. לכן יש לכהן ליזהר שלא יטמא נזר הקודש כדי שיהדמה לעליונים. קדושים הה"ד כי מלאך יי צבאות הוא.
- 20 ופאת זקנם לא יגלחו. כדי שלא יראה פגמות בזקן הידוע הה"ד כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן שיורד על פי מצותיו. אבל סוד הענין כי כהן הדיוט הוא חסד שהוא מיכאל בשמים שהוא נמשח בשמן המשחה שיורד לו מן נהר העמוק היוצא ונמשך הה"ד ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן.
- 25 איכה ישבה בדד וכו'. בזמן שהיא טהורה ונקייה והשמש מאיר לה אזי הכהן שהוא חסד והוא כהן הדיוט שהוא מזווג לה כשהיא טהורה וזורק עליה מים טהורים הה"ד וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וכו' שהיא טובלת במי מקוה שכת' בו מקוה ישראל יי וכו' מה | המקוה מא ע"ב מטהר את הסמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל. לכן כל זמן כשהיא טהורה וראויה לבעלה אז הכהן שהוא חסד משפיע לה. אבל כשהיא כביכול יונקת מצד אחר אזי המלך פורש ממנה ומקבלת מצד אחר. לכן הכהן למטה כעין דוגמא זה אסור לישא אשה זונה וכיוצא בהן מאלו הנשים האסורות לכהן כדי שלא יחלל קדושתו והמשכיל יבין וידום ליי. כי קדוש הוא לאלהיו.

- 1 כי הוא קדוש לאלהיו שהוא כ"ע ועי' העי' ומי שהוא מוכתר בכתר אלהיו לא יפגום ויחלל זרעו. ולא צריך להראות עצמו בשום פגמות בעולם אלא שלם בתכלית השלימות שלם למעלה ושלם למטה. וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב. ואצ"ל כי מיכאל כהן גדול בשמים הוא נתקדש בכל מיני קדושות עליונות שהם שלש מדרגות פנימיות של שלש קשרים וכיון שהוא נתקדש ונתעטר בעטרת עליונים לכן הוא שואב ומושך הקדושה מאין סוף עד לזקן הקדוש הה"ד כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן. לכן כעין דוגמא זה למטה צריך הכהן שיתקדש בכל כי נוטל חלק בראש וכיוצא בזה בשאר קדושות. לכן מי שאינו מקדש הכהן בקדושתו כביכול עושה קודש חול ודיי למבין.
- 10 כי את לחם אלהיך הוא מקריב. ר' היי פתח מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך. מאשר הוא עולם החכמה שנקרא אשר הה"ד באושרי כי אשורני בנות וכו' אל תקרי באשרי אלא באשר י' שהיא נקראת אשר ונקראת י' שהוא גלם החכמה. שמנה לחמו כל השמנים היפים של נהרי אפרסמון משם יורדין ונמשכים עד הזקן הנכבד, לחמו היא עט' ישראל שנקראת לחמו הה"ד ממרחק תביא לחמה פי' כנסת ישראל ממקום שהוא רחוק היא תביא לחמה ומזונה ופרנסתה והסוד בזה עמוק עמוק מי ימצאנו. לכן כתי' כי את לחם אלהיך הוא מקריב פיר' עולם החסד שהוא כהן גדול הוא מקריב כנסת ישראל לחם אלהיו עד כ"ע ועי' העי' כדי ליחד הסוף בתחילה ותחילה בסוף ולזווג המטרונית עם המלך יי צבאות ויבואו הברכות לכל העולמות על ידי הכהן המקריב והבן זה. ד"א כי את לחם אלהיך הוא מקריב. כי לחם רומז לחכמה הנקראת לחם הה"ד מאשר שמנה לחמו והוא לחם של אלהיך שהיא כנסת ישראל. ועולם העליון שהוא כ"ע הוא מקריב הלחם הידוע אל המטרונית הה"ד ממרחק תביא לחמה הה"ד הוא מקריב הה"ד | והוא יתן מעדני מלך. אזי יתקשר מב ע"א היחוד בכל העולם ויתקשרו הקשרים העליונים עם התחתונים והבן זה. קדוש יהיה לך כי הוא קדוש ומקודש בכל מיני קדושה. יהיה לך ודאי. כי קדוש אני יי מקדשכם. והסוד בזה ואת אחרונים אני הוא. וכיון שהוא נקרא הוא לכן כתי' אני יי מקדשכם כי הוא הקשר העליון הקדוש שקושר כל הקשרים הקדושים כמו אבן השואבת שהוא מושך אליו הברזל ומדבק שתי גופות לגוף אחד כך הוא מדביק הקשרים כולם בדיבוק היחוד. לכן בזמן שהעולם העליון מושך השמן מן הנהר העמוק הנמשך

1 ויוצא שאין פוסקין מקוריו הה"ר ונהר יוצא מעדן אזי הקדושה נמצאת בכל העולמות ושלש קדושות הם מתחברים בקדושה תחתונה הה"ד כי קדוש אני יי מקדשכם.

5 ובת איש כהן כי תחל לזנות את אביה היא מחללת באש תשרף.

5 ובת איש כהן. אמ"ר אלעזר בן שמעון ובת היא המטרוניתא הנקראת בת והסוד בזה בת היתה לאברהם בכל שמה בשביל שהיא מקבלת מן הכל והיא בת כהן שהוא חסד שהוא כהן גדול בשמים. כי תחל לזנות. א"ר אבא ויי לאוזן שישמע דבר זה שבת הכהן היא תחל לזנות והולכת אחרי זנותה ועל זה כתיב ויהי כמשלש חדשים שהמטרוניתא היא משלש בחדשים 10 שהתחלת הדין שהוא הוד הוא ממנה שלש מדרגות יסוד הוד נצח ואחר כך גבורה. נמצא מן הדין הקשה שהוא גבורה עד המטרוניתא הרי לך ג' מדרגות לכן כתיב ויהי כמשלש חדשים ויוגד ליהודה לאמר זנתה חמר כלחך שכביכול שיונקה מצד החיצונים. על זה כתיב זנתה ודאי כדא איכה היתה לזונה קריה נאמנה וכו' והנה הרה לזוגנים. שכביכול היא מתמלאת 15 מן פרי הטמא של צד החיצון. הוציאוה ותשרף כדא השליך משמים ארץ תפ' ישראל שנתרקה מן השמים ודאי ונדחקה בין התמורות לכן כתיב הוציאוה ותשרף כדא ויצת אש בציון אש מן הפחד שנקרא אש הגדולה הוצח בה ונשרפה בשלהבת גהר דגור והסוד בזה כי באש יי נשפט והבן זה. כי כל המחודשים נשפטים באש בסוד השמטה. והיא שלחה אל חמיה 20 לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה. לאיש אשר אלה לו ממנו אנכי הרה. מהו לאיש אשר אלה לו. אלא לאיש שאני הרה ממנו אלו הן הסימנים שלו פי' אני מקבל ממנו כל סימניו וצבאותיו ומרכבתיו וחיילותיו ואספקלריאותיו לכן כתיב לאיש אשר | אלה לו פי' שלו. אנכי הרה פי' מכ"ע מב ע"ב שנקרא אנכי אני מעוברת. ויאמר יהודה צדקה ממני אל תקרי צדקה אלא 25 צדק הא כי שמה גרם כדא כי צדיק יי צדקות אהב וכו'. מא טעמא אמ' יהודה במקום אחד וחמיה במקום אחד אלא הכל דבר אחד הוא.

ובת כהן כי תחל לזנות שהיא כביכול ינקה מצד טמא והלכה אחרי זנוניה הה"ד איכה היתה לזונה קריה נאמנה. והסוד בזה בא נחש על חוה והטיל בה זוהמא. את אביה היא מחללת. היא מחללת לאביה ודאי. כשכנסה ישראל מקבלת מן מלך יי צבאות והשמש מאיר לה אז הוא"ו מושך 30 השמן מן נהר שנמשך ויוצא אל עולם החדש שהוא הכהן והוא אביה. ואם כביכול ינקה מצד טמא נעשה אביה חול ונתמעט לו השפע הקדושה שהיה

1 ראוי לו לבא מבית המלך העליון ונפסקו המקורות והצינורות ונעשה קודש חול בשביל המטרוניתא שהיא יושבת בסומא הה"ד את אביה היא מחללת באש תשרף באש של נהר צנור שנמשך ויוצא והבן זה. לכן הכהן למטה 5 אם זנתה בתו היא מחללת לאביה ופוגמת קדושתו הה"ד היא מחללת ודאי. והכהן הגדול מאחיו. והכהן הגדול מאחיו שהוא כ"ע שנקרא כהן גדול על כל המדרגות הה"ד והוא כהן לאל עליון. מאחיו ודאי, אשר יוצק על ראשו. על ראשו ודאי מן עי' העי' שיוצק לו מן השמן הסתום 10 והגנוז אשר אין בו צד פרישה אלא סחימא של הסחימין וטמירא של כל הסמירין יוצק לו ודאי הה"ד אשר יוצק. ומלא את ידו רומז לחכמה שנקרא יד יי. ועל כל נפשות מת לא יבא. כי הכהן לא יגע בכל טמא מת כדי שלא יקבל טומאה כי אין השכינה שורה במקום טמא אלא במקום טהרה לכן הזהרה שלא יכנס לבית שיש בו המת. אבל סוד הענין כי במקום כהן גדול אין טומאה כלל כי אין טומאה למעלה. לכן הסוכה מקבלת טומאה מן הדפנות ולא מן הסכך שהוא כ"ע כי אין שם לא שר ולא מזיק ולא מקסרג שולט אלא הכל רחמים גמורים. לכן הכהן למטה לא יגרום לעצמו 15 טומאה כדי שלא יהן פגם בכתר המלך כי כמו שהב"ה שלם בתכלית השלימות כדי שלא יראה בו שום פגמות כלל ודיי למבין. ד"א הכהן הוא חסד שנקרא כהן גדול בשמים כי הוא נמשח מן הכהן העליון בשמן הקדש שאפי' לאביו ולאמו לא יטמא בשביל שצד אביו ואמו אין | שם מג ע"א טומאה כלל היאך יכנס טומאה במקום דליכא טומאה. לכן ויי לכהן למטה שמשמא עצמו לקדושים ויפגום כתר המלך כי הוא כביכול גורם הפירוד בעליונים ובתחתונים.

כי גזר שמן משחת אל"היו. כי הכהן הוא כ"ע שנקרא בהן גדול כי יש נזר אלהיו שהוא עי' העי' על ראשו שהוא שמן העליון הקדוש 25 היורד מעי' העי' הה"ד ונהר יוצא מעדן פי' אותו נהר שנמשך ויוצא מעי' העי' על ראש כ"ע שהוא הכהן הגדול. וכיון שהוא נבחר בנזר העליון אינו רשאי לצאת מן המקדש שיטמא עצמו לקרובים ודיי למבין.

והוא אשה בבחוליה יקח. אשה בבחוליה יקח מיבעי ליה מהו והוא אלא כשהוא הכהן בן י"ח שגה כמנין והוא ישא אשה בתולה. וזהו ששגו רבו' בפרקי אבות בן י"ח לחופה. אבל על דרך האמת והוא שהוא כ"ע שנקרא הוא הה"ד והוא רחום יכפר עון וכו' אשה בבחוליה רומז 30 למטרוניתא שהיא נקראת אשה בבחוליה הה"ד נפלה בתולם ישראל ודיי

1 למבין.

ד"א אשה בבתוליה. למה אמ' אשה בבתוליה. או יאמר אשה יקה או בתולה יקה. וכי יש אשה שהיא בתולה אלא בא לומ' לך אע"פ

שהיא בתולה בת מ' שנה והיא יצאה מכלל הבגרות לכלל האישות אפי'

5 הכי בתולה נקראת. אבל על דרך האמת כשתפ' יי צבאות מתחבר עם

המטרוניתא ומאיר לה אורה בדיבוק אחד אזי היא נקראת אשה ודאי כיון

שהמלך נזדווג עמה. אבל כשהמלך נפרש ממנה והניחה אזי היא נקראת

בתולה כמו בתולה שאינה יוצאת לחוץ אלא יושבת בבית אביה פנימה הה"ד

כל כבודה בת מלך פנימה כ' עט' ישראל שנקראת ישראל היא יושבת ושומרת

10 עצמה כדי שלא יכניס לה זר הה"ד גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום.

פי' שהיא כמו הגן שהוא נעול וסתום מכל צד כך היא נעולה וסגורה מכל

צד לבלתי צאת חוץ הה"ד הוציאה ממסגר נפשי יהודות את שמך בי יכתרו

צדיקים. כי דוד המ' ע"ה כשהיה רואה בגלותה ובצרתה היה מבקש בעדה

ואמ' הוציאה ממסגר נפשי היה מבקש לפני התפ' שיוצא נפשו שהיא עט'

15 ישראל מן המסגר ויתחבר עמה ביחוד שלם כדי שיהמשכו הברכות לכל

העולמות עד צדיק יסוד עולם הה"ד בי יכתרו צדיקים כי תגמול עלי.

מכאן למדנו שהנשים הכשרות שבעליהן הלכו למדינת הים אינן יוצאות

חוץ כלל אלא יושבות בבתיהן סגורות ולא מקשטות עצמן | בקישוטים מג ע"ב

כדרך ששאר הנשים עושות והבן זה.

20 אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקה וכו'. כל אלו

הן אסורות לכהן. אבל על דרך האמת כי הכהן הגדול שהוא חסד בשעת

שכנסת ישראל נטרדת מבית המלך והיא גרושה ממנו וחללה בשביל שהיא

מחוללת על ידי החיצוניים אזי החסד שהוא הכהן לא יתיחד עמה בשביל

שקבלה כביכול חלודה מצד החיצוניים כי היא יושבת בטומאתה. לכן

25 הכהן למטה לא ישא בכל אלו הנשים ואם ח"ו אם נושא מהן פוגם קדושתו

למטה ונוהן פגם במרכבת למעלה ויכניס טומאתה חיצונית לטהרה פנימית.

לכן הזהירה תורתנו הקדושה לכהן גדול שלא יתייחד בהן. אבל כהן הדיוט

שהוא התפ' אשה זונה וחללה לא יקחו כשהיא כביכול נטמאת על ידי הנחש

שהטיל בה זוהמא. אבל כשהיא גרושה כרצון המלך ואין בה שום התעוררות

30 של טומאה אפי' הכי אינו מאיר לה שמשו ואינו מביט לה בעין החמלה

לכן כהן הדיוט למטה לא ישא כל אלו הנשים הנזכרות אבל אלמנה מותרת

לו ודי למבין.

1

ר' שמעון אומ' סוד יי ליריאו ובריתו להודיעם. סוד יי

ליריאו זהו כנסת ישראל. ובריתו להודיעם זהו צדיק יסוד עולם בקשר

אחד י' שלש אותיות יו"ד שלימות של כל. ראשית של כל יו"ד עליון

של כל. וא"ו אמצעית שלימות של כל הצדדים כי בו תלוי האמונה הקדושה.

5 דל"ת הוא הגן של צרור החיים. אות זה קטנה שלימות של כל. אות זה

הוא סתימא של כל הצדדים כשיוצא יוצא עם המלך* ועם חילולתיו. י'

לבדו בו סותם דבר בו יוצא וסוגר ופותח. ה"א שלימות של כל למעלה

ולמטה. ה' הוא ידוע א' וה"א* יו"ד שלימות של שלש אותיות שהם בראש

הסתום ושלימות של שמו הקדוש שלימות של מעלה ומטה ובשביל כך

10 לזמנים ה' נוטל א' כגון ה"א בזמן שהיא מתעטרת בעטריו. בא וראה כל

אות ואות משמו הקדוש בו יראה שלימות של כל. שם יו"ד הא נאמ' שהוא

שלימות של כל בשביל שמאלו שתי אותיות יתפרשו מהם כל עיקר האמונה

כי יו"ד רומז לעדן וה"א לגן הידוע שכת' בו גן נעול בשביל שהוא עולם

הסתום והנעלם שהוא סוד חמשים שערי בינה. ה"א שלימות של כל ואף

15 ע"ג שאינו הוא כאלף* ו' בין בצד זה ובין בצד אחר של כל הוא להתעטר

לכל. בא וראה והיה שבעת ימים. הם אותיות שהם בג"ד כפר"ת. וה"א

ויו"ד חשבון האותיות הא שבעת ימים נכללו כאחד היינו דכתי' שבעת ימים

ושבעת ימים ארבעה עשר יום. בא וראה שנינו יפה תענית לחלום | כאש מד ע"א

לנעורת ועיקר התענית באותו יום ממש ולא ביום אחר. מאי טעמ' בשביל

20 שאין לך יום למטה שאין שולט בו יום אחר עליון וכשהוא יושב בתענית

חלום למדנו שאותו היום העליון לא יסור עד שיתבטל אותו הגזרה ודוחה

ליום האחר הא שולטנות של האחר הוא ולא נכנס יום ביום אחר של חבירו.

כזה הדוגמא אין לך יום שלא נתמנה עליו יום עליון לעלה. לכן צריך בן

אדם שלא יעשה פגמות באותו היום ולא יפגם לפני שאר ימים אחרים.

25 ושינינו במעשה שלמטה יהעורר מעשה למעלה. אם בן אדם עושה מעשה

למטה כראוי כך יתעורר עליו כח אחר למעלה. אם בן אדם עושה חסד

בעולם יתעורר חסד למעלה ושורה באותו היום ומתעטר בשבילו. אם בן

אדם מעורר* רחמים למטה יתעורר רחמים על אותו יום ויתעטר ברחמים

בשביל אותו היום שעומד עליו להיות אפיטרופוס בשבילו בשעה שצריך

30 לו. כדוגמא זה להפך. ואם אדם עושה מעשה רע למטה כך יתעורר עליו

באותו היום ופוגם אותו ואחר כך עומד עליו אותו היום באבוד לאבדו מן

העולם. באותו מדה שאדם מודד מודדין לו.

- 1 ר' שמעון פתח ואמ' וירא יעקב כי יש שבר במצרים וכו'.
- זה הפסוק סוד חכמה יש בו ויש לנו להסתכל בו כי לא ראשו סופו ולא סופו ראשו. אלא בא וראה בשעה שהב"ה רוצה לדון העולם ברעב לא יצא הכרוז. שהא כל דינים אחרים הכרוז מכריז עליהם עד שלא ירדו לעולם ודין זה לא ניתן לכרוז אלא הב"ה מכריז עליו וקורא עליו הה"ד
- 5 כי קרא יי לרעב. מאותה שעה נפקדים על העולם ממונים אחרים. לכן אסור לבן אדם שיש לו שובעה להראות עצמו בשוק כדי שיראה בו צד שובע שהרי מראה פגימות למעלה ומכחיש דבר המלך כביכול כאלו מעביר ממונים של המלך ממקומם. ועל זה אמ' יעקב לבניו למה חתראו למה תעשו פגימות למעלה ולמטה להכחיש דבר המלך וכל אוהן הממונים בהכרזה שלו אבל הנה שמעתי כי יש שבר במצרים רדו שמה ולשם הראו עצמיכם בשבעה ולא תכחשו פמליא של מעלה בכאן. בא וראה כמה תבואה היה ליעקב ולא רצה אלא לשבור בתוך הבאים ולא ימצא פגימות במעשה שלו. ועוד פתח ואמ' וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם. ושנינו ידו כתי' שרצה*
- 15 לזקוף הימין על השמאל ולמה כדי להראות המעשה למטה בשביל שיתעורר המעשה למעלה. כתי' והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש ביום הכפורים תעבירו שופר בכל ארצכם. והעברת שופר תרועה. שופר תרועה למה אלא שופר שמשבר שלשלאות של ברזל ומשבר שלטנות של מדע"ב
- שאר העמים* וכדי להראות חירות של כל שהרי היום גרם ובכל צריך להראות המעשה. ועל זה צריך שופר ולא קרן בשביל להראות מי הוא המקום שנקרא שופר.
- 20 יי צלך על יד ימינך. בשביל ששם הקדוש הוא בימין ואף התורה בימין. ועל זה בימין תלוי הכל. לכן צריך לזקוף הימין על שמאל הה"ד מימינו אש דת למו ולעהיד לבא כתי' הושיעה ימינך וענינו.
- 25 אבל באתי להודיעך בסוד נעלם ונסתר בענין של סעודות בשבת. כי השבת הוא סוד יוסף שהוא צדיק יסוד עולם והוא שבת והוא שביעי לשבת הגדול שהוא אם הבנים שמחה. וביום השבת יחדשו כל השפעים והמאורות של שלש מדרגות העליונות ומושכין מבועותיהן ומקורותיהן ומענותיהן ליסוד עולם הנקרא שבת ונמצא שהשבת מקבל ג' סעודות עליונות והסוד בזה ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר וכו' וכיון שעולם העליון
- 30 סועד לשבת בשלש סעודות אלו לכן כעין דוגמא זה אנו צריכין לקיים ג' סעודות אל כנגד זה והמשכיל יבין. ד"א שלש סעודות הם רומזים לאבות

- 1 שהן שלשה שהם סועדין וסומכין יום השבת שהוא יסוד והסוד בזה והשענו תחת העץ שהוא עץ החיים. אבל על דרך החכמה העליונה השבת רומז לאם הבנים שמחה שהוא שבת הגדול. והוא נקרא עולם היובל כי היא סועדת בשלש כתרים עליונים שהוא עי' העי' וכ"ע וחכמה כולם נשפעים לה.
- 5 לכן מי שמקיים ג' סעודות בשבת כאלו כביכול קיים עליונים ותחתונים. לכן כל אדם צריך לרדוף ולהשתדל בשלש סעודות ואם הוא אדם אססנים שאינו יכול לאכול סעודה שלישית יקיים סעודה שלישית בסעודת הבקר. ידע שור קונהו שור זהו אברהם שנקרא שור הה"ד ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר. אל הקרי בקר אלא בקר הה"ד וישכם אברהם בבקר שאותה המדה בקר נקראת לפי שהיא מקבלת מאור העליון שהוא אור הקדמון שכל האור ממנו יוצא הה"ד ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. ונהר הוא מלש' ונהורא עמיה שרי. לכן נקרא מדת אברהם בקר והבן זה.
- בא וראה בשעה שהמלך העליון והקדוש נמצא בעטריו אזי כנסת ישראל* בעטרות עליונים ובשביל שכל קשר האמונה נקשר בזה האילן ונקרא יום אחד הה"ד והיה יום אחד הוא יודע ליי. יום אחד ודאי בכנסת ישראל*. יום אחד בקשר של מעלה. קשר של מעלה הוא ראש וגלגולת ומוח קשר אחד שתי מבועות הם אחוזים | מחלל של מה ע"א
- הראש* ופירשו רב המנונא סבא בשתי קשרים של האבות שתי עמודים של מטה שנמשכין בקיום בשתי מדרגות להתקבץ הזרעולוציא במדרגה האחר בפי האוס. אילן זה הוא גוף אמצעית שאוחז לכל אלו והכל מתקשרים בו והוא בהם ועל זה נקרא הכל אחד וכשמזדווג בו המטרוניתא מיד הוא אחד.
- א"ר אלעזר בכסה ליום חגינו שמתכסה בו הירח. והיאך נתכסה אלא כשעמד הענן והשמש לא האיר מיד הירח נתכסה ולא האיר ועל זה כתי' בכסה ליום חגינו שנתכסה הירח ובמה* האיר הכל האיר בתשובה. ובשביל כך הענן נתכסה והשמש לא האיר. ובקול השופר דכתי' אשרי העם יודעי תרועה יי באור פניך יהלכון. בא וראה בזה היום נתכסה הירח ולא האיר עד בעשור לחדש שישראל שביך בתשובה לפני הב"ה. ואם עליונה שבה והאירה לה. ובזה היום אם עליונה פותחת מקורות של מעין העמוק* לכן נמצא חירות* בכל ועל זה יום הכפורים הוא. יום כפורים* מיבעי ליה מהו יום הכפורים אלא בשביל ששני המאורות מאירין כאחד אור העליון

1 מאיר באותהתחתון וזה היום מאיר אם העליונה* ולא מאיר השמש ובשביל כך כתי' בכסה ליום הגינו. ר' אבא שלח לר' שמעון אמ' ליה אימתי זווג כנסת ישראל במלך הקדוש. שלח ואמ' לו וגם אמנה אחותי בתאבי היא אך לא בת אמי ותהי לי לאשה. א"ל ר' חייא לר' אבא מה ששלח לך ר' שמעון מה הוא. אמ' ודאי זווג המלך* במטרוניתא אלא בזמן שמאיר מאב העליון וכשהיא מאירה ממנו אזי אנו קוראין לה קודש שהרי מבית האב נטלה זה ומיד מזדווגים כאחד בשביל שהמלך קודש נקרא דכתי' קודש ישראל ליי. ונסע* ממקום שנקרא קודש. מיד אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי שהרי מבית אבי ולא מבית האם ועל זה ותהי לי לאשה להודווג כאחד בזמן זה ולא בזמן אחר בזמן שהיא נוסעת* מבית האב ולא בזמן שהיא נוסעת* מבית האם. ויום הכפורים מוכיח שחשמיש המטה אסור בשביל שהזווג לא נמצא שהרי היא מבית האב מקבלת בזה היום ולא מבית האם*.

בזה היום מתעטר הכהן בעטרות עליונים והוא עומד בין עליונים ותחתונים ומכפיר עליו ועל ביתו ועל הכהן* ועל המקדש ועל ישראל כולם.

15 בשעה שנכנס ומכפר ומתבונן* בראש האמונה ומה באצבעו כמו דכתי' והזה ממנו על הכפורת ומה ומתבונן* בשם הקדוש ומהחיל למנות אחת. אחת אחת ואחת. היא אחת שכולל כל ושבח של כל ואחר כך אחת ואחת שהם שורין כאחד ברצון ובאחוה שאינן | מתפרשין לעולמים מה ע"ב ואחר שמגיע לזן ואחת שהיא אם של כל מכאן מתחיל למנות בזווג ומונה ואומ' אחת ושהים. אחת ושלש. אחת וארבע. אחת וחמש. אחת ושש. אחת ושבע. בשביל למשוך מכל אלו המדרגות משך השפע לזאת אחת שאותה אם עליונה במדרגות ידועות מושך אותו לכתר אם התחתונה ולמשוך הנהרות העמוקין ממקומן לכנסת ישראל ועל זה זה היום שתי אורות מאירין כאחד אם עליונה ואם תחתונה. אם עליונה מאירה לאם תחתונה ועל זה כתי' יום הכפורים כמו שאמרנו.

25 ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל. מה טיבן של ארבעה מינין הללו. מהן שעושין פירות ומהן אין עושין פירות. פרי עץ הדר כפות תמרים אלו הצדיקים שיש להם מעשים טובים. וענף עץ עבות וערבי נחל אלו הן הבינונים שיש בישראל. אמ' הב"ה כולן כאחת יעשו אגודה אחת כדי שלא יהא בבניי שום פסלות. אם עשיהם כן אני מתעלה הה"ד הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה. ואימתי הוא מתעלה כשהן עושין אגודה אחת שנא' ואגודתו על ארץ

1 יסדה.

א"ר שמעון אבל סוד הדבר פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל. ויש לך כאן עשרה חיבות כנגד עשר מדרגות הקדושות שהם קשר האמונה. פרי רומז למדת המלכות שנקראת פרי. והסוד בזה עץ שאכל אדם הראשון ממנו של אתרוג היה ואותו הפרי הוא נחמד למראה לפי שכל מראות העליונות וכל האספקלריאות נראים בזה הפרי. ד"א נקרא פרי בשביל שהוא מקבל כל פרי שיבוא מן עולם העליון שהוא נחל העמוק שלשם מתגדלים הפירות שהם נשמות הצדיקים סביב לנחל העמוק ואותן הפירות מתגדלים באותן הנסיעות שניטעם סביב לנחל הה"ד והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול. אל תקרי לא יבול אלא לא יובל שהוא האין שנמשך ממנו הנהר שנקרא יובל והסוד בזה ועל יובל ישלה שרשיו. וכשיתגדלו אותן הפירות ויגיע עתן לצאת מעולם המחשבה שהוא אין אל עולם היש מן הכה אל הפועל אזי אותן הפירות שהן פרי הנשמות כולם ישולחו מכ"ע אל עט' ישראל הנקרא פרי הגפן ופרי העץ לכך נקראת פרי והבן זה מאד. ד"א פרי אל תקרי פרי אלא פרי יו"ד שהיא נקראת פרי בן שנה והיא עגל ואותו הפר הוא מקבל מן עשר מדרגות שעליו הה"ד כל הנחלים הולכים אל הים. לכן פרי הוא התחלה של כל המדרגות מלמטה למעלה. לכן אנו צריכין ליקח פרי ממש שהוא | נחמד מו ע"א למראה כדוגמא עליונה קדושה והבן זה.

20 עץ רומז ליסוד שהוא נקרא עץ הה"ד עץ חיים היא למחזיקים בה. והסוד בזה צדיק כחמר יפרח כאדו בלבנון ישנה. ועוד כתי' לא תלין נבלתו על העץ. ד"א למה נקרא צדיק יסוד עולם בשביל שהוא יונק מעץ החיים שהוא סוד התפ' לכך כתיב בין פורת יוסף בין פורת עלי עין שהוא האריך והגדיל עצמו כאילן לפני אמו כדי שלא ישלוט עליה עין של עשו ביופיה והבן זה.

25 הדר רומז להוד שנקרא הדר בשביל שהוא מקבל מצד הגבורה שנקרא הדר הה"ד חגור חרבן על ירך גבור הודך והדרך. לפי שהוא נקרא הדר לכך ההוד שמקבל ממנו נקרא הדר. ד"א למה נקרא הוד בזה השם בשביל שכתוב הוד והדר לבשת והבן זה.

30 כפות תמרים. כפות רומז לנצח שנקרא כפות מאזני צדק והסוד בזה מטה כלפי חסד הה"ד נשא לבבינו אל כפים אל אל בשמים. תמרים רומז לחפ' ישראל שהוא הברית התיכון והקו האמצעי ונקרא לולב מלש'

- 1 לו לב כי הוא עומד באמצע העולם כלב באמצע הגוף והסוד בזה הרואה לולב בחלומו מובטח הוא שיש לו לב אחד לאביו שבשמים. וכיון שהתפ' עומד באמצע העולמות וכל התימות מכאן ומכאן מתאחדים ומתאחים בו וכולם הם מתפצלים ממנו והוא מחובר בהם והם בו כמו האצבעות של היד שכולם הם מתפצלים מעיקר ושורש אחד שהוא עומד באמצע כך אלו כולם אחוים באמצעי שהוא גוף האילן והבן. לכן ארז"ל נחלקה התימות התימות פסול ליטלו לפי* שהוא מורה על פגם במרכבת הקדושה כי אין שם פגם ולא פירוד כלל אלא הכל יחוד אחד בלא קיצוץ ופירוד. לכן נפרצו עליו פסול כי הוא מורה פגם. לכן מי שנוטל לולב שהוא פסול בימים ראשונים כאלו נותן פגם במרכבת הקדוש העליון. ד"א תמרים אל תקרי תמרים אלא תמרים כי הוא נותן פרי וחמר לעט' ישראל הנקראת ים שנא' כל הנחלים הולכים אל הים. ד"א תמרים שתי תמרים הן אלו תפ' ויסוד שהם יעקב ויוסף שהם עומדים זו למעלה מזו כי הם שוים בתולדה כי כל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף והסוד אלה תולדות יעקב יוסף.
- 15 וענף רומז למדת הגבורה שנקרא ענף בשביל שהוא ענף מן אותו ענף העליון שכתי' בו ועל יובל ישלח שרשיו. והוא שורש וענף מאם הבנים שמחה.
- עץ רומז למדת החסד | שהוא מדת אברהם שנקרא מו ע"ב חסד והסוד בזה והוא עומד תחת העץ ויאכלו. לפי שאברהם נטע אשל בבאר שבע לזמן תחתיו האורחים והנידחים ממקומן והוא היה סומך אותם תחת אותו העץ הה"ד ואקחה פת לחם וסעדו לבכס אחר תעבורו.
- עבות רומז למדת הבינה שהיא נקראת עבות מלש' התרים לעב קולך. לפי שהיא מקבלת מן הנחל העמוק של כל והסוד בזה ורואה בעבים לא יקצור והבן זה.
- 25 וערבי רומז למדת החכמה שנקראת ערבה לפי' שהיא ל"ב נתיבות פליאות חכמה שכל המתיקות והעריבות של עולם העליון הוא מקבל.
- נחל רומז לכ"ע שהוא נקרא הנחל העמוק שכתי' כל הנחלים הולכים אל הים לפי שאותו הנחל אין לו תכלית הה"ד עמוק עמוק מי ימצאו. ד"א נחל מלש' נחלה לפי שהוא נוחל לתחתונים נחלת האבות הה"ד נחלת יעקב אביך. ונקרא נחלה בלי מצרים לכן כתי' בו עונג הה"ד אז תענג על יי.
- נמצא שיש לך כאן עשרה תיבות כנגד עשר מדרגות העליונות.

- 1 לכן כל בן ישראל צריך ליטול אגודה בידו שהם ארבעה כנגד שם יהוה שהוא ארבעה אותיות אבל הם כלולים מעשרה מקומות כמו שאמרנו ונמצא מי שאוחז בידו אלו ארבעה מינין הכלולים עשר כאלו הוא קושר כל המדרגות הקדושות באגודה אחת. לכן צריכין שיהיו אלו ארבעה באגודה אחת כדי להודיע יחוד יוצרנו ברוך הוא וברוך שמו חי וקיים לעולמים בשכמל"ו.
- 5 ומי שאינו אוחז אלו ארבעה מינין ומברך עליהם כאלו הוא כופר בשם הקדוש העליון ואין לו חלק כלל בשמו הגדול הגבור והנורא. לכן צריך ליקח הלולב ביד ימין כדי לרמוז למדת החסד שהוא ימין כדי לנצח ולכפוף השמאל ויתגבר הימין שהוא רחמים. ומי שהוא עושה הפך זה משנה כביכול סדר בראשית ומתפך מדת רחמים למדת הדין. וצריך לנענע הלולב בכל מיני תנועות שהם ששה ושלשים. ששה למזרח וששה למערב וששה לצפון וששה לדרום וששה למעלה וששה למטה כנגד שלשים וששים נתיבות פליאות חכמה שהן עומדים ומסודרים בסדר זה ודיי למבין. ד"א למה ששה ושלשים תנועות כדי לרמוז לך לאותיות הקדושות המתחברים והמצטרפים בתנועותיהן ובגלגוליהן ששה ושלשים תנועות כמו שכתבתי לך במקומות אחרים וזה סדר תנועתן על פי נוטריקון וזהו צורתו :
אִי	אִי	אִי	אִי	אִי	אִי
אִי	אִי	אִי	אִי	אִי	אִי
אִי	אִי	אִי	אִי	אִי	אִי
אִי	אִי	אִי	אִי	אִי	אִי
אִי	אִי	אִי	אִי	אִי	אִי
אִי	אִי	אִי	אִי	אִי	אִי
- לכן צריך הנוטל את הלולב לנענע ששה ושלשים תנועות כדוגמא זו כדי שיהא הכל כדוגמא עליונה כי כל המצות כולם הם על דרך העליון והסוד בזה אם בחוקותי הלכו ואת מצותי תשמרו. ולא כתי' אם בחוקות הלכו ואת מצות תשמרו אלא בחוקותי ומצותי פי' אמ' הב"ה חוקותי שאני הולך בהם ומצותי שאני עושה. לכן יש לך ליזהר בנפשך ליטול הלולב בזו הדוגמא שהראיתך כדי שיהא הכל כלול בדוגמא עליונה. לכן יש לו לאדם להתכוין בכל אלו הענינים כי הכונה אנו צריכין כי מי שאינו מכוין בדבר כאלו לא עשה כלום.
- 30 וא"ת למה האתרוג אינה קשורה בכלל המינין האחרים באגודה אחת. כבר ידוע הוא כי האתרוג הוא כנסת ישראל שהיא עומדת חוץ לפרוכת

1 כביכול ונסדרה ונתגרשה מבית המלך לפי שאין לה מראה בפני עצמה אלא מה שאחרים נותנין לה לכן לענין זה אינה בכלל הספי'. אבל לענין היחוד הם בכלל כלם. וזהו ששינוי געוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן. ולכן צריך הנוטל הלולב בשעה שהוא מנענע צריך להדבק האתרוג עם הלולב כדי להודיע יחוד וזווג העליון שהוא נמצא באלו הימים כי כל אלו שבעת ימי החג הזווג של המלך והמטרוניתא נמצא לפי' צריך כל בן ישראל להראות שמחות ביותר באלו הימים כי הוא זמן שמחה בעליונים ובתחתונים. לכן כל מי שהוא משמח עצמו בזה החג הוא מוסיף שמחה עליונה ושמחה תחתונה לכן כתי' שתי שמחות בחג כתי' ושמחת בחגך וכו' ולבסוף כתי' והיית 10 אך שמח מה שלא כתי' כך בשאר החגים אלא לרמוז לשמחה עליונה ולשמחה תחתונה. וכל מי שהוא שמח בה לעולם מרבים לו שמחה מעולם העליון שהוא שמחה של כל השמחות הה"ד אם הבנים שמחה. ועוד אנו צריכין לאחר הברכה שינתן אלו הסמנין במקום מים או במקום לח כדי לרמוז שכל אלו שבעת ימי החג המבוע של הנחל* הוא שופך מבועיו ומקוריו על כל 15 העולמות לכן אנו מבקשים באלו הימים על המים כדי שהב"ה שהוא כלל ישפיע לנו ממבועיו לבלי דיי.

ויברא אלהים את האדם בצלמו בספר של שלמה המלך ע"ה מצאנו בשעה שהזווג נמצא למטה שולח הב"ה דיוקן אחד בפרצוף של בן אדם ורשום בדיוקן של אותו בן אדם הנולד ממש ואותה הדיוקן עומד וממתין 20 לנולד ההוא בגן עדן שלמטה* הה"ד ויברא אלהים את האדם בצלמו אותו צלם גזדמן לו לקבל אותו כשיצא* לאויר העולם ובאותו | הצלם מז ע"ב יתגדל והסוד בזה אך בצלם יתהלך איש וכו'. וזה הצלם הוא מלמעלה בשעה שהרוחות הקדושות יוצאין ממקומן כל רוח ורוח ניתקן לפני המלך הקדוש בתיקוניו דווקא בדיוקנו ובפרצופו כמו שעומד בזה העולם ומאותו דיוקן 25 ותיקון הקדוש יוצא זה הצלם וזהו שלישי לרוח ומקדמת בזה העולם בשעה שהזווג נמצא ואין לך בריא* בעולם שלא נמצא זה הצלם בגופם.

בא וראה זה הצלם הקדוש שבבו* הולך בן אדם ומתגדל ונעשה מזה הפרצוף דיוקן שלו צלם אחר ומתחברין כאחד זה נוטל לזה בשעה שהם נמצאים שמור הוא אותו בן אדם וגופו בקיום ורוחו שורה בגופו. בשעה 30 שיקרבו ימיו למות מסתלקים ממנו זה מעל הזה ונשאר בן אדם בלא שמירה כלל הה"ד עד שיפוח היום ונסו הצללים. הצללים תרי משמע.

רב המנונא פירש וערבי נחל אלו הן שתי עמודים שאמרנו שהמים

1 יוצאים מהם ובטוב הוא. אבל ראינו ששתי מדרגות אלו שעומדים על מדרגת יצחק* הפירות ואסיפת הברכות* יוצאין מהם.

לולב רומז ליסוד עולם שהוא סוד השלום הוא הקו האמצעי המתעלה למעלה דרך התפא' עד אילן העליון והענפים משתרגים לכאן ולכאן לימין ולשמאל של הב"ה וצבא השמים עומדים עליו והוא כולל 5 וממוצע ביניהם ולפי שהוא הקו האמצעי המתעלה עד מקום כ"ע המורה על יחוד השלם לפי' אמ' רז"ל ברמז נחלקה התיומת פסול לפי שדומה לשתי רשויות ולפי שהוא יוצא מעדן אינו נפסק ואינו נחלק לשנים אלא היומה אחד בעצמו. והמתכוונן בדברי רז"ל שאמ' הרואה לולב בחלום אין 10 לו אלא לב אחד לאביון שבשמים. וכבר ידעת כי ההשקאה נמשכת דרך קו האמצעי עד יסוד עולם כמו ההשקאה הנמשכת מן המוח דרך חוט השדרה להשקות המחוקק הידוע. וזהו סוד מה שאמ' רז"ל בבראשית רבא כפות תמרים זהו הב"ה שנא' צדיק כתמר יפרח וכו'. כי הוא עצמו רומז ליסוד עולם הנקרא צדיק וכתי' ראיתי את יי יושב על כסאו וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו. 15

וערבי נחל שתי ערבות כנגד שתי עמודים הנקראים נצח והוד ואותן הערבים המריקים שפע האצילות דרך יסוד עולם בכנסת ישראל וההויות מצטיירין בקרבה כעצמים בבטן המלאה. ועוד אמ' רז"ל וערבי נחל הם הגדלים על הנחל להודיעך שאלו נמשכים מעדן החכמה לחכמה 20 אצולה כדא' כל הנחלים הולכים אל הים וכו'. ועוד אמ' רז"ל בבראשית רבא וערבי נחל זהו הקב"ה ש' סולו לרוכב בערבות ביה שמו. ושלושה הדסים רומז לבינה שהיא אם הבנים שמחה עם שתי הכתרים הנקראים מעון ומעונה | שהוא חסד וגבורה.

וענף עץ עבות. עבות שענפיו חופות את רובו. לולב היבש פסול לפי שהלולב שהוא תפ' ישראל מקבל המים של הנחל מן הנהר שאין פוסקין מימיו הה"ד ונהר יוצא מעדן וכו'. ר' יהודה אומ' יאוגדנו מלמעלה כדי שלא יראה קלון בשכינה עילאה. כי עולם העליון הוא עולם היחיד שאין שם התפרצות כלל אלא הוא יחיד ומיוחד הה"ד שמע ישראל יי אלהינו יי אחד. כי הוא אחדות 30 שאין אחדות כמותו בכל העולמות לכן צריך לאגוד הלולב שהוא תפ' למעלה בכ"ע כדי שיחאחד ויתאגד עם ספי' העליונות כדי שיעשה הכל אגודה הה"ד ואגודתו על ארץ יסדה. לכן קבלה הוא ביד מקצת החסידים שהן

- 1 אנדין ראש הלולב למעלה לרמוז לכ"ע שהוא נאגד ונקשר בקשר עי' העי' שאין שם לא פירוד ולא קיצוץ אלא הכל שלם בתכלית השלימות כדי שיהא דומה הכל לדוגמא עליונה. לכך אשריו ואשרי חלקו מי שהוא נזהר בכל אלו האזהרות ויכון לבו ורצונו לכוונת העליונים אשריו בעולם הזה ובעולם הבא.
- 5 הגיעו לשער המים שהוא חסד שנקרא שער המים העליונים שהוא נקרא בית שער לעולם העליון שהוא נחל העליון ונחל קדומים. ויקחו אליך שמן זית זך כחית למאור וכו' אמ' ר' אלעזר למה הסמך הב"ה פרשה זו לפרשת מועדים אלא כולם הם נרות עליונים וכולם הם נרות להדליק משמן המשחה העליון שעל ידם של ישראל מתברכים עליונים ותחתונים ונדלקו הנרות. וכתי' שמן וקטורת ישמח לב שהוא חדוה ושמחה של עליונים ותחתונים. אמ' ר' אבא שמחו ביי וגילו צדיקים וכו'. שמחו ביי כדא' זה היום עשה יי נגילה ונשמחה בו. שהרי הב"ה חפץ לשמח אותו ולהאיר לו פנים וימצא בן אדם בשמחה עמו בשביל שאותו השמחה של הב"ה הוא הה"ד נגילה ונשמחה בו. בו ביום בו בהב"ה. והכל דבר אחד. בא וראה כל מי שאומ' שהמעשה העליון מעורר מעשה התחתון* תופח רותו והלא זו הפרשה מוכיח. ופרשה זו הדלקת הנרות הוא וקטורת הסמים כאחד הה"ד שמן וקטורת ישמח לב. כי הדלקות הנרות וקטורת הבסמים למעלה ונקשר כאחד כראוי ובמעשה למטה יתעורר מעשה למעלה.
- 20 אמ' ר' יהודה מזבח של מטה מעורר מזבח אחר. הכהן של מטה מעורר כהן אחר עמו. במעשה של מטה יתעורר מעשה של מעלה. ר' יוסי ור' יצחק היו הולכים בדרך. אמ' ר' יוסי לר' יצחק וקראת לשבת עונג ולקדוש יי מכובד וכבודו מעשות דרכיך ממצוא חפצך. וכבודו מעשות דרכיך שפיר. אבל ממצוא חפצך מהו. ומהו חסרון הוא לשבת. אמ' לו ודאי חסרון הוא שאין לך דבר ודבר שיוצא מפיו של אדם שאין לו קול שעולה | למעלה ומעורר אותו דבר* ומאי הוא אותו שנקרא חול למעלה מח ע"ב מאותן ימים של חול וכשיתעורר חול ביום הקדוש גריעות הוא ודאי ליום ההוא. והב"ה וכןס' ישראל שואלין עליו מי הוא שרוצה להפריש זווג שלנו כי עתיק הקדוש אינו שורה על חול והבן זה. בשביל כך הרהור מותר מאי טעמא בשביל שהרהור אינו עושה דבר ולא יעשה ממנו קול ולא עולה אבל אחר שמוציא הדבר מפיו שמאותו הדבר נעשה קול ובקיע אוריים ורקיעים ועולה למעלה למעלה ומעורר דבר אחר. ועל זה ממצוא

- 1 חפצך כתי' ומי שמוציא דבר קדוש מפיו ודבר של תורה ומאותו דבר נעשה קול ומתעוררים קדושי המלך העליון ומתעטרים בראשו. אבל מי ששורה בתענית בשבת עושה גריעות לשבת או לאו. וא"ת אינו עושה גריעות הא סעודה האמונה נתבטל ממנו ונענש בעונש גדול בשביל ששמחה השבת בטל ממנו. א"ל דבר זה שמעתי בשביל על זה בן אדם משגיחין עליו מלמעלה מכל בני העולם בשביל שזה היום הוא יום של שמחה הוא למעלה ולמטה והוא שמחה של כל השמחות שכל האמונה בו נמצא ואפי' רשעי גהנם בו נחנין. וזה בן אדם אין לו חדוה ואין לו מנוחה והוא משונה מכל העליונים והתחתונים וכולם שואלים עליו מאי נשתנה פלוני זה בצער יותר מכל בני העולם. ובשעה שעתיק הקדוש נגלה בזה היום ונמצא זה בצער ותפלתו עולה ועומרת לפניו ומיד יתבטלו ויתקרעו עליו כל גזרי דינין. ואפי' אם נסכמו עליו בבית דין של המלך לרעה הכל נקרע ונתבטל. ובשביל שבשעה שעתיק מתגלה כל שמחה וכל חירות נמצא ועל זה שנינו קורעים גזר דינו של שבעים שנה מהו שבעים שנה אלא אע"ג שהסכימו עליו כל אותן שבעים כהנים של המלך שהוא חייב בדין זה* הכל יתקרע ויתבטל בשביל שעתיק הקדוש נוטל לו לבן אדם. והני מילי כשיראה חלום שראוי להתענות עליו בליל שבת.
- ר' חייא פתח ואמ' כבוד אלהים הסתר דבר וכבוד מלכים חקור דבר. כבוד אלהים הסתיר דבר שכבוד אלהים הוא שלא לגלות סודו העליון כי הוא סוד המלך לפי שהוא מדת המחשבה ומדת האפס ואין רעיון ושכל יכול לעלות שם. לכך הוא כבוד אלהים למי שמסתיר כבודו ועל זה כתי' ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלהים כי הוא נסתר ונעלם לפי שהוא עתיק דעתיקין וטמירא דסמירין. וכבוד מלכים חקור דבר כי במדת המלכות שנקרא כבוד מלכים לשם הוא מותר להרהר ולחקור שם וזהו סוד שאמ' רז"ל שצריך ליכנס שיעור שני פתחים שהם עט' ופת' שהם | פתחים מס ע"א לבית המלך העליון כי כל הרוצה לעלות לבית המלך צריך ליכנס באל השערים כי בהן יודע כל מנהגי המלך העליון והסוד בזה נודע בשערים בעלה והבן זה מאד.
- בא וראה שם הקדוש הוא עיקר האמונה והתורה היא שמו של הב"ה והיא אמונה של עליונים ותחתונים ועל זה עומדים העולמות כולם ואין לך אות קטנה בכל התורה שאין תלויים בו אלף אלפין ורבוב רבבן עולמות. ועל זה שנינו אותיות אלו סוד התורה קשורים אלו באלו כי אלף

1 אלפין ורבוה רבבן עליונים תלויים בכל אות ואות ויסתלקו ויתקשרו באמונה
בנגלה ובסתום. בא וראה כי בתורה תלוי העולם הזה והעולם הבא והוא
אחד ושמו אחד ועל זה כתי' אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני. וכתי'
אל תהן את פיך לחטאי את בשרך.

5 משפט אחד יהיה לכם כגר באזרח יהיה כי אני יי. כי הכל
ממשפט אחד שהוא תפ' ישראל גובעים כל אלו החוקים והמשפטים והסוד
בזה הכל נתנו מרועה אחד כי הוא נקרא רועה ישראל הה"ד זה דודי וזה
ריעי.

10 וירגמו אותו אבן. וכי באבן היו רוגמים אותו והלא באבנים
היו רוגמים אלא רומז לתפ' ישראל שנא' משם רועה אבן ישראל והיו דוחין
אותו שהי קומות מתפ' לעס' כי תפ' ויסוד הם נקראים שתי קומות והיו
דוחין אותו למטה עד מלכות יי והמלכות דוחה אותו להוץ להמורות ונידונים
שם עד זמן ידוע והבן זה מאד.

15 ר' חייא פתח ויצא חוטר מגזע ישי ונצר משרשיו יפרה. ויצא
חוטר היא כנסת ישראל שנקראת חוטר שהוא מסטרוך ששמו כשם רבו ואותו
החוטר יצא מגזע ישי שהוא חכמה שנקרא ישי מלש' יש והסוד בזה כי
ישי הוליד את דוד וכתב ר' דוד וישי הוליד את דוד והבן זה מאד ועל
זה נקראת הבינה ההיא י"ה*, והיו"ד הנוסף רומז לעשר ספי' עליונות
והבן זה כי החכמה נקרא יש הה"ד להנחיל אוהבי יש.

20 ונחה עליו רוח יי רוח חכמה ובינה רוח עינן וגבורה רוח דעת
וכו'. ואצ"ל כי הזכיר בזה הפסוק ארבע מיני רוחות שהן רוח חכמה עליונה
קדומה ורוח בינה הה"ד ורוח אלהים מרחפת על פני המים. ורוח דעת שהיא
של התפ' שנקרא גם כן רוח כמו ששינונו נפש רוח נשמה יחידה חיה. ויראת
יי פי' רוח של כ"ע שנקרא רוח הקדוש המנשב בין קרומי המוח שהוא
אוויר זך פנימי המהעורר מן סביב נחל קדומים. לכן כתי' מארבע רוחות
בואי הרוח כל' ארבע רוחות כנגד ארבע מדרגות הנזכרות כאן בפסוק
זה. וכולם יתחברו לרוח אחד הה"ד בואי הרוח.

30 והריחו ביראת יי פי' מלך המשיח שהוא סוד הבינה כשיגיע
שעת גאולתן של ישראל אז הב"ה שהוא כ"ע מריחו בכל אותן מיני ריחין |
סובים ובוטמין של הרי אפרסמון וכל המקורות והמעיינות מס ע"ב
והנחלים ונהרות של כ"ע כולם נמשכים ויוצאין מן העומק ההוא אל היש
ומן היש אל המדה ההיא שנקרא משיח הה"ד ורוח אלהים מרחפת על פני

1 המים זהו רוחו של משיח והבן זה מאד ודום ליי. אזי הבינה שהוא משיח
הוא שופט בצדק הדלים שהיא כנסת ישראל כי הוא מעורר הדין והמשפט
על אומות העולם.

5 ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי ורבנן. ר' יוחנן אומ' בהמה אחת
היא רובצת על אלף הרים ואלף הרים היא רועה בכל יום שנאמר כי כל הרים
ישאו לו וכל חית השדה ישחקו שם. אבל סוד הענין כי הבהמה היא כנסת
ישראל שנקראת בהמה הה"ד אדם ובהמה תושיע יי. היא רובצת על אלף
הרים פי' עשר מדרגות הקדושות יש בכל אחת עשר יעלה מניין מאה
וענפיהן וענפי ענפיהן יעלו אלף מדרגות שנקראים הררי העולם והסוד
בזה האלף לך שלמה. כי אותה בהמה שהיא כנסת ישראל היא שואבת כל
אותן ההרים ורועה אותן ושותה כל אותן הנהרות והנחלים והמעיינות כולם
בגמיעה אחת ואפי' הכי אינינה מלאה הה"ד כל הנהלים הולכים אל הים
והים אינינו מלא. ואחר כך היא נותנת טרף לכל המרכבות והצבאות והחיילות
והמהנות כולם הה"ד ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה. כי הם כולם מתפרנסים
ממנה הה"ד כי כל הרים ישאו לו וכל חית השדה ישחקו שם.

15 אצ"ל כי סוד הירדן הוא יסוד עולם שהוא מאסף ומקבץ כל
אותן ששה חדשים שהם ששה מדרגות העומדות למעלה ממנו היא שותה
אותן בגמיעה אחת הה"ד והים אינינו מלא.

20 ד"א ומהיכן היא שותה תני ר' שמעון בן יוחאי ונחר יוצא מעדן
ושמו יובל שנא' ועל יובל ישלח שרשיו וממנו שותה פי' אותו הנהר שהוא
עולם הבינה הה"ד ונחר יוצא מעדן להשקות את הגן.

25 וכבר ידעת כי כנסת ישראל נקראת שלמה המלך שעשה שלשים
כור כנגד שנים ושלשים נתי' פליאות חכמה שהם משפיעין לכנסת ישראל.
כנגד זה היה יודע שלמה כוונת העליונים והיה עושה שלשים כור ודי בזה
לכל מבין. ועשרים כר סולת כנגד עשר מדות שיש בכל אחת דיין ורחמים
הרי עשרים כור סולת. עשרה בקר בריאים כנגד מדות העליונות שהם עשר.
עשרה בקר רעי כנגד הענפים שהן עשרה בכל אחת ואחת. ומאה צאן כנגד
מאה מדרגות.

30 אמ' ר' יהודה בר זביבא* אלף נשים היו לו לשלמה וכל
אחת ואחת עושה לו סעודה בכל יום. וכל אלו הם סודות עליונים כמו שרמזתי
לך בכמה מקומות. כי הם י"ס ובכל אחת ואחת מן הספי' יש בהן עשר
יעלו מספרם מאה ובאותן המאה | יש בכל אחת ואחת עשר ג ע"א

1 יעלו מספרן אלף הרי לך אלף מדות המשמשות לשלמה שהוא כנסת ישראל
שהיא נקראת שלמה. כנגד זה היה שלמה משמש באלו הנשים והכל כדוגמא
עליונה והבן זה מאד ודום ליי. אשדיהם ישראל שהב"ה מסר להם תורתו
והדיבקים בשמו הקדוש העליון יתבר' וית' כי כל מי שהוא משתדל בחורה
5 יורש חיי העולם הבא הה"ד אז תתענג על יי. נשלם.

זרש' בהר סיני. ר' חייא פתח ואמ' גבהל להון איש רע עין ולא ידע כי
חסר יבואנו. זהו מלוה מעותיו ברבית שהוא מתבהל להעשיר ולא ידע כי
חסר יבואנו.

10 ואצ"ל כי סוד השמיטה עניין מופלא ונעלם אע"פ שהועררתין
במקצת המקומות קצת העניינים לכן באתי להזכירך ולהועילך בסוד השמיטה
הקדושה. והסוד בענין השמיטה דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת.
פי' שמיטה הולך ושמיטה באה והארץ שהוא עולם העליון שנקראת רחבי
ארץ הה"ד התבוננת עד רחבי ארץ שהוא סוד גן עדן המוכן לחסידים לעתיד
לבא והסוד הרחב יי לנו ופרינו בארץ ודא'. כי הוא נקרא מקום רחב ואין
15 שם מקום קצר אלא הכל רחב והסוד בזה ויקרא שמה רחובות והבן זה.

לכך כל שמיטה ושמיטה הולכת והאחרת תבוא כי כל ספי' וספי' מושלת
בשמיטה. כפי מה שהיא הספירה כך היא השמיטה. אם הספירה לדין השמיטה
היא דין ואם הספי' היא רחמים השמיטה היא רחמים ואם היא במשפט כך
היא שמיטתה והקבלה האמתת שקבלנו איש מפי איש עד משה רבי' ע"ה
20 ששמיטה שעברה היתה של חסד וזאת השמיטה שאנחנו בה היא לגבורה
ועל זה יתעוררו בזה השמיטה כמה גזירות חזקות ודינים קשים וכמה שמצות
בעו' הרבים וחזק הגלות לכך הגלות החזק הזה מורה על הגבורה שהיא

שולטת עכשיו. לכך כשיעברו שתא אלפי שהוא העולם אז יכנס מיד בין
השמשות אזי הצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה
ומקשטין עצמן ליכנס בשבת הגדול שהוא אם הבנים. וכשיכנס השבת אזי
25 כל העולמות והמדרגות והמרכבות כולם הם נשאבים עד לבינה הה"ד כי
עפר אתה ואל עפר תשוב. ולא ישאר אלא הוא ושמו קדם לעולם הה"ד

ונשגב יי לבדו ביום ההוא. אזי כתי' והיה יי למלך על כל הארץ ביום ההוא
יהיה יי אחד ושמו אחד. אז כל המדות הם מתאחדים עם המלך הקדוש העליון
30 ואזי הצדיקים הם יושבין עם המלך במלאכתו | הה"ד המה נ ע"ב
היוצרים יושבי נטעים כי הם יושבי נטעים ודאי בשביל שהם יושבים עם
נטיעות של אותו נהר הה"ד ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. כי הם

מחננגים ומתפנקים בחפנוקי עדן כי כל הנשמות הקדושות הם יושבים שורות
שורות סביב נחל קדומים שהוא בתוך היובל כי הם נטועים שם כדרך שהאילנות
נטועים סביב לנחל הה"ד ואנכי נטעתיך שורק כלה וכו' נטעתיך שורק
ודא'. ויושבים שם אלפים שנה שהעולם חרב וזהו סוד שארז"ל שתא אלפי
הוי עלמא וחד חרוב ולמאן דאמ' תר' חרוב הה"ד יחינו מיומים ביום
השלישי יקימנו ונחיה לפניו. פי' יחינו לאחר שני ימים הנזכרים שהן
אלפים שנה שהעולם חרב שיומו של הב"ה הוא אלף שנים ואחר כך יחינו
ויקימנו לפניו בשמיטה הבאה והסוד בזה ואהיה שעשועים יום יום משחקת
וכו'. לכך כשיגיע שמיטה זו כל העולם חרב אין לשם לא זריעה ולא

קצירה ולא חרישה אלא הארץ שבתה שבת ליי. ליי שהוא שבת לחיי העולמים
כי הוא יום שכולו שבת לכן תיקנו רז"ל בברכת המזון ביום שבת הרחמן
ינחילנו ליום שכולו שבת. כי אותו היום הוא שבת כולו כי אין שם לא
כעס ולא רוגז ולא תחרות ולא איבה אלא כולם הם יושבים כמלאכי השרת
ואומרינן לפניהם קדוש הה"ד והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש
יאמר לו כל הכתוב לחיים וכו'. כי הם כמלאכים ממש ויושבים עם המלך
15 ודא'. וכשיתחדש הב"ה השמיטה אז נמלך בנשמות של הצדיקים וזהו
סוד עתיד כל צדיק וצדיק לבראות שלש מאות ועשר עולמות כמניין יש
הה"ד להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא. והסוד בזה שנשמתן הם הם
ההיות הקדושות שיצטרפו ויתגלגלו בגלגוליהן ובתנועותיהם כי הם הנשמות
20 שבאים לעולם. באותן הנשמות בורא הב"ה אלו העולמות והמרכבות
והצבאות כולם.

ובשעה שמתחיל לבראות העולם אזי הוא מתייעץ בתורה ובורא
העולם בחכמה שהוא תורה הקדומה ומתייעץ בה הה"ד יי בחכמה יסד ארץ
כונן שמים בתבונה. כשברא העולם נתייעץ בתורה וברא העולם הה"ד
ליציה ותושיה אני בינה לי גבורה. כל מה שברא לא ברא אלא על פי
25 התורה הה"ד ואהיה אצלו אמן ואהיה שעשועים יום יום וכו'. כמו ששינונו
ר' אבהו כשהיה מסתלק מן העולם הראה לו הב"ה שלש עשרה נהרי אפרסמון
הנקי שהם שלש עשר מבעות הנמשכות ויוצאות מעומק של הנחל שנקרא
נחל קדומים. ואותן הנהרות הם נמשכין ויוצאין לעדן החכמה ומתאחדין
כולם ויחזרו כולם לנהר אחד הה"ד ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן.
וכשמתפשט לבינה אזי נמשך ויוצא לחמשים שבילין ונתיבות שהם חמשים
30 שערי בינה | ואחר כך יוצא ונמשך למדה אברהם שהוא חסד נא ע"א

1 שהוא מיכאל כהן גדול בשמים ומתפשט הנהר ההוא לשנים ושבעים ענפים
שהוא שם הקדוש של ויסע ויבא ויס ואחר כך יוצא ומתפשט אותו הנהר
לגבורה לשנים וארבעים מדרגות שהוא השם הגדול שיש בו מ"ב אותיות
שהוא אבנית"ץ קר"ע שט"ן וכו' ואחר כך מתפשט הנהר ההוא אל התפ"ו
5 שהוא הברית התיכון המלך יי צבאות לשנים עשר מנהיגי העולם שהם
י"ב היות קדושות ולשנים עשר שבטי יה ולשנים עשר מזלות ולי"ב בתים
וли"ב חדשים ולי"ב אבנים קדושים. ואחר כך יוצא ונמשך הנחל ההוא
לשתי עמודים שהם נצח והוד שהם נקראים צבאות ואחר כך מתפשט לצדיק
יסוד עולם שהוא ברית הקדוש לתרי"ג צינורות קדושות היורדות מן עולם
10 העליון עד צדיק יסוד עולם. לכן נקרא מדת יוסף ברית כי הוא עולה תרי"ג
חסר אחת לכן מהאחרים שם תרי"ג מצות הנזכרים בתורתנו הקדושה הה"ד
אם לא בריתי יומם ולילה חוקות. ואחר כך מתפשט הנהר ההוא למלכות
יי לארבעה ועשרים אדנים שהם נקראים אדני פז והסוד בזה שני אדנים
תחת הקרש האחד. ומתפשט לכל המרכבות והצבאות וההיילות כולם הה"ד
15 כל הנחלים הולכים אל הים והים אינינו וכו'. כי כל הנהרות והמדרגות
כולם הם נמשכין עד מלכות יי והסוד מושכיני אחרין גרועה. כי הם נמשכים
ורצין אחריה וזהו סוד שהזכרים רודפים אחרי הנקבה והבן זה מאד ודום
ליי. ונמצא שהנחל אחד יתפשט ממנו מקורות ונהרות ומעינות רבות ואחר
כך יתאחדו ויתקבצו אל מקום אחד שהוא מדה עשירית הה"ד יקו המים
20 מתחת השמים אל מקום אחד. וכשיגיע זמן השמיטה ליכנס בין השמשות
אזי כל אלו הנהרות כולם חוזרין לנחל קדומים שהוא הנחל שנמשך ויוצא
מעומק המחשבה הה"ד כי עפר אתה ואל עפר תשוב. כי מדת הבינה נקראת
עפר וזהו סוד הכל היה מן העפר אפי' לגל חמה נמצאת מן העפר ולשם
ישובו כולם.

25 ושבחה הארץ שבת ליי ודאי. כי הארץ שהיא מלכות יי ודאי
היא שובתה וחוזרת לקדמותה לבית המלך שהוא עולם הבינה והיובל אז
יש לה שבת ומנוחה. מכאן למדנו עד עתה לא היה לה שבת ומנוחה בשביל
שהיא טרודה בין העמים הסמאים הדוחקים אותה מכל צד ומכל פנה אזי
ושבתה הארץ שבת ליי. שבת ועונג ושמחה בשביל שהיא יושבת עם המלך
30 העליון והבן זה. ד"א ושבחה הארץ שבת ליי. ושבחה הארץ שבת מיבעי
ליה. מהו שבת ליי אלא ודאי כשהארץ שהיא כנסת ישראל שובתה ויש
לה מנוחה אזי הוא שבת ליי גם כן המלך יי צבאות נח ושקט אזי כל הספי'

1 כולם יעלו עד לבינה שהוא עולם החירות ועולם יום הכפורים | שכל נא ע"ב
העבדים יוצאים בו לחירות כי העבדים הנדחים בתמורות הם יוצאים בו
לחרות ויעלו למדרגתם כמו שהיה בראשונה.

5 שש שנים תזרע שדיך ושש שנים תזמור כרמך ואספת את
תבואתה. שש שנים רומז לששה המדרגות שנקראו שנים על שם שיפול
בהם שנוי לפעמים לדין ולפעמים לרחמים. ולפעמים לרוגז ולכעס ולפעמים
לנחת וזהו סוד וינחם יי על הרעה וכו' ויתעצב אל לבו. וכיוצא בו מן
התוארים שיפלו במחודשים. לכן נקראו שנים על פי השתנותם והתחלפותם.
10 ואותן שש שנים בהן תזרע שדך שהיא כנסת ישראל שנקראת שדה הה"ד
ראה ריח בני כרית שדה אשר ברכו יי. ואותה שדה היא נזרעת מכל אותן
שש שנים מאור העליון כעין דוגמא זה למטה אנו צריכין לעשות כדוגמא
זה לזרוע השדה שש שנים כדרך העליון. ובשביעית שמיטה ליי הה"ד
ובשביעית תשמטינה ונששתה ואכלו וכו'.

15 ושש שנים תזמור כרמך. כי אותה הכרם שנקרא כרם של שלמה
הה"ד כרם היה לשלמה זומרין אותו כל אותן שש שנים ומתקנין אותו ומסירין
ממנו כל אותן הקוצים והדרדרים והחוחים העולים בה מן החיצונים כך כנסת
ישראל כל אותן שש שנים שהוא שתא אלפי מזמרין ומתקנין כל אותו הכרם
ומיפין אותו ומסירין ממנו החולדה שעלה עליה מכת הטמאות של התמורות
כי הם כוונתם כביכול להשליך טומאתם וזהמתם בכרם ההוא ודיי למבין.
20 ואספת את תבואתה של אותן שש שנים כדרך העליון. אבל
כשיכנס השבת בין השמשות אז הקב"ה שהוא הבינה מאסף תבואתו לאוצרו
הה"ד יפתח יי לך את אוצרו הטוב את השמים. כמו בעל השדה שהוא מקבץ
תבואתו דפירותיו ומכניסם אל האוצר כך הבינה הוא מקבץ כל הפירות
והתבואה שעשתה השדה של תפוחים כל אותן שש שנים שהן שתא אלפ'
25 ויכניסם אל אוצרו והבן זה מאד ודום ליי.

ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת ליי שדך לא תזרע.
ובשנה השביעית שבת אז יהיה שבת לארץ ולא תזרע שדך בשביל שהוא
שבת לארץ ודאי. אבל סוד הדבר ובשנה השביעית שהוא השמיטה שנכנס
בשבת כבר אזי הוא שבת ודאי לארץ שהיא עס' ישראל שהיתה בגלותה
30 בין שאר העמים. ושבת ליי שהוא בעלה המלך יי צבאות והסוד בזה וישבת
ביום השביעי מכל מלאכתו וכו'. וזהו סוד שאמ' רז"ל כל מי שטורח
בערב שבת יאכל בשבת. כל מי שטורח באל שתא אלפי שהם נקראים ערב

- 1 שבת ודאי יאכל בשבת כי מוצא שכרו בעולם היובל שנקרא שבת הגדול ואם אינו טורח בערב שבת בזה העולם מה יאכל בשבת. ומזאת האגדה אנו מבינים כי כל צדיק וצדיק כמו שהיתה | מדרגתו ומעלתו נב ע"א
- 5 בזה העולם כך נותנין לו מעלה ומדרגה באותו עולם כל אחד ואחד כפי מה שהיה בזה העולם. והרשעים שהיו פושעי ישראל בזה העולם אע"פ שיש להם חלק לעולם הבא לאחר שקבלו עונשן ונצטרפו ונחלבנו ככסף המזוקק שבעתים מכל מקום אין מעלתן כמעלת הצדיקים ועוסקי התורה והסוד בזה קטון וגדול שם הוא וכו' קטון וגדול ודאי שם הוא כי מי שהיה גדול בזה העולם במעלה ובמדרגה שם הוא כך באותה המעלה. ומי שהיה קטון במעלה פחותה שלא היה עוסק בתורה כך הוא שם באותה המעלה ועל זה כתי' יודע יי דרך צדיקים וכו'. כי הצדיקים הם ניכרים לפני הב"ה לכך הם מתעלים במעלה באותו עולם.
- ואצ"ל כי כל ספי' וספי' מושלת בשמיטה כגון חסד מושלת שמטה אחת שהיא אלפי וא"כ יהיה העולם חרב אלף שנים וא"כ
- 15 גבורה וכן כולם עד למלכות. אבל כשחשלוט הבינה בשמיטה אזי היא מושכת כל הנמצאים ותהיה העולם חרב אלפים שנה לפי שהוא יובל הגדול וזהו שאמ' רז"ל שיתא אלפי הוי עלמא וחד חרוב ולמ"ד תרי חרוב. ולא פליגי אותו שאומ' וחד חרוב רומז לשמיטה של אחת מן המחדשים כגון גדולה וגבורה ותפ' אבל למ"ד תרי חרוב הוא רומז למדת הבינה שהוא היובל הגדול והבן זה מאד. והסוד בזה יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו פי' יחיינו מאותן שתי הימים שהם חורבן העולם וא"כ יקימנו כבראשונה.
- והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעבדך. כשיכנס בשמיטה אזי כל התבואה שקיבצו ואספו כל אותן השנים בזה העולם פי' כל אותן החסדים והצדקות והטובות שעשו בזה העולם הנקרא ערב שבת יהיה לכם לאכלה בשבת. כי הם אוכלין ודאי כי הצדיקים יושבים ועטרוהיהם בראשיהם ואוכלין ונהנין מזיו השכינה של הב"ה אזי הב"ה הוא יושב ביניהם כאב בית דין הה"ד יי במשפט יבא עם זקני עמו ושריו וכו' ויושב ודן אומות העולם שבערו הכרם שהוא כרם יי צבאות. ואז הב"ה נוטל ספר תורה בחיקו ויאמר כל מי שעסק בתורה יבוא ויקבל שכרו כי ספר תורה הוא מדת התפא' שנקרא תורה שבכתב והיא יושבת בחיקו בשביל שחזר הוא"ו שהוא הבן לבית אביו ועלה לעולם העליון. ואזי מכריז ועומ' כל מי שעסק בתורה יבוא לקבל שכרו מעולם החכמה שנקראת תורה קדומה ונקראת שכר הה"ד

- 1 ויש שכר לפעולתך לכן משם מקבלין עוסקי התורה שכר לעולם הבא. אז נכנסין ישראל לקבל שכר התורה אז נכנס מלכות הרשעה של רומי ומלכות פרס לקבל שכרם אזי אומ' להם הב"ה מה עשיתם בזה העולם כדי לקבל שכר אזי אומרי' לפניו רבו' ש'עו' כמה שווקים | עשינו נב ע"ב
- 5 וכמה מרחצאות וגשרים עשינו בשביל ישראל כדי שלא יבטלו ויתעסקו בתורה. אמ' להם הב"ה כל זה בשבילכם עשיתם ויש בכם מי שעסק בחורה. אזי אין להם מענה וישובו כולם בפחי נפש לגיהנם הה"ד ישובו רשעים לשאולה כל גוים שביחי אלהים. אבל ישראל עם קדוש הם יושבין ומתענגים בתפנוקי עליונים ונהנין מאור הקדמון אזי הוא מנוחה לחי העולמים. וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים, שבע שבתות שנים הם שבע מדרגות מחודשות שהם גתנהי"מ נקראים שבע שבתות שנים כי כל אחת ואחת מאלו נקראים שבת לפי שכל אחת ואחת מושלת בשמיטה אחת. שבע שנים שבע פעמים שבכל פעם ופעם השמיטות מתחדשים וכן הכל יהיו תשע וארבעים שנה. כי יש בכל אחת ואחת מאלו השבעה שבעה אחרות יעלה מספרם תשע וארבעים מדרגות. אבל ובשנת החמשים שהוא היובל שהוא שבת ליי אזי והעברת שופר תרועה בחודש השביעי כדי לקבץ ולאסוף כל המהנות והחיילות והמרכבות והצבאות ולעלות לבית המלך העליון.
- וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור בארץ לכל יושביה יובל היא תהיה לכם ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו. משפחתו ודאי שכל אחד ואחד ישוב למשפחתו בעליון למקום שהוא נחצב ונאצל ממנו והסוד בזה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. וכבר ידעת כי כל הנמצאים כולם הם מצויירים למעלה בתבניתם ובצורתם כמו שהם בזה העולם ממש הן פני אדם הן פני אריה הן פני נשר הן פני שור כל אחד ואחד כמו שהוא למטה כך הוא למעלה. לכך כל נשמה ונשמה יש לה מקור שהיא נחצבת ממנו ממקום העליון וכשיגיע שנת החמשים שהוא היובל אז כל הנשמות עולות לראות את פני יי וכולם הם שבים לאחוזתם ולמשפחתם ודאי למקום שנתאצלו ונחצבו משם הה"ד בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו והבן זה מאד.
- פעמים רבות יצילים וכו' זה הפסוק מדבר בבני אדם כיון שמגיעה לו צרה ועושה תשובה הב"ה מצילו כך פעם ראשונה חזר בו הרי יפה ואם לאו הב"ה מביא עליו צרה למה שהב"ה קשה לפניו לפשוט ידו באדם הזה

1 ומהו עושה לו כיון שהוא חוסא לו תחלה פושט ידו בנכסיו. ממי אתה
למד מנעמי ובניה ואלימלך בעלה שהיה ראש הרור באותה שעה כיון שבא
הרעב מה עשה הניח לארץ ישראל והלך לארץ מואב והיה הב"ה קוצף עליו
שהיה נשיאו של דוד ולא היה לבניו ללמוד מאביהם לחזור לארץ ישראל
5 ומה עשו אף הן נשאו להם נשים מואביות שלא טבלו אותן ולא גירו אותן
שנא' וישאו להם נשים מואביות שם האחת ערפה ושם השנית רות שראתה |
דברי חמותה. וישבו שם כעשר שנים. כל אותן עשר שנים היה נג ע"א
הב"ה מחרה בהן שמה יחזרו בתשובה וישבו לארץ ישראל וכיון שלא עשו
תשובה התחיל לפשוט ידו בגמליהם ובמקניהם מיד וימותו גם שניהם מחלון
10 וכליון. הרי אתה רואה שקשה לפני הב"ה לפשוט ידו באדם הזה ומהו עושה
לו מדלדלו מנכנסיו והוא מוכר נכסיו. אדם שהוא חוסא מה הב"ה עושה
לו תחילה מביא עליו עניות ומוכר שדהו חוזר בו יפה ואם לא חוזר ומוכר
את ביתו חזר בו יפה ואם לא מוכר את עצמו לעבד שכך כתי' כי ימוך
אחיק וכו' אם חזר בו מוטב ואם לאו ראה מה כתי' בפרשה שנייה ואיש
15 כי ימכור בית מושב עיר חומה. חזר בו מוטב ואם לאו וכי ימוך אחיק עמך
ונמכר לך. כל כך למה על שָׁמֶךְ בעניות. ובא גואלו. אמ' ר' שמעון בן
יוחאי אלימלך ושלמון ופלוני אלמוני ואבי נעמי כולם בני נחשון בן עמינדב
היו ואלימלך ומחלון וכליון פרנסי הדור היו ומפני מה נענשו מפני שיצאו
מארץ ישראל לחוצה לארץ שנא' ותהם כל העיר עליהן ותאמרנה הזאת
20 נעמי. ראיתם נעמי שיצאה מארץ ישראל לחוצה לארץ מה עשתה לה.
ילמדנו רבינו כמה נימין היו באותו כנור שהיו הלויים מנגינין
בו. כך שנינו ר' יהודה אומ' שבע נימין היו באותו הכנור שנא' שובע
שמחות את פניך. אל תקרי שובע אלא שבע שמחות הה"ד שבע ביום הללתיך
על משפטי צדקך. אבל סוד הדבר כי היו שבע נימין כנגד בת שבע שהיא
25 עט' ישראל שנקראת בת שבע ונקראת באר שבע בשביל שהיא מקבלת
משבע מדרגות נעלמות כעין דוגמא זה היו שבעה נימין באותו הכנור כדי
למשוך שפע של כ"ע לכל העולמות. ד"א היו שבע כנגד שבעה מצות המיוחדים
שהם אברהם ויצחק ויעקב ויכין ובוועז ויוסף ושלמה לכך היו אלו השבעה
למטה כדי שיתעוררו אלו שבעה צדיקים בעולם ויתקיים ויתבסם העולם
בשבילם הה"ד שובע שמחות את פניך וכו' שאלו שבע מצות מקבלים
30 ברכות ושמחות מפנין שהוא אורך אנפין. אבל לימות המשיח נעשית שמונה
שכן דוד אומ' בניגון למנצח בנגינות על השמינית כי מדת הבינה שהיא

1 אם עליונה משתתפת עם בניה ושולחת להם מעין ברכות של כ"ע ועי'
העי' אזי היא מתעטרת לשלמה בנה הה"ד צאינה וראינה בנוה ציון במלך
שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו. אזי הם שמונה בדרך העליונים.
אבל לעתיד לבא נעשית עשר שנא' אלהים שיר חדש אשירה לך בנבל
5 עשור אומרה לך. ומי התקין להם שמואל ודוד שנא' המה יסד שמואל ודוד
הרואה באמונתם. אזי יתייחדו כל עשר המדרגות ביחוד אחד ואזי כל |
הפתחים והשערים עליונים הם נפתחים לכנסת ישראל והמעיינות נג ע"ב
והמבועות והנהרות ונחלים שולחים מימיהם לתחתונים והשמחות נמצאים
בכל העולמות הה"ד והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים
10 כאור שבעת וכו'. לכן תיקנו הם השיר והיו הלויים עומדים על הדוכן ומזמרין
לפני מי שאמר והיה העולם. ראה חיבה שחיבב הב"ה הלויים כך אמ' הב"ה
למשה הרבה הלויים הם חביבין לפני קח אותן לשמי לשררה הה"ד קח את
הלויים.
נפש רוח ונשמה מדרגה על מדרגה. נפש בתחילה והיא מדרגה
של מטה. רוח תפ' * אחר כן ששוכן על הנפש ועומד עליה. נשמה מדרגה
שעולה על הכל. ונתבאר נפש היא נפשו של דוד והיא שעומדת נגד* הנפש
מאותו נהר שנמשך ויוצא. רוח זהו רוח שעולה עליה ואין קיום לנפש כי
אם ברוח וזו היא רוח ששוכנת בין אש ומים ומכאן ניזון את הנפש. רוח
עומדת בקיום מדרגה אחרת עליונה שהיא נשמה. כי אלו נפש רוח משם
20 ניזון הרוח* וכשנוטל הרוח אזי נוטל הנפש*. הכל אחד ונגשים ונקרבים
זה בזה הנפש נגש ברוח והרוח נגש בנפש* הכל אחד.
פרש' אם בחקותי. ר' חייא פתח ואמ' באשר דבר מלך שלטון ומי יאמר
לו מה תעשה. בא וראה כמה בני העולם אטומי לב שאינן מבינין ומשגיחין
בתורתו הקדושה והכרוז יוצא בכל יום ומכריז עד מתי פתאים תאהבו פתי
וכו' כי התורה היא פתוחה לכל הה"ד לא בשמים היא. כי התורה היא
25 אחוזה בעץ החיים. ועץ החיים אחוז בזרועות עולם. והזרועות אחוזים
בנהר העליון והנהר בעדן ועדן במבוע של הנחל ונמצא מי שעוסק בתורה
כאלו הוא עוסק בשם הגדול שנקרא נחל קדומים. לכך מי שפורש ממנה
הוא פורש מן החיים העליונים הה"ד כי הוא חייך ואורך ימך. כי מי שזוכה
לתורה שנקרא עץ חיים זוכה גם כן לאורך ימים שהוא כ"ע שנקרא אורך
30 אנפין לכך כתי' ואורך ימך ודאי. לכך אוי לו מי שמניח חיי עולם ומשתדל
בחיי שעה. לכן כל מי שעוסק בתורה עוסק בחיים הה"ד ובחרת בחיים.

1 בא וראה אם בחוקתי הלכו ואת מצותי תשמרו. אם בחוקות תלכו ואת מצות תשמרו מיבעליה מהו חוקתי ומצותי אלא חוקות שאני עושה ומצות שאני עושה. מכאן למדנו מנין שהב"ה מתפלל הה"ד והביאותים אל הר קדשי ושמתחים בבית תפילתי עולותיהם. והרי אתה רואה | שהב"ה נד ע"א מהפלל לפני כ"ע געי' העי' ומושך שפע מן עמוק של הנחל הנקרא כ"ע אל כנסת ישראל ונמצא שכנסת ישראל מתברכת על ידו. ומנין שהב"ה מניח תפילין הה"ד שימיני כחותם על לבך כחותם על זרועך והרי אתה רואה שהב"ה מקיים המצות של כ"ע ועי' העי' ועל זה כתי' אם בחוקתי תלכו ואת מצותי ודאי. אבל על דרך סוד העליון אם בחוקתי רומז ליסוד עולם שנקרא חק הה"ד בחוקו חוג על פני תהום. ד"א חוקתי רומז לתפ' ועט' שנקראו דופרצופין הה"ד אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמחי. ד"א חוקתי אל תקרי חוקתי אלא חוקות יו"ד פי' רומז לחכמה קדומה שנקרא יו"ד הה"ד גלמי ראו עיניך ועל ספרך כולם יכתבו. לכן חכמה נקראת גלם יו"ד כמו היו"ד שהוא גולם לכל האותיות לחקוק ולהצטייר ממנו כל הציורים כך חכמה היא מציירת ומפעלת בבח הבינה כל הנבראים והנמצאים. לכן חוקתי הוא לשון חקיקה בשביל שהוא חוקק ובורא כל הנמצאים. ד"א חוקתי רומז לכנסת ישראל הה"ד ותחת סרף לביתה וחוק לגערותיה. כי היא נותנת חוק וגבול לכל היצורים. ואת מצותי תשמרו אלו הם תרי"ג מצות הנשפעים מעולם החכמה דרך הצינורות כמנין ברית צינורות שיורדים בהם השפע אל היסוד ועל זה נקראים מצותי. ד"א מצותי פי' שתי מצות מצות תעשה ומצות לא תעשה. מצות עשה רומז לתפ' יי שנקרא מצות עשה ועט' ישראל נקראת מצות לא תעשה ואלו שתי מצות נקראים מצותי הה"ד ואת מצותי. ד"א ואת מצותי תשמרו. אבל על דרך העליון מצותי רומז לחכמה ובינה הנקראים מצותי. למה בשביל שהם מקבלים עליהם עול יחוד העליון של כ"ע ועי' העי' הה"ד אתה הוא יי לבדך. אתה רומז אל התפ' שנקרא אתה בל' נוכח הוא רומז לכ"ע שנקרא הוא בל' נסתר ונעלם. יהוה רומז אל התפ' לבדך עי' העי' שהוא לבדו הה"ד ראו עזה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי אני אמת ואחיה. וצבא השמים לך משתחווים שכל אלו הם משתחווים פני כסאו ועל זה כתי' מצותי פי' חכמה ובינה שהם מצווים לקבל עליהם יחוד כ"ע ועי' העי' והבן זה מאד ודום ליי.

ועץ השדה יתן פריו. פי' עט' שהיא נקראת שדה של תפוחים

30

1 קדושים יתן פריו של המלך העליון כי אין פרי יוצא אלא מבין זכר ונקבה אבל התעוררות של המשגל יתעורר מן מוח הקדוש שהוא כ"ע ומן המחשבה יושלח כח החיוני אל הלב ומן הלב יתעורר אל הכבד ומן הכבד אל הכליות והכליות הם משליכים מים כנגד הנקבה שהיא כנסת ישראל אזי יתעורר התאווה בחשק הרצון של שניהם ויצאו מביניהם | הנשמות שהן נד ע"ב פרי מעשיו של הב"ה הה"ד ממני פריך נמצא. ואזי כנסת ישראל שולחת פירותיה לכל הגבולין והסוד בזה בן פורת יוסף בן פורת עלי עין אל תקרי פורת אלא פאורות הה"ד בנות צעדה עלי שור. ד"א בן פורת יוסף בן פורת עלי עין. בן פורת הוא יסוד שנקרא בן לאם הבנים שהוא נהר פרת אל תקרי פורת אלא פרת בשביל שהיא פרה ורבה על ידי המים העליונים שמקבלת מן נחל העמוק של כל הסתימות הה"ד ונהר יוצא מעדן וכו' כי אותו הנהר מוציא נטיעות וזרעים ופירות לעולם על ידי הנחל העמוק ויסוד שנקרא בנו של אותו הנהר הה"ד הנני נוטה אליה כנהר שלום וכנחל שוטף וכו' וכל הפירות של הנשמות שהוא מקבל הוא מקבל מן נהר העליון הה"ד בן פורת וכו' שהוא ודאי בן נהר של פרת. עלי עין בשביל העי' הפקוח שאינו לא ינום ולא ישן שתדיר השגחתו עליו ונותן לו מזון עליון והסוד בזה טוב עין הוא יבורך אל תיקרי יבורך אלא יברך שאותו עין הטוב הוא מברך לנמצאים מן הבריכה העליונה.

ואכלתם ישן נושן וישן מפני חדש. אבל יש לך להסתכל כאן בסוד מופלא ונעלם כי ישן רומז לכ"ע הנקרא עתיק דעתיקין הה"ד ועתיק יומין יתיב וכו'. נושן רומז לעי' העי' שהוא נקרא נושן ועתיק של כל העתיקין וטמירא של כל הטמירין ועל זה כתי' ואכלתם פי' כי עולם העליון כתי' בו אכילה הה"ד אכלו דעים שתו ושכרו. וישן מפני. כי כ"ע הנקרא ישן תוציאו מפני החדש כי אינו בכלל המחודש כי זה עולם הקדמון וזה עולם המחודש.

בשברי לכם מטה להם. כביכול אני שובר בשבילכם מטה להם שהיא כנסת ישראל שנקראת מטה הה"ד ואת המטה הזה וכו'. ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד פי' כל הטובות היורדים לכם מן הנהר העליון על ידי עשר מדרגות לכנסת ישראל הנקראת תנור אפע"פ שאתם אוכלים ונהנין ולא תשבעו והסוד בזה יבשה הארץ.

ר' חייא פתח ואמ' הנה אל ישועתי אבטח ולא אפחד כי עוזי וזמרת יי ויהי לי לישועה. הנה אל רומז למדת החסד שנקרא אל והסוד

30

1 בזה אל אלהים יהוה והוא נקרא אל בשביל שהוא רחמים. ישועתי רומז
לכובע ישועה הנקרא כ"ע שהוא ישועה לכל ישועות. אבטח כי אני בוסח
בו הה"ד יי אורי וישעי ממי ארא יי מעוז חיי ממי אפחד. וכיון שאור
הישועה הוא לי לישועה אם כן ממי אפחד כי אין לי להתפחד מכלום.

5 וזכרתי את בריתי יעקוב וכו' כי יעקוב בוא"ו יתירה לרמז
לך כשהב"ה זוכר ברית האבות אזי תפ' ישראל מקבלת מן אם העליונה
שהיא אם הבנים שמחה והיא הנהר העמוק המספיק לכל העולמות. וזכרתי
רומז למדת כ"ע שהוא מדת המחשבה כי הזכירה לא תהיה אלא במחשבה.
כשב"ע שהוא סוד המחשבה זוכר ברית יעקב | שהוא תפ' נה ע"א
10 ישראל וברית של יצחק שהוא בית דין הקשה וברית אברהם שהוא חסד
ופוקדם בהשלחת השפע ובכללם זוכר המטרוניתא שהיא כנסת ישראל הה"ד
והארץ אזכור.

אמ' הב"ה למשה שיזהיר לאהרן ולבניו שיהיו מברכין לישראל
שנא' דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל אמור להם.
15 וכת' השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל וכו'
וכת' הואל וברך את עבדך כי אתה אלהי ברכת ומברכתך יבורך את בית
עבדך לעולם. אמרה כנסת ישראל לפני הב"ה רבונו של עולם לכהנים אתה
אומ' שיברכו אותנו אין אנו צריכין להיות מתברכין אלא מפני הה"ד השקיפה
ממעון קדשך מן השמים וברך את וכו'. אמ' להא' אע"פ שאמרתי לכהנים
20 שיהיו מברכין אתכם עמהם אני עומד ומברך אתכם לפי' הכהנים פורשין
את כפיהם לומ' שהב"ה עומד אחרינו הה"ד הנה זה עומד אחר כתלינו
משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים.

אבל על דרך האמת הנה זה עומד וכו' כי זה רומז ליסוד עולם
הנקרא זה הה"ד הנה אלהינו זה קוינו. כי היסוד עומד אחר כתלינו שהיא
25 כנסת ישראל הנקראת כותל ומחיצה בשביל שהיא מפסקת בין עולם היחוד
ובין עולם הפרוד. ד"א הנה זה עומד אחר כתלינו. זה בני' י"ב רומז
לשנים עשר הויות הסובבים את מזבח יי ומושכים החיים לתפ' יי ושולחים
החיים לאילן שהוא עץ החיים העומד בגוף העולמות כי הוא נוהג כח החיונית
לכל המדרגות. ואותן שנים עשר הויות הם כללים כל ישראל והם נקראים
30 כותלי המזבח וסובבים אותו כמו הכותל הסובב לבית ונשמר הבית בעבור
הכותל כך אלו ההויות הם עומדים אחר הכותל שהוא תפ' יי שנקרא כותל
ומחיצה לעולם התחתון בשביל שהוא סוד הפרוכת המבדיל בין כלי המאכל

1 ובין כלי הנשמה. כלי הנשמה הוא עולם העליון שהוא נשמה לכל הנשמות
כי כ"ע הוא נשמה לחכמה ובינה. וחכמה לבינה. ובינה לעולם התחתון.
לכך נקראים כלי הנשמה. וכלי המאכל הם גדולה גבורה תפ' נה"מ בשביל
שיש בהם כח ההרגיש והטבעים ומקבלים כח המאכל והמזון אל האצטומכא
העומדת באמצע שהוא סוד התפ' שבה יסחן המן לצדיקים לכך נקראים
5 שחקים על שם ששוחקים המן לצדיקים. ונמצא שהתפ' הוא היולון המפריד
בין כלי המאכל ובין כלי הנשמה לכך נקרא כותל ומחיצה ועל זה כת' השקיפה
ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך וכו'. ד"א הנה זה עומד
אחר כתלינו וכו' ואין זה אלא חסד שנקרא זה הה"ד זה קרבן אהרן וכו'
10 והוא עומד אחר חכמה עליונה הנקרא כותל לעו' | העליון נה ע"ב
כי הוא חסד מפסיק בין עולם האין והיש והוא שואב הברכות מן הבכור
ונותנם למטה. לכך הוא משגיח ומביט בעין החמלה לברך לתחתונים.

ר' יוסי פתח הנה מסתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי
ישראל. נמשלה בית המקדש למטה מה המטה הזה ניתנה לפריה ורביה כך
15 בי' המקדש כל מה שהיה בתוכו היו פרין ורביין שנא' ויארכו הבדים ויראו
ראשי הבדים מן הקודש. וכן כת' ויבן את בית יער הלבנון למה נמשלה
ליער לומ' לך מה יער פרה ורבה כך בית המקדש כל מה שהיה בתוכו
פרה ורבה לכך נצמ' הנה מסתו שלשלמה ששים גבורים. כולם אחוזי חרב.
כל אחד ואחד שמו של הב"ה נזכר בו יברכך יי וישמרך. יאר יי. ישא
20 יי.

בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו וכו'. כי השדה תשוב
לשמיטה למלך העליון שקנה אותה הה"ד ברוך אברם לאל עליון קונה שמים
וארץ. כי כ"ע קנה שמים וארץ מעומק עי' העי' והוציאן לאור הה"ד
יי קנני ראשית דרכו וכו'. אך בכור אשר יבוכר ליהוה בבהמה לא יקדיש
25 וכו'. אך בכור שהוא חכמה הנקרא בכור לעולם היש כי האין אין לו השגה
לפי' שהוא אין ואפס ותוהו. והיש הוא בכור לכהן בשביל שהוא יש להשגה
והבן זה מאד ודום ליי. אשריהם הצדיקים שהב"ה הנחילים תורתו הקדושה
ויוזכים לאור החיים הה"ד מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים
בך וכו'. נשלם אם בחוקתי ש"ל.

ספר במדבר סיני. ר' אלעזר* פתח ואמ' ויברא אלהים את האדם בצלמו
30 בצלם אלהים ברא אותו. בא וראה בשעה שהב"ה ברא לאדם הראשון בראו
בדיוקן של עליונים ותחתונים והיה כלול מן הכל והיה זיו והודו מאיר

1 מסוף העולם ועד סופו. והיו יריאים ממנו ומתפחדין ממנו עליונים ותחתונים.
 יברך יראי יי אלו הן הלויים וכולם הם יריאים מן הב"ה הה"ד
 יורו משפטין ליעקב. הקטנים עם הגדולים אע"ג שאינן נכנסין במנין.
 אבל אכניסן בעומק הרז הזה מה שאמ' יי זכרנו. כי זכרנו
 5 רומז לבריה התיכון שהוא הקו האמצעי שהוא הזכר לעט' ישראל כי הוא
 המשפיע לה הה"ד יי זכרנו יברך יברך וכו' שתי פעמים יברך למה כי
 התפ' הוא מוציא מים מן הנחל קדומים בחוזק משיכתו לבריקה התחתונה
 ומתחילה יתפשטו המים אל בריכה עליונה שהיא התפ' וא"כ אל הבריקה
 התחתונה. וא"כ מתפשט הבריקה ההיא אל כל שאר המרכבות והצבאות והחיילות
 10 שהן למטה הימנה הנקראים בית ישראל הה"ד ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה
 ועל זה אמ' דוד ע"ה יי זכרנו | לשו' רבים פי' שהוא זכר של נו ע"א
 שאר המדרגות האחרות. ד"א יי זכרנו רומז לעומק המחשבה שהוא כ"ע
 הנקרא זכרנו מלש' זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור. כי הוא משפיע
 טובו וחסדו מן עי' העי' מן העלת הבריקה הנעלמת והנסתרת הה"ד יברך
 15 מלש' בריכה. יברך את בית ישראל רומז לגדולה ולגבורה ולתפ' שהוא
 משפיע להם. ד"א יברך את בית ישראל אלו הן הנשים רומז לנשים הידועות
 שהם גבורה ועט' הנקראים נשים הה"ד נשים שאננות וכו'. יברך את בית
 אהרן רומז למדת החסד הנקרא אהרן שהוא מיכאל כהן גדול בשמים שיחברך
 מן הבריקה העליונה הה"ד כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן
 20 שיורד וכו'.
 ר' יהודה אמ' הבאני אל בית היין. מלה"ד למרתף גדול של
 יין זהו סיני ולמדנו משם תורה שהיא נדרשת ארבעים ותשע פנים טהור
 ומ"ט פנים טמא הה"ד אל בית היין.
 ואלה שמות האנשים אשר יעמדו אתכם לראובן אליצור בן
 25 שדיאור. פי' אלה שמות האנשים שהם י"ב כנגד י"ב שבטים הנזכרים
 על שבט ראובן אליצור בן שדיאור כי אליצור רומז לחסד הנקרא אלי
 על שם אל אלהים יהוה. צור רומז לבינה הנקרא צור העולמים לפי שממנו
 נצטיירו כל המעשים וכל הפעלים אשר יצאו מעומק המחשבה העמוקה.
 בן שדיאור פי' שדי אור פי' שאמ' די לעולמו והסוד בזה ואל שדי יתן
 30 לכם רחמים וכו'. אל תקרי שדיאור אלא שדה אור פי' שדה של אור שכל
 אורות הטובים ננזים בו והוא אור קדמון נעלם הנקרא שדה של אור הקדמון
 הוא עתיק של כל העתיקין וטמירא של כל הטמירין. ועל זה אליצור בן

1 שדיאור והבן.
 ונסע אוהל מועד מחנה הלויים וכו'. וא"כ מה כתי' דנל מחנה
 אפרים לצבאותם ימה היינו מערב לפי שהשכינה במערב הה"ד* ויברכם
 ביום ההוא לאמר בך יברך ישראל לאמר. וישם את אפ"דים לפני מנשה.
 5 אבל סוד עליון יש כאן. בך יברך ישראל פי' ישראל סבא. מאי טעמ'
 אלא בך יברך ישראל. יבורך ישראל או יתברך ישראל לא כתי' אלא יברך
 ישראל מהו יברך ישראל. אלא ישראל הקדוש לא יברך לעולם אלא בך
 שאתה במערב וכתי' אל שדי פרה ורבה וכו'. ולמדנו שראה עמו שכינה
 ומיד אמר בך יברך ישראל בך יברך לעולם*. ושנינו כל האומר תהלה
 10 לדוד שלש פעמים בכל יום זוכה לחיי העולם הבא. בשביל לזווג לה ולהכניסה*
 בין צפון לדרום. בכך* אדם בבקר מקבל עליו עול מלכות שמים וא"כ
 מסדר שבח באותן התושבחות עם תהלה לדוד. וא"כ הללויה שהם סדור
 כנגד עשר מדרגות עליונה כי עשרה פעמים הללויה נאמ' כנגד י"ט שהם
 כתרים עליונים קדושים של שם הקדוש. ובשביל כך עשרה הם הללויה.
 15 וא"כ | מסיים בעשרה תושבחות שהם הללו אל בקדשו. מה נו ע"ב
 הם עשרה והלא חמשה הם אלא האחרים מתחילין בהללויה ומסיימים בהללויה.
 וא"כ מסדר בשבח של אז ישיר משה שיש בו הכל וזוה מקבל עליו עול
 מלכות שמים ומלכות הקדוש. וא"כ משרה אותה בחסד בסיום התפלה
 להתקדש בו. וא"כ בתפלת מנחה של הגבורה הה"ד ויצא יצחק לשוח
 20 בשדה לפנות ערב. באותו שעה דין של הגבורה תלוי בעולם והדין מתחיל
 להחפשט בעולם ואזי היא נתנת בין צפון ודרום להחבר בזווג אחד* בנוף
 כראוי. ומי שמחבר אותה בכל יום כהאי גוונא ודאי הוא בן העולם הבא.
 בשביל זה דגל מחנה אפרים ימה שהוא בין צפון לדרום. דרום ראובן מצד
 אחד דכתי' דגל מחנה ראובן תימנה. צפון דן מצד אחר דכתי' דנל מחנה
 25 דן צפונה. אפרים בין זה לזה נמצא מערב שהוא אפרים בין צפון לדרום
 הכל כדוגמא עליונה.
 וכתי' והנה יי נצב עלינו ויאמר אני יי אלהי אברהם אביך
 א"ר אושעיא אשרי ילוד אשה שראה הב"ה ומלאכיו נצבים עליו ומשמשין
 אותו. ומנין בביאתו שכן כתי' ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים
 30 הרי המלאכים. השכינה מנין שכן כתי' וירא אלהים אל יעקב עוד בבואו
 מפדן ארם ויברך אותו. הה"ד מאשר יקרת בעיני נכבדת ואני אהבתיך.
 אבל סוד הענין שהוכרח היה שהב"ה וכל מלאכיו עומדים על

1 יעקב לשרת ולשמש אותו לפי שהוא סוד עליון לכל בעלי שכל והלא ארז"ל
 אמ' הב"ה ליעקב אני אלוה בעליונים ואתה אלוה בתחתונים הה"ד בוראך
 יעקב ויוצרך ישראל. ואצ"ל כי יעקב למעלה הוא מדת ההפ' הנקרא יעקב
 שהוא גוף האמצעי והוא עיקר העולם לפי שכל עליונים נסמכים עליו.
 5 נמצא שהתפ' הוא עומד באמצע בין דרום וצפון והב"ה שהוא כ"ע הנקרא
 אלהי אברהם הוא עומד עליו הה"ד הנה יי נצב עליו ויאמר. נמצא שהב"ה
 עומד עליו דוקא. וגם כן מלאכיו שהם מיכאל וגבריאל שהם מדת החסד
 ומדה הגבורה עומדים עליו מימינו ומשמאלו ועל זה הוכרח היה ג"כ למטה
 שהשכינה והמלאכים עומדים עליו לשמרו ולבשרו לשוב אל בית אביו הה"ד
 10 הארץ אשר אתה שוכב עליה ודאי. וזה סוד שגילו רז"ל ברמז בדבריהם
 שנצל הב"ה כל ארץ ישראל וקפל תחת יעקב והסוד בזה הארץ אשר אתה
 שוכב עליה וכו' ודאי. ועל זה כעין דוגמא כשיצא יעקב מפדן ארם אירע
 לו זה המעשה שהב"ה וכל מלאכים באו לשמרו ולשמשו הה"ד הנה יי נצב
 עליו.
 5 וכבר הועררתיך בכמה מקומות ששים המה מלכות רומז לששים
 מדרגות של ששה קצוות שעולה מספרם ששים כי בכל אחת ואחת עשרה
 יעלה מספרם ששים. ושמונים פילגשים בהתחברך אם העליונה שהיא אם
 הבגים שמחה ואם התחתונה יעלה מספרם שמונים. פלגשים אל תקרי פלגשים
 אלא פלגי שם פי' של שם הקדוש העליון | כי כל פלגי מים נז ע"א
 20 ומבועות ונחלים ומקורים משם הם נמשכים ויוצאים הה"ד והיה כעץ שתול
 על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו.
 ויהיו בני לוי גרשון וקהת ומררי. כבר כתבתי לך שם שלוי
 רומז למדת הגבורה הנקרא לוי בשביל שהוא מחובר עם בית דין התחתון
 מלש' כמעט איש ולויות. גרשון מל' גרש כדמל בשביל שמדת הגבורה הוא
 25 נקרא גרש ירחים לפי שהוא מגרש כל שהוא ראוי לשלח ולנדח מן מלכות
 יי הנקרא ירחים בדינו החזק והקשה והוא נקרא כסיל והסוד בזה ומושכות
 כסיל תפתח לפי שהוא מושך ודוחה בכח המושך והדוחה הראויים לנדח מן
 מלכות יי ומגרש אותם והסוד בזה גבי דוד לכל מי שנכנס בבי אידרא
 כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת יי. והבן כל אלו העניינים כי הם גדולים
 30 ונפלאים אשר אין הפה יכול לדבר ולא האזן יכול לשמוע ועל זה נקרא
 מדת הגבורה גרשן בשביל שאינו נושא פנים לשום בריה ולשון אלא הכל
 בדין ובמשפט הה"ד האל הגדול הגבור והנורא אשר לא ישא פנים ולא

1 יקח שוחד. ד"א ולו בגי' מ"ב רומז למ"ב אותיות של שם הגדול שהוא
 בתוך הגבורה של אב"ג ית"ץ וכו' כי הוא ממונה על מ"ב בתי דינים שבהם
 מקהים את שני העמים.
 חבורן רומז למלכות בית דוד הנקרא חבורן בשביל ששם נקברים
 5 האבות השלשה שהם אברהם יצחק ויעקב ושם הם נראים. ד"א למה נקראת
 חבורן כי שם נהחבר דוד במלכותו. ולא קיבל המלוכה על ישראל עד
 שנשלח בתבורן ועל זה דוד המלך נמלך בחבורן. ד"א למה נקראת חבורן
 בשביל שהיא מתחברת ומזדווגת בכל יום עם בן זוגה שהוא תפ' יי ועל
 10 זה נקראת חבורן. ועוזיאל רומז לגבורה ולחסד אל תקרי ועזיאל אלא עז
 אל כדא' מהאוכל יצא מאכל ומעז יצא מתוק לפי שהוא עז כנמר בדינו
 הקשה. אל רומז לחסד על שם אל אלהים יהוה. ד"א ועזיאל רומז לתפ'
 ולעט'. עז כדא' יי עוז לעמו יתן. אל לעט' הנקרא אל כדא' אל זועם
 בכל יום.
 15 והרי אתה רואה שכל אלו שמות של השבטים ושמות בני בניהם
 כולם הם רמוזים על סוד העליון הקדוש. לכן כל מי שיש לו עינים לראות
 ולב להבין יכול להבין מאלו השמות פלאי פלאים בסודות התורה הקדושה.
 ועל זה באתי להועירך בסוד ערבה למה היו מקיפין בערבה
 שבעה פעמים ביום זה והוא הנקרא יום הושענא רבא. לפי שאנו מבקשים
 20 לפני מלך העולם הנקרא בינה שיושיענו ויורד לנו מאותו הנהר הנמשך
 ויוצא מעדן מים וגשמי רצון ברכה ונדבה ועל זה אנו מתחילין הושענא
 כי נא רומז לאחד וחמשים שהוא סוד הבינה ובשביל שהיא אם הבנים שמחה
 נקראת הושענא רבה לפי שיש אם רבה ואם זוטא ועל זה בתחילת יום הסוכה
 שהוא יום הראשון שולטת צד הבינה הנקראת סוכה בשביל | שהיא נז ע"ב
 פורסת כנפיה על בניה כאם שמכסה על בניה ונקראת סוכה שלמה ועל זה
 25 היא שולטת בזה היום הראשון. וא"כ ביום שני של הסוכה שולטת ג"כ
 הבינה בכלל שאר הספי' ונמצא שהיא שולטת שני ימים הראשונים ועל זה
 היו עושין בארץ שני ימים יום אחד והבן זה. ביום שלישי שולטת הגדולה
 שהוא אחד מן המרכבה. וגבורה ביום רביעי. ותפ' ביום חמישי. ונצח
 ביום ששי. והוד ביום שביעי שהוא יום ערבה והוא יום הושענא רבא.
 30 ונמצא שהוא יום הדין. ואנו צריכין לסבוב בערבה שבעה פעמים כדי להוריד
 הכח של שבעה מדרגות לערבה להמתיק דינו ולרחם על עדת ישראל ולהדק
 לה מן המים של הנהר העליון הנמשך ויוצא. ועל זה אנו צריכין ליטול

- 1 ערבה הגדילה על המים לפי שמדת ההוד עומדת על הנחל שהוא יסוד הה"ד הנני נוטה אליה כנהר שלום וכנחל שוטף.
- ויקה משה אח כסף הפדוים מאת העודפים על פדוי הלויים.
- כי משה שהוא תפ' נוטל הכסף מצד החסד שהוא אהרן. מאת עדת בני ישראל לקח את הכסף חמשה וששים ושלש מאות ואלף וכו' כי חמשה כנגד חמשה ספי' עליונות וחמשה ספי' תחתונות. וששים רומז לששה קצוות והבן כל אל העניינים על מתכונתם.
- ונתנו עליו כסוי עור תחש וכו'. עליו פי' המלכות שהוא דין.
- כסוי עור תחש אל תקרי כסוי עור אלא כסוי אור כדא' כתנות עור וילבישם ואין עור אלא אור באל"ף. ג"כ בכאן כסוי אור פי' אור העליון הקדמון שכת' בו והלכו גוים לאורך כי התפ' הוא מכסה ומלביש לכלה שהיא המטרוניתא בכסות אור וזוהר שהיא תכשיטי הכלה הה"ד וככלה תעדי כליה. תחש אמ' רז"ל כי אותה החיה הנקראת תחש לא נמצאת אלא פעם אחת בימי משה ר' ע"ה ונעלמת ונסתרת מן העין. ויש כאן סוד עליון כי התחש הוא רומז לכ"ע הנקראת תחשים שהיא אור החיה הנעלמת והנסתרת למה בשביל שבימי משה היו הרחמים נמצאים ביותר בשביל זה שהיה עומד בתפלתו לישראל הה"ד ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת. ועל זה היו מכסין על אותו הארון עור התחש שהיא חיה של כ"ע כדא' נפש רוח נשמה יחידה חיה כדי לכסות הרחמים על הארץ שהוא דין.
- 20 ולקחו בגד תכלת וכסו את מנורת המאור. פי' בגד תכלת כנגד אור החכמה שהיא בצבע תכלת שהיא מתכסה על המנורה שהיא המסרוניתא ואת נירוחיה אלו הם שאר ששה מדרגות העומדים עליה שהם חסד וגבורה ותפ' נצח והוד יסוד שהם ששה נירוחיה המאירים למנורה ההיא והבן זה. ונתנו אותה ואת כל כליה אל מכסה עור תחש ונתנו על המוט.
- 25 ואצ"ל כי עור התחש שהיא החיה הידועה שהזכרנו והמלכות וכל | מרכבויה נח ע"א וצבאותיה וחיילותיה ומחנות כולם הם מתעלות עד כ"ע שהיא החיה על שם נפש רוח נשמה יחידה חיה ונמצא שהעט' וכל כליה הם ניתנים אל אותו מכסה שהוא אור תחש אל תקרי מכסה אלא מכוסה בשביל שכ"ע הוא נסתר ונעלם ונתכסה מעין כל בריה שבעולם. וא"כ נותנין אותה על המוט שהוא צדיק יסוד עולם הנקרא מוט כדי להוריד מן החיה ההיא שפע אל צדיק יסוד עולם.
- 30 וכסו אותו במכסה עור תחש. כדי להוריד הנהר הנמשך מן

- 1 המבוע של הנחל שהוא כ"ע שהוא עמוק וסתום ונעלם ונסתר לפי שהבינה נקראת לשון והלשון תוציא מה שעלה במחשבה העמוקה ותוציא אותו לפועל הן דין והן רחמים הכל הלשון תוציא ועל כן הלשון הוא עומד בפה להוציא מה שהיה נסתר ונעלם במחשבה.
- 5 ולא יבואו לראות כבלע את הקודש ומתו. אזרה מזה הפסו' לאותן הבאים ליכנס בעומק המחשבה העמוקה שהיא נסתרת ונעלמת. אלא יש לכל אדם משכיל ליתן כבוד לשם הגדול שלא ליכנס במקום שלא ניתן לו רשות הה"ד כבוד אלהים הסתר דבר. ואם עובר על זה הגבול ויכנס יתכן שיענש מלמעלה. כי אלו הדברים הנסתרים באור של כ"ע הם נעלמים ונבלעים כי הם נקראים מעשה מרכבה ומעשה בראשית רבא*. וזהו שארז"ל תמים תהיה עם יי אלהיך מהו דכבשא דחמנא למה לך. כי הוא ית' ויח' שמו של מלך מ"ה הב"ה שהוא ראשון והוא אחרון ומבלעדיו אין אלהים. וברא העולם בסוד שלשה עניינים גדולים וטובים והם דעת חכמה ובינה שנא' יי בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. וכת' בדעתו והומות נבקעו. בא וראה למה ברא הב"ה הארץ שהיא עולם השפל בסוד החכמה והשמים שהוא עולם גדול ממנו בתבונה שהוא דבר קטן מן החכמה. וכבר שנינו אימתי נקרא חכם בחכמה כששואלין אותו בכל דבר והוא עונה ומשיב כענין וידו הוא בכל ואזי נקרא חכם בחכמה שהיא גדולה על התבונה ועל הדעת. ועל כן היה לו ית' לעשות השמים בחכמה שהיא גדולה על התבונה. תדע לך כי החכמה גדולה מכולם ועל כן נקרא אדם חכם מפני שהוא חכם בכל חוכמות. והתבונה קטנה מהחכמה ועל כן נקרא אדם מבין כלום' מבין דבר מתוך דבר מלבו ומעצמו. ר"ל בראותו יסוד בונה עליו בניין. וכן הוא המבין בראותו דבר אחד או קצתו משלים הענין עליו והב"ה ית' וית' שמו ברא השמים בסוד תבונה שהוא עניין הבניין* מתוך היסוד. ובראשית כל הנבראים ברא צורת כל המלאכים הקדושים שהם תחלת כל הנבראים הנאצלים | מזיו אור הדרו. נח ע"ב ועשרה שמות נקראו בסודם ובתוכם שמותם נקראו אלהים. ועל כן בא להורות בראשית ברא אלהים פי' ברא וית' וית' שמו צורת המלאכים הנקראים אלהים והם היסוד מכל הנבראים האחרים ומתוך זה היסוד נבראו השמים לאחר כן בסוד תבונה. הוא דבר מתוך דבר שהם מסוד אור צורת המלאכים כלו' הם בניין מתוך היסוד ועל כן כת' כונן שמים בתבונה. אבל הארץ שלא נהיתה* מתוך יסוד אחד אלא שהיא תלויה על המים הוצרך

1 לומ' שנבראת בחכמה כי אין לה יסוד אחר על שהיה הבנין. והב"ה יסד לה יסוד עשוי בחכמה ועל כן נאמ' יי בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. דבר מתוך דבר.

ובתורה ברא הב"ה את עולמו שנא' ואהיה אצלו אמן. אל תקרי אמן אלא אומן וזהו שכתב' בראשית ברא אלהים. ר"ל עם ראשית שהיא החכמה העמוקה ברא אלהים שהוא בינה את השמים ואת הארץ שהם דו פרצופין והבן זה.

אמ' ר' בראשית וכו' ית' שמו של הב"ה שברא כל העולם והכינו בחכמה בתבונה ובדעת. וכנגדם ברא שלשה עולמות. עולם העליון ועולם התחתון ועולם האמצעי. ונהן בעולם הקטן צורת שלשה. צורת

10 המדברת וצורת הצומחת וצורת השכלית. ותדע לך כי עולם התחתון מתקיים* בנפש והנפש באויר והאויר בבורא ית' וית' שמו. תדע שהבורא ית' ברא האדם וברא אותו בצלם ובצורה והכינו מארבעה דברים מובדלים זה זה. מאש ומרוח וממים ומעפר שנא' והארץ היתה תוהו ובוהו וחשך על פני תהום ורוח אלהים וכו' אלו הן ארבעה דברים האמורים למעלה כדא' מקום יש בכרכי הים שקורין לאש תוהו וזהו היסוד הראשון. בוגו מים.

15 וחשך עפר. ומנ' לן דחשך הוא עפר* והרוח הוא הרוח ממש. ואמנם כי הוא ית' ברא את האדם שהוא עולם התחתון כנגד עולם העליון. ונתן בו קייס הנפש המניעה לכל לגוף כולו. ועל כן הבדילו מכל הגבראים אשר למטה עמו. ובמה האדם מובדל מיתר הגבראים בזאת הנפש ובאיזו נפש בנפש המדברת.

ואני שמעתי מאבא ששבע כוכבים הם ולזמן שמגיע שעה של כל אחד ואחד מהם לומ' שירה לפני הב"ה מרוב השמחה והאהבה שיש בהם שולחים זיוון ואורם והולכים לומ' שירה. וענין אחר שאלו שבעה כוכבים לוא הולכים ולא נוסעים ממקומן אלא בשעה שקורא להם הב"ה להאיר במקום שהוא חפץ דכתי' לכולם בשם יקרא וכשהם נוסעים שולחין זיוון ואורן עמהם לילך.

30 ויאמר אלהים יהי אור. ותאני ר' ברוספדאי גדול התוספות אור היה זה האור שלא כמותו ואין כמותו וזהו אור השכל הגדול שנהיה מאור | זיו הדרו וזהו העומד אחרי הפרגוד דתנינן מאי דכתי' עושה אור נס ע"א כשלמה. מלמד שעשה הב"ה שאר המלאכים כמו אותו אור הראשון מאותו האור ממש ס"ד כמותו אלא מהו* דבר מובדל ומושכל כך שאר המלאכים

1 דברים מובדלים ומושכלים אבל אין השגתם כהשגתו דתאני ר' ברוספדאי השגת המלאכים היא השגה גדולה מה שאין כן למטה מהם. השגה שנייה היא השגת השמים מה שאין משיגין מה שלמטה מהם. השגה שלישית היא השגה מדרגה התחתונה אשר בעפר יסודם והיא השגת בני אדם מה שאין

5 משיגין שאר כל הגבראים. וכנגד שלש מעלות הללו יש באדם שלש צורות גפשות. צורה הראשונה היא הנפש השכלית, השנייה היא הנפש המדברת. השלישית היא הנפש הבהמית המתאוה תאוות הגשמיות והיא הנפש אשר

התמעות מעל. וא"ת הרי נפש הראשונה היא הנפש הבהמית כנגד מדרגה התחתונה שאמרנו נפש המדברת כנגד השמים שהיא מעלה יתירה על הראשונה נפש השכלית כנגד מדרגת המלאכים שהיא המעלה העליונה על כל אלה.

10 ויקח אחת מצלעותיו. בספר הראשון* נמצא זו לילית ראשונה שהייתה עמו ונתעברה ממנו ולא היתה לו לעזר כמו בת זוג אלא כמו עזר סוכנת. ועל זה כל אותן ק"ל שנים שהיה אדם נטרד מן עדן והיה כמנודה

מן הב"ה לא הוליד מן חוה שהיא בת זוגו בשביל שפירש מאשתו בשביל שהיה מנודה כי דרך המנודין יושבים כאבילים בחשך ואינן אוכלין בשר ואינן שותין יין ואינן משמשין מטותיהן בשביל שהרוחות הטמאות שולטים

15 עליו כדי שלא יוליד בנים חצופים ורשעים ועזי פנים. ועל זה היה אדם פירש מאשתו חוה שהיתה נדבקת עמו בצלעותיו. וזהו ששנינו כשנברא אדם הראשון ירדו עמו שתי רוחות אחת נתקיימה עמו והאחרת לא נתקיימה עמו ואותה של לילית לא נתקיימה עמו אלא ק"ל שנים שהיה כמנודה

20 והוליד ממנה רוחות רעות ושירדין ומזיקין וזו היא שערקת לכרכי ימא. אבל לאחר כששב אדם בתשובה לפני הב"ה ויצא שמח מלפניו על מה שמחל לו עונותיו אזי נזדווג עם בת זוגו שהיא חוה הידועה הנקראת אם כל חי שהיא המסרוניתא שלו ולא הפילגש אזי הוליד בדיעותו. כעין דוגמא

25 זה למעלה אדם הראשון שהוא סוד התפ' הנקרא בריח התיכון יש לו ג"כ שתי רוחות האחת היא הפילגש נקראת לילית שהיא תמורת חוה העליונה. והאחרת היא מדת המלכות שהיא המסרוניתא ופילגש מזדווג כביכול בזמן שהגזירות וצרות שולטין בעולם אזי יצאו לעולם דורות חצופין ועזי פנים

ורשעים והאכזרים. אבל בזמן שהוא מזדווג | עם המסרוניתא נס ע"ב אזי יצאו לעולם נשמות קדושים וטהורים כמו צורות של שתי וחנן ומתושלח וכיוצא בזה והבן כל אלו כי הם נכוחים.

30 ר' חייא פתח* אל אלהי הרוחות לכל בשר וכו' ברוך שמו

1 של ממ"ה הב"ה שהוא מקום עולמו ואין עולמו מקומו הה"ד הנה מקום אתי. ולא יגבילונו מקומו ולא יאחזוהו זמנים כדכתי' הן אל שגיא ולא נדע מספר שניו ולא חקר. וכתי' כי לא מחשבותי מחשבותיכם. והקדים תורתו שני אלפים שנה לבריאת עולמו כדכתי' תורה מאתי תצא. וכתי' ואהיה אצלו אמן ואהיה שעשועים יום יום. והמצא כח נבדל שאין מדור עם בשר 5 דכתיב להין אלהין די מדרהון עם בשרא לא איתוהי. והמצא עולם הנעלם הוא שכתוב ותעלומה יוציא אור. והמצא עולם שכולו טוב הה"ד שכל טוב לכל עושיהם. והמצא עולם הרוחות הה"ד רוח יי תגיהנו. והמצא עולם הנשמות הה"ד והשביע בצחצחות נפשך. והמצא עולם הגופות הה"ד אני יי אלהי כל בשר הממני יפלא כל דבר. ויקרא אחד שאין חוץ ממנו. 10 ויקרא יחיד שהוא יחיד בכל חלק. ויקרא מיוחד שהוא מיוחד בלא תמורה. ויקרא אומן שהוא מחליף דבר לתמורה ותמורה לדבר. ויקרא אמן שהוא משנה המנהג. ויקרא אימון שהוא מקיים המנהג. ויקרא נאמן שהוא נאמן לשלם שכר ונאמן ליפרע. הוא אלהי עולם הוא שמו ושם לכל שם שמו סרם המציאו המוצאים. ועוד לא יסור בשמו נקראו הה"ד כל הנקרא בשמי. 15 ולפי שהם חסירים מאמיתתם בהתחלק היותם ברצותם לחלק חלקיהם לא מנע מהם ההשלמה אשר הם שוים בסתר תעלומה. והשוה רצונו לרצון המונו ומציאותם למציאותו. ושליומותם לשלימותו וקדמותן לקדמותו. ובהשוותו רצונו לרצון המונו כאחד יקרא אחד יחיד ומיוחד. יקרא אחד 20 להודיע שאין חלקיהם חסרים מהשלמתו ואין שלמותן כי אם משלימותו. ומכח הנסתר יצא בנשמע ומן הנשמע בנראה ואין לנו עסק בנסתר כי אם בנשמע בעשר המאמרה מזיו האורות כי מקול דממה דקה הקול הנשמע שכתו' בו קול יי בכח, שהוא כח לכל הקולות שממנו קול ורוח ודיבור. יש מהם עשרה קולות בעשרה מאמרות ובעשר הדברות. והנראה יראה מאור 25 המתעלם שממנו אורו המאציל. ואור האצילות. ואור הנאצל זהו אור הרוח הנקראת יחידה. ואור הרוח הנקראת חיה. ואור הרוח הנקראת נפש. ואור הרוח הנקראת נשמה ואור הגוף ואור המאציל ואור האצילות ואור הנאצל צורך העליונים. ופעמים ימשך אורם אל התחתונים השבעה שהם צורך | התחתונים הנראה מהם כנגדם בנראה אור ס ע"א 30 שחק אור בקר אור צהר או צהריס או ערב אור ערבים אור חשך והאור המהעלים מהאחד כלהב אש בגווניו כעניין שנא' רשפי אש שלהבת יה. ושלושת האורות הנזכרים כח השכל וכח ההשתכלות וכח שכל. ונקראים

1 מהות הרבוי והשכינה טוב הצפון הוא הוא שכתו' מה רב טובך אשר צפנת וכו'. ומן המעיין הנוביע הטוב הצפון המתעלם הופך זה אל זה כדכתי' הופך לבקר צלמות ויום ללילה החשיך. וכשממיר דבר לתמורה ותמורה לדבר נקרא אומן הוא שכתו' יי אלהי אתה ארוממך אודה שמך כי עשית פלא עצות מרחוק אמונה אומן. ויש להאמין כי סוף השגתו מדרך הנעלם. 5 ולכן אפי' המעשים הגדולים* נקראים פלא וכמו שיש לי לרוממך ולהודות לשמך על המעשים הנגלים כך יש לי לרומם ולהודות על פלאי הפלאות שהם בסתר הפעולות הנסתרות הנקראות עצות מרחוק כי הם באות ממרחקים ומהם כח כל צבא השמים. והעצה שהיא הסברון בזה שהוא מרחוק* שהוא רחוק מהשגת השכל כדכתי' רחוק מה שהיה. וכתי' מרחוק יי נראה לי 10 ודאי. זה עניין העצות שהן כח לכל צבא הנמצאות מרחוק מדבר אמונה והאמונה מכח אומן כי כל הברואים נקראים אמוני אמונה אומן לפי שכל אחד ואחד מהם כוחו נמשך מאומן ואדם נברא יחידי ושלשת חלקים שהיה ממנו להודיע אומן בכח אמונה הנקראת אומן וכח אימון והיה ראוי שיהיה רצון אחד ורצון אדם היה ראוי לשלוט תחלה בכח אומן. וא"כ רצון חזק* 15 בכח אמונה אומן. ושלשתן אחד שלכן היו כולם אחד כדי שיתקיים רצון העליון בשלשתן בשוה במחשבה בדבור ובמעשה ולפי שהיה אחד בכח הרבים בו רצון חלקיו ויכול להשתנות בין במצוה בין בעבירה ובין הרצון עצמו שהיה מתחייב כזה זוכה אם היה מכווין להשלמת האחדות וזהו שארז"ל זוכה אדם נעשה מלאך חיים לא זכה נעשה מלאך המות. ובחסרון אמונתה 20 של חוה החטיאה האדם מדרך האומן וחטא קין בדרך אומן והרג אחיו. וכיון שחטאו והפרידו חפציהם זה מזה בהפרד חלקיהם מיד היו ראויים להשתנות ולהתחדש כדי להשוות מדותיהם. בקריעת ים סוף שקפאו תהומות ושב הים לחרבה מפני רוח קדים עזה אך לא העבירם על הים ולא הוציאם מיד פרעה שהורה לשלחם לפי שלא מתנהגים בכח אומן ובדבר שכינא 25 בו ראוי להיות במדה ובגבול שנה את המנהג בכח אמונה שנא' ויאמינו ביי ובמשה עבדו. ועד שיתברר ויתלבן אותו עניין וינקום השם מעמלק אין השם שלם ואין הכסא שלם ואין | עולם הגופות ראוי לשאב לכה ס ע"ב שלימות שהיה ראוי לעמוד ולהתקיים בו קודם שחטא אדם עד שיבוא משיח בן דוד שהוא שלם במוטבע במורגש במושכל ובנעלם שהיה בו כח אלהי ומלאכותי וכח אנושי וכח צמחי וכח בהמי. כח אלהי דכתי' ונחה עליו

1 רוח יי. כח מלאכותי דכתי' ובית דוד כאלהים כמלאך יי לפניהם. כח
אנושי וברוח שפתיו ימית רשע. כח צמחי דכתי' ונצר משדשיו יפרה.
וכתי' צמח צדיק. כח בהמי דכתי' ונר זאב עם כבש שאם הם מוסיפים
דעת ברוחו ואז יהיה כל דבר ודבר בנמר מלאו וסוף כל גרוע ופחות יהעלה
5 מעליו לעילוי עד סוף ההשלמות. ובין כך אשרי המחכה ויגיע.
נקי כפים ובר לבב. ולברר תוכו דכתי' ובר לבב. וכתי'
יי אלהיך מתהלך בקרב מחניך. והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות
דבר ושב מאחריך. שהמתנהג בדרך זה ואינו מטהר עצמו רוח הטומאה
מתערב ברוח טהרה. ואין אחד מתטהר בנמר וחלומותיו ודבריו מעורבים
10 עד שהוא אנוס שונג ומוטעה ובדרך זה נתקדשו ישראל. כשקבלו התורה
נתקדשו מן הקדש בקדושה עליונה בתשע קדושות שהכהן מתקדש בקדושת
עצמו ובקדושתו של לוי ובקדושתו של ישראל. והלוי מתקדש בקדושת
עצמו ובקדושת הכהן שהוא משבסו ובקדושתו של ישראל. וישראל מתקדש
בקדושת עצמו ובקדושתו של נביא ובקדושתו של מלך. וכולם מתקדשים
15 מן הקודש הה"ד ואנושי קודש תהיון לי וכו'. וכמו שהן מתקדשים כך
הם מתברכים ממקור הבריכה העליונה בתשע ברכות כדכתי' תהיה מסלה
ממצרים אשורה ובא אשור במצרים. וכתי' יהיה ישראל שלישיה למצרים
ולאשור. אשר ברכו יי צבאות לאמר ברוך עמי מצרים. פי' ברוך עמי
שהן מתברכים מברכתן של מצרים שממנה אשור מתברך כדכתי' ומצרים
20 באשור. ומעשה ידי שהם מתברכים מברכתו של אשור שממנה מצרים מתברך
כדכתי' ובא אשור במצרים. ונחלתי ישראל. שהם מתברכים ברכת עצמן.
מחלקין מברכתן למצרים ולאשור והם ברכה בקרב הארץ. וכמו שהן מתברכין
כן מתאחדין כדכתי' ונתתי לכם לב אחד. וכתי' ומלך אחד יהיה לכולם
למלך. וכתי' אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקדוא כולם בשם יי ולעובדו
25 שכם אחד. וכתי' והיה יי למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יי אחד.
אמ' רז"ל הנודר כאלו נשבע במלך והנשבע כאלו נשבע בחיי
המלך. פי' הנודר נדר מדיר עצמו מדירתו של עולם שהוא עי' העי'
שאינן דירה מזולתו שהוא | מקומו של עולם ואין עולמו מקומו סא ע"א
והוא הדיר עצמו מכל דירת מקומו אם יעבור על נדרו ופירושו הסרת דירה
30 ד"ל הסרת דירתו של ממ"ה הב"ה שיהיה מוסר מן המלך ומכל דירת
מקומו שאין מקום זולתו ועל כך ארז"ל כאלו נשבע במלך וכשהוא נשבע
בחיי המלך זהו התפשטות הדצון ונקרא חיי המלך שכן אמרו בספר יצירה

1 אחת רוח אלהים חיים וכו'. על כן ארז"ל נשבע בחיי המלך. והנשבע ועובר
על השבועה כתי' בו ואת אשמו יביא ליי. ועל הקרבנות שאמ' בהם אשה
ריח ניחות ליי. אשה לשם אשה ריח לשם ריח ניחות לשם נחת רוח.
ופי' נחת רוח לפי שאמרתי ונעשה רצוני. ובאמת האשם הבא על העובר
5 על השבועה לא בא בו אלא אשה ולא ריח ניחות אע"פ סתם הקרבנות לשם
אשה וריח ניחות הם באים. ונס על כל חטאות ואשם אין בהם לא אשה
ולא ריח ניחות אבל עיקר כפרתם בעבור הקרבן ונחת רוח לפניו כשהחוטא
מביא קרבן שנצטווה עליו. ופר' העלם דבר יוכיח שנא' בו ועשו כל
העדה פר בן בקר אחד. לריח ניחות ליי. אבל הנודר אם עבר על נדרו
10 אינו חייב להביא קרבן לפי שאין שם לא אשה ולא ריח ניחות ולא נחת
רוח מאחר שזולל בדירתו והמשכיל יבין. ואע"פ שיש תומדא בנודר שהנדר
חל על דבר מצוה כדבר הרשות בעניינים דבים מה שאין כן בשבועה אע"פ
ששניהם שוים בהיתר הנדר כהיתר השבועה ביחיד מומחה או בשלשה
הדיוטות והתשובה לשניהם מועלת כי היא קדמה לכל.
אמ' בעלי הקבלה שהשם ית' ושמו דבר אחד הוא וזהו הדבר
שהוא למעלה מכ"ע ובכל עת הכתר הוא דבוק עם החכמה לא יתפרדו לעולם
ושום פירוד לא יבוא ביניהם וזהו שארז"ל במכוסה ממך אל תדרוש ובמופלא
ממך אל תחקוד ובמה שהורשת התבונן ותבין כשאמדו התבונן שהוא לשון
נגזר מבינה פי' שניתן לו רשות להבין ולחקוד בבינה. ד"א ובמכוסה ממך
20 פי' חכמה ובמופלא ממך פי' כ"ע. ובמה שהורשת פי' בעט' ובזה ארז"ל
יה"ו אות ראשונה יש בה שתי שמות הראשונים המדובקים כאחד. ואת
שניה יש בה שם שלישי הראוי להתבונן. והאות השלישית הוא קו האמצעי
שיש רשות לדבר ולחקוד.
ועוד קבלתי בענין השם המיוחד תחשוב יו"ד שבה נבנה העולם
ראשה נוסה לסופה עד לאין תכלית עשרה מאה אלף רבבה רבבות ואינה
יוצאה מחשבונות אל המקום אשר היה שם אהלה בתחלה חוזרת חלילה.
וכן הה"א חוזרת חלילה לחשבונה הראשון | וכן הוא"ו. סא ע"ב
ועוד שמעתי בעניין ויי הוא ובית דינו. ר"ל העט' שהעט'
בת זוגו של התפ' ולכן אמ' ויי בהיכל קדשו הם מפניו כל הארץ. כלו'
30 שזה סוד הזיווג ומפני אותו השפע הבהיר והנודא הם מפניו כל הארץ.
ועוד שמעתי בעניין שמע ישראל הוא התפ' יי שהוא כתר
החכמה. אלהינו כתר הבינה וא"ת והלא אמ' כי התפ' הוא ישראל ומנא

1 תחלה. וי"ל קודם שיקבל השפע העליון נקרא בלש' נקבה שהיא ישראל החיה הידועה ואתר שמקבל השפע נקרא יי שהוא משפיע לאחרים. וא"כ שאנו אומ' אחד על הכל כלו' הכל אחד והכל נקרא ים החכמה ועל זה אמ' כל הנחלים הולכים אל הים.

5 ועוד שמעתי בעניין ה"א רבתא של הליי תגמלו זאת. היא בינה. וה"א זעירא של בהבראם היא המלכות כלו' שכינה עילאה שכינה תתאה. ואלו הן שני ההי"ן של השם ית' וית'. ויש מן המקובלים שאומרים דא שכינתא ודא יובלא.

10 ואצ"ל שקודם בריאת העולם היו הספי' בכח ובבריאת העולם יצאו מן הכח אל הפועל. ואלו הן ששת ימי בראשית ויום השביעי אבל השלוש אין הפה יכולה לדבר בהם הם אחד והם נשמה. והם אויר הקדמון וכינוי השם שהעולם אינו מתקיים אפי' שעה אחת בלא אויר כך הכל תלוי בשלש ראשונות והמשכיל יבין.

15 ואצ"ל מה תועלת יש בחלוף האותיות שלש עשרה מדות ולמה אין השם יוצא כמשמע האותיות וכפשוטן. כי בתחלה החליפו היו"ד בעבור מ"ם. והה"א בצד"י. והוא"ו בפ"ה. והה"א בכ"ף. כבר למדנו כי היו"ד כנגד הדבר המתעלם והנסתר ועל כן צורתה קצרה. ובחילופה במ"ם בא ללמוד ולגלות עיקר הדבר יותר ומי שיש בו לב להבין ועינים לראות יבין מתוך מ"ם למה נקראת המחשבה בל' טהורה ולא בל' טהור ויבין סוד הפסוק שאמ' ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים. ועוד יבין אותיות מצפ"ן למה הם נקראים בסוף ה' תיבה ולא בתחילה והגני אומ' על המ"ם שבשם הראשון של שלש עשרה מדות שהיא מצפ"ן דעת עליון וכ"ע

20 ועל כן תמצא שאמ' החכמה בל' תמצא ולא ימצא. ויש לנו לדעת למה נקראת החכמה בל' נקבה ולא בל' זכר וכן התשובה. אבל כלל כל הדברים ועיקרם מפורש במ"ם ועל כן היא נקודה פתח ולא קמץ. ומכאן יש לנו ראייה למה שאמ' הנביא זרקתי עליכם מים טהורים וטהרתים. ועל כן ארז"ל מחשבה טהורה ולא קדושה והרי אתה למד סוד מ"ם העליונה ומ"ם התחתונה והסוד בזה בדעתו תהומות נבקעו וזהו סוד עץ הדעת. ועל כן היו"ד עם מ"ם היא לש' ים ועל כן | תמצא כתוב ומעיין סב ע"א מביה יי יצא ועוד כתי' יהיה מקור נפתח לבית דוד ולא לזרע דוד בלש' בית וזה שאמ' הנביא ע"ה הה"ד כי עזבו מקור מים חיים את יי וסוד הדברים האלה מ"ם נקבה תסובב גבר.

1 ואצ"ל פי' שמע ישראל. אלו ששה חיבות כנגד ששה ימים שבהם נברא העולם וכולם שבחו לאל ית'. פי' מלת שמע בגי' ד' מאות ועשר רחמים כנגד מצפ"ן והוא שמו של הב"ה שנא' כי ביה יי צור עולמים. יהוה אלהינו יהוה שמוחיו של הב"ה כוזו במוכסו כוזו הוא הב"ה. בגי' אחד הוא יג' מדות בהבדלה דר' עקיבא וכת' שמן תורק שמך. בגי' מצפ"ן באותיות מלאות כגון מ"ם צאד"י פ"א צד"י בגי' שמך עם אותיותיהם וזהו אל שדי ובעבור זה אמ' לעולמו דיי שמתברך מעצמו ומבורך ממקור הברכות ומשם הם רשומות הברכות והחיים של חי אדון הנשמות הנותן חיים להחיות חי העולמים הנסתרים והנעלמים והמשכיל יבין.

10 ואצ"ל כי ענין מתחת זרועות עולם המקבלים וזהו זרועותיו כפולים על שכמו וזהו פי' כפיו של הכהן שהוא דוגמתו המתברך והמקבל ממעל ומברך וכהן גדול דוגמתו למעלה מזה. וכל מקום שתמצא מעון מעונה הבן זה ושאר הדברים צדק ומשפט הכל נקרא כסא לו. ובהיות ישראל בגלות אין הכסא שלם כי הדברים מתפשטים בעצמם ואין בהם דבקות רוח הקודש ממעל לפי שהוא מסתלק ועולה למרום מרומים. ובהיות ישראל על אדמתם הדברים כמו כן על מכונם והכסא שלם ומתעלים למעלה לקבל מן הכתרים ומן התשובה והכל מתעלה בדבקות עם הכתר העליון הנקרא קדוש וזהו שכת' ביום ההוא יהיה יי אחד וכו' כלו' שלא יהיה שם אחד כי אם בחבור ואזי הכסא שלם וכולם יקבלו זה מזה וזה מזה עד למעלה וזהו שכתו' אל תנאץ למען שמך אל תגבל כסא כבודך. ורצוני (!) לומר כי ילכו ישראל בגלות ותהרס הבניין והכסא ואמ' יהושע והכריתו את שמנו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול. ובכל מקום שתמצא למען שמך והבן זה. ובמדרש תלים אמ' ב' לוי בשם ר' חמא כל זמן שזרעו של עמלק קיים לא השם שלם ולא הכסא שלם שנא' כי יד על כס יי. והיה צריך לומר כסא יי וכי כשיאבד זרעו של עמלק מן העולם אזי הכסא והשם יתבר' שלם הה"ד האויב תמו חורבות נצח וערים נחשת אבד זכרם המה. מה כתי' אחריו ויי לעולם ישב כונן למשפט כסאו נשלים. |

פרשת גשא ר' חייא פתח ואמ' אמת מארץ תצמח וכו'. בא סב ע"ב וראה כי הוא ית' מתעלה עד אין סוף ויש בו ראש וסוף ואמצע ובזמן הגלות אין שם עילוי כי אם ירידה כפי סילוק רוח הקודש וכפי העילוי הה"ד אמת מארץ תצמח ממקום ירידתו ויהא דבק ברוח הקודש ולכן נתקן ויתקדש ויתעלה וזהו שנא' בימי הגאולה הזכירו כי נשגב שמו. הוא

- 1 שאז"ל בהגדה חסד ואמת נפגשו בימי הגאולה ובמדבר סיני רבה כתי' אספה לי שבעים איש. זהו שכת' הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה. ואשמה הנפש ההיא כי האשם תלוי בנפש החוטאת שהיא הנפש החיה שהזכרנו בסוד בראשית. ואצ"ל כשנברא אדם נברא בצלם אלהים
- 5 שהוא נשמת האדם הה"ד ויפת באפיו נשמת חיים. פי' היא הנשמה הקדושה העליונה הנאצילת מאצילות הקדמון הה"ד נר אלהים נשמת אדם. וא"כ כשחטא ירד ממעלתו וממדרגתו ונטרד מגן עדן מיד ויהי האדם לנפש חיה. פי' הנפש הבהמית שכת' בו מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ. כי אותה נפש חיה היא הנפש המתאוה
- 10 תאוה גופניות ומתאוה לגיאוֹפִים ולתאוות רעות אחרות כיוצא בזה ועל זה כתי' ואשמה הנפש פי' הנפש ההיא ולא הנפש השכלית חלילה לאל מרשע. והשיב את אשמו בראשו. פי' אותו האשם שעשה ושב בתשובה יחזיר אותו בראשו פי' בכ"ע שהוא אחד מן שלש ראשים לפי שהוא מדה המחשבה הפשוטה ומדת ההשואה שמוחל לרשע כמו לצדיק הה"ד וחנותי את אשר אחון.
- 15 איש איש. פי' איש העליון שהוא המלך יי צבאות. ואיש התחתון כי כמו שקינא האיש התחתון כך מקנה עליה האיש העליון על זה כתי' איש איש. והסוד לא על המלך לבדו עותה.
- 20 ורז"ל אמ' אף בראשית מאמר הוא על כן עדן היא החכמה הפנימית שנחקקו בה ל"ב נתי' פליאות חכמה וגאצלו מהן הספי' ויש מהן שנטעו בשש קצוות והספי' והנטיעות כולם נקראו גן והחכמה נקראת עדן היא כמעין וכשורש לכל הנתי' הנשארות* לגן. והגן הוא כמו אילן שיש בו ענפים מראשו עד עיקרו והוא יונק תמיד מן השורש שהוא המעיין יוצא מאין סוף המתפשט מן המקור בלא פירוד ובלא שום הפסק לא יום ולא לילה ואפי' רגע וזהו שאמ' הכתו' ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. ופי' ונהר מל' נהורא הוא האור הפנימי הבא תמיד מאין סוף ומעדן לכך אמ' יוצא ולא אמ' יצא מעדן | לפי שאותו האור שהוא סג ע"א
- 25 הנהר אינו פוסק ובכל עת ועת מתפשט במדות על כן נקרא עולם הבא וזהו שנא' להשקות את הגן פירושו להשפיע אורו וכבודו וברכתו בכל אלה המדות הנזכרות והם הנקראות מדות וספירות ונטיעות והכל נעשה על ידיהם ברצונו הקדמון הנטוע בהם על ידי הנהר היוצא מן החכמ' הנקראת עדן המשקה את אלו ולכן אין להפריד המבורך שהוא האילן מן המבורך

- 1 שהוא המעיין. וגם אין להפריד המעיין מן המקור המתפשט הכל ממנו לפי שהוא מקום נטיעת השורש לכולן. וכשם שהשורש מחליף בזעזוע ומעמיד האילן וענפיו ועליו ופירותיו כך זה הנהר הבא מעדן ומאין סוף מעמיד האילן הנזכר וענפיו שהם מדותיו בכל קצוותיו לפעול פעולותיו שהם כנגד עליון ופירות בכוחו ובאורו ובזיוו והדרו. וכל צד שבו כולל בכח חבירו לפי שכוחן בא מן האחד שהכל בו. אבל יש בהם ג' מדות שנקראו אבות לפי' קרובים אצלו וכל שאר המדות כענפים וכת האבות בהם. ולפי דעתי על כן נקרא מוצא זה הנהר עדן כאומרו ונהר יוצא מעדן שהוא מל' עד והוא מגו' את אשר עדן לא היה. זה דבר והפכו
- 10 ר"ל הסרת עד לפי שאין עוד מקום שיאמ' בשבילו עד מקום פלוני. וכשאמ' מעדן ר"ל מאין סוף וזהו מה שארז"ל עדן אין לה שיעור. שהנהר הזה אינו נפרד מן המקור שאין לו סוף וזהו סוד כי כה אמר רם ונשא שוכן עד. ר"ל הסרת עד כמו שפירשנו בעדן שר"ל עד אין סוף לפי שהכל דבר אחד ומתאחד באין סוף והמפריד והמגביל מקצץ בנטיעות ולפי שהמדות כענפים נקרא גן עדן וכל המדות האלה הפנימיים רמוזים בפסו' וישע יי אלהים וכו' שיכול היה לומר יהיו אצילות בעדן בכל מעשה בראשית כמו שאמ' יהי אור והיה מיד. או שיאמ' ויצמח יי אלהים גן בעדן. או כמו שאמ' תדשא הארץ דשא עשב. וכאן אמ' בלי נטיעה. אלא מכאן ארז"ל קוצץ בנטיעות ומהיכן היו אותן האילנות אשר נטע בגן עדן ובפסו' זה נאמ' וישם שם את האדם אשר יצר.
- 20 בא וראה והגן הפנימי גן על פי הנטיעות שהן אדוקין במעיין ואותו המעיין המשקה הגן אדוק במקור ואחר השקאתם משם יפרד והיה לארבעה ראשים. הם ארבע מחנות השכינה והם נפרדות לכל צד לארבע רוחות ויקראו עולם הנפרדים. ואותם המלאכים אשר במחנות ההם משתלחים לכמה עניינים. ואין אחד מהם עושה שתי שליחות יחד שאין כן במדות הפנימיות שכולן פועלות כאחד ודבר והפכו | על פי הרצון. סג ע"ב וכשהקב"ה רוצה לפעול במדה אחת מן המדות בלבד כל אחת ואחת מן השלש שנקראו אבות נעשית ראש למדתה ומשפיעה כח למדות הנפרדות לעשות שליחותם באותה מדה ולא בזולתה.
- 30 ובמדרש תנחומא אמ' שלש שבועות נשבע הב"ה לציזן. נשבע בבריתו של אברהם אבי' ע"ה שנא' כי מי נח זאת לי ובנפשו נשבע כביכול כתי' נשבע יי בנפשו. ובשבת נשבע שנא' וביום השביעי שבת וינפש.

1 ובחורה נשבע שנא' נשבע יי בימינו . ויראה מן השבועות הנזכרות שהן ארבע. והוא אמ' שלש. ועל דעת הקבלה האמתית כי שבת ונפש אחת שבת ונפש ושניהם נאמרו בשכינה. ונמצא במקום אחר תשובה שעשו שקרא בשכינה נפשו שנא' ויסירו את אלהי הזכר מקרבם ויעקרו אותה ותקצר נפשו בעמל ישראל. ובאמת זוהי נאמ' על השכינה שכן מצינו בדברי רז"ל על הרוני בית דין וזהו שאמ' כאן ותקצר נפשו בעמל ישראל לפי שהשכינה מצרה מצרתם שנא' בכל צרתם לו צר ומלאך פניו הושיעם. הרי שכינה נקראת נפשו. לכך נאמ' ולא תנעל נפשי וזו היא השכינה ואונקלוס תרג' מימר. ובתרגום ירושלמי מתרגם וידבר יי אל משה. ומלל מימר דיי. כי כשהדבור יוצא מאספקלריא המאירה שהוא הרחמים הדבור ההוא יוצא מפי השכינה להנעים הקול ולשכך אותו כדי שיכול משה לסבלו ולקבלו שאין ילוד אשה יכול לסבול כה הקול הבא מלפני לפניו. אותו הקול הוא שנתנה בו התורה ועליו נאמ' וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר. לאמר על ידי השכינה לישראל. וזהו מה שאמ' אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמעו. וארז"ל בקול הראשון יצאה נשמתם בקול שני חזרה. וכן וישמע את הקול מדבר אליו ולא אמ' מדבר מכאן שהיה מדבר בינו לבין עצמו ומשה היה שומע מבין שני הכרובים והמשכיל יבין וידוס. ודרשו רז"ל מאחר שאמ' כאן מדבר אליו גם במתן תורה כן כי הדיבור אי אפשר לשמעו מפי השכינה ולא כל הנביאים היו יכולים לשמוע מפי השכינה כי אם משה ועל כן אמ' דבר אתה עמנו ונשמעה. אבל כל דבור היוצא מפי השכינה שאינו מלפני לפניו הוא בל' אמירה. וכל הנביאים היו שזין באותו הקול. ויאמר בל' אמירה כמו ויאמר יי אלי לאמר. ויהי דבר יי. וגם למשה בשעה שלא היה מתייחד עמו הדבור היה התרגום מימרא רמז שעל פי השכינה היה הדבור נשמע לו. וכשהוא נשבע בקדשו כמו שנא' אחת נשבעתי בקדשי. כאלו אמ' בנפשי לפי שהשכינה זוהר הכבוד | הפנימי על ידי הספי' הקדושות שלמעלה ממנה. לכן אמ' סד ע"א בקדשי. ובמקום אחד הוא קורא אותה לבו שנא' ויאמר יי אל לבו לפי קבלתה מן הנחי' החקוקות בחכמה שהם ל"ב על ידי הספי' שלמעלה ממנה שאף היא מגעמת ומקבלת הכח והברכה והזוהר על ידי כולן ולכן נקראת לבו על סך מנינם שהם ל"ב ועל ידי כך הכל אחד שהיא הגדר המקום לכולן. וגם היא לפי קבלתה מן הנחי' אומרי' בעלי הקבלה שהיא נקראת חכמה לכך אמ' בספר יצירה נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן

30

1 הרי הכל הוא מבואר. ואמ' אחד על נבי שלשה. ושלשה על גבי שבעה. ושבעה על נבי שנים עשר. וכולן אדוקים זה בזה וחשובנן עולה ל"ב. וחוזן מן האחד שהוא מתאחד בכולן לפי שהנאצל אינו נפרד מן המאציל והמפריד והמגביל הוא מקצץ בנטיעות ועל כן נקראת השכינה נפשו וקדשו ולבו. ועל זה ישמע החכם ויוסף לקח. ויש בזה פי' אחר אחד על נבי שלשה האחד מתאחד נכלל עם שלשה. כי המשך הנמשך בחכמה אחד והחכמה הרי כאן שנים. ומן החכמה בבינה הרי שלשה. והמשך הנמשך בחכמה מאין סוף אינן שני דברים אלא הכל דבר אחד. וכשהוא אומ' אחד על גבי שלשה כמו שנא' שבע קצוות מקום ואין קצב יותר על שש ומפני שהוא מעמיד הקצוות נקרא קצב ומקום ואינו אלא סובל ועל כן קראו בסוף ספר יצירה היכל הקודש מכוון באמצע ולא נקראה קצה מצד עצמו רק בעבור היותו מקיים הקצוות ומעמיד בכוחו וברצונו המקומות. כך אחד על גבי שלשה ר"ל העולה* עם המשך הנמשך בחכמה והבינה הרי שלשה לפי שהעלה והמשך דבר אחד כאשר פירשתי ובעבור שהאחד מתאחד בכלל לכך אמ' אחד על גבי שלשה. וכן בשלשה הנזכרים ג"כ דבר אחד אבל הם שם לעילה. והוא שמו הגדול עם הקו האמצעי המתאחד בבינה במשך הנמשך מן העילה בהם ובקו האמצעי. על כן הוא מונה אותן השלשה לבד מן האחד. ובאמת הוא כלול בשלשה והקו האמצעי חוזר ונמנה עם השבעה הם הם הספי' שלמטה מן שלשה שהם שש בשש קצוות ועם השכינה שהיא כנגד המקום הרי שבע ושלש שלמעלה הנזכרות הרי עשר ספי' והאחד נכלל במשך הנמשך בחכמה לפי שהכל דבר אחד שאינו אלא התפשטות הרצון בחכמה וצמצם שכינתו בטפח וארון יוכיח שהיה מדבר עם משה מבין שני הכרובים. ועוד משכן ובית עולמים יוכיחו שאמ' שלמה הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלון וכבודו מלא עולם | והשרה סד ע"ב שכינתו בשניהם. והשבעה הנזכרים שהם על גבי שנים עשר הם שנים עשר גבולי אלכסונין ועליהם נאמ' יצב גבולות עמים למספר בני ישראל. והכל אדוקין זה בזה כי הכל מתקיים בכח הנעלם ובברכה המתפשטת ממנו לכל הדברים הנזכרים על כן נאמ' מלא כל הארץ כבודו. זרע אברהם אוהבי, א"ל הב"ה אם אתן לך כסף וזהב יש לך הרבה דיין שתתא אתה כמוני שנא' ואתה את בריתי חשמור. ובהגדה ברא הב"ה עשר אצבעות רגלים למטה וברא האיבר ביניהם ועשה לו עטרה

30

1 להיות מולך עליהם והבן זה.

אמר רבא סוד הכסא שעשה המלך שלמה. על זה האדם אשר נפתחו לו שערי קבלה ישים לבו להבין הדברים הנעמים והיפים וימצאים מתוקים מדבש ונופת צופים. ואמר והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע.

5 ומי האיש החפץ חיים יתן לבו להבין דברי אלהים חיים. ידוע תדע כי הכסא הוא דבר מכוסה על שם שהכוחות מכוסות בו ומוציאים בכח הרצון בזמן הקצוב לפניו ועל כן נקרא כסה מלש' כסה שמים הודו וכו'. ואל תתמה על זה כי אתה מוציא כסה כתו' בה"א וראש עגול לכסה. ועל כן נכתב בה"א לבאר לנו מה שאמרנו שש מעלות לכסא. ואלו הן שש מעלות

10 לכסא הרחמים והעדות אנכי יי אלהיך שחשבון הכסא עולה לאנכי והסוד בזה התחת אלהים אנכי. ובכתו' זה אנו מבינים לפאי פלאות מאת יי צבאות מה שאתה רואה שנכתב בה"א הכסא בא ללמד כי כס הרחמים מתאחד בכסא הדין וזו היא ה"א אחרונה ה"א כתו' בה"ש המיוחד. כי הוא"ו בין שתי ההי"ן והוא"ו הוא שש מעלות לכסא ושני ההי"ן ה"א ראשונה לבינה

15 וה"א אחרונה האמונה ואין להאריך יותר כי לא יוכל הספר להכיל סודות של זה הפסוק. אבל יש לנו לכלול דבר כלל הראוי שש מעלות לכסא ושמות ידועות יש לשש המעלות והה"א היא המעלה האחרונה וראש עגול לכסא זהו ראש דברך אמת. ולמה אמ' מאחריו על אשר מתאחד הראש עם המעלה אחרי הכסא שנא' על ידי משה ר' ע"ה וראית את אחורי ופני לא יראו.

20 וזהו שאמ' דוד ע"ה בסוף הפסוק ולעולם כל משפט צדקך. ללמד כי הראש הנקרא אמת מתאחד במשפט. וראש עגול לכסא מאחריו בא להודיענו אחר וקדם צרתני. ומה נעים סוף הפסוק וחשת עלי כפכה. אל תקרי כפכה אלא כפי כה וסוד הכ"ף וצורתה מוכיח על כן נתימד מרכבת הכסא על הכ"ף ומה שאמ' וחשת עלי כפכה בא ללמד הכתו' האומ' הסר מעלי המון שריך.

25 וחכמי' ז"ל דרשו מה שדרשו בשומע תפלה וכו' אלו הן שתי המעלות שנקרא עליהם אף ידי יסדה ארץ וימיני ספחה שמים קורא אני אליהם יעמדו | יחדיו. ומה יפה סוף הפסוק יעמדו יחדיו ושנים סה ע"א אריות עומדות אצל הידות ואלו הן שני שרי הגדולים העומדים אחד לימין ואחד לשמאל ומראיהן כעין נחשת קלל. ונקראים שרפים שנא' שרפים עומדים ממעל לו. והמה נפרשים מלראות פני הכבוד ועל כן נאמ' בשמים יכסה פניו וכו'. ויש חצר הכבוד בינס לבין קונם מהלך ששה ושלישים פרסאות וזהו מה שאמ' ישעיה כי שמותם נודעים הם למבינים והם המבטלים גזירות.

1 וטובים הם להזכירם בתפלה כדי לבטל כל גזירה שבעולם ואם לא נחתמה במאמר העשירי שהוא סוד כ"ע הנאמ' בו כך עלה במחשבה כי כל גזירה הנחתמה במחשבה אין מתבטלת לעולם. ועל זה העיקר נעשה נחש נחושת שנא' עשה לך שרף וכו' ומכאן אתה למד חכמתו של משה ע"ה שעשאו מנחושת כי לא פירש לו מאי זה רבר יעשנו ועשאו מדבר שאותיות נחש נופלות בו הוא הבין מה שהבין וזהו מה שאמ' הכתו' על נס כי כל מי שהוא נשור מנחש רואה נחושת מיד מת. כי העניין נותן להיות כן. ואדם וחיה והנחש יוכיחו ובה נחושת להגן על ישראל והבן זה. וי"ב אריות שש על שש המעלות מזה ומזה אלה הם שנים עשר המלאכים העומדים סביבות הכסא למספר שבטי בני יעקב. והם מלאכי רחמים ומליצים טובים על ישראל והם ממונים על רי"ו עולמות כנגד חשבון יא"ו יי פניו וזהו סוד ויעבד עד הנה כלל הכסה המכוסה.

ד"א שש מעלות לכסה כי כסה בגי' סכה שהיא הסוכה שהזכרנו בכמה מקומות בזה החיבור וכיון שבא לידי סוד זה אני צריך לדבר בו. ואצ"ל כתיב ישחך סתרו סביבותיו. ברד וגחלי אש. דע כי השם ית' הקיף לכסאו שבעה ענני כבודו שנא' מאחו פני כסא פרשו עליו עננו כלו' פרשו פרש ז' פי' ז' ענני כבוד פירש לכסאו והקיפן ועליהם נאמ' סביבותיו סוכתו ועל כן נאמ' לישראל במדבר באלו ז' עננים כי בסוכות הושבתי וכו'.

20 כתי' ואמרו לי מה שמו. מה שם סודו בראשית ברא אלהים מסטרוך המנהיג כל העולם. לא יהיה לך אלהים אחרים שהוא סוד שר הפנים ואע"פ שתרעה אותו מניע פרסי העולם אל יעלה בדעתך שהוא אלוה כי אפי' זה השר אחר אחרים נמשך ומעלות יש למעלה ממנו בסוד אי"ק. ועניינו שהוא ראשית התנועה בסוד יו"ד והוא תכלית העשרה עשירות שהם שכלים הנפרדים בסוד ק' הרי לך שר מעלתו למטה ממעלות שכלים נפרדים שהיא ק' ולמעלה ממעלות הגלגלים | שהיא מעלת סה ע"ב ית' והיא ראשית התנועה בסוד אלף. ואל העניינים הם עניינים נפלאים הם למי שיש לו עינים לראות ואזנים לשמוע. ואמנם כי סוד אי"ק אלף יו"ד קו"ף. ותדע כי אלף המסור ביד השר והוא סוד אי"ק כלו והוא כולל כמו שתרעה ראשית הפעולה בסוד י"א. אמנם כבר ידעת מהותה כי היא הכוללת כמו כן כל חלקי המציאות בסוד עשרה חלקים והעשיריה למעלה. ובסוד ששה סדרים ובסוד ד' יסודות. ואמנם אות הקו"ף הוא

- 1 סוד מקום כי קו"ף בגי' מקום ואמרו הנה מקום אתי והתבונן אמרו מעולם ועד עולם וכו'. ואמנם תדע לך כי מקום הוא השם בעצמו ית' והבן כל אלו העניינים במתכונתם והמשכיל יבין.
- ר' יוסי אומ' גדול העונה אמן יותר מן המברך. א"ל ר' נהוראי השמים כן הוא תדע שהרי גולדין מתגדין במלחמה וגבורים נוצחים.
- 5 וצא"ל מהו ענין אמן שנאמרו עליו שני המאמרים האלה. ותחלת כל דבר אשכילך ואורך פי' מי כמוכה באלים יי מי כמוכה על מה נכתב בה"א ונכתב בפסו' פעמים. הה"א הראשונה הם חמשה ספירות העליונות וכללם ביחד למען הודיעך כי אינם מתפשטות למטה כי אם למעלה וכנגדם חמשה שמות לנשמה חיה יחידה דוח נפש הולכת על סדר הספי'. והנפש קיומה בדם כי הדם הוא הנפש והיא המתאוה לאכילה ומשגל ועליה נאמ' עניתי בצום נפשי וכחי' תענו את נפשוהיכם והנפש האכלת וכנגדה נא' ותצא אש מלפני יי ותאכל את העולה ואת הזולבים. ובאליהו כמו כן, ואמ' פעם שנייה מי כמוכה לרמוזו הה' ספירות שהם מתפשטות למטה בזמן הגלות ואמ' נאדר בקודש. ואצ"ל מפני מה אמ' בכאן נאדר ולא אמ' נאדרי כמו נאדרי בכח ומהו בקדש. דע כי בכל מקום שתמצא קודש הוא רמז לחכמה עליונה וזהו סוד קודש ישראל ליי ראשית תבואתה הכחו' בה"א וזהו זרע קדש.
- 20 אמ' ר' יוחנן יעקב אבי' ע"ה לא מה. מכדי ספדוהו ספדיא וחנטוהו חנטיא וקברוהו קבריא א"ל מקרא אני דורש דכחי' ואחא אל תירא יעקב ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים. מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים. א"ר יעקב אבי' לא מה. ולא אמ' אברהם ויצחק מפני שהוא המכריע והוא כלל וכן הוא אומ' וצדקה תציל ממות. ואומ' מבקשי פניך יעקב סלה.
- 25 ר' ישמעאל אומ' שלשה הדסים ושתי ערבות ולולב אחד ואתרוג אחד. וצא"ל כי הם בין הכל שבעה. ושלשה הדסים הירקרקות רמז לחשובה עם שני כתרים שהם רוחניים ועל זה נאמ' והוא עומד בין ההדסים.
- תנו רבנן שלשה שותפין יש באדם הקב"ה ואביו ואמו. אביו מזריע לובן | שממנו העצמות וגידים וצפרנים ומוח שבראש ולובן שבשנים. סו ע"א אמו מזרעת אודם שממנו עור ובשר ושחור שבעינים ושער. והב"ה נותן בו רוח ונשמה וקלסתר פנים וראית העין ושמיעת האוזן ודבור שפתים

- 1 והלוח רגלים ודעה ובינה והשכל. ואצ"ל מפני מה סמך את שבתותי תשמרו לאיש אמו ואביו תיראו. וכבר ידעת מדרך הקבלה מפני' מה אביו מזריע לובן כפי עיקר קבלתו על כן אמ' כרחם אב על בנים. ואמו מזרעת אודם כפי קבלתה ומכאן שהנשים זרעניות כתולדות האש לשרוף ולהשמיד קול. ומוח שבראש הוא מאביו. כל התולדות של פניו. כי על כל פנים מוח הבן נמשך ממוח האב. והמוח הוא מדת יו"ד ובו החכמה והבינה. אם יקרה במוח שום היפוך מיד האדם מבולבל בדעתו. וכן עומדים בכח כל תולדות האדם ומשם יפרדו והם בו כעין רשימות דקות בתכלית הדקות כי על כל פנים התאוה באה מרצון הנפש. ונשמת הזכר יונק מנשמת הזכר ונשמת הנקבה יונקת מנשמת הנקבה ולכן התקינו שלא עשאני אשה כי לפעמים מתחלפות הנשמות ומטעם זה באו עקרות לעולם מכח שיבואו נשמותיהן מן הזכר. אם אתה מן המשכילים תבין זה הסוד הגדול והמופלא הזה ודום ליי.
- ועל התאוה ודבקות הנפש בנפש באה הספה ממעיין במוח רוחחת מתולדות הראש שהוא מאש דרך נקבי השדרה זה מזה וזה מזה ומתערבת במים היוצא מנקבי הבטן שהוא ממים ומתגלגלת עד הגויה שהיא מרוח והוא כנוד נפוח וקשה והרוח ההוא קשה ודחוק שם מאוד. ומתוך הקושי הגדול מן הרוח הרוצה לצאת דוחה הטיפה וטוחה אותה בכותך בית הרחם. ועל כן ארז"ל כל שכבת זרע שאינו יורה כחץ אינו מזרעת ועל כן קורא הכחו' משכת זרעת* וכו' וידע אדם את חוה אשתו לפי שהספה באה ממקום הדעת. ולפי שהספה נמשכת מן המקום ההוא הזהירו רז"ל לקדש אדם עצמו בשעת חשימיש שנא' בקרבך קדש. ולפי שבמוח כל תולדות האדם אמרו בסנהדרין ובבראשית דבא קול דמי אחיך צועקים אלי. דמו ודם זרעיותיו. ולפי שבמוח היא החכמה והבינה ארז"ל נותן בו דיעה ובינה והשכל וכבר ידעת כי השכל רמז לחכמה עם הדבור החלוי בו. וכבר ידעת מהו מדת הדין ומדת הרחמים והכל נקרא כסא לחשובה. זולתי הכתרים הנקראים מעון ומעונה וזהו סוד מעונה אלהי קדם ומתחת זרועות עולם. וכל פעולותיהם הם כפי הנהגת הרוכב עליהם על | כן סו ע"ב כשהוא דן את העולם קורא אותו מלך יושב על כסא הדין ר"ל מדת הדין. וכשהוא מרחם ומטיב קורא אותו יושב על כסא רחמים וזהו סוד ובחפד עולם דחמתיך. וזהו ויגולו רחמך על מדותיך. וזהו סוד כי תרכב על סוסך מרכבותיך ישועה. וארז"ל אין הרוכב טפלה לסוס אלא הסוס טפלה

- 1 לרוכב והרוכב פועל בו כל מה שהוא חפץ והבן זה הסוד הגדול.
 ד"א* בראשית ברא אלהים. ובאתי להעמידך על אמתת הפי'
 בפס' זה ואפרש המזמור יי אלהי גדלת מאד הוד והדר וכו' שהוא אמור
 על עניין מעשה בראשית מתחלתו ועד סופו וזהו כלל המזמור. אמ' כנגד
 5 יהי אור הנברא ביום ראשון הה"ד עוטה אור כשלמה. ופי' בו אצילות
 האור ההוא מאין. וכנגד יהי רקיע הנברא ביום שני להבדיל בין מים למים
 אמ' המקרה במים עליותיו. ופי' אותה ההבדלה לכמה עניינים היתה. וכנגד
 יקו המים. אמ' יסד ארץ על מכוניה. פי' הזמן הקבוע לה. וכנגד תדשא
 הארץ דשא. אמ' מצמיח חציר לבהמה. וכנגד יהי מאורות אמ' עשה ירח
 10 למועדים. וכנגד ויברא אלהים את שני המאורות הגדולים. אמ' תשת חשך
 ויהי לילה. הורח השמש יאספון. וכנגד ישרצו המים. אמ' זה הים גדול
 ורחב ידיים שם רמש. וכנגד יום הששי שנא' בו ויברא אלהים את האדם.
 אמר יהי כבוד יי לעולם וכו'. וכנגד יום השביעי שהוא כנגד אלף השביעי
 שיהיה העולם חרב. אמ' המביט לארץ ותרעד. וכנגד תענוג הנשמות באלף
 15 השביעי אמ' אשירה ליי בחיי. וכנגד בטול יצר הרע אמ' יתמו חסאים
 מן הארץ ורשעים. והכי מפרש המזמור הזה עם פרש' מעשה בראשית
 והמשכילים יבינו.
 יי אלהי גדלת מאד. רמז על זוהר החכמה המתרבה לכל צד.
 ומן השפע ההוא יניקה. הוד והדר לבשת. כך נקשרה החכמה ולא תמצא
 20 אתה זולתה ולא תמצא היא זולתך. זה היה קודם בריאת העולם וזהו שארז"ל
 יחיד בעולמו והיו ההויות עמוקות ונסתרות בחכמה ופירש ואמ' איך היה
 בריאת שני העולמים. עוטה אור כשלמה הוא הזמנת המשכת החכמה הסובבת
 את הכל ובאומרו עוטה ר"ל שקבל שפע מן הזוהר ההוא. ועל ידי הדבור
 התנוצץ אור שהיה כולל עשרת הדברים שנאצלו ביום ראשון כאחד בלי
 25 פירוד. והם שמים וארץ תהו ובוהו פי' תהו דבר שאין לו צורה. ובוהו
 מליש את התהו עד שיצטייר ציור דק יותר מן הרוח. וחשך על פני תהום.
 עומק רום ועומק תחת. ורוח אלהים. זהו רוחו של משיח. רוח |
 חכמה ובינה. מרחפת על פני המים. מכסה על הכל. וזהו כלל סז ע"א
 הכל שנחצצל ביום ראשון כמו שארז"ל באדם הראשון שעה ראשונה
 30 הוצבר עפרו ובאמרו יהי אור נתעטף באור כמו שביארנו ומצינו
 חמשה פעמים אור כתו' בפרשה הראשונה וחמשה פעמים מים בפרשה
 שניה שהיו חמשה סיפי מים וחמשה סיפי אור בתוכם. והם החמשה קולות

- 1 הנאמרים בנתינת התורה. ולכך נאמ' כי טוב ר"ל נחלק האור כמדליק
 נר מנר ונתן כח להיות להתפשט ולהמשך הה"ד ויבדל אלהים בין האור
 ובין החשך. הגביל לכל אחד המשכתו והתפשטותו וזהו שכת' יהי אור
 ויהי אור. פי' אספקלריא המאירה ושאינה מאירה. ועל שניהם נאמ'
 5 כי טוב וזהו ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה. פי' המשיך
 כח מדת היום ליום וכת מדת הלילה ללילה. ויהי ערב ויהי בקר יום אחד.
 עדיין היה הכל מיוחד כי כל זה התפשטות הויה. ד"א ויהי ערב אספקלריא
 המאירה. יום אחד פי' יחיד המיוחד בשמותיו. וכנגד יהי רקיע אמ'
 המקרה במים עליותיו. יהי רקיע והפשט הרקיע בתוך המים כהתפשטות
 הנשמה בצורה. ועשה ביום השני הגבלת מקום ובעבור זה לא נאמ' כי
 10 טוב בשיני לפי שלא נשלמה עדיין מדת טובו של הב"ה. ויהי מבביל
 בין מים למים כלל ההבדלות שנים מים העליונים ומים התחתונים.
 והעליונים נקרא דרך משל זכרים והתחתונים נקבות. והפרטים הרבה
 עצמו ראשיהם לכך אמ' המקרה במים עליותיו. כענין שנא' הבונה בשמים
 15 מעלותיו. כי הם עשויות מעלות על מעלות כדכתי' כי גבוה מעל גבוה
 שומר וגבוהים עליהם. וכל הדברים שנצטיירו זה לפנים מזה סובב טובב
 חצים למעלה וחצים למטה וזהו כשם שהשכינו למעלה כך השכינו למטה.*
 וכפי הענין הזה הם שמונה עשר אלף עולמות. וזהו מה שאמ' דוד ע"ה
 רכב אלהים רבותים אלפי שנאן. אחר שאמ' רבותים שהם עשרים אלף
 20 עולמות כנגד עשר ספי' למעלה ולמטה חסר מהם האלפים מפני שהם אין
 והכל אמת כי הם רבותים והאלפים אין להזכירם בכלל מניין כי הם אין.
 וידוע הוא כי על כל עולם ועולם מאלף דור לכך הוא י"ח אלף עולמות.
 ולכך היה סוד החכמה והעילה שלא נא' במעשה בראשית כי אם תשעה
 פעמים ויאמר והעשירי הוא רמוז במעשה בראשית שאין ראוי להזכירו.
 השם עבים רכובו כלל ההבדלות שנבדלו במים העליונים
 25 שבעים חוץ מפנימיותו והם שבעים | ואחד וכנגדן המים סז ע"ב
 התחתונים בהם ונקראים בשם אחד הרי שבעים ושנים ולכך אמ' עבים.
 ואומ' הנה יי רוכב על עב קל. וכת' הנה אנכי בא אליך בעב הענן.
 שהחמשה קולות נחלקו לשבע קצוות מקום וחוף מן הקצה הפנימי הרוחני
 30 המעמיד הכל שאינו מן המניין הרי שש קצוות בכל אחד ואחד מן הקצה
 העשרה ולכך אמ' בפרש' מעשה בראשית ששה פעמים כי טוב. וכפי
 העניין הזה נאמ' ששים המה מלכות. ששים גבורים סביב לה הכל ענין

- 1 אחד. וכמו שאנו עתידין לבאר ועם הקצה הפנימי הרוחני הם שבעים ואחד זה כלל ההבדלות שנבדלו ביום שני הנבלת והבדלת מקום. וכמו שאנו אמרים באדם הראשון שעה שנייה גדלו כאדם הבונה חרבה ועושה בה סימנים לעליות ולחדרים ובה ההשלמה באלו ההבדלות למה היו.
- 5 עושה מלאכיו רוחות רמז כי ביום שיני נבראו המלאכים הם צבאותיו שעליהם נקרא אלהי הצבאות שאינם מתחלפים ונתבטלים בהתחלף שאר המלאכים שנבראו ביום חמישי. וכנגד יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה. אמ' המשלח מעיינים בנחלים וכו'. הוא האמנת המשכת הצינורות לים החכמה ואמ' יסד ארץ על מכוניה. נראו ונבדלו הבדלה ממש לכך חזר ואמ' בו כי טוב תחת היום השני. וכמו שאמרנו באדם הראשון שעה שלישית רקמו וזהו שאמ' ותראה היבשה. בעוד שהיה העולם מים במים לא היתה יכולה להתגלות. וכנגדו אמ' יסד ארץ על מכוניה. ופי' זמנה הקבוע לה עולם ועד שהוא אלף דור חמשים אלף שנים כי כל דור חמשים שנה.
- 15 יעלו הרים ירדו בקעות אל מקום זה יסדת להם. ים אוקיאנוס. וזהו ויקרא אלהים ליבשה ארץ וכו' המשיך הרצון שהוא סוף המחשבה אל היבשה כי משמ' יבשה דבר שאינו עושה פרי והמשיך סוף המחשבה אליה שהיה כלל הדברים. ויקוו המים. יעשו צינורות אשר הנהר יוצא מעדן ניתייסד להשתלח משם החמישי להשקות את הגן. ועכשיו נראו באוהן צינורות גולם אבל לא המשכה ובעבור כי הצינורות הם הם הזמנה להמשכת העניינים. המשלח מעיינים בנחלים בין הרים יהלכון. ישקו כל חיתו שדי וכו'. היא החיה הנודעת הנקראת הגן הה"ד ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. ישברו פראים צמאם. קורא פדאים המשרתים אשר הם ממונים על ענייני העולם כפי ההנהגה וכהעניין שנא' הכפירים שואגים לטרף. וזהו ולמקוה | המים קרא ימים. המשיך הקו האמצעי סח ע"א היונק מן המקור כחוט השדרה היונק מן המוח למדת היום כעניין שנא' כל הנחלים הולכים אל הים פי' כל הצינורות נמשכים ממדת היום למדת הלילה דרך יסוד עולם.
- 30 משקה הרים מעליותיו. לפי שהדשאים והצמחים לא יצמחו עד שירדו המים שהם הנשמים אמ' משקה הרים וסמין^ל מצמיח חציר לבהמה. מפרי מעשיך תשבע הארץ. רמז בכאן כי מן המעלות ההם שהם היסודות הראשונים הרוחניים באה סבת המטר לעולם והוא פרי המעשים ההם כי

- 1 הם סבת כל ההויה וההפסד שבעולם והרי סבת האור והחשך והתילד קיסור הארץ אשר ממנו יבא המטר וארץ ישראל שותה מן הפנימיים לפי שהיא כנגד הקו האמצעי הפנימי ושאר העולם שותה חמציטם וכן הוא אומ' הבונה בשמים מעלותיו ואנודתו על ארץ יסדה. ואחר שהזכיר בניין מעלות השמים הזכיר הבא מסבתם. וכן באיוב מזכיר היסודות הראשונים. הרים הגבוהים ליעלים סלעים מחסה לשפנים. הנה באר בכאן כי כל דבר שואב חיים ויונק מן היסודות הראשונים שנראו ונתגלו ביום השלישי והושם בסבעם כחפץ הנצחי הקדמון להיות משטרם בארץ ולהיות כל בעלי חיים דבק ונקשר בהם ומסתפק מהם וסופם לשוב אליהם וזהו שנא' שם כי טוב.
- 10 מי יתנך כאח לי וכו' תשובת הכבוד. יונק שדי אמי תקבל יניקה ממקום יניקתי וזהו רוח אלהים חיים. אשך הדבור אוהבך לדביר הקדוש הוא ריח אמי. וכשם שאין הנשמה מראה פעולותיה זולתי הנוף ואין לגוף פעולה בלתי הנשמה כך הב"ה מראה נוראותיו ואותותיו על ידי מדותיו. אשך כל זה משל להסתפקות האור העליון אשר משם מתברכים האבות והבנים יחדיו.
- 15 שמואלו וימינו הדבור כי כולו הוא עליו. השבעתי אתכם דברי השכינה עם ישראל שלא ידחקו את הקץ ועל כן אמ' אילות וצבאות לפי שאין השכינה במקומה.
- 20 מי זאת עולה מן המדבר. הוא מסע משאר המסעות שנסעה השכינה כמו שארז"ל עשר מסעות נסעה השכינה מכפורת לכרוב ומכרוב לכרוב ומכרוב למפתח וממפתח לחצר ומחצר למזבח ומזבח לגג ומגג לחומה ומחומה לעיר ומעיר להר ומהר למדבר. וממדבר עלתה וישבה לה במקומה דכתי' אלכה אשובה אל מקומי. מתרפקת ומתאוננת על פרידת דודה | ממנה הה"ד תחת התפוח עוררתיו. הכרוב השמאלי סח ע"ב הוא המחלת הצורה ותערובת אהבה על הכבוד בזמן שישראל שרוים על אדמתם ועושים רצונו של מקום. אחז"ל כתו' אחד אומ' ופניהם איש אל אחיו וכתו' אחד אומ' פניהם לביה. לא קשיא כאן בזמן שישראל עושים רצונו של מקום וכאן בזמן שאין עושים רצונו של מקום. שמה חבלתך אפך פי' רוח אלהים חיים. ושמה חבלה. שאר הדברים הרוחניים.
- 30 שימני כחותם כשנפרד בזמן הגלות. כחותם הידוע על זרועיך

1 שהוא כנגד הלב. כמו שארז"ל במס' ברכות מניין שהב"ה מניח תפילין וכו'.

בוז יבוזו לו. יחלק לו כבוד והדר להיותו רצוי לקבל השכינה.

אחות לנו קטנה אלו הם ישראל שהם בגלות נבזים ושפלים.

5 ושדים אין לה. ארץ החיים לפי שמציון תצא תורה וכו' ובגלות אומ' ימים רבים לישראל ללא אלהי אמת וללא תורה. מה נעשה לתת להם אחרית ותקוה בגלותם.

אם חומה היא. לעומת האויבים. סירת כסף התשוקה. ואם

דלת היא שהיא נוחה להפתח.

אני חומה מתבשרת להתחזק באמונתו ובשתי החורות שהם

חיות האדם כמו השדים לתינוק.

כרם היה לשלמה. פי' למי שהשלום שלו. אלו הם ישראל

שנקראו כרם דכתי' כי כרם יי צבאות בית ישראל. בבעל המון' הוא המשל

על האומה הגדולה והדרה והמונה ונרם העון ונתנה לאומות העולם לשלום

עליה. איש יביא בפריהו מעבידים ישראל בגופם ובממונם. אלף כסף.

משל על ימי הגלות ולא הקפיד על המיעוט.

כרמי שלי לפני. אוציאם מן הגלות ויהיו בשמירתו כבתחלה.

האלף לך שלמה. זהו חול ר"ל מלכות בית דוד ורמז בכאן על ימות המשיח

שיהיו אלף שנים הוא האלף הששי משנות העולם שהם ששת אלפים שנה.

ומאחם מן האלף הזה לנוסרים את פריהו לשומרי שכר התורה והמצות

שמתו בגלות והתאוהו לביאת הקץ ותחיית המתים פי' שיהיה תחיית המתים

במאתים שנה אחר התחלת הגאולה שהוא חמשת אלפים ומאתים שנה לבריאת

העולם ובסוף חמשת אלפים תגלה הישועה ולכך אמ' היושבת בגנים היא

השכינה שהיא בקו האמצעי. חברים אלו הן ישראל. מקשיבים לך לקבץ

נפוצותיה. וידוע הוא כי ארבעים שנה גלו עשרת השבטים קודם יהודה

ובנימין וגלו בשלש גליות כדכתי' כעת הראשון הקל ארצה זבולון וארצה

נפתלי והאחרון הכביד | כמו שנהבדר בסדר עולם מן הפסוקים. סס ע"א

ויהודה ובנימין גלו כמו כן בשלש הגליות. וכמו שהלכו בגלות ראשונה

כך יצאו מן הגלות תחלה ולאחר זמן יצאו בני יהודה והוא שנתנבא ישעיה

ואמ' יוסף יי שנית ידו לקנות את שאר עמו. אמ' שנית שגאולת עשרת

השבטים תהיה ראשונה וזהו שכת' את שאר עמו אשר ישאר מאשור.

וא"כ משאר שני הגלות ומזכיר שתי הגאולות וקרא לכל אחד ואחד בשמו

הראוי. אמ' ונשא נס לגוים ואסף נדחי ישראל. קרא עשרת השבטים

נדחים לפי שהם עומדים בידה אבל הם נצחים ממקומם. וקרא גלות יהודה

נפוצים הה"ד ונפוצות יהודה יקבץ וימשחו להם בית ישראל הנקרא משיח

בן יוסף והוא ילחם מלחמות יי ויכבוש מדינות וממלכות ויבא ירושלם ויבנה

אותה כדכתי' בונה ירושלם יי נדחי ישראל יכנס. וימות במלחמה ועליו

נאמ' ביום ההוא יגדל המספד בירושלם. וכת' והביטו אליו את אשר

דקרו. אשר יבואו נפוצות יהודה המפוזרים בין העמים ושמו להם ראש

אחד הוא משיח בן דוד שהיה עמהם בגלות וברשיון מלכי האומות ובעזרתם

ילכו אל ארץ ישראל כדכתי' והביאו את כל אחיכם מכל הגוים. ויהיה

המלכות ההוא נמשך ואינו פוסק וזהו נאם יי אלהים מקבץ נדחי ישראל

הם עשרה השבטים. עוד אקפץ עליו לנקבציו. פי' עוד אקבץ כל הנקבצים

הם קבוצ' הם נפשי יהודה וזהו שנא' ושב יי אלהיך את שבותך ורחמך

ושב וקבוצ' מכל העמים אשר הפיצך. ואיפשר שבין שתי קבוצ' גלות יהודה

זמן מרובה וא"כ יהיו רועים במדבר העמים לברר וללבן בו כל רשעי ישראל

ולחתוך אותם כהתוך כסף בתוך הכור כמו שאירע ביציאת מצרים ויהיה

נגמר לאלף ומאתים ותשעים הוא קץ של דניאל שהוא חמשת אלפים קי"ח

לבריאת העולם. ועוד נאמ' אשרי המחכה ויגיע לימים אלף שלש מאות

ושלשים וחמשה הרי שהגאולה כמו כן יתברר ויחלבן זמנים כמו שמצינו

עשרה שנים מיציאת מצרים עד שיכנסו לאותן ארבעים שנה ובעת ההיא

עברו המלחמות והמקומות העצומות ויגיעו ימי הנחמות וההבטחות המופלאות

הגדולות והנוראות. אבל התחלת הגאולה כה תהיה בסוף חמשת אלפים

שנה לבריאת העולם. וראיתי אני לפריש פרשה אחת מזכריה שהיא לפי

דעתי עתידה והמפרשים אומ' שכבר עברה בעבור שראו שהתנבא זכריה

על בנין בית שיני ועל שאר המאורעות שארעו בה אמרו כי הנבואה היא

כבר נתקיימה בבית שיני. ולא נראו לי דבריהם כי הרבה נבואות מן הנביאים

שהן באמת | עתידות והם בתוך הנבואות שנתקיימו בימיהם סס ע"ב

כמו שנא' והיה באחרית הימים שאמ' ישעיה ומיכה בסיגנון אחד והנבואה

בתוך שאר ארצות שכבר עברו וכמה נחמות עתידות והבטחות נפלאות

בירמיה ובחזקאל עתידות בין שאר הנבואות שנתקיימו בבית שיני.

ופרשה זו היא גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלם הנה

מלכך יבוא לך צדיק ונושע הוא עני ורוכב על חמור ועל עיר בן אתונות.

אמרו המפרשים על נחמיה התרשאת דכתי' עני ורוכב על חמור וכו'

- 1 כי אם הבהמה אשר אני רוכב עליה ולא אמ' סוס ופרד. ופרשו ועוררת
בניך ציון על בניך יון על מלחמת חשמונה. וזה לא נראה כי לא מצינו
נחמיה נקרא מלך ושר כי אם זרובבל בן שאלתיאל פחת יהודה לפי שהיה
מזרע בניהו מלך יהודה. ונחמיה אמ' לחם הפחה לא אכלתי. ועוד לא עלו
5 מן הגולה כי אם שבט יהודה ובנימין והכנענים והלויים וכל אשר העיר
אלהים את רוחו ובכאן הוא אומ' והכרתי רכב מאפרים וכו'. ואע"פ ששנינו
בסדר עולם כל הקהל כאחד ארבע רבוא בכללם את מוצא ארבע רבוא
ובפרטן אי אתה מוצא אלא שלשים אלף. אלא אלו של שאר שעלו מן
המקום אין לומ' אפרים סתם על עשרת אלפים שעלו מהם. ועוד והכרתי
10 רכב מאפרים וסוס מירושלם ונכרתה קשת מלחמה. זה לא היה בבית שני
כי כמה מלחמות היו בין ישראל ובין מלכי יון. ולא היתה לישראל ממלכה
וממשלה בכל ימי בית שני כי תחת מלכי יון ופרס ורומי היו.
מכל אלו הסעמים אין דעתי נוטה לפרש פרשה זו על בית שני
כי אם לעתיד בימי המשיח הה"ד הנה מלכך יבוא לך הוא המשיח שיבוא
15 במהרה בימינו. עני ורוכב על חמור רמז כי לא ירשו ארץ בחרבם ובקשתם
וסוס ורכב כי אם ברצון הבורא שיפיל וישפיל כל האומות לפניו הה"ד
והכרתי רכב מאפרים וכו' שלא יצטרכו לכלי זיין דכתי' וגברתים ביי
ובשמו יתהלכו נאם יי. כי אבני נזר מתנססות על אדמתו. אותם אדמות*
קודש שנשפכו שבו לקדמותן כי מה טובו ומה יופיו כצאת הכבוד שכינת
20 עוזו מן הגלות יתרבה עליהם האור הבהיר הלבן אשר עינו כעין הבדולח
הוא דגן השמים שהוא מדת החסד הנוטה כלפי הדין יתרבה הפעם האדום
ואחר שהמדות יהיו בחיקון ובשלמותם לא יהיו גשמים צמוקים פעם מרובים
ופעם מועטים כי ההמשכה הפנימית תהיה כתקנה ישאלו מיי מטר ושאר
העניין.
- 25 ואחר שהזכיר גאולת אפרים שהיא עשרת השבטים הזכיר
גאולת נפוצות | יהודה ואמ' גם את בדם בריתך. רמז בכאן ע"א
על עקבות המשיח שהדור כולו חייב ותשכח התורה מישראל ותרבה העזות
והחצופה כדכתי' בן מנבל אב וכו'. לא ישאר בידם רק זכות מצות מילה
וילכד כל ארץ מצרים ומלכות כוש וזהו שכת' והובישו כל מצולות יאור
30 וכו' ויאור בכל מקום הוא יאור מצרים וזהו מה שכת' בדניאל ובעת
קץ יתנגב עליו מלך הנגב וישתער עליו מלך הצפון ובאוניות וכו' מלך
הצפון ברכב ובפרשים וכו' ואומ' וארץ מצרים לא תהיה לפליטה. ואז

- 1 ישפוט על כל העולם חשעה חודשים ובהיותו שם ישמע כי עס רב באים
מירכתי המזרח הם עשרת השבטים ויצא לקראתם ויערוך מלחמה עמהם כדכתי'
ושמועות יבהלוהו ממזרח ומצפון ויצא בחמה גדולה וכו'. ועל אותו יום
נאמ' והיתה עת צרה אשר לא נהיתה מהיות גוי. ואמ' ירמיה הנביא ע"ה
5 שאלו נא וראו אם יולד זכר מדוע ראיתי כל גבר ידיו על חלציו כילודה
ונהפכו כל פנים לירקון. הוי כי גדול היום ההוא מאין כמוהו ועת צרה
היא ליעקב וממנה יושע ויפלו כולם חללים לפני יי ולפני מחנהו כמו
שנא' ובא עד קצו ואין עוזר לו. אחרי כן ילחמו בני יהודה עם בני ירושלם
ויצורו על ירושלם כדכתי' וגם יהודה תלחם בירושלם. ועל זה נתנבא
10 ישעיה ע"ה שחטור הקנאה ההיא ותעבור המלחמה בסור הקנאה הה"ד וסרה
קנאת אפרים וצוררי יהודה יכריתו אפרים לא יקנא את יהודה ויהודה לא.
ואחר כך תהיה מלחמת גוג ומגוג ויהיו כל המלחמות והקנאות עוברות לאלף
שלוש מאות שלשים וחמשה. הוא חמשת אלפים קס"א לבריאת עולם. אם
אתה מן המשכילים תבין ותשכיל ודום ליי.
- 15 ועל זה כתי' ברח דודי. פי' צפה ברוח הקודש והתנבא על
האלף השביעי הוא יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים שיהיו כל הנשמות
צרורות בצרור החיים. ויהיה הנהר אשר בו קייס העולם. וישבו היוצא*
מערך התכמה פוסק וזהו סוד ברח דודי רמז לסלוק הכבוד והתעלותו
באור העליון. ודמה לך לצבי. על הרי בשמים הוא המקום הכלול מכל
20 הזויות* ומלא גויות מפליא תושיות. המקרה במים עליותיו הוא יזכנו להמנות
ולהיות מן הכת המשימין עצמן כשירים ויחיינו מיומם לראות בסוב ירושלם
בהיות אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים וכן יהי רצון
ונא' אמן סלה. אמן |
- בא וראה מה שכת' ואמרו לי מה שמו וכו'. ע"ב
25 ואצ"ל כי שם אהיה מורה על התחלת ראשונה כי אל"ף הוא התחלת כל
האותיות והוא ראשית לאתדים והיו"ד ראשית לעשרות והיא מדרגה שנית.
וכל נולד מדבר בדברים האלהים אי איפשר היותו במעלתו אחר היותו
עלול. ומפני היות האלף בלתי מקבל חלוקה והעלול יתואר בחצי ממעלת
העילה ואין לעילה הראשונה תואר שיתואר בחצי חיבורה לאל"ף ה"א
30 להורות על חצי מדרגה. וכן ליו"ד ה"א והיא חצי מדרגה באמת. ויש
הבדיל בין ה"א הנולדת מן האל"ף ובין הה"א הנולדת מן היו"ד ובין
הה"א האחרונה לוא"ו ובין ה"א האחרונה ליו"ד. ויש למשכיל לחקור

- 1 בה ובסדרה אשר סודר על פי השם. והנה ראש אהיה וראש יהוה הקיפו
אדני זה במעלתה ראשונה וזה במדרגתה אחרונה והדין באמצע. ועל כן
אין יכולת לנביא להכיר בתחלת נבואתו הפרש הרוח המתלבש בו אם מדת
הדין או מדת רחמים. ומתוך תלבושת הרוח ועזר הכח האלהי יתגלו לו
מן השמים. 5
- וראיתי אני בפ"י קצת מן המקובלים* בפ"י ואמרו לי מה שמו
שבקש לדעת מהותו ר"ל מהות הכח המתלבש בו כי פרעה היה כופר באלהות
ואמ' לא ידעתי את יי. כלו' שאין השגתו רק על דרך לו* כלו' אין ואפסו
שאינן לו חקר ולכך אמ' משה אני צריך לידע מהותו של שם להשיב לפרעה
ולישאל תשובה ברורה לכל שאלותיהם. והשיבו הב"ה אהיה אשר אהיה
רמז לו שהכל מעיקר אחד. סימן לדבר שהאל"ף אות אחת ומכח תנועה
מביאה הה"א וה"א מביאה בכח התנועה אות יו"ד ויו"ד יביא בסתר מבטן תנועת
וא"ו ומסתר תנועת הוא"ו אות ה"א הרי אומ' ו"ה ומסתר תנועת ה"א אות
אל"ף הרי א"ה. וחלק דבריו לד' חלקים החלק הראשון ויאמר משה.
15 השני ויאמר כה תאמר. השלישי ויאמר עוד אלהים אל משה כה תאמר
אל בני ישראל. הרביעי לך ואספת את זקני ישראל ואמרת אליהם. החלק
הראשון גילה את הסוד כולו למשה לפי שהיה ראוי יותר מכולם ולפי'
גלה לו שורש הדבר. החלק השני צוהו והרשהו לגלות להם שם אחד בלבד.
החלק השלישי גלה להם שם המפרש בפ"י אע"פ שאמ' זה שמי לעולם
20 וזה זכרי לדור דור. לא הזכיר זכרי כי אם בשביל שמי ולכן חזר ופי'
לזקנים בחלק רביעי פי' זכרי אע"פ שהשם רמוז בו.
ועתה יש לפרש באי זה דרך הודיע למשה מהותו של שם ומה
היה יותר משה בידיעתו יותר מן האחרים במהות המהות. דע שהמהות עיקר
שוה באחדות השוה הגמורה שאין בו יתרון לצד על צד ואותו עיקר מתרומם
25 מהשגת חוקר. ולכן נקרא רום מעלה שאין רוממות ועילוי שהוא למעלה
ממנו והרוצה קורא אותו כ"ע. סימן רום אות אל"ף. סימן רום מעלה אות
ה"א | ושתייהם ספ"י אחת. ספ"י שנית היא כח ההשכל שאין עא ע"א
כח למסתכל יותר ממנה ולכן נקרא השכל שהוא התחלת התכלית שהוא
כח החכמה. וסימן ההשכל אות יו"ד וסימן החכמות אות ה"א ושתייהן
30 ספ"י אחת. הרי שתי ספ"י נכללות בשם אחד והוא אהיה. ומזיו ההשכל
הנקרא חכמה יצא אור השכל הנקרא בינה שהיא הספ"י השלישית שהיא
נכללת בשם אהיה. ומפני שהבינה אין כחה אלא מכח שחי הספ"י הנכללת

- בשם אחד נקראת בשמם. הרי אתה רואה שגלה למשה ספ"י ראשונות
שהם פנימיות. הראשונה כח אלהי השניה כח מלאכות. השלישית כח נבואה.
והשכ השני בכחו' הוא הראשון וזה הוא פי' אהיה המאשר מן אהיה
הראשון והכל אחד. אך עיקר הבינה הוא י"ה וכדי לרמוז שהוא מקבל
5 כח מרום מעלה, ולפי שלא היו ישראל ראויים לידע סוד האלהות וסוד
מלאכות וכח נבואה ולא גלה להם שמות אלו כי אם הכח הנאצל מהם
שהוא פנימיות הרחמים וקראו אהיה. וגלה אותם לישראל הנבחרים הראויים
לידע להודיעם סתר הדבר וא"כ הודיע לאחרים הפחותים מהם גלוי הדבר
המתפרש באות וא"ו שהוא נקרא בשם המפורש. ולזקנים המיוחדים הראויים
10 להכנס בסוד העבור מסר להם סוד השכינה שהיא נקראת ה"א הה"ד פקד
פקדתי וכו'. ועתה יש לנו לפרש היאך נכללת שלשה שמות של אהיה בשם
המיוחד. השם הראשון בפסוק נכלל באות ראשון שהוא יו"ד. והשני בפסוק
נכלל באות שני שהוא ה"א. והשלישי בפסוק נכלל באות שלישי שהוא
וא"ו. וכשתפרש אות וא"ו יתפרש סתר דבר שהוא נקרא אהיה. ומה הוא
פירושו של הוא"ו שש מדות. הגדולה והגבורה והתפ' והנצח וההוד ויסוד
עולם.
- אמ' ר' יהודה אין לך בכל לילה ולילה שאינו אוחד מסטרו
שר הפנים כל נשמתן של תלמידי חכמי' העוסקים בחזרה לשמה ומראה
אותן לפני הב"ה וממתינין מלאכי השרת ודוממין מלומ' שירה עד שיאספו
20 נשמות של הצדיקים עמהם ויזמרו ביחד לאל עליון הה"ד הנצנים נראו
בארץ. אלו העוסקים בתורה לשמה.
ר' לוי פתח שמע ישראל יי אלהינו יי אחד. שבכאן רמז
עיקר היחוד של אלהינו לקשור הכתרים של מלכינו אחד באחד בלא פירוד.
שמע רומז לכנסת ישראל שהיא כנסת הכל מל' וישמע שאלו וכו'. ישראל
רומז לעדות ישראל. יי לתפ' עם שש קצוות. אלהינו לזרועות עולם.
25 יי לשלש עליונות. אחד האל"ף רומז לכתר. החי"ת צריך שיאריך בחי"ת
עד שימשיך שפע הברכה מן החכמה אל התשובה ומזו לזו עד לצדיק
שהם שמונה בחשבון החי"ת | וכשתגיע לדל"ת דאחד עא ע"ב
שהיא רבתי צריך שבעוד שהאמ' הדל"ת שתאריך בה עד שיתיחד העס'
שהדל"ת רומז לה. ותחשוב בלבך שהכל כלול בה כל העשרה כלולים
30 בצדק. ואחרי כן תעלה מחשבתך שההוד כלול מכל העשרה. וכן לנצח
וכן לתפ' וכן לגבורה וכן לחסד וכן לתשובה וכן לחכמה וכן לכתר עד

1 אין סוף. בכל אחד שצריך שתחשוב שהיא כלולה מכולם וזהו יחוד אמייתי והבן זה מאד ודום ליי.

ושנו רבותי' וביום השמיני ימול בשר ערלתו. בא וראה המילה נכרתו עליו שלש עשרה בריתות כנגד אחד. ובזכות ברית מילה נתנה נבואה בישראל ובשביל המילה תפילה של ישראל מקובלת כי מילה בגי' פה בחשבון אחד. ועל זה תקנו כי אתה שומע תפלת כל פה. כל' כל בעל ברית מילה. ובשביל זה נתנה נבואה בישראל שנא' פה אל פה אדבר בו. וכל העובר על מצוה זו עוקר עולם ממקומו וכופר באחד לגמרי. אבל מה שכתו' זאת אות הברית כל' מן האותיות. ולא מצאתי צורת העט' בצורת האותיות כי אם באות היו"ד. וזה הוא הנקרא חותם האמת אשר נחתם בבשרינו. ועל זה תקנו בברכת המילה חתם באות ברית קודש ואם אינו חתום בזה האות כאלו הוא מחלל בריתו של הב"ה. ואם ינה חותם זה ומכניס אותו ברשות הטומאה ראה מה הוא עושה שמחלל חותם המלך זו היא אות יר"ד מן השם הגדול שבל"ה.

15 מפני* מה היה ענין יוסף שמת בחוצה לארץ ולא זכה למוט בארץ הואיל ואמרת כי לפי שהיה צדיק הושם בארץ כדכתי' אדון* הברית. היאך לא זכה למות בארץ. ועוד כי משה שהיה מבחר הנביאים היה במדרגה גדולה יותר ממנו כמו כן היאך לא זכה למות בארץ ומת בחוצה לארץ. וכן כי יעקב שהיה מבחר מן האבות לא זכה גם כן למוט בארץ ומת בחוצה לארץ. ועוד כי יעקב ומשה במדרגה אחת היו ויוסף במדרגה הקרובה להם בברית הקדוש היה. כל אלה שותפין הן במדרגתם קרוב יוסף אצלם הנוטל מהם. על כל פנים תימה הוא על הענין הזה. ועוד יוסף למה לא זכה להקבר עצמו בארץ זולתי עצמותיו דכתי' ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם. והוא צוה זה הה"ד והעליתם את עצמותי מזה אתכם. ויעקב זכה להקבר כל עצמו בארץ. ומשה איש האלהים לא זכה לא זה ולא זה. העניינים אלו הם תמיהים. והנני משיבך על כל אחת ואחת מאלו השאלות.

והנה זו השאלה הראשונה שיוסף לא זכה שימות בארץ ונשמתו יצאה ברשות אחר הואיל וצדיק הוא לא היה ראוי לכך. תדע לך כי על כל פנים עניין יוסף לא היה צדיק אלא בהיותו בחוצה לארץ ונשתעבד | בשעבוד ולא היה ברשותו וענו בכבל רגלו וברזל באה נפשו עב ע"א כדי שלא ישמור את בריתו והכל סבל על עצמו ולא חלל את בריתו.

1 על כל פנים זכה להקרא צדיק מה שלא זכה כן בהיותו בארץ וישב עם אביו ועם קרוביו ועם תולדותיו אין השבח שלו כלום כי בעל כרחו שלא בטובתו ישמור עצמו מכל רע ולא ידבק בידו מן החרם. אבל בהיותו בחוצה לארץ כפי אשר אמרנו זכה להיותו צדיק. ואמנם בהיותו במקום אשר זכה להיות צדיק שם זכה להדבק בבוראו וזה הוא השבח. אע"פ שיצאה נשמתו בחוצה לארץ לא יכול רשות אחר ליטלה ממנו ויזכה למקומו הראוי לו והסוד מורה כמו שאמרנו דכתי' ויישם בארון במצרי'. ואין השבח כולו כל כך אלא ימות בחוצה לארץ ויזכה למקום הזה אשר אמרנו. וכמו כן משה וזהו השבח שמת בחוצה לארץ ובא והאיר ללבנה כי השמש בהאספו הלבנה האירה ממנו וזהו סוד גדול יעקב ומשה ויוסף בהיות להם שבח גדול. אבל לפי הדרך העליון הפנימי אלו האנשים הללו שהזכרנו שהם במדרגה עליונה על הלבנה אין כראוי להם מכל וכל שימותו אלא להיותם חיים וקיימים לעולם. אבל בהיותם במקום גרעון נאספו אל עמם ומתו פי כל מדרגת משה ויעקב עליון על מדרגת הלבנה ומדרגת החיים והשלום ומה גרע להם הארץ הקדו' ולפי' נאספו אל עמם ודיי בזה לכל משכיל ומבין.

ועל מה שלא זכה יוסף להקבר בארץ עצמו זולתי עצמותיו הענין הזה הוא סוד גדול ונכון. תדע לך כי עשרה שמות הן שאינן נמחקין ובחור אותם עשרה שמות שם הצדיק יסוד עולם הוא השם הנקרא * ושם זה על כל צבאות מרום ממקום זה יוצאין כי נהר אינו פוסק לעולם וממנו פורחת הנשמות וצבאות העליונים. וכבר ידעת דוגמת אדם בהיותו עור ובשר ועצמות וידיים. והסוד הפנימי כי העור הוא דוגמת מתיחות הרקיע החופף מבחוץ כדוגמת העור החופף על האדם. והבשר הוא דוגמת סוד שמו קץ כל בשר אז תהיה מדרגה השולטת על הבשר. עצמות הם שאר צבאות מעלה מחנות עליונות. וידיים הם המקורות שהם המדרגות אשר מהם יוצא שפע לעולם. ועל הדרך הזה תוכל לדעת כי סוד העצמות צבאות ומחנות ואלה הם שנכנסו לארץ. וארון העצמות הוא הולך אצל ארון חי העולמים הכל על דרך סוד הפנימי כפי הראוי.

יעקב הוא סוד הגוף ולפי' גופו הכניסו לארץ כפי העניין הראוי לו. משה לא זכה לא זה ולא זה. בחייו זכה להשתמש מה שלא זכה במותו אדם אחר. כיון שנכנסה השכינה בארץ דבקה בבעלה הראשון איש תם. ומשה נשאר בחוצה לארץ והיא חזרה לבעלה | הראשון. עב ע"ב

- 1 מכאן למדנו האשה שנישאת לשני בעלים ומתה היא למי חוזרת באותו העולם. וסימניך אלה ואשובה אל אישי הראשון. ומאז לא היה אדם בעולם שיעמוד במדרגת יעקב ומשה על כן לא נקבר בארץ כי יעקב הבעל הראשון היה קבור שם והעט אינה ראויה להדבק שם בשני הבעלים ותורה לשכון בבעל הראשון כפי הראוי לשכון ולחזור לראשון אשר זכה בה בתחלה. והכל הוא עניין סתום וידוע הוא למשכילים יודעי חן ומביני מדע. ומפני כך לא זכה משה להכנס בארץ ואע"פ שגרם החטא הכל הוא סבה מאת הבורא ית' לחזור כל הדברים כתיקונן כפי הראוי ודיי בזה לכל משכיל ומבין מדעתו.
- 10 ועוד יש לשאול על עניין רחל מפני מה לא קברה יעקב במערת המכפלה ואני תמיה שכבר קדמה מיתתה של לאה למיתתה של רחל ולפי' נקברה שם אינו כך כי על כל פנים מיתתה של רחל קדמה למיתתה של לאה והיה לו לקברה במערה. וא"ת כי רחל היתה עיקר הבית מפני מה קבר ללאה אחרי כן במערת המכפלה ולא לרחל. וא"ת כדי שלא יכנס שתי אחיות לארץ יניח ללאה ולא יכניסנה שם מפני אהבת רחל. ועוד כברה ארץ היתה לבא אפרתה למה לא קברה באפרתה וכבוד היה לו לקברה בעיר ולא בפרשת הדרכים והניח רחל שהיתה אהבת נפשו. אפי' אורח שנחתחו עמו בדרך ומת ראוי לו להוליכו לעיר הקרובה ולקברו שם. וכל שכן לאשתו ולאהבת נפשו. כי כל אלו הדברים יש לדעת האמת ומהו העניין.
- 20 ויש להשיב מה נחמד העץ להשכל ותאוה הוא לעינים והשאלה נכוחה. השאלה הזאת נחלקת לשני חלקים שתי שאלות הן. האחד מפני מה לא נקברה רחל במערת המכפלה. והשנית מפני מה לא נקברה באפרתה הואיל והדרך קרוב לאפרת. ואמנם כי דבר זה על אשר לאה נקברה במערת המכפלה וזכתה שם יותר מרחל באמת ונכון היתה הסבה הזאת בעניין זה. לזה זכתה ויצאה ממנה ששה בנים ובת אחת. והיא סוד דוגמת העולם המוציא שש קצוות והבת היחידה ביניהם לתת לה כל אחד ואחד די ספק והוא הסוד הנעלם והנסתר זו דוגמת זו ולפי סוד העניין והדוגמה היה ללאה להסתיר במסתרים בתוך המערה לפני לפנים להיותה במסתרים בתוך המערה כפי אשר אמרנו. רחל הוא הסוד הנגלה דוגמא אחת ממש ועל כן עמדה בפרשת דרכים ונקברה שם להיות מצבתה בנגלה. ולפי זה העניין כמו | שאמרנו בתחלה תוכל לעמוד על תוכן האמת. ומאחר ענ"א

- 1 אשר ידעת זה אל תשאל מפני מה לא הכניסה לאפרת. ולפי הפשט אין דרך כבוד לאשה להוליכה ממקום למקום אלא שתהא נקברת במקום אשר חמות שם. ועל כן רחל כתי' בה ותלד רחל ותקש בלדתה. ועדיין הקושיא במקומה עומדת ותקבר שם ודיי בזה לכל משכיל.
- 5 ועוד יש לשאול על עניין הדודאים שנחנה לאה לרחל כי העניין לפי הנראה הוא גנאי וכבר ארז"ל גנאי הוא לאשה לתבוע משכבה מבעלה ובכאן לא ראינו כך אלא בפרהסיא אמרה תורה שיצאה לאה לקראתו לחוץ לתבוע מן יעקב משכבה מה שאין ראוי לאשה חצופה שבעולם כ"ש לצדקת כזו וב"ש לפי שהיא עומדת על משמרת דוגמא עליונה כפי אשר אמרתי.
- 10 ועוד רחל אשר אמרה לכן ישכב עמך הלילה כי הכל לפי הנראה בין מצד לאה בין מצד רחל הכל הוא גנאי ודבר שאין ראוי לכתוב בתורה. תדע לך כי כבר התעוררנו בתחילה על היות האמהות סוד דוגמא של מעלה כפי מעלת האבות להיותם דוגמא עליונות והן היו בסוד למעלה כפי אשר אמרנו. אמנם כי סוד עניין זה נסתם ומופלא בסוד אלהותו. תדע לך כי רחל סוד השכינה היא מדת-מערב. ראובן סוד מדת דרום. ועל כן הדגל שלו בדרום שנא' דגל מחנה ראובן תימנה לצבאות. מפני שהוא ראשון. ולאה סוד נעלם ונסתר כפי אשר הוא תכונת כל אחת ואחת שהיא סוד שני עולמות עולם הנסתר ועולם הנגלה. ולפי דרך זה נסתרה לאה במסתרים בתוך מערת המכפלה. ורחל בפרשת דרכים. בדרך זה להיות זה נסתר וזה נגלה. ואצ"ל יש תמיד למדת דרום לתת לה ולבקש מנוח לכף רגלה. מה כתי' וילך ראובן בימי קציר חטים. ראובן הולך לבקש לה מנוח שהוא מדת דרום. אימתי בימי קציר חטים. כשאוכלוסיה קצרו קציריה ואכלו את לחמה ולקחו ממנה שלל.
- 25 וימצא דודאים שני הכרובים שהם נצח והוד הנקראים שני עמודים אשר מהם יורד השפע לעולם. בשדה זו זו השדה אשר ברכו יי. ויבא אותם אל לאה אמו מביא אותו התעוררו לסוד נעלם כי לעולם אין שפע יורד מלמעלה זולתי בהתעוררות שניהם סוד זכר ונקבה ובשביל התעוררות אותם שני הכרובים ללאה אמו. וכיון שמדת דרום מביא אותם אל לאה אמו. תני נא לי לפרנס ולכלכל צבא שלי מאותו התעוררות שהכניס לך מאותו הדודאים ממת דרום. וכשאמרה לה המעט קחתך את אישי.
- 30 אמרו כי בכאן היא אמרה לרחל בדרך האהבה והתענוג והחזיון כמדת האם עם בתה. ומה אמרה המעט קחתך את אישי דבר זה אינו בשביל יעקב

- 1 אלא על סוד הנקודה העליונה הנסתרת היא. ואמרו אין לעולם חיבה יתירה כמו האם אצל בתה כשהיא בת יחידה בין ששה אחים. | קרא עג ע"ב
- 5 מאין תמצא. וכיון שאמה בא אצלה בדרך תענוגי האהבה אומרת המעט קחתך את אישי. נקל הוא לך זה ליקרא אותך בשם בעלי ולקחת אותו האהבה מה תרצי יותר אותו עניין התעוררות הדודאים לקבל שפע בשבילם. ותאמר רחל לכן ישכב עמך הלילה תחת דודאי בנך. ותתמלא תענוגים ממנו ואור זוהר הבהיר מן עולם היש. ואצ"ל יש כ"ב אותיות תוצאות מן החכמה העליונה להנחיל אוהבי יש. וזהו יש כ"ב עמך הלילה וכו' כעניין הזכר בנקבה שמצייר. מה כתי' ויבא יעקב מן השדה בערב. בכאן הוא סוד נסתר ויש לך לדעת כי סוד השדה מקבל כל ממדת דרום ונתחבר עמו בסודו תפ' ישראל. יעקב איש תם כיון שיבא הערב ומתעורר מדת גבורה שהוא פחד יצחק שבאותו עת ממש בשדה ^{ואמר} יצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וכו'. יעקב מניח לו השדה ועולה ללקט תענוגים כאמו. מיד ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבא כי שכר שכרתיך. לי תאסף תחת כנפי ולך אתן כל התענוגים וכל אוריס גדולים כי כבר באותו התעוררות הדודאים נתרציתי. מיד מה כתי' כיון שבא יעקב לחסות תחת כנפיה. וישכב עמה בלילה הוא. ר"ל כי הוא רומז לאל"ף של אחד וזהו שאמר אני והוא הושיעה נא אחרון עס ראשון יהוד שלם מלמטה למעלה. וסוד דבר הנעלם והנסתר וישכב עמה בלילה לא כתי' אלא הוא סוד הנסתר והנעלם והכל לפי התעוררות העולה מלמטה.
- 20 ועל עניין הבכורה אשר שאלת יש לך לדעת כי ח"ו הוא לא חמל על אחיו ואפי' על כל אדם יש לחמול באכילה ובשתיה כ"ש על אחיו ממש אלא כבר התעוררנו בתחילה יעקב אבי' בסוד החכמה הנוראה וכל הדברים היה יודע בסוד החכמה. וכי הוא ית' וית' מנהיג העולם וזה לפי חסדו לעניין דוגמת העולם שלמעלה להתנהג העולמות בשוה כפי הראוי לכל אחד ואחד. עולם שלמעלה בדבר הרוחני ועולם שלמטה בדבר הגופני. והוא היה יודע והבין הסוד הגדול הזה שעשו הוא היה דומיא דנחש המסטין להרע תמיד. וראה וידע כי הערלה טובב לברית הקדוש ולפני חסאת רובץ ומפני כי שם השפע היורד נוטל חלקו להגביה למעלה להשחית רבים ביד. וכיון שראה יעקב כך אמ' אם אני איכל לדחות

- 1 כל זה במאכל ובמשתה כפי הראוי לתת לו וכיון שידעתי כי יתמו חטאים למעלה וימשכו אחר אכילת אחרת | ויעזוב רשע דרכו וכו' ובכל עד ע"א קדש לא יגע ואל המקדש לא יבא. מיד ויזדעקב נזיד כדי להמשיך הרשע אחר האכילה הראויה לו. כיון שראה הרשע המאכל ההוא מיד תאב ונמשך אחריו כפי מה שאמרנו בסוד הלעיטיני נא מן האדום. כפי אשר התעוררנו בתחלה ולפי' עניין הבכורה הוא לעניין מוכרח ואין דבר בתורה שיוצא מדרך חכמה גדולה לחוץ.
- 5 ועוד יש לשאל על עניין יעקב שהיה צדיק גמור בכל מעשיו איך היו כל ענייניו במרמה אצל אחיו כי כמדומה לי שמעולם לא הלך עשו עם יעקב במרמה. אם תאמר לי לפי שלא היה יכול לו בחזקה אינו אומ' זה אלא על שהתנהג עמו במדה זו. ועוד כי לפי דברך אם עשו הוא סוד הנחש עקלתון שהוא ערום לפי הדין הוא היה צריך להתנהג עם יעקב במרמה. בתחלה הלך עמו במרמה לקחת את בכורתו ממנו במעט עדשים כשראה אותו רעב לאכול אין זה דרך אחים שלא לפרנס זה את זה. ויש לנו ללמוד שהב"ה על שלא נתנו בני ישמעאל מים לישראל נתרעם עליהם דכתי' משא בערב ביער בערב תלינו אורחות דדניס. לקראת צמא החיו מים. ובכאן כשראה יעקב לעשו אחיו רעב וצמא לא חשב לחמול על אחיו עד שלקח ממנו בכורתו זה אינו ראוי לצדיק כמותו. ועוד דבר שהוא יותר מהכל כשראה שיצחק אביו היתה תאוותו לברך את עשו כפי סבתו אשר אמרת מדוע הלך לגנוב ממנו ולגזול ברכותיו ולגנוב דעת אביו להחנכר אליו ככל אשר עשה. דברים כאלה תימה לצדיק כמותו. ועוד אני מקשה צדקת כזו רבקה אמו איך עשתה הדברים האלה וסבבה לבנה כעניין זה אצל אביו ואצל אחיו על כל פנים יש לנו לדעת אמתת העניינים האלה. ואמרו כי איך הברכה לא לקח יעקב ממנו זולתי כי יעקב היה בכור וטיפה הראשונה היה ולפי' יצא באחרונה והאחרון בראשונה ומפני שהוא היה הבכור יצא* לקחת ממנו את שלו.
- 25 וכבר ידעת כי סוד עשו הרשע הוא רשע המכחיר את הצדיק כגון העורלה שהיא הסובבת אותו וכעניין זה סבת הסבות להפרש העורלה מן הברית בסבת אותה האכילה. כיון שראה שעשו תאב במטעמיו של יעקב אמ' יעקב אם זה יעשה רצונו ויפרש עצמו מן הבכורה בשביל האכילה אשר לו אני בסוח שאעשה כן לסוד העורלה אשר למעלה כמעט שיקנה* ממנה מלמטה שיתנו להביא* הרי יתפרש מן הברית ויהפך לעשות עצמו

- 1 עבד ולא יעמוד במעלתו.
- ועוד יש לך לשאול על עניין צדיק ורע לו ורשע וטוב לו. וזה העניין הוא סוד גדול ומפלא בעניין היבוס.
- וכבר ידעת כי סוד היבוס | הוא בלכת האדם לבית עד ע"ב
- 5 עולמו ואין לו זרע להזכיר שמו הכרת תכרת הנפש ההיא וגדל מכאובה ועונה בה ונדחה מעל יי ובגורל הצדיקים לא יבא ובעוד יומם שמשו יבא ואין לו חלק במעלות הקדושות ובסוד נורא תהלות ויושב בחוף ונכרת דמותו לאין נכונות מהתמונות הכלולות* כל התמונות. ועל כן עניין הסוד המיוחד על דרך הנכון הזה בהיותו נפטר לבית עולמו ואחיו חי נשאר כדי
- 10 לקיים שמו וילך אל הכלי אשר הניח בסוד המעשה כי הוא סוד הכסא לנוח בו שבט הרשע אשר נכרת תמונתו ולהושיבו אל מעונתו למען לא תכרת בהכרת עולמית כל הימים ולא יאבד לעולמים. והנה כי בהתחבר אחיו הדואג והשומם על אחיהו ובא אל מעונתו הנה גם היא תדאג ותשום בראות אח בעלה בא אליה האהלה והוא גם הוא בהתחברו עמה יזכור לאחיהו וידאג
- 15 עליו ויכון רוחו אליו ושניהם כאחד אליו יהיחדו והאבירה אשר תמצא כי נועדו. והסוד כעניין סוד אומרו אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף. וסמך בסוד אומרו עליו פרא למוד מדבר באות נפשה שאפה רוח וכו'. והכל הוא בסוד ידוע בהתכונם במחשבתם כי היא התועלת הידועה למצא את האבדה אשר נאבדה.
- 20 ואמנם יש לך לדעת כי כל העניינים נמשכים לעולם מין במינו והתבונן כי המשכת הרוח הוא במינו בסוד רוח להמשיך רוח ברוח. ועל כן התועלת בהיותו הוא ית' אב רחמן ומנהיג הכל במדת חסד וצוה לעשות חסד עם המת הנאסף ואין איש מאסף אותו הביתה. ובא אחיהו ואשתו ועושיין עמו חסד ואוספים אותו ולא ישב לחוף. והנה הסוד באומרו ולא יכרת שם המת מעם אחיו ומשער מקומו לא היה העניין להוליד בן ולקרוא אותו בשם המת. אבל העניין אינו על זה הדרך והוא ית' לא צוה על העניין הזה. אבל הסוד הוא בהיותו ית' צוה לעשות חסד עם החיים ועם המתים בכמה פנים והחסד גדול כמו שאמרנו הה"ד לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה הבן ותשכל זה הפסוק כי זה החסד הגדול שעושה
- 30 אחיו של המת ואשתו שהניה והסוד כפי אשר אמרנו.
- דע אחי ישמרך האל כי ידיעת עניין זה היא ידיעה עליונה אשר ראוי למשכיל להכריח שכלו ומחשבתו בידיעתה וזה כי הסבה הראשונה

- 1 כי יאצל אצילות הנקרא אין כ"ע אויר קדמון והאצילות ההוא המיוחד בהתעלותו בעצם מהותו תתגלה ממנו ספי' החכמה וזהו החכמה מאין תמצא. ובצייר החכמה אצילותה המצטייר מעצם מהותה תתגלה ספי' הבינה. ואל זה רומז אי זה מקום בינה. ושלושת הספי' הללו הם כנשמה לנשמות ר"ל עה ע"א לשאר הספי'. ועל כן תצטרך לבחינת שכלך לערוך שלש על שלש והוא ערך המספר על מספרו לא על זולתו והם השע ובהתחבר העשירית שהיא הכלה הכלולה מהכל יעלה עשר ועל זה אמרו עשר ולא תשע ולא אחד עשר.
- 5 ואצ"ל סוד שלש שמות המורכבים כאחד בהיות בעלי הקבלה משתמשיין בהם בכוונת התפלות. ושלושת אלו השמות הם יהוה הוא הנמצא באחדות השוה בתכלית האפשרות מתעלה מן הכל ומאצל בכל הוא השם המורה על קדמותו ית' וית' ומכא השם המיוחד נתקנה כח ראשון מצוי נאצל באמיתת הקדמון ונקרא אהיה כל הכוחות כלולים בו כולם ועץ החיים ועץ הדעת ותחתיו מתפלגין המרכבות התחתונות. וכח זה הנאצל בשם אהיה תשוקתו וממשכתו אצל עי' העי' והוא דבק בו והוא כדמיון כסא לבורא
- 15 ית' וית'. ואחר שידעת הנאצל מאמיתת המאציל בסוד אלו השני שמות דע כי יש עוד שם אחד נקרא תמיד כנוי השם הגדול והנורא ית' והוא השם שאותיותיו אדני. וצא"ל כי זה השם שהוא אדני הוא כדמיון פשר מעיד ומורה המשכת השם העליון הנאצל באהיה כדרך זה. אל"ף ראשונה שבשם אדני מעידה על אהיה. יו"ד אחרונה מעידה על תכלית אהיה שהוא סוף כל התכליות והיא סבת הכל הוא השם יהוה ית' וית'. וכבר ידעת כי צירוף השם המיוחד בשמושו הוא סוד ירושלם והוא משולשת ד"ן מרובעות*
- 20 כמו שכבר קבלת מה שתצטרך לדעת. כי אהיה שהוא ד"ן כי שמי בקרבנו. כל' שפע המציאות האמיתית במה שאהיה תתקיים ואם כן סוד ד"נ שבאדני מעיד על דבוק הנאצל במאציל וגודל התשוקה. וסוד א' של אהיה יו"ד יהוה נמצא אדני כדמיון פרשה* לשני שמות ההויה ומעיד ומורה על כח השם המיוחד בתוך הנאצל ממנו הה"ד ונשגב יי לבדו ביום ההוא.
- 25 ולפי' המתכוין בתפלה צריך לדעת מהו כורע בברוך של אהיה ומהו זוקף בשם שהוא אהיה יהוה והסוד ברוך אתה אדני המעיד כל האצילות מהראש ועד הסוף בסוד א' אהיה יו"ד יהוה וזהו סוד אתה מאל"ף ועד תי"ו והוא פרשה באמצע ועל אותה הה"א נמשכת ההויה וקיום מאת השם ונעשית ברכה מקבלת שפע ולפי' יהוה יותר אהיה אדני כנגד יו"ד יהוה
- 30

- 1 ואז תתיחד הנפש בהדבקה ביחיד האמיתי וישארו כל הנאצלים למטה בהיותו מתכוין עליו השם ואצילותו עליהם ואזי יתבונן הזה נאצל וזה מאציל ולא יקצץ בנטיעות ונמצאת הנפש פנויה מכל הנבראים ודבוקה בשם הגדול מהם הה"ד ובו תדבקון. ועל זה המכוין הכונה הזאת | תפלתו עה ע"ב
- 5 מקובלת בהיותך נעשה בדמיון מרכבה לשם הגדול אחר היותך מסיר כל האמצעים ומשים אותם ספילה לו בסוד השם המורכב מסוד יהוה אהיה אדני ותכוין בהם בהיותך אומ' ברוך אתה יהוה כי הכל אחד ואז תיחד כל הכוחות באחד ויתחברו הענפים ולא תמצא מעכב על תפילתך שכבר תקנת את כולם ותלית אותם על השורש ונמצאו כולם עמך בהתיחדם עם דבקות נפשך בשם ית' ואז תמצא בשעת התפלה כמו שכללת סבת הכל וזהו סוד יי אלהינו יי אחד פי' בהיותך מיחד כל הכוחות ועושה מהם קשר אחד.
- 15 ר' שמעון פתח* השמים מספרים כבוד אל וכו'. כבר ידעת כי השמים הוא הקו האמצעי הנקרא שמים הה"ד ואתה תשמע השמים. אבל על דרך הפנימי העליון כי החיצון גלוי וידוע לכל בתחלת מחשבה שכוונתו לשמים המורגשים ולשמש המורגש. וגם הר"ם ברמז"ל כבר הביא ראייה בספרו הנזכר מפסוקי' אלו שהגלגלים בעלי נפש ודיעה מכירים את בוראם ומשתוקקים למניעם תנועתם הסיבובית מה שאין צורך עתה להאריך בו והוא האמת. אלא כוונתנו בזה גבוהה מכוונתו כגבוה שמים על הארץ.
- 20 ואל יחשבגי השומע כי אני כמגביה עצמי ולא יחשבני ומדבר עתק אין זה כי אם כצמצום שכן ארז"ל כחלל שבין הארץ לרקיע כך בין הרקיע למים עליונים. ויש גורסין בין רקיע לכסא הכבוד. ועוד שיש כסא למעלה מכסא וכבוד למעלה מכבוד. אבל המשכילים מקבלי האמת מפי יודעיה ידעו ויאמנו כי דברי אלה נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת. ואין לחוש מאיש שוגה ומפתי אם אותם אחרי גו ישלך. הלא דבריי יסיבו עם הישר הולך אע"פ שאנחנו מודים לרב ז"ל בקצת דברים ממה שכתב באותו פרק בעניין הגלגלים והתחלתם ובפרק אחר במספרם. ואין אני גוזר ומקיים שדוד ע"ה נתכוון לכוונתו במזמור זה חלילה לי אמנם כדי לגלות אליך את לבי עתה באתי ליישב פסוקי המזמור על נתיבות דרכי החכמה הנעלמה כפי אשר תשיג ידי ושכלי הקצר.
- 30 בא וראה בשעה שהיה משבח ומזמר היה מעלה מחשבתו למעלה ממה שנפל בחלקו כדי להמשיך הברכה לחלקו ולנחלתו הה"ד משוך

- 1 חסדך ליודעך וכו'. ואצ"ל כי ברוב דבריו היה מתכוין דוד ע"ה אל החסד באומרו הושיעני כחסדך. וכתי' אלהים ברב חסדך ענני. וכיוצא בהם רבים והנצח מענפי החסד הוא באומרו נעימות בימינך נצח. ועל כן הוא פותח בתחילת רוב דבריו למנצח. וא"ת שהוא מל' נצוח יהיה מחלקי התוקף והגבורה. ובמדרשו | של ר' נחוניא בן הקנה סוף עו ע"א
- 5 השכינה הוי ג"כ נצח. והיינו לנצח נצחים תרי וכו'. והיא היא של מדתו של דוד ע"ה זהו כוחו והוא תהלתו והוא אלהיו כאומרו תהלה לדוד איוממך אלהי המלך וכו'. עליה נאמ' אבן מאסו הבונים. וסמך ליה מאת יי היתה זאת וכו'. וסוד גדול נגנו בזאת דכתי' זאת היתה לי וכו'. בזאת אני בוסח. וכתי' בתורה בזאת יבוא אהרן. וזאת התרומה. וזאת הברכה. וזאת אשר דבר להם אביהם. ובנביאים ובחזונו נא בזאת. ואענה את זרע דוד למען זאת. ורבים אחרים בתורה ובנביאים שסודם גלוי למשכילים. ובמדרש ויקרא רבא ארז"ל על פסו' בזאת יבוא אהרן אל הקודש. ד' יודך פתר קריה בכהן גדול בכניסתו לבית קדשי הקדשים חבלות חבילות של מצות יש בידו. בזכות התורה וזאת התורה. בזכות המילה זאת בריתי אשר תשמרו. בזכות שבת אשרי אנוש יעשה זאת. שומר שבת וכו'. בזכות ירושלם זאת ירושלם בתוך הגוים שמחיה.
- 15 וראיתי לקצת המפרשים נותנין חלוק גדול בין מזמור לדוד ובין לדוד מזמור. והעולה מדבריהם כי כשהוא אומ' מזמור לדוד מתכוין להמשיך רוח הקודש אליו וכשהוא אומ' לדוד מזמור שכבר שרתה עליו השכינה ומכאן ואילך מדבר ברוח הקודש. ואני בעניי לא זכיתי להבין ההפרש הזה שביניהם מדברי המפרשים והזכרתיו אולי ירגיש בהם המבין מדעתו יותר ממני.
- 20 השמים בה"א הידיעה פי' השמים הידועים ורמז למה שארז"ל בהבראם בה"א בראם. וכן קדמו להם חמש הויות רוחניות. ובבראשית רבא א"ר יהושע בן קרחה בהבראם באברהם. בזכות אברהם בראם. והוא הוא מה שאמ' דוד ע"ה אמרחי עולם חסד יבנה. וכתי' יי בהשמים חסדך בתוספת ה"א מה שאין כן בכל המקרא. וכתי' סביב סביב כחלונות. ובמדרש סיני רבא ובפסיקתא כחלונות אין כתי' אלא כהחלונות מקסינות היו מבפנים ודחבות מבחוץ כדי שיהיו מוציאים אורה לעולם. והוא סעם בה"א בראם רמז לה"א ראשונה ואם נאמ' ה"א אחרונה והיא השמים שמים ממש והארץ הארץ ממש שכן ארז"ל שהעולם הזה גברא בה"א והעולם הבא גברא ביו"ד.
- 30

1 וקבלתי כי ה"א בהבראם מאותיות קטנות לסוד נשנב ונפלא ומה שאמרו
מי כהחכם רמז אל החכמה העליונה. ובמדרש מי כהחכם זהו הקב"ה רכתי'
יי בחכמה יסד ארץ וכו'. ומי יודע פשר דבר. שפרש תורה לישראל.
חכמת אדם תאיר פניו זה הב"ה. וטעם השמים לפי הכוונה הראשונה לשמים
הראשונים שהם השמים העליונים. וגבוה מעל גבוה שומר וכו'. כאומרו
5 השמים ושמי השמים. ועליהם נאמר | העידותי בכם היום את עו ע"ב
השמים ואת הארץ. ועליהם נאמ' האזינו השמים ואדברה וכו'. ועליהם אמ'
הנביא ע"ה השמים כסאי. ועליהם נאמ' ואתה תשמע השמים. והם כסא
הכבוד. והם המאירים לארץ ולדרים עליה ברחמים. ועליהם ארז"ל אין
דבר רע יורד מן השמים שנא' לא יגורך רע. והוא האור הגנוז והם אספקלריא
10 המאירה משם היתה נבואתו של משה ר' ע"ה ועל כן נאמ' עליו בתפלה כליל
תפ' בראשו נתתה. אבל שאר הנביאים מתוך אספקלריא שאינה מאירה שהיא
הארץ הראשונה והם נמשלים לשמש במזמור זה וזולתו לפי שהשמש משפיע
אורה על הירח ועל הכוכבים והם מאירים בסבתו אורה על מה שבטבעם
15 הראשון. וארז"ל זקינים שבאותו הדור היו אומ' פני משה כפני חמה.
פני יהושע כפני לבנה. והוא טוב תואר שהרי ליהושע נאמ' אני שר צבא
יי עתה באתי וכו'. ועוד יתבאר במקום אשר הכינותי. והם תורת יי תמימה
פי' תורה שבכתב. והתבונן באומרו תמימה כי לכך נקרא יעקב אבי' ע"ה
איש תם לפי שהיה יושב אהלים לעסוק בתורה. וכתי' תורת אמת היתה
20 בפיהו. והיא האמת המוחלטת שעליה כתי' תתן אמת ליעקב וכו'. וכתי'
ראש דברך אמת. וכתי' בדבר יי שמים נעשו. היא היא תפ' ישראל. וכתי'
כי תפ' עוזמו אתה. והיא נמשכת מן הימין שהוא מן הדרום לפי שעיקר
הימין ושורשה הוא חסד ועל ענין זה נאמ' וימיני טפחה שמים. ומה שאמ'
מוליך לימין משה זרוע תפארתו. היא התפ' ^{שהיא} מדרגת משה הה"ר לבשי עוז
25 וכו'. ואצ"ל כי הזרוע מיוחסת לחסד * לא התפ' לזרוע שהרי לא נאמ'
תפארת זרועו כי התפ' עיקר הה"ד לך יי הגדולה והגבורה והתפ' והנצח
וההוד כי כל בשמים וכו'. וארז"ל ימינו זו תורה וזרוע עוזו אלו התפלין
הה"ד שימני כחותם על לבך כחותם על זרועיך וכו'. נשלם.

פרש' בהעלותך את*. ושנינו מהו להדליק בשמן שריפה בשבת. כך שנו
רבו' ז"ל אין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב מפני כבוד השבת וחכמים
30 מתירין בכל השמנים. בשמן שומשמן בשמן אגוזים וכו'. ר' טרפון

1 אומ' אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד.
אמ' להם הב"ה הו' זהירין להדליק את הנרות לשמ' ואני
מאיר לכם אורה גדולה לעתיד לבא. הה"ד קומי אורי כי בא אורך וכו'
וכתי' כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יזרח יי וכבודו
5 עליך יראה. וכתי' והלכו גוים לאורך ומלכים לנגה זרחה.
אמ' הב"ה לישראל אם הזהרתם | להיות מדליקין עז ע"א
לפני אף אני משמר נפשותיכם מכל דבר רע שנמשלו נפשותיכם לנר
שנא' נר יי נשמת אדם חופש כל חדרי בטן.
אמרו ישראל שלח אורך ואמתך המה ינחוני ביאיוני אל הר
קדשך ואל משכנותיך. גדול אור של הב"ה. החמה והלבנה מאירין לעולם
10 מאירין מן זקוקי אור של מעלן חוספין שנא' לאור חציך יהלכו לנגה ברק
הניתך. גדול האור של מעלן שלא ניתן ממנו לכל הבריות אלא אחד ממאה
שנא' ידע מה בחשוכא ונהורא עימיה שרי. לפי' עשיית חמה ולבנה
שיאירו לפניך שנא' ויתן אותם אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ.
15 כשחבר בית המקדש נגנזה המנורה. וזו אחד מחמשה דברים
שנגנזו הארון והמנורה והאש ורוח הקודש והכרובים. וכשישוב הב"ה
ברחמיו ויבנה ביתו והיכלו הוא מחזירך במקומן ומשמח את ירושלים. מנין
שכך כתי' ישושם מדבר וציה ותגיל ערבה ותפרח כחבצלה.
בא וראה אילן של חיים אחוז מאילן של מות* והוא השמש
שמאיר לכל ואורו מתחיל מראש ומתפשט בגוף האילן בדרך מישור שני
20 צדדים אחוזים אחד לצפון ואחד לדרום. אחד לימין ואחד לשמאל. והם
בשעה שהשמש מאיר מאותו הגוף של האילן ונתחזק לזרוע הימין ומאיר
בחוזקו ומחוזקו מאיר השמאל ונכלל באורו והוא כחתן יוצא מחופתו.
מהו חופתו זהו עט' שעטרתה לו אמו. יוצא מחופתו זהו ראש של כל המאור
25 כדאמ' בפסוק אחריו מקצה השמים מוצאו. זהו שכינה* של כל שהוא
מקצה השמים ומיד יוצא כחתן ממש. כיוצא לפגוע על כלתו אהבת נפשו
ופורש זרועיו עליה ומקבלה כדא' והוא כחתן וכו'. הולך השמש ומתפשט
לנבי מערב דכתי' שמאלו תחת לראשי וא"כ שהוא צד דרום דכתי' וימינו
תחבקיני. מיד ישיש כגבור לרוץ אורח. להאיר הירח.
30 ר' אבא אמ' נחלת התורה ודאי כך הוא ומדרגה זו ששית
נותן שכר התורה ומנחיל לכנסת ישראל נחלת הלובן לתכלת. ועל זה שנינו
משיכיר בין תכלת ללבן. משעה שמכירין הטונים שהרי מיד בקר הוא

- 1 והלובן בא לעולם שהתכלת עבר ועל זה כל המלחמות של המלך וכל כלי זיין של המלך בידה נפקדים.
- ושנינו כמה נימין היו באותו כנור שהיו הלויים מנגיין בו כך שנו רז"ל ר' אומ' שבעה גימין היו באותו כנור שנא' שובע שמחות את פניך נעיונות בימנך נצח. אל תקרי שובע אלא שבע שמחות. וכן דוד אמ' שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך. ולימות המשיח נעשית שמונה שכן דוד אמ' בניגון למנצח בנגינות על השמינית. ולעמיד לבא נעשית | עשר שנא' אלהים שיר חדש אשירה לך בנבל עשור אמרה עז ע"ב לך. ומי התקין להם שמואל ודוד שנא' המה יסד דוד ושמואל באמונתם. והם העמידו חלוקי השיר והיו הלויים עומדים על הדוכן ומזמרים לפני מי שאמ' והיה העולם.
- אמ' הקב"ה למשה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. אמ' משה הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך. ואומ' הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם יי. ואומ' השמים כסאי והארץ הדרום רגלי וכו'. ואנו יכולין לעשות לו מקדש. אמ' לו הקב"ה למשה משה איני מבקש לפי כוחי אלא לפי כוחך. ואת המשכן תעשה עשר ידיעות וכו'.
- כבוד. מילת כבוד נאמרה על עניינים רבים גם על דעת בעלי הקבלה. ואולם ביחוד רמז אל הכבוד העליון הכולל כל ההיות העליונות ועליו נאמ' הראיני נא את כבודך. וזהו רמז אל כבוד שנא' עליו וכבוד יי מלא את המשכן. וברוך כבוד יי ממקומו. ורבים זולתם. אל הוא מדת החזק מדת הפחד פי' הגבורה כמו שכת' יש לאל ידי. ואולם בתוספת אות מהשם הוא מדת הרחמנות כאומרו אלי אלי למה עזבתני. וזהו שכת' זה אלי ואנוהו וכו'. ובמכילתא דר' שמעון בן יוחאי כתי' זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארוממנהו. פי' עמי נוהג במדת רחמים ועם אבותי נוהג במדת הדין. והוא כאלו הזכיר שם בן ד' אותיות כי השם הגדול הוא עושה גדולות לאין חקר ונפלאות עד אין מספר. וזהו סוד וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי יי לא נודעתי להם. שלא נתפרסמו הנסים והנפלאות אלא על ידי משה רבי' ע"ה שהיתה נבואתו מתוך אספקלריא מאירה ובה יעשה לעין כל אותות ומופתים משנים הסבעים כענין שכת' מלפני אלוה יעקב ההופכי הצור אגם מים הלמיש למעינו מים.
- ומעשה ידי וכו' רמז אל ההיות האחרונות הנקראות גופניות ואע"פ שגם הם הראשונות ארוחניות פשוטה והכל אחד. כי קצב אחד ומדה

- 1 אחת לכלהנה ונקראות גופניות לפעולתם בגופים וכיון שזכר מעשה איפשר ליחסו אלא לידים ואע"פ שהיא דומות לעניין אחר כאשר נזכר בע"ה והואיל ואמ' ומעשה ידיה שהוא נופל על הדברים הגשמיים. ואמר מגיד שהוא דבר מורגש נחתך בלשון ובשפתים. ואמ' רקיע ג"כ שהוא נראה בקרוב מן הגשמות יותר מן השמים. ואע"פ ששמים ורקיע בענין זה דבר אחד הוא דומז. ואין זה הרקיע המבדיל בין מים למים כי אותו רקיע הוא סיפה אמצעית שהוגלדה בחכמה ועל כן היא מתוארת ביו"ד. ועל זה ארז"ל אין בין מים עליונים למים | התחתונים אלא כמלוא נימא. עה ע"א ולפי שאמ' בן זומא אין בין מים עליונים למים תחתונים אלא כשתים או שלש אצבעות אמרו עליו עדיין בן זומא מבחוץ. והוא הנכון כי ביום השני נאמ' יהי רקיע בתוך המים. אם כן מי יוכל לשער הנקודה המבדלת בין סוף יום ראשון לתחלת יום שני וכן בין מים למים. ועל זה אמ' החכם אמ' ד' אחא בר יעקב כמלוא נימא ואין אחד מהם הולק על חבריו. אלא שכל אחד נתכוון להפליג בדקות הדבקות והאחדות. ועל כן אמ' דוד ע"ה בים דרכך וכו'. והרקיע שעליו אמ' הנביא ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרן הנורא. הוא על גבי שבעה רקיעים. וארז"ל ויעש אלהים את הרקיע. וזהו אחד מן המקראות שהרעיש בן זומא את העולם. ובמדרשו של ר' נחוניא בן הקנה שאלו תלמידיו את ר' ברכיה נרצה דברינו לפניך. לא נתן להם רשות וכו'. עד יום אחד בדק אותם אמ' להם השמיעוני חכמתכם. פתחו ואמרו בראשית. וא"כ אמרו ורוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי. פלג אלהים מלא מים. מאי פלג אלהים מלא מים. כך למדתנו רבי' שנצל הב"ה מימי בראשית וחלקם ונתן חצים ברקיע וחצים באוקיאנוס הה"ד פלג אלהים מלא מים. ועל ידם אדם למד תורה דכתי' הוי כל צמא לכו למים. ובפרקי ר' אליעזר אומר זה הרקיע שעל ראשי החיות שנא' ודמות על ראשי החיה רקיע. והחיה היא החיה שאמ' עליה ז"ל היה אחת יש ברקיע ששמה ישראל. וראשי החיה שבמרכבה העליונה הם זרועות עולם ועל כן נאמ' ראשי החיה ולא ראשי החיות. ואולי הם הכתרים הפנימיים שהם ראשת כל בכורי בל. והרקיע אשר על ראשם כ"ע שבהם. ושם דרך אחרת מעמידין בה המים העליונים והתחתונים. והרקיע והחיה בשולי הכסא המתנשא המלאים את ההיכל וזהו ענין נעלם. ואם לקחת שמץ מנהו הביאותיו אל בית האוצר למען לא תגע בו יד כי היא פליאה ונשגבה ארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם. וכבר ידעת טעם גשיאות

1 כפים כי יד ימין נבונה מיד שמאל. וארז"ל למי נושאין כפים. אמ' ליה לרום השמים. מנ' לן דכתי' רום ידיהו נשא והסוד נרמז בתוספת הה"א. ואמ' דוד ע"ה ואשא כפי אל מצותיך אשר אהבתי. רמז לעשרת הדברות שהם המצות הכתובות בשני הלוחות חמש כנגד חמש. ובמשה נאמ' ויהי ידיו אמונה. לא נאמ' ויהיו ידיו אמונות אלא ויהי ידיו אמונה ליחד הידים ולהמשיך אצילות עשר אצבעות אל האמונה אז גבר ישראל. ואולי רמז ג"כ לעשר גלגלים שכנגד עשרה מאמרות שבהם | נברא העולם הרשומות ע"ה ע"ה בשם של ד' אותיות שהוא יהוה. וטעם מגיד ממשיך כי בכוחו הגדול ובברכה הנמשכת ממנו היא היד החזקה מוציאה הדברים לידי מעשה מורגש בין לטוב בין לרע. והוא האמצעי בין מעלה ומטה סוף העליונים ותחלה ליסוד התחתונים. וענין היד הגדולה שראו על הים היתה כלולה בחסד להציל את ישראל ולהטביע את המצריים. לכן כתי' ובני ישראל יוצאים ביד רמה. וכן אמ' דוד ע"ה אתה ידך גוים הורשת וכו' ותשלחם לישראל כמו תשלח קציריה עד ים. וכן אמ' דוד ע"ה גפן ממצרים חטיע וכו'. הנה היד המגרשת היא הנוטעת ועל כן נקראת היד הגדולה כי שם הראה את כבודו ואת גודלו. ובפרק הדואה במחניחא תאנא בשם ר' עקיבא לך יי הגדולה זו קדיצת ים סוף. ובבראשית' דבא ויעש אברהם משתה נדול. ר' יהודה בר סימון אמ' התורה היתה מסיילת שם. ר' יהודה בשם ר' יוסי בר חנינא אמ' גדול העולמים היה שם הה"ד כי ישוב יי לשוש עליך לטוב כאשר שש על אבותיך. ובמבילתא דר' שמעון בן יוהאי להראות את עבדך את גדלך. זהו בניין אב לכל גדלך שבתורה. ואת ידך החזקה אלו עשר המכות שהביא הב"ה על המצרים במצרים שנא' בהם נטה את ידך וכו'.

יום ליום. ידוע כי הספי' הם נקראות ימסם ונקראות מאמרות השלש הראשונות אין שם יום נרמז בהם. אבל הששה מהם כנגד ימי בראשית שבהם יצאו כל הדברים מן הכח אל הפועל העליונים וכנגדם בתחתונים. והשביעי שבת ליי כי בו שבת מכל מלאכתו שהרי מן הששי ואילך לא נתפשטו הכוחות להוסיף ענין ולא לבדא חדשה. וטעם וביום השביעי שבת וינפש. יכול אף מן הדין ח"ל וינפש מגיד שאין הדין בטל מלפניו לעולם הה"ד צדק ומשפט וכו'. ומספר ימי השבוע בעניין הזה אינן כסדר הידוע ולכן אמד מונה שבעה ושובת לפי שכל אחד נקרא שביעי לעניין. וארז"ל נובלת העולם הבא שבת וזהו סוד את שבתותי חשמורו שתי שבתות אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור. שכן כתי' איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי חשמורו.

30

1 אח זה לעומת זה עשה חאלהים. ובבראשית דבא בכל מקום מקדים כבוד אב' לאם וכאן הוא אומ' איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי חשמורו. מגיד ששניהם שקולין זה בזה. וזהו סוד אב אחד לכולנו ואל אחד בראנו. בא וראה היכל הקודש מקום שבעלי תשובה עומדים שם. והוא טעם השביעית שהוא זכר לשבת דכתי' ושבתה הארץ שבת ליי. והוא סוד שיתא אלפי שנין הוי עלמא וחד חרוב. ועוד בהגדה של שמעון התימני את ר' זעירא שמעתי עליך שאתה בקי בחדרי תורה שאילה אחת אנכי שואל לך. אמ' לו כמה שני העולם. א"ל שש אלפים. אמ' לו מניין לך. | א"ל עט ע"ה מפ" האותיות א' אחד וכו'. א"ל מן האותיות יש לך ולא ממקום אחר. א"ל משמות שבעה רקיעים ושמות שבעה ארצות וכו' כדאיאת התם. ומה שאמרו שהיה בונה עולמות ומחריבן הוא ענין נסתר בסתר המדרגה השלישית בבתי גוואי אחרי הפרוכת המסך הששי והוא נעלם מעיני כל בריא ולא ישלוט בו עין ואין רואה ואין יודע. ואין מבין הסבה כי הוא מכלל הדברים שאמרו בהן שתוק כך עלה במחשבה. אמנם המקובלים הקדושים אשר לא יבצר מהם מזמות קבלו סדר העולמות ויקראו להם שמות. גם רז"ל רמזו לסוד סדרי שמותם וסודם בפסוק אשר קמטו ולא עת נהר יוצק יסודם. והשער הזה יהיה סגור.

ישת חשך סתרו. והטעם לפי שהחכמה שז"א אור נמצאת מאין שהוא העדר האור דכתי' והחכמה מאין תמצא. ואין זה דרך שאלה אלא להודיע מקום מוצאה. וכן מה שאמ' אי זה מקום בינה ר"ל האל"ף שהיא ראש הכתרים ותחלת כל האותיות והיו"ד שהיא החכמה זה מקום בינה והיא יו"ד שבשם ושנייה לה בינה. ובמדרשו של ר' נחוניא בן הקנה אמ' ר' אמורא מאי דכתי' יי איש מלחמה יי שמו. אמ' ליה רב רחמאי לא תבעי ליה מלחא פשיטא שמעלי ואנא אמלכינך. משל למלך שהיו לו ד' דירות נאות ושם לכל אחת ואחת שם וזו טובה מזו. אתן זו לבני ששמה אל"ף גם זו טובה ששמה יו"ד וגם זו טובה ששמה שי"ן. מה עשה אספס כולם ועשה מהם בית אחד. א"ל תסתום דבריך. א"ל בני אל"ף ראש יו"ד שיני לו שי"ן כולל כל העולם מפני שכתו' בו תשובה. ע"כ לש' המדרש וישמע חכם ויוסף לקח.

וקבלתי בצורות הנקודות והאותיות דברים עמוקים ודיעות פנימיות מורות על הכתרים הפנימיים בצורתם. והנקודות ג"כ מעידות עליהם בכוננתם ורומזות עוד על הנבדלים הנאצלים מהם בשמותם איש

30

- 1 על דגלו באותות מעידים על פעולתם ומודיעים מקום אצילותם. ואל יקשה מאמרי הקודם שהנקודות כנשמה לאותיות כי כן הדבר ואין דברי סותרים זה את זה שאי אפשר להשיג כח האותיות אלא על ידי הנקודות לפי שהאותיות פנימיות נעלמות יושבות על מלאה שוקטות. ועל ידי כח הנקודות תנועתן והם גופן מרכבותן ובהם נראה כח פעולתן והם ככלי ארמנות*.
- 5 בא וראה שהנקודות לעולם למטה מן האותיות ואם אין השורק למטה אינו גם למעלה. ולעולם נגרר אחרי הוא"ו שהיא עמוד האמצעי והנה גם הוא באמצע. אמנם נקודה אחת קטנה דקה מן הדקות נעלמת עליונה היא עלתה על כולנה הוא חזיון לאיש משכיל להורות על יחיד |
- 10 אחד ומיוחד ממציא את כולם נשגב מכל מחשבה. ומכל רעיון נעלם ע"ב עליון על כל העליונים. הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים. סבת כל נעלם ראש כל תחלה קץ לכל תכלה ומרומם על כל ברכה ותהלה. וא"ת בלבך. והלא התאגין למעלה מן האותיות ידוע תדע כי אע"פ שהם למעלה אין מעלתן כמעלת האותיות אבל הם כעס' על ראש המלך מטכסי המלכות וספלה היא למלך. ומכל קקום התאגין דברים נפלאים חיצונים רומזים למציאות רוחניים עליונים. ובשם הרב ר' אלחנן מקותיל* ראינו כת' וזהו לשונו מסורת בידנו מזקינים קדמונים כי הנקודה עולם התנועה המעורר עולם האותיות כמלך המעורר עם גדוליו וחילולתיו והכתרים הם סימני המלכים המוכתרים בכתרי המלכות. עד כאן לשונו.
- 20 ארז"ל ויקראו בספר תורת האלהים. זהו מקרא. מפרש אלו הם דברים עמוקים וארוכים אחר סוד האותיות והנקודות נמשכים. ראה גם ראה כי כולם כנושאי כלי קרב ומוכנים למלחמה ערוכה בחגיגה וכידון ובקשת דרוכה. קצת צורתם זו מזו משונות ותנועתם על דרך הסוד מותקנות מהם מורידים ומהם מעלים מהם מרימים ומהם משפילים מהם דצים ומהם שוכבים מהם נוסעים ומהם חונים מהם רודפים מהם זקופים ומהם כפופים מהם פניהם איש אל אחד פונים ומהם הפכו עורף ולא פנים. ולא מצינו להם בכל פסוקי התורה סדר ידוע ומשמרה סדורה כי האחרון ראשון לפעמים ופעמים הראשון אחרון כסדר הנלחמים פעם נהדף ופעם הודף. אבל אי אפשר להם בלא סדר קבוע לחכמי הלב אשר יגיעו למצא דברי חפץ ודרשו וחקרו ושאלו היטב הם אמרו כי כלם רומזים למערכות צבאות עליונים נעלמים מודיעים את אשר יקרא אתכם באחרית הימים בהיות נכון הר בית יי כאשר בתחלה. כי עתה בעונותינו גברה ועברה רוח קנאה עד בוא עת

- 1 רצון ותזריע אור זרוע לצדיק. אבן הנגרש ממקום חפצו הרובץ תחת משא המקיע* הרביעי ישב בדד וידום עוד ישוב בעזרת זוקף כפופים ויורידו לארץ וישבור עולו מעל צוארו עד יקרא בגרון לגדל שכרו ויתגברו שני הנגרשים על שני המגרשים וינקו שפע ימים מאצילות ימין ושמאל שהם שני טעמים ויזרוק מים סהורים ממהר קץ פדות וקול השופר הולך וחזק לאסוף שלש נקודות הכסף לסגולה אחת ויקבץ פזורי מעלה ומטה מבין העמים. וגם לדעת בעלי התכונה גלגל השמש הוא האמצעי | שבשבעה פ ע"א כוכבי לכת כנגד שבעה קני מנורה שלשה מצדה האחד ושלושה מצדה השני. ארז"ל עשרה גלגלים הם ועשרה מאמרות הם כל גלגל יש לו מאמ' אחד לא שהוא טובב בו אלא שהוא מסבבו. וזה צריך ביאור רחב לסדר ערך י' הגלגלים לעשרת מאמרות כי הוא נאחז בסבכי חכמת התכונה ואין כוונתנו עתה להרחיב פה ולהאריך בו לשון שאין זה מקומו ולפי שגם הם נחלקו בסדרן ובמספרן.
- 15 ולשמש שם אהל בהם. כבר זכרנו כי השמים האלו נמשלו לשמש לתוקף אורם ונוגה זרחם. כי שמש ומגן יי צבאות הוא הוא שמש צדקה ומרפא. ולא עוד אלא שגם אור השמש המורגש הוא מכח אותו האור הבהיר העליון הצח והמצוחצח שעליו נאמ' עוטה אור כשלמה. וגם בהתחלתו ממנו על ידי אמצעים אם מעט ואם הרבה כי אי אפשר לומר' שהשמש הזאת שהוא נוף מורגש לחוש העין בראות ולחוש המשוש בחוש שתהיה היא מאירה מעצמה ושבחה והתחלתה ממנה ושאין לה התחלה אחרת רוחנית חוץ ממנה ושהיא פועלת מעצמה חלילה חלילה אלא על כל פנים יש לה התחלה אחרת שממנה מקבלת שפע בלי הפסק שהרי אף תנועתה הכרחית הפך הסבעית. וגם כן הארץ הנזכרת מקבלת מן השמים הנזכרים על ידי הצינור האמצעי הנאמ' עליו כי כל בשמים ובארץ.
- 25 ואמרו שם אהל בהם ר"ל שבהם התחלת כל אורה של מטה. וארז"ל נובלת אורה שלמעלה גלגל חמה. וכנגדה נובלת חכמה שלמעלה תורה. הכוונה חכמה האחרונה תורה שבעל פה. ואם נאמ' חכמה ראשונה תהיה תורה שבכתב. ואהל מל' יהילו אורם. וכתי' בהילו נרו עלי ראשי. וגדולה מזו אמרו בעלי הקבלה שהם התחלת מניין השביעית בקצת עניינים אע"פ שהיא הששית כמו שרמזנו למעלה והיא נר אמצעי שבמנורה שממנו ששה קנים וכולם מקשה אחת. ונקודה זו נקראה ראש ועליה נא' ראש דברך אמת. וזהו סוד מה שארז"ל מניין שהב"ה מניח תפלין וכו' ובתפלין

- 1 שבראש ארבע פרשיות כנגד חיות המרכבה העליונה והפרשיות יודיעו עניינם ודוגמתם למעלה ראש. ועל כן הוצרך לכתו' בעניין התפלין פארך חבוש עליך אלו הן התפלין והמשכיל יבין. ואם יש דעות חלוקות במניח בראש זה נאה לדרוש. על זה נא' ראשו כתם פז שהוא פני זקן פ"ז אע"פ שמצאו בו המעתיקים רמז לשדר החכמה. וארז"ל זקן זה שקנה חכמה.
- 5 ומה שאמ' קווצותיו תלהלים שהורות כעורב לפי שמה שלמעלה מן הראש היא אש שחורה ולפי שלא נגש | דניאל אל הערפל אשר פ ע"ב שם האלהים ר"ל מדת הדין של מעלה אמ' ושער רישיה כעמר נקי. וכתיו' קווצותיו תלהלים שחורות וכו'. לא קשיא כאן בישיבה כאן במלחמה שאין נאה בישיבה אלא זקן ואין לך נאה במלחמה אלא בחור עד כאן.
- 10 ובבראשית רבה כתי' ואברהם זקן בא בימים. א"ל הב"ה אני אומנותי גמילות חסדים תפוש אומנותי ולבש לבושי הה"ד ואברהם זקן וכו'. ובמכילתא דר' שמעון בן יוחאי יי איש מלחמה יי שמו. לפי שכשנגלה הקב"ה על הים נראה להם כבחור עושה מלחמה הה"ד יי שמו. נגלה להם בסניני כזקן מלא רחמים שלא ליתן פתחון פה לומ' שתי רשויות יש בשמים אלא יי איש מלחמה יי שמו. ע"כ.
- ומשום תתן על כלה. כי הוא החתן המכהן פאר והמפאיר בית תפארתו שבו הכלה הכלולה בתו של אברהם אבי' ע"ה. ובמדרש ויהי ביום כלת משה להקים את המשכן. כלת כתי'. אמ' ר' לוי ביומא דעלת כלתא לגנוא וכו'. ועוד שם כתי' באתי לגני אחותי כלה. ר' מנחם חתניה דר' אלעזר בשם ר' שמעון בן יוסינא באתי לגן אין כתי' כאן אלא באתי לגני לגנוי למקום שהיה עיקרי מתחלה. ובפסיקתא עוד כתי' ביום חתונתו חתונים היו. וביום שמחה לבו זהו אהל מועד. ראיתי בתרגום ירושלמי ליהודים היתה אורה ושמחה וכו' ליהודאי הות רשותא למעסס באורייתא ולמשר שבתא ומועדיא ולמגור ערלת בשריהון ולאחתא תפלין על ידיהון ועל ראשיהון.
- ועתה התבונן דברי פי חכם דברים דבורים על אופניהם. ועוד יתבאר לך ההג' כי הוא ראש לכל שמחה וסודו הוא אם הבנים השמחה.
- לרוח* אורח הוא אורח חיים שבקש דוד ע"ה לדעת באומרו תודיעני אורח חיים וכו'. וזהו דרך יי לעשות צדקה ומשפט. ואמ' באורח צדקה אהלך בתוך נתיבות משפט. ואמ' שלמה ע"ה עטרת תפא' שיבה בדרך צדקה תמצא. וג"כ בפסוק הזה נרמז רמז מעלות טובות למקום בארבע

- 1 חיבות נפלאות אלו שהם עט' תפ' שיבה צדקה ר"ל שאם יהלך אדם בדרך צדקה ויתנהג באותה מדה כראוי יזכה לעטרת התפא' והשיבה אבל לא לתפ' עצמה שלא זכה לכך אלא רבן של כל הנביאים. ורז"ל אמ' בבראשית רבה על יאמר נא ישראל. ויושב תהלות ישראל. ישראל סבא. ועוד אמרו וידר ישראל נדר וידרץ ישראל אין כתי' כאן אלא וידר ישראל.
- 5 ישראל סבא. ועוד שם נאמ' יצחק נקרא ישראל ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה יעקב ובניו. יעקב נקרא ישראל כתי' לא | יעקב פא ע"א יאמר עוד שמך כי אם ישראל וכו'. אברהם נקרא ישראל. אמ' ר' נתן מלתא עמיקתא הוא ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים. בא ללמד שהאבות הן הן במרכבה. וכן אמז"ל וחקרא את שמו שמואל כי מיי שאלתיו. שמואל שואל מיביעי ליה. אלא חנה סבתא קריא ליה שמואל והמשכיל יבין וידום ליי. ובמדרש תלים כך אמ' דוד ע"ה אם אתה עונה מושב ואם לאו אני קורא.
- איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה. זש"ה מקצה השמים מוצאו. היא החופה הנזכרת שממנה יצא החתן והוא הקצה הראשון תכלית מה שהמחשבה יכולה להגיע אליו כי מה שלמעלה מן החכמה הם מים שאין להם סוף ותכלה והוא נחייב לא ידעו עיט. ולא יגיע אליו שום שכל ואין שום מחשבה והרהור בנופשי' בו. ועוד שיש מחשבה לפנים מן מחשבה על כן נאמ' כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי. וארז"ל מקצה השמים ועד קצה השמים אתה שואל ואי אתה שואל מה למעלה וכו'. ותקופתו על קצותם. וזהו המזל מה שזכרנו למעלה שהוא מסובב ומקיף מראש ועד סוף פעמים נחשב ראשון ופעמים שלישי ופעמים ששי ופעמים אמצעי הכל לפי המקום ולפי העניין המכוון. וארז"ל במדרשו של ר' נחוניא בן הקנה משל למלך שהיו לו שבעה בנים ושם לכל אחד ואחד מקומו אמ' להם שבו זה על גב זה. אמ' התחתון אני לא אשב למטה ולא אתרחק ממך. אמ' להם הריני מסובב ורואה אתכם כל היום והינו דכתי' מלא כל הארץ כבודו. ע"כ. וטעם קצותם שש קצוות מקום הנזכר בספר היצירה השביעי המקיף.
- והאיש אשר הוא סהור ובררך וכו'. ואצ"ל כי עניין הנפשות סודן גדול מאד מאד מי ידעם ועמוק עמוק מי ימצאם. ואזכיר ממנו מעט מהרבה מהנאות לפסוק הזה בלבד ונחלקו בה קצת אנשי הקבלה מקצתם אמרו שיסוד נפש ומכונה מן האלהים אשר נתנה ובהפרדה מן הגוף תשוב

- 1 למקומה אם זכתה במעשה ובחכמה. וקצתם העלו יסודה ומחצבה ער היסוד בה וחשובתה במעלות אשר ירדה למקום אשר ממנו נפרדה אם זכתה לכך. ואחרים גזרו ואמרו שיסודה באמת ובאמונה מיסוד בינה דכתי' ונשמת שדי תבינים. נשמתו של שדי היא תבינס. כתי' רוח אל עשתי ונשמת שרי תחיני. הנה הרוח עושה והנשמה מחייה ותתן עיניך באלו העומקים הנפלאים כי הוא | עיקר גדול שכן כתי' ויפח באפיו נשמת פא ע"ב חיים.
- וארז"ל אי בעו צדיקי ברוא עלמא דהא רבא ברא גברא ושדריה לקמיה דר' זירא. הוה קא משתעי בהדיה ולא אהדר ליה כו' ובבראשי' רבא ויצא יעקב מבאר שבע וכו'. ר' יודן אמ' מבארה של שבועה שלא יעמוד לפני אבימלך ויאמר השבעה לי כמו שנשבע זקינך ונמצאתי משהה בני שבעה דורות. ר' הונא אמ' מבארה של בכורה. אמ' שלא יעמוד עלי עשו ויאמר לי כך היית מרמה ונוטל את בכורתי ונמצאתי מאבד אותה השבועה. ר' ברכיה אמ' בחדש השביעי וכו'. הוה קארי ירחא דשבועה שבו נשבע הב"ה לאברהם אבי' ע"ה ויאמר בי נשבעתי נאם יי כי יען וכו'.
- ונשוב לענין הנפש ונאמ' כי האומרים שהיא מיסוד הבינה גוזרים שתשובתה הרמתה על מכונתה. ובמעשים זכתה כל אחת ואחת לפי מעלתה התקרב אל מקום אצילותיה עד שתגיע לכסא הכבוד העליון שבעליונים על ידי תשובה ומעשים טובים והגונים. כמאמר רז"ל גדולה תשובה שמגיעת עד כסא הכבוד שנא' שובה ישראל עד יי אלהיך וכו'. והוא צרור החיים שנא' עליו והיתה נפש אדוני צרור החיים בצרור החיים את יי אלהיך. אע"פ שכל אחד ואחד מכונה צרור החיים על פי דעתו ולפי כוונתו אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת וגראה בה לרמוז כי התורה היא החכמה תשיב הנפש למקום ואל צור חוצבה בין לדברי מר בין לדברי מר אע"פ שדברי ספר הבהיר מכריעין הדעת האחרונה. ובמכילתא והנכנס היום ככוכבי השמים לרוב. הרי אחס קיימים כיום. מכאן ארז"ל שבע כתות של צדיקים בגן עדן מעלה על מעלה. על כת הראשונה כתי' אך צדיקים יודו לשמך. ועל השנייה כתי' אשרי תבחר ותקרב ישכון חצירך. על השלישית כתי' אשרי יושבי ביתך. ועל הרביעית כתי' יי מי יגור באהליך. ועל החמישית כתי' ומי ישכון בהר קדשך. על הששית כתי' מי יעלה בהר יי. ועל השביעית כתי' ומי יקום במקום קדשו. ובמכילתא אמ' כל קדושיו בידך.

- 1 אלו נפשות של הצדיקים שנתונות עמו באוצר שנא' והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים וכו'. ואמרו המקובלים הקדמונים אשר היו לפנים קבלה בידם מפי ישישים וזקינים אנשים חכמים ובונים מסרוה אבות לבנים ובניהם לבניהם ובניהם לדור אחר כי שלשת אוצרות הם רוחניים נגונים וסתומים חותם בתוך חותם דשתי אותיות חתומים העליון אוצר הנשמות השכליות הה"ד רוח דעת ויראת יי. אוצר השני הוא תפ'. אוצר השלישית היא אוצר הנפשות התורניות כדא' אשר לא נשא לשוא נפשו. נפשו כתי' לסוד | נעלם. שם האוצר השלישי נרשם בפסוק כי נחם יי פב ע"א ציון. הכל בצירוף אותיות אשר חכמים הקדמונים יבינו לצרפם.
- וגם נוכל לפרש במה שארז"ל גדולה תשובה שמגיעת עד כסא הכבוד שהוא על ידי תשובה ממש. כי המיתה ממריקת כמו שארז"ל על ידי התשובה תתמרק הנפש במיתה ותשוב אל אישה הראשון נקיה וטהורה אחרי אשר הוטמאה והלכה והיתה לאיש אחר והיתה מנוחתה כבוד זה הוא שמוכסח לו שהוא בן העולם הבא. על כן וחשב מחשבות בלבתי ידה ממנו נדח על ידי תשובה וסליחה ואז יכלו כל הנשמות שבגוף. ולמה ארז"ל במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים עומדים. וזהו סוד מופלא ומכוסה. כבר רמזנו אותו בענין סוד צדיק ורע לו רשע וטוב לו. ושלמה המ' ע"ה פי' הענין בפסוק מלא בספר קהלת והמשכיל ימצאנו ואיש תבונות ידלנו מבלי שיפסק משיחה למשיחה וחבל לחבל כי אחריתו הבל. הוא סוד המים הנגרים ארצה אשר לא יאספו. ומשם יפרד סוד היבוס הנקרא בניין שהוא דוחה איסור אשת אח. וכבר ארז"ל שהיא מצוה שקיים אותה יהודה בן יעקב ע"ה הה"ד בא אל אשת אחיך וכו'. ובענין בועז נאמ' לנעמי והיה לך למשיב נפש ושם כתי' יולד בן לנעמי לפי שנשאה כלתה אחד מקרובי בעלה הרחוקים שנא' עליו ולנעמי מודע לאישה. כל שכן אלו נשאה אחד מן הקרובים כל שכן וכ"ש אחד מן האחים שהיא מצוה מן התורה באחי האב ולא באחי האם שמשפחת אם אינה קרויה משפחה ולכן אינו דוחה איסור אשת אח לפי שכח הזכר מן הזכר וכה הבן מכח האב ועל כן אשה מזרעת תחלה יולדת זכר. וכן ארז"ל שאביו מזריע לובן ואמו אורם וכן הדין לפי קבלתם מדונמתם. ועל כן נאמ' כרחם אב על בנים רחם יי וכו'. וכתי' כאיש אשר אמו תנחמנו כן אנכי אנהמכם וכו'. ובבראשית רבה כרחם אב על בנים. תני ר' חייא כרחמן שבאבות הה"ד והוא עבר לפנייהם וכו'. ובאחים רמז לזולתם דכתי' כי אנשים

1 אחים אנחנו. וכת' אח לצרה וכו'. וכת' אשר לא אחיך הוא. ועל כן נאמ' קרוב לנו האיש מגואלינו הוא. וראה כי אשת סרים אינה זקוקה ליבם לפי ששמו מחוי עליו הכת' אומ' ואל יאמר הסרים הן אני עץ יבש. וכתב ונתתי להם בביתם ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות.

5 ואונן יוכיח דכתי' ביה וידע אונן כי לא לו יהיה הזרע. מה שלא נאמ' כך בקר. אלא אונן הוא שידע ידיעה ברורה במיתת ער אחיו מפני שהיה אונן עושה מעשה כמו אחיו וימת גם אותו. הוקשו שניהם במיתה ובמעשה. ובאלה הדברים רבה. ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו.

ר' אליעזר אומ' אשר לא בנה ולא עתיד לבנות. ע"כ | ארז"ל פב ע"ב לסוד נעלם בית אחד הוא בונה ואינו בונה שתי בחים ונקרא חלוץ הנעל

10 כי הלץ מהם. והבן כל זה היטב. וביבמות שנינו אמ' ר' יהושע שמעתי שהסרים חולץ וחולצין לאשה ואין לי לפרשה. אמ' ר' עקיבא אני אפרש סרים אדם חולץ וחולצין לאשתו שהיתה לו שעת הכושר. סרים חמה לא חולץ ולא חולצין לאשתו שלא היתה לו שעת הכושר. ועתה

15 תן לבך לכל הדברים אשר דברו שהרי ר' יהושע לא רצה לפרש הסוד ובא ר' עקיבא ופי' הסעם בענין קצר ובוזה נרשם סוד שינוי הכריתות הכתובים בתורה. ונכרתה הנפש ההיא מלפני. ועוד כתי' והאבדתי את הנפש ההיא. והכרתי הנפש ההיא. הכרת תכרת הנפש ההיא. ובמכילתא דר' שמעון בן יוחאי ונכרתה אין הכרתה אלא הפסקה מקרב עמה. והבן

20 כל אלו העניינים מאד.

וביום הקים את המשכן כסה הענן וכו'. כתי' פקודי יי ישרים משמחי לב. הם המצות שנצטוו בהם משה ר' ע"ה פנים אל פנים ופה אל פה. היא תורה שבעל פה. והיא נקראת שמחה הה"ד שובע שמחות את פניו. הם הפנים שנא' בהם לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. ובאלה

25 הדברים רבה ויאמר אסתירה פני מהם וכו' הריני מסלק שכינתי מבינהו וכו'. ובמכילתא דר' שמעון לא יהיה לך אלהים אחרים וכו' על פני אחרים באחרונה נעשו וכן הוא או' חדשים מקרוב באו. ד"א אחרים שמאחרים את הטובה מלבוא לעולם. על פני. מלמד שמביאין אף לעולם. למה נקרא שמם אלהים אחרים. לאחרון שבמעשים. שמי שהוא אחרון במעשים קראן אלוהות. וזהו סוד וכבודי לאחר לא אתן וכו'. וסוד לא תשתחוה לאל אחר. ואלהי נכר הארץ. ולכך ארז"ל אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום.

1 וגם ראיתי לאחד מחכמי הקבלה כי כל דבור מן השמים וכל אמירה מן הארץ. ואומ' אני לפי דעתי אולי יהיה עניין זה במשה ר' ע"ה בלבד הה"ד ויאמר יי אל משה וכו'. וסוד פנים ואחור גדול ונורא מאד עליו ארז"ל במסיכת חגיגה בשלמא מה למעלה ומה למטה מה לאחור אלא מה לפניו מאי דהוה הוה ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרואהו משל למלך בשר ודם שאמ' לעבדיו תבנו לי פלטרין גדולים על האשפה הללו. והלכו ובנו. אין דצונו של מלך שיאמרו לו שם אשפה. ע"כ. ומי שחם על כבוד קונו ישיביל וידום ובמתג ורסן עדין לבלום.

ועניין לב הוא לב השמים הנזכרים למעלה. ארז"ל זה יחנו כל העובר על הפקודים. כל העובר על המצות הנקראים פקודים. והסעם כי הרגום פיקודי יי. פיקודיא דיי ואלו ואלו דברי אלהים חיים. ולפי שהתורה שבעל פה היא בת זוג ללב שהוא צדיק כחמר יפרח אמ' משמחי לב. כל' לב הלולב והוא לב האילן הנטוע בגן. | ודעת פג ע"א הרב ר' משה בר נחמן ז"ל שהלולב כנגד חוט השדרה שהוא קו האמצעי באדם שממנו מתפשטים הענפים לכאן ולכאן. וסוד הלב לא נתן להדרש

15 כי גדולים חקרי לב ופלגי מים לב מלך ביד יי. ובבראשית רבה ויתעצב אל לבו. אמ' ר' ברכיה משל למלך שבנה פלטרין על ידי הדריכל. ראה אותה ולא ערבה לו. על מי לו להתרעם לא על הדריכל הה"ד ויתעצב אל לבו. אמ' ר' אסי משל למלך שעשה סחורה על ידי סרסור והפסיד.

20 על מי לו להתרעם לא על הסרסור הה"ד ויתעצב אל לבו. והמשכיל יתבונן לדרוש ולתור בסוד הדריכל והסרסור. אמ' ר' יודן גדול כוחן של נביאים שהם מדמים את הצורה ליוצרה. כתי' גם בלילה לא שכב לבו מלהביא פורענות על המצריים ביום ופורענות בלילה שנא' ויהי בחצי הלילה ויי הכה כל בכור וכו'. ד"א כי כל ימיו מכאובים אלו הסדומיים. גם בלילה לא שכב לבו. זהו הב"ה מלהביא עליהם פורענות שנא' ויי המסיר על סדום. ובמדרשו של ר' נחוניא בן הקנה אמ' ר' רחמאי כבוד ולב הרי הם אחד ונקרא כבוד על שם פעולת מטה והיינו כבוד השם והיינו לב השמים. והתבונן כי כבוד ולב עולין במספר אחד ועל כן אמ' הרי הם אחד והם שנים ועשרים אותיות ועשרה מאמרות והכל אחד ונכלל בלב. ואולם ראוי להעיר ולעורר כי עניין זה הוא סוד מצות לולב ואתרוג והדס וערבה שהם ארבעה מינים. ופי' לולב לו לב. וארז"ל לו מסור ללב. ר"ל ל"ב נתי' פליאות חכמה שהם כנגד כנפי החיות ופני

- 1 החיות הנא' בהם וארבעה פנים לאחת וארבע כנפים וכו'. והמדקדקים במרכבת יחזקאל ע"ה הגדילו והוסיפו במספר כנפי החיות עד מספר רנ"ו ליעקב שמחה שכן נא' לאחת להם.
- 5 ואצ"ל מל"ב נתי' נאצלו י"ש עולמות הנאמר בהם להנחיל אוהבי יש. מן השלשים נאצלו שלש מאות על סדר אותיות אי"ק והשנים לשמע אוזן נשמעו ועקבותם לא נודעו. ועשרה שהם תל יסוד בנין לשלום המבין* ואלו י"ש עולמות הם מחפשיים מן עולם החכמה אל מדת החסד שהיא נקראת פסח שני והבין כל אלו העניינים כהוגן.
- 10 ויש אשר יהיה הענין מערב עד בקר ונעלה הענין בבקר ונסעו וכו'. ואצ"ל כי י"ש עולמות נאצלו מאצילות שלשים. ועניין זה צריך פי' רחב וביאור ארוך אבל הם כנגד החיות ופניהם וכנפיהם וזהו לש' רז"ל עליהם שלשה שרים הם תלי גלגל ולב וכל אחד מהם שנים עשר פקידים ובהם העולם מתקיים היינו דכתי' וצדיק יסוד עולם. ע"כ. וזהו סוד שבטי יה עדות לישראל. י"ב שבטי יה וקבלנו שמוחם והם בתלי כנגד ווי העמוד האמצעי ואלף חוק מכריע כנגד האב. וקבלנו בשם רבי' האי גאון שהם נפעלות מעשר מעלות פועלות משלש גנוזות ראשי ראשים מאורי אור וקודש הקודשים. | ויש מן המקובלים שאומרים פג ע"ב כי שלש מעלות למטה מן הכסא נאצלו מאצילות רוחני אחד קדוש מתיחד במלכות ומעצם בו. קבלנו שמוחם ונרמזו בנועם יי על כן נאמר בתורה דרכיה דרכי נועם ודבריהם כולם דברי אלהים חיים. ודעת הרב ר' משה בר נחמן ז"ל שהעשר נפעלות לשלש הראשונות לפי מה שכתב בפ"י התורה. ומצאתי סמך לדבריו במדרש תלים בפרשת י"ג מדות. א"ר סימון י"ג מדות בהב"ה יי אל רחום וחנון וכו'. רב אמ' אחת עשרה. ורבנן אמרי' עשר. ועל אי זה מהם השתחוה. רב אמ' על החסד שנא' וימהר משה ויקד ארצה וישתחו. ר' אליעזר בן יעקב אומ' על ארך אפים. רבנן אמרי על מדת רחמים. והמשכיל יבין סוד מחלוקת החכמים ואם תשכיל ותבין הפרש אזי הבין ההבדלים שבדבריהם. והחכם המקובל הרב ר' אשר ז"ל פירש פי' ארוך בסוד י"ג מדות ומשם יראנו המסתכל בספרו וכל הדברים יגיעים ואולי בחכמתו העלים ממנו ודבש והלב תחת לשונו.
- 30 ואצ"ל יש לגלגל י"ב פקידים והוא היסוד ונקרא גלגל לפי שבו מתגלגלים ל"ב כחות וגם כן לל"ב ונקרא לב ים כי הוא מקוה כל

- 1 המים הקדושים משם יפרד והיה לארבעה ראשים.
- 5 בא וראה כי לולב בימין עם הדם וערבה ואחריו בשמאל וכי אחריו אינו נקשר באגודה אע"פ מעקב ולפי' אם נטלה פטומתו שממנו יונק פסול לפי שדומה לקצוץ. וארז"ל פרי עץ הדר זהו הב"ה דכתי' בו הוד והדר לפניו. כפות תמרים זה הב"ה דכתי' צדיק כחמר יפרח. וענף עץ עבות זהו הב"ה דכתי' והוא עומד בין ההדסים. וערבי נחל זהו הב"ה דכתי' סולו לרוכב בערבות ביה שמו. ולולב כנגד זכור. ואחריו כנגד שמור. והם שלשה הדסים כנגד שלשה כתרים אשר במצולה שהוא ים החכמה העליונה והוא הים הקדמוני והוא על גבי שבעה. ושתי ערבות כנגד זרועות עולם שהם הנחלים ההולכים אל הים. כי הארץ דומה לתכלת. ונקראים ערבה לפי שהם מתערבים זה בזה ועל כן נתיחדו בנחל. ולולב אחד כנגד צדיק אחד ואין לו שיעור למעלה והיינו כתי' ותכליתן אין להם סוף ויש לו שיעור למטה כי קץ שם לחשך והיינו שיעור קומה היינו דכתי' זאת קומתך דמתה לחמר וכו'. וארז"ל שחמר יש בו כח זכר וכח נקבה כלו' הוא משפיע ומקבל. ואחריו היא נקבה ג"כ אחת לפי שאינה משפעת כיוצא בה אלא דרך גלגולה הנעלם וסבובה הנפלא כי הנקבה תסובב גבר. וראיתי בפסיקתא דר' ברני עקרה. תני ר' אליעזר בן יעקב עתידה ירושלם להיות רמה ועולה עד שתהיה מגעת לכסא הכבוד ואומרת להב"ה גשה לי ואשובה. ע"כ. והוא סוד פנימיות השפע וההמשכה וזהו יסוד היחוד ועל כן ארז"ל שדומה ללב שהלב משקה כל האיברים וזהו סוד | זכר פד ע"א ונקבה בראם. והזכיר הכתו' פרי עץ הדר בענין פרי עץ הדר* טוב ורע. וסמך לו כפות תמרים שהוא על גב האחריו והקדים שנים אלו על עץ עבות וערבי נחל לפי שהם קרובים לו. ויש מפרשים כי עניין שלשה הדסים כנגד הראש ושתי זרועות עולם. ושתי ערבות כנגד הזיתים. ואחרים אומ' כי שלשה הדסים כנגד השמים העליונים. ומה שארז"ל במדרשו של ר' נחוניא בן הקנה על שם המקום שהם קבועים בו ששמו נחל דכתי' כל הנחלים הולכים אל הים וכו'. ומאי ניהו ים הוי אומ' זה אחריו. ומנ' לן דכולהו אקרי נחל דכתי' וממתנה נחליאל אל תקרי נחליאל אלא נחל אל. ועוד ארז"ל מאי ממתנה ממקום שניתן היינו המוח הקדוש והמשכיל יתעורר כי המוח הוא מקום המחשבה והבן זה מאד.
- 30 עשה לך שתי חצוצרות כסף מקשה תעשה אותם וכו'. ובמכילתא למה היו של כסף כדי לעורר צד החסד שהוא צד הכסף שהוא רחמים

- 1 כדי שיסעו ברחמים הה"ד לי הכסף. ועוד ארז"ל שלשה נקראו נחל. התורה וארץ ישראל וישראל. התורה דכתי' וממנה נחליאל. ארץ ישראל דכתי' בהר נחלתך. ישראל דכתי' והם עמך ונחלתך.
- כתי' מצות יי ברה מאירת עינים. שתוסיף אור על אור הטבעי להסתכל ולדעת במה שאין העין שולטת כנגד* מצוה ותורה אור. ויש לפרש מצות יי שהיא תורה שבעל פה. מאירת עינים שבעה עיני יי המה משוטטות בכל הארץ. ובבראשית רבה כתי' והיה כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות. פי' שנסתלקה ממנו רוח הקודש הנקרא אור.
- יראת יי טהורה. ואצ"ל כי עניין היראה ידוע כי הוא מחלקי הפחד והיא התורה והמצוה אשר כתבתי להורות. והסוד אשה יראת יי היא תתהלל. ועל כן נכתב יראת יי טהורה היא חכמה אל"ף דל"ת ואולם ראוי לפרש כי יראת יי הנכתב יו"ד ה"א רמז אל ראשית החכמה העליונה ר"ל מה שלפניה באומ' ראשית חכמה יראת יי והיא הידועה באין סוף ונקראת יראה כאמרם ז"ל בספר יצירה נעוץ סופן בתחלתן וכו'. וגם כן אמ' הנביא ע"ה אני ראשון ואני אחרון. ונקראים כתר ועט' ועל כן הבכור והעשירי קודש ליי. ובמדרשו של ר' נחוניא בן הקנה שאלו לו תלמידיו לר' אלעזר רבינו מאי קדש לי כל בכור. אלא שנתקדש בקדש וכו'. וגם כן נקראת חכמה כי יראת יי חכמה אמ' כי היראה העליונה טהורה וזכה עומדת ברום עולם לעדי עד ובקיומה יתקיימו כל ההיות הנמשכות ממנה מראש ועד סוף כי בהיות המעיין נובע תמיד והמקור מקור חיים ונוזלים מן לבנון וישבצו עצי יי וארזי לבנון אשר נטע בעדן מקדם ויתרבו הנטיעות כולם ויתקיימו לעולמי עד.
- ואצ"ל כי עניין שתי חצוצרות רומזים לחכמה ולבינה לפי שהוא עולם הרחמים ועל זה הם למקרא העדה ולמסע את המחנות כי כל שפע עליונה מתקבצים ומתאספים | מהם עד עט' ישראל פד ע"ב שנקראת העדה והבן זה.
- ובני אהרן הכהנים יתקעו בחצוצרות והיו לכם לחקת עולם וכו'. ובמדרשו של ר' נחוניא בן הקנה נאמ' משפטין למלך תן וצדקתך וכו'. ואצ"ל כי שני משפטים הם החזק והרפה זש"ה החזק הוא הרפה. וצדקתך לבן מלך. וכללם באחת במלת אמת להודיע שאין פירוד ביניהם ושניהם נקראים צדק כמו שכת' צדק צדק תרדוף. וכן נקראת מדת הדין האדמה הראשונה המיוחסת לעולם התבונה. צדק הוא מדת דינו של עולם. ועוד

- 1 אמרו שם מאי צדק. צדק ממש זו שכינה וכו'. וארז"ל האי צדק הוי צדקה או לאו. א"ל אלא צדק הוי כובע ישועה על ראשו ואין ראשו אלא אמת שנא' ראש דברך אמת. ואין אמת אלא שלום שנא' כי אם שלום ואמת יהיה בימי. ועתה ראה והתבונן כמה סודות נפלאים גלו לנו במאמר הזה ואין הורו דרך היחוד השלם כי הצדק על הראש והאמת והשלום נקשרים זה בזה והכל אחד. וכתב הרב ר' משה בר נחמן ז"ל בפ' התורה הצור תמים פעלו כו' המשפט צדק והצור ישר אלו דבריו ז"ל ר"ל כי המשפט אינו דין מוחלט אלא דין בתוכו רחמים ועל כן אמ' משפטי יי אמת וכו'. ובסנהדרין אית'הו משפט שהוא של שלום כלו' דבר הממוצע. ואולי באומרו צדק ומשפט מכון כסאך נתכוון לצדיק יסוד עולם שהוא המשפט. והחסד ואמת יקדמו פניך מבואר הוא למשכיל שהם קודמים לפניו ואין כל הפנים שוות. מאי כתי' אשרי העם יודעי תרועה וכו' רמז לפנים הנזכרים וזהו סוד יום תרועה יהיה לכם שכל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון והוא יום הדין וכתי' ותרועת מלך בו. וכתי' הריעו לפני המלך יי. והיא תרועת מלחמה ומלחמה ליי כי הוא איש מלחמה. ועל כן תוקעין ומריעין. ותרועה לעולם פשוטה לפניו ופשוטה לאחריה כדי שיבבשו רחמיו את כעסו ויגולו רחמיו על מדותיו כמסודר בתפלת ראש השנה כי ימינו פשוטה לקבל שבים. ואני קבלתי עניין נפלא בפנימיות והוא עניין נעלם מעיני רוב המקובלים ומקום אשר לא דרכה בו כף רגלם לפי שהוא נמשך משך חכמה אחרונה אל מקום תחת רגלי הכסא שנקרא הדום רגליו. אבל מה שנא' וערפל תחת רגליו. אחד הוא משלשה עניינים שבהם מתעלם החשמל הראשון כעניין שכתו' חשך ענן וערפל. והחשמל הוא היושב אצל הכסא תחת הרגלים העליונים לקבל הדבור היוצא מן הכבוד וכמה ערפלי טוהר ומיני מאורות נתן סביבות עוזו. ובמכילתא דר' שמעון ומשה נגש אל הערפל. יכול לערפל הפנימי או לערפל החיצון ת"ל אשר שם האלהים. אמור מעתה שתי חומות של ערפל היו שם והיה משה מהלך ביניהם עד שמגיע לערפל | הפנימי. ע"כ. ואל יחשוב אדם שכוונתי בכסא הזה לכבוד פה ע"א הנקרא כסא הכבוד. אין כוונתי כי אם לכסא שהכבוד האחרון יושב עליו הנמשל לאבן ספיר. וכבר אמרנו בתחילת דברינו זה כי יש כסא למעלה מכסא וכן נרמז בדניאל כרסייה שביבין דינור. עד די כרסוון רמיו שאינו פחות משלש מעלות. וכן אמ' יחזקאל ע"ה החשמל חשמל החשמלה שהם שלש מעלות משלש של שלש באצילות זו למעלה מזו וזו

1 לפנים מזו. ואל תאמר בלבבך החשמל הוא חשמל האחרון שהרי בתחלת נבואתו אמ' ומתוכה כעין החשמל. הוא הראשון בנבואה ואמצע בסדר. אמנם באתי להעיר לב מבקשי יי לדרוש ולתור בחכמה ולדעת סדרי האצילות הנאצל מן המעלות הקדושות למען לא יחסר מכם כי כל האצילות נמשך זה מזה בטבעות השלשלת ונקשר זה בזה כשלהבת הקשורה בגחלת.

5 עתה אשוב להשכילך בינה בפנימיות ענייני ראש השנה על פי כוונתנו הראשונה. עניין השופר ג"כ יש לו סוד כי כל השופרות כשרים חוץ משל פרה לפי שיש בו חללים הרבה והוא קרן. והתבונן במזמור הללו אל בקדשו שאמ' בחמישית בתקע שופר סמוך לרוב גדלו אע"פ שאינו כסדר אלא לפי שהדומה לו וקרוב אליו. ואמ' העשירית בצלצלי תרועה וסמך ליה כל הנשמה תהלל יה וכו'. והוא סוד עלה אלהים בתרועה יי בקול שופר. ואתה בן אדם ראה בעיניך ובאזניך שמע שתקנו רז"ל עשרה קולות בשלשה סימנים שהם קש"ק קר"ק ותקנו עוד לתקוע שלשה פעמים כל סימן וסימן ועולה מספרם שלשים קולות שהם שלש עשרות רמז לעשירות מחשביות ולעשירות נבואות ולעשירות תורניות הנכללים במספר שם בן ד' אותיות והם רמזים בשלש יודי"ן שהורגלו כל ישראל לרשום בהם השם הגדול זו לפנים מזו או אחת על גבי שתיים כזה הדוגמא יי יי והוא הנכון ואין איש שם על לב מה טבם. והאמת כי שם גדול ונורא קדוש הוא. ועוד תשכיל ותדע שנהגו הוה"ק לתקוע כל סימן וסימן בנשימה אחת לחבר אה האהל להיות אחד. וארז"ל במסכת ראש השנה בפרק יוס טוב אין פוחתין מעשרה מלכיות וכו'. הני עשרה כנגד מי. כנגד י' הלולים שאמ' דוד ע"ה בספר תלים. הלולא טובא איכא אלא הללוהו בתקע שופר הללוהו בצלצלי שמע וכו'. ויתבאר לך הסוד ממה שאמ' שם ר' יוחנן הפוחת לא יפחוח משבע ואם אמ' שלש יצא כנגד תורה נביאים וכתובים. ואמרי ליה כנגד כהנים לויים וישראל. וכבר רמזתי סודם למבין. ותורה היא אספקלריא המאירה. | נביאים פה ע"ב כנגד למודי יי שהם נצח והוד. וכתובים כנגד תורה שבעל פה. וסוד שבע ג"כ רמזתיו כבר ועוד יתבאר.

30 ואמ' משפטי יי אמת. זכר לדין הרפה כעניין מה שכתו' אמת מארץ תצמח. והאמת הוא השלום על כן נאמ' הנני נותן לו אה בריתי שלום. וכחי' צדק ושלום נשקו. והברית הוא הברית הקשת הנתון בענן שהוא לאות ברית בין יי ובין הארץ הוא שאמ' הנביא ע"ה וחסדי מאתך

1 לא ימוש וברית שלומי לא המוט וכו'. והתבונן באמרו ברית שלומי ולא אמ' שלום בריתי כי השלום עיקר וקודם במעלה. ובמסכת גיטין אמ' ר' יוחנן לא כרת הב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל תורה שבעל פה שנא' כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית. או"ל את קשתי דבר המוקש לו. והוא סוד בצלם אלהים הוא מראה דמות כבוד יי. ושלש גוונים יעידו. על כן או"ל על המסתכל בקשת שלא חס על כבוד קונו וראוי הוא שלא בא לעולם.

5 אמרו במדרש שיר השירים הביאני המלך חדריו. אלו חדריו גן עדן מכאן הם אומ' כשם שגלגל חמה נחון באמצע הרקיע כך עץ החיים נחון באמצע גן עדן שהיה ר' יהודה אומ' בשם שהקיסונית נתונה באמצע הטרקלין כך עץ החיים מכוון כנגד גלגל חמה. אחרים אומרי' עץ החיים הוא מהלך שבע שנים. ר' מאיר אומ' ארבע מאות שנה הוא עץ החיים כנגד גלגל חמה. מה גלגל חמה מהלך חמש מאות שנה אף עץ החיים מהלך חמש מאות שנה וכל פלגי מימי בראשית יוצאים מתחתיו. והסוד בזה והיה כעץ שתול על פלגי מים. עתה אשכילך ואורך סוד מחלקותך בדרך קצרה בעניין סתום הוי יודע כי כל האילן בכללו שורשו וגוף נקרא צרור החיים ועץ הדעת אחד מחלקיו. ולא עוד אלא שאמרו שלא גלה אותו לאדם ולא עתיד לגלותו ואמרו עליו אם על כבוד תולדותיו חס הב"ה על כבודו לא כ"ש והוא סוד מופלג שאין למעלה הימנו. וחכמי ז"ל אומ' נתכוונו לרשות הנקודה המיוחדת שבגלגל נקרא עץ החיים. אחרים אמרו מהלך שבע שנים כנגד ימינו של אברהם. ור' מאיר אומ' מהלך ארבע מאות שנה כנגד ברית הקשת שנתן לנח איש צדיק. ור' יהודה אומ' מהלך ת"ק שנה כנגד דיוקנו של יעקב החקוקה בכסא הכבוד והוא אמצע טרקלין ואמצע הרקיע. ויש מפרשים מהלך ת"ק שנה חצי יומו של הב"ה. וזה היה חטאו של אדם הראשון שעקר הנטיעה הזאת מן הגן ואכל מפרי עץ הדעת טוב ורע שכן כחי' וחק מפריה ותאכל נם לאישה. וארז"ל מאי דכתיב | אוהב פו ע"א יי שערי ציון מכל משכנוה יעקב. משל לשני בני אדם אחד רגיל לעשות טובה ועשה טובה ואחד רגיל לעשות רעה ועשה רעה הה"ד אוהב יי שערי ציון. וגדולי חכמי הקבלה המעמיקים בטוב וברע מדקדקים ותולין חטאן של אדם וחוה ונחש הקדמוני באילן גבוה מה שאין האוהז יכולה לשמוע ואין הפה יכול לדבר ואין ראוי להרהר בו וכ"ש לרמוז אליו בשום רומז כלל אלא כבוד אלהים הסתר דבר כי היא דרך פליאה ונסתרה הוא. משל

- 1 לבת מלך שהריחה ציקי קדרה ועל כן אין אדם לפרש בה רשאי שהרי
עבדיה הביאו לה בחשאי. ועוד ארז"ל נביאי אומות העולם אין הב"ה מדבר
עמהם אלא בחצי דיבור שנא' ויקר אלהים אל בלעם. אבל נביאי ישראל
בדיבור שלם הה"ד ויקרא אל משה בל' קדושה בל' טהרה בלש' שמלאכי
השרת מקלסין בו שנא' וקרא זה אל זה ואמר. ועל זה איש אשר רוח
בו יתן אל לבו אם ירובעם טעה במקום הזה עצמו לפי הדברים הראשונים
אולם היה חסאו להפך שהוא חבר לאיש משחית כמי שגזל אב ואם נמצא
און לו ולא פנה למעלה שהרי עשה לו עגלי זהב. ויש אומ' שהפריד הימין
מן השמאל כלו' אצבעות היד האחת מן השנית. והתבונן בעשותו עגל מזהב
כי פני שור מהשמאל וכבר בארנו עניין הזהב. ואל תחשוב שעשה ירובעם
שתי עגלי זהב לדעת שניות. אבל לפי שהצריך אותם בשני מקומות כמו
שהוא מפורש במקומו. ואלו היה צריך לשלשה או לארבעה לא השיב
ידו על כן נאמ' לעמוס ובית אל לא תוסיף עוד להנביא כי מקדש מלך
הוא ובית ממלכה הוא והבן זה הסיב. וכן ארז"ל עליו שנא' כתבו על
קרן השור אין לנו חלק ביי אלהי ישראל. ויש אומ' שעשה שני עגלי
זהב לפי שנחלקה המלכות והמבין יבין.
- והטאן של דור המבול נתפרש בתורה ובדברי רז"ל בבראשית
רבה ובכמה מקומות אמרו הסוד נשגב ונעלם נסתם ונחתם. וכן אתה מוציא
בדור המבול שלא מרדו במקום אלא מתוך שובע שנא' בתייהם שלום מפחד
וכו' אמרו שפה אחת גשמים היא אין אנו צריכין לה ואד יעלה מן הארץ.
אמ' להם המקום ב"ה בטובה שהטבתי לכם אתם מתנאים לפני בה אני
אפרע מכם הה"ד ויהי הגשם על הארץ וכו'. ר' יוסי בן דורמסקית אמ'
הם נתנו עיניהם עליונה ותחתונה כדי לעשות תאותם אף המקום פתח להם
מעיינות עליונים ותחתונים כדי לאבדם שנא' ביום הזה נבקעו כל מעיינות
תהום רבה וכו'. ובבראשית רבה כתי' עוד ישלחו כצאן עויליהם וכו'.
ר' לוי אמ' לשלשת ימים היתה | אשתו של אחד מעוברת פו ע"כ
ויולדת וכו'. א"ר לוי בערביא צווחין לינוקא עוילא. ושערים ירקדו
שם. והמשכיל יבין.
- אבל חטאן של דור הפלגה לא נתפרש בתורה והוא מעין חסאו
של אדם הראשון לפי הדעת הראשונה. ומתוך עונשן יודע למשכיל חטאן
כי לפי שחשבו לעשות להם שם ומגדל וחשבו להרוס מגדל דוד ומרדו
במגדל עוז שם יי וקצצו והפרידו עצי יי הפיצם השם הגדול על פני כל

- 1 הארץ מדה כנגד מדה. ובבראשית רבה ודברים אחדים. שאמרו דברים
על שני אחדים על אחד היה אברהם. ועל יי שהוא אחד. ד"א ודברים אחדים.
הם היו אחדים מה שביד זה ביד זה והבן היטב.
- ועוד יש לך לשאול למה בשביל זה נתחייבו שריפה כזאת שנשרפו
נדב ואביהוא. ואם יעלה על דעתך בחטא קל כהוראה הזאת כיון שמצוה
להביא מן ההדיוט. אלא י"ל על כל פנים כי גדול עונם מנשוא והמבין
יתבונן באש זרה אשר לא צוה אותם ומלת עליה ומלפני יי והוא טעם
בקרבתם לפני יי. ומעשה העגל שנא' בו כי שחת עמך ולא נא' נשחת
כבר נודע על דעת אנשי הקבלה עניין ההשחתה שכן כתי' פן תשחיתון
ועשיתם לכם פסל תמונת כל. ותמונת כל היא ההשחתה כי אי אפשר לעם
חכם ונבון הגוי הגדול הזה ובהיות אהרן הכהן ע"ה מנהיגם שיעשו אלהי
כסף ואלהי זהב אלא חשבו להמשיך כח עליון לילך עמהם ואשר יוציאם
ואשר יביאם באומרים אשר ילכו לפנינו לא בשביל אשר נעבוד אותו. ועשאוהו
מזהב וזה תכלית השגתם שנא' ויראו את אלהי ישראל וחתת רגליו וכו'.
וטעם עגל מסכה שם ע"ז. ובפסיקתא דעשר תעשיר א"ר יודה בר עלאי
ע"ז עברה עם ישראל בים שנא' ועבר בים צרה. ואין לשון צרה אלא
ע"ז דכתי' והמסכה צרה וכו'. ובפרק קמא דיומא מקדש ראשון מפני
מה חרב מפני שהיו בו שלשה דברים ע"ז גלוי עריות שפיכות דמים דכתי'
כי קצר המצע מהשתרע והמסכה צרה כהתכנס. אמ' ר' שמואל בר נחמני.
וא"ת מניין לטמא בע"ז ומה לנו ולצרה ללמוד מהגר שפחת שרה. אל
תתמה על החפץ שכן מצינו בדברי רז"ל דרבן יוחנן בן זכאי היה אומ'
על האי פסוקא ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד שלש מאת הלכות פסוקות
לר' אליעזר ולר' אלעזר בן ערך תלמידיו דהוו עסקי במעשה מרכבה
קמיה. ולעניין זה נמשך סוד פרה אדומה בהיותה נקבה ותמימה ונשריפת
באש לפי שהיא חוקת התורה היא תורה שבעל פה החוקקת | חוקה פו ע"א
זו. והשורף אותה טעון טבילה לפי שנטמא באפר פרה אבל היא עצמה
מטהרת. ארז"ל תבא פרה ותכפר על מעשה העגל. משל לבן שפחה שטמא
פלטריין של מלך וכו'. וכן עניין עזאל ואיש עחי ועגלה ערופה וציפור
של מצורע נרשם בו שהרי עבודתם מבחוץ. וארז"ל בבראשית רבה ונשא
השעיר עליו את כל עונותם. זה יעקב אל תיקרי עונותם אלא עונות תם
שנא' ויעקב איש תם. ועוד כתי' שם הן עשו אחי איש שעיר. כדא'
ושעירים ירקדו שם. ואנכי איש חלק כדא' כי חלק יי עמו. ומשם נלמד

1 טומאות המת. ומה שארז"ל חרב הרי היא כחלל להיות אבי אבות הטומאה
 לטמא אדם וכלים הוא סוד נסתר החרב המתהפכת דוק ותשכח וזכור ואל
 תשכח. אבל הצדיקים אינן מסמאין במיתתן לפי שהם מתים בנשיקה על
 פי יי ולא בעטיו של נחש. ועוד נלמוד סוד ננעי בחים וננעי בנדים ואינו
 נהג אלא בארץ והבן זה היטב. 5

ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה יי וכו'. וענין נו"ן
 הפוכה נרשם ונרמ' לעט' ישראל שהיא לפעמים נזורה לאחור והפוכה
 מפני המלך יי צבאות ועל זה נקראת קרן הפוך ולפעמים היא פשוטה על
 דרך הזוון העליון והבן זה מאד.

10 אל ימשלו בי אז איתם. כל' אהיה תם ולא רצה לומ' על
 עצמו לפי שהיה צדיק נמור אלא כיון שלא חטא בענין זה והיה תמים
 עם אלהיו וינקה מפשע רב שאין למעלה הימנו כי הייחוד הוא העמוד
 שהכל נשען עליו וכל העולם לא נברא אלא לצוות לזה כי זה כל האדם
 לייחד את בוראינו ולקבל את מלכותו עלינו כרשום בכתב אמת בפסוק
 שמע ישראל יי אלהינו יי אחד. שהוא שורש האמונה וכל המאמין בזה
 ומציירו בשכלו ציור אמתי שכלי מאמין בכל התורה כולה בכלליה ופרטיה
 וזו היא הדעת שנא' עליה השכל וידוע אותי. וכת' דע את אלהי אבין
 ועובדהו. וכל הכופר בזה או המצייר בלבו שום רושם פירוד וקיצוץ כפר
 בכל התורה כולה ואין לו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי ואין לו דעת כלל
 עליו נאמ' גם בלא דעת נפש לא טוב וכו'. וטוב לא יהיה לרשע. שפירושו
 לא יראה בטוב הצפון ולא חלק לו בבינה. וכיון דאתא לידן פסוקא דשמע
 נימא מילתא במלת אחד. כי השמות ענינם ידוע למשכילים ואע"פ שמהן
 עולין וא"כ יורדין ומהם מעלין בקודש ונימא הכי אחד כולל הכל ביחוד
 שלם. הא כי צד אל"ף הוא ראש מה שאין המחשבה יכולה להתפשט בו.

25 ח' חכמה ושמונה דברים עמה עד היסוד בה | על כן ארז"ל
 ובלבד שלא יחסוף בחי"ת להודיע כי אלהים בקרבה. דל"ת היא עט'
 ישראל רמז לבית דין הרפה לפי שהיא כלולה מן הכל ועל כן מאריכין
 בה הה"ד למען יאריך ימים על ממלכתו מדה כנגד מדה לפי שממנה תוצאות
 חיים ושם צוה יי את הברכה חיים. ובמסכת ראש השנה או"ל שמע ישראל
 יי אלהינו יי אחד. יי אחד הוא מלכות. והיא נקראת חותם תבנית. ולא
 עוד אלא כי דל"ת מספר העשרה על כן נאמ' בספר יצירה דל"ת חכמה
 רמז לחכמת שלמה. וחכמה בראש וחכמה בסוף וזהו סוד קשר של תפלין

1 שהראה הב"ה למשה שהוא כמין דל"ת והוא סוד בכל ביתי נאמן הוא.
 ויש מן המקובלים שכוונתם באל"ף וחי"ת וזהו ובלבד שלא יחסוף בחי"ת.
 ודל"ת גם כן חכמה קדומה ומאריך בה עד חכמה אחרונה ומיד פוסק שאין
 להאריך בה יותר מדאי. וזהו כדי שתמליכהו על השמים ועל הארץ ועל
 ד' רוחות העולם. ויש מפרשים בכל ביתי בי"ת בראשית ואינינו נכון כי
 כבוד הבית הזה האחרון גדול מן הראשון ולא הגיע משה ר' ע"ה עד תכונתו.
 ובאמת אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים. לפי ששאר הנביאים
 נקראו איש האלהים. עבד יי לא נקרא אלא משה ויהושע תלמידו תכף
 מיחה דכתי' וימת יהושע בן נון עבד יי וכו'. וידעת שפניו של יהושע
 כפני לבנה לפי שעלתה נפשו למעלה עליונה. ואל תקשה על מאמ' עבדי
 הנביאים ושאברהם ויעקב האבות הראשונים וכלב וישעיה ואיוב וזרובבל
 שנקראו בנים למקום ית' כי פיו המדבר אליהם כל אחד כפי מעלתו והבכור
 כבכורתו והצעיר כצעירתו. וארז"ל כל הנביאים כלם לא נתנבאו אלא
 מתוך אספקלריא שאינה מאירה ומשה אדון הנביאים מתוך אספקלריא
 המאירה כו'. לפי שכל הנביאים לא ראו את הכבוד אלא מתוך תשע מראות
 כענין שכת' ביתקאל ע"ה וכמראה המראה אשר ראיתי וכו'. וכן בדניאל
 הוא אומ' ובינה לו במראה. ואשא עיני ואראה. ופניו כמראה ברק וכו'.
 אבל במשה כתי' פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות וכו'. פי'
 מתוך מראה אחד.

20 ובסוד שלש קדושות שמעתי יש מהם שסומכים על דברי יונתן
 בן עוזיאל ז"ל קדיש במרומא בית שכינתיה וכו'. ומהם עומדים על דברי
 ספר הבהיר וזה הוא לשונו: כ"ע קדוש שהוא שורש האילן הקדוש יחיד
 ומיוחד | בכולם וכו'. ומהם עניינו בפרקי מרכבה וראו
 פח ע"א
 כתו' בשם ר' ישמעאל כהן גדול וזהו לשונו ברוכים אתם לשמים יורדי
 מרכבה אס תאמרו לבניי מה אני עושה בתפלה של שחרית ובתפלת המנחה
 בכל יום ויום ובכל שעה ושעה כשאתם אומרים לפני אל קדוש. למדו
 אותם ואמרו להם שאו עיניכם לרקיע בעת תפלתכם בשעה שאתם אומרי'
 קדוש כי אין לי הניגה בכל עולמי שבראתי כאותה שעה שענינים נשואות
 בעיני ועיני נשואות בעיניכם כשאתם אומ' לפני קדוש והעידו לכם עדות
 זו שאתם רואים מה אני עושה לקלסתר פניו של יעקב שהוא חקוק לי על
 כסא כבודי כו' כדאיתא התם. כל אלו ואלו דברי אלהים חיים סתומים
 וחתומים נראין כאלו אינם מוסכמים על כן ראיתי אני לכתו' דברי רז"ל

1 במדרש שיר השירים ואלו דבריהם כלשונם זש"ה איומה כנדגלות. שדימה
הב"ה את ישראל למלאכים. במלאכים נאמ' שרפים עומדים ממעל לו
וכו'. ובישראל אחם נצבים היום כלכם. המלאכי' אומרי' קק"ק וישראל
אומרי' אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב. ע"כ. והנה זה מבואר
5 טוב ויפה ולא נשאר מקום למשכיל לשאול ואין דרך לנסות ימין ושמאל.
ויש לפרש אז איתם אהיה תמים כדמחרגמין שלם כל' תעלה

מעלתו עד השלום שהוא האמת. ויש לומ' במלת אז שהוא היחוד השלם
לייחד האחת כוללת השלש ושבע וזהו סוד אחת למעלה ושבע למטה.
וסוד מניין ההזאות אחת ואחת אחת ושתיים וכו' כדמות מה שזכר
10 בעל ספר יצירה בנגלול האותיות א' עם כולם וכולם עם א' וכת' אז
תקרא ויי יענה. וארז"ל בספר הבהיר מאי אז אלא מלמד שאין רשות לקרוא
לא' לבדה אלא על ידי שתי אותיות הדביקים בה היושבים ראשונה במלכות
ועם א' הם שלש. ונשארו שבע מעשרה מאמרות שבהם נברא העולם.

על כן אמ' רז"ל שהתורה וסא הכבוד הם מכלל שבעה דברים שקדמו
15 לעולם. הכוונה לכסא הכבוד מרום מראשון. ובתורה כת' יי קנני ראשית
דרכו קדם מפעליו מאז. הכוונה לחכמה העליונה הקדומה. ובכסא הכבוד
כת' נכון כסאך מאז. והכריע ר' אבא בר כהנא שהתורה קדמה לכסא
לפי שכת' בה קדם מפעליו מאז. וכת' והוכן בחדס כסא. וכת' עולם
חסד יבנה. וזהו סוד מה שארז"ל שהיה מביט בתורה ובונה העולם ומה

20 שאמרו מחשבתן של ישראל קדמה לכל כלום' | לכל מעשה פח ע"ב
שבעה דברים קדמה המחשבה. ובבראשית רבה משל למלך שהיה נשוי
למטרונה ולא היה לו ממנה בן. פעם אחת היה עובר בשוק כו'. אלו
שצפה הב"ה שאחר עשרים וששה דורות ישראל עתידין לקבל התורה
היה כתו' בתורה דבר אל בני ישראל ע"כ. באמת זהו סוד אז ישיר משה
25 ובני ישראל את השירה הזאת והבן.

ואצ"ל עניין הרצון הוא ידוע כי הוא החפץ הפשוט והוא הלב
וכן נאמ' בקורבנות לרצון להם לפני יי. ואמ' תכון תפילתי קטורת לפניך.
וארז"ל שמן וקטורת ישמח לב. אמ' הב"ה אין בכל הקורבנות חביב
עלי בקטורת. וכן נאמ' בקורבנות עולותיכם וזבחיכם לרצון על מזבחי.
30 ונאמ' יעלו על רצון מזבחי יעלו על הרצון שהוא הלב והוא הרצון שהוא
הלב שנא' עליו רצון תעטרנו. ותמשוך הברכה מלמעלה למטה ויהיה הריח
ניחות. וארז"ל אין ריח אלא באף ואז יהיה נחת רוח מלמעלה זהו שמן

1 הטוב על הראש שיורד על פי מדותיו וימשך שפע של הברכה על העליונים
מן המקור ומן העליונים למה שאחריהם ומה שלמטה מהם. ובנה נאמ'
וירח יי את ריח הניחות וכו'. מיד ויאמר יי אל לבו לא אוסיף. ובפסיקתא
באתי לגני אחותי כלה. ר' אליעזר בשם ר' חייא בר' משל למלך שכעס
5 על המטרונה וסרדה והוציאה מתוך פלטרין שלו. לאחר זמן ביקש להחזירה.
אמרה יחדש לי דבר. כך לשעבר היה הב"ה מקבל קורבנות מלמעלה הה"ד
וירח יי את ריח הניחות. מיד כת' ויאמר יי אל לבו. ועכשיו הוא מקבל
מלמטה הה"ד באתי לגני אחותי כלה ע"כ. ואם בעל נפש אתה חבין ותחקור
במטרוניתא הטרודה מן היכל של המלך. וכבר רמזנו רמז מעט לעניין
10 הלב ומזה יתבאר למשכיל בסוד המזבח. וארז"ל כל המגרש את אשתו
ראשונה מזבח מוריד עליו דמעות שנא' בזאת תעשו כסות דמעה את מזבח
יי בכי ואנקה וכו' והוא סוד נעלם ועמוק.

ובנחה יאמר שובה יי רבבות אלפי ישראל. פתח ואמ' יהיו
לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי. ואצ"ל הגיון הלב היא
15 המחשבה מה שאין אדם מבטא בשפתייו. ויש דברים שהמחשבה חופשת
בהם ומתפשטת אליהם מה שאין הפה יכולה לדבר. וגם אין ראוי להוציא
בפה כל מה שבלב כעניין לבא לפומא לא גלי. ואמ' לפניך רומז אל
פני האדון יי. מכאן ארז"ל כל מי שדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין
לו | אלוה שנא' לתח לכם את ארץ כנען להיות לכם פס ע"א

20 לאלהים. הוא מה שאמ' עמוס לאמציה כהן בית אל על אדמה טמאה תמות
וישראל גלה יגלה מעל אדמתו. וכבר רמזנו סוד הפנים הנראים והפנים
שאינם נראים הה"ד וכפר אדמתו עמו. היה ר' מאיר אומ' כל היושב
בארץ ישראל ארץ ישראל מכפרת עליו שנא' העם היושב בה נשוא עון.
וארז"ל למה כל מבעיין קבורת ארץ ישראל. א"ר אלעזר דברים בגו.

25 אמ' ר' יהושע בן לוי מהו דברים בגו הה"ד אתהלך לפני יי בארצות
החיים. ובמכילתא דר' שמעון נר הייתי בארץ נכריה. ר' יהושע אומ'
ארץ היא לו בודאי וכו'. וזהו סוד יי אלהינו וכו'. ועוד ארז"ל כל
הקבור בארץ ישראל כאלו הוא קבור תחת המזבח. ובאלה שמות רבה
והכית על הצור אין כת' כאן אלא והכית בצור. ובעניין ודברתם אל
30 הסלע שנא' למשה ולאחר שניהם נסו מן הדרך במחשבותם ובהסכמת
כוונתם פעמים לפי שלא נזכר להם הנני עומד לפניך שם על הצור כפעם
הראשונה במסה כי הם מרו את פי יי כאשר רמזתי בעניין שנא' על אשר

1 מריתם את פי. ועל כן לא נכנסו לארץ ישראל כי פי יי הוא המוציא והמביא שנא' על פי יי יחנו ועל פי יי יסעו.

ואצ"ל הנה אנכי שולח מלאך. הוא מלאך שר הפנים ששמו כשם רבו. ויש לשאול אם נתרצה משה בכך שהרי כבר נאמר ושלחתי לפניך מלאך ולא נתרצה ואמ' אם אין פניך הולכים אל תעלנו. והיתה התשובה גם אח הדבר הזה אשר דברת אעשה. אם כן היאך נתרצה אחר כך במלאך שליח אלא הכל היה כמו שבארנו. וכן כתב הרב ר' משה בר נחמני ז"ל וחכמי הקבלה שבמקומו מודים לו. ועוד כתב כי הוא המלאך הנראה בסנה ופירש כי מה שאמ' ז"ל בבראשית רבה מלאך זה הוא מיכאל. ר' יוסי הארוך אמ' כל מקום שרואין אותו אומרי' רבי שם רבי' הקדוש כן כל מקום שמיכאל נגלה שם כבוד השכינה וכו'. אמ' כי בודאי נגלה מיכאל בתחלה וא"כ שכינה עצמה דכתי' וירא יי כי סר לראות ויקרא אליו אלהים וכו'. ועל כן נאמ' כי ירא מהביט אל האלהים. כי משה רבי' ע"ה לא היה ירא מהביט אל המלאך וכן נראה לי משפט הכתובים בעניין אם אין פניך הולכים שהרי אחר ויעבר נאמ'. ובסנהדרין בפרק בהן גדול כתי' ואל משה אמר עלה | אל יי. עלה אלי מיבעי ליה וכו'. פס ע"ב

ועל כן המשכילים אשר רוח יי בהם הם יסתכלו בדבריהם וזהו לשונם פלוני שר הפנים שנכתב באות אחת שבה נבראו שמים וארץ וחתמם בסבעת אהיה אשר אהיה ונכתב בשש אותיות ובשבע אותיות ובשני אותיות ושבעים שמות ובשבע קדושות ונחקק על שתיים עשרה אבנים ונתן על ששה משמותם ונכתב בשבעה קולות ומסר השם הגדול להשתמש בו למשה ולא נתן הב"ה רשות להשתמש בו לא לאדם הראשון ולא לאברהם ולא ליצחק אלא למשה בלבד שנא' הנה אנכי שולח מלאך לפניך וכו'. והזהיר הב"ה למשה שישתמר בו ועל זה אמ' משה אם אין פניך הולכים וכו'. ובמדרש איכה ויבא אל הנזים אשר באו שם ויחללו את שם קדשי וכו'. לא היה צריך לומר' אלא ויבואו ואת אמ' ויבא אלא כביכול הוא עצמו.

בא וראה בשעה שמתברכת כנסת ישראל כל העולמות מתברכים וישראל למטה יונקים ומתברכין ממנה* לפי שהיא מגנת על ישראל כרא' ויסע מלאך האלהים. מלאך האלהים זו כנסת ישראל ואותה שעה בסיוע של האבות היא גוסעת וכשהם נמצאים אצלה כולם נמצאים. ובשביל כך נמסר באלו הפסוקים שם הקדוש שכלול בהם האבות כמו שרמזנו אחד כסדר ואחד למפרע ואחד כסדר. ויסע כסדר בשביל שאברהם נמצא בכאן וכל

1 אותם שבאו מצדו ועל זה הוא כסדר כדוגמא זה.

ו	י	ס	ע	מ	ל	א	כ
ה	א	ל	ה	י	מ	ה	ה
ל	כ	ל	פ	נ	י	מ	ח
נ	ה	י	ש	ר	א	ל	ו
י	ל	כ	מ	א	ח	ר	י
ה	ס	ו	י	ס	ע	ע	מ
ו	ד	ה	ע	נ	ן	מ	פ
נ	י	ה	ס	ו	י	ע	מ
ד	מ	א	ח	ר	י	ה	ם

ובכאן בא אברהם להתעטר בצדו* זעטר לכנסת ישראל ואלו האותיות כולם בסדר לילך בימ* כדאמר' יומם יצוה יי חסדו ובלילה שירה. ועל זה כתיב ויסע. אימתי נוסעין במסעם כשאם העליון מאיר לשמש* וזה הפסוק הוא בשבעים ושתיים אותיות והפסוק האחר נמצא בדין גבי כנסת ישראל הה"ד ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ויהי וכו'. אלו כנגד אלו ואלו כנגד אלו בדרך עקום שהוא למפרע כזה הדוגמא. | צ ע"א

ה	ל	י	ל	ה	ל	כ	ה
ז	ל	א	ה	ז	ב	ר	ק
א	ל	ו	ה	ל	י	ל	ה
ת	א	ר	א	י	ו	כ	ש
ח	ה	ו	נ	נ	ע	ה	י
ה	י	ו	ל	א	ר	ש	י
ה	ג	ח	מ	נ	י	ב	ו
מ	י	ר	צ	מ	ה	ג	ח
מ	ג	י	ב	א	ב	י	ו

1 ד"א ויהי הענן והחשך. זהו יום המעונן של יצחק שהוא מדת הפחד והחשך. ובשביל כך אותיות אלו למפרע בדרך עקום ולא בדרך ישר כדוגמא זה. ועל זה האותיות כולם למפרע דכתי' ויהי הענן והחשך שכיון שנכנס יצחק בדינו לא קרב זה אל זה כל הלילה. וכתי' זה אל זה ואמ' אלו שבאו מצד אברהם לא קרבו זה בזה של יצחק לפי שאלו הם דין ואלו הם רחמים. ובשביל כך זה הבאר נדבק ביצחק שהוא סוד הפחד הקשה כדאמרי' ויאר את הלילה וכשיבא להתמלאות ולהתחבר ביצחק ולא יכלו להתקרב זה עד שיבוא יעקב ויתחבר באברהם ונוסע ליצחק ושוכן באמצע כדוגמא זה.

10

ו	י	ט	מ	ש	ה	א	ת
י	ד	ו	ע	ל	ה	י	ם
ו	י	ו	ל	ך	י	ה	ו
ה	א	ת	ה	י	ם	ב	ר
ו	ח	ק	ד	י	ם	ע	ז
ה	כ	ל	ה	ל	י	ל	ה
ו	י	ש	ם	א	ת	ה	י
ם	ל	ח	ר	ב	ה	ו	י
ב	ק	ע	ו	ה	מ	י	ם

15

20 מיד נקשר קשר האמונה זה בזה וזה בזה ומתוך כך ניצולו ישראל. ושנינו במקום שהאבות נמצאים שאר הצדיקים הם נמצאים אצלם ועל זה שם זה עולה לצדיק אחרים מתפרשים אע"ג שכולם יוצאים לדרך אחד. בא וראה כשמאיר זה הבאר מצד יצחק ונקשר בו יעשה הים הגדול גלים חזקים ותקיפין עולין ויורדין בזעף וברוגז ונוסע למעלה ויורד למטה ואברהם כנגדה. ומתוך רוגז וזעף וחמה ותוקף זה אצל זה ולא היו מתקרבים עד שבא יעקב ושיכך רוגזו ושיבר גלגליו הה"ד ויס משה את ידו על הים דווקא וכו'.

25 ברוח קדים. מאי ברוח קדים עזה של אותו הים. וישם את הים לחרבה ויבקעו המים. ונתפלגו המים לצד אברהם ולצד אלו האחרים בדרך ישר בצד יעקב וכל אותם שבאו מצדו. ועל זה מעשה בחיקון השם הגדול בזווג

1 האבות שהם קשר אחד של האמונה להיות מרכבת | השלום צ ע"ב
ובזווג של האבות כאחד. ויודעים החבריא לילך בדרך ישר ולחקן מעשים כדאוי ובשם זה הוא קשר האבות נמצא ואורחין לדין ואורחין לרחמים לסיוע לחסד ליראה לתורה לחיים למות לטוב לרע.

5

בא וראה שבעה קשרים הם שמתקשרים שלשה האבות וארבעה אחרים. ראש ואמצע בקשר אחד ואלו אותם שחפרו באר של מים והם קשר אחד בשלש יודי"ן השלישיות הוא שלימות של כל האמונה. הרביעית שני עמודים שהגוף עומד עליהם. החמישית טוב ורע והוא הנהר היוצא אילן של החיים והמות שהוא עומק של כל. הששית דין ורחמים. השביעי הוא אמצעי של כל ובשביל שהוא אמצעי נקרא אני קיום של כל הענפים.

10

בא וראה שבע מדרגות אלו מדרגה אחת למדרגה אחרת והם מרכבה אחת וכל אותן שמתאחדים בו. וכן מדרגה למדרגה וכולם הם מתנהגים אחריו. בא וראה בשעה שאלו המדרגות נמצאים כל האמונה נמצא. ואל שבעה עננים שסבבו לישראל. בשביל כך כשנוסעת השכינה באבות היא נוסעת.

15

ויהי בנסוע הארון ויאמר משה כו'. בכאן יש להסתכל בסוד עליון שהנו"ן הוא הפוך לאחור. וא"ת נו"ן כפופה היא ידועה שהיא נקבה. ופשוטה הוא כלל הזכר והנקבה. והא אמרו בכאן ויהי בנסוע הארון למה חזר לאחור כדוגמא זה ז * . בא וראה נו"ן באשרי יושבי ביתך לא נאמ'

20

בשביל שהיא בגלות ואוקמה החבריא דכתי' נפלה ולא תוסיף קום. אלא מה אני מקיים למעלה וארון ברית יי נוסע לפניו דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה. כיון שהיה נוסע הארון הנו"ן היה נוסע והשכינה היה על גבי הארון. בא וראה הארון היה נוסע לפניו דרך שלשת ימים. הנו"ן

25

לא היה מתפרש ממנו ונוסע עמו ומתוך אהבתם של ישראל החזיר פניו לנגדם וסיבב את הארון כשהוא* היה הולך החזיר פניו למקום שיצא ועל זה בנסוע הארון נ' מסבת פנים לצד ישראל וכותף הגוף אצל הארון. ועל זה כשהיה נוסע משה אמ' קומה יי למנוחתך. לא תעזוב לנו ותחזיר פניך אצלינו. מיד הב"ה מחזיר הנו"ן אצלם ז * כדוגמא זה כמי שמחזיר פנים למי שאוהב. וכשהיא חונה הארון וישראל חונים מיד מחזיר

30

נ' פניו מישראל וחוזר גבי הארון והכל הוא נכון וראוי ודי בזה לכל מבין. אמ' ר' שמעון לאלעזר בנו אלעזר כך הוא ודאי. אבל לא כל כך החזיר פניו מישראל דאם היה כך היה צריך | הנו"ן להתהפך צ ע"א
מגוון אחר שלמעלה. זהו מגוון זהו כדרך המישור גבי הארון. אלא

1

וראי לא החזיר פניו מהם, ומה היה עושה בשעה שהיה חונה הארון אמ' משה קומה יי למנוחתך*. מיד שורה הארון והשכינה ועומד בצד אחר והפנים כנגד ישראל ולנגד הארון ובשביל כך היה הנו"ן כלול לארון ולישראל. אלא שישאל גרמו לאחר כך הה"ד ויהי העם כמתאוננים וכו'. ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו.

אמ' הב"ה בעולם הזה יחידים נתנבאו. אבל לעתיד לבא כל ישראל נעשין נביאים שנא' והיה אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם זקניכם חלומות יחלומון בחוריכם חזיונות יראו.

5

אבל אכניסך בסוד עניין מה שאמ' קרבנו קערת כסף אחת. והיתה של כסף כי הקערה רומז למדת החדש שהוא נקרא קערה כמו הקערה שהיא מקבלת כל המשקין והמשחין כך היא מקבלת כל השמנים והמימות מן המבוע העליון הה"ד כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן. ועוד היתה של כסף לפי שהוא צד הכסף הה"ד לי הכסף ולי הזהב. אחת רומז למדת אברהם הנקרא אחת הה"ד אחת היא יונתני תמתי. אמ' הב"ה אני יחיד

15

בעליונים ואברהם יחיד בתחתונים. ד"א למה נקרא אחת בשביל שמדת החדש נקרא אחת בשביל שהוא מאחד ואוחז בין עולם העליון ובין עולם התחתון. שלשים ומאה משקלה. שאותה הקערה שהיא חסד מקבלת מעולם החכמה הנקרא שלשים על שם ל"ב נתי' פליאות חכמה. כעין דוגמא זה היה זה הקרבן הכל כדוגמא של מעלה וכל זה הוא סוד עליון. ומאה כנגד עשר מדרגות עליונות שהם מאה עם ענפיהם. מזרק אחד כסף רומז לצד הנצח שהוא מקבל מצד החדש שהוא כסף. כף אחת עשרה זהב מלאה קסורת.

20

כי הכף רומז לצד הגבורה הנקרא כף שהוא מקבל הקסורת של האש מעולם הבינה. כי הבינה היא נקראת עולם בית דין הה"ד בראשית ברא אלהים. והגבורה מקבל הדין מעולם העליון כמו הכף שהוא מקבל האש כך הגבורה מקבלת מן הנחר הוא אודם האש. פר אחד רומז למדת התפ' הנקרא פר וזהו סוד הפר שהקריב אדם הראשון. בן בקר אל תיקרי בקר אל בן בקר רומז לחסד הנקרא בקר הה"ד וישכם אברהם בבקר. ועל זה הפר שהוא תפ' הוא בן החסד הנקרא בקר והבן זה. איל אחד. הוא יסוד הנקרא איל הה"ד | בכור שורו הדר לו וקרני וכו'. כבש אחד

25

רומז להוד הנקרא כבש לפי שהוא מצד הדין. בקר שנים רומז לחכמה ולבינה הנקראים שלמים לפי שהוא סוד השלום שאין שם רוגז וכעס ותחרות אלא עולם המנוחה והחדוה והחיכ. כנגדם היו מקריבים זבח השלמים

30

1

הכל כדוגמא עליונה. אילים חמשה. פי' לחמשה עליונים שהם כ"ע וחכמה ובינה גדולה גבורה שהם חמש עליונות. עתודים חמשה כנגד תפ' נצח הוד יסוד מלכות. והבן כל אלו העניינים על מתכונתם.

5

שבעת ימים הסגר שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר תאסף. ורמז כאן לכנסת ישראל שהיא בביכול נתרחה ונסרדה מן שבע מראות עליונות שאינה מקבלת אורה כהונן בשביל שכתות החיצוניות מבדילים בינה ובינם עד שיגיע זמן טהרתה אזי היא מהיחדת ומזדווגת עם המלך ותיכנס להיכלו הה"ד ואחר תאסף. והבן כל זה העניינים כי הם נפלאים עד מאד והמשכיל יבין. אשריתם הצדיקים שהב"ה גלה להם שכינתו וסתרי תורתו הקדו' הה"ד סוד יי ליריאו ובריתו להודיעם.

10

פרש' שלח לך אנשים. שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען וכו'. ושנינו מהו לפרוש לים הגדול קודם לשבת שלשה ימים. כך שנינו אין מפליגין בספינה לים הגדול ג' ימים קודם לשבת בזמן שהוא הולך למקום רחוק אבל אם מבקש לפרוש מאי זה יום שירצה. למה מפני שהוא שליח כמו מצור לצידן מותר לו לפרוש ואפי' בערב שבת מפני שהדבר ידוע שהוא יכול ללכת מבעוד יום. בשלוחי הרשות. ואם שליח של מצוה הוא מותר לפרש באי זה יום שירצה.

15

ויבואו עד נחל אשכול ויכרתו וכו'. אבל באתי לעוררך במליך יקרים וכיון שראו שלא היו יכולים לילידי ענקים שהם המדות העליונות ירדו למדת המלכות הנקראת נחל אשכול לפי שהיא מקבלת מנחל של נהר דינור שהוא כולו אש ובחרו להם הזמורה ההיא להאמין לו ולקבל אלוהותו עליהם.

20

וישאוהו במוט. ואין מוט אלא צדיק יסוד עולם לפי שהצדיק לא ימוט לעולם. בשנים. אלו הם נצח והוד שהם שני עמודים הנקראים בועז ויכין לפי שהם נמשכים ונאצלים מן הרמונים שהוא צד הגבורה שהוא מר כקליפה של הרמון. | ומן התאנים רומז לצד החסד צב ע"א לפי שהוא מתוק כתאנה והבן.

25

וישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום. לרמז שיחול עליהם הפורענות הנאצל ממדת ארבעים שהוא צד הגבורה השולט על ארבעים בתי דינין.

30

ויספרו לו ויאמרו באנו וכו'. ואצ"ל כי הארץ הידוע שהיא

- 1 כנסת ישראל היא מקבלת מצד החלב של עולם העליון ודבש מצד החכמה. וזה פריה פי' מדת היסוד הנקרא וזה הוא מושך הפירות העליונים ית' פי' הנשמות הקדושות והטהורות הנמשכים מן החיה העליונה.
- אפס כי עז העם היושב בארץ והערים וכו'. ואצ"ל אפס רומז לכ"ע הנקרא אפס בשביל שאינו מושך לחוקרים בעדו אלא הוא אין לגמרי מבלי השגה. כי עז רומז לגבורה הנקרא עז הה"ד מהאוכל יצא מאכל ומעז יצא מתוק. היושב בארץ הנראים בארץ ההוא. והערים בצורות גדולות מאד. לרמזו לשאר המדרגות שהם תחת האפס שהם חכמ' ובינה גדולה וגבורה ותפ' נצח והוד יסוד. כל אלו הערים הם בצורות פי' הם נמנעים מלהשיגן ועל זה אמרו אין לנו עסק לעלות שם אלא די לנו בזאת הזמורה שכרתנו והבן זה.
- אך ביי אל תמרדו. פי' בכ"ע שהוא אלהינו וברא אותנו וכל העולמות אל תמרדו בו ואל תקצצו ותדע כי הוא יחיד ומיוחד כשלהבת הקשורה בנחלת כי הם דיבוק אחד ואין ביניהם קיצוץ ופירוד.
- 15 ואחם אל היראו את עם הארץ כי לחמינו הם. פי' כי אלו המדרגות הם לחמנו על שם מאשר שמנה לחמו בשביל שהם מספיקם לנו לחמנו ומזונינו.
- ויאמר יי אל משה עד אנה ינאצוני וכו' ועד אנה לא יאמינו בי. למה לא יאמינו ביחודי ובמהותי שאני מלך ומושל לכל הנמצאים. ואמרו אל יושב הארץ הזאת שמעו כי אתה יי בקרב העם הזה אשר עין בעין. פי' עין העליון שהוא כ"ע בעין ההחתון הנקראת מלכות ונמצאית שנגלית עליהם באלו המדות הנוראות. וענגן עומד עליהם. פי' מדה המלכות. ובעמוד אש שהוא גבורה.
- ועתה יגדל נא כח יי כאשר דברת לאמר. יהי רצון מלפניך שיתגדל כח החסד שהוא צד הגדולה ונצחו מדת הרחמים למדת הדין.
- 25 סלח נא לעון העם הזה כגודל חסדיך. רומז למדת החסד לפי שמדת החסד הוא גדול בחסדו וברחמנותו.
- ואולם חי אני וימלא כבוד יי את כל הארץ. אבל | תדע | צב ע"ב שאני נקרא חי העולמים ואני יושב בין י"ח אלף עולמות שהם באורך אנפין כמנין חי.
- 30 וינסו אותי זה עשר פעמים פי שניסו אלו עשר מדרגות ולא עמדו באחד מהם ומרדו בי.

- 1 ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו. מצד עולם העליון הקדוש שכת' בו ונחה עליו רוח יי רוח חכמה ובינה. וימלא אחרי פי' אחרי ודאי והסוד בזה ואת אחרונים אני הוא לפי שכ"ע הוא אחר כל המדרגות והוא ראשון והוא אחרון.
- 5 והעמלקי והכנעני יושב בעמק. פי' הם תמורת הע' היושבת בעמקים הה"ד כשושנה בין החוחים.
- וישכימו בבקר ויעלו אל ראש ההר. פי' באו לחקן מה שקלקלו וכיוונו להחזיק לעלות אל ראש ההר שהוא תפ' הנקרא הר. הננו ועלינו אל המקום ודאי פי' ודאי המקום שהפסיקו והפרידו מן העט' בא ליחדו ולקבלו עליהם במדת אלהות ית' וית'.
- 10 ויאמר משה למה זה אתם עוברים את פי יי. אמ' להם אל תעברו את פי יי שהיא העט' אל תעלו מלמטה למעלה כדרך היחוד ולא תעלו להר קודם וא"כ תרדו. אל תעלו כי אין יי. פי' אל תעלו ליחד היחוד בזמן שכ"ע הנקרא אין יי בקרבכם כדי שלא תפסיקו בין המדרגות. ונגפתם לפני אויביכם. פי' התמורות שהם אויבים לעט'. כי העמלקי והכנעני שם לפניכם ונפלתם בחרב. פי' בתמורת החרב הקדוש שהוא חרב ליי מלאה דם.
- תורה אחת ומשפט אחד יהיה לכם. תורה אחת רומז לתורה שבעל פה הנקראת אחת. ומשפט אחד רומז למדת התפ' הנקרא משפט הה"ד מלך במשפט יעמיד ארץ וכו'. יהיה לכם ודאי בהתחברות שניהם ביחוד בלא פירוד ואוי לו ואוי לנפשו מי שמבדיל ומפסיק בין אלו שתי מדות לפי שהוא פוסק חיים עליונים מן כנסת ישראל הה"ד ונרגן מפריד אלוף ואין אלוף אלא תפ' ישראל הה"ד ונרגן מפריד אלוף. וכת' אלוף נעורי אתה. ד"א אלוף רומז גם כן לעט' ישראל והסוד בזה אלופינו מסובלים. לפי שהיא סובלת כל המשאות. בא וראה בזמן שהיא נפרדת מן בית המלך נקראת אל"ף. ובשעת החיבור נקראת אלוף. בשביל שהיא נחברת בה בזווג אחד הה"ד אלוף נעורי אתה.
- 25 ואצ"ל כי יש כאן בזה הפסוק תורה אחת סוד מופלא ונעלם על דרך האותיות המתגלגלות בסיבובם וזה הסוד נקרא שם החסד וזה ציורו. |
- 30

ת ו ר ה א ח ת ו מ
ש פ ס א ח ד י ה י
ה ל כ ס ו ל ג ר
ה ג ר א ח כ ס
ס כ ת א ר ג ה
ר ג ל ו מ כ ל ה
י ה י ד ח א ס פ ש
מ ו ת ח א ה ר ו ת
ת ש ת ה מ ר י מ
ראשון
שני

ואצ"ל כי זה השם היוצא מזה הפסוק של תורה אחת הוא
נפלא מאד והוא ממונה על חן והסד ורחמים וצריך להזכירו בצירור תכלת
ורבי' מאיר ז"ל מרוסנבורק הזכיר אותו בשעה שהמלך שלח אחריו
ורצה לתפוש אותו בבית האסורים. מיד כשבא לפניו הזכיר אותו בקדושה
ובטהרה כדין וכהוגן. מיד נהפך לבו שלמלך ויצא מלפניו בחן ובחסד
וברחמים ונתן לו מתנות ודורונות*. ועל זה זה השם אשרי ואשרי חלקו
מי שמשחמש בו בקדושה ובטהרה אהוב למעלה ולמטה.
וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה אשר דבר יי.
כי המצות הם מצות עשה ומצות לא תעשה לפי שמצות עשה נאצלים
מן עולם התפא' שהוא אילן החיים ומצות לא תעשה הם ממלכות יי שהוא
לא תעשה.

והיה אם מעיני העדה נעשתה בשגגה. פי' עיני העדה הם
עינים העליונים שהם חכמה ובינה הנקראים עיני יי המה משוטטות בכל
הארץ. ועשו כל העדה. כנגד עט' ישראל. פר. שהוא תפ' ישראל.
בן בקר. בן חסד הנקרא בקר הה"ד וישכם אברהם בבקר. אחד לפי שהוא
נקרא אחד על שם שכתפ' יתייחדו שם כל המראות והגוונים והצבעים
של כל העליונים. כי כל השפע העליונה תעבור על אילן החיים לפי
שהוא יושב באמצע הדרך ומקבל כל הטוב הבא מארץ כוש ומארץ קדם.
לעולה. פי' לבינה שהיא עולה עליונה. לריח לסוד הריח שהוא תפ'
ישראל. ניחוח. לעולם העליון שהוא נחת בלי כעס ורובו. ליי. פי'

לכ"ע שהוא יי יתב' וית'. | מנחתו. מן עולם התפ'. ונסכו צג ע"ב
מעולם הבינה שהוא ניסוך היין המשומר בענביו וכו'.

ואם נפש אחת תחטא בשגגה. וכבר ידעת כי הנפש רומז
לעט' הנקראת נפש בשביל שהיא נפש של דוד הה"ד לדוד אליך יי
נפשי אשא. ועוד אמרו על שם נפש רוח נשמה יחידה חיה בשביל זה
נקראת נפש. אחת לשו' נקבה כי תפ' נקרא אחד בל' זכר והיא בל'
נקבה. והקריבה עז בת שנתה להטאת. כנגד המלכות שהיא נקבה ונקראת
עז כדא' יי עוז לעמו יתן. וכתי' מגדל עוז שם יי.

וכפר הכהן שהוא חסד הנקרא כהן הדיוט כנגד כ"ע שהוא
כהן גדול הה"ד והוא כהן לאל עליון. על הנפש השוגגת. היא עט' שנקראת
נפש שוגגת כנגד העליונים לפי שבעליונים לא נמצא שם לא רובו ולא
תחרות ולא עצבות אלא הכל רחמים. אבל בעט' נמצא שם התחדשות
התוארים והאפשריים ובה נמצא השגגה ועון ושאר מיני חטאות הה"ד
בחטאה בשגגה שהוא לש' חסרון כדא' והייתי אני ובני שלמה חטאים.
אשרי חלקם אותם המשתדלים בתורה לשמה שהרי הם.
נקשרים ממש בהב"ה ונקראים אחים וריעים לו הה"ד למען אחי וריעי
אדברה נא שלום.

ועתה יגדל נא כח יי. ר' אחא ור' יוסי אמ' אשיהם
ישראל מכל שאר העמים שהב"ה חפץ בהם ומכנה בהם ומתפאר בהם
שהעולם לא נברא אלא בשבילם כדי שישתדלו בתורה בשביל שנקשר
אחד באחד וישראל למטה בזה העולם הם קייום הכל* וקייום של שאר
עמים. אימתי בזמן שהם עושין רצון אדוניהם. בא וראה כשברא הב"ה
בן אדם התקין אותו כדוגמא עליונה ונתן כחו וחזקו באמצעות הגוף במקום
ששורה הלב שהוא חוקף ומזון של כל הגוף ומשם ניזון כל הגוף וכל
איברי הגוף ניזונים מן הלב שהוא חוזק של כל והכל בו תלויין ואותו
לב נקשר ונאחז במוח העליון הקדוש ששוכן למעלה בראש. כך הב"ה
כשברא העולם וסידר לים אוקיאנוס וסיבבו סביב סביב כל ישוב הארץ
וישוב של שבעים אומות הכל סביב סביב לארץ ישראל שהוא ירושלים.
וירושלים הוא באמצעיה של כל הישוב והוא מסבב להר הבית. והר הבית
מסבב לעזרות של ישראל והם עזרות מסבבין ללשכת הגזית ששם סנהדרין
גדולה יושבין. ושנינו אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד לבדם.
ולשכת הגזית הוא מסבב לבית האולם והמזבח. והמזבח מסבב להיכל.

- 1 וההיכל מסבב לבית קדשי הקדשים ששם שורה השכינה וכפורת וכרובים והארון ובכאן הוא לבו של העולם כולו. ומכאן ניוזנו כל מקומות הישוב שהן איברי הגוף. ולב זה הוא ניוזן מן המוח של הראש ונאחז ונקשר זה בזה הה"ד | מזון לשבתך פעלת יי. כדוגמא זה למעלה צד ע"א
- 5 בסוד הקדוש העליון הסתום. ים העליון הוא כנגד זה הים. וא"ת יש למעלה ים מן ים*. בא וראה נהר דינור מסבב לכמה מחנות כנגד שבעים צדדין חקוקים משבעה מאורות והם סביב לאותן שמשים שלפנים מהם והם סביב לארבע מרכבות והם מסבבין לאותה עיר הקדושה הרובצת עליהם. ושנינו לשם הם עזרות לפנים מן עזרות ואין ישיבה בעזרה
- 10 של שם אלא מלכי בית דוד לבדם וסנהדרין גדולה נמצאים שם בלשכת הגזית והוא בית דין עליהם שמשמש למקום שמשמש והדין ניתן לקדושי עליונים עד שמגיע למקום שנקרא קדש הקדשים. ושם הוא הלב שורה וזה הלב ניוזן מן המוח שעליו ונאחז זה בזה. כדוגמא זה למעלה למעלה והוא בסוד המלך העליון עד שנמצא הכל ניוזן מן המוח העליון הסתום של כל. בא וראה כשמאיר עתיק הסתום במוח ומוח מאיר ללב בדרך
- 15 נועם יי וזהו הנקרא רוח* יי שכתו' בו ורוח אלהים מרחפת על פני המים. ואותו הכוח הוא הבא מכה עתיק הקדוש הסתום של כל הסתימות. יגדל נא כח שיהגדל ויתרבה למעלה למעלה וימשך ויצא למטה. כאשר דברת לאמר. כדי ללמוד מכאן כל דורות האחרונים לעולם ולעולמי עולמים. לאמר. פי' לומר זה לדורות.
- 20 וידעת היום והשיבות אל לבבך כי יי הוא עתיק יומין הוא האלהים הוא אחד ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים. א"ר שמעון ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה. עליונים למטה הוא דיוקן של אדם שהוא בהיקון של העליונים. תאנא כתי' וצדיק יסוד עולם. שהוא כולל שית זהו שכתו' שוקיו עמודי שש. ושנינו בצניעות הספר באדם נכללו כתרים עליונים בכלל ופרט. ובאדם נכלל כתרים תחתונים בפרט וכלל. כתרים עליונים בכלל כמו שאמרנו בדיוקן שכל אלו התיקונים הם בפרט באצבעות הידים חמש כנגד חמש. כתרים תחתונים רמזים באצבעות הרגלים שהם פרט וכלל שהרי הגוף לא נראה עמהם והם חוץ לגוף ובשביל
- 30 כך לא היו בגוף שהגוף הוסר מהם. אי הכי מאי ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים. אלא רגליו הם רגלים של גוף של בעלי הדין כדי לעשות נקמות לשונאיהם של ישראל ונקראים בעלי רגלים ומתאחדים בעלי דינין

- 1 של מטה בכתרים התחתונים. תאנא כל אותן תיקונים של מעלה שבגוף הקדוש הם בזכר ונקבה כלל של אדם ונמשכים זה מזה ומתאחדים זה בזה כמו שנמשך הדם בורידים של הגידים לזה ולזה לכאן ולכאן ממקום זה למקום אחר והם משקין כל הגוף ומקבלין* כל האיברים משקה זה מזה וזה מזה. כך כל כתרים הקדושים של גוף הקדוש מקבלין משקה זה מזה ומאירין זה לזה עד שיאירו כל העולמות ומתברכין כולם | בשבילם. צד ע"ב
- 5 תאנא כל אותן כתרים שלא נכללו בגוף כולם הם רחוקים ממנו והם טמאים ומטמאים לכל שיקרב אליהם. וא"ת אי הכי הא מלאכין קרישין דליתיהון בכלל הגוף. לא ח"ו שיהיו חוץ מכלל הגוף לא יהיו כביכול קדושים ולא מתקיימים וכתו' וגוויתו כתרשיש וכ' וגבותם מלאות עינים. והאיש גבריאל. כולם הם בכלל הגוף של האדם אלא חוץ מאלו שאינן בכלל הגוף בשביל שהם טמאין ומטמאין לכל מי שיקרב אליהם. ושנינו כולם הם מרוח של שמאל שלא נתבסם באדם ויצאו מכלל הגוף הקדוש שלא נדבקו בו ובשביל כך כולם הם נמצאים ומטמאים והולכין ושאינן בעולם והולכין בנקב של התהום להתדבק באותו דין הקדמון שיוצא מכלל הגוף שנקרא קין של מטה ושאינן בכלל העולם ופורחין ולא מתדבקין בכלל הגוף ובשביל כך הם מבחוץ של כל המחנות העליונות ויושבים חוץ למחנה הה"ד מחוץ למחנה מושבו. אשריהם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא שגילה להם הב"ה סודות התורה מה שלא גילה לשום אומה הה"ד לא עשה כן לכל גוי.
- 20

פרש' ויקח קרח. ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי. זש"ה אח נפשע מקרית עוז ומדינים כבריה ארמון. אח נפשע מקרית עוז. זהו קרח שהיה נפשע וחלק כנגד משה ומרד וירד מן הכבוד שהיה בידו. ואין נפשע אלא מרידה כמו שכתו' מלך מואב פשע בי. וכן הוא אומ' אז תפשע לבנה בעת ההיא. ומדינים כבריה ארמון. מדינים שעשה כנגדו כפלסירין. כבריה ארמון. שחלק על המקום ועל משה.

אבל סוד עליון יש לך כאן בעניין טלית שכולה תכלת שהוא חייב בציצית. כבר ידוע הוא שהטלית רומז למדת החכמה הנקרא טלית על שם לבושיה כתלג חיור ושער רישיה כעמר נקי. לפי שהחכמה הוא לבוש לכ"ע שהוא מתלבש בו. והחכמה היא כולה תכלת בגווניו ובצבעיו. והציצית שהיא עט' אתה צריך לגעוץ הסוף בתחלה ונמצא

- 1 שאין טלית תכלת בלא ציצית ולא ציצית בלא תכלת כדא' ועשו להם ציצית. לכן אע"פ שהטלית שהוא חכמה אי אפשר לך לייחד ולחבר היחוד אלא בכלל המלכות שהיא הציצית לפי שיש עשר ספי' בלימה ועשר ולא תשע. עשר ולא אחד עשר. לכן כעין דוגמא זה למטה אע"פ שהטלית כולה תכלת צריך לעשות לו ציצית כדוגמא עליונה.
- 5 ויקומו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים נשיאי עדה קריאי מועד אנשי שם. זה הפסוק העמידוהו החבריא. ר' שמעון אומ' קראי מועד כתי' חסד. למה אלא כל כך הוא מלכות של הארץ כדוגמא מלכות השמים וזה סוד כל אותן כתרים עליונים של שם הקדוש נאחז בהם וכולם מזומנים. הם ממקום שנקרא קודש הה"ד מקראי קודש. ואימתי בשעה שמועד מזומן בעולם כדוגמא שאותם כתרים עליונים | מזומנים מקודש העליון הכי נמי קודש התחתון מזומן
- 15 לחיילותיו להתעטר להם בקודש העליון הידוע. קודש התחתון הוא חכמת שלמה הכי נמי מזומן לכל חיילותיו והם חיילות כוחות מזומנים להתעטר בהאי קודש בזמן שהמועד שורה בעולם כדוגמא שהיילותיה עומדים למעלה הכי נמי עומדים ממונים כדוגמא שלהם למטה ועל כן נקראים קריאי מועד בשביל שאותם שלמטה ועל זה קראי מועד חסד כדוגמא שלמעלה. אבל בשלימות יותר אותן אנשי שם. אנשי שם ודאי ולא אנשי יי. וזהו סוד ונוקב שם יי מות יומת. ועל זה נקראים בכאן אנשי שם שכיון מצד הגבורה באים אנשי שם אותם שבה שלהם יותר.
- 20 בן יצהר של צד הבינה הנקרא יצהר כדא' דגן תירוש ויצהר. ד"א יצהר מל' צוהר תעשה לחיבה. שהוא עולם הבינה וסוד השמטה והיובל שהוא מאיר לכל העולמות והמדרגות התחתונים לו כי אין להם חיים אלא ממנו כדא' ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. ד"א יצהר פי' י' צהר לפי שהיא מקבלת מן עשר מדרגות עליונות של כ"ע הנקראים עשר צחצחות. בן קהת בן הבינה שהוא נקרא קהת מל' ולו יקהת עמים.
- 25 רב לכם בשיאמ' אדם לחבירו דיי לכם בשררה. ד"א רב לכם. פי' רב העליון הוא לכם לאלוה. אבל צדיקו מספיק לנו להושיע. כי כל העדה כולם קדושים. פי' כולם שמעו לפני הר סיני עשרת הדברות שיצאו מפי הגבורה ונתקדשו באותו מעמד והם כולם קדושים לכהונה ולוייה ולמלוכה ולנבואה. ובתוכם יי. לפי ששם יהוה הוא טובב ומתגלגל

- 1 על כל בני המשפחות שהם ראובן שמעון לוי וכו'. כי הב"ה היה בוחר באהרן לפי שהוא מדת החסד והעולם צריכים חסד ורחמים ושלום בעולם כי על ידי הקרבנות יתרבו השלום והרחמים בעולם. וקרח היה מצד הדין ולא היה נאה לו לעבוד במקום אהרן והוא בא להחליף הימין בשמאל ושמאל בימין וגמצא שהכחיש ומנע שפע עליונה מן הנהר למדות וזהו סוד ויקח קרח פי' לקח השפע לבלתי לבא לתחתונים. ד"א ומדוע תתנשא. אלמלא אתם לבדכם הייתם במעמד הר סיני אלא כולם היו במעמד מתן תורה כדא' את אשר ישנו פה עמנו. לפי שכל הרוחות והנשמות כולם היו באותו המעמד הנולדים ושיאינן נולדים היו כולם על הר סיני והבן. וישמע משה ויפול על פניו. פי' שמע מחלקותם ועצתם מיד ויפל על פניו. פי' על פניו ודאי שהוא סוד הפנים והוא מסטרוך שר הפנים לפי שכל הפנים נראים בה ומשה עשה נפילת אפים לאותה המדה שהוא סוד | עץ החיים והוא אילן המות לפי
- 10 צה ע"ב שכל רוחות ונשמות של בני העולם בה נפקדים ומשה בא לאותו המדה לבלתי שלא להשחיתם.
- 15 ואנחנו נלך בשם יי אלהינו. פי' כ"ע שהוא אלהינו והוא מלכנו שהוא אחד בתכלית האחדות הפשיטות אשר לא תשחנה לזולתו לפי שכל הנמצאים והנבראים כולם הם מתאצלים מעומק המחשבה. לכן אין לנו אלא יי אחד וחורה אחת ומשפט אחד ומזבח אחד וכהן גדול אחד כדא' כולם נתנו מרועה אחד.
- 20 ותנו בהן אש. מן אש חצוני שהוא סוד העט'. ד"א אש מצד שמאל. ושימו עליהם קטורת. מצד הבינה שהוא פנימי והוא קטורת. לפני יי. פי' לפני העילה הראשונה.
- 25 המעט מבם. חזר על קרח. כי הבדיל אלהי ישראל אתכם מעדן ישראל להקריב אתכם אליו ודאי. ויקרב אתך. לפי שהוא היה הגדול שבשבט שלו שנעשו אחיו ספלה לו. אמ' להם המחלוקת שאתם עושין אינה כנגדי אלא כנגד המקום שהוא ית' וית'. ובקשתם גם כהונה. פי' כהונה עליונה להחליף שמאל בימין וימין בשמאל. לכן אתה וכל עדתך. המחלוקים עמך. הנועדים על יי ודאי כביכול שחירפו וגידפו למעלה.
- 30 הרעיפו שמים ממעל. מאי הרעיפו כדא' יערף כמטר לקחי. ועל צד שהוא מזון עליון אמ' ועל זה כל עיני עליונים ותחתונים מצפיין

להב"ה בשביל אותו מזון של כל.

ד"א יערף מל' קשה עורף פי' אותו מזון היורד לעולם

הוא יורד ממקום אחורי העורף שהוא אחורי המצח והוא לפני לפני

של כל הה"ד יערף כמטר. ואותו המזון יורד כמטר היורד כל אחד ואחד

מן הטיפה מן נתיבו וממקורו. כך המזון העליון יורד כל אחד ואחד

מזונו מן כוחו של מעלה.

ועל זה שנינו לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא. ושנינו

צדקה תרגו' זכותא וזכותא ושמים דבר אחד הוא. והכא הרעיפו שמים.

וא"ת שבו תלוי כתי' ממעל. ממעל ודאי פי' מעתיק הקדוש בא כל מזון

וכל טוב היורד לעולם כדא' הרעיפו כי אחורי העורף והבן.

בא וראה כל תיאבותא וכל הרצון דבעי ברנש לארקא ברכן

מלעילא לתתא כדי לייחד שם הקדוש ולבקש בתפלה לפני הב"ה כדא'

ממעמקים קראתיך יי. ממקום עומק של כל שהוא שרותא עילתא דאבא

ואימא מזדוונים אף בכאן לבי לחוקקי ישראל. מאן חוקקי ישראל לא

כתי' חוקקי ישראל אלא חוקקי אלו אב ואם שהם מחוקקים לישראל

הקדוש שהוא יוצא ונמשך מביניהם. המתנדבים בעם. אלו האבות שהם

כהנים ולויים וישראלים הנקראים נדיבים כדא' נדיבי עמים נאספו.

מיד ברכו יי. למשון ממנו הברכות למטה וימצאו הברכות בכל העולמות

כולם. |

כל מי שהוא סמא ואינו אמת אין מוסרין צו ע"א

לו אפי' את אחת מאותיות הקדוש אלא למי שהוא אמת ביחוד העולם

מוסרין לו. ג"כ קרח בשביל שיצא מסוד האמונה הקדושה ורצה לערבב

השורה וליכנס במקום מה שלא היה ראוי לו לכן נאבד מן העולם הזה

ומן העולם הבא כדא' ויאבדו מתוך הקהל פי' שירדו לאבדון. ודיי

למשכיל.

בא וראה עשרים ושחים אחיות של התורה כולם הם מחפששים

באלו עשר מאמרות. וכל אמירה ואמירה מאלו כולם הם חקוקים באותיות

חקוקות ובאותיות ידועות כל אחד ואחד על ענינו ומתכונתו. בגיני כך

השם הקדוש נתכסה באותיות אחרים. וכל אמירה מודה ומשתחוה ומקבל

עול של אמירה עליונה הצינו בשביל שנכלל זה בזה וזה בזה.

ועל זה שם הקדוש חקקה אותו באותיות אחרים בשביל

שיתכסה הכל זה בזה וזה בזה ואלו האותיות הם מורים על קשר היחוד

ושלשלת הקדוש ית' וית' עד שמקדישין כולם כאחד ביחוד אחד. לכן

כל המשתמש בהם בקדושה ובטהרה ינצל מכל צרה וצוקה. וכל מי שאינו

משתמש בהם בקדושה יאבד מן העולם הזה והעולם הבא. ואלו כ"ב

אותיות הם נכתבים בכתיבה נכרית ובשביל שאנחנו בארץ סמאא אין

אנו רשאים לכתוב אותה בכתיבה קדושה כדי שלא יתסמא אלא באותה

כתיבה הידוע. ואני הייתי חפץ לכותבם אלא בשביל הארכת הציורים

והפסד הנייר וקיצור הזמן לא יכולתי להאריך בהם ע"כ. ועל זה מי

שרוצה לידע אותן אותיות הרשומין בכל כתר וכתר יתייחד יחוד עליון

בלבו ועל זה יזכה ויתקיים בכל. ואני חקקתי פעם אחת אותן האותיות

הרשומים וידועים בכל כתר וכתר מספר העליון של השר החמשים שחיבר

שר שלום גאון בעיר מייטבורך והולכתי זה השם עמי בכל הדרכים

שעברתי. שיב לאל לא פגעתי בשום פגע רע אלא בעונות הרבים מרוב

טלטול הדרך נאבד ממני אלא נרשם לי צורת אותן האותיות בקירוב.

ואלו אותיות הם מצורפים עם שבעה אחי"ן שכתב רב הונא בקמיע שלו.

מעשה היה ברומי שמלך אחד היה שם ושלח אחרי חכמי ישראל ואמ'

להם כתבו לי שם אחד בקמיע אם אכנס במלחמה כדי שאנצח לאויבי

ואם אכנס בנהר עמוק ואעבור אותו ואם אכנס באש לא יזיקני. אמ'

לו אדונינו תן לנו זמן ג' ימים. נתן להם זמן. בין כך נכנסו חכמי ישראל

בעיצה מה לעשות עד שהסכימו כולם ואמרו לכתוב זאת הקמיע וכתבו

שבעה אחי"ן. נכנס | במים בזה הקמיע לא נטבע. ובאש צו ע"ב

ולא ניזוק. ובמלחמה היה נוצח. ואחר כך הראה קמיע זו לחכם אחד

ואמ' לו הראה אם יש בו שום סישטוש ותעתיק אותו לי על קלף אחר

וכן עשה וטעה בקצת הדברים והביאו למלך ותלה אותו המלך עליו.

עבר בו במים כמנהגו הראשון ונטבע ע"כ. להודיע לך על שם של שבעה

אחי"ן כמה הוא כוחו גדול. וצריך הכותב שיכתוב אות הראשון בליל

הראשון בשעת קריח הגבר. והשני בליל השני עד שיגיע לליל שבת צריך

ליקח גוי אחד בטהרה ויחקוק אותו השם בליל שבת. וכל אלו הרשימות

והחקיקות ידועים גבי החבריא. אשריהם הצדיקים בעולם הזה ובעולם

הבא שהב"ה הפץ בכבודם ומגלה להם סודות עליונים של שם הקדוש

שלא גילה אותו לעליונים קדושים.

ובשביל זה היה יכול משה להתעטר בין אותן המלאכים

הקדושים וכולם לא היו יכולים להתקרב אצלו צאם לאו הכי היאך היה

יכול משה להתקיים ביניהם אלא אשרי חלקו של משה בתחילת דבירו עמו הב"ה רצה לידע סוד שמו הקדוש בנסתר ובנגלה כל אחד ואחד כראוי ומיד נדבק בו וידע יותר מכל בני העולם.

וקרה היה במעלה גדולה בלוייה שהיה גדול שבשבט שלו וגדול בעושר ובנכסים והיה לו שם גדול של ית' וית' תלוי לו בצוארו והיה מנצח בו כל אויביו והיה מצליח בו בכל ענייניו. באותו יום שבא משה לדבר עמו לא רצה ליכנע לפני משה לפי שבטת בזה השם אלא באותו היום נפל לו זה השם ונתבטלו כל כוחותיו. והלא אתה רואה

שישו הנוצרי שר"י נכנס לבית המקדש והעתיק שם המפורש ועשה בו פלאי פלאים עד שהיה פורח באויר והטעו אחריו האומות עד שאחד מחכמי הדור הזכיר שם ופרח כמותו באויר עד שעלה למעלה הימנו והשתין על ראשו וסימא מיד נפל לארץ ונטמא להודיע לך שכמה פלאים היו עושין בו הראשונים.

דתניא שלש מדרגות הם ונדבקינ בנפש אחד* נפש רוח ונשמה ועליונה מהם נשמה דאמ' ר' יוסי בכל בני אדם יש נפש ויש נפש עליון שהוא נפש הצדיק* והשני נקרא רוח כדא' עד יערה עלינו רוח ממרום. מיד מתעורר בן אדם בהתעוררות אחר קדוש עליון להסתכל בחוקות של המלך הקדוש. אשרי בן אדם שזכה בזה הרוח מעטרין אותו בכתר העליון הקדוש שכלול מן הכל ונקרא נשמה והוא נשמת אלוה. וירא כבוד יי אל כל העדה. זהו מדה שהוא כבוד מלכות יי הנקרא כבוד ראשון והוא מזומן להפרע מן כל הרשעים הבאים למרוד במלכות יי לפי שהוא בית | דין התחתון. צו ע"א

ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחות לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף. כי משה ואהרן היו נופלים למדת המלכות שהוא סוד נפילת הפנים.

ואם בריאה יברא יי ופצתה האדמה את פיה. והלא כבר נבראת האדמה שהיא רומזת למדת הדין. למה אמ' אם בריאה יברא יי. אלא ודאי סוד עליון לפי שמלכות יי שהוא האדמה הוא נקרא סוד האיפשר כדא' אם יהיה אלהים עמדי וכו' ועוד כתי' מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי. והיא סוד התיקלא הסובבת שרמזתי לך ועל זה אמ' אם בריאה שהיא העט' נבראת ונתחדשה בעומק הדין. יברא פי' שישתנה ויתחדש לצד הדין. ופצתה האדמה את פיה. הצד המקבל מצד הגבורה

שהוא חוזק הדין הקשה. ובלעה אותם למעלה ולמטה. פי' שתבלע אותם לזעלה ותקיא אותם לצד תמורתה הנקרא שאולה וירדו חיים שאולה פי' למעלה ולמטה ירדו הם בחיותם לצד שאול. וידעתם כי נאצו האנשים האלה את יי. פי' שהשחיתו והפרידו בין המבועות ומדות.

ותבקע האדמה אשר תחתיהם. פי' נבקעו האדמה ושאר מדרגות ומדורות של גיהנם כולם נבקעו וירדו הם וכל אשר להם. ותפתח הארץ פי' הדין את פיה פי' צד העליון המקבל מן הנכורה. ותבלע אותם ואת בתייהם ואת כל האדם אשר לקרח בין למעלה בין למטה. ואת כל הרכוש. פי' ממונם ונכסיהם כדי שלא יהנה מהם ישראל לפי שהם נידונין כעיר הנדחת.

והכס עליהם הארץ. פי' ארץ העליון שהוא בית דין הרפה. ויאבדו מתוך הקהל. שנאבדו ממלכות יי ונידחו לתמורת יי. כדא' והאבדתי את הנפש. פי' לרמוז להם שנאבדו בעולם הזה ובעולם הבא.

נסו לקולם. פי' כשראו גזירה כזו נסו לקולם זהו משה רבי' ע"ה הנקרא קול כדא' והאלהים יענינו בקול. ואמרו לו אדונינו משה רבי' הצילנו מזה המות.

ואש יצאה מאת יי. פי' יי הוא בית דין הקשה העליון. ותאכל את החמשים ומאחיס איש מקריבי הקטורת כדא' והצא אש מלפני יי ותאכל אותם.

את מחתות החטאים האלה בנפשותם ועשו אותם רקוע פחים צפוי למזבח כי הקריבום לפני יי ויקדשו. פי' שכיון שנתקרבו לפני יי קדושים הם. ויהיה לזכרון ולאות לבני ישראל.

את מחתות הנחשת. למה היו נחשת ולא בדיל ולא עופרת אלא לרמוז למדת המלכות שהיא מזבח הנחושת שבאו כביכול להפריד בין האלופים.

למען אשר לא | יקרב איש זר אשר לא צו ע"ב מזרע אהרן הוא. כדי שלא יבוא אדם נוכרי משבט אחר ויערער על הכהונה שאינו מחלקו ומגורלו.

הרומז מהוה העדה הזאת ואכלה אותם כרגע. פי' לכלותם כעדת קרח. ויפלו על פניהם. לצד מדת העט' הנקראת פנים. והוא סוד נפילת הפנים.

קח את המחטה מצד העט'. ותן עליה פי' עליה ודאי.

1 אש מעל המזבח של צד הגבורה. ושים קטורת. כנגד צד הפנימי. כי יצא הקצף שהוא צד המות. מלפני יי. פ' גבורה שהוא דין העליון הקשה.

5 ויעמוד בין המהים ובין הנהיים ותעצר המגפה. אבל יש כאן סוד עליון כי מדת אהרן הוא מדת החסד שהוא כהן גדול בשמים והוא עומד באמצע העולם בין עולם החיים שהוא כ' ח' ובין שאר המדרגות המיוחדות העוברים בדין הויה והפסד לפי שכל הוה נפסד וכל נפסד הוה לפי שהם הוים ונפסדים בסוד השמיטה כשיכנס בשבת נמצאים כעין מתים כנגד עולם החיים העליון אשר הם חיים לכל חיים והם אור לכל המדרגות ונשמה לכל הנשמות לכן כתי' ויעמוד בין המתים ובין החיים והבן כל זה. אשריהם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא שנתן להם הב' תורה התמימה מה שלא נתן לשום אומה ולשון. נשלם.

15 פרש' חזקת התורה. ר' יוסי פתח וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. בא וראה דברים של תורה הם קדושים והם עליונים והם מתוקים כמו שכתו' הנחמדים מזהב ומפז רב.

20 ויבואו בני ישראל כל העדה מדבר צין. ר' יהודה אמ' למה פרשה זו סמוכה למיתת מרים. אלא כיון שנעשה דין בזה הפרה לטהר לטמאים נעשה דין במרים ונסתלקה מן העולם. כיון שנסתלקה מרים נסתלק אותו באר שהיה הולך עם ישראל במדבר ונסתלק באר של כל. פתח ואמ' ואתה בן אדם שא קינה על בתולת ישראל. וזהו סוד עליון דכתי' הושיעה ימינך. גופה דכתי' לבשו שמים קדרות דהא השמש נחשך בשבילה כדוגמא זה ותמת שם מרים ותקבר שם.

25 בא וראה קלא היה מים לעדה. שהרי נסתלק הבאר של מעלה ושל מטה ונשבר הימין דכתי' יאסף אהרן אל עמיו. ואחר כך נחשך השמש דכתיב ומות בהר. וכתי' והאסף אל עמך גם אתה כאשר נאסף וכו' שהרי זרוע | הימין נשבר והגוף שהוא השמש צח ע"א נחשך. בא וראה לא נמצא דור בעולם כדורו של משה שמשו היה קיים בעולם ואהרן ומרים. וא"ת בימיו של שלמה היה ג' כ כך לאו דהא ימיו של שלמה שלט הירח והשמש נכנס ובימיו של משה נכנס הירח והשמש שלט. בא וראה שלשה אחים היו משה ואהרן ומרים כדא' ואשלח לפניך את משה וכו'. מרים היא הירח ומשה הוא השמש ואהרן הוא זרוע ימין.

1 חור הוא זרוע של שמאל. ויש אומרי' נחשון בן עמי נדב. בראשונה נסתלקה הירח* כדא' ותקח מרים הנביאה אחות אהרן ודאי שהוא זרוע הימין שהוא יתקרב לה באחדות אחד באחווה ובאהבת הריעים. וא"כ נאסף משה שהוא שמש כדא' והאסף אל עמך גם אתה. אשרי חלקו של משה ואהרן ומרים בעולם. בא וראה בימיו של שלמה המ' ע"ה הירח שלטה בתיקונה והיתה נראיה בעולם ונחקקים שלמה עליונה שהמאור שלו היה שולט בעולם. כיון שהירח ירד ונפגם בעונו היתה פוגמת יום אחר יום עד שהיתה נמצאת בקרן מערבית ולא יותר. אשרי חלקו של משה הנביא שכת' בו וזרח השמש ובא השמש וכו'. בא וראה וזרח השמש. כשיצאו ממזרים שהשמש האיר לא ירח. ואל מקומו שואף זורח הוא שם הא כתי' ובא השמש במדבר עם שאר מתי מדבר. כיון שנכנס השמש לאי זה מקום נכנס אל מקומו בשביל להאיר לירח הה"ד שואף זורח הוא שם אע"ג שנכנס זורח הוא שם ודאי שהרי לא האיר הירח אלא מאור השמש וזהו סוד שכת' והנך שוכב עם אבוחיך*. אע"ג שאתה תכנס הנך להאיר לירח. כך הוא משה ועליו כתי' זה הפסוק מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול וכו'. מה יתרון לאדם בכל עמלו זהו יהושע שנשתדל להוריש ארץ הקדוש לישראל ולא זכה להשלים הירח כראוי.

20 ומשם בארה היא הבאר. מאי לכא* בכאן בארה וא"כ באר אלא בארה אחר שנתקבצו המים בתוכה והם יורדים לתחתונים. ונקרא באר בשעה שיצחק ממלא אותו. היא הבאר הוא כתי' וסוד הוא כמו שכת' ועבד הלוי הוא. ר' אבא אמ' בכל מקום הוא קרינן אותו היא זכר ונקבה כאחד. ה"א נקבה שהיא כנסת ישראל שהיא ה"א התחתונה וא"ו הזא הזכר שהוא תפ' ישראל כלל של כל שהרי האל"ף בשלימות שוכן בו. אשריהם ישראל אע"ג שהם למטה הם אחוזה בכלל העליון של כל ובגין | כך כתי' הוא עשנו ולא אנחנו. באל"ף צח ע"ב כתי' של וא"ו וה"א שכולל הכל. ר' שמעון אמ' הרוח ומים הוא רוח הקודש שהוא מנשב בראשונה כדאמ' הפיחי גני וא"כ נוזלים המים למלאות הכל כדא' ישב רוחו יזלו מים. ישב רוחו בראשונה וא"כ יזלו מים. ועד שלא מנשב זה הרוח לא נוזלים אלו המים. מאי קמ"ל משמע שצריך בכל לעורר הדבר במעשה או בדבר או להראות כמראה המעשה. ובכאן עד שלא ינשב הרוח אינן הולכים המים אצל אותו הרוח. הוא הבאר היא קרינן. מאי שנא בראשונה בארה ועכשיו באר אלא בראשונה נקבה

1 לבדה ועכשיו שאמ' הוא כלל זכר ונקבה נקרא באר. ובמקום שנמצא זכר אפי' מאה נקבות זכר אנו קוראין אותם. אסוף את העם בשביל זה אם באר לא סר מהם הבאר.

5 אבל אכניסך בין אולם ולמזבח בכל אלו הנפלאים כי רז"ל כל דבריהם דברי אלהים חיים והם רמזו סתרי דאוריתא ברמז כדי שיבינו המבינים והמשכילים כדא' והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע.

בא וראה אז"ל הרי פרצוף אחד שברא הב"ה בבני אדם מלא היסט יש בו כמה מעיינות ואינן מתערבים זה בזה. וכבר ידעת שהפרצוף שהזכירו ז"ל הוא פרצוף האדם העליון שהוא עולם של עשר מדרגות המכונה

10 בבן אדם לפי שהאדם הוא נקרא עולם קטן כנגד עולם העליון וזהו סוד שהזכירו ז"ל דו פרצופין נמצא שהצורה העליונה נקרא פרצוף ואותו פרצוף הוא בבן אדם העליון הה"ד אחרי עורי נקפו זאת ומבשרי אחזה אלוה וארז"ל שבזה האדם יש פרצוף כמלא היסט ויש בו אותן המעיינות

מהם מלוחים מהם מתוקים מהם שמנים מהם סרוחים ואין מתערבין אלו עם אלו כי כל אחד ואחד מן אלו הנהרות והמעיינות נוטל בגולו עד אנה

15 הוא נמשך ויוצא כדי שלא יתערב בנבול חברו אלא בגזירת האדון העליון ית' שמו וית' הדרו. וארבעה מעיינות אלו הם בפרצוף האדם מתחלת העינים עד הפה והוא כמלא היסט. וארז"ל מי העינים מלוחים למא כשאדם

20 בוכה על המת בכל שעה היה מסתמא אלא על שהן מלוחין פוסק ואינו בוכה. אבל הא לך סודו. כי העינים רומזים למדת המסרוניתא שהיא בוכה כביכול על בן זוגה הנפרד ממנה בשביל עון הדור והיא יושבת

ובוכה עליו בכל יום כדא' ויקרא יי אלהים צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרח ולחגור שק. ועוד | כתי' קול ברמה נשמע צט ע"א

25 נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה וכו'. נמצא שבכיה נתיחס לכנסת ישראל שהיא בוכה מפני שמימיה מלוחים בשביל שמעיינות מלוחים נמשכים לה מצד המורתה הנקראת גפרית ומלח שריפה כל ארצה לא תזרע וכו' כמו ששינונו יש מים מלוחים מים שאובין ע"כ. והיא נקראת עינים

כדא' והשב בפתח עינים וכת' על אבן אחת שבעה עינים. ואותן העינים נמשך בהם מן אותן מעיינות המלוחים של החיצוניים והיא בוכה על בעלה שהוא נסתלק ממנה והוא נחשב כמו מת. מכאן ראינו מי שהוא

30 יושב בלא זוג הברכות אינן שוכנים עליו ובמקום שאין הברכות מצויים אין שם חיים כדאמ' ראה חיים עם אשה אשר אהבת. ובזמן שאין שם

1 חיים עליונים ובמקום הפירוד נסתלק משם החיים לכן כיון שתפ' ישראל נסתלק מן המסרוניתא כביכול נשאר הוא בלא חיים עליונים והיא יושבת עומה ובוכה עד זה היום על בעל נעוריה כדא' קול ברמה נשמע נהי

בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וכו'. אבל על שהן מלוחין פוסק ואינו בוכה.

5 ומפני מה מי האזנים שמנים לפי שבשעה שאדם שומע באזניו שמועה קשה אל מלא תופשה באזניו מתקשרת ומת ומתוך שהם שמנים מכנים בזה ומוציא בזה. וכבר תדע שהאזנים הם רומזים לשתי

10 מדות העליונות שהם חכמה ובינה הנקראים האזנים והם אזני יי כדאמ' שמעה אזני ותבן לה. הוא רומז לעולם הבינה שהוא אזני ולא יתכן עניין באזן אחד אלא בשתי אזנים נמצא שאלו שתי מדות חכמ' ובינה שהם

אזנים וכיון שמעיינותיהם שמנים מכח שנמשך ויוצא מן המבוע של שמן העליון כדא' כשמן הטוב על הראש וכו'. ומתוך שהם שמנים מכנים

15 בזה ומוציא בזה לפי שאלו שתי המדרגות הם שופכות אחת לאחת. כעין דבגמא זה באדם התחתון מי אזניו שמנים כדא' נעשה אדם בצלמנו כדמותינו. מפני מה מי החוטם סרוחין. שבזמן שאדם מריח ריח רעה

אל מלא שהחוטם מימיו סרוחין שמעמידין אותו מיד מת. אבל סוד החוטם הוא נפלא ונסתר ונעלם וזהו סוד בעל החוטם כדא' ותהלתי אחסם לך. ומימיו הם סרוחין מל' סרה העודף שהוא תוספת לפי שאותו הנהר נמשך

20 ויוצא לעולם כדא' ונהר יוצא מעדן. יוצא כתי' ולא יצא ומימיו לא יכזבו ולא יפסקו | לעולם ולעולמי עולמים. שבזמן שאדם מריח ריח רעה מכח חוזק הדין שהוא מבאיש והוא נקרא יצר הרע

25 המפתח את הבריות למושכס מדרך החיים לדרך הרע. והוא כשאור שבעים וזהו סוד זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח. ונמצא שריח הרע מתעורר מצד דין הקשה ותמורתו לולי שמעיינות של החוטם סרוחין ועודפים

במשיכתם ויצאיתם מעולם העליון לפי שמדת החוטם שהוא רחמים גמורים מעמידין ומסלקין ומשככין חוזק הדין וסורחנו כעין דוגמא זה באדם התחתון.

30 ומפני מה מי הפה מתוקים. פעמים שאדם אוכל אכילה ואינה מתקבלת בלבו ומקיא. אם אין מי הפה מתוקים אין נפשו חוזרת. מי הפה רומזים למי החסד שהם מתוקים מדבש ונופת צופים והוא חפץ בבנין העולם לפי שהוא רחמים. פעמים שאדם אוכל אכילה ואינה מקבלת

- 1 בלבו ומקיאה. פ' אותן הנשמות שהם נבראים בזה העולם וגרמו לעצמן דחייה לעולם התמורות מיד הם נכרתים ונדחים בכח הדוחה ממדה למדה עד המלכות ומשם הוא נמשך לחוץ עד שיקבל ענשו ונמצא שמדת החסד של הארץ מקיאה אותם לחוץ כדא' ותטמא הארץ וכתי' ותקיא הארץ את יושביה. לפי שהיא מקיאה ודוחה אותם לחוץ. אם אין מי הפה מתוקים לפי שהחסד עושה חסד עם הבריות ולולי הוא אותו הנפש הדחיה אינה חוזרת לעולם אלא לפי שמימיו הם מתוקים תתעלה הנפש מגריעות לעילוי וזהו סוד ומתוקים מדבש ונופת צופים. לפי שהוא בעל החסד והרחמים לפי' מי הפה מתוקין.
- 10 ועל זה יש לך לעשות ק"ו ומה מלא היסס הזה שהזכרנו יש בו כמה מעיינות ואינן מתערבין זה עם זה אלא כל מעין ומעין הוא נמשך לגבולו היסס הגדול על אחת כמה וכמה. וזהו סוד זה היסס גדול ורחב ידיים שם רמש ואין מספר.
- 15 ד"א זאת חוקת התורה זש"ה מי יתן טהור מטמא לא אחד. אבל סוד העניין אותו המבדיל בין טהור וטמא והאציל הטהרה לצדו וטומאה לצדו. לא אחד פי' כ"ע הנקרא לא והסוד בזה הוא עשנו ולא אנחנו עמו וצאן. ד"א מי פי' הבינה שהיא קרויה מי כדא' את מי נועץ ויבינהו.
- 20 בא וראה התינוקות שהיו בימי דוד ע"ה עד שלא יטעמו טעם חטא היו יודעין לדרוש את התורה בארבעים ותשע פנים טמא ובארבעי' ותשע פנים טהור והיה דוד ע"ה מבקש ומתפלל עליהם רחמים ואומ' | אתה יי תשמרם חצרנו מן הדור זו לעולם.
- 25 ק ע"א בא וראה בפרשת פרה אדומה יש בה ז' משבעה. שבע פרות שבע שרופות שבע הזיות שבעה כבוטין שבעה טמאין שבעה טהורים שבעה כהנים. ואם יאמ' לך אדם חסר הם אמור לו משה ואהרן בכלל היו כדא' וידבר יי אל משה ואל אהרן לאמר. זאת חוקת התורה וכו'.
- חכמת אדם תאיר פניו. אמ' ר' יודן גדול כוחן של נביאים שמדמין דמות גבורה של מעלה לצורת אדם שנא' ואשמע קול אדם. ר' יהודה אמ' מהכא ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה. ועוז פניו ישונא. שהוא משתנה ממדת הדין למדת רחמים. אבל על דרך הסוד העליון מי כהחכם. היה לו לומר' מהו כהחכם. אלא ודאי סוד עליון הוא כי הה"א רומז למדת העולם הבא הנקרא יובל והיא הה"א עליונה

- 1 של שם הקדוש והיא הה"א של הקדוש ב"ה הנקרא חכמה עליונה קדומה. מי יודע פשר דבר וכו'. פי' מדת הבינה הנקרא מי יודע פשר דבר של עומק המחשבה לפי שהלשון תוציא מה שעלה במחשבה ומפרש הפשר והפתרון של עומק המחשבה ותעלומה אל הפועל וזהו סוד יש מאין לפי שהוא מוציא דבר האין והנעלם אל היש ונמצא מי שהוא בינה יודע פשר דבר של האין שהוא כ"ע. חכמת אדם תאיר פניו. לפי שהחכמה העליונה שהיא של אדם העליון תאיר פניו פי' לתפ' הנקרא פנים של החכמה שהיא מאירה אור הקדמון לפנים של אדם. דא' תאיר פניו פי' היא תאיר פני העט' הנקראת פנים וזהו סוד לחם הפנים לפי שהיא מקבלת מכל הפנים ונקראת מטטרון שר הפנים. ועוז פניו. פי' מדת הגבורה הנקרא עוז של פניו ישונא שישתנה ממדת הדין למדת רחמים כדא' עלה אלהים בתרועה יי וכו'. ד"א ועוז פניו ישונא שהיא משתנה בכמה בגדים ובכמה צבעונים וגוונים כדא' ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים.
- 10 ד"א מי כהחכם. אל תיקרי כהחכם אלא כה חכם רומז למדת הכה שנא' כה תברכו את בני ישראל. ונמצאת שמדת כה נקרא חכם וזהו ששנינו חכם בבינה והבן בחכמה. ומי יודע פשר דבר שמדת העט' שמפרש ענין עומק המחשבה עד שיצא לפועל והסוד בזה כי הגידה אסתר מה הוא לה וזהו סוד פשר דבר. ד"א חכמת אדם תאיר | פניו. ק ע"ב זהו החכמה שאדם עוסק בה היא תאיר פניו של האדם עד שיאירו כשמש כדא' והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע.
- 20 אמ' ר' יוסי בר חנינא אמ' לו הב"ה למשה לך אני מגלה טעמי פרה אבל לאחרים חוקה וכתי' והיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות וקפאון. פי' דברים המכוסים מהם בעולם הזה עתידין להיות צופים לבס לעולם הבא. כהדין סמיה דצפו כתי' והולכתי עורים בדרך לא ידעו ובנתיבות לא ידעו אדריכים אשים מחשך לפניהם לאור ומעקשים למישור אלה הדברים עשייתם ולא עזבתים. לא נאמ' אלא הדברים אעשם אלא עשייתם שכבר עשייתם לר' עקיבא וחביריו. ד"א דברים שלא נגלו למשה נגלו לר' עקיבא וחביריו. וכל יקר ראתה עינו. זה ר' עקיבא.
- 30 בא וראה ישראל שעמדו לפני הר סיני פסקה זוהמתן לפי שהטיל הנחש זוהמא בהוה הידועה ונשאר בה עד יום שעמדו לפני הר סיני כדא' היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה. כדי לטהר עצמן

- 1 מכל מיני סומאה. אבל כשעשו את העגל חזרה זוהמתן ונטמאו ברוח הטומאה ששכן עליהם מכה העגל שעשו כדא' ולא שחו איש עדין עליו. משמע שהב"ה הסיר מהם אותו התכשיט שהכתיר עליהם לפני הר סיני ונמצא שנטמאו בסומאה לפי שנדבקו בעגל שהוא טמא בסומאה חזונית. לפי' 1
- 5 אנו צריכין לעשות כל אלו העניינים כדי להסיר אותה הטומאה מעלינו וזהו סוד יבא פרה ויקנח צואת בנה שהוא עגל לבן אלו העניינים הם דברים נסתרים ונעלמים ונכוחים לכל מבין. 5
- 10 בא וראה וישלח משה מלאכים וכו'. ואין משה אלא משה העליון הנקרא יעקב סבא כי משה ויעקב במדרגה אחת הם. ואותה המדה נקרא עתיק יומין וסתימא של כל הסתימין והוא ראש הלבן לפי שהמדה הזאת היא עולם הרחמים הגדולים כדא' ברגע קטן עזבתך וברחמים גדולים אקבצוך. והוא הנקרא רצון כל הרצונות והחפץ המבוקש. והיא מלבנת עונותיהם של ישראל כדא' לבושיה כתלג חיור ושער רישיה. אימתי כשיתגלה פני הרצון והרחמים והויות של הלבון יורדים לעולמות וזהו סוד וישלח משה מלאכים שהוא מדת משה סבא. מלאכים אלו הן ההויות של רחמים כדי לשכך ולשקט רוגז הדין שהוא בית דין | הקשה קא ע"א הנקרא מלך אדום כדא' חרב ליי מלאה דס. מיד ישתכך חוזק הדין. לכן ראשית כל המראות לובן. תכלית כל המראות שחרות לפי שמדה העליונה בתכלית הלבון כדאמ' אם יהיו חסאיכם כשנים כשלג ילבינו. ויש מקום בהר מחוץ למחנה בתכלית השחרות והסימן בזה הצבדיל בין קדש לחול ובין אור לחושך. והכל רמז בפסוק מפני שבה תקום והדרת פני זקן. 10
- 25 ד"א וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום. משה הוא מדת התפ' הנקרא משה העליון. מקדש. אל תיקרי מקדש אלא מקודש שהוא עולם העליון הנקרא קדש הקדשים הוא מקום המחשבה ר"ל כשיתעורר מלך אדום שהוא דין הקשה לבוא להתעורר בדינו מכה הבינה הנקרא אלהים וישלוף חרבו הקשה כדא' וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלם. אזי משה שהוא מדת רחמים הוא בא להמשיכו ולפייסו בדברים רבים ושולח לו המלאכים שהם החיות הדקות הפנימיות שהם גווני לבן בתכלית הלבון שכולל כל לובן כדי לשכך ולשקט רוגז מעומק כ"ע שהוא רחמים גדולים כדא' וברחמים גדולים. 25
- 30 כה אמר אחיך ישראל שהוא קו האמצעי והוא ממוצע בין

- 1 שתי הדינים נמצא שתפ' הוא אח לישראל לפי שישראל מקבל ממנו. אתה ידעת את כל התלואה אשר מצאתנו. פי' שסבלנו בסבתך. כי עניין ישראל הוא יסוד הרחמים כי הוא מקבל הרחמים מעומק המחשבה שהוא מאור והופיע מאור הצה המצוחצה אזי יופיעו עמו כל מיני שפעים אחרנין וגוונים ומראות של שאר המדרגות. אימתי בזמן שעומק העולם מסתכל בפניו אל פני העולמות התחתונות הנקרא עולם המשפט כדא' באור פני מלך חיים פי' כשפני כ"ע מאיר לפניו התחתונים אזי החיים נמצאים למעלה ולמטה. ובכל מקום שכת' בפסוק אור הם רומזים לפניו של מעלה והוא סוד בהיות שערי רחמים הגדולים נפתחים וכל המדרגות מתמלאות רחמים וחיים ואז כל העולמות בחדס וברחמים ואין כה בכל בעלי דין לפגוע בשום בריה מצד דין ועונש כלל וזהו סוד שאמ' הכתו' רבים אומרים מי יראינו טוב נסה עלינו אור פניך יי. ודאי אור פני עליון. וכת' אל יי ויאר לנו. האירה פניך על עבדך | וכת' ישר יחזו פנימו. ישר יחזה פנימו מיבעי ליה. קא ע"ב אלא יחזו פנימו בהיות עולם הרחמים ועולם הדין מסתכלין פנים אל פנים אז הכל ברחמי' ובשלימות. 1
- 20 דרשו יי בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב. והלא כת' קרוב יי לכל קוראיו. והלא הוא קרוב לכל מהו שכת' בהיותו קרוב אלא ודאי יש כאן סוד עליון. בא וראה בזמן שפני מלך עולם עליון שהוא עומק המחשבה העליונה מהפך פניו אל עולם התחתון אזי הוא קרוב לכל המתדבקים בו ותפלתם של ישראל עולה ומתעטר עד ראש מלך מ"ה הב"ה ית' וית' אזי הוא קרוב לרצות ולהריק הרצון של כל הרצונות. אבל כביכול שפני העליון סותם אורו ומראה פנים של כעס מכה האדמימות אז העין נסתם והפנים מתלהטים באש אזי הוא רחוק כביכול והשפע העליונה נמנע והעולמות הם מצפים למיט כדא' להשקות את הגן. אבל בזמן שהוא קרוב אזי הוא מצוי לכל הקוראים לו כדא' בהמצאו. ואין בהמצאו אלא מל' מוצא מים פי' שאותו מוצא של העין המבוע נפתח ושולח מימיו לכל המעלות אזי העולמות בשמחה והברכות נמצאים למעלה ולמטה. ד"א בהמצאו לפי שהוא מציאות עליון ממקום עי' העי' שהוא סתימא של הסתימין ועל זה הוא מציאות קדמון לכל קדמון ומצוי לכל נמצא אשר מאמחתו נתגלו הספי' וזהו דבר עמוק ונסתר מאד וזהו סוד דרשו יי בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב לכל המדרגות. 20

1 ואכבדהו אדבקהו באור הנקרא כבוד. ואמנם יש להבין בעניין אור כבוד ראשון שהוא סוד אהיה והוא סוד הכתר העליון הוא הרמוז בקוצו של יו"ד של שם יהוה לפי שממנו ישאבו מים כל הספי' עד שיגיעו למלכות שהוא שם אדני. ויש בעניין שם אהיה סודות עמוקות ונסתרות ואין לי להאריך כאן בו לפי שעוררתך באלו העומקים בכמה מקומות לכן אני צריך להאריך בו עכשיו. לפי שספי' הכתר היא נסתרת ונעלמת בעומק המחשבה אין מי שיכול לחקור בה דבר כי אם על ידי שמיעת אזן ולא על ידי ידיעה כדמיון מה שכת' אבדון ומות אמרו באזנינו שמענו שמעה. אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה. ולפי רוב התעלמותו נקראת בתורה בל' הוא כמי שאינו עומד לנוכח הפנים. וכבר ביאתך כי הכתר העליון שהוא אהיה והקו הבינוני שהוא מדת יעקב וסוד המסרוניתא כל אלו השלש הן ראש וסוף ואמצע לכל אחת מהן יש בתורה לשון ידוע שרומז על אותה ספי'. כי לשון אהיה רמוז בתורה | בלשון הוא כמי שאינו פנים אל פנים לפי רוב קב ע"א התעלמותו וממנו יתאצלו כל מיני סליחה וכפרה. בשער זה הוא מעביר כל מיני דינים קשים ומבטלים בהתגלותו. לפי' אמ' והוא רחום יכפר עון וכו'. והסוד בזה הוא תהלתך והוא אלהיך. כי הוא אלהינו עם מרעיתו וצאן ידו. יי הוא האלהים. ואצ"ל כי הכתר הספי' העליונה היא נרמזת לכל ספי' וספי' כדא' הוא עם תהלה הוא תהלתך והוא אלהיך. אשרי האזן שומעת להבין אלו הנסתרים. כבר הוא ידוע למקובלים מהו תהלתך ומהו אלהיך כי במקום זה רומז על צדק עליון וצדק תחתון שהוא סוד שני ההי"ן של שם המיוחד שבהם כל הספי' נקשרות ולפי' אמ' לשון הוא עם כל אחת מהן כלו' שעולם הרחמים נתגלה לישראל בצאתם ממצרים וכי צד נתנהג עמהם במדבר כאמרו אשר עין בעין נראה אתה יי וכו'. וזהו סוד ותחס עיני עליהם משחתם ולא עשיתי אותם כלה במדבר. וזהו טעם המן והבאר ושליו וענני הכבוד ושאר נסים ונפלאות שבמדבר לפי' נאמ' הוא תהלתך והוא אלהיך. שאל מלא שספי' הרחמים הנקרא הוא היה נגלית המיד במדבר על ספי' העס' והיתה משפעת לה ברכותיה ואור הפנים והרחמים כמה פעמים עשתה ספי' אדני לישראל כלה במדבר וזהו סוד ועתה יגדל גא כח יי. ואומ' יי ארך אפים ורב חסד ואמת וכו'. וכמה עומקים גדולים כלולים במקומות הללו וזהו סוד שאמ' הוא תהלתך והוא אלהיך. ולפי' אמ' להלן בפסוק זה אשר עשה אתך את הגדולות

1 ואת הנוראות האלה אשר ראו עיניך. ובדרך זה צריך אדם להתבונן בכל מקום שאמ' בתורה בענין זה לשו' הוא כי הדבר רומז בקשר ספי' עולם הרחמים עד שאר הספי' ודבר זה עמוק עד מאד. וצריך אתה למסרו בקבלה מפה אל פה לדעת הדרך אשר ילך בה להתבונן כי צד ספי' הרחמים נגלית על שאר הספי' וכי צד היא מהפכת מדת הדין למדת רחמים וכל זה ברמזים שבאו בתורה בל' הוא וזהו סוד ראו עתה כי אני הוא וכמה כיוצא בזה.

ואחר שביארתי לך קצת הרמזים בספי' הכתר הנקרא הוא צריכין אנו לומר כי מדת התפ' הנקרא יהוה גם היא הרמוז עליה בתורה הוא לשון אתה וסימניך אתה ולפי' ספי' התפ' הנקרא יהוה פעליה גלויים יותר מספי' הכתר נקראת בתורה ברמז בל' אתה כמי שעומד לנוכח* וזהו סוד התהלת התפלות אתה חונן. אתה קדשת. אתה בחרתנו. אתה אחד. ולשון קביעות הברכות בל' אתה כדא' ברוך אתה יי למדני חוקיך. ובין המדרגה האחרונה נקראת אדני הלשון הרומז עליה בתורה הוא לש' אני כדא' ראו עתה כי אני הוא. וזהו אני היודע* יניקתה דרך גדולה | וגבורה ודרך נצח והוד. פעמים יונקת קב ע"ב מצד הרחמים ויהיה כל העולם בסובבה ובשלימות. ופעמים יונקת מצד הדין וכל העולם במיני צער ועונש. וזהו שאמ' ראו עתה כי אני הוא. וא"כ פי' אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא. משמ' למדת העס' יש בה שתי סגולות לחיות ולהמית ולמחוץ ולרפוא בשביל שיש בו סוד האיפשר.

ואצ"ל כי לרוב התעלמות ספי' הכתר והיותה נסתרת מכל הנמצאים ואין מי שיוכל להתבונן בה זולתי לשמע אזן כמו שכתבנו למעלה לפי' נקראת בתורה בל' אין כדא' היש יי בקרבנו אם אין. שהם סוד שתי הספי' העליונות המתאחדות באות ראשונה של שם ית'. ועוד אצ"ל ג"כ סוד מה שרמז והחכמה מאין תמצא. באמת כי סוד יו"ד של השם ית' מסוד הקוץ העליון נתגלית וזהו והחכמה מאין תמצא. וסימניך אות ונקודה עליה. נקדמה פניו בתורה יש מי שהוא מקדים להם* והא כתי' מי הקדימני ואשלם. אלא במה אקדים יי כלו' באי זה תפלה ותחנונים ומעשים טובים אעשה כענין שיחגלו פני הרחמי' קדם בשאר הספי' במה אקדים יי. המבין זה העיקר יבין כמה סודות וכמה עניינים כדמיון

1 רמזים חדש ימינו כקדם. מעונה אלהי קדם ומתחת זרועות עולם. למטה משלש ספי' הנקשרות כאחד בספי' קדם הם זרועות עולם. והבן כל זה.

וישלה ישראל מלאכים אל סיחון מלך האמרי. ואין ישראל

5 אלא ישראל סבא שהוא סוד כ"ע הנקרא זקן כדא' לבושיה כתלג חיור.

שאיין בו ידיעה לזולתו הוא השם המסתתר בשפירר חביון והממונה על

עולם הרחמים והזה זה השם יש לו י"ב מיני צרופין ונקודת הרחמים מקור

הויה באמצע. ואלו י"ב מיני צרופין ונקודת האמצע הם סוד תליסר מכילתא

דרחמי אשר הם כולם רחמים גדולים ואין בהם תערובת דין. ואותם י"ב

10 צרופין של שם המיוחד והקו האמצעי מתווך בנתיים הם סוד י"ג מדות

המחזיקות דין ורחמים וכשיופיעו מדות העליונות משם הכתר שהוא

אהיה אשר הם כולם ברחמים אפי' יהמלאו כל הספי' וכל העולמות ברכה

ורחמים וכל מיני שפע.

ואצ"ל כי צד דע כי בהיות צדיק בעולם שהוא ראוי להתכוון

15 בתפלתו עד עולם הרחמים והרצון אע"פ שנגזרה גזירה בבית דין של

מעלה כשאותה התפלה של אותו צדיק עולה עד הכתר אזי נפתחים שערי

עולם הרחמים. וכשיפתחו כל אותן השערים אזי כל אותן הדינין שנגזרו

מתבטלין לפי שמאורות הרחמים העליונים הופיעו ונתמלאו כל הספי'

רחמים ומיני שפע וברכה ואצילות. ואין בכל הספי' באותה שעה מקום

20 שיהא מחזיק דין שהרי נפתחו שערי עולם הרחמים ונתמלאו כל הצינורות

וכל האוצרות | וכל הבריכות רחמים גמורים. ואין שם קג ע"א

מדה מחזקת כעם ורוגז לפי שהכל עומדי' בשמחה וברצון ועברו כל

מיני הזעם ונהפכו כל בעלי הדין לרחמים. וכל הטובה הזאת שופעת

מרחמים העליונים המשפיעים דרך שלשה עשר צינורות העליונות בי"ג

25 מדות אשר בעולם המשפס. וכל זה אינו מצד גזר דין אלא מצד רצון

ורחמים ואע"פ שאין בני אדם ראויין לכך מאחר שאותו צדיק גרם להיות

שערי עולם הרחמי' נפתחים הכל מתנהג במדת רחמים שלא מצד הדין

וזהו וחנותי את אשר אחון. ואע"פ שלא יצא מן הדין שהרי כשהופיעו

פני הרחמים מן הכתר כל העולמות נהפכין לרחמים וזה העניין הוא מעניין

30 התפלה וגם מצד עשיית קצת מצות שהן גורמות להיות שערי עולם הרחמים

נפתחין כגון נשיאות כפים וסוד הקטורת ושאר מצות כיוצא בהם.

וימרו בי ולא אבו לשמוע אלי וכו'. מה עשה הב"ה.

ראה שהגיע הקץ וראה שלא היו ישראל ראויין לגאולה אזי נתגלו פני

הכתר עולם הרחמים הגמורים ואזי נתמלאו כל הספי' וכל הצינורות חסד

ורחמים ועברו פני הזעם שהרי כל הספי' היו עומדות בשמחה ובהדוה

שהרי נתגלו פני הרחמים הגדולים וזהו שאמ' הב"ה למשה כה תאמר

5 לבני ישראל אהיה שלחני אליכם. כל' עולם הרחמים הגמורים נתגלה

על כל הספי' והופיע שם אהיה ונהפכה מדת הדין למדת רחמים ובסבה

זו אתם נגאלין כי לא הייתם ראויים להגאל מצד מעשיכם הרעים אלא

שהגיע הקץ ונתגלו פני הרחמים ובשם הרחמים שהוא אהיה אתם נגאלין

אע"פ שאינכם ראויים לכך לפי שזה השם שהוא אהיה והוא עולם הרחמים

10 עושה חסד ומטיב ומרחם וחונן שלא מצד הדין כמו שנא' וחנותי את אשר

אחון. וזהו סוד שמסר הב"ה למשה שם אהיה בגאולת מצרים. והמביין

מה שביארנו בכאן יוסיף בסחון ושמחה וידע כמה הם רחמי השם ית'

על בריותיו ויותר על ישראל שמטיב להם וחונן ומרחם עליהם

בהתגלות עולם הרחמים אע"פ שאינם ראויין לאותם הרחמים וזהו עניין

15 יציאת מצרים והטעם שהזכיר בה שם אהיה. ואם ח"ו גרמו ישראל ונפסק

הדין בבית דינו של יהוה ויצא מן הדין שספי' יסוד ראויה להסתלק

ממדת המלכות אזי היא עת החרבן והגליות ונקראת עת רעה וזהו שאמ'

כי מפני הרעה נאסף הצדיק. ואזי נשארת ספי' המלכות הנקראת אדני

יבשה מכל טוב העליון ומתמלאה מכל מיני דין ועונש ומיני משחית אזי

20 לבריות שהיא פוגעת בהם באותה שעה שאין מי שימלט מידה וגומרת

הדין באף ובחמה ובקצף גדול. אבל בהופיע שם אהיה על שם יהוה ית'

וילכו הרחמים דרך הצינורות לשם יהוה אזי כל הספי' מתתקנות וכל

הצינורות מתישרות | והולכות בהם כל מיני שפע קג ע"ב

ורחמים וברכות לשם אדני. אזי הוא עת רצון ואז ספי' המלכות מקבלת

25 כל מיני שפע וברכה משם אהיה ומשם יהוה ית' ואזי כל ברואי עולם

עליונים ותחתונים בשמחה ובששון ובכל מיני נחת רוח ונמצא העו' מלא

שלום וריעות. והיודעים לסדר שלשה המערכות הללו בזמן הנביאים

והתנאים והאמוראים היו דוחין כל הגזירות והיו עומדין לישראל מגן

וצנה וסוחרה והיו מנועי* ומתקנין צינורות יהוה להיות נמשכים לשם

30 אדני והיו עולין בתפלתם עד מקום הרצון והיו פותחין שערי עולם הרחמים

והיו הספי' מתמלאות שפע רחמים ואור שאין לו סוף ושיעור. ואם הוא

מן הדין שאין אתה ראוי לרחמים הוא יתן לך מתנת תנן ואע"פ שאינך

1 ראוי כי זהו דרך הרחמים העליונים והפנים המאירים לתת מתנת חנם כמו שכתי' ותנתי את אשר אחזק. וזהו סוד יאיר יי פניו אליך ויחנך. והנה זה הוא מפתח שתכנס בו לכמה חדרים בתורה אשר ננעלו עליהם השערים ואשרי העם אשר מסר השם להם מתנת חמדה כזאת והמבין זה יבין מה שצמ' בראש השנה בעניין גזר דין דצבור או דיחיד שהוא נקרע.

ווסעו מקדש וכו'. פי' כביכול נסעו מקדושה עליונה שהוא סוד עולם הרחמים שהוא מרחם על כל ביותיו והם גרמו בזה הנסיעה שנסתלק מהם השגחת עולם הרחמים שהוא סוד העין המשגיח העין הטוב העין שאינו ינום ולא ישן. ובאו להר ההר והגיעו ובאו עד למדת העס' הנקראת הר ההר ונדבקו ועזבו עולם הרחמים בעניין הנסיון שאמ' היש יי בקרבנו אם אין. בהר ההר על גבול ארץ אדום לאמר. כי זה הר ההר שהזכרנו הוא על גבול ארץ אדום שהוא סוד ההוד המקבל מן אודם הגבורה שהוא סוד מדוע אדום ללבושין.

15 ואצ"ל כי בימים שיש בהם תפלת מוסף צריכין להזכיר בקדושה כתר יתנו לך יי אלהינו וכו' ואותו הכתר הוא מקבוץ כל התפלות והתושבחות שנעשו בתפלת יוצר וכל המוני מעלה ומטה מפארים כאחד בשליחות הכתר אל עומק מציאותו הראשון ואזי ממתינים אלו לאלו כדי שיתחדו כולם ותהיינה התפלות עולות עד עולם רצון הרצונות כדי שתהיה פדנסת כל העולמות נמשיכת מעומק המציאות כי כל המוני מעלה מצפים ומחכים מתי תצא להם מתנת הכתר במה שיתקיימו והסוד בזה עיני כל אליך ישברו וכתי' פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון. ודע כי על ידי הרצון יפיק כל חי צרכיו מאת הכתר. והספי' הזאת נקראת ראש הלבן כמו שפירשתי בספר הגבול לפי שהוא עולם הרחמים הגדולי' והרצון והחפץ והיא מלבנת עונותיהם של ישראל בהתגלות פני הרצון והרחמים. | ואצ"ל כי ראשית כל המראות לובן תכלית קד ע"א של כל המראות שחרות ולפי שכל המראות הם בשאר גוונים וצבעים והספי' הזאת בתכלית הלבון. ויש מקום בהר מחוץ למחנה בתכלית השחרות וסימנין ומבדיל בין קודש לחול ובין אור לחושך והסוד בזה ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבול וכו'.

30 ויחננו מעבר ארנון אשר במדבר וכו'. כי ארנון רומז לתפ' שהוא נקרא ארון של נ' שלשם מתקבצים ומתפצלים חמשים שערי

בינה ונכנס הנו"ן בין האותיות והוא עומד בין שתי הגבולים.

על כן יאמר בספר מלחמות יי. פי' ספר מלחמות הוא סיפר ברית יי שהוא ספר מלחמות שהב"ה עושה באותו הספר כל מלחמותיו. והיא נקראת את והב בסופה וכו'. אה מל' אות כדשנינו אות הוא בצבא שלו שכל הצבעים והגוונים והאספקלריאות נראים בזה הספר הנקרא אות כדא' קק"ק יי צבאות וכו'. ד"א אות. אימתי נקראת העס' אות בזמן שהוא"ו שהוא סוד התפ' נכנס בין אל"ף לתי"ו ויתצרף לאות אזי המלך מתחבר עם המסרונות ואזי היא נקראת אות והיא מליאה ושלימה מכל צד והברכות כולם נמצאים בה. ובזמן שאין הוא"ו יכנס בין האותיות אזי נקראת את אזי היא בתכלית החסרון והגריעות. והב. היא נקראת והב מל' הב הב שהיא אומרת לעולם הזכר הב הב לי מימין המחוקים לרוות צמאונני. ד"א והב בשביל שהיא מקבלת מלמעלה השפע ונותנת למטה לשאר המרכבות העומדים תחתיה. בסופה. והיא נקראת בסופה שהיא נקראת סוף כל המדרגות והספי' כדשנינו נעוץ סופן בתחילתן ותחלתן בסופן. ד"א בסופה אל תקרי בסופה אלא סופה מל' סופה וסערה. שהיא מקבלת רוח קדים וסופה וסערה ממקום עולם הגבורה. ואת הנחלים. רומזים למדת נצה והוד הנקראים ערבי נחל כדא' כל הנחלים הולכים אל הים והים אינינו מלא. ד"א ואת הנחלים ארנון אלו הן שאר הנחלים והנהרות שהם בתוך העס' הנקרא ארון יי והיא הארון שבתורה הקדומה מונחת בתוכה והיא מקבלת חמשים שערי בינה מן אם הבנים שמחה. ויכנס הנו"ן בין האותיות אזי היא נקראת ארנון ודיי בזה לכל משיכל. אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא שמסר להם הקב"ה תורתו הקדושה והנחילים לחיי העולם הבא. נשלם פרש' חוקת ואתחיל פרש' בלק בע"ה ב"ה. |

פרש' בלק בן צפור. וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל. קד ע"ב ר' חייא פתח ואמ' הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא. בא וראה לא הניח הב"ה לאומות העולם פתחון פה לעתיד לבא לומר שאתה רחקתנו ולא נתת לנו כמו שנתת לישראל בעולם.

ויאמר בלעם אל מלאך יי חטאתי כי לא ידעתי כי אתה נצב לקראתי בדרך ועתה אם רע בעיניך אשובה לי. להודיעך שהיה רשע גמור ויודע שאין עומד בפני הפורענות אלא תשובה שכל מי שחטא

- 1 והוא חטאתי אין רשות למלאך ליגע בו. כי לא ידעתי. אע"פ שהוא משתבח ואומ' יודע דעת עליון פיו העיד בו ואומ' לא ידעתי.
- 5 בא וראה בשעה שראה בלק שהרי סיחון ועוג נהרגו ונלכד ארצותם*. מה ראה שהוא אמ' וירא אלא ראה בחכמה שלו שהוא ותמשה גדולים של מואב עמו נופלין ביד ישראל ראה ולא ידע ועל זה הקדים לבלעם שכוחו בפיו כעין דוגמא ישראל שכוחן בפיהם ואפי' בלעם תאב היה לזה יותר מבלק ואותו ידוע* שהוא היה יודע בלילה בשביל שאותן כתרים התחתונים והחמורים לא נמצאים אלא במשמרה ראשונה של הלילה כדשנינו משמרה ראשונה חמור נוער. ועל זה היה לו זה האתון של זה הצד לפי שהיה שואב ומושך משם כוחו וזהו מתסמא באתון ההוא בלילה לפי שהוא מדתו ולהתחבר החמורים עמה בתחלת הלילה. וא"ת והא כתי' ויבא אלהים אל בלעם לילה. כך הוא ודאי ובשביל שאותו הממונה שיהא עליהם והוא היה בא כנגדו כדוגמא זה ויבא אלהים אל לבן הארמי וכו' זגבל הוא דבר אחד.
- 15 משל למלך שהיה לו מטרונה ופילגש. למטרונה יזדווג לה ביום לעין כל. ולפילגש הוא מזדווג לה בלילה. כך היא הנבואה של ישראל ושל אומות העולם. לנביאי ישראל תבא להם הכת הגדול בדרך הצינורות עד להפ' שהוא יום ומשם נמשך עד לעס' שהיא אספקלריא שאינה מאירה והוא מדרגת הנביאים שמשם הם שואבים ומושכים נבואתם. אבל נביאי אומות העולם נבואתם בלילה פי' מתמורת הלילה שהיא סוד המלכות שהם חוספין וגוזלים מן העיכול דרך גניבה כדא' הכפירים שואגים לטרף ולבקש וכו'. נמצא שנבואתם היא בלילה דרך נסתר והבן כל אלו העניינים על מתכונתם וזהו סוד ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. בישראל לא קם. הא באומות העולם קם. פי' בצד חמורתו. וההבדל שמשם | מצד הקדושה והטהרה ובלעם מצד הטומאה לפי שהוא היה קה ע"א מכוין השעה שבו הב"ה כועס כדא' ואל זועם בכל יום.
- 20 כיון שראה הב"ה שרצונו הוא לילך אמ' לו קום לך אתם ואך את הדבר אשר אדבר אליך וכו'. מיד וישכם בלעם בבקר ויחבוש את אתונו לעשות בו רצונו ורצון של בלק והמבין יבין. ועל זה ויחר אף אלהים כי הולך הוא. דווקא הוציא עצמו מרשותו ממה שאמ' לו ואפס* את הדבר וכו'. בא וראה שהרי בראשונה נתן לו רשות ואמ' קום לך אתם. ועכשיו שהיה הולך למה ויחר אף אלהים. אלא כשביל
- 1 שהולך הוא. הוא ברשותו פי' ברשות שלו לצאת מאותו שאמ' לו ואפס* את הדבר. אמ' ליה הב"ה רשע אתה מתקן עצמך ומזרז זיונך לצאת מרשותו. חייך אתה ואתונך ברשותי תהיו. מיד ויחיצב מלאך יי בדרך לשטן לו. מאי ויחיצב. אמ' ר' אבא עמד ונתיצב באומנות אחר ויצא מאומנות שלו שהרי מלאך של רחמים היה וחזר לשטן לו. והיינו דאמ' ר' שמעון הרשעים מהפכים רחמים לדין. לשטן לו שהרי לא היה אומנות שלו.
- 5 תאנא רמ' ר' שמעון בא וראה כמה היה חכם בלעם בחרשיו ובקסמיו יותר מכל בני העולם. שהרי בשעה שמצא עיצה לצאת מרשותו של הב"ה מאותו דבר דכתי' ואך את הדבר וכו' הסתכל בחרשיו ולא מצא אלא אותו אתון. מה כתי' ויחבוש את אתונו. הסעין אותה בכל חרשים וקסמים שהוא ידע אותה ונכנס בה וכלל אותה מן כל בשביל ליכנס* לישראל מיד ויחר אף אלהים כי הולך הוא. הוא דווקא. מה עשה הב"ה הקדים למלאך של רחמים לעמוד כנגדו ויסתור חרשיו וקסמיו. ועל זה לא כתי' ויחיצב מלאך אלהים ויעמוד מלאך אלהים. אלא מלאך יי שהוא רחמים. אמ' הב"ה רשע אתה טענת לאתונך בחרשיך ובקסמך כמה בעלי דינים עומדים כנגדך לסתור חכמתך וקסמך וחרשך עבור וסלק משאך מעל אתונך*. מיד הקדים המלאך של רחמים לשטן לו. לו דווקא כמו שאמרנו.
- 20 ותרא האתון את מלאך יי נצב בדרך וחרבו שלופה בידו ותט האתון מן הדרך. ויך בלעם את האתון במקל. ר' יצחק אמ' וכי למה האתון ראתה למלאך ובלעם שהיה חכם כל כך לא ראה. א"ר יוסי ח"ו שאותו רשע יסתכל במראה הקדוש. אמ' ליה אי הכי הא כתי' נופל וגלוי עינים. אמ' ליה לא שמעתי בזה דבר. א"ל אני שמעתי מלה שכך היה צריך להסתכל ועכשיו לא היה צריך להסתכל. א"ל אי הכי הוא במדרגה עליונה יותר על כל נביאי האמונה שהוא גלוי עינים ורואה ומסתכל בכבודו של הב"ה | והאמ' ר' שמעון בלעם בחרשיו היה קה ע"ב יודע באותן כתרים תחתונים של מטה כמה דכתי' ואת בלעם בן בעור הקוסם. קוסם קראו הפסוק שהוא טינוף של כל הסינופים איך יסתכל בכבוד אדונו. ועוד שאמ' ר' שמעון מראה אחד היה וראה והסתכל לפי שעה דכתי' ויגל אלהים את עיני בלעם. פי' נתעקמו עיניו ואתה אמרת שהיה רואה בגלוי של העינים ונסתכל בכבוד של הב"ה. א"ל אני חוזר

- 1 ואומ' חטאתי אין רשות למלאך ליגע בו. כי לא ידעתי. אע"פ שהוא משתבח ואומ' יודע דעת עליון פיו העיד בו ואומ' לא ידעתי.
- 5 בא וראה בשעה שראה בלק שהרי סיחון ועוג נהרגו ונלכד ארצותם*. מה ראה שהוא אמ' וירא אלא ראה בחכמה שלו שהוא ותמשה גדולים של מואב עמו נופלין ביד ישראל ראה ולא ידע ועל זה הקדים לבלעם שכוחו בפיו כעין דוגמא ישראל שכוחן בפיהם ואפי' בלעם תאב היה לזה יותר מבלק ואותו ידוע* שהוא היה יודע בלילה בשביל שאותן כתרים התחתונים והחמורים לא נמצאים אלא במשמרה ראשונה של הלילה כדשנינו משמרה ראשונה חמור נוער. ועל זה היה לו זה האתון של זה הצד לפי שהיה שואב ומושך משם כוחו וזהו מתסמא באתון ההוא בלילה לפי שהוא מדתו ולהתחבר החמורים עמה בתחלת הלילה. וא"ת והא כתי' ויבא אלהים אל בלעם לילה. כך הוא ודאי ובשביל שאותו הממונה שיהא עליהם והוא היה בא כנגדו כדוגמא זה ויבא אלהים אל לבן הארמי וכו' זגבל הוא דבר אחד.
- 15 משל למלך שהיה לו מטרונה ופילגש. למטרונה יזדווג לה ביום לעין כל. ולפילגש הוא מזדווג לה בלילה. כך היא הנבואה של ישראל ושל אומות העולם. לנביאי ישראל תבא להם הכת הגדול בדרך הצינורות עד להפ' שהוא יום ומשם נמשך עד לעס' שהיא אספקלריא שאינה מאירה והוא מדרגת הנביאים שמשם הם שואבים ומושכים נבואתם. אבל נביאי אומות העולם נבואתם בלילה פי' מתמורת הלילה שהיא סוד המלכות שהם חוספין וגוזלים מן העיכול דרך גניבה כדא' הכפירים שואגים לטרף ולבקש וכו'. נמצא שנבואתם היא בלילה דרך נסתר והבן כל אלו העניינים על מתכונתם וזהו סוד ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. בישראל לא קם. הא באומות העולם קם. פי' בצד חמורתו. וההבדל שמשם | מצד הקדושה והטהרה ובלעם מצד הטומאה לפי שהוא היה קה ע"א מכוין השעה שבו הב"ה כועס כדא' ואל זועם בכל יום.
- 20 כיון שראה הב"ה שרצונו הוא לילך אמ' לו קום לך אתם ואך את הדבר אשר אדבר אליך וכו'. מיד וישכם בלעם בבקר ויחבוש את אתונו לעשות בו רצונו ורצון של בלק והמבין יבין. ועל זה ויחר אף אלהים כי הולך הוא. דווקא הוציא עצמו מרשותו ממה שאמ' לו ואפס* את הדבר וכו'. בא וראה שהרי בראשונה נתן לו רשות ואמ' קום לך אתם. ועכשיו שהיה הולך למה ויחר אף אלהים. אלא כשביל
- 30 אף אלהים כי הולך הוא. דווקא הוציא עצמו מרשותו ממה שאמ' לו ואפס* את הדבר וכו'. בא וראה שהרי בראשונה נתן לו רשות ואמ' קום לך אתם. ועכשיו שהיה הולך למה ויחר אף אלהים. אלא כשביל

- 1 כנגדך. שלי ושלך צריך צחותא ודאי סודי התורה עליונים הם ולא יכולין בני העולם לקום עליהם*. בשביל כך אסור להקדים ולגלות בדברי תורה עד שישמע דבר וידע אותו על בוריו.
- באו לפני ר' שמעון ואמרו לו הדבר פתח ואמ' מה אנוש כי הזכרנו ובן אדם כי תפקדנו. זה הפסוק ממונה על העולם אמרו בשעה שעלה ברצונו של הב"ה לבראות בן אדם קרא לכתות של מלאכי עליונים והושיב אותם לפניו. אמ' להם צריך אני* לבראות אדם. אמרו לפניו אדם ביקר בל ילין. הושיב הב"ה אצבעו ושרף אותם. הושיב לפניו כתות אחרים אמ' להם צריך אני* לבראות אדם. אמרו לפניו מה אנוש כי הזכרנו ובן אדם וכו'. מה סיבו של אדם זה. אמ' להם בן אדם שיהא בצלם שלי* ויהא חכמתו עליונה מחכמתכם. וכיון שברא אדם וחטא ויצא בדין לפניו באו עוזא ועוזאל אמרו לפניו פתחון פה יש לנו אצלך זה בן אדם שבראת חטא לפניך. אמ' להם אל מלא תהיו אתם נמצאים אצלם וכו'. מה עשה הב"ה הפיל אותם מן מדרגת קדושתם מן השמים.
- 15 אמ' ר' שמעון עכשיו אני חוזר לחשובתכם בעניין בלעם. בא וראה בלעם אמ' נופל וגלוי עינים. וא"ת שלא היה כך אלא שבח שהיה משבח עצמו איך יכתו' הב"ה דבר כזב בחורה. וא"ת שאמת הוא הדבר איך ימצא* אותו רשע במדרגה עליונה על כל נביאי האמונה. ועוד שאין שורה קדושה עליונה אלא במקום הראוי לה. ועכשיו אני חוזר לדבר הראשון.
- 20 ואחר שהפיל אותם הב"ה ממקום קדושתם מן השמים וטעו בעולם. בכאן יש להסתכל וכי הא כתי' עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לווהט. והא אלו מלאכים היו. אלא בא וראה כל אותן מלאכים של מעלה לא עומדין ולא יכולין להתקיים אלא באור העליון שמאיר להם. ואם נפסק מהם אותו האור לא יכולים לקום כ"ש אלו שהפיל אותם הב"ה ופסק מהם אותו האור של מעלה שנשתנו זיום. כשירדו שלם בהם אויר של העולם נשתנו למדרגה אחרת. |
- בא וראה מן שהיה יורד לישראל במדבר קו ע"א אותו מן מטל העליון מעתיק הסתו' שהוא סתימא של כל הסתימות וכשהיה יורד היה אורו מאיר בכל העולמות וממנו ניזון שדה של תפוחים ומלאכי עליונים. וכשהיה יורד למטה ושלם בו האויר של העולם נקרב ונשתנה זיוו של אותו המן. כך הוא זה מה עשה הב"ה ראה שטעו בעולם קשר אותם בשלשלאות של ברזל. מה עשה השליך לעזא והחשיך פניו בשביל

- 1 שאותו שעה שקשר אותם הב"ה היה מרגיז כלפי מעלה והב"ה הפיל אותו בעומק עד צוארו והטיל החשך בפניו של עזאל* ובני העולם שיודעים מקומם ילכו אצלם ומלמדין לבני אדם חרשים ונחשים וקוסמים ואותן הררי חושך נקראים הררי קדם. מאי טעמא בשביל שהחשך הקדים לאור ובשביל כך הרי חושך הררי קדם נקראים. ולבן ובלעם מהם למדו חרשים וקסמים והיינו דאמ' בלעם מן ארם ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם. בא וראה בלעם היה משבח עצמו מזה המקום ואמ' נאם שומע אמרי אל ויודע דעת עליון. שומע אמרי אל. בשביל שעוזא ועוזאל אומרים לבני העולם דברים עליונים שהיו יודעים בראשונה למעלה ומספרים מעולם הקדוש שהיו בו הה"ד שומע אמרי אל. שומע קול לא כתי' אלא אמרי אל. אותן מאמרים שהיו אומרים ממנו עוזא ועוזאל מענייני עולם העליון. מי שבא מפרקא ושואלין לו אמור מלה משמע שמלך הקדוש בך*. נאם שומע אמרי אל ויודע דעת עליון. שהיה יודע השעה שתלוי הדין בעולם והיה מכויין השעה בחרשיו. אשר מחזה שדי יחזה. מי הוא מחזה שדי אלו הם נופל וגלוי עינים שהם עוזא ועוזאל. נופל זהו עוזא. גלוי עינים זהו עזאל שהרי לא הושלך עליו חשך אלא נחזק* ולא הרניז בזה. ובלעם קרא אותם מחזה שדי של אותם* נופל וגלוי עינים. ובאותו זמן לא נשאר בעולם שנמצא אצלם אלא הוא ובכל יום ויום היה נסתם ונסגר באותן ההרים עמהם כדא' ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם. מהררי קדם ודאי ולא מארצה בני קדם.
- 20 אמ' ר' שמעון כמה פעמים אמרתי זה הדבר ולא מסתכלים החבריא שהרי הב"ה לא שוכן אלא במקום קדוש במקום שראוי לשכון עליו. וכי הב"ה מכריז ואומ' לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קוסיס קסמים וכו'. והוא בא להתערב עמהם. אלא אשרי חלקם של ישראל שהב"ה קדש אותם כדי לשכון ביניהם והיינו דכתי' כי יי אלהיך | מתהלך בקרב מחניך וכו' ולא יראה בך ערות דבר ושב קו ע"ב מאהריך. וכתי' והייתם לי קדושים כי קדוש אני יי. וכתי' אל תטמא בכל אלה כי בכל אלה נטמאו הגוים. וכתי' ואקוץ בם. פי' שלא אוכל לקרב אצלם. אשרי חלקיהם בעולם הזה ובעולם הבא. ואשרי חלקם של נביאי האמונה הקדושים ויש להם חלק להשתמש בקדושה עליונה.
- 30 ותרא האתון את מלאך יי נצב בדרך. באותו אורח שהיה משחקע בחוכו בחרבו שלופה בידו. וכי אם הוא יוצא כנגד זאת האתון

מה צריך לחרב. ואם הוא יוצא כנגד בלעם למה ראתה האתון למלאך
והוא לא ראה. אלא לכל נזדמן אותו המלאך נזדמן כנגד האתון להוציא
אותה מאותו דרך שטעתה בו ובמה ברחמים. ונזדמן כנגד בלעם להענישו
בשביל שהוא צריך לילך ברשותו ולא ברשות אחר.

ויאמר אלהים אל בלעם. קום לך אתם ואך את הדבר וכו'.
כך שנינו שזה אלהים שבכאן מלאך היה והוא מקום שבא מצד הדין הקשה
שבו אחוזים כח וחוזק של אותם כתרים תחתונים שהיה משתמש בהם
בלעם ובשביל כך ויבא אלהים אל בלעם. ויאמר אלהים אל בלעם. כי
לפעמים נקראים המלאכים בשם עליון.

וישא משלו ויאמר מן ארם ינחני בלק. ואין ארם אלא
א' רם שהוא אל"ף של מדה המחשבה הנקרא אל"ף והוא רם על כל רם
כדא' כי גבוה מעל גבוה שומר וכו'. כי אמר שבלק הדריך אותו לעיצה
רעה והטעני מן דרך היחוד העליון והנחני מן אותן הררי קדם שהם קדמונו
של עולם. כי מראש צורים אראנו. פי' מראש הצורים שהוא ראש

העליון שהוא ראש ותחלה לכל המדרגות כדאמ' אני ראשון ואני אחרון.
צורים אלו שתי מדות העומדות תחתיו שהם חכמה ובינה הנקראים צורים.
ד"א כי מראש צורים אראנו. פי' ממקום כ"ע שהוא ראש הצורים נודעו
עקבותיהם שהם נמשכים ויוצאין מגזע קדוש וטהור שהם נאצלין מן ישראל

העליון שהוא ישראל סבא. ומגבעות אשורנו. אלו הן חכמה ובינה הנקראים
גבעות. הן עם לבדד ישכון. שהם נמשכים ממקום יחיד ומיוחד שהוא
לבדו כדא' יי בדד ינחנו ואין עמו אל נכר.

מי מנה עפר יעקב. ואין מי אלא מדה הבינה הנקרא מ'

כדא' את מי נועץ ויבינהו. עפר יעקב שהוא מדה העפר שהוא ראש

עפרות תבל. והוא עולם היובל הגדול שנקרא עולם הבא כדא' כי עפר

אתה ואל עפר תשוב. ועוד כתי' הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר.

וזהו סוד הכל מן העפר אפי' | גלגל חמה שהוא סוד התפ' קז ע"א

הכל הוא מן העפר. תמות נפשי מות ישרים. חסר כתי' ישרם כי אותו

רשע כיון שראה שלא היה יכול להם בשום צד לקללם מיד אמ' תמות

נפשי מות ישרם. ישר"ם יהא שמיה רבא מברך. ואומ' יהי רצון שיהא

אחריתי כאותן האומרים אמן יהא שמיה רבא מברך. ואזכה למעלה
שהם זוכין.

אל ראש הפסגה. שהוא היסוד הנקרא ראש הפסגה כדא'

ראש המטה. ויבן שבעה מזבחות. כנגדן ואנכי אקרה כה שהוא מדה
המלכות הנקראת כה כדא' כה תאמרו.

וישא משלו ויאמר. הוא בלעם ששכרו בלק. ד"א וישא

משלו. אל תקרי משלו אלא משלו פי' קיבל נבואתו מצד שלו שהוא

צד טומאתו. קום בלק. פי' קום ואל תשב כי זה המקום אינו מקום ישיבה

לפי שאין למעלה לא עמידה ולא ישיבה.

ובן אדם ויתנחם. לא יפול הנחמה אלא במקום מדרגה

הנקרא אדם. ההוא אמר ולא יעשה. פי' כ"ע הנקרא הוא אמר כדא'

כי הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמוד. ולא יעשה. כמו הוא עשנו ולא אנחנו.

פי' מדה האין הנקרא ולא עשאנו ג"כ כאן ולא יעשה כי מדה ולא יעשה

כל הנמצאים וכל הנבראים. ודבר. כדא' בדבר יי שמים נעשו. ולא

יקימנה. כי מדה כ"ע הנקרא ולא יקימנה. פי' קיים כל מה שיצא מפיו.

ד"א יקימנה. פי' יקים למדת העט' כדא' ביום ההוא אקים את סוכת

דוד הנופלם. שהיא כביכול היא נפולה בין שאר העמים והוא יקימנה

במה שישפיע לה השפע מעומק של הנחל כדא' כשמן הטוב על הראש

יורד על הזקן.

הנה ברך לקחתי וברך ולא אשיבנה. אלו שתי פעמים

כנגד הבריכה העליונה ובריכה התחתונה.

כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל. כעת פי' בזמן

שהלשון מוציא מה שעלה במחשבה אזי מדה התפ' שהוא מדרגת יעקב

הוא יודע מה פעל אל.

הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא. פי' בשעה שיתנשא

אותו הארי שהוא מדה הגבורה לא ישכב עד יאכל טרף. פי' מדה הגבורה

שהוא הארי לא ינח עד שיאכל טרף.

וישת אל המדבר פניו. פי' צד מדתו הנקרא מדבר.

וירא את ישראל שוכן לשבטיו. פי' מדה יעקב שהוא

תפ' שהוא שוכן לשבטיו שהם שנים עשר שבטי יה הסובבים לכסאו

בי"ב היות קדושות. ותהי עליו רוח אלהים פי' רוח אלהים שהוא הבינה

כדא' ורוח אלהים מרחפת על פני המים. פי' מצדו וכו'.

ונאם הגבר שחם העין. פי' שביון לסתום העין הטוב

שכתי' בו טוב עין הוא יבורך אל תקרי יבורך אלא יברך.

נאם שומע אמרי | אל אשר מחזה שדי יחזה קז ע"ב

- 1 וכו'. שומע אמרי אל שבלעם היה הולך בכל יום אל הררי קדם שהם לשם עוזא ועזאל ושומע מהם אמרי אל שהיו שומעים למעלה במקום קדושתן למעלה. אשר מחזה שדי יחזה. פי' מחזה של שדי שהיא מדה העשירית. נופל הוא עוזא שהעמיק אותו הב"ה עד עומק ההר. וגלוי עינים הוא עזאל.
- 5 מה טובו אהליך יעקב. אלו הם שתי אוהלים העומדים אצל מדרגת יעקב מזה הצד ומזה הצד שהם מדת גדולה ומדת גבורה כדא' ויעקב איש חם יושב אהלים. משכנותיך ישראל. זהו מדת המלכות שהיא משכנות אביר יעקב.
- 10 כנחלים נטיו כגנות עלי נהר כאהלים נטע יי כארזים עלי מים. יזל מים מדליו. פי' כי המים הנוזלים מעליונותו כי דליו הוא מל' דלה דלה לגו. וכת' ארוממך יי כי דליתני. נמצא שאותן המים של הנחל נוזלים ויורדים מעליונותו של האין שהוא כ"ע. ד"א יזל מים מדליו. פי' לש' דלי כלי ששואבין בו המים מן הבאר. פי' דליו רומזים לחכמה ובינה שהם כלי המלך שבהם שואבים מים מן הבאר העמוק העליון. 15 וזרעו במים רבים. פי' העט' שהיא זרעו של אותו נחל היא במים רבים שכל המימות והנהרות כולם הם נמשכין ויוצאין אל המדה ההיא כדא' כל הנחלים הולכים אל הים והים אינינו מלא.
- אמ' משה לישראל בלעם הרשע עושה לכם כשפים ופוריה ומפריה לחמשת המלכים הראו לו את הציץ ששמו של הב"ה גלוף עליו והן נופלין עמו. תדע שכן הוא ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם את אוי ואת רקס ואת צור ואת חור וכו'.
- ושנינו מי שאכל ולא נטל ידיו מה יהא חייב. כך שנינו נטילת הידים אחר המזון חובה ולפני המזון רשות. לכן הזהיר הב"ה את ישראל שלא לפשוט אפי' במצות קלות שנא' כי לא דבר רק הוא מכס כי הוא חייכם. אפי' דבר מצוה שאתה רואה אותה שהיא קלה וריקה בה חיים ואריכות ימים. כיון שראה בלעם שישראל משמרין את המצות הקלות אמ' מי יוכל לקלל את אלו שהן משמרין מצוה ושמו גלוף בהם כדא' יי אלהיו עמו. המקללן מקלל לעצמן ששמו משותף בהם. התחיל הופך למשלים שנא' וישא משלו ויאמר. זש"ה מברך רעהו בקול גדול 30 בבקר השכם קללה תחשב לו. כשבא בלעם לקלל את ישראל עיקם הקב"ה את לשונו והתחיל לברך שנא' ולא אבה יי אלהיך לשמוע אל בלעם ויהפך.

- 1 נתן | הב"ה כח בקולו וקולו הולך מסוף העולם ועד סופו קח ע"א כדי שישמעו האומות שהוא מברכן ועליו כתי' מברך רעהו בקול גדול. לפי שאמ' לכה איצחק אשר יעשה העם הזה לעמך וכו'. אשריהם ישראל שהב"ה חפץ בהם ונתן להם תורתו הקדושה מה שלא נתן לשום אומה ולשון וגילה להם סודתיו כדא' לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום.
- פרש' פנחס. פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן וכו'. כי פנחס רומז למדת הבינה הנקראת פן חס פי' פן העליון שהוא חס ומרחם על בריותיו והיא נקראת אם הבנים שמחה. ד"א פנחס שהוא רומז לכ"ע שהוא הפך המרחם והם על בריותיו בצד הרחמים הגמורים כדא' וחנותי את אשר אחון ורחמתי וכו'. אימתי בזמן שישראל משתדלים בעבודת אדוניהם. אזי זה הפך הרחמים משכך ומשקט רוגו הדין שהוא סוד עולם הגבו' כדא' ועתיק יומין יתיב וכו'. וכת' כורסייה שביבין דינור. פי' אותו עתיק שהוא פן הרחמים יושב וכופף על אותו הכסא שהוא מדת יצחק שהוא צא אכלה אזי הוא נקרא פן חס כדא' חוסה יי. ועל זה הסוד כינו לפנחס אליהו בשביל שהוא רומז למדת הכתר כי אל הוא כ"ע יה"ו רומז לשלש מדות שהם חכמה ובינה ותפ'. נמצא שאל שהוא כ"ע הוא רוכב ושולט עליהם כדא' כי גבוה מעל גבוה.
- ואצ"ל למה היה אליהו בעל שער בסימניו לפי שהוא רומז לכ"ע שלשם מתקנים השערות והנימין והקווצות לכן אמרו בעלי החבריא בסימניו ידוע ולא ידוע. לכן אנו אומרין בהבדלה איש הנקרא בעל שער בסימניו והבן זה מאד. לכן פקח עיניך וראה והבן זה הסוד הגדול בפנחס שקראו אותו אליהו לכן שמור סוד זה בגניזך ויהא תחת מלבושיך לבלתי שלא תשליכהו חוצה לאיש זר והבן זה מאד ודום ליי.
- ד"א פנחס בן אלעזר וכו' זכו ישראל הוא פנחס שהוא רומז לפן חס. לא זכו יקרא פן חס פי' פן השחיתות שכביכול יתעוררו כל הדינים בעולם ובעלי הדינים יוצאין לעשות דין על פי האם העליון. לכן אם זכו ישראל זה המדה הנקרא פנחס הוא משיב החמה והקצף והחרון מעל עדת ישראל כדא' השיב את חמתי מעל וכו' ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי. כי אני נקרא אל קנא שאני | מקנא קח ע"ב ברשעים.
- את בריתי שלום. זהו מדת היסוד הנקרא ברית הקודש

- 1 כדא' ואני זאת בריתי אתם וכו'. שלום כדא' אביעד שר שלום.
והיתה לו דוקא. ברית כהנת עולם. פי' כהונה עליונה
יורש ממקום פנחס העליון הנקרא כהן גדול כדא' והוא כהן לאל עליון.
תחת אשר קנא לאלהיו דווקא. פי' מדת היסוד שהוא ברית הקדוש הנקרא
אלהיו שהוא הברית הקדוש שלא יכנס ברשות אחר. לכן כל מי שמכניס
5 הברית הקדוש ברשות אחר גורם למדת הברית שיתרחק מן המטרונות
שהוא אלהיו. אבל מי שהוא מקנא על הברית שנטמא ונכנס ברשות אחר
ועושה בו הדין והמשפט כאלו כביכול מכפד על אלהיו ודאי. והסוד
בזה כאומרים תביאו עלי כפרה וכו' ומזויג בין שתי המדות ויכניס הבת
10 הקדושה אל היכל המלך אזי כל השמחות והברכות נמצאים למעלה ולמטה.
לכן הזהירו ז"ל בעניין הזנות ואמרו קנאין פוגעין בו. ואם איש חכם
אתה חבין כל העניינים על מתכונתם.
התבונן כי זה המדה הזאת העומדת לשער דכתי' זה השער
ליי צדיקים יבואו בו. היא המברות ואומרת ראו עתה כי אני אני הוא
ומודעת עצמה וממשלתה וגמול טובתה או עונשה לבריות כדי שידעו
להזהר ולא יחטאו לפני יי עד שתהיה היא צריכה להענישם ולהפער
מהם וזהו סוד אני האמור על מדת אדני. אבל מה שהשם ית' יהוה
הוא מכונה בלש' אתה לפי שהוא מבפנים ואינו נמצא לבריות כמו מדת
אדני לפי שהשם הגדול יי שוכן בשם אדני כמלך ששוכן בהיכלו ואינו
20 נמצא עד שמבקשין אותו זהו שנא' ובקשתם משם את יי אלהיך ומצאת
וכו'. ודוד ע"ה לפי שידע סוד עולם העליון הזהיר לשלמה בנו על
דבר זה ואמ' ואתה שלמה בני דע את אלהי אביך ועובדהו. אם תדרשנו
ימצא לך ואם תעזיבנו יזניחך לעד. וזהו המלך הגדול שצריך אדם ללכת
לפניו ולסדר תהלותיו ושבחיו וטובותיו ולומ' לפניו אתה הוא המושל
25 בעליונים ובתחתונים אתה הוא ואין דומה לך וזהו סוד כל התפלות שאדם
צריך לסדר שבחיו של שם יי ואחר כך יבקש צרכיו כעניין משה ר'
ע"ה שאמ' אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ירך החזקה וכו'
ואחר שסדר שבחיו של יי בל' הזה חזר ושאל צרכיו ואמ' אעברה נא
ואראה את הארץ הטובה. ועל דרך סדר זה כל התפלות והברכות שאנו
30 מהחננים לפניו. הלא | תראה ראש של כל הברכות קט ע"א
האמצעיות של תפלה באתה הוא מתחיל כאומ' אתה חונן. כגון אתה
בהרתנו. אתה קדשת. אתה אחד.

- 1 לכן התבונן ותראה כי השם הגדול שהוא שם יהוה והוא
קו האמצעי ונקרא אתה הוא סוד דגלי השם וכל הכנויין כי הוא מתלבש
ומתפאר בכולן כמו שהודעתך בסוד אתה שזהו סוד כל צבאות העולם
וכל המרכבות שנבראו בצירוף האותיות כאשר בא לך בקבלה מפה אל פה
5 בספר יצירה בצירוף האותיות של רל"א שערס וגלגולן. ותדע ותשכיל
כי בצירוף כ"ב אותיות נבראו שמים וארץ וצבאות מעלה וכל המרכבות
העליונות והתחתונות בכח צירופן נבראו ויצאו כולם כל דבר ודבר למינו
כמו שיחייב הצירוף של האותיות יצאו כל המרכבות זכר ונקבה בסוד
10 הצירוף והגלגול כמו שאמרו בספר יצירה זכר באמ"ש נבראו ונקבה באש"ם
נבראו וזהו סוד צירוף האותיות וגלגולן.
וכבר ידעת כי סוד הקו האמצעי נקרא נורא והוא סוד
שם יהוה ית' שהוא מדת יעקב והוא חתום משני צדדין בסוד אתה וכן
הוא אומ' אתה נורא אתה.
התבונן מאד ותראה ביסוד אלפא ביתות שבצירופן נבראו
15 כל אלפא ביתות וכל צבאות העולם במצרך הבינה שהיא סוד ה"א עליונה
של השם הגדול ית' והיא ציירה האותיות כולם בחמש צנורות ויצאו
כל האותיות כולם בחמש מקורות שיאלו הן: אחה"ע בומ"ף גיכ"ק
דטלנ"ת ז"ס שר"ץ ואלו הן צינורות החכמה והבינה שבהם יצאו
כל צינורות האותיות מעומק רום הנקרא אין סוף ומתוך צורת האותיות
20 נעשו כל צורות המרכבות למיניהם עליונים ותחתונים. ואצ"ל כי כ"ב
אותיות הם יסוד והם נחלקות לשלש מחלקות אמ"ש שמהן יצאו שלש
יסודות אש ורוח ומים. בג"ד כפר"ת שבהם נבראו כל השביעיות למעלה
ולמטה ובהם מצויירים שבעה כוכבי לכת וכל השבעיות שלמעלה מהם
ולמטה מהם בסוד שבע כפולות. יעוד יש י"ב פשוטות שבהם נחקקו
25 י"ב גבולי אלכסונות במרכבה עליונה וי"ב מזלות בשמים ואלו הן
ה"ו ז"ה ט"י ל"ן ס"ע צ"ק ובאלו נכללו כל המרכבות עליונות
ותחתונות. והבן כל אלו העניינים על מתכונתם מאד מאד.
לכן בזמן שישראל | אינן הולכין בדרכי קט ע"ב
התורה אזי אלו המקורות והצינורות העליונות נמנעים ונפסקים ונכזבים
מימיהם והסוד בזה כוזבי בת נשיא מדין שהוא בעל הדין והקיסר המפסיק
30 בין ישראל לאביו שבשמים.
ובני שמעון נמואל וימין ואוהד ויכין וצותר ושואל בן

- 1 הכנענית. וכן לבנימין בלע ובכר ואשבל גרא ונעמן אחי וראש מופים וחופים וארד. הרי עשר כנגד עשר מדרגות עליונות וכשאתה בא למנותו לבלע משפחת הבלעי אינם אלא שבעה. חסרו שלש לרמוז לשלש שאינם נמצאים בשכל האדם הנברא. ואצ"ל שאלו עשר שמות כולם הם נרמזים לעשר מדרגות עליונים לכן פקח עיניך וראה ודום ליי. בלע רומז לכ"ע המדה המהשבה העמוקה אשר אין בריה יכולה להשיגה לפי רוב עמקותה ודקותה. והטעם מפני מה נקרא בלע לפי שהוא בולע ושואב כל הנבראים והנמצאים כאבן השואבת והסוד בזה ויבלע מטה אהרן את מטותם. פי' אהרן סבא שהוא כהן גדול לעי' העי' המסדר הקרבן לפני עי' העי' ודיי בזה לכל מבין. לכן נקרא בלע לפי שהוא שואב ובולע כל המדרגות והנמצאות בשנת השמיטה שהוא היובל הגדול כדא' כי עפר אתה ואל עפר תשוב. כי כ"ע ג"כ נקרא עפר. למה כי כמו העפר שנוטלין מכאן ומניחין בכאן ואין לו קול כך כ"ע שהוא מדה המחשבה אין לו קול אלא הוא הכל בלחישת שאין שם הרמת קול לפי שהוא עולם הנסתר והנעלם לכן נקרא שמן זית לפי שאין לו קול. לכן תבין לך כל אלו העניינים ותצניעים תחת לשונך כדא' כבוד אלהים הסתיר דבר. ד"א בלע. למה נקרא בלע אל תיקרי בלע אלא בל ע' כי בל מל' בלי כדא' תולה ארץ על בלימה לפי שהוא בלי השגה לנמצא מן הנמצאים. ע' רומז לעי' העי' שהוא סתימא של כל הסתימות אבל אין בין העלול לעילה אלא שזה עילה וזה עלול. ד"א בלע כי בל רומז למקור הסתום שממנו מתאצלים ל"ב נתי' פלי' חכמה. ע' רומזים לע' שמות הנאצלים מעומק רום אל מדת החסד שהם של ויסע ויבא ויט. ד"א בלע בגי' מאה ושנים במניין לרמוז לעשר צחצחות הנעלמות שהם באורך אנפין וזעיר אנפין שהם עשר כדא' והשביע בצחצחות נפשך וכו'. ולכן השנים הנוספים כנגד א"א וז"א.
- 25 ובכר, באחי להכניסך בו שערי אורה כי מדת החכמה נקראת ובכר מל' כל הבכור לפי שהיא בכור וראשית כל המציאות כי עי' העי' וכ"ע הם נעלמים ונסתרים בלי השגה | בהם כלל לכן קי ע"א הם נקראים אין ואפס ותוהו ובלי כל לשון העדר מורים עליהם אבל חכמה היא נקרא יש לפי שיש בו ישות לכן הוא בכור להשגה כדא' והחכמה מאין תמצא. וזהו סוד הבכור לכהן. כדאמ' כבכורה בתאנה בראשיתה. ועוד למה נקראת חכמה בכור בשביל שהיא ראשית והתחלה

25

- 1 למציאות עולם העליון כדא' ראשית חכמה יראת יי. ואשבל רומז למדת הבינה הנקרא אשבל. כי אשבל הוא לש' שביל לפי שהבינה הוא דרך ושביל לעולם האין והאפס כי לולי הבינה לא היה שביל ודרך לעלות לעולם האין ולידע לו ממש. אלא כיון שהבינה היא תוצא מה שעלה במחשבה כדרך שהלשון תוציא מה שעלה בהרהור ובמהשבה.
- 5 גרא רומז למדה החסד שהוא מדת אברהם כי גרא אותיות אבר והוא שכר כדא' אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד. כי תרגו' שכר אגר. גרא הם אותיות ארג לפי שמדת החסד היא אורג ומחבר בין עולם העליון ועולם התחתון ואורגם ומחברם באריגה אחת. ד"א למה נקרא גרא באל"ף ולא בה"א אלא לרמוז לך כי כמו שכ"ע הוא ראשון לכל המדרגות והוא נקרא אל"ף כך מדת החסד הוא נקרא ראשון ואל"ף לשבעה המדרגות המיוחדות וזהו סוד אחת היא יונתי וכו'.
- 10 ונעמן רומז למדת הגבורה הנקרא נעמן לפי שהוא מקבל מעולם הבינה הנקרא עולם הנועם כדא' דרכיה דרכי נועם. לכן כל נעימות של ההורה מתפשטת משם וזהו סוד משה שמע מפי הגבורה.
- 15 אחי רומז לחפ' הנקרא אחי מל' איש כדא' לא ראו איש את אחיו. פי' אפי' האש לא היו רואין מרוב החשך לכן מדת התפ' נקרא אש כדא' יי במשפט יבוא וכו'. ד"א אחי אל תיקרי אחי אלא א' הי פי' שכל החיים הבאים לתפ' הוא מן האל"ף העליון שהוא כ"ע. וראש רומז לנצח הנקרא וראש מל' ראש ולענה לפי שמשם מתחילין השרים של האומות לעלות והוא ביניהם במרירות החיים וזהו סוד ויגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה.
- 20 מופים רומז להוד הנקרא מופים בדגיש לפי שהיא מדת הדין שהיא מקבלת מצד דין הקשה.
- 25 וחופים פי' מדת היסוד שהוא סוד עשר חופות של הצדיקים. וארד מל' ירידה לפי שהמלכות היא ירידה יותר מכל המדרגות. ד"א וארד ולא כתי' וירד אלא בזמן שהיא מקבלת מן אל"ף העליון אזי היא | מושלת ושולטת על כל המעלות קי ע"ב שלמטה הימנה אזי יכנס האל"ף בין שאר האותיות כדא' וארד ואם לאו וירד שהוא לשון ירידה והשפלה. והבן כל אלו מאד.
- 30 ובני גד צפיון וחגי שוני ואצבן עירי וארודי ואראלי.

25

30

- 1 כי הם שבעה כנגד שבעה מדרגות המהודשות שהם מן הגדולה עד למלכות.
למה כי כל שמות השבטים כלם הם היו נרמזים ונקראים בסודי התו'
והם נקבו בשמותם הקדושים כמו שהם נקראים בשמות העליונים כל
אחד ואחד כפי שמו ומעלהו לפי ששםם נכללים בש' הקדוש ית' וית'
5 כי כל שם של כל אחד ואחד מישראל הוא משותף בשמו הקדוש. לכן
כל מי שבא לקלל אחד מישראל כאלו חירף וגידף למעלה ודיי לך בזה
לכל משכיל ועת הוא לסגור שער זה.
ועתה אשוב לפרש לך אלו שבעה שמות שהם צפיון וחגי
וכו'. ואצ"ל צפיון רומז למדת הגדולה לפי שהוא צף למעלה על כל
10 שאר המרכבות והמדרגות והוא נקרא ראשון על כל השבעה לכן הוא
למעלה כמי שצף על המים התחתונים.
וחגי רומז לגבורה כי אותיות וחגי הם אותיות יגח כדא'
בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו בהם עמים יגנח יחדיו אפסי אצין
לפי שהוא נוגח ונוקם מכל הנמצאים הבאים למרוד במלכות יי והסוד כי
15 יגח שור את איש וכו'. והוא נקרא שור כדאמ' ופני שור מהשמאל.
שוני רומז לקו האמצעי שהוא מדת יעקב הנקרא שוני
מל' משנה למלך העליון שתפ' ישר' הוא עומד ומשרת לפני כ"ע כמו
משנה לפני המלך. ד"א שוני מל' משנה שהיא התורה שבכתב שהיא
משנה תורה. למה שאלו שלש שמות שהאחד מהם הוא אהיה שהוא עומק
20 האין והשם השני יהוה תפ' הנקרא שוני והשלישי הוא אדני ונמצא שמדת
האמצעי נקרא שני כדא' שוני אל תיקרי שוני אלא שני למציאות.
ואצבון רומז למדת הנצח הוא מל' צבי היא לכל הארצות.
ד"א אצבון מל' צבאות.
ערי רומז להור כי ערי הם אותיות ירע מל' אל ירע בעיניך.
25 לפי שהוא מקבל ממדת הרע שהוא גבורה כדא' למה הרעותה וכתו'
אם רע בעיניך אשובה לי.
וארוצי רומז ליסוד לפי שכתו' ביוסף ירידה.
ואראלי רומז לעט' הנקראת אראלים והוא אחד מעשר
כחות המלאכים. לכן כל השמות שבכל התורה כולה הם נרמזים בסוד
30 עליון לכן אם היו כל הימים דיו וכל בני אדם בלגרין ושמים וארץ
יריעות לא היו יכולין להספיק לכתו' אחד מני אלף מה שהיה ראוי
לכל פסוק ופסוק מפסוקי דאורייתא.

- ותקרבנה בנות צלפחד. ואין צלפחד אלא מדת הבינה
שהיא סוכה עליונה כדא' וסוכה תהיה לצל יומם מחורב. לפי שהבינה
היא צל למדת | הפחד שהוא גבורה לכן כתי' צלפחד. קיא ע"א
פי' צל פחד. בנות צלפחד. אלו הן גדולה גתנה"מ הנקראות בנות לאם
5 הבנים שמחה. ד"א למה נקראת בנות בשביל שהם בונים כל העולמות
מששת ימי בראשית שעל ידיהם נעשו כל המלאכה. בן חפר רומז למדת
החכמה הנקרא חפר לפי שהוא מעין הסתום שכל הנמצאים חופרין אחריו
לידע ממשותו. אפי' הכי לא יגיע לעומק המקור כדא' אמרתי אחכמה
והיא רחוקה ממני. לכן האבות שהיו חופרין בארות כולם היו מחפשיין
10 אחר המקור והחפירה של החכמה העמוקה. בן גלעד הוא מקום כ"ע
שהוא עומק המחשבה שהוא נקרא גל שהוא לעד לכל הנמצאים. כמו הגל
שהוא עומד במקום גבוה ומשם נראים כל מה שלמטה הימנו. כך כ"ע
הוא נקרא גל והוא גבוה על כל הנמצאים והסוד בזה גן נעול אחותי כלה
גל נעול מעיין וכו'. בן מכיר בן מנשה. אל תקרי מכיר אלא מְכַר פו'
15 מדת הבינה. בן מנשה רומז לעי' העי' הנקרא מנשה. למה נקרא עי'
העי' מנשה. לפי שהוא מקום שיפול בו שכחה ונשיון מל' כי נשני
אלהים. מה טעם מפני שכל המדרגות והמקורות כולם יש להם לחקור
ולחפש ולדרוש אהרי מציאותם מעומק החכמה העליונה. ומשם מבינין
דבר מתוך דבר. אבל עי' העי' אין לך צד בשום מקום לא לדרוש ולא
20 לחקור ולא לידע ממנו שום ידיעה לפי שהוא נעלם ונסתר בסוד האין
והאפס לכן יפול בו השכחה בעניין השגה לזה המקום. לכן פקח עיניך
וראה זה הסוד הגדול והנורא אשריהו מי שמאיר עיניו בו בעולם הזה
ובעולם הבא.*
ד"א צל פחד כי צל רומז למדת אברהם הנקרא אשל כדא'
25 ויטע אשל בבאר שבע. וזהו סוד שאותו האשל שהיה לאברהם היה מנסה
בו בני העולם אם באו לשוב בתשובה בלב שלם מיד אותו האילן היה
צל על ראשו אזי היה יודע אברהם שחזר בתשובה ונכנס תחת כנפי השכינה.
פחד רומז למדת הגבורה הנקרא פחד כדא' ופחד יצחק היה לי.
למה לא היה לצלפחד בנים אלא בנות לפי שהיה מצד הנקבות
30 ועל זה הוא שמו צלפחד שהיה מצל הפחד הוא צד הנקיבות. ואלה שמות
בנותיו מחלה נועה חגלה ומלכה ותרצה. מחלה הוא סוד התפ' הנקרא
מלך יי צבאות שהוא מדת רחמים גמורים והיא מדת המחילה לכן מלך

1 שמוחל על כבודו כבודו מחול. לכן כשיתעורר מדת הגבורה לכלות ולהחריב העולם מיר התפ' שהוא מלך הוא מוחל על כבודו מצד הרחמים העליונים והסוד בזה מלך במשפט יעמיד ארץ. מיד יעמוד הארץ על קיומו. נועה רומז לנצה שהוא נע ונד מכה השרים הבאים לחפור אחרי מקורו לפי שהוא ירך יעקב. חגלה רומז להוד אל היקרי חגלה אלא חג לה. אימתי | בזמן שהיא יונקת מצד התפ' והמלך נזדווג קיא ע"ג עם המטרוניתא. ומלכה רומז ליסוד שהוא סוד יוסף שהיה מלך על מצרים כי לפעמים נקראת יסוד בלשון נקבה ולפעמים בל' זכר והבן כל זה. והרצה רומז לעט' שהיא מתרצה עם המלך יי צבאות.

10 ותעמודנה לפני משה. שהוא תפ' העליון ולפני אלעזר הכהן. שהוא מדת החסד שהוא כהן גדול בשמים. ולפני הנשיאים. אלו הן חכמה ובינה שהם נשיאים על שאר המדרגות. אשריכם החבריא בעולם הזה ובעולם הבא שנתן לכם הקב"ה מתנה נכבדת כזו אשר אין מלאכי השרה יכולין להגיע בה לפי שהיא עמוקה ונעלמה מעיני כל חי ואפי' הכי זכו בה ישראל עם קדוש כרא' כי עם קדוש אתה וכת' ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי. הבדילים והפרישם מן אומות העולם ומן טומאתם שנא' ואבדיל אתכם וכו'. נשלם.

ראשי המטות. עטרות ודיבון ויעזר ונמרה וכו'. ואצ"ל עטרות רומז לשתי עטרות שהם עט' עליונה ועט' תחתונה כי כמו שנקרא כ"ע כך מלכות נקרא עטרה שהוא לש' כתר ויהחבר משניהם עטרות. ואצ"ל כי בהתאחד השם ית' עם כנסת ישראל ויתאחזו זה בזה אזי כל השרים העליונים נעשים אגודה אחת לעבוד את הש' ית' ולשמש את כנסת ישראל לפי שממנה תבא להם הפרנסה וכמו שתהיה חפצם ותשוקתם של ע' שרים למעלה לשמש את כנסת ישראל כך תהא תשוקת ע' אומות שלהם לשמש את ישראל למטה ולהדבק בהם ויהיו כולם עובדים את יי וזהו סוד כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם יי ולעובדו שכם אחד. וזהו סוד ואמרו עמים לכו ונעלה אל הר יי ואל בית אלהי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו כי מציון תצא תורה ודבר יי מירושלם. בזמן שיהחבר עט' ישראל עם כ"ע ומהעלה עד אין סוף אז נקראים עטרות. וריבון רמז לחכמה הנקרא דיבון פי' די בון מל' בינה שהיא מספקת בינה והשכל לבינה שהיא עולם היובל. ויעזר רומז

30

1 לביתה שהיא עולם העזר והישועה והגאולה והחירות. ונמרה רומז לחסד מל' נמר פי' חיה אחת נקראת נמר הוא מלא נקודים לבנים בעורו כך זה המדה מקבלת הלובן מן כ"ע כרא' כשמץ הטוב וכו'. וחשבון רומז לגבו' שהוא נקרא בעל חשבון. ואלעלה רומז לתפ' הנקרא אלעלה לפי שהוא נקרא אל עלה בשביל שעולה למעלה ומתאחד ער אין סוף.

5 ושבם רומז לנצה. ונבו רומז להוד. ובעון רומז ליסוד הנקרא ובעון מל' מעונה והבן. ואצ"ל כי כל שמוחיו ית' כולם נשואים וכלולים על הש' המיוחד שהוא שם יי ית'. והש' המיוחד ית' וית' עומד באמצע ונקרא קו האמצעי ושאר השמות כלולים בו מזה ומזה לדמיון ראש האילן שרשיו וענפיו. אשריהם ישראל בזה ובבא. נשלם. |

10 פרש' אלה מסעי. וישלח משה לרגל את יעזר וכו'. ואין קיב ע"א יעזר אלא עולם הבינה הנקראת יעזר בשביל שמשם נאצלת העזר והסיוע לכל התחתונים הוא השם הגדול הנכתב בעניין אחד ונקרא בעניין אחר. נכתב יהוה ונקרא אלהים וגם נקוד בנקוד אלהים וזהו הספי' הנקראת בינה והוא השם הקושר כל הספי' בסוד חיבור האצילות וההמשכה לפי שזה הוא השם השלישי מן השלשה שמות העליונים המתאחדים בכלל כ"ע. ומן השם הזה ילך שפע האור והאצילות והברכה בכל הצינורות עד שיתברכו שבע מדרגות של מטה. ואצ"ל כי מה שנכתב באותיות יהוה וניקוד בשם אלהים הוא סוד היותו נאחז לכאן ולכאן לפי שהוא מתאחד בעולם הרחמים הגמורים שהוא סוד הכתר. ובכתר נאחזים שני שמות אחד לימין והוא שם יי והאחד לשמאל הוא השם הנכתב יהוה ונקרא אלהים והוא סוד הבינה ומן השם הזה מתחלת מדת הדין.

20 ואני צריך לעודרך על עיקר גדול כי בכל מקום שתמצא בתורה שם אלהים שלפעמים הוא רומז על הספי' הזאת הנכתבת יהוה ונקראת אלהים שהיא הנקראת בינה כגון בראשית ברא אלהים שהוא סוד הספי' הזאת ליודעי שכל ומעמיקים להכנס בהדרי המרכבה ודבר זה הוא קשה עד מאד להבינו זולתי בקבלה אמיתית מפה אל פה. והנני רומז בראשית ברא אלהים. אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות יי אלהים ארץ ושמים. יהוה אדני חילי. יהוה בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. וסימן הכולל העניין מה שאמרו חמשים שערי בינה נבראו בעולם. בשלשים ושחים נתי' פליאות חכמה חקק יי וכו'. היודע

30

1 לכיון אלו הפסוקים ואלו העניינים ואלו הסמנים יוכל להבין העיקר
הזה ואין זה מסור להבינו אלא בקבלה מפה אל פה. וסוד העיקר הזה
הוא כולל סדר כל העולמות ובו נכללים בראשית ברא אלהים מדת
הגבורה בראשית ברא אלהים מדת המלכות. כי כל אחת מאלו הספי'
5 הולידה סדרי עולם ובכל אחת ואחת מהן נכלל סוד פסוק בראשית
ברא אלהים. והדברים הם עמוקים מאד מאד ואין הכל יכולין להכנס
לעומקים והמבין עיקרים הללו יוכל להבין מהו ע' פנים לתורה.

ואתה פק עיניך והתבונן כי במקומות תמצא כתוב אלהים
והוא רומז על ספי' הבינה לפי הרמזים שרמזנו ולפעמים הוא רומז
על מדת הגבורה. ולפעמים הוא רומז על מדת המלכות בהיותה מתלבשת
מלוש הגבורה. כל זה כשתמצא אלהים* סמוך למלת צבאות כגון
אלהים צבאות השיבנו והוא בהתאחד עמוד השמאל במדת הגבור' ולוקח
כלי מלחמה ולובש בגדי קנאות קנאת יי צבאות העשה זאת.

והנה בכל מקום שאתה מוצא בתורה ספי' יסוד שהיא
15 שביעית בדרך זה: | יסוד שביעית למטה. בינה היא קיב ע"ב
שביעית למעלה. והבינה קושרת שש ספי' בשלש. והיסוד קושר ספי'
עשירית בתשע העליונות. והבן זה מאד כי אלו הן שני פרקי החבור
והיחוד לעשר ספי' בסוד אחד בשלש ואחד בשבע. ואחר שידעת זה
דע כי בכל מקום שתמצא בתו' ספי' שביעיות שבע פעמים הוא סוד
20 הספי' מן היסוד ועד הבינה ובמקומות מן הבינה ועד היסוד כי ששת
ימים עשה יי את השמים ואת הארץ. ששת ולא בששת.

אי זו היא הספי' הנקראת תורה שבכתב היא מדת התפ'.
נמצאת למד תורה שבכתב ומשפט ואמת ויעקב כולם רומזים לקו האמצעי.
ואצ"ל כי ספי' הבינה הנכתב יהוה ונקראת אלהים הוא
25 סוד גלוי ג' ספי' עליונות אשר על ידיה מהגלה אור הכתר והרצון
עד שמגיע האצילות והשפע והברכה למדת יסוד שזהו סוד ז' ספי'
שזכרנו וכשמגיע כל שפע וכל מיני ברכה למדת יסוד אזי מדת יסוד
חוזרת ומריקה כל מיני השפע ואצילות הברכות במדת המלכות הנקראת
אדני ולפי' נקראת בת שבע.

30 ואצ"ל כי אלו שתי' הספי' שהם ספי' בינה וספי'
המלכות הם סבת התגלות כ"ע וסבת השפע והברכה והקיום לכל הנמצאים.
והספי' שהיא בינה נקראת במקומות הרבה בינה והעס

1 כי הוא סוד המליץ העליון עומדת בין הספי' העליונות ובין הספי'
התחתונות שלמטה כהם והיא המאצלת על כל שאר הספי' אצילות שפע
וברכה מן כ"ע ועל ידי הספי' הזאת יתבונן האדם עיקר העיקרים ויסוד
כל היסודות שאל מלא היא אין דרך להכנס לידיעת קדמותו ית' וית'
5 והרי הוא כדמיון המליץ הנאמן שנא' אנכי עומד בין יי וביניכם שהוא
סוד המליץ התחתון בינו ובין בני ישראל אות היא לעולם. וכבר רמזו
בעלי החכמה שספי' הבינה כמו הלשון בפה באמת כמו הלשון בפה
מכמה צדדין. האחד שהוא סוד הכתוב השלישי. והשני שהוא סוד
קשר שלש ספי' עליונות ואצילות ברכתם של* שבע ספי' התחתונות
שאל מלא הבינה לא נכנס אדם לדעת קדמונו של עולם. והנה משה
10 ר' ע"ה שהוא המליץ הנאמן השיג בבינה מ"ט שערים כמו שאז"ל
חמשים שערי בינה גבראו בעולם וכולם נמסרו למשה חוץ מאחד שנא'
ותחסרהו מעט מאלהים. ועוד הטעם שנקראת בינה לפי שהיא סוד תולדות
בנים ובנות בסוד בינה וחבונה ולפי' בעון נדרים בנים מתים. בעון
15 נדרים מתה אשתו של אדם. וכל זה מדה במדה לפי שהבינה הוא מקום
הנדר כמו שהוא ידוע למקובלים.

והנה בהיות ספי' היובל עולם הרחמים נקראת נחלה
בלא מצרים והיא נחלת יעקב אבי' ע"ה לא נחלת אברהם שהיו לו מצרים
ולא נחלת יצחק שהיו לו מצרים ולפי' כל הזוכה להדבק בספי' היובל
גאולה תהיה לו לפי שאין שם דבר מעכב וזהו סוד והרכבתך על במתי
20 ארץ וכו' נחלת קו האמצעי. אשריהם ישראל בעולם הזה ובבא. נשלם
מסעי בע"ה. |

פרש' אלה הדברים. יתב' שמו ויתע' זכרו של הב"ה קיג ע"א
שכל הנסים שעשה לישראל במדבר כך עתיד לעשות להם בציון.
25 פנו וסעו לכם. פי' חסעו למעלה. להר האמורי שהוא
אמרי אל פי' לכ"ע. ואל כל שכיניו. פי' חכמה ובינה הנקראים שתי
שכינות פי' שכינה של ימין ושכינה של שמאל. בערבה. פי' בעט'.
בהר. פי' בתפ' הנקרא הר. ובשפלה. פי' הוד. ובנגב. פי' צד אברהם.
ובחוף הים. פי' היסוד כדא' חופף עליו כל היום. לפי שמדת היסוד
עומד על העס' ומחכסה עליה כי תוף מל' כיסוי. והלבנון רומז לכ"ע
30 הנקרא הר הלבנון. עד הנהר הגדול נהר פרת רומז למדת הבינה שהוא

- 1 הנהר הנמשך ויוצא מעדן כדא' ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן.
איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם. איכה אל"ף
ויו"ד רומז לכ"ע וחכמה כה למדת הבינה שהם עומדים למעלה מן התפ'
הנקרא משה לכן אמ' משה איכה אשא לבדי. פי' איך אוכל לסבול
המשואות של העולמות כולם.
- 5 שרי אלפים כנגד אלף מדרגות הנמשכים מן אל"ף הקדוש
העליון. שרי מאות. סוד החכמה שיש בה שלש מאות ועשר מחנות כמנין
יש. שרי חמשים כנגד הבינה שיש בה חמשים שערי בינה. ושרי עשרות
רומז לעט' שהיא עשרית כדא' העשירי יהיה קודש ליי.
- 10 וסוד התורה והמצוה. התורה זו תורה שבכתב. והמצוה
זו תורה שבעלפה. כי התורה שבכתב יש לנו לנהוג בה על ציווי אדני
הנקראת מצוה ונקראת תורה שבעל פה ולפי' אמ' הכתו' לכל תכלה
ראיתי קץ רחבה מצותך מאד.
- 15 ואצ"ל כי שלש חסדים הם. האחד חסד העליון הבא מן
המקור העליון שאין בו תערובת דין זולתי כולו חסד ורחמים ונקראים
חסדים טובים והסוד בזה וחסדי מאתך לא ימוש. ועל זה כת' כי המלך
בוכה ביי ובחסד עליון בל ימוט. והשני הוא חסד עולם והוא הנקרא
חסד אברהם שנא' תתן אמת ליעקב חסד וכו'. ולפי שפחד יצחק הוא
מדת הדין מתערבת עם חסד אברהם אין חסד אברהם חסד פשוט אלא
מעורב עם דין כי לפעמים הוא מתעלם בסוד שתי מצות שבהם
ולפי' נקרא חסד עולם כי לפעמים הוא מתעלם בסוד שתי מצות שבהם
מתנהג העולם בסוד גלוי ונעלם בסוד מעלה ומטה ימין ושמאל פנים
ואחור. ולפי' חסד עולם יש בו דין ורחמים. * השלישי נקרא חסדי
דוד הנאמנים והם חסדי אל ה' הבאים מכה חסדים טובים וחסד אברהם
ונקראים חסדי דוד בהגיעם אצל מדתו ונמשכים אליו החסדים ובאים
דרך עיר דוד ונקראים חסדי דוד ומגיעים לשם אדני ונקרא שם אדני
בל' הסידה | והסימן אם אברהם חסידה ונוצה. והיודע
סוד חסדי דוד יודע סוד הודו ליי כי טוב כי לעולם חסדו. ראש וסוף
ואמצע ויבין מכאן כמה עיניינים עמוקים נרמזים בתוכה.*
- 30 ואצ"ל כי שלשה שמות הם אדני למטה. יהוה באמצע.
אהיה למעלה שהוא הכתר ובו תלוי המזל שממנו נמשכין הבנים שהוא
סוד ותתפלל על יהוה ממש שהוא אהיה ממש העומד למעלה כדא'

- 1 על יי לפי שעלתה בתפילתה עד שם אהיה ומשם הפיקה רצונה בדבר
זה וזהו סוד שאמ' רז"ל בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא
במזלא תליא מילתא. ומקום זכות הוא ב"ד הגדול של מעלה הנקרא ב"ד
הנקרא אלהים שהוא מדת הגבורה והפחד כמו שאמרתי לך. אלא במזלא
תליא מילתא שהוא מקום המזל הידוע שנותן מצד החסד והרחמים למי
שמוציא חן בעיניו בסוד י"ג מדות בספי' אהיה שהוא סוד הכתר. והרוצה
להוליד בנים על ידי הנס עד מקום זה ראוי לעלות. וכן הרוצה להשיג
חיים נוספים על ימיו. כן הרוצה להשיג מזונות יותר על מה שראויין
לו לפי כח תולדתו. וחיייו ובניו ומזונותיו שלשתן מפורשין בתורה
שהן למעלה מב"ד הגדול הנקרא זכות שהוא שמאל של התפ' הנקרא
יהוה ית'. ומניין לך שאלו השלשה דברים שהם חיי בני ומזוני למעלה
משם יהוה ית' וית'. חיים דכתי' בחזקיהו שמעתי את תפלתך ראיתי
את דמעתך הנני יוסיף על ימך. ולא אמ' הנני מוסיף אלא יוסיף כלו'
מב"ד הגדול אמ' אני דנתי את הדין אם ירדה המזל הידוע יוסיף חייך.
15 בנים דכתי' בתפלה של חנה כמו שפירשתי לעיל. מזונות דכתי' השליך
על יהוה יהבך והוא יכלכלך. על יי ולא אל יי. ובחזקיהו נמ' כתי'
ויתפלל על יי. והטעם לפי שכל הרוצה להשיג ג' דברים הללו אינו
יכול להשיגם בעולם אלא על הדין במקום הנקרא זכות שהוא ב"ד
הגדול של מעלה. ובאי זה מקום יכול להשיג דבר זה. ראוי לעלות
למעלה למעלה מן העולם הבא עד מקום כ"ע שהוא אהיה שהוא אין
20 סוף במקום י"ג מדות של רחמים שהאמת מאותן י"ג מדות נקראת מזל.
וזהו שארז"ל בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא
מילתא.
- 25 ולפי דרכם אלו דע והבן שאע"פ שאנו אומרים שהרוצה
להשיג חפצו מאת השם ית' שיהא מכוין באותו השם ית' לאותו החפץ
שהוא צריך שאין כוונתו לומר שיתכווין לאותו השם לבד ועמוד
אלא כוונתו לומר שיתכווין באותו הש' שהדבר תלוי בו וימשוך
כוונת אותו השם עד עשר ספי' שהוא סוד המקור | העליון קיד ע"א
הנקרא מקום הרצון. וכשיגיע למקום הרצון אני יפיק רצונו ומשאלותיו
וזהו שכת' פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון. אל תקרי ידיך אלא
יודיך כלו' כשאתה פותח סוד יו"ד של שם יהוה שהוא מקום הרצון
אזי אתה משלים רצון כל שואל. נמצאת למד כשאדם צריך דבר להפיק

1 לפני השם ית' ראוי לו להתכוין בכל עשר ספי' ולהמשיך החפץ והרצון מלמעלה למטה עד סוף הרצון ונמצאו הספי' מתברכות על ידו ונמצא הוא מתברך על ידי הספי' וזהו שכתב' אשר המתברך בארץ יתברך באלהי אמן. וסוד אמן הוא סוד שפע המשכת הברכות משם אהיה לשם יהוה ומשם יהוה לשם אדני. נמצאת למד כי כל המתפלל שהוא מתכוין על דרך זו שאמרנו שהוא מיוחד עשר ספי' ומקרב אותן זו לזו. אשריהם ישראל שנתן להם הב"ה מתנה כזו. אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא. נשלם אלה הדברים ש"ל.

פרש' ואתחנן. ואתחנן אל יי בעת ההיא לאמר. זש"ה ושמעת אל תפלת עבדך ואל תחנוניו. הרי הרבה שמות נקראת התפלה ואלו הן תפלה תחנה צעקה זעקה שועה רנה פגיעה זמירה נעילה. ולמה לא נתפלל משה באחת מהם אלא בל' תחנה שנא' ואתחנן. אלא בשעה שעמד משה ואמ' לפני הב"ה הראיני נא את כבודך. א"ל הב"ה הן אני מראה לך. אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם יי לפניך וכו'.

ויאמר יי אלי דב לך אל תוסיף דבר אלי עוד בדבר הזה. דב לך פי' כ"ע הנקרא רבון כל העולמים פי' הרב של כל המדרגות העלים והסכים במחשבתו לסלקך מן העולם.

עלה ראש הפסגה. פי' מדת היסוד הנקרא ראש הסולם וראש המטה כדא' וראשו מגיע השמימה וכו'. הפסגה פי' עט' הנקראת פסגה פי' פסגה הוא מקום שנראים משם כל הארץ כך רמז לו לעלות אל מדת העט' שנראים בה כל הצורות וכל האספקלריאות. ושם עיניך. פי' תשיג בעין השגתך. ימה פי' לעט'. וצפונה לצד צפון. ותימנה לצד דרום. ומזרחה לצד מזרח. וראה בעיניך פי' בעין שכלך.

25 וצו את יהושע. פי' יהושע תלמידך שהוא נאצל ממדרגתך. והזקקו מצד הגבורה. ואמצתו מצד התפ'. כי הוא יעבור פי' מדת הוא שהוא השכינה יעבור לפני העם הזה כדא' ויי הולך לפניכם יומם. והוא ינחיל. פי' מדת המחשבה הנקרא והוא ינחיל להם כל נחלות וירושות עליונות | מעדן העליון הקדוש והבן כל אלו* קיד ע"ב העניינים על מתכונתם.

ועתה ישראל שמע אל ההקים ואל המשפטים אשר אנכי

1 וכו'. פי' החוקים והמשפטים העליונים. אשר אנכי פי' מדת המחשבה הנקרא אנכי. למען תחיו. בחיים עליונים הנמשכים ויוצאים מעומק כ"ע הנקרא חיה על דרך נפש דוח נשמה יחידה חיה.

לא תוסיפו על הדבר. פי' משה ע"ה בא והזהיר לישראל על היחוד ואמ' להם. לא תוסיפו על הספי' כי הם עשר ולא אחד עשרה. אם יבא המחקר והמשיג ואומ' ג"כ עי' העי' יכנס בכלל כל המדרגות לכן אמ' עשר ולא י"א. ולא תגרעו ממנו. פי' אם יעלה על דעת המחקר לגרוע ולחסר מדת העט' מכלל הספי' לכן אמרו עשר ולא תשע. והבן כל זה בעומק מחשבתך.

10 ואתם הדבקים ביי אלהיכם. אשריכם ישראל שאתם דבוקים בהב"ה שהוא מדת יהוה הנקרא עץ החיים לפי ישראל הם דבקים בגוף האילן והם נדבקים ביי שהוא תפ'. אלהיכם הוא מדת העט' הנקרא אלהיכם. חיים כלכם היום. פי' אתם שואבים חיים עליונים מעולם החיים כדא' אתהלך לפני יי בארצות החיים. לפי שכל השפע של החיים בא מצד הבינה. והטעם כי ידו מקבלת שפע וכח מן המדה הנקראת מי והסוד שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה. ולפי שהצדיקים יודעים סוד מי יכולין לבטל הגזירה והבן הדבר הגדול הזה ותראו הסוד שנא' שוב מחרון אפך. כי מקום התשובה הוא מי והוא המושל על החרון והאף וכן כתי' בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו. ולפי' התבונן נפלאות שרמז בספר יצירה שהעיצה נגמרת בכליות וכן הוא כתי' לעומת העצה יסירנה.

ועתה באתי להכניס בסוד הפרשה כדא' ואתחנן אל יי. כי אין ואתחנן אלא לש' חנם כדכתי' וחנותי את אשר אחון. לפי שמה היה מתחנן ומתפלל כנגד כ"ע שהוא מדת חנם כדא' וחנותי. לפי שהוא מוחל לרשע כמו לצדיק והוא מדת ההשואה. לכן כתי' ואתחנן אל יהוה בעת ההיא לאמר. פי' שהכנס ועלה מן מדה למדה והתחיל ליכנס מן מדה העשירית שהיא מדת עת כדא' ואל יבא בכל עת. כך עלה מן מדה למדה עד למדת כ"ע שהוא נותן מתנת חנם לצדיקים ולרשעים. ומנין לך שמה התחיל ליכנס ממדת העט' כדא' אדני יהוה. כי אדני רומז לעט' שהיא מדה עשירית הנקרא אדני. יהוה פי' תפ' יעקב שהוא קו האמצעי הנקרא אתה. והרי אתה רואה שמה ר' ע"ה עלה מן מדה למדה עד שהגיע למדת כ"ע שהוא עומק | המחשבה קטו ע"א

1 שמשם נאצל כל גזירה הנגזר ונסכם בכל הנבראים ונמצאים וזו המדה
תעשה הסד חנם לכל הבא להתפלל לפניו קודם גזר דין. אבל את
גזר דין לא תועיל תפלתו וזהו סוד כך עלה במחשבה. אשריהם ישראל
בעולם הזה ובעולם הבא שנתן להם הב"ה התורה הקדושה והתמימה
כדא' תורת יי תמימה. נשלם.

5

פרש' והיה עקב. ר' חייא פתח ואמ' למה אירא בימי רע עון עקיבי
יסוביני. דע כי השם המיוחד הנקרא שם יי ית' הוא השורש והעיקר
לכל שמותיו ית' וכל שמות הקודש בו כולם נאחזים וכל הספי' העליונות
כולם סדורות בו וכל מעלות העולם למיניהם וכל המרכבות עליונות
והחתונות כולם נשואות בו.

10

ואצ"ל האותיות והנקודות כולם בשם זה תלויים וכל
היצור והדבור הכל עומד בו ית' וית'. ואל יעלה על דעתך כי הדברים
שאמרנו לך עתה בעיקר זה הם דברים שאין ראוי לקבלם ולהאמינם
ושאין להם טעם. אבל אלו הדברים הם קבלה ומסורת וידיעה יש לנו
בהם ויכולת בידינו לתת לכל אחד מהם טעם וראיה מצד תורתינו
הקדושה.

15

יראת יי שכל טוב לכל עושיהם. והסוד בזה משכיל
על דבר ימצא טוב. ולפי היות דוד ע"ה דבוק במדה זו אומ' לדוד
משכיל. וכל לשון משכיל במקום זה תלוי. והיודע סוד החן ידע שכל
טוב יתן החן. נשלם.

20

פרש' ראה אנכי. וכבר ידעת כי בית גנזיו הוא אדני ולפי' כל השומר
שבת כהלכה מקרב אלו שני השמות. נמצאו כל הספי' כולן מתאדות
וזהו סוד מנוחה שהוא נח תוך שם אדני והסוד נחה רוח אליהו על
אלישע. ואמ' וינח ביום השביעי. ולפי' נאמ' זכור ושמור. ולפי
שהנפשות פורחות על ידי אל הי לשם אדני הוצרכו לומר כי נפש
יתירה ניתוספת בו באדם בשבת ונוסלה במוצאי שבת ובסוד וביום
השביעי שבת וינפש.

25

עשר תעשר את כל תבואת זרעך. פי' לעולם תעשר
כל המדרגות שהם עשר ולא תשע. עשר ולא אחת עשרה. ד"א עשר
תעשר. שתי פעמים למה אלא כי יש כאן סוד עמוק ונעלם שאין הפה

30

1 יכול לדבר ולא האזן יכול לשמוע. כבר ידעת כי עשר רומז לעשר
החתונות. עד הנה יש לי רשות לפרש אם אתה מן המשכילים תבין
במיטב שכלך הסוד הגדול הזה לבלתי שלא להוציא מפיו. כעין
דוגמא זה אנו נוהגים | המעשר למטה כדי שיתדמה קטו ע"ב
אדם ליוצרו. היוצא השדה שנה שנה. פי' לשדה של תפוחים שלשם
מתגדלים כל התבואות.

5

דגנך רומז לחסד הנקרא דגן כדא' ואקחה פת לחם
וסעדו. תירושך רומז לגבורה שהוא היין המשתכר. ויצהרך מל' צוהר
תעשה. רמז לתפ' ישראל הנקרא צוהר כיון שהוא נקרא אספקלריא
המאירה.

10

וצרת הכסף בידך. לפי שהוא רמז למדת החסד הנקרא
כסף כדי שיקבלהו השם ית' לרצון לפי שהמקום שהוא ירושלם נקרא
דין כדא' צדק ילין בה. לכן צריך לערב דין ורחמים.

מקצה שלש שנים. שהם שלשה מדרגות נעלמות שהם

כ"ע חכמה בינה. תוציא את כל מעשר תבואתך. לפי שהחסד הוא עולם

הנגלה כי כבר יצא מעולם האין כי יש לו רשות לחקור בעולם המלכות.

והנחת בשעריך. פי' בשער התחתון שהוא שער המלכות כי לשם כל

המדרגות הם מונחים ועומדים והבן כל הדברים על מחכונתם כי הם

מפורשים ומבוארים לעינים הפתוחות לכן פקח עיניך ותבינם.

כל הבכור אשר יולד בבקרך. כי הבכור רומז לחכמה

שהוא נקרא בכור. לכן הוא לכהן שהוא חסד. כי הכהן מקבל ממנו

כל ההמשכות כדא' כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן

שיורד על פי מדותיו. ועל זה כתי' תקדיש לפי שלשון קדושה רומז

לחכמה שהיא קדושה עליונה. ליי אלהיך. פי' כ"ע שהוא אלוה

על כל האלהים ואדון על כל האדונים כדא' כי גבוה מעל גבוה שומר

וכו'. אשריהם ישראל שהב"ה מסר להם סודותיו הנפלאים כדא'

לא עשה כן לכל גוי וכו'. נשלם.

פרש' שופטים. כי יפלא ממך דבר למשפט וכו'. פי' יפלא מלשון

כיסוי שנתכסה ממך משפט עולם העליון והנהגותיו ומוצאיו ומובאיו.

בין דם לדם. פי' מלשון דומה לפי ששתי אלו המדות שהם חכמה

ובינה הם דוממים ושותקים לפי שאין שם העברת קול כי הוא עולם

30

- 1 המלשכתך כייך טוב על שמריו. אזי וקמת ועליתה אל המקום שהוא מדה העט' שהיא בית שער לכל הנכנסים במרכבה עליונה כמו ששנינו בספר יצירה אם רץ לבך לחקור בעולם המחשבה שוב למקום שהיא מדה תחתונה של שם ית' כי בה תחקור ותבקש ותבין ממנה כל סדר העולמות העליונות והנהגותם ומוצאיהם.
- 5 ובאת אל הכהנים. שהוא מדה תבין גם כן יותר ויותר. הלוויים רומזים לגבורה כך תעלה ממדה למדה. ואל השופט פי' חפ' כדא' מלך במשפט יעמיד | ארץ וכו'. קטז ע"א אשר יהיה בימים ההם. פי' שהוא השופט המכריע בין אלו שני ימים שהם גדולה וגבורה הנקרא יום טוב והפכו. ודרשת. פי' שתדרוש ותחקור ותשיג ותבין בהם מהות עולם העליון והסוד בזה נודע בשערים בעלה.
- 15 והאיש אשר יעשה בזדון בלתי שמוע אל הכהן. פי' אם ח"ו אם נמצא בליעל ויעשה במיזר ויקצץ בין עליונים ותחתונים ולא יתן לבו לשמוע אל מדת הכהן שהוא החסד או אל השופט שהוא חפ'. ומת האיש ההוא. פי' שהוא חייב מיתה בעולם הזה ובעולם הבא.
- 20 שום חשים עליך מלך. פי' מלך שהוא מדת התפ' שהוא מלך בהיכלו. אשר יבחר יי אלהיך בו מקרב אחיך כי הוא עומד בקרב אלו שתי המדות שהם אחיך כדא' למען אזי וריעי. לא תוכל לתת עליך איש נכרי. פי' של צד החיצונים שהם נוכריים ואכזרים. אשר לא אחיך הוא. כי הוא טמא ואתה טהור כי הוא חול ואתה קדוש. לכן אין לערב טומאה בקדושה.
- 25 רק לא ירבה לו סוסים. כי הסוסים רומזים למדות של בחי דינין המתגברים לעשות דין בעולם.
- והיה כשבתו על כסא ממלכתו. פי' כאשר ישב מדת התפ' על כסאו שהוא יסוד אזי יתחבר עם העט' שהיא משנה התורה הזאת.
- 30 והיתה עמו וקרא בו. פי' והיתה עמו דווקא וקרא בו כל ימי חייו. כי לשון וקרא מלשון תהום אל תהום קורא לקול צינורין. רמז שהתפ' הוא מושך המשכחות ומיני האצילות אל המטרוניתא. כל ימי חייו. כל זמן שיש לו שפע של חיים מן עולם העליון שהיא

- 1 סוד החיה העליונה הקדומה.
- 5 בבלתי רום לבבו מאחיו. אבל כ"ע שהוא נקרא רום הוא נקרא בלתי כדא' אין קדוש כיי כי אין בלתיך. פי' כי אין בלתיך כי כולם הם בלים והוא אינו בלה. למען יאריך ימים על ממלכתו. לפי שכ"ע הנקרא אורך אנפין הוא מאריך זמן כדא' יי לאורך ימים. כי לא קדם לו זמן. על ממלכתו. פי' שלע' הוא יושב על כסא ממלכתו. הוא פי' כ"ע הנקרא והוא. ובניו פי' חכמה ובינה שהם בניו של המלך העליון ית' וית'.
- 10 לא יהיה לכהנים הלויים כל שבט לוי. כי הכהנים שהם מדת החסד והלויים שהם מדת הגבורה. ונהן לכהן שהוא כהן עליון. הזרוע לחסד. והלחיים לגבורה. והקבה רומז לתפ' שהוא כאצטומכא שהוא מעכל כל שפע העליונה והוא נקרא ריחים שטוחנין בו את המן לצדיקים.
- 15 כי ימצא חלל באדמה אשר. זהו סוד עגלה ערופה. ויצאו זקיניך פי' רמז לכ"ע. ושופטיך פי' שתי בתי דיניך.
- כפר לעמך ישראל. והנני מאיר עיניך | דע קטז ע"ב
- 20 כי בכל מקום שאתה מוציא אור פנים מלמעלה הוא סוד גדול. והוא כי יי יש לו שלש מאות ועשר פנים של זעם לכל צד וכולם הם אדוקים ומדובקים בפחד יצחק וכולם הם נחלקים לארבעה צדין. וכשמאירה מדת הכתר פניה ומוציאה הדגל של הרחמים שחקוק בו מדת אל אזי כל פני הזעם תוזרות להאיר ונהפכות כולם לרחמים וזהו סוד ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות. ואזי תשיג תקעו בחדש שופר בכסה ליום הגיגו. וסוד אשרי העם יודעי תרועה יי באור פניך יהלכון.
- 25 ותראה מהו שופר של אילו של יצחק. וכשתתבונן עניינים אלו אזי תבין מה יש בין יוצר המאורות ובין מאורי האש. כי יצירת המאורות נמשכת מן הרחמים הגדולים של מעלה בסוד אל יי ויאיר לנו. ומאורי האש הם נמשכים סמדת אלהים שהוא מרת החושך שנא' בו וחושך על פני תהום.
- 30 ואצ"ל כי מרת יהוה המכריע באמצע והיאך מנהיג את עולמו. כינויין של השם יתב' העומדים באמצע השורה מימנם חסד

ומשמאלם דין והם כלולים באמצע מן החסד והדין ואלו הכינויין אשר באמצע נקראים כנוי הרחמים ועליהם נאמ' ליי אלהינו הרחמים והסליחות כי מרדנו בו.

ואצ"ל כי שמות של כ"ע הם כולם שמות פשוטים בלי

תערובת דבר כי צד רחמים הידועים הסמוכים לשם אהיה או חסד הסמוך לשם אהיה כולם גמורים פשוטים אין בהם תערובת דבר וזהו סוד וברהמים גדולים אקבצך. וכי מה רחמים גדולים אלא מפני שהרחמים הכלולים בקו האמצעי אינם רחמים גמורים שהרי דין מעורב בהם שהם כלולים מן החסד והדין אבל רחמים של שם אהיה נקראים רחמים גדולים שאין בהם תערובת דין וכך חסד עליון כדא' ובהסד עליון בל ימוס. שהוא החסד הפשוט הגמור של שם עליון שהוא אהיה. אצ"ל* חסד של אברהם תערובת דין יש בו ונקרא חסד עולם ואינו נקרא חסד עליון. זה הכלל משם ולמטה נולדו ההפכים כולם פנים ואחור ימין ושמאל ולפי' אין לך שם או מדה משם אהיה ולמטה שהיא פשוטה בלי הרכבה ואצ"ל כי יש מדה אחת בקו האמצעי שהוא נקרא כח המרכיב היסודות וזהו

ס ה ס ס
ב נ י ו

אשריכם הצדיקים הישרים והתמימים שהב"ה הפץ בכבודכם בעולם הזה ובעולם הבא כי נתן להם סודותיו הגנוזים מה שלא נתן אפי' למלאכי השרת כדא' עין לא ראתה וכו'. נשלם.

פרש' כי תצא. כך שנו רז"ל הוי זהיר במצוה קלה כמצוה חמורה. שכך שנו רז"ל שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה.

כי יקרא קץ צפור לפניך. שלח תשלח את האם. זש"ה מכל משמר נצור לבך כי ממנו תוצאות חיים. אמ' ר' אחא מאתים וארבעים ושמונה מצות עשה בתורה כנגד איברים שבאדם ובכל יום ויום צווחין על האדם עשה אותנו כדי שתחיה בזכותינו ותאריך ימים. ושלש מאות וששים וחמש מצות לא תעשה כמניין ימות החמה שבכל יום ויום חמה זורחת עד שהיא שוקעת צווחת ואומרת לאדם גוזרני עליך במי שהגיע ימים ליום זה אל תעבור בי עבירה ואל תכריע אותי* ואת כל העולם לבך חובה. הרי שש מאות ושלש עשרה מצות וכל

מצוה ומצוה ניכר מתן שכרה כגון כבוד אב ואם ושילוח הקץ כתי' בהם אריכות ימים. ויש מצוה שמתן שכרה בנים כגון שרה שהאריחה את האורחין. ושונמית על שקבלה אלישע. ויש עבירה טעונה סקילה שריפה הרג והנק. ואין לך קלה בכל המצות של עשה משלוח הקץ ומה שכרה למען ייטב לך והארכת ימים.

ועשתה את צפורניה. לפי שהצפרנים הם משכן לסומא. לא תלבש שעטנו צמר ופשתים יחדיו. כי השעטנו רומז לעט' שהיא מקבלת מכל המדות ומכל האספקלריאות והיא מלובשה מדין ורחמים ומשפט. כעין דוגמא זה אסור להשתמש בשרביטו של מלך. ד"א כי שעטנו רומז לתמורות הבאים להתערב עם כנסת ישראל בימי טומאתה.

גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר הכסה בה. פי' גדילים ציציות ופהילים. על ארבע כנפות כסותך. כי הגדילים רומזים לגדולה ולגבורה ולנצח ולהוד שהם עומדות על ארבע כנפות הכסות שהוא מדרגת התפ' שהוא נקרא טלית והסוד עוטה אור כשלמה נוסה שמים כיריעה. ונמצא שהתפ' הוא עומד באמצע והטלית באמצע והגדילים שהם גדולה גבו' נצח הוד עומדות על ארבע כנפות הארץ. כעין דוגמא זה ציוה לנו בהורחינו הקדושה לעשות גדילים לטלית כדי להדמות ליוצרינו ונהיה דומין לצורה עליונה וכל מי שאינו מתלבש בציצית אין לו חלק בשמו הקדוש.

ד"א הטלית רומז לעט' והגדילים הם נצח הוד יסוד מלכות כנגד ד' גדילים.

על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה כתי' ולא כתי' בו. פי' אם תכסה בכסות מצוה למטה תזכה להכנסות בכסות העליון שהיא אם הבנים ותכנס תחת כנפיה להתלונן. על זה כתי' בה.

כי יקח איש | אשה ובא אליה ושנאה. כי קיז ע"ב האיש רומז לתפ' ישראל כדא' יי איש מלחמה. והאשה רומז לעט' שהיא הכלה הידועה בכל התורה כולה. ובא אליה להתחבר ולהזדווג לה דרך יחוד. ושנאה מכה שהגיע זמן טומאתה מכה השרים והמלכיות הבאים להתערב עמה.

ושם לה עלילות דברים. ואין עלילות אלא לשון גילוי כלשון בעליל לארץ מזוקק שבעתים פי' נתפרסם שהיא כביכול

נטמאה. כיון שהנקבה נטמאת ויתפרש ממנה הזכר מיד יתפרסם העניין שהדברים הם בגו שיש בה שום ערעור הה"ד ושם לה עלילות דברים פי' פרסום הדברים שהגיע זמן טומאתה ונתפרש ממנה.

והוציא עליה שם רע. פי' כביכול שהוציא עליה שם

רע. אל תיקרי שם רע אלא שם רע פי' סם המוה של התמורות שמטילין בה דרך הדפנות. לכן אין אדם יוצא מביתו עד שבני אדם מרגנים על נקבתו לכן יציאתו גרם לה שם רע והבן כל זה.

ואמר את האשה הזאת לקחתי ואקרב אליה ולא מצאתי

לה בתולים. פי' בתולים כדא' נפלה בתולת ישראל. פי' כביכול

נפלו בתולותיה משעה שהטיל הנחש זוהמא בה.

ולקח אבי הנערה ואמה והוציאו את בתולי הנערה אל

זקני העיר. ואצ"ל כיון שנתפרש ממנה בעלה המלך ונתפרשו עמו

כל חיילותיו וכל צבאותיו ונחתבו ונפסקו הצינורות העליונות מלהריק

לה מעולם הבינה הנקרא ה"א עליונה ועל זה כתי' הנער בלא ה"א

שהיא חסירה ופגומה ויבישה בלי המשכות והשפעות שפע כלל. וכיון

שראה אביה ואמה שהם חכמה ובינה שפתם מושלכת ונפרדת מבעלה

בלי מחיה ובלי מזונות כלל מיד לקחו השמלה של בתולי בתם עד

זקני העיר שהם שבעים סנהדרין של מדה הנבורה לדון עליה.

ואמר אבי הנערה פי' חכמה. את בחי פי' עט'. נתתי

לאיש הזה לאשה פי' לתפ'.

וענשו אותו מאה כסף. כנגד מאה מדרגות שהם בתוך

ההפ' לפי שיש בה עשר וענפיו יעלה מספרם מאה. ולו תהיה לאשה

לא יוכל לשלחה כל ימיו. והסוד בזה אע"פ שהם נפרדים אינו בכל

עה אלא לזמנים ידועים בימי נדוהה וטומאתה. כעין דוגמא זה למטה

הבתולה שלא נמצא לה בתולים יסקלות אנשי עירה באבנים בשביל

שעשתה נבלה בישראל כתי' ולא כתי' נבלה סתם אלא בישראל.

מהו בישראל כדי לכלול כביכול ישראל העליון שמרדה למעלה ולמטה.

כי ימצא איש שוכב עם אשה בעולת בעל ומתו גם שניהם

האיש השוכב עם האשה והאשה. שתי פעמים האשה והאשה אלא כדי

לרמוז לך אשה עליונה כביכול | כל מי שבא על אשת איש קיח ע"א

כאלו כביכול נתן פגם באשה עליונה והפרידה מן המלך יי צבאות

כדא' ונרגן מפריד אלוף.

כי ימצא איש נערה בתולה אשר לא אורשה ותפשה ושכב

עמה ונמצאו. ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף. כנגד

חמשים שערים שהפסיק מן בתולת ישראל פי' בתולת ישראל לפי שהיא

כח פשוט בתכלית הפשיטות ועל זה נקראת בתולה הה"ד והוא אשה

בבתוליה יקח*. מן אם העליונה ונפסקו צינורות עליונות בשבילו לעט'

ישראל לכן צריך ליתן חמשים כסף כדי להחזיר האבידה לבעלה.

לא יקה איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו. כי

כבר פירשתי לך זה בסעמי עריות בפרש' אחרי מות.

לא יבוא ממזר בקהל יי גם דור עשירי לא יבוא לו בקהל

יי. ואם אתה מן המשכילים די לך ברמז מעט.

לא יבוא עמוני ומואבי בקהל יי גם דור עשירי לא יבוא

להם בקהל יי עד עולם. עד עולם ואין עולם אלא חמשים שנה כדא'

וישב שם עד עולם. פי' עד עולמו של היובל שהוא חמשים שנה כדאמ'

ועבדו לעולם פי' עד היובל. לכן ג"כ נרמז לך סוד עמון ומואב שהתלבנותם

וזקוקם עד חמשים שנה לכן אם אתה מן המבינים די לך ברמז מעט.

ולא אבה יי אלהיך לשמוע אל בלעם וכו'. פי' להסכים

לו על קללתו.

לא תתעב אדומי כי אחיך הוא ולא תתעב מצרי כי גר

היית בארצו. לפי שאדום ויעקב היו אחים בבטן אחד. והסוד בזה

אסור לכלות הדפנות מכל וכל כי לולי הטומאה לא יודע הטהרה והסוד

כיתרון האור מן התושך.

בנים אשר יולדו להם דור שלישי. והסוד בזה הן כל

אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר.

לא תסגיר עבד אל אדוניו. בכאן סוד עליון כי העבד

הוא עבד הנרמז בכל התורה כדא' אל עבדו זקן ביתו המושל וכו'.

אל אדוניו הוא חסד אברהם פי' לא תגרום שיסגר העבד שהוא העט'

מלפני האדון שהוא חסד אברהם כדי שלא יהא קיצוץ ופירוד ביניהם

אלא תכללם הכל ביחוד אחד. ד"א לא תסגר עבד אל אדוניו. פי'

שלא תסגיר העט' שהיא העבד מאדוניו שהוא כ"ע הנקרא אדון כל

האדונים ולא תקצץ ותפריד בין העט' וכ"ע. ואל תוציא העט' מכלל

הספי' העליונות. ד"א לא תסגיר עבד כי העבד הוא תפ' שהוא עובד

לכ"ע ולעי' העי' אל תסגיר אותו מאדונו והבן כל זה.

- 1 כי תדר נדר ליי אלהיך. רומז לבינה שהוא מקום הנדר
לכן לא תאחר לשלמו לפי שהנדר תלוי בעולם הבינה וכל מי שעובר
על הנדר כאלו הוא נוהג פגם במקום דליכא פגם. כי דרוש ידרשנו
יי אלהיך מעמך. שיביא עליך עונש.
- 5 מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת וכו'. פי'
כל מה שיעבור על אלו הכלים | הדומים לשם אחריות קיח ע"ב
הקדושות שהם הלשון שהוא דוגמת יו"ד והחוטם דוגמת וא"ו ושאר
הכלים הדומין ג"כ לאותיות הקדושות לכן יזהר בדבור או בנדר או
בשבועה שעבר על אלו הכלים הקדושים שישמור אותו לקיים כדאמ'
מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת ליי אלהיך שהוא מקום הבינה.
- 10 כי תבא בקמת רעך וקטפת מלילות בידך וחרמם לא תניף
וכו'. פי' לאחר שיצאת מן הכרם הידוע ועלית משם לשדה העליון
ותראה קמת רעך שהוא תפ' ישראל שתבא לחפש ולחקור במהות כ"ע
מתוך התפ' הנקרא קמה כדא' והנה קמה אלומתי. וקטפת מלילות פי'
דברים עליונים כי לשון מלילות מל' מליך והסוד הקוספים מלוח עלי
שיח שורש רתמים וכו'. לכן אם יבא לתפ' ויקטוף ויחטוף מאתן
מילין עילאין לחקור ולחפש אחרי מהותם. וחרמם לא תניף על קמת
רעך. פי' שלא תגרום לקמת רעך שום הנפת חרמם שהוא בית דין העליונים
רמז שלא יפריד הקמה מן הנצבה והסוד בזה ונרגן מפריד אלוף.
- 20 כי יקח איש אשה ובעלה. פי' איש הידוע והאשה הידועה.
ובעלה כדא' כי יבעל בחור בתולה יבעלון בניך. והיה אם לא תמצא
חן בעיניו. מצד הכיעור שהאויבים משיאין אותה בעיניו כי מצא בה
ודאי ערות דבר והבן כל זה. וכתב לה ספר כריתות שהיא כביכול
נכרתה ונפסקה ממנו. ושלחה מביתו פי' מהיכלו. ויצאה מביתו פי'
מהיכלו. והלכה והיתה לאיש אחר. ויי לאוזן שומעת שהכלה המהוללה
תשולח מביתו והיתה לאיש אחר והבן כל זה.
- 25 ושנאה האיש האחרון שהוא יסוד שהוא בן זוג ושלחה
ג"כ מביתו. לא יוכל בעלה הראשון שהוא תפ' לשב לקחתה להיות
לו לאשה אחרי אשר הוטמאה מצד החיצוניים עד שיגיע זמן שכת'
ולילה כיום יאיר וכו'. נשלם.
- 30

- 1 פרש' והיה כי תבא. ושמחת בכל הטוב. פי' בכל הטוב היורד מן
עולם העליון שכל הטובות והשמחות יורדים משם.
- 5 כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית.
כי שנה שלישית רומז לעולם הבינה שהיא שלישית למדה עליונה.
ונתת ללוי שהוא גבורה. ליתום פי' ליסוד. ולאמנה פי' עט' שהיא
אלמנה. ואכלו בשעריך ושבועו. פי' שכולם הלוי והכהן והיתום והאלמנה
כולם הם אוכלים ושובעים מטוב העליון.
- 10 השקיפה ממעון קדשך. בא וראה כל ההשקפה הם
לרעה חוץ מן השקיפה ממעון קדשך | מן השמים שהוא קיט ע"א
לטובה כי הוא סוד עין הטוב המשקיף והמשיג על כל היצורים והנבראים
כולם לטובה כדא' השקיפה ממעון קדשך מן השמים ודאי פי' משמי
שמים העליונים שכל ההשקפות וההשגחות הבאים משם הם לטובה
כדא' השקיפה ממעון. וברך את עמך את ישראל. פי' מן הבריכה
העליונה שמתברכים ממנו כל הברכות העליונים. את ישראל פי' מדת
התפ' הנקרא ישראל שהוא סוד התפ' שהוא כולל כל ישראל. ואת
האדמה אשר נתת לנו. פי' מדת המלכות. ארץ זבת חלב ודבש. פי'
כי היא זבה מכל מיני חלב ודבש הנוזלים מן המבוע של הנחל.
- 20 וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת. כמו שהתורה
היא כתובה בגלגל התפ' הנקרא אבן ובגלגל הירח שהיא עט' אל"ף
אחר אל"ף עד לעיני כל ישראל.
- 25 אלה יעמדו לברך את העם על הר גריזים. כי הר גריזים
רומז למדת החסד שמשם יתאצלו כל הברכות הנמשכים ונאצלים מן
כ"ע וחכמה ובינה והם שמעון לוי יהודה יששכר ויוסף ובנימין שהם
עומדים בהר גריזים.
- 30 ואלה יעמדו על הקללה בהר עיבל כנגד מדת הגבורה
הנקראת עיבל ראובן גד ואשר וזבלון דן ונפתלי שהם ממונים על זה
הצד של הקללה.
- 30 ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה תועבת יי. כי פסל
מל' פסל לך לפי שהוא פוסל ומקצץ בין הנטיעות לכן התחיל לדין
התחיל ואומר להם אשר יעשה פסל ומסכה ושם בסתר. פי' שהוא
מפריד בין העליונים והתחתונים.
- ארור מקלה אביו ואמו. פי' לשון קללה. ד"א מקלה

1 מל' קלוי באש גרש וכו' שהוא כביכול גורס לאביו ואמו למעלה שיחייבשו להם השפע הקדוש העליון. כי אביו רומז לחפ' ואמו רומז לעס' לכן כתי' מקלה ולא מקלל לכן המשכיל יבין וידום.

אָרור משיג גבול רעהו. ואין רעהו אלא תפא' ישדאל

5 הנקרא זה דודי וזה ריעי כי אין לאדם לעלות ולהגיע לו. כי עמ' היא בית שער להשיג ולחקור בה עד שיכנס מתחלה לשער המלך.

ד"א מסיג כתי' בסמ"ך שהוא לשון סייג לתורה שהוא עושה גדר וסייג בין רעהו שהוא תפ' ובין עט' ישראל ומפריד החתן מן הכלה. ד"א ארור משיג מלשון כספך היה לסיגים שהוא פסולת הכסף הנקרא סיגים שהוא גורם כביכול שאין התפ' יונק מן שפע העליון אלא מכה שרי הסובבים לו לכן המשכיל יבין סוד החלודה שיעלה על הספי' והבן זה ודום ליי.

אָרור משה עז בדרך שהוא סוד מלכות ייִ שהיא כביכול

15 כמו עור שאין לה | אור מעצמה אלא מה שאחרים נותנים קים ע"ב

לה כי משגה הוא מלשון השגה שמשגיג אותה בדרך פי' בדרך מקרה
ויפרידה אלא ישיגה אותה בדרך העליון בחבור שאר הספי' ביחוד
אחד. ד"א משגה הם אותיות הגשם. פי' אם יבוא וישיגה עליה בהשגחה
גשמית ולא בהשגחה אלהית רוחנית לכך אזהרה לך שלא תוציאנה מכלל
הרוחניים האלהיים.

20 ואצ"ל כי יש לך כאן שנים עשר פעמים ארור כנגד

י"ב היות עליונות פי' שהוא גורם להם חסרון אורה לאלו ההיות.
אבל אם יקיים כל דברי הברית אז יונק מאלו י"ב היות אורה וברכה
עד בלי דיי. ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגור. פי' ברכות
של אלו י"ב מקורות. והשיגור פי' ישיגור.

25 ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה פי' בעט.

פרי בטנך שהוא פרי הבטן שמקבלת העט' מן התפ'.

יִתֵּן יי את אוֹיְבֶיךָ הַקְּמִים עֲלֶיךָ. פִּי' הַקְּלִיפּוֹת שֶׁהֵם

קמים לעולם על מלכות יי.

יצו יי פי' כ"ע אתך את הברכה של אוצר העליון באסמך

30 פי' בעט' שהיא גקראת אסמי של העולמות.

וּרְאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ שֶׁהֵם כֻּלָּם דּוֹאִיִּם שֶׁשֶׁם הַקֹּדֶשׁ הָעֶלְיוֹן

יִרְאָה* עֲלֶיךָ וְאִי כָל הַבְּרִיּוֹת יִרְאוּ וַיִּפְחָדוּ מִמֶּךָ לְפִי שֵׁם הַקֹּדֶשׁ הָעֶלְיוֹן

1 הוא חפץ עליך. וכבר גיליתי לך במקום אחר היאך שם הקודש נרשם בפני האדם כדי להדמות לצורה עליונה כדא' נעשה אדם בצלמנו כדמותנו.

יפתח יי פי' תפ' . לך עט' . את אוצרו הטוב פי' חסד

שהוא אוצר וגנזי חיים לכל העולמות כי כל מה שהוא מקבל מלמעלה

מושך אותו למטה לעט' ישראל.

ונתנך יי לראש ולא לזנב. פי' שתתעלה עד כ"ע שהוא

ראש מן שלשה ראשים. ולא לזנב שהוא כביכול זנב של הנחש. והיית
רק למעלה פי' ל"ע. ולא תהיה למטה. והבן כל זה אם אתה מן המשכילים.

ואצ"ל כי לשון ארור הוא לשון חסרון כדא' יהי מארת

חסד כתי' מלשון מארת ועוד ממארת היא כביכול חסרה אורה

וגקראת אור הקטן כדא' ואת המאור הקטן.

ואצ"ל כי יש במדת הנבירה שלש מדות הממונות על

הקללות שהם נקראים המארה המהומה והמגזרת. המארה היא ממסמ

הסוב לבא לעולם והמהומה הוא מלשון ותהום שהיא תעשה מהומה גדולה

בכל העולמות. והמגדרת הוא מל' גערה שהוא גוסר בכל המדרגות

וואזי אין לאחד מן הנבראים מענה בפיו. ויש להם כוחות ופועלים ממונים

שבהם עושים אלו הדינין בסדר הזה. המארה יש לו ארבעים כותום

שבהם הוא ממעט השפיע | כדי שלא לבא לעולם ואלו הן: סב ע"א

גבורה

י	ט	ו	ה	ה	ה	20
נ	ס	מ	ל	ע	נ	
ה	ל	ל	ע	כ	ז	
מ	ג	ע	כ	י	ט	
ה	ג	ה	ז	ו	ז	
י		ט	ו	ה	א	21
י		א	ו	ה	ה	

25

ומדת המהומה יש לה ט"ל כוחות ואלו הן :

ה	ו	ט	ק	ע	ו
ז	ס	ע	ו	ט	י
ו	מ	ה	ו	ט	ע
ל	מ	ה	ו	ט	י
כ	ע	ל	מ	ה	ז
ז	ו	ט	י	ע	ה
ה	ה		ט		

ומדת המגערות יש לו ל"ו כוחות ואלו הן :

ה	ה	ה	ו	ו	ח
כ	ע	ל	מ	ט	י
ו	ל	ו	נ	ס	ע
א	ט	י	ו	ל	מ
כ	ע	ו	ט	י	ע
ה	ע	ע	כ	ע	ל

ואצ"ל כי אל ג' מדות הם ממונים על כל דבר המארה
המהומה והמגערות הבאים לעולם השפל הזה. לכן כשבא משה להטיל
אלו החרמות כללן בכלל שאר הקללות האמורות בתוכחה.

עד השמך בכח הדין הקשה.

יככה יי בשחפת. יככה כתי' ולא יכך פי' דמז למלכות
יי הנקראת כה כדא' כה אמר יי. שהיא ממונה על כל הדינין של המלך
העליון. בשחפת ובקדחת ובדלקת ובחרחור ובחרב ובשדפון ובירקון
כנגד חמורות של שבעה מדרגות שהם מן החסד עד לעס' שבעה כנגד
שבעה.

והיתה נבלתך למאכל לכל עוף השמים. פי' כמו שכתב
יחיו מתוך נבלתי יקומו. כי זה הפסוק יש בו צפון וגנוז סוד עליון
יחיו מתוך נבלתי יקומו לכן אם תבין סוד וגבלתי יקומו תבין סוד
של זה הפסוק והיתה נבלתך למאכל לכל עוף השמים והבן כל זה.
יככה יי בשחין מצרים ובעפלים כתי' ובסחרים קרינן.

כי יככה רומז למדת הדין הרפה שהוא רפה שעושה כל המכות והנגעים
בעולם. בשחין מצרים מכה זוהמת מצרים. ובעפלים מצד הגבורה |
ובסחרים מצד העס'. ובגרב מצד תמורת העס'. ככ ע"ב
ובחרס מתמורת התפ' כדא' האומר לחרס ולא יזרח וכו'. פי' מדת
יעקב בזמן שיסתלק ממנו שכינה עליונה. בשגעון מתמורת הגבורה.
ובעורון מצד תמורת העס'. ובתמהון לבב מצד תמורת התפ'.
והיית ממשש בצהרים. שהוא תפ' ישראל הנקראים
צהרים כדא' ערב ובקר וצהרים.

אשה תארש פי' האשה העליונה שהיא כנסת ישראל.

תארש אותה שתהיה עמך. ואיש אחר כביכול סמאל ושריו מסילין
זוהמתם בה כדא' ישכבנה. וזהו סוד וישכב אותה ויעצה.

פרי אדמתך וכל יגיעך יאכל עם אשר לא ידעת. פי'
כל יגיעך ופרי בסנך יהנו ממנו עם אכזרי שהם החיצוניים.

זרע רב תוציא השדה. פי' השדה העליונה הנקראת

שדה של תפוחים. ומעט תאסוף לפי שחצוניים הם קוטפים וחוספים
את כל השפע בדרכים קודם שיגיע לבית האוצר.

הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה ואתה תרד

מטה מטה. פי' הגר שהוא תמורת אופן העס' יעלה עליך ויתגלגל אופן

ויעמוד אופןך. נמצא שאופן של התמורה מתגלגלת ואופן
של העס' יורדת מטה מטה ואינה מתגלגלת. הוא יהיה לראש שיתגלגל
אופן. ואתה תהיה לזנב. פי' זנב לנחש של סמאל.

ברעב מצד הגבורה. ובצמא מצד החסד. ובעירום מצד

התפ'. ובחוסר כל מצד החסד של אורן אנפין.

גוי מרחוק פי' אפי' התמורות העליונות שהם תמורת

כ"ע הנקרא מרחוק.

גוי עז פנים. פי' שהם עזי פנים וחצופים ואכזרים

ורשעים כדא' והכלבים עזי נפש לא ידעו. אשר לא ישא פנים לזקן.

פי' אפי' לחסד שהוא נקרא זקן אהרן. ונער לא יחון ולא ירחם.

ואכל פרי בהמתך ופרי אדמתך. פי' פרי בהמתך אלו

הם הנשמות היורדים מן עולם העס' הנקראת בהמה כדא' אדם ובהמה.

ופרי אדמתך פי' היסוד שהוא אדמה עליונה. אשר לא ישאיר לך דגן

תירוש ויצהר. פי' יכלה הכל עד שלא ישאר לא שורש ולא ענף מכל

1 מה שירד מעולם העליון הם אוכלין הכל דרך הנקבים והחפירות.
הרכה בך והענוגה פי' העס' שהיא הרכה והענוגה
מעונג העליון שהיא יונקת מאם הבנים כדא' אז תתענג על יי והרכבתין
וכו'.

5 ובשליטה היוצאת מבין רגליה. פי' העס' הנקראת פי
האם שהיא עומדת בין הרגלים. היוצת כתי' בלא אל"ף לפי שהיה
חסירה מן אל"ף העליון.

10 ויקרא משה אל כל ישראל. והנה תמצא בכאן סוד
שלשים שנה שנא' בסוד מרכבת יחזקאל כדא' ויהי בשלשים שנה.
ובאלו נגמר כל דין שדינן בב"ד הגדול של שבעים ואחד למעלה. ובשאר
בתי דינין של מעלה באלו שלשים עניינים | דנין אותם. קכא ע"א
ומה שתצטרין לדעת כי בסוד סדר זה כתו' ראיתי את יי יושב על כסאו
וכל צבא השמים עומדים עליו. צבא השמים הנזכר כאן הם סוד שני
שמות הנקראים שמים והוא סוד אל אלהים ומהם נקרא השם רוכב שמים
וכתי' היושבי בשמים. ועל זה נאמ' ואחא תשמע השמים. וצבא של
15 אל וצבא של אלהים עומדים עליו מימינו ומשמאלו כמו שכתבנו בלוח
זה של אלו הכנויין של אל טוענין ומהפכין לזכות וזהו סוד מימינו
ואלו הכנויין של אלהים מלמדין חובה וזהו סוד משמאלו. וזה הוא
שארז"ל וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו. מימינים
לזכות ומשמאלים לחובה. ואחר שטוענין סענותם אלו שתי הכתות
20 של ימין ושל שמאל דנין הנתבע בב"ד של שבעים ואחד במקום שהוא
מכוון בין השם הגדול יהוה ית' ובין השם הנקרא אלהים. ובין אלו
שתי השמות מוכנת למעלה לשכת הגזית במקום שדינן את בני העולם.
ואחר שטוענין אלו של ימין ושל שמאל מסתכים השם הגדול העומד
באמצע שהוא שם יהוה לגמור את הדין אם לחיים אם למות אם לשוב
25 אם לרע ואז גוזרין ופוסקין את הדין. ואז הצד הנקרא אלהים גומר
אותו הפסק דין ושם עומדים העדים והטופרים והשופרים וכשדוצים
לקיים הגזר דין נשלח הכתב ביד המלאכים הנקראים שוטרים והולכים
לב"ד של מטה הנקרא אדני ואז נגמר הדין בעולם התחתון. ומה שתצטרין
לדעת כי המקום שדינן בו הוא בין יהוה ובין אלהים ורוב אותו המקום
30 בחלקו של אלהים. ומלבד ב"ד של שבעים ושתיים יש שם עוד בתי דינין
של עשרים ושלשה במקומות ידועים שבהם נידונין בני עולם. אבל

1 יש הפרש בין ב"ד זה לב"ד זה כי במקומות ידועים דנין מות וחיים
ובמקומות ידועים דנין עושר ועוני וזהו סוד קבלת הכנויין מפה אל
פה כמו שקבלנוס מרבתי מפה אל פה שהיו יודעים אמיתתו ית' וית'
והם כתובין בספר אחד עמנו. נשלם.

7 פרש' אתם נצבים. ר' אבא פתח הפוך רשעים ואינם וכעלה צדיקים
יפרחו. לעברך בברית יי אלהיך ובאלתו. פי' סוד היסוד שהוא ברית
הקדוש שהוא עומד בין נצח והוד הנקראים רגלים.
והוא יהיה לך לאלהים. פי' מדת המחשבה העליונה
הנקרא והוא כדא' והוא רחום.

10 כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום. פי' אם אתם
מקיימים הברית שאני כורת עמכם אזי מדת היש הנקרא ישנו שהוא
חכמה עליונה משפיע לעס' הנקראת פה ויתחברו כל העולמות |
כאחד ביחוד אמתי וההמשכות והצינורות מריקים קכא ע"ב
ומשפיעים את שקיהם. אל חיקרי שקיהם אלא שוקיהם מלשון ותר
כדה אל השוקת. לפי שכל שוקת ושוקת של עולם העליון הם משפיעים
15 מימיהם למדת הפה שהיא מלכות יי כדא' אשר ישנו פה. אזי הברכות
והשמחות נמצאים למעלה ולמטה והצינורות וההמשכות נמשכים ויוצאים
מן עדן העליון כדא' ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. לכן בזמן
שמתחברים חכמה עליונה עם חכמה תחתונה אז היום שהוא סוד התפ'
עומד לפני יי אלהינו ומתעדן מטובו ומחסדו הגדול אזי כל הטובות
20 נמשכין מן עומק של המחשבה. ואם ח"ו אם ישראל עוברים על הברית
אזי נפסקין ונמנעין הצינורות וההמשכות להריק ולהשפיע לעולם התחתון
אזי כל מיני קללות ואלות נמצאים בעולם וזהו סוד אין הברכה שורה
אלא במקום הזווג ולא במקום הפירוד. לכן כשפדת היש נפרדת מן
25 מדת הפה אזי הקללות והאלות כביכול נמצאים למעלה ולמטה.
פן יש בכס איש או אשה. כי מדת פן רומז לתמורת
הדין הקשה הנקרא פן כדא' פן תשחיתון. שיש בכס כביכול איש או
אשה או משפחה מן המשפחות או שבט מן השבטים. אשר לבבו פונה
היום מעם יי אלהינו. שהוא מלך העולם והוא מ"ה הב"ה להטות לבבו
30 אחרי אלהים הגוים שהם אלהי אלילים ואלהי מתים שאין בהם שום
חיות כדא' ודורש אל המתים שהם שודש פורה דאש ולענה של מקום

- 1 המר שהם יונקים מצד המר ולא מצד המתוק.
הנסתרות ליי אלהינו והנגלות וכו'. פי' הנסתרות ליי אלהינו פי' אותן שלש עולמות שהם כ"ע וחכמה ובינה הם נקראות נסתרות ותעלומות הם ליי אלהינו כדא' וכבוד אלהים הסתר דבר.
5 והנגלות לנו ולבנינו. פי' אותן המדרגות הגלויות שאינן מכוסות שהם שבעה מדרגות תחתונות כגון חסד גבורה תפ' נצה הוד יסוד מלכות שהם גלויות ומחודשות הם לנו לחקור בהם אבל אין לנו עסק בנסתרות שהם להב"ה כדא' ז"ל מהו דכבשי רחמנא למה לך.
אבל על דרך הסוד הפנימי שהוא עמוק וחתום הנסתרות ליי אלהינו כי סוד ליי אלהינו הוא עי' העי' הנקרא יי אלהינו שהם שלו אותן עשר. י"ס עליונות שהם אורך אנפין וז"א שהם עשר מדרגות פנימיות ונסתרות לכן רמז לנו בתורה בנקודים על לָנו וּלְבָנֵינוּ שהם עשר כנגד עשר מדרגות שהם בתוך כ"ע שאינם גלויים אלא נסתרים ונעלמים מבלי משיג בהם החוקר לכן נקד עליהם עשר נקודות כי כמו
15 שלא תוכל לומר דבר על הנקודות לפי שאין בהם צורה מן הצורות אלא גלמים כך לא תוכל | להשיג שום השגה בעשר קכב ע"א ספי' של כ"ע. אבל בעשר ספי' שהם למטה תוכל להבין ולהשיג בהם השגה מכה מלכות יי כדא' לָנו וּלְבָנֵינוּ פי' שיש לנו ולבנינו להשיג בהם ולחקור אחריהם אבל הנקודות שהם נסתרים וסתומים הם לעי' העי' ית' שמו בשכמל"ו. לכן המשכיל יבין וידום ליי ויראה
20 נפלאות מתורתו הקדושה שנתן לנו מבית גניזו ברוך שבחר בצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא.
ושבת עד יי אלהיך ושמעת בקולו. פי' עד ודאי שהיא נקראת ודאי עד מלשון עדנה שלשם מתעדנין ומתפנקין בה הצדיקים לחיי העולם הבא.
25 אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך יי אלהיך.
וזהו חימה למה אמ' בקצה השמים ולא אמ' בקצה הארץ אלא סוד הוא סתום וחתום בעניין השלח. אלא אפי' אותן הנדחים והנכרתים בתמורת התפ' הנקרא שמים הב"ה יקבצם מכל המקומות וכינסם לירושלם לעיר
30 הקדש כדא' והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלם. ד"א בקצה השמים היא העט' שהיא עומדת בקצה השמים פי' בקרן זוית שלו כדא' והנה סולם מוצב ארצה וראשו

- מגיע השמימה. פי' אותן הנדחים והנכרתים בתמורתה יקבץ אותם יי מביניהם כדא' ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו ליי בהר הקדש בירושלם.
לא בשמים היא לאמר מִי יַעֲלֶה לָנוּ הַשְּׁמִימָה ראשי תיבות מילה וסופי תיבות שם יהוה לומ' לך שהב"ה הקדים המילה לשמו ית' כדא' כי הגדלת על כל שמך אמרתך לפי שהמילה היא נקראת אמירה כדא' שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב. וכתי' כי שמרו אמרתך ובריתך ינצורו. לא בשמים היא לאמר פי' התורה לא יאמר האומ' היא בשמים והיא גבוהה ממני איני יכול לעלות שם לקחתה משם. ואם יאמר האומ' שהיא מעבר לים והים מפסיק בינו
10 ובינה ולא יוכל להגיע לה. אלא קרוב אליך הדבר מאד בפיו ובלבבך לעשותו. פי' הפה והלב הם גומרים המעשה. אם יעלה על מחשבתו ללמוד תורה כאלו הוא כבר ידע אותה וזהו שארז"ל יגעת מצאת וכו'. ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב. את החיים מצד התפ' שהוא עולם החיים שהוא יונק ושואב מן המחשבה שהוא חי של כל חיים. ואת הטוב רומז למדת החסד הנקראת טוב לפי שהוא
15 נומל טובות לחייבים ואת המות רומז לעט' וזהו סוד עץ הדעת לכן בזמן ממשלתה בני העולם טועמין טעם מות כשהם ישינים בלילה ואזי המות פורשת כנפיה על כל הבריות. ואת הרע רומז למדת הדין הקשה שהוא | נקרא רע והסוד ראו כי רעה נגר פניכם. קכב ע"ב וזהו שאמ' ז"ל כי אמ' פרעה לישראל ראו כי כוכב עולה לכם מן המדבר והוא שמו מאדים הוא מורה על דם והריגה.
וחיית ורבית. וחיית מצד החכמה. ורבית מצד הבינה. וברכך מצד התפ' שהוא מקום הברכות. ד"א וחיית פי' חיים. ורבית פי' בנים. וברכך פי' מזונות כי אלו ג' הם נמשכים ממקום שכולו
25 רחמים והם חיים ומזונות ובנים וזהו סוד שארז"ל בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא וכו'. אע"פ שגזרו בב"ד של מעלה של סנהדרין גדולה על אלו שלשה דברים אם עמד אדם ונתכוון בתפלה עד מקור החפץ שהוא רצון כל הרצונות יפיק כל שאלתו. ועניין זכות הנזכר במקום זה הוא סוד סנהדרין גדולה. ועניין מזל שהזכירו במקום זה
30 הוא סוד המקור העליון שהוא מקור החפץ הנקרא אהיה אשר משם נזלו מימי החפץ והרצון והוא המזל שכל הדברים תלויים בו ואפי'

- 1 ספר תורה תלויה בו וזהו סוד הכל תלוי במזל ואפי' ספר תורה בהיכל והבן זה מאד. ואל יעלה בדעתך כי במזלות הכוכבים דברו חכמי ז"ל במקום זה אלא במקום החפץ ודיי למבין. נשלם.
- 5 פרש' וילך משה. וילך משה וידבר את כל הדברים אל כל ישראל. ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום. וכו'. מכאן שנינו באותו היום שנולד באותו היום בעצמו מת משה אדון השלום. ונמצא שחי משה מאה ועשרים שנה כנגד עולם היחוד. מאה כנגד מאה מדרגות. ועשרים כנגד העשרים הנסתרים והנעלמים והבן זה. נמצא שמשה חי כנגדם מאה ועשרים שנה.
- 10 לא אוכל עוד לצאת ולבוא. פי' לצאת ולבוא ולחקור ולהשיג ולדעת מוצא ומבוא של עולם העליון כי כבר נסתלקה ממני החכמה לתור אחריה.
- 15 יהושע הוא עובר לפניך. פי' מדת העט' הנקרא יהושע וזהו סוד שאמ' רז"ל פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה.
- 15 חזק. פי' חזקו עצמיכם מצד הגבורה. ואצו מצד התפ'. אל תראו מצד ההוד. ואל תערצו מצד העט' שאלו ארבעה בתי דינין העוברים לפניכם להלחם.
- 20 כי אתה תבוא את העם הזה. היה לו לומר' כי אתה תביא את העם הזה אלא פי' כי אתה תבוא עם העם הזה אל הארץ פי' לארץ ישראל. ויהיה פי' מדת התפ' שהוא היה מדרגת משה חזר להשתתף עם יהושע.
- ויאמר יי אל משה הן קרבו ימיך למות. פי' אותן הימים שאדם חי בזה העולם כל יום ויום עולה לפני ה"ה ויושב שם עד שיגיע זמן פטירת | האדם אזי כולם מסתלקים ומתקרבים לפני המלך להתדבק ליסודם.
- 25 הנך שוכב עם אבוחיך. פי' עם אבוחיך ודא. וחרה אפי בו ביום ההוא. פי' מדת הדין הקשה הנקרא אף כדא' באף ובחמה ובקצף גדול.
- ואצ"ל כי בהתאחד שתי ספי' שהם חמה וירח הנקראים יהוה אדני אזי נמצא העולם בתיקון ובמילוי ובשלימות לפי שכל הצינורות הם מתוקנים והספי' מתאחדות והבדכה משתלחת במדת המלכות הנקראת

- 1 אדני וזהו סוד יהוה אדני חילי. אבל הוא בשתי דרכים. במקומות תמצא כתו' אדני יהוה כדא' אדני יהוה מה תתן לי. ובמקומות תמצא יהוה אדני כדא' יהוה אדני חילי.
- 5 והנה בהיות ספי' היובל עולם הרחמים נקראת נחלה בלא מצרים והיא נחלת יעקב אבי' ע"ה לא נחלת אברהם שהיו לו מצרים ולא נחלת יצחק שהיו לו מצרים. ולפי' כל הזוכה להדבק בספי' היובל גאולה תהיה לו לפי שאין שם דבר מעכב ולא מונע ומקטריג וזהו סוד והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך. נחלת קו האמצעי שהיא עולה ומתאחדת בעולם הרחמים ונשארו למטה במותי ארץ שהם נחלת אברהם ויצחק.
- 10 והיא נקראת תשובה בל' חכמים. והטעם לפי שהנשמות נאצלות מן המקום הזה והרוחות מן הקו האמצעי שהוא התפ' והנפשות מספי' המלכות. וכן נקשרות אלו באלו עד שזוכות להתאחד בספי' הבינה. כי צד הנפש קשורה ברוח והרוח בנשמה והנשמה בספי' הבינה. ואם חס ושלום חטאה הנפש ונתחייבה עונש כרת הרי נכרתת מן הרוח שהיתה נאחזת בה והפסידה גמול הסוב ואין לה דרך לעולם הבא שהרי נכרתה מן האילן העליון שהיתה נאחזת בו וזהו סוד הכרת האמור בתורה ונכרתה הנפש ההיא מעמיה. ואם אחר כך חזרה והטיבה דרכיה ותיקנה נתיבותיה אזי היא חוזרת להתאחד במקום שנכרתה מתחלה ממנה ואזי היא זוכה לעלות בספי' הבינה הנקרא העולם הבא ואזי היא שבה אל המקום שנאבד ממנה וזהו סוד תשובה והסוד בזה ותשובתו הרמתה כי שם ביתו. ולפי שהנפשות נקשרות ברוחות והרוחות בנשמות והנשמות נקשרות בעולם החיים ולפי' כתי' והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים. אבל נפשות שנעקרו ממקומן ולא שבו נידונות בכמה עונשים רעים אחר שנעקרו ממקום מטען והרי הן מטולטלות ונעות מעונש לעונש ומנגע לנגע וזהו סוד ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע. ממקום למקום. כך הנפש משנכרתה ממקומה הרי היא נזרקת ממקום | למקום במיני עונשים רעים הנקראים כף הקלע. ולפי דרך קכג ע"ב זה יש לך להתבונן מהו סוד תשובה שנא' בתורה שזהו סוד תשובת הנפש למקום שנעקרה ממנו וחוזרת למנוחתה כדא' שובי נפשי למנוחיכי ובמה היא חוזרת למנוחתה בדפואות הטובות שתקנה למנוחתה התורה היא רפואה לכל מיני חטא ועון כדאיתא בתורת כהנים וזהו סוד

1 שאמ' הכתו' תורת יי תמימה משיבת נפש. באמת שאל מלא שהודיעה התורה דרכי התשובה לא היה שם דרך לחזרה. אבל הנביא צווח ואומ' שובו בנים שובבים ארפא משבובתיכם.

ומנין לנו כי סוד ספי' הבינה היא סוד התשובה בניין אב לכל התורה כדא' ולבבו יבין ושב ורפא לו. ואם כן התבונן בהיות התשובה היא סוד העולם הבא.

ואחר שביארתי לך העיקר הגדול הזה יש לנו לחזור ולהודיעך סוד מעלת התשובה. כי כל אחד מישראל אחר שנמכר יש לו דרך לשוב לגאולתו כדא' גאולה תהיה לו וביובל יצא. וכת' בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו. בסוד ספי' הבינה יכולה הנפש לשוב ולהתאחד במקום שנכרתה ממנו וזהו סוד תשובו איש אל אחוזתו. ואותה המדה של היובל נקראת צדק עליון בשביל שממנה מתחלת מדת הדין אע"פ שהיא נאחזת בעולם הרחמים וזהו סוד צדק עליון המכוון כנגד צדק תחתון ושתייהן מכוונות זו כנגד זו שערי צדק מכוונים כנגד שערי בינה בסוד אדני יהוה. ולפי שאלו שתי ספי' מכוונות זו כנגד זו ושתייהן נקראות בשם צדק אמ' הכתו' צדק צדק תרדוף. כלומ' רדוף להשיג שערי צדק להכנס מתוכה לחיי העולם הבא שהוא סוד צדק עליון שהוא עולם הרחמים ועולם החיים. וירשת את הארץ כנגד צדק תחתון שהוא סוד ארץ ישראל כדא' צדק ילין בה. והבן זה במיטב שכלך.

20 אשריהם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא כדא' ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ וכו'. נשלם.

25 פרש' האדני השמים. זש"ה נפש עמל עמלה לו כי אבך עליו פיהו. מה ראה משה ע"ה לקרוא לשמים ולארץ בשעת פטירתו אלא לפחד שיקרא אותן לצוותן על ישראל ועל עצמו. אמ' להם הרי גזר הב"ה עלי למות תנו דעתכם היאך תהיו מקבלין אותי בכבוד שתהיו מסתכלין בי כאלו אני חי ומדבר דברי תורה. ד"א האזינו השמים ואדברה. שכבר אמרתי לכם העדותי בכס היום את השמים ואת הארץ. תנו דעתכם שלא תהיו מקסרגין על ישראל לאחר מותי אלא כך תהיו סבורין כאלו אני חי עמכם ועומד ומבקש | רחמים עליהם. קכד ע"א יערוך כמטר לקחי. פי' לקחי רומז לתפ' שהיא תורה

1 שבכתב כדא' כי לקח טוב נתתי לכם תורתי וכו'. תזל כטל אמרתי. פי' העס' הנקראת אמירה כדא' ומאמר אסתר. תזל מלשון נזילה וריבוי פי' השפע הנזול ממקום המזל העליון הקדוש שאמרו בו ז"ל הכל תלוי במזל ואפי' ספר תורה בהיכל. לכן בא משה ותיקן השברים והסדקין של הצינורות שנהרסו ונתקלקלו בעון המרגלים ובעון עושי העגל עד שהחזיר ההמשכה מלמעלה עד מלכות יי. ומנין לנו שמשנה חיבר המדות כדא' כי שם יי אקרא הבו גודל לאלהינו. נמצא שכלל שתי המדות וזיווגם וחיברם קודם מיתתו וכדי שלא יהא להם לישראל ערעור פה למקסרגים עליהם. ד"א כי שם יי אקרא מל' קירוי ותקרא פי' שהיה מקרה עליה העליונה והמעויבות כדי שתהא מכוסה ומלובשת ושמורה מן אויביה.

10 הצור תמים פעלו. פי' הצור רומז לבינה הנקראת הצור שהוא תמים בכל דרכיו לפי שאין למעלה שום חסרון וגריעות אלא הוא תמים בכל דרכיו. כי כל דרכיו משפט. אע"פ שהוא אינו מדת דין ומשפט מ"מ הוא מקור הדין שממנו מתפשט הדין והמשפט. אל אמונה פי' חכמה הנקראת אמונה אל תקרי אמונה אלא אמנה כדא' ואהיה אצלו אמון והבן כל זה. ואין עול פי' כ"ע שאין שם לא עול ולא רוגז ולא כעס. צדיק וישר הוא פי' כ"ע הנקרא הוא כדא' הוא עשאנו ולא אנחנו.

20 תליי. פי' ה"א רבתיא רומז לעולם הבינה שהיא ה"א עליונה מן השם הגדול שהוא יהוה. אמ' להם והלא במדה זאת יצאתם ממצרים כדא' וחמושים עלו בני ישראל. לפי שבמדה זו הוא מקום החירות והגאולות.

25 עס נבל מל' נובל שרומז לפירות הנובלות כך היו שלא העלו צמחים כעניין שהיו מורדים בשם ית' בכמה מקומות. הלא הוא פי' מדת כ"ע. אביך פי' חכמה שהוא סוד האב. קנן פי' סוד האם שלשם מתלוננים כל הנשמות כמו העופות בקינן. הוא עשך פי' הוא עשך כצורה עליונה. ויכוונך שצייר ותיקן כל איבריך ועצמותיך הפשוטים והמורכבים כל אחד ואחד על כנו כדא' ויכוונך.

30 זכור ימות עולם. לכן אמ' להם בניי תזהרו מאד מאד בי חוד העליון ותייחדו למלככם ביחוד אמתי כדא' זכור ימות עולם.

- 1 פי' חכמה ובינה שהם נקראים ימי עולם. בינו שנות דור ודור. פי' תאמרו שהוא קדמון בכל דור ודור שהוא סוד השמיטה. שאל אביך. פי' לצד החכמה מכה העט' כדא' נודע בשערים בעלה. זקיניך פי' כ"ע ועי' העי' שהם סתימות של כל הסתימות ועתיקין של כל העתיקין. 5
- כי חלק יי עמו. פי' חלקו של הב"ה הם ישראל כדאמ' | בני בכורי ישראל. והם חלקו והוא חלקם ואין לאומות קכר ע"ב חלק בו אלא עמו ישראל שהם בניו הקדושים שהם נפרשים ונבדלים משאר האומות כדא' ואבדיל אתכם.
- 10 ימצאהו בארץ מדבר פי' במקום מדבר מצאם ונתן להם החורה והיה עמהם בתוך גלותם כדא' מי יתן מדבר מלוני מקום. נמצאת אומ' שהשכינה היתה גולה ממקום למקום במדברות ובשדות עד שבא שלמה המ' ע"ה ובנה בית המקדש והשכינה השכינה בחוכו כדא' פה אשיב בי אויתיה. יסובבנהו בשבעה ענני כבוד מכל צדין. יבוננהו פי' הבינם התורה. יצרנהו כביכול עד כאישון עינו. 15
- כנשר פי' הבינה. יעיר קנו פי' שהוא מעורר קנו שהוא תפ'. על גזוליו אלו הם ג' ח' נ' ה' י' מ' שהבינה מרחפת עליהם. והסוד בזה רוח אלהים מרחפת על פני המים. יפרוש כנפיו פי' שפרוש כנפיו ומכניסם תחת כסא הכבוד.
- 20 יי בדד ינחנו ואין עמו אל נכר. יי בדד בגי' עשרה רמז לעשר נעלמות שהם י"ס ודי לך בזה.
- ירכיבוה על במותי ארץ. פי' חכמה ובינה הנקראים במותי ארץ והרכבתיהן על במותי ארץ. כדא' ויאכל הנובות שדי פי' שדי ברכה רומז לאם העליונה. שדי בדגש רומז לעט' הנקרא אל שדי כדא' ואל שדי יתן לכם רחמים. ויניקהו דבר מסלע. פי' דבש העליון שיורד מעולם העליון שכתיו' אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי. וכתיו' מצור דבש אשביעך פי' מצור ודאי שהוא כ"ע כדא' הצור תמים פעלו. דבש הוא השפע היורדת מן עולם העליון ית' וית'. ושמן פי' שמן של המבוע כדא' כשמן הטוב על הראש.
- 30 חמאת בקר פי' השפע היורד מחסדי יי שהוא מדרגת אברהם שכתיו' בו ואל הבקר רץ אברהם. ד"א ואל הבקר אל תקרי הבקר אלא ואל הבקר רץ אברהם כדא' וישכם אברהם בבקר. לכן

- 1 השכים כנגד מרתו למשוך משם שפע של רחמים שהיא כחמאה המתוקה לפה ואם אתה מן המבינים תבין. לכן משה ג"כ המשיך מן אותה המדה המשכות כדי שיחולו על ישראל הרחמים. וחלב צאן כדא' שתיתי ייני עם חלבי כי הצאן רומזים לג' מדות עליונות שהם עומדים למעלה שהם כ"ע חכ' בינה והסוד בזה וירא והנה באר בשדה והנה שם שלשה עדרי צאן רובצים עליה ודאי. לכן וחלב צאן הוא השפע המתוק כמו החלב היורד מאלו שלש המדרגות. עם חלב כריים שהם מדת החסד והפחד. עם חלב כליות חסה וזהו סוד עץ שאכל אדם הראשון ממנו של חסה היתה. ודם עינב תשתה חמר. פי' יין המשתכר אם תזכה תשתה המשומר בענביו ואם לאו הרי היין המשתכר עומד כנגדך לנקום ממך. 10
- ויסוש אלוה עשהו. פי' כ"ע שהוא עשה וברא כל הנמצאים כדא' הוא עשאנו ולא אנחנו. וינבל צור ישועתו פי' תפ' כדאמ' | ישראל נושע ביי. שישראל גרמו בעונותיהם שהרסו ונבלו קכה ע"א הצינורות והמשכות מן עולם הבינה אל עולם התפ' הנקרא צור ונחלש כחו כדא' נבול חבול גם אתה והבן כל זה. 15
- יוצחו לשדים פי' לצד התמורות שכביכול הספסוף של הצינורות נמשכין לצד התמורות. לא אלוה פי' מדת כ"ע הנקרא לא הוא אלוה בכל האלהים היאך אתם עוזבים העיקר ותלכו אחר התפל. חדשים מקרוב באו פי' ז' מדרגות שהם מחודשים מקרוב אלא אלהים הוא מ"ה הב"ה אשר הוא קדמון לכל קדמון. לכן אם אתה גורם הקיצוץ והפירוד בעונות ובחטאים אזי כביכול כח הגבורה נחלש כדא' צור ילדך תשי. ד"א צור ילדך פי' הבינה כדא' ותגל יולדתך. ותשכח אל מחוללך פי' חכמה שהוא ברא כל היצורים כמו ששנינו כי ביה יי צור עולמים.
- 25 וירא יי פי' תפ' הנקרא יהוה ית'. וינאץ מכה הגבורה שכתיו' באף ובחמה ובקצף גדול. ויאמר אסתירה פני מהם אראה מה אחריתם. ואצ"ל אם כביכול הב"ה מסתיר פניו מהם שהם פנים של אורך אנפין ויסתום עין המשגיח אפי' רגע אחד מה יהא אחריתם אזי אין העולם יכול להתקיים אפי' רגע אחד. כי כרגע מעט הב"ה כועס על בניו ועוזבם ומסתיר פניו המאירים מהם והסוד ברגע קטון עוזבתיך וברחמים גדולים אקבצך פי' רחמים של א"א שהם נקראים גדולים אבל רחמים התחתונים נקראים

רחמים קטנים והבן זה.

כי אש קדחה באפי. פי' אש העליון שהוא אש המכלה כל האישים. וחקר עד שאול החתית פי' מדת העט' ג"כ היא מסכמת עם הדין הקשה בשעת הכעס. ותאכל ארץ דבולה. פי' ארץ שהיא עט' וכל פירוהיה ומרכבותיה וצבאותיה. ותלהט מוסדי הרים. פי' יסוד שהוא מוסדי הרים שהם נצח הוד שהם אחוזים בו כדא' וצדיק יסוד עולם.

מזי דעב ולחומי רשף. אלו הן תמורות של נצח והוד שהם באים לקסרג על ישראל בכל יום ויום. וקטב מרירי תמורת יסוד עולם. ושן בהמות פי' תמורת העט' שהיא נקראת בהמה.

מחוץ תשכל חרב. פי' חרב של העט' העומדת חוץ כדא' חרב נוקמת נקם בריח. ומחדרים אימה פי' מצד הגבורה שהיא עומדת בפנים כנגד החדרים הפנימיים. גם בחור גם בתולה יונק מצד הדין העליון אפי' איש שיבה שהוא מדת החסד הנקרא רחמים וחסד כדא' ואברהם זקן בא בימים. מ"מ יתהפך רחמים לדין בעון הדור במה שעושים.

לו חכמו ישכילו זאת. פי' לולי שהיו מבינים ומשגיחים מדת זאת וא"כ יבינו לאחריתם שהוא סוד היובל. כך דרך | הנכנס קכה ע"ג למרכבה מתחילה יכנס במדת זאת וא"כ יכנס לעולם הבינה שהוא נקרא אחרית.

איכה ירדוף אחד אלף. פי' האחד שהוא כ"ע הוא רודף אחרי אלף מדרגות הנאצלים ממנו והוא מזהיר ומזריז אותם על מצות התורה כמו בל' צדק צדק תרדוף אלא מדת האחד הוא כמו הרב הרודף אחרי תלמידיו ומזרז אותם כדי לחדד ולפלפל שכלם כדי שיביין החכמה כעין דוגמא זה הוא פי' זה הפסוק. ומכאן יש ראייה שאפי' הספי' הם מקיימות המצות כדא' אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו.

ושנים יניסו רבבה. פי' לשון יניסו הוא מל' יי נסי שהוא דגל כך אלו שתי המדות שהם חכמה ובינה יש להם כמה אלפין ורבבי רבבות חיילות וצבאות ומרכבות שיש לכל אחד ואחד מהם דגל בפני עצמו כדאמ' יניסו רבבה כלש' אשר עומד לנס עמים והבין כל זה אם אתה מן המשכילים.

אם לא כי צורם מכרם פי' לולי מדת לא שהוא כ"ע

והוא עולם הרחמים הגמורים כדא' ולא אנחנו עמו. לפי שכ"ע נקרא לא מפני שאין לו השגה משום נמצא מן הנמצאים. לכן פי' הפסוק כך הוא כי לולי לא שהוא כ"ע שהיה מרחם ומוחל וסולח לעוונותיהם בכל שעה ושעה מדת הדין הקשה שהוא גבורה הנקרא צורם כבר היה מוכרם ביד השרים מכירה עולמית אלא מדת לא ודאי הוא היה מרחם עליהם כדא' וחנותי את אשר אחון.

ויי הסגירם. פי' מדת התפ' שהיה סוגר עליהם כדי שלא יכנסו האויבים בעון של ישראל.

הלא הוא כמוס עמדי. פי' כ"ע הנקרא הוא הוא סתום וחתום. חתום באוצרותי פי' באוצר העליון.

ואמר אי אלהימו. פי' כ"ע וחכמה הנקראים אי ודאי. צור חסיו בו פי' בינה.

ראו עתה כי אני אני הוא פי' כ"ע ועט'. אני אמית ואחיה פי' צד העט' שהוא משתמש בכל אלו התוארים שהוא אמית ומחיה ומוחץ ורופא ודיי לך.

ואצ"ל שהם שמונה ספי' שמתחילות להמנות מספי' הבינה ושבע תחתיה הן חלק לשבעה וגם לשמונה. והנני רומז לך היא חמשים היא שמונה המבין יתבונן. אבל שמונה ימי חנוכה שתקנו השמן בא מן הרצון של כל הרצונות לספי' הבינה והבינה היא סוד המנורה ונרותיה אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. ושמונת ימי חנוכה הם סוד העניין והנס הגדול והיודעים עיקרי הדברים יודעים כי הנס הנעשה בשמן על ידי ספי' הבינה הוא כי משם תולדות השמן מן הרצון. ולפי' המנורה והנרות והשמן סוד כל הספי' והסוד בזה מנורת זכריה ושני צנתרות הזהב שאינן צריכין להביא שמן ממקום אחר אלא שני הצנתרות מריקים | בשני זיחים עליה. המבין זה יבין קכו ע"א

סוד י"ה והסוד כל הנשמה תהלל י"ה וסוד הלל גמור בשמונת ימי חנוכה. הרי רמזנו לך רמזים גדולים חזקים ועמוקים במה שתוכל להתבונן בסוד ההלל ובסוד כל מקום שנאמרה בו תהלה. ולא לתנם אמ' דז"ל כל האומ' תהלה לדוד בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא. דברים גדולים רמזו הנה כי סוד תהלה הוא סוד עולם הבא.

ואל תקשה ותאמ' והלא אמרת כל האומ' הלל גמור בכל יום הרי הוא מחרף ומגדף. הלל גמור לחוד. תהלה לחוד. כי הלל גמור אינו נאמ'

1 אלא על טעם ידוע. תהלה הוא סוד ערך תיקון הספי' וטכסיסה ומעלוחיח
 אבל אינו גוף ההלל. ולפי' אז"ל כל האומר תהלה לדוד בכל יום מובטח
 לו שהוא בן העולם הבא. כלום' האומ' המזמור הזה בכל יום שהוא
 מתחיל בלשון תהלה שהוא סוד ספי' הבינה ויש בו כמה טכסיסים ומעלות
 5 משתי ספי' המכוונות זו לזו שהן בינה ומלכות מובטח לו שהוא בן
 העולם הבא ואם תזכה ליכנס לסדרי המעלות האלו אזי תשמח בהם.
 ואחרי שידעת זה תבין כי סוד המלכות שהוא אדני
 שהוא סוד התפלה שבו נכנסין להגיע לספי' התהלה שהיא שמינית לה
 ולפי' כללם כאחד בזה הפסוק ואמ' בתחלה אדני שפתי תפתח שהוא
 10 סוד התפלה וא"כ ופי יגיד תהלתך. כלום' בהיותי זוכה לסדר התפלה
 כהוגן אזכה להיות ראוי להעירך התהלה כמו שבארנו לישרים נאזה
 תהלה.
 ואצ"ל הספי' הזאת היא סוד אות שנייה של שם יהוה
 והיא סוד ה"א ראשונה של יהוה ית'. ואצ"ל כי סוד הבינה שהיא סוד
 15 שער הספי' העליונות וממנה יקבלו שפע ברכה ואצילות שבע ספי'
 התחתונות כמו כן ספי' המלכות היא סוד שער כל עשר ספי' וממנה
 יקבלו כל הנמצאות שבעולם עליונות ותחתונות שפע וברכה וקיום
 וחיים ועמידה. והנה ספי' המלכות היא בית קבול לכל הברכות הבאות
 מספי' הבינה ולפי' זו דוגמא לזו ושתייהן בינה ומלכות הם סוד שתי
 20 ההי"ן אשר בשם יהוה ית' ה"א ראשונה בינה ה"א אחרונה מלכות.
 והנה המלכות מקבלת סוד שפע הברכות הנמשכות מהבינה כמו שפירשנו
 ולפי' זו שמיטה וזו יובל זו שכינה עילאה וזו שכינה תתאה. זו בית
 שער לספי' העליונות וזו בית שער לספי' האחרונות. על ידי ה"א
 ראשונה מקבלות ברכות שאר כל הספי' על ידי ה"א אחרונה מקבלות
 25 ברכות וקיום כל הנבראות. זו נקראת תהלה וזו נקראת תפלה. זו
 נקראת | כפורים* וזו נקראת כפורים. זו נקראת שמינית
 וזו נקראת שמינית. כי צד מלמטה למעלה בינה שמינית מלמעלה למטה
 מלכות שמינית. לפי ששתי ספי' העליונות כלולות בבינה כמו שפירשנו.
 ואצ"ל שהן שתייהן סוד הפרנסים אשר כל חותם שם
 30 יהוה מסור בידיהם. ה"א עליונה שהיא בינה הוא סוד הפרנס הגדול
 שממנה יקבלו כל הספי' שפע ברכה. ולפי' תמצא שחותם כל השם
 מסור בידיה שהרי השם נכתב יהוה ונקרא אלהים הרי השם נקרא בניקודה

1 לפי שהיא נושאת כל החותם. ה"א אחרונה שהיא מלכות היא סוד הפרנס
 האחרון שממנה יקבלו עולם המלאכים לצבאותיהם ומחנותיהם שפע
 קיום ופרנסה וחיים. וכן עולם השמים חמה ולבנה וכוכבים ומזלות.
 וכן צבא הארץ מיני מתכות וצמחים ובעלי חיים למיניהם כולם יקבלו
 5 כח קיום ועמידה וחיים כפי הראוי מספי' המלכות שהיא סוד ה"א אחרונה
 של שם ית' ולפי' תמצא שחותם כל השם מסור בידיה והיא נקראת
 בשמו בדרך זה יהוה ונקראת אדני הרי השם נקרא בניקודה. נמצאת
 למד כי שם יהוה ית' יש לו בתורה שני נקודים האחד נקוד אלהים
 שהוא סוד הבינה בדרך זה יְהוָה בפסוק יְהוָה אדני חילי. ובפסוק אדני
 10 יהוה במה אדע. וכן כיוצא בזה. השני נקוד אדני שהוא סוד המלכות
 בדרך יְהוָה בכל התורה כולה ואם תבין העיקר הגדול הזה שמסרתי
 בידך במקום זה תבין סוד שני ההי"ן שבשם ית' היאך מכוונות זו
 כנגד זו ומפתחות השמות בידיהם זו למעלה מזו וזו למטה. ובניקוד
 שתייהן השם נקרא בכל התורה אלא בניקוד אחד* ומכאן תבין סוד
 15 שכינה ביחוד שתי ההי"ן ושתייהן כוונה אחת זו שואבת מזו וזו שואבת
 מזו והכל יחוד שלם לשם ית'. והיודע לכווין סוד שתי ההי"ן שבשם
 צריך לכוין בשעת היחוד כי בשתייהן הוא סוד היחוד השלם. ועל שתייהן
 נאמר יהיה יהוה אחד ושמו אחד. לכוין זו כנגד זו וליחד הספי' זו
 לזו וזהו העיקר ליודעים דרך בקבלת יחוד השם ית'. והנה הודעתך
 20 בשתי אלו ההי"ן שהם סוד כל מקום שאתה מוצא בתורה כתו' בפסוק
 אחד אדני יהוה או יהוה אדני.
 ואצ"ל יהוה יתב' הוא הנקרא שם המיוחד כלו' סוד
 יחוד כל עשר הספי' כאחת | וכבר ביארנו כי שתי ספי' הראשונות קצו ע"א
 כלולות באות יו"ד של שם המיוחד. כי ענין הקוץ של היו"ד הוא
 25 סוד המחשבה ועיקר היו"ד סוד החכמה. והספי' השלישית המתאחזת
 בשתייהן היא סוד הבינה הכלולה באות ה"א ראשונה של שם, נמצא
 שתי אותיות ראשונות של שם כלולות בשלש ספי' ראשונות ואות וא"ו
 של השם היא הכוללת שש מדרגות* ושלש מחצי אות וא"ו ולמטה ואלו
 30 הן נצח הוד יסוד. והספי' האחרונה שהיא עשירית כלולה באות אחרונה
 של שם שהוא אות ה"א.
 ועתה אנו צריכין להודיעך מה טעם שתי אותיות של
 שם הראשונות נקראים בפני עצמן ושתי אותיות האחרונות אינן נקראין

1 בפני עצמן. כבר ידעת מה שפרשנו בסוד יחוד שתי ההי"ן של שם
ה"א ראשונה שהיא הבינה מיחדת שבע ספי' תחתונות עמה. ה"א
אחרונה שהיא מלכות היא המתיחדת עם תשע ספי' העליונות על ידי
יסוד. סוף דבר עיקר כל עשר הספי' הוא שלש ספי' עליונות אשר
5 מהם נשפעות כל שבע הספי' התחתונות. ואם חס ושלום יפסקו ההמשכות
השלש אזי נמצא חרבן הבית ושריפת ההיכל ונלות הבנים בין האומות
ולפי' חצי השם הראשון שהוא י"ה איפשר לו להקראות בפני עצמו.
חצי השם האחרון שהוא ו"ה אי אפשר לו להקראות בפני עצמו לפי
שהוא קציצה בנטיעות. וכשיאתה קורא י"ה הרי גם חצי השם האחרון
10 נכלל בו ואין שם קציצה. וכן בסוד יו"ד ה"א וחציו ככולו וזה בחצי
השם הראשון אבל בחצי השם האחרון עמידתו וקיומו בסוד י"ה הוא.
ואצ"ל הדרך שפתח בספר יצירה בשלשים ושתיים פלאות
חכמה חקק י"ה יהיה צבאות וכו'. מה טעם הוצרך להזכיר י"ה במקום
זה. והטעם כי י"ה הוא סוד שלש ספי' עליונות עולם הרחמים. יהוה
15 הוא סוד התפ' מקום דבוק של משה רבי' ע"ה מקום יניקת האבות. צבאות
הוא סוד מקום יניקת הנביאים ודרך המעלות בספי'.

רק באבותיך חשק יי לאהבה אותם. פי' האבות הן
הן המרכבה. חשק כדא' וחשוקיהם כסף. ויבחר בזרעם אחריהם. זהו
דוד זרעם ממש כדא' אור זרוע לצדיק. זרעם* ממש יסוד עיקר הזרע
20 והסוד ויצא חוטר מנזע ישי ונצר משרשיו יפרה. ונחה עליו רוח יי
רוח חכמה ובינה רוח עיצה וגבורה רוח דעת ויראת יי. כללים גדולים
כלל הנה.

ואתר שידעת אלו העיקרים הנכללים במלת יש יש לך
ליכנס בחדרי | זאת הספי' לפי שזו הספי' במקומות ידועים ככו ע"נ
25 נקראת חכמה. ואצ"ל כי הספי' הזאת הנקראת חכמה הוא סוד יו"ד
של שם המיוחד. ומה שאמרנו שנקראת במקומות ידועים חכמה לא
בכל מקום לפי שיש מקומות שהספי' העשירית הנקראת מלכות נקראת
גם היא חכמה ועליה נאמר ויי נתן חכמה לשלמה. אבל סוד החכמה
הנקראת יו"ד של שם יתב' אפי' למשה רבי' ע"ה נתעלמה ממנו ואין
30 כל בריה יכולה להכנס בה שהרי לא השיג משה רבי' ע"ה כל החמשים
שערים של הבינה והחכמה היא לפניו מן הבינה. ועל החכמה הזאת
שהיא סוד יו"ד של השם אמרו המקובלים חכמה בראש. ועל החכמה

1 האחרונה שהיא סוד המלכות אמרו חכמה בסוף. כלו' אות ראשונה
של שם ית' ואות אחרונה של שם שהיא ה"א תחתונה שתייהן מיוחדות*
בשם חכמה. ועל זה אמרו חכמה בראש וחכמה בסוף. ולפי שהחכמה
הראשונה היא סוד התפשטות המחשבה מן הכתר אין לה שיעור וגבול
5 מכל מה שאחריה ועליה נאמ' והתחמה מאין תמצא בודאי מאין תמצא
שהיא סוד התפשטות המחשבה: מן הכתר. אלהים הבין דרכה אבל
לא מקומה. והתבונן כי אלהים הבין דרכה בבינה
שעל ידי הבינה נכנסין להשיג חכמה עליונה. והוא ידע את מקומה
פי' והוא שהוא סוד הכתר אשר ממנו נמשכת חכמה זה בודאי הוא ידע
10 את מקומה וזו היא החכמה שהיא התחלת התפשטות המחשבה ראש הספי'
ועליה נאמר יי בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. ברעתו תהומות
נבקעו. ואין אנו בפי' אלו הפסוקים עכשיו.

ועתה מה שיש לך לדעת ולהתבונן אם בכל מקום שאת
מוצא חכמה שתדע ותשכל אם הוא רמז לחכמה ראשונה או לחכמה
15 אחרונה.

ואצ"ל כי זו היא החכמה שאינה נפרדת מן הבינה לעולמית
לפי ששתייהן דבוקות בכ"ע והוא עולם הרחמים המקום שאין שם לא
עצב ולא רוגז ולא פירוד אלא עוז והדר וחדוה. ולפי ששתי אלו הספי'
מתאחדות לעולם חכמה ובינה לפי' שם י"ה אינו משתנה לעולם. אבל
20 בהיות ישראל אינם מתנהגים כשורה ח"ו נורמים הפרוד לחכמה אחרונה
ומפרידין אותה מן הדעת כדא' ונרנן מפריד אלוף. לפי' לפעמים נפרדת
ה"א אחרונה מן הוא"ו וכשהיא נפרדת מן הוא"ו אזי הוא"ו מתאספת
למעלה ואינה נראית מאחד שבת זוגו שהיא ה"א | אחרונה קכח ע"א
נפרדה ממנו וזהו המסתיר פניו מבית יעקב. כיון שגלתה שכונה שהיא
25 ה"א אחרונה אזי אות וא"ו אינה נראית אלא י"ה לבדו המקום שאין שם
פירוד וזהו סוד כי מפני הרעה נאסף הצדיק. כי בהסתלק וא"ו שהיא
התפ' נאסף הצדיק שהוא קוצו של וא"ו התחתון. ומה שאמרנו שחכמה
ראשונה היא מיוחדת במקומות הרבה בתורה במקומות ידועים אין כוונתינו
לומ' שאע"פ שאותו הפסוק מיוחד לדבר זה שגם חכמה אחרונה אינה
30 נרמזת בה שלפעמים הרבה ידבר הפסוק בחכמה ראשונה ויהא רומז
בחכמה אחרונה כמו שנא' יי בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה.
וכי אי זו משתי הספי' גדולה חכמה ואם כן בחכמה* יסד ארץ והשמים

1 שהם למעלה מן הארץ בתבונה. אלא הדבר מדבר בחכמה ראשונה ורומז בחכמה אחרונה. בחכמה יסד ארץ סוד חכמה שהיא רחמים יותר מן הבינה והיא צורך לבני אדם אבל שמים שאין שם זולתי יושר וטהרה תקום במדה שהיא יותר דין מן החכמה. וכן יי בחכמה יסד ארץ מדבר באתרונה שהיא עיקר הארץ. כונן שמים בתבונה היא סוד מדת הדין הקשה כנגד השמים. הרי הדבר מדבר בחכמה ראשונה ורומז בחכמה אחרונה.

ואחר שמסרתי בידך אלו העיקרים הגדולים במלת חכמה יש לנו להודיעך שאר הדברים הכלולים בספירה זאת לפי שהיא נקראת לרוב המקובלים רצון כלו' תחלת המשכת החפץ באצילות הספי' והתגלותן מסתר עליון וזהו המקום שאין כח להתבונן בו כלל לפי שאין כל נברא למעלה ולמטה יכול לדעת כי צד דרך התפשטות החפץ באצילות הספי'. ומשה רבי' ע"ה שאל הודיעני נא את דרכך והיתה התשובה וקראתי בשם יי לפניך. כלו' יש דרך שהיא לפני לפני מהשגתך ואין לך דרך להכנס לה וזהו סוד לפניך ולפי' אמ' והנחתי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם. שאין דרך ועניין לכל נברא להתבונן בהתפשטות הרצון לא מעט ולא הרבה ולפי' נקרא רצון באין גבול. וכמו שאין אנו משיגין דרך בספי' ראשונה לפי שאין לה קץ וסוף כך הרצון הדבק בה אין לו גבול. ובמדת הרצון מרחם הב"ה על הדבקים במדת היראה כלו' מראש החפץ והמחשבה. אשרי הזוכה לכך ועל זה נאמ' רוצה יי את יריאיו. ואמ' רצון יריאיו יעשה.

20 ועתה אנו צריכין להודיעך סוד שני מקראות שקבעו חז"ל אחד בראש התפלה והוא אדני | שפתי תפתח וכו' קכח ע"ב

והשני בסוף התפלה הוא יהיו לרצון אמרי פי וכו'. ואצ"ל כי הראשון הקבוע בראש התפלה הוא השער שבו נכנסין בני העולם לבקש רחמים מלפני השם ית' וזהו אדני שפתי תפתח. ועל זה נאמ' פתחו לי שערי צדק אבוא בס אודה יי. וסוד * התפלה ההגונה שהיא מתגברת ועולה מספי' לספי' עד שמגיע עד הרצון שהוא דבוק בכתר. ולפי' אמרו בסוף יהיו לרצון אמרי פי. וכשהתפלה מגעת למקום הרצון אזי כל

שערים שלמעלה ולמטה נפתחים לפניו ואין שם מעכב ומונע על בקשתו שהרי בעולם הרחמים הוא דבוק ואזי יפיק כל צרכיו ושאלותיו ואין דבר עומד לפניו שהרי ממקור הרצון הוא שואב ויכול לחדש אתות ומופתים חדשים כאלו אותה שעה נבראת עולם ואין דבר עומד לפניו

30

1 וזהו סוד שארז"ל בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא לפי שהכל תלוי בעולם הרחמים שהוא המקור.

אשריהם הצדיקי' בעולם הזה ובעולם הבא כדאמ' אך צדיקים יודו לשמך וכו'. נשלם.

5 פרש' וזאת הברכה. זש"ה רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה. זו היא ברכתו של משה שהרי הדורות הראשונים ברכו כל אחד ואחד את דורו ולא היתה כברכתו של משה.

וזאת הברכה. וזאת הברכות מיבעי ליה מהו וזאת הברכה.

10 אלא רומז לברכה התחתונה שהיא ממונה על הברכות. ואצ"ל יש בריכה עליונה וברכה תחתונה. בריכה עליונה הוא עולם היובל שהוא הנהר העליון שכל הנהרות והמעיינות והמקורות נמשכין לה מן עתיק דעתיקין וסתימא דסתימין הה"ד ונהר יוצא מעדן. וברכה תחתונה היא עט' ישראל שבה מתערבים כל הצורות העליונות הה"ד וזאת הברכה אשר ברך משה. כי זו הברכה שנברכת מן משה שהוא סוד התפ' המשפיע לה.

15 בזמן שתפ' משפיע למסרוניתא אזי הברכות והשמחות נמצאים בה לרוב. ואם ח"ו שישראל גורמים בעונותיהם אזי היא נמנעת מכל טוב הה"ד ותסמא הארץ. אזי היא חסירה בלי אורה ובלי שפע והמשכה וברכה ואזי הצינורות וההמשכות נמנעים מלהריק לה. ואזי היא יבישה מכל טוב כדא' יבשה הארץ והבן זה.

20 ד"א וזאת הברכה. ר' שמעון פתח אל אלהי הרוחות

לכל בשר. בזה הפסוק יש בו | להסתכל בסוד עליון. קכס ע"א

אל אלהי הרוחות שהוא מדת המחשבה העמוקה שהוא מקום לעולמו ואין עולמו מקומו כדא' השמים ושמי השמים לא יכלכלוך וכו'. לא יגבילנו מקומו ולא יאחזהו זמנים כדכתי' הן אל שגיא כח ולא נדע מספר שניו ולא חקר. כדכתי' כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי. וכתי' כי כגבוה שמים על הארץ.

ושנינו שבע פתחים הם לנפשות הצדיקים להכנס עד

מקום מעלתם ועל כל פתח ופתח שומרים. הפתח הראשון נכנסה הנשמה במערת המכפלה שהיא סמוך לגן עדן. ואדם הראשון עומד ושומר את הפתח והוא מכריז ואומ' פנו מקום שלום בואך. יוצאה מהפתח הראשון לפתח השני בשערי גן עדן ומוצאה הכרובים שהם מדת נצח והוד ולהס החרב המתהפכת. אם זכתה נכנסת בשלום ואם לאו שם תקבל עונשה

30

1 ותשפט בלהט הכרובים וכנגדם היו הכרובים במקדש. ובשעה שהיה הכהן נכנס ביום הכפורים זכה נכנס בשלום לא זכה מבין הכרובים להט יוצא וישרוף אותו מבפנים והמת והיו מכוונים אלו כנגד אלו אשר בשער גן עדן ליצרף הנשמות. זכתה הנשמה נותנין לה פנקס וסימן ליכנס 5 אזי תכנס לגן עדן אשר בארץ. ועמוד אחד של עץ* ונוגה מעורב זה בזה ועשן סביבו שנא' וברא יי על כל מכוון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם ועשן ונוגה וכו' והוא נעוץ מלמטה למעלה. לא זכתה יותר נשאר שם ומעדנת מהטוב אשר למעלה דאמ' ר' יוסי שהוא גן עדן והוא מכוון כנגד הפרוכת והקרח הנורא אשר למעלה והיא נהנית ממנו. 10 אם זכתה לעלות יותר עולה באותו עמוד שלפנת השלישי והוא עד לרקיע הנקרא זבול ומגעת עד ירושלים אשר שם ושם יושבים השומרים. זכתה יותר פותחין לה הפתחים בצד הרביעי ונכנסת. לא זכתה נועלים השערים ודוחין אותה לחוץ ונוטלים פנקסה. והנשמה אומרת מצאוני השומרים הסובבים בעיר הכוני פצעוני וכו'. ואלו הן מלאכי השרת השומרים את המקדש ואת ירושלים* שנא' נשאו את רידיי מעלי זהו פנקסה. זכתה לעלות נכנסת שם באותם השערים ומיכאל השר מקריב אותה לקרבן לפני יי. אמ' ר' חייא הקרבה הוא כאדם המקריב דורון לפני המלך ומיכאל הולך עמם לפתח החמישי והששי ואומ' לפני הב"ה רבונו של עולם אשרי בניך בני אהוביך אברהם יצחק ויעקב. אשריהם הצדיקים הזוכים לזה עד שמגיעין לשער השביעי שהוא ערבות וגו' 20 חיים טובים נמשכים שם על נמשחתן של הצדיקים ונכנסין* מלאכי השרת ומקלסין לפני הב"ה וניזונין מזיו אספקלריא המאירה ושם המנוחה | והנחלה ונות חיי העולם הבא ומקבלין משקה של מים מן קבט ע"ג הירדן הנמשך מן גן עדן העליון שהיא הבריכה של מים הה"ד וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלהים. והסוד והאיש משה ענו מאד. 25 ואצ"ל כי מדת התפ' הנקראת משה הוא איש האלהים כביכול כמי שמצוה על אשתו לעשות כך וכך. לפי שהגבורה שהיא האשה הנודעת הה"ד נשים שאננות קמנה וכו' כשתבוא להתעורר בדינה לדון העולם אזי התפ' שהוא משה איש האלהים פי' שהוא איש ובעל של הגבורה מצוה לה לנוח כעסה ורוגזה מן המעלות כדי לשקט הדין 30 ועל זה משה נקרא איש האלהים. ד"א איש האלהים אע"פ שהתפ' הוא רחמים לפעמים הוא דין. אימתי בזמן שתפ' יונק מעולם של

1 כ"ע שהוא כולו רחמים אזי הוא מדת הרחמים ומתנהג עס העולם במדת הרחמים ועוד שהוא מקבל מצד החסד המקבל מכח החכמה אזי נקרא איש האלהים כי נכנס היו"ד בין אל"ף ושי"ן והיו"ד רומז לחכמה אזי נקרא איש האלהים פי' שהוא שולט על מדת הגבורה וכבש והשקט כעסו. ואם כביכול נמנע השפע מן עולם החכמה אזי הוא מקבל מצד 5 הבינה שהוא צד הגבורה אזי יסתלק היו"ד מן איש וישאר אש אזי שואב מאש של פחד יצחק אזי התפ' דין גמור והבן זה מאד. וטעם וראית את אחורי לכוונה זו לכסא שהכבוד יושב עליו ולענן הכבוד המבדיל בינו ובין החשמל ולחשמל המקיף לכסא ולשבעה שרפים גבורי כח שקבלנו שמותם שנבראו תחלה כפי מה שזכר 10 ר' אליעזר הגדול בפרקיו והם הנאצלים מז' מעלות עליונות הם היושבים ראשונה במלכות שמים עליונים משמשים לפני לפנים הה"ד שרפים עומדים ממעל לו לכסא הכבוד. וזהו שכת' אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון. פי' משפע החכמה ומשם הבהיק האור ההוא ונאצל ממנו. וזהו שאמ' 15 ז"ל בבראשית רבה מהיכן נבראת האורה. נתעטף הב"ה בשלמה והבהיק זיוה מסוף העולם ועד סופה. השלמה היא המזגת המשכת החכמה הסובבת את הכל ונתעטף לו וקבל זוהר השפע ההוא והתנוצץ אור ממנו. וכן ר' אליעזר הגדול שאמ' השמים מהיכן נבראו מאור לבושו ולקח ועטה כשלמה והיו נמתחין והולכין שנא' עוטה אור כשלמה נוסה שמים כיריעה. 20 הארץ מאי זה מקום נבראת משלג שתחת כסא כבודו שנא' כי לשלג יאמר היוא ארץ הה"ד אפריון עשה לו וכו'. מעצי הלבנון משם היה אצילות הכל וההיות של כל הה"ד יהי אור ויהי אור. והיה אור לא נאמ' אלא ויהי אור והבן זה מאד. ד"א משעיר למו וכו'. והנה באתי לפתוח לך שערי קבלה בעניין סוד הכסא שעשה | המלך שלמה ע"ה שאמ' שש מעלות קל ע"א 25 לכסא ועל זה תתן לבך להבין הדברים הנכוחים והנעימים ותמצא מתוקים מדבש ונופת צופים לכן מי האיש החפץ חיים. יתן לבו להבין דברי אלהים חיים. ואצ"ל כי הכסא הוא דבר מכוסה על שם שהכוחות מכוסות בו ומוציאין לפעולה בכח הרצון בזמן הקצוב לפניו ועל כן 30 נקרא כסא מלשון כסה שמים הודו. ואל תתמה על זה כי אתה מוצא כסא כתוב בה"א כדא' וראש עגול לכסה. על כן נכתב בה"א לבאר

1 לנו מה שאמרנו.

בא וראה שש מעלות לכסא אלו הן שש המעלות אשר

בכסא הרחמים והסוד בזה אנכי יי אלהיך. כי כסא בגי' אנכי והסוד

בזה התחת אלהים אנכי. ובכתוב זה אנו מבינים פלאי פלאות מאת יי

5 צבאות ית' וית'. מה שאתה רואה שנכתב בה"א הכסה בא ללמד לך

כי כסא הרחמים מתאחד בכסא הדין וזו היא ה"א אחרונה הכתובה בשם

המיוחד כי הוא"ו עומד בין שני ההי"ן והוא"ו הוא שש מעלות לכסא

ושני ההי"ן ה"א ראשונה צדק ה"א אחרונה האמונה. ואין להאריך

יותר כי לא יוכל הספר להכיל סודותיו אבל יש לנו לכלול דבר כלל

10 הראוי שש מעלות לכסא של שש המעלות וה"א היא המעלה האחרונה

וראש עגול לכסה זהו שאמ' ראש דברך אמת פי' אמת סוף חיבות ברא'

אלהים אח' ולמה אמר מאחוריו על אשר מתאחד הראש עם המעלה אחרי

הכסא שנא' על ידי משה רבי' ע"ה וראית את אחורי ופני לא יראו.

ללמד כי הראש* הכסא הנקרא אמת מתאחד במשפט וראש עגול לכסה

15 מאחוריו בא להודיענו אחר וקדם צרתני. ואחר כך רומז סוף הפסוק

ותשת עלי כפכה. אל תקרי כפכה אלא כפי כה וסוד הכ"ף וצורתה מוכיח

על כן נתיסד מרכבת הכסא והבן.

ושני אריות עומדות אצל הידות. אלו הם שני שרי

גדולים העומדים אחד לימין ואחד לשמאל. ומראהן כעין נחשת קלל

20 ונקראים שרפים שנא' שרפים עומדים ממעל לו. והם נפרשים מלראות

פני הכבוד ועל כן נאמ' בשמים יכסה פניו. ויש חצר הכבוד בינם

לבין קונם מהלך ל"ו אלף פרסאות וזהו מה שאמ' ז"ל שש מעלות לכסא

ושמותם נודעים הם למבינים ולמשכילים והם המבטלים גזירות רעות.

וטובים הם להזכירם בתפלה לבטל כל גזירה שבעולם.

25 וי"ב אריות עומדים שש על שש המעלות מזה ומזה.

אלה הם י"ב המלאכים העומדים סביבות הכסא למספר י"ב שבטי ישראל

והם מלאכי רחמים ומליצים טובים על ישראל והם ממונים על רי"ת*

רבבות מלאכים. ומזה הכסא נשלחים כל פאורות של זוהר וזרח העליון

הנמשך מתחת כסא העליון לכסא התחתון ושולח האור | לכל קל ע"ב

30 הנמצאים והנבראים עד אלינו הה"ד וזרח משעיר למו הופיע מהר

פארן וכו'.

ואתא מרבבות קודש מלמד שהב"ה גדול ומהולל בכל

1 צבא השמים שלו שאין מדותיו כמדת בשר ודם. ואצ"ל כי עט' ישראל

היא מקבצת כל המראות והאספקלריאות כולם מאור הקדמון ובה כולם

מתערבים כי הוא לאות ולמופת על יחוד ית' וית' שהוא ראשון לכל

ראשון וקדמון לכל קדמון והסוד הנה בשמים עדי וסהדי במרומים.

פי' על מהוה ומציאותי ית' וית'.

ד"א ואתא מרבבות קודש. זש"ה עדות יי נאמנה היא

תורת יי תמימה שהיא מונחת בתוך הארון היא עדות היא התורה והיא

האות שהתורה ניתנה למשה ע"ה הה"ד ואל הארון תתן את העדות אשר

אתן אליך. ד"א למה נקרא ארון לפי שכל הכוחות שהם עשרת הדברות

10 הכתובים בשני הלוחות חמש כנגד חמש גזירות ונכללות בו ומנוחות

בתוכו ונקראו לוחות העדות על שם ואעידה בס' וכו'. וארז"ל שני

הלוחות כנגד שמים וארץ וכנגד חתן וכלה וכנגד שני שושבינין וכנגד

שני עולמות. והכל ענין אחד נפלא מאד. ועל זה עמוד והתבונן נפלאות

האל שהרי אמ' יהושע ע"ה הנה ארון הברית אדון כל הארץ עובר

15 לפניכם. עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע. אמ' ר' שמואל בר נחמני

וטעם כי נאמנה כי היתה באומנה אתו אלפים שנה קודם בריאת העולם

הה"ד ואהיה אצלו אמן ואהיה שעשועים יום יום. כי יומו של הב"ה

אלף שנים כדא' כי אלף שנים בעיניך כיום אחמול.

ישמח יי במעשיו. כי הוא ואלל' ומוכתר ומעוטר מעשר

20 מדרגות וזהו סוד שארז"ל באדם הראשון בשעה ששית קרא שמות.

יחי ראובן רומז לחסד הנקרא בן לחכמה עליונה.

יחי פי' יקבל עונג מחיים עליונים הנקרא עולם החיים כדא' כשמן

הטוב על הראש. ואלףמות שלא יפסק ממנו שפע והמשכה.

מעונה אלהי קדם. פי' מעונה הוא כ"ע. אלהי קדם עי'

25 העי'. ומתחת זרועות עולם. פי' שהוא סובל כל הנמצאים מתחת זרועותיו.

ויגרש מפניך אויב. פי' שאין שם לא תמורה ולא אויב אלא עולם הרחמים

ועולם המנוחה שהוא נח כיון טוב על שמריו.

וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב. וישכון ישראל

פי' ישראל סבא שוכן בטח בדד לפי שאין למעלה לא תרדה ולא פחד

30 ולא יראה אלא שוכן בטח והשקט. בדד הוא לבדו ית' כדא' יהיה יי

אחד ושמו אחד. וכתי' יי בדד יגחנו. עין יעקב פי' יעקב סבא שהוא

משגיח על ארץ דגן בעין הטוב ובעין של רחמים ובעין שלא ינום ולא

- 1 ישן כדא' טוב | עין הוא יבורך. קלא ע"א
אל ארץ דגן. פי' תפ'. ותירוש פי' עט' הנקראת תירוש
מלשון רש. אף שמי. פי' התפ'. יערפו סל של המחשבה הנקרא
אהיה כדא' אהיה כסל לישראל.
- 5 אשריך ישראל. פי' ישראל סבא. מי כמוך פי' מדת
מי שהוא הבינה היא כמוך בנסתר ובנעלם והיא שתוציא המחשבה אל
הפועל וזהו סוד שהלשון תוציא מה שעלה במחשבה. עס נושע ביי.
אלו הם שאר המדרגות והמרכבות שהם נושעים ביי שהוא כ"ע הנקרא
בעל הישועות. מגן עזרך. הוא מגן לכל החוסים בו. ואשר חרב גאותך.
10 פי' מדת החכמה הנקרא אשר היא חרב גאותך היא לך לסיוע ולעזר
מן יד האויבים הבאים לארוב על כנסת ישראל. ויכחשו אויבך לך.
פי' שאר התמורות העומדות חוצה. ואתה על במותימו תדרוך. פי'
על גבם של האויבים.
- 15 וימת שם משה עבד יי. פי' נאסף השמש אל מוצאו.
ויקבר אותו בגיא. פי' העט' הנקראת גיא לפי שהיא למטה מכל המרכבות
לכך נקראת גיא. מול בית פעור. לפי שתמורחה נקראת פעור. ולא
ידע איש את קבורתו עד היום הזה. פי' אפי' מדת התפ' הנקרא איש
אינו יודע מציאותו ומוצאו ומובאו מאין נאצל עצמותו ממקום כ"ע הנקרא
קבורתו של משה וזהו סוד כי שם חלקת מחוקק ספון והבן כל זה.
- 20 ומשה בן מאה ועשרים שנה כנגד מאה ענפים ועשרים
הנוספים כנגד עשרים הידועים עד הנה יש לי רשות לגלות אם אתה
מן המשכילים תבין השאר. ועל כן באתי לרמוז לך שמשה נשלם בצורה
עליונה מכל וכל. לא כהתה עינו. פי' עין השמש כדא' אל עין משפט
אע"פ שנאסף משה למטה מ"מ מדתו שהיא השמש לא החשיך מאורה
25 לפי שעדיין הלבנה עמדה תחתיו. ולא נס ליחה. אל תיקרי לחה אלא
לחה פירוש הלחלוחית היורד מן הנהר העליון דרך הצינורות לא נפסק
ולא נס מן התפ' מלשון מה לך הים כי תנוס והבן זה.
- 30 ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. בישראל לא קם
הא באומות העולם קם כדוגמתו פי' בלעם שהיה נביא שהיה מתנבא
מצד סומאמו ומשה רבינו ע"ה מצד סהרתו שזה שואב נבואתו מצד
הקודש וזה שואב נבואתו מצד הסומאמה. והבן כל זה.
- אשר ידעו יי פנים אל פנים. פי' מתפ' לעט' שהם הפנים

- 1 המסתכלים אלו לאלו.
ולכל היד החזקה, שהיה משה פועל כל אלו האותות
והמופתים מצד מדת הגבורה. ולכל המורא הגדול שהוא מדת החסד
הנקרא גדולה שהיה בהם פועל הנסים והנפלאות. לעיני כל ישראל
דווקא עד שהיו | מאמינים כולם ביחוד יי ית' וית' קלא ע"ב
- 5 ברוך הוא וברוך שמו קיים לדורי דורות. ברוך שם כבוד מלכותו לעולם
ועד. אשריהם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא שהב"ה בחר בהם
מכל האומות ונתן להם תורתו הקדושה והתמימה כדא' תורת יי חמימה
משבת נפש. והנחיל להם חיי העולם הבא כדא' עין לא ראתה אלהים
10 זולתך יעשה למחכה לו. ואמ' ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ
כו'. ברוך יי לעולם אמן ואמן. ברוך הנותן ליעף כח ולאין אונים
עצמה ירבה. נשלם לקוטות ספר מראות הצובאות יום שני ארבעה ועשרים
יום לחדש שבט שנת חמשת אלפים ומאתים ושמונה ועשרים לבריאת
העולם בתלמסאן תם. והוא להבחור הנחמד בכל מושב ומעמד הה"ה
15 ב' נתן שולל השם יהיה אותו ויזכהו להגות בו ונאמ' אמן.

קטע מספר מראות העובדות

על פרשת תרומה*

- 1 מצאתי שכת' מקובל פרש' תרומה על דרך הקבלה
והביא שם ענין גדול על שיש מקובלים שאומ' כי יש למעלה מן הכתר
דבר געלם נק' אין סוף וזה 'לשוננו'.
ר' חייא פתח יי חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר.
5 אשריהם הצדיקים שהב"ה בחר בהם מכל העולם כי הם חבל גחלתו
והם דגלו של הב"ה וה"ה דוגלו עלי אהבה ובחר באהרן הכהן וקרבו
לעבודתו לשרת לפניו ולהקריב הקורבנות ולהדליק הנרות כדי שיאירו
הנרות העליונים. בא וראה כי מיכאל הוא כהן גדול בשמים והוא המקריב
הקרבנות שהם הנשמות של הצדיקים ומטהר אותם כדי שלא ישאר
בהם שום מום ולכלוך וטינוף אזי הוא מקריב אותם לפני מלך העליון
10 ית' וית' זכרו ויתעלו עליה מעילוי לעילוי והוא ג"כ מדליק הנרות
העליונים שהוא מושך השמן הטוב מעולם העליון שהוא מדת האין
ומשפיע לתחתונים וידלקו הנרות על ידו וה"ה כשמן הטוב על הראש
יורד על הזקן זקן אהרן וגו'.
15 ד"א על הזקן זקן אהרן זהו רומז לכתר עליון שנק'
אהרן שהוא נק' כהן שהוא כהן לאל עליון אל תקרי זקן אהרן אל
זקן שהוא זקן על כל המדרגות וה"ה דעתיק יומין יתיב וגו' וכת'
מפני שיבה תקום והדרת פני זקן וגו'. פי' כשמן הטוב שהוא השפע
הגנוזה הטובה על הראש יורד על הזקן שהוא אהרן מן עילת העילות
20 שהוא ראש והוא החחלה וסיום והוא נק' אין סוף כי כל העולמות צריכין
לו משם נמשך אותו מבוע של הנחל הקדומים לכל העולמות עד שיורד
על פי מדותיו ומשם יורד על הררי ציון כי שם צוה יי את הברכה חיים
עד העולם.
לכן צוה הב"ה למשה לעשות את המנורה הטהורה על
דרך העליון לרמוז למנורה עליונה שכת' בה מנורת זהב כלה וגלה
על ראשה ושבעה נירותיה מאירים וגו' אלו הם ז' מדרגות שהם מוריד'
ומציקים בה שפע הה"ה שבעה ושבעה מוצקות אל תקרי מוצקות אלא
מציקות והם הם מגישין אליה והיא מוצקת פי' כמו שהיא |
מקבלת היציקה מלמעלה כך היא משפעת למטה ומוצקת עמ' כב
30 לכל המדות המורכבות והצבאות.
מקשה תיעשה המנורה. יו"ד יתירה רמז לי' ספירות
שהן במנורה פי' העט' לרמוז לך שיש בה עשר ודי למבין. ד"א מקשה

- 1 תיעשה המנורה ירכה וקנה פי' שהיא נעשית מאליה פי' מעצמה ומחיתכח אחת היו עושין אותה הגביעים והכפתורים והפרחים ממנה היו פי' לרמוז למנורה העליונה שכל אלו המדרגות כלם שופכים לה והיא מהם והם בה נראים כלם כאחד.
- 5 יריכו רמוז לנצח והוד שהם הירכים של המנורה.
- וקנה רמוז לצינור האמצעי שיוורד לה מן התפ' שהוא אמצעי. גביעיה רומז לגדולה ולגבורה שהם הגביעים והסו' את גביעי גביע הכסף רומז למדת הכסף ודי למבין.
- 10 בא וראה א"ל הב"ה למשה לא בשביל שאני צריך לנרות של בשר ודם ולא הזהרתך על הנרות אלא כדי לזכותם בזכות הנרות שהיא התורה הה"ד כי נר מצוה ותורה אור ונהורא עימיה שרי וכת' גם חשך לא יחשיך ממך ולילה כיום יאיר כחשכה כאורה. כדי ללמד שאינו צריך לנרות בשר ודם. תדע לך כשאדם בונה בית עושה לו חלונות צרות מבחוץ ורחבות מבפנים כדי שיהא האור נכנס מבחוץ ומאיר בפנים. ושלמה המלך ע"ה כשבנה בית המקדש לא עשה כן אלא עשה חלונות צרות מבפנים ורחבות מבחוץ כדי שיהא האור יוצא מבפנים מבית המקדש ומאיר לחוץ שכן כת' ויעש לבית חלוני שקופים אטומים להודיע שכולו הוא אור ואינו צריך לאורכם. ולמה צוה אתכם כדי לזכות אתכם לכן נאמ' בהעלותך את הנרות וכו' הה"ד יי חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר.
- 20 בא וראה הקב"ה הוא אור קדמון והוא אור ראשון והוא אור כי כל אורה וכל חיים ממנו יוצא וכל המאורות צריכים לו והוא אינו צריך לאחד מהם ומה שצוה להם להדליק הנרות כדי שיהיו דומין כדוגמ' עליונה ולהמשיך השפע ממדה למדה ולהדליק הנרות הידועות לכן צונו לתועלתנו להדליק הנרות. אמ' הב"ה לישראל הו' זהירין להדליק את הנרות לשמי והנני מאיר לכם אורה גדולה לעתיד לבא הה"ד קומי אורי כי בא אורך וכבוד יי עליך ורח וכת' כי הנה החשך יכסה ארץ וגו' וכת' והלכו גוים לאורך ומלכים לנגה ורחק. בא וראה לעתיד לבא הב"ה יהיה אורו הגזוז על כל העו' למות | ויתדבק עמ' כג האור עם החשך ויתחכרו כל המדות כאחד והברכות יהיו נמצאים מלמעלה ולמטה הה"ד והיה אור הלבנה כאור החמה וגו'.
- 30 וששה קנים יוצאים מצידה ג' קני מנורה מצדה האחת

- 1 וגו' רומז לחכמה ולגדולה ולנצח. ומצדה הב' בינה גבורה והוד הכל כדוגמה עליונה בא וראה י"ב שבטים שהקריבו קרבנות ע"כ.
- 5 ויקחו לי תרומה פי' לשמי הגדול כי דרך האומנין שזוכרין בתחלה המלאכה בשם יי כדי שישכון הברכה על המלאכה כדי שיהא לשמו הגדול ית' שמו. אבל הגוים הארורים כשמתחילין לעשות המלאכה מזכירין שם ע"ז מיד שוכן על המלאכה רוח סומא וישכון באותו בית וזהו סוד שהכנעניים הארורים כשהיו בונים בתיים היו בונים אותם לשם סומא מיד היה שורה עליו רוח סומא וזהו סוד שכתו' כי תבאו אל ארץ וגו' וכתו' כנגע נראה לי לאותו בית אז ידע שנבנה לשם ע"ז שלהם לכן היה צריך להרוס את הבית ולהוציא את עציו ואת הבנין מחוץ למחנה ויבנה אותו כבתחלה לשם הגדול והקדוש כדי שישורה על הבית רוח הקדוש והטהור הה"ד ויקחו לי פי' לשמי כדי שישורה על המלאכה רוח הקדוש וישכון שם השכינה כראוי הה"ד ועש לי מקדש ושכנתי בתוכם.
- 15 ד"א ויקחו לי תרומה פי' לי רומז לתפ' ישר' ויש לך להסתכל בזה הפסוק בסוד עליון כשתפא' המלך הקדוש בא להתחבר במסרונותא בזיווג אחד אזי היא נק' תרומה מלשון רמה על שהיא מתרוממת ומתנשאת לעלות כנגד המלך יי צבאות לכן ויקחו לי תרומה פי' שתעשו משכן ותעשו מזבח ותקריבו הקרבן כדי שתקשרוני עם בת זוגי כי סוד הקרבן הוא הזווג של המדות כשיתחבר החתן עם הכלה כל זה יהיה על ידי הקרבן. ברוך הוא ומבורך שמו שבחר בישראל מכל האומות שנתן להם תורתו ובחר בהם לעם סגולה מכל העמים וחפץ בהם לעשות משכן לנוח שכינתו שם והוא הניח העליונים ובחר בתחתונים והוריד שכינתו לשם הה"ד ויקחו לי תרומה וגו'.
- 25 ר' יהודה פתח משכיל לדוד בהיותו במערה תפלה. ואז"ל כפי בתפלתו של ר' נחוניא בן הקנה מזכיר הדעת והידוע והידוע | כמו שכל ומשכיל ומושכל כנגד כ"ע חכמה ובינה וידוע עמ' כד הוא כי המשכיל הוא בינה כי יבין וישכיל ולכן בהיות עמ' ישראל מתבוננת בבינה להאציל ולהשפיע ולענות מן מעין החכמה ומדע תפלה חבורים הם לחבר את האהל להיות אחד וכאשר השכיל זה דוד המלך אזי נתחבר עם כתר מלכותו וכאלו הוא מתפלל בלשון חברה עמה ולכן אמ' קולי אל יי אזעק כדי לרחם על קולי ועלי. קולי אל יי אתחנן

- 1 כדי להגן עליו ולהלחם באויביו ולעמוד בדין על אויביו כי כל תפלה
בנפילת אפים לארץ. וסדר הענין הוא כך אחר שבא אל מקור החיים
להריק שפע מן כתר עליון אל המעלות הוצרך לסדר יחודו של הקב"ה
תחלה ואח"כ לבא ולבקש צרכיו. בא וראה הבא לשאול שאלה מן
5 המלך צריך ליחודו תחלה עד שיהיה ענין יחודו מענין חפצי שאלתו
ואח"כ ישאל מן המלך צרכיו ולפי שהוצרך לתפ' ולעט' לתפ' כדי
לרחמו ולדין כדי לנקום באויביו הוצרך לכתר עליון ולחכמה ולבינה
ולתפ' ולעט' ולכן אמ' אל כ"ע וחכמה ובינה בלשון נסתר ונעלם.
אשפוך לפניו שיחי וגו'. פי' המים אשר נבעו על
ידי אשר חפרתי בחלמיש הנעלם אשפוך אותם המים הקדושים אל שיחי
10 והוא התפ' כדי למלאותו מחסריו הרבים לעשות לו חסד ולא מצד הדין.
צרתי לפניו אגיד. פי' וצרות תמורות כל צרות של
מלכות בית דוד אשר באו לצרור עליה בחייה ומתוך כך העוותים והגליות
והמכאבות כולם מחעוררים ולכן צרתי לפניו אגיד. ופי' לפניו לספירות
15 העשויים על חיות פניו. ויהיה הגדה לבית יעקב ר"ל עט' ומה הן הצרות
הן בהתעטף עלי רוחי.
דע אתה המעיין במזמור זה כי כאשר התעטף התפ'
בלבוש מלכות תכלת ובתפילין שבראשו ר"ל כח"ב ג"ג אזי רוח יערה
מן כ"ע ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן והשמחה מצויה לכולם בין
20 בעולמות העליונים בין בעולמות התחתונים ובין בעולמות הפנימיים
ובין בעולמות החיצוניים. אמנם כאשר תתעטף בבגדים אחרים אזי קוראים
סורו סורו אל תגעו אזי כל העולמות בצער ובדאגה למה כי אין מים
לשתות | ולחם אין בכל הארץ ואזי המקורות נסתמו' עמ' כח
ויתפתחו מעייני המות ומעייני בורות שיחין ומערות אשר שם נחש ועקרבים
25 וכל מיני שקצים ורמשים אזי יתעוררו כל מיני חלאים רבים וכל מיני
ע' טרפות מע' שרים הפך וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה
מקרבך. מכאן תבין סוד התוכחות של אם בחוקותי תלכו ושל והיה
כי תבא.
ולכן דוד המלך ע"ה צעק ואמ' בהתעטף עלי דוחי
30 ר"ל כאשר תתעטף רוחי שהוא רוח החיים למלכות יי שהוא מלכות בית
דוד הם הם צרותי כי אזי באה אשה צרה ונכריה להזדוג במלך יי צבאות.
ואתה ידעת נתיבתי פי' באי זה נתיבות אני מנהג את המלכות כי אני

- 1 משתדל תמיד להוליך אותה באורח זו ר"ל בתפ' ועט' טמנו פח לי
הבה על דרכי טמנו לי בסתר פחים כדי ללכדני במוקשים.
ועתה צועק ומשליך יתנו ומבטחו אל השמות הנזכרים
והנעלמים הנכתבים והנק' ואו' הבט ימין וראה פי' הוא מתחנן לתפ'
5 שתביט אל ימין מחסד עליון אשר כבר פתח מחיילותיו. וראה פי'
מתחנן לעט' שתראה ולא הזכיר שמאל לפחדו מעונש חטאו. אין לי
מכיר פי' כי כ"ע מתוך מעלתו הנעלמת אין בסבעו להכיר את המדרגות
האחרות אמנם דעת עליון שולטת ומשגחת בהם ודרך כ"ע להתעורר
על ימין ושמאל. משגיחין על הרעת והדעת על הכל. וממנו על שאר
היצירות ולפי' אמ' ימין. ואין לי מכיר ר"ל משגיח אם לא על ידי
10 ימין אבד מנוס ממני פי' באהל הצדיק יהיה מנוסת העט' בעת צרה.
אין דורש לנפשי הוא אין של התמורות הנק' באין תחבולות יפול עס.
הוא דורש לקחת נפשי ר"ל התפ' ממש כי צדיק מס לפני רשע והרשע
מכתיר את העטר'. זעקתי אליך יי. ר"ל התפ'. אמרתי אתה מחסי
15 שבכנפיך אחסה ואמתר מהם ומתוך כך יהא חלקי בארץ החיים.
הקשיבה אל רנתי פי' מצד הגבורה כי דלתי מאד מכל
מה שחנני השם בכסף ובזהב ואבנים טובות ומרגליות ומאכל ומשתה
ובגדים ומלבושים. הצילני מרודפי שהם התמורות. כי אמצו ממני פי'
נתחזקו יותר ממני והנני אסור במסגר ובכבלים שלהם ולפי' הוציאה
20 ממסגר נפשי | פי' הוציא עט' ישר' הנרמז בה"א ואת עמ' כו
נפשי מן המסגר ההוא כדי להודות את שמך לאמר כי אשר יש למעלה
ויש למטה*.
בי יכתירו צדיקים כי תגמול עלי. פי' שתצילני
והפרנסני ותגמלני חסדים טובים עד שיהיה גמולך עלי ולא תמורתך
אזי כל צדיקי עולם יהיה להם כ"ע על ראשם ויהיה יי אחד ושמו אחד
25 אזי יהיה יחודו ומעלתו בכל העולמות והשמחות נמצאים למעלה ולמטה
והברכות הם יורדים מן מקור העליון הידוע שהוא כ"ע שהוא מריק
הברכות לכל העולמות כולם הה"ד ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן
והשכינה שרויה בעולם אימתי שורה השכינה למטה בזמן שעשו ישראל
30 המשכן ועשו אותו על דרך דוגמא עליונה הה"ד כאשר אתה מראה
בהר כי משה היה מסתכל ומשיג בעולם המלכות והיה נעשה המשכן
שלמטה כדוגמ' המשכן שלמעלה. ודי למבין.

- 1 וצפית אותו זהב סהור מבית ומחוץ תצפנו. כנגד הגבורה שנק' זהב הנקי והסהור שהיא מקבלת הזהב מצד הבינה ויש בתוך הבינה מדה נק' סגור כי סגור הוא הזהב הנקי והסהור הה"ד לא יותן סגור תחתיה לפי שהיא מקבלת האודם של הזהב מן הבינה והגבורה לפי' היו מצפין הארון של משה בזהב כדרך העליון.
- 5 מבית ומחוץ תצפנו. ושנינו ב' ארונות עשה בצלאל ב' של זהב וא' של עץ והיה נותן הזהב באמצע גמצא שהיה מצופה הארון בזהב מבית פ' מבפנים שהוא צד הבינה ומבחוץ שהוא צד הגבורה והבן זה. ויש במדת המלכות מקום נק' ארון הברית. מכאן לת"ת צריך שיהיה חוכו כברו מבית ומחוץ תצפנו ושיהיה משאו ומתנו עם הבריות באמונה וכשיעשה זה איז הבריות אומ' עליו שבחות וסובות ואומ' ראו פלוני שלמד תורה כמה משאו ומתנו באמונה עם הבריות וכמה דבריו בנחת נשמעים ואשריו ואשרי יולדתו בדרך שבחר בתורה ובצדיקים עבדיו גמצא שהוא גורם שהבריות מספרי' בשבחה ובהלולה של תורה אבל ת"ח שהוא עובר עבירה ואין משאו ומתנו באמונה והולך בדרכים מקולקלים והוא גרם שהבריות מרננים עליו ואומ' ראו פלוני שעסק בתורה ותראו היאך בדרכים שאינם הגונים הולך ולא בדרכי ה"ה כמה הוא | מכוער אוי לו ואוי לנשמתו שגורם לבריות עמ' כז שהם משנאין את התורה על ידו הה"ד כל משנאי אהבו מות אל תקרי משנאי אלא משנאי פי' שהם גורמים לבריות שהם שונאים אותו ואת התורה לכן טוב לו שלא נברא.
- 20 לכן צריך כל ת"ח ליזהר בדרכיו ולילך בדרכי התורה והמצות ויהיה מצופה בזהב מבית ומחוץ ופי' שיהיו דבריו אמיתיים הן בפיו הן בלבו ולא יגנב דעת הבריות ואם יעשה כן אשריו ואשרי חלקו שהלך בדרך שהלכו בו האבות אברהם יצחק ויעקב כדי שיהיה לו חלק לעולם הבא הה"ד אז תתענג על יי.
- 25 ולעשות עליו זר זהב סביב. פי' שהיה לארון חר שהיה מקיף אותו מכל צד רומז לזר העליון שהוא כתר עליון שהוא נזר הקדש שהוא מקיף כל העולמות כזר שהוא מסבב סביב סביב ולכן כדי שיהיה הארון עשוי על דרך יסוד העליון צריך שיעשה לו זר זהב להיות דומה לדוגמא של מעלה.
- 30 בא וראה אם זכה ת"ח ונהג עצמו בדרכי ה"ה ובדרכי

- 1 המצות ומשתדל בתורה מלד יעשה לו זר פי' נזר הקדש שהוא מתעטר בכל יום ומושיכין לו מנהר הנמשך שפע בכל יום הה"ד ונהר יוצא מעדן. אם ח"ו להפך שהוא משה דרכיו מיד יעשה כמו זר שהוא נכרי ואין לו משגיח ולא מרחם ויעשה הפקר לחיות החיצוניות ויחזור הפקר לכל וכיון שאותו זר שהוא הכתר הקדוש שהוא הש"י סר מעליו מיד הופקר לכל ויעשה כנכרי שהוא זר לכל דבר.
- 5 אל הכפרת יהיו פני הכרובים. אשריכם ישר' שהב"ה מסר לכם תורתו הקדושה שהיא תורת אמת וגנו לכם מצפוניו וסתריו מה שלא עשה לשום אומה ולשון הה"ד לא עשה כן לכל גוי.
- 10 ואז"ל* כי עולם העליון הוא מושך מנהר של איך סוף מן המבוע שאינו פוסק המשקה לעולם החכמה שהוא יו"ד של הש"י והיא ראשית לכל הנמצאים והיא התחלה ליישוב הה"ד והחכמה מאין תמצא. ומן עומק החכמה שהוא עומק הנחל נמשך משקה לעולם היובל שהוא סוד חמשים שערי בינה שהיא ה"א של שם המפורש והוא עולם של אם הבנים שמחה ומשם נמשך למדת החד של אברהם שהוא עולם הרחמי' ומשם נמשך לצד יצחק שהיא מדת הגבורה שהיא בית דין הקשה ומשם נמשכו המים והאש ויתערבו כאחד מצד יעקב שהוא התפ' לכן התפ' חציו דין וחציו רחמים הה"ד דודי צח ואדום ומשם | נמשך עמ' כח אל הנצח ואל ההוד והם מאירים פנים לצד כנסת ישראל שהיא נק' עטרת ולא יסורו השנחתם והבטחתם מן המלכות הה"ד ואל הכפורת יהיו פני הכרובים. ובתוך הכפורת יש שתי מדות אחרות ונקראות כרובים שהם מעשה רוקם מצוייר רומז לכרובים שהם מצויירים כפרת ודי למבין.
- 20 ואל הארון תתן את העדות פי' לחבר יסוד ומלכות כאחד שהם זכר ונק'. לא אמ' בתוך הארון תתן את העדות אלא ואל הארון תתן את העדות.
- 25 ונועדתי לך שם מלשון מועד לכן היא נק' אהל מועד על שם יתועדו ויתקבצו כל המדרגות כאחד ויאספו כל העם כאיש אחד שלשם הגיע הדבור מן התפארת דרך הצינור שהוא בין הכרובים שהם נצח והוד עד לכפורת שהיא מלכות לפי שהשכינה תמיד היא שוכנת על הארון ולא תסור משם.
- 30 ועשית שולחן רומז לכנסת ישראל שהיא שולחן של

- 1 מלכים כל זהב וכסף וכל טובות עליונים ותחתונים היה מונח על אותו השולחן והוא נק' זה השולחן אשר לפני יי. ולחם הפנים היה מונח על השולחן שש המערכת שהם שטים מערכות יעלו י"ב לחמי פנים כנגד י"ב הויות הקדושות כנגד שבטי ישראל. והוא הלחם הפנים. אחר כשעה* שהיו מסירין זה מן השולחן היו מניחין להם אחר ולא יראה השולחן ריקם אפי' רגע אחד. הכל הוא רמז לעולם העליון כי כמו שיש בעולם התפא' י"ב הויות שהם מנהיגי העולמות כך יש בעולם המלכות י"ב הויות וכ"ד אדנים שהם מנהיגים העולמות שלמטה כמאמר אדון הכל שהוא גבוה מעל גבוה וגו'.
- 10 וצפית אותו זהב טהור רמז לשולחן של מלכים שהיא כמו שולחן שנסדר עליו כל מעדני מלך כך זה השולחן הידוע כל טובות עליונים שוכנים עליו. תם ונשלם. אמן.

חילופי נוסחאות

ומראי מקומות

סימני כתבי היד

א	כ"י אסקוריאל 15
ל	כ"י ליוורנו 16 (ירושלים 1958 8 ⁰)
נ	כ"י ביהמ"ד לרבנים בניו יורק 1783
ק	כ"י קמברידג' 664
ש	כ"י ששון 978

לוח ראשי תיבות וקיצורים

י"ס	י"ס	א"א	אריך אנפין
יהושע	יהו"ש	אדר"ב	אבות דר' נחן
יחזקאל	יחז"ל	א"כ	אחר כך
ילקוט שמעוני	ילק"ש	איכ"ר	איכה רבה
ירושלמי	ירוש'	אס"	אסתר
ישעיה, ישראל	יש"	אס"ר	אסתר רבה
כתב יד, כנסת ישראל	כ"י	אצ"ל	אתה צריך לדעת
כלומר	כלו'		
כתר עליון	כ"ע	ב"ד	בית דין
לקח טוב	לק"ט	ב"י	בינה
מלכות, משנה	מ'	ביהמ"ד	בית המדרש
מדרש הגדול	מה"ג	במ"	במדבר
מהדורח	מהד'	במ"ר	במדבר רבה
מיכה	מי"	בר"	בראשית
מנחת יהודה	מ"י	ב"ר	בראשית רבא
מכילתא דר' שמעון	מכדרשב"י	ג'	גבורה, גדולה
בן יוחאי		גב'	גבורה
מלאכי	מל"	גד'	גדולה
מלכים א	מל"א	גי'	גימטריא
מלכים ב	מל"ב		
מסכת	מס'	ד"א	דבר אחר
משלי	מש'	דב'	דברים
נצח	נ'	ד"ה	דבר המתחיל
נחמיה	נח"	דה"א	דברי הימים א
ספר	ס'	דה"ב	דברי הימים ב
סדר אליהו זוטא	סא"ז	דני'	דניאל
סימן	סי'	ד"ר	דברים רבה
על התורה	עה"ת	ה'	הוד, הלכה
עובדיה	עו'	הו'	הושע
עזרא	עז'	הוצ'	הוצאת
עטרה, עטרת	עט"	ויק"	ויקרא
עילת העילות	עי"ה	ויק"ר	ויקרא רבה
על ידי	ע"י	ז"ח	זוהר חדש
עד כאן	ע"כ	זח"א	זוהר חלק א
עמוד, עמוד	עמ'	זח"ב	זוהר חלק ב
על פי	ע"פ	זח"ג	זוהר חלק ג
פרק, פרשה	פ'	זכ'	זכריה
פרקי דר' אליעזר	פדר"א	ח'	חלק, חסד
פיסקא, פירוש	פי'	חב'	חבקוק
פסיקתא רבתי	פס"ר	חכ"	חכמה
		ח"נ	חילופי נוסחאות

סימני האפאראט

(שנוי בנוסח כתב יד
()	השמטה
א ¹ או ק ¹	הגהת כותב כתב היד
א ² או ק ²	הגהת כותב אחר
?	כתב לא ברור
!	אתמהא!

עמ"א

1 ספר מראות הצובאות. וידבר יי נ בעזרת יי צבאות אתחיל לכתוב ספר מדאוח
הצובאות פרשת אחרי מות. וידבר יי ש (מז) ק 2 (שני בני אהרן) נ (גו" נש
וגו" ק | ר' יהודה... מות) נ שכתב ק דכתיב ש 3 אחרת נש | (אל משה) נ
4 די ומפחיק נ | שנו חבריי נש 6 החבריא ק | הדבר הזה שבכאן מדריגה א'
ואח' כן מדריגה אחרת נ הזה שבכאן בא במדרגה אחת ש 7 אף בכאן נש |
(אחת) נ | אמר יי נ | (דבר... אחיך) ש 8 הכל נש | אחת ש 9 זו נ 10
(נסדר) ש | מיתתן נש | מכפרת נ 11 בני ישראל נש | על כן אדם נ כל בן
אדם ק שכל בן אדם ש | (כפרה) נ 12 (על) נ של קש | צדיקים נש 14
איבודן נש | (ויחכפר... הצדיקים) נש 16 (עוד) נ 17 יצליח נק 19 (כזא)
נ וכתי' ש | (אחד) נ 21 וכשהיה ש מן אל (!) ק 22 בלא משפס בלא משפס
ודאי נש | (מהו... שלמה) ש מהו מסתו עס' של לשלמה נ 23 כסא עס' נ |
מלך ש המלך תפ' נ | בה עס' נ 25 שנקראים נש | (שדין) נ | נער עסרת נ
27 בזיוני) בדינים נ בדנין ש | כל מלחמה ק | העליונה ש 28 נפש עס'
מארץ מרחק כ"ע נ 29 שלמה המלך) ע"ה ק שהע"ה ש 30 וכלם נ 31
העליונה ש | הוא חכמה... דעת) כנגד חכמה כך הוא קוהלת כנגד היא החכמה קהלת
היא התבונה משלי היא דעת תפ' נ הוא חכמה ק היא החכמה קהלת היא התבונה ש
32 עשה שלמה נש

2 זוהר ח"ג נו ע"א; ויק' סז, א 3 שם שם, ב 5 שם א, א | שמ' כד, א 6
עיין בבלי סנהדרין לח ע"ב 9 זוהר שם נז ע"ב | עיין משנה מגילה פ"ג, מ"ה
11 עיין בבלי ברכות ה ע"א 14 עיין בבלי מועד קסן כה ע"א 15 יש' ו, ז
16 שם נג, י 17 אמרה... בשמן) זוהר שם נס ע"א 18 פתח) שם שם ע"ב
תהל' קלג, א (שיר המעלות לדוד) 19 שמ' כה, כ 22 מש' יג, כג | זוהר שם
ס ע"א; שה"ש ג, ז 23 מש' לא, יא | עיין שהש"ר פ"א, יא 25 עיין בבלי
חגיגה טו ע"א 28 זוהר שם סד ע"א | מש' כה, כה

*5 בזוהר המובאה היא אחרת: ויקרא אל משה (ויק' א, א), בהתאם למלים הבאות.
*8 בזוהר: וכלא בחד מתקלא סלקא.
*25 בזוהר: שתיין פולמי דנורא.

עמ"ב

1 הדעת כך הוא נש | (כל) ש 3 אלו אלו הן נ | (בזה) נ | שקלן הכתוב ש
4 (הא) נש 5 נחת רוח נ נחת הרוח ש | אותן הנסיעות נ 6 וכלם מקבלים נש
שהכל כולל נ 10 ממנה יוצאים ש 11 היא נ | והגבורה ממנה יוצאת נ | (והדין
ממנה יוצא) נש 12 מתערין נ 13 (ונקוד בדין) נ ונקוד דין ש | מצד הדין נש
14 ובכתיבתו ק 15 יוצא ומעורר נ מתעורר ויוצא ש | מדרגה אחר מדרגה נש
16 האותיות | נאחו נ | בשביל נש 17 (י(2)) נ | אלהים ש | האותיות נ 18
(והיא) נ | אחרון נ | והוא נש 21 בלי נש | א"ל ר' אליעזר נ אמר ליה ר'
אליעזר ש 22 אהיה ב' אשר גב' אהיה עס' נ 23 אמרוה נ | החבריא ק 24
(הכל) נש | שכשאותן ש 25 הסתומים) הסמוכים נ 26 (של כל) נ 27 (אחיה
(2)) נש 28 ולהוריד) ולהוליד נש 29 (אחיה) ש 30 פרס) סוד ש 31
ומכאן נ | (אשר) נ | ומצאתי בספר ש' ע"ה נ המלך ע"ה ק ובספר של שלמה
מצאתי ש 32 (העליון) נש | (בזה) ק

צפ"ל	צפניה
צ"ל	צריך להיות
קה'	קהלת
קה"ר	קהלת רבה
שה"ש	שיר השירים
שהש"ר	שיר השירים רבה
שו"	שורה
שו"ס	שוחר טוב
שופ"	שופטים
שמ"	שמות
שמ"א	שמואל א
שמ"ב	שמואל ב
שמ"ר	שמות רבה
ש"ע	שמונה עשרה
תהל'	תהלים
ת"ז	תקוני זוהר
תנח"	תנהומא
תפ"	תפארת
תרג'	תרגום

3 זוהר שם 5 שם סה ע"א 17 מל"א יה,לט | דב' ד,לה 22 שמ' ג,יד
31 שם שם, טו 32 בר' ל,יג

- 6* בזוהר: וכל אינין בוצינין.
8* בזוהר: א"ס. הגירסא פה עדיפה; במנ' וקר: אם, ועיין שורה 11: ובשביל שאנו קורין לה אם, ובזוהר: ובגין דקרינן לה אם.
14* והוא כתוב... דין גמור, הסברו של ר' דוד.
28* בזוהר: ולאולדא, ועיין בח"נ.

עמ' ג

1 (הוא) נ 2 (כלל) ש כלל סחום של כל שלא נ 3 ולא א 4 שהיא עתידה
נש 5 (ואמר... להוליד) נ | וא"כ) ואח"כ נקש 6 וחקן נ | שיצא ונתקן הכל י'
שיצא ש 7 הפרט ק 8 גלוי וסחום נש | שלא השיג אדם בעולם ש 9 בני
אדם) ב"ו נ 10 ר' אלעזר קש | ולהלן נ ולהלא ש הזהר נש | תכתו' נ
תכתוב ש 12 באמונה נש 13 (אלא) נש 14 וקשר נש | (ממקום אחד מהם) נ
(מהם) ש 16 כולל) כלל נ | כלל) כולל נש 18 ויוציא ממנה נ (ממנו) ש
19 (כתי') ש 21 ושנים כ"ח נ 22 ובשביל נש 23 (ואחר... ואם) נ 24
ולכך ש 25 (אחר כן) נש 26 אף בתייהם אק 27 שבזה ש | (בלביל) נ | למקום
א' נש 28 דברים נש | צדיקים נש 31 של אבות נ של האבות ש 32
כנסת נש | ובאי נש

3 מש' ח,ל | איוב כח,יג 13 במ' טו,לא 18 בר' ב,י 20 שה"ש א,טו
ועוד, ועיין זח"ג ד ע"א 30 תה"ל קמ,יד | שם נ,א

- 2* בזוהר: רזא דשמא קדישא; במנ' וקר': לאחזאה קב"ה למשה; ועיין שורה 12.
9* בזוהר: ואחדבק מה דלא אחדבקו.
13* בזוהר: דגרע חד דרגא, ועיין בח"נ.
15* אין לו חלק... וגו', חסד בזוהר.
22* בזוהר: בנין. ר' דוד קרא את המלה כ"בנין".
30* בזוהר: א"ר יהודה

עמ' ד

2 לברוא נ לברא את ש | (הכל) נש | בדוגמא ק כמו העולם ש 3 באמצעות נ
והוא נ 5 ממזרח תפ' נ 6 (שיופי העולם) נש 7 מציון יסוד נ 8 כאחד נ
9 (המזבח סתם) נש 11 וכשהכהן ק | למטה ש 12 התחיל נש 14 ומוכיח נ
16 מחנות וכמה מרכבות נ 17 וכשיזמן אק | בשני ק 21 (הס... שישאל) ש
למעלה נ | (בזמן... ולא למטה) נ 22 נמצאת ש 23 בשביל ישראל שישאל
מבטלין נש 24 למעלה ולא למטה נ | (מתחילין) נ 25 בשבילם נ | תדעון בודאי
נ 26 (אחת) נ 29 (מה) נ 30 (אלא) נש 31 (דינין) נ | וגומדין נ 32
להגלות נ | מתערין נ

1 שם שם, ב 2 עיין תנח", קדושים, פי' י' 8 ויק' טז,יח 20 עיין בבלי
חולין צא ע"ב 26 ויק' כו,מד 28 שם טז,כד 30 שם שם, טז | עיין בבלי
מנהדרין עד ע"א

- 6* בזוהר: מציון דהוא שלימו דיופי דעלמא.
13* בזוהר: חד. ר' דוד קרא את המלה כ"בחדו".
18* בזוהר: אשרי לון, במובן: השרה אותם.
19* בזוהר: וחדון. לעיני ר' דוד: ודחון.
23* בזוהר: ועל דישראל. לעיני ר' דוד: על דישראל.
23* בזוהר: כד שראן.
29* בזוהר: בעלמא.
30* בזוהר: וכפר על הקדש מטמאת בני ישראל. מאי וכפר על הקדש אלא. לפנינו
מקרה של homoioteleuton.
32* בזוהר: בעי, במובן: צריך.

עמ' ה

1 כתר חס' נ | ראשו ש 2 וכשראש) וכשראה חסד נש 3 שמחות) שלימות ק |
נמצא נש 8 (ויש) נ 9 יכפר נ 12 פתח ואמ' נ 13 החבריא ק 15
שרתה) היתה נש | הצדיקים נש 16 שרתה השכינה נש | כשיחזרא (!) ק 17
בהיכל של מלך נ 20 שנמר עליהם נ 21 בנלותם נקש | יעקוב קש 22
יעקוב קש 23 שיעקוב ק | כולל נ | שלשם הקדוש נ של שם הקדוש ש
24 אוהז נ 26 שלשה עשר) י"ג מדוח ק | ירושה נ | (של) ש 27 והקדוש נש
31 כלולים ביחד אחד באחד נ 32 האותיות שהם ש

9 ויק' שם, ל | שם שם, יז 12 שם כו,מב 14 עיין בבלי מגילה כס ע"א
15 עיין פס"ר פ"ה, סי' ז' 17 עיין בבלי יומא סס ע"ב 18 עיין בבלי
מנהדרין צח ע"א 28 יחו' א,כו 29 בר' כב,סז

26* כי וא"ו... עשר, הסברו של ר' דוד.

עמ' ו

1 עמוקה נ 2 זו נ זו היא ש | שיתברך נש 3 (הוא התפשטות של) נש
3 (ועל זה... נון" פשוטה) נש 5 למלך תפ' נש 6 שהרי הזכר נש 7
יובל ב' | נ נסתמח) נסתרת נש 8 גל) ג נ 9 שהמלך נש 13 א"ר יהודה
נש 14 מזו נ מזאת ש 15 וקדש את נש 17 כדי שיאמר נש 18 (של)
נש 19 ביו"ד חכ' יו"ד עט' הולך ליו"ד חכ' עולה יו"ד עט' ביו"ד חכ' נ
20 העת עט' נ | ומתחבר ה"א ב' בוא"ו ב' תפ' ה"א ב' נ 21 בשערי כ"ע נ |
אותיות בנהרותיו כ"ע נ | מדרגות אכסדרין נש 22 שערים) שערי בינה נ | של ר'
קצות העמודים ש של העמודים קצוות 24 מעטר אלף א (מעטר... בעטרה) ק
מעטר נש 25 בכתר כ"ע נ | בעטרה כ"ע נ 26 למטה יסו' 27 למעלה תפ'
נ | ו' תפ' יורד לו יסו' 28 (בו) נש 29 באחד תפ' נ 30 איתן יסוד נ |
בסלע עט' נ 31 (כלם(2)) נש 32 והכל מתקשר ש והקול תפ' נ

8 שה"ש ד, יב 25 שם ג, יא 30 בר' מס, כד | במ' כד, כא

- 1* וא"ו ראשונה... יסוד, הסברו של ר' דוד.
 5* בזוהר: ותאנא מ"ס לא כליל בגויה; בקר': בגביהו.
 28* בזוהר: סאסין.
 31* בזוהר: נהרין מפתחן ונהרין אנפין כלהו.

עמ' ז

1 ואומר להם נש 2 כשחקשר ש | יי תפ' נ 3 למה לי נ 7 ואותו ש
 9 (פי') נ 12 הקודש ש | ומתברך נ 13 (כל אותן) א 14 ומקדש נש |
 לעבודה ש 15 (אזי) נש | שורות של נש 17 פסיעות יג"ה נ 18 פסיעות
 ג"ת אחר נ | על) של אק | הלב תפ' נ 19 למקומו חס' נ | (ופוסע) נש |
 פסיעות כח"ב נ 20 ומזמרים ואומרי' נש | (ומכין) נש | בכנפיהם ו' קצוות נ
 21 קול) כל ש | (בלחישת) ק 23 הריח) הרוח א | החוסס נ חוסמו ש
 25 ובחזרה) ובשמחה נש | שמיים נש 31 (ר' היא פתח) נש | נפשי אויתך
 בלילה כמו שהביא פי' זה הפסוק בזוהר נש 32 (נפשי אותך... וכך הוא ודאי
 (עמ' יב, שו' 25)) נש

1 ויק' טז, 2 שם 27 יש' א, יח 30 תהל' קמד, טו | ויק' שם, כט
 31 יש' כו, ט

- 8* בזוהר: לקדמות מאריהון דזמין ליומא אחרא למיתב.
 14* בזוהר: עלאין דאשתארו.
 17* בזוהר: בצלותא. וקטרא דדהבא זקפא ברגליה.
 26* בזוהר: דרעותא הוו; במנ' וקר': דרעותא הוא.
 29* בזוהר: דהא על ידיו חדו על חדו אשתכח ההוא יומא לעילא ותתא.

עמ' ח

8 משחקבדין ק 19 החבריא ק 22 שנקראת ק 24 לשמוח ק
 27 (בא) ק 29 זו ק

12 יש' שם 18 תהל' מב, ב 21 שם קיט, צב 23 מש' ח, ל
 24 יש' נח, יד 25 שם שם, יא 29 תהל' כב, כ 31 שה"ש ו, ב |
 תהל' מב, ב

- 17* בזוהר: ר' שמעון.
 25* בזוהר: שקיו.
 31* לא בזוהר.

עמ' ט

4 באחד ק 5 צדיק וצדיק ק 17 (אלו) ק 22 ואותן) ועל אלו ק
 23 של מעלה ק 24 וברוחו ק

1 בר' ב, י 4 עיין דב' יב, כב; יד, ה 5 תהל' כט, ט 8 שה"ש ג, ז
 9 איוב כו, יג 10 שמ"א יד, כז | שה"ש ה, א 11 יש' כו, ט 13 איוב יב, ט
 15 דב' ו, ה 19 יש' שם (בקרבי) 21 עיין בבלי עבודה זרה ג ע"ב 25
 עיין בבלי שבת סג ע"א 26 מל"א יז, א (חי יי אלהי ישראל אשר עמדתי לפניו אם
 יהיה וגו'; ועיין בזוהר) 30 תהל' לג, ו

- 4* בזוהר: ומשתקייא גתא.
 6* אילות אלו הן אילות השדה, חסר בזוהר ובמנ'; בקר': איילו' היינו איילו' השד'.
 6* בתנ"ך: אילות, בכתיב מלא; ועיין מנחת ש"י שם.
 28* בזוהר הלשון שונה.

עמ' י

1 (לפניו) ק | וא"כ ק 2 עולים ק 8 באים ק 9 כאחד ק 31 ולשכון
 בתוכה ק 32 משודים ק

7 זוהר שם סח ע"ב 11 עיין בר' ה, כד, וב"ר פכ"ה, א, עמ' 239 14 יש'
 טו, כב 16 ויק' טז, כט 20 בבלי ברכות ח ע"ב 24 קה' ט, יד 25 יש'
 כו, א | הו' יא, ט 27 יש' נד, יא 28 שם נב, א 29 תהל' כד, ג-ד 30
 קה' שם 31 שם | זכ' ב, ט (בתוכה) 32 קה' שם

- 5* ואתה צריך לדעת, לשון שגור אצל ר' דוד.
 7* בזוהר: בספרא דאדם קדמאה; במנ' וקר': בספרא קדמאה דאדם.

עמ' יא

10 באותו ק 11 מבלי ק 13 לעולם לעולם ק 17 שמעסה א | הקודש ק
 19 החבריא ק 26 אנה) אנה א

3 קה' שם, טו (חכם) 4 שמ' א, יא 7 קה' שם | שמ"א כ, כט 8 בר' יט, כ |
 קה' שם 10 שם שם, יח 13 שם שם, טז 15 עיין קה"ר פ"א, כט 16
 עיין מ' אבות פ"ד, מ"א 18 דב' כז, ט 21 מש' ל, כא-כג 23 שמ' יא, ה
 25 עיין איכ"ר פ"ה, כ 27 זכ' ט, ט 28 עיין תנח"ך, אחרי מות, סי' יב
 30 זכ' שם 32 שמ' שם

- 6* בזוהר: לעיינא; לעיני ר' דוד: לעילא?
 10* בזוהר: דאתחבר; בקר': דאתחכ'.
 15* בזוהר: למלוי דאורייתא זכאה הוא בהאי עלמא.

עמ' יב

3 ואין א 5 ומה ק 8 מתיישרים ק 15 ממי היא ק | של המלך ק
26 ואצ"ל) תענו את נפשותיכם כי אז"ל נ תענו את נפשותיכם אז"ל ש 27
האם ב"י נ 29 החמה נש; 31 נסתרה ש | (ועל... שהסתלק) ש | ממנה עט'
השמש תפ' נ (השמש) ש 32 היא עט' | אם ב"י הבנים בג"ת נ | (שמחה) נש

2 יש' נז, א 6 מש' י, כה, ועיין בבלי חגיגה יב ע"ב וס' הבהיר סי' קב (§71)
13 יש' א, כא 17 ויק' סז, כס 21 שם 30 שה"ש ד, יב 32 ע"פ
תהל' קיג, ט

4* בזהר: אלא אבד ממש, ועיין במקבילות הרשומות בניצוצי זהר.

6* בזהר: דמר.

15* בזהר: הוי אימא.

18* בזהר: והיתה זאת לכם (ויק' סז, לד); במנ' וקר': והיתה לכם, ועיין שורה 21.

עמ' יג

2 לבית בינה נ 4 (אנו) ק 7 עליהם רחמים נש 9 (בזה) ק | אין כ"ע נ
10 היום כמו שהוא בזהר נ היום וגו' כמו שכתוב בזהר ש (כל חידות...
נפשותיכם (שו' 14)) נש 13 כל הדינין נמצאים ק 14 ותנא כתי' אך בעשור
לחדש א"ר אבא נש 16 בזה ש 18 (בית יעקב... ונלכה באור יי) ש (בית
יעקב... מהו באור יי) נ 22 (אמ') נ | אך) א"כ אק' | (א"ל) נש | בא כאן נ
בא בכאן ק 24 (לך) נש 25 חלק חציו אסור באכילת חמץ נש 27 בעניתכם א
בעניתם ק 28 אך סלק בו ועניתם אק' | אלעזר כמו שהוא כתוב בזהר נש (כתי'...
כראוי (עמ' יד, שו' 14)) נש

9 אס' ח, ה 10 זוהר שם סט ע"ב 15 שמ"ב כ, א, ועיין מדרש שמואל פי"ג
16 מל"א יב, סז 17 יש' ב, ה 18 שם ס, ז 19 בר' ב, י 20 ויק' כג, כז
21 שם שם, לב 24 שמ' יב, טו 25 בבלי פסחים ה ע"א 29 ויק' סז, ל
32 שם

10* בזהר: חידו.

11* בזהר: באימא עלאה.

14* בזהר: הא אוקים לה מר.

עמ' יד

1 אשריכם ק 2 היכלו ק 3 וסרתם ק 4 ממעקים א 5 העולמים)
של עולם ק 7 במעשיו ק | יכול ק | באותו ק 10 מן עונותם ק | למחול)
להניח ק 14 בן אדם) האדם נש 16 (כונה) נש 17 ממעקים כמו שהוא
כתוב בזהר נש (קראתיך... למעלה למעלה) נש 18 עומק כ"ע הבאר ש
19 עומק צריך נ 21 (הה"ד... קראתיך יי (שו' 25)) נש 24 הגרות ק
27 לטמא א 28 החבריא ק חבריא במלך שעה נ 30 (כלם) נ 31 לרזיאל
נש 32 וגלה ה' לאדם הראשון נ

4 תהל' קל, א | עיין תנח', פקודי, סי' ג; פדר"א פי"א 8 שמ' לד, ו | בבלי
פסחים נד ע"א 17 ס' יצירה פ"א, מ"ה | זוהר שם ע"א 26 קה' ט, ב (הנשבע,
ועיין תנח', אחרי מות, סי' א) 28 עיין תנח' שם, ויק"ר פכ', א 31 עיין
ס' רזיאל, בהתחלה; זח"א נה ע"ב 32 דב' לב, מז | ירוש' פאה פ"א, ה"א

9* בזהר: על מנת.

17* וכיון... עומק תחת, הוספה של ר' דוד.

18* בזהר: אחר גיז הוא.

19* בזהר: לכל עיבר. והוא עמיקא דעמיקא אקרי תשובה. ומאן דבעי...

24* בזהר: כלהו בוצינין, ועיין בח"נ.

26* עיין במבוא, §2.8.

31* צ"ל: על ידי, ועיין בח"נ.

עמ' טו

2 העולם הבא ק עולם ש | ועוסקים נ ועוסקין ש | לולא נ לו ק 5 (פי'
הכל) נש 6 שנקראת כל ש נקרא נ 7 מהכל נ | שהיא 9 שהוא נק 10
(למה נקראים כללים) נש 12 להספיק ש | יכולה נש 13 שאדם נש 15
מרעה נ | (הכללים) א 17 להכנס ש | לפני לפני נש 19 סגור ונעול נ
סחום וסגור ונעול ש 20 ולא נקש 21 גל נעול עיני (!) נ 22 מלמעלה
למטה נ 23 הכל למדת הכל ש 25 מתחברת) מתעברת ק 26 מקבלת נש
27 הכל כאשר לכל) הכל בעט' ולכל נש | (אל... אלא) ש 29 של כל נ |
הסתירות קש | הסמירות נקש | הוא מקרה ק 31 הגן היא עטרת ש

2 עיין בבלי תענית כא ע"א 3 ע"פ איוב ט, ג; לב, כג 6 דב' ח, ט 9 בר'
כס, ב 13 שמ' ג, ו 18 שם שם, ה 20 תהל' קלא, א (ולא, ועיין בח"נ)
21 שם קיט, יח 28 שם קד, ג 30 בר' ב, י 31 עיין רמב"ם, משנה תורה,
הלכות יסודי התורה, פ"א 32 בר' ג, יט

עמ' טז

1 המקרה הוא כ"ע נ 4 הוא) שהוא קש 5 ומתחת נש 7 (אלו... תפ') ש |
שהם נקראים נש 8 כך הם אלו העליונים נ (הם) ש 9 נקראים קש 10
(תהיין) נ 13 שהם) להם א הם ש 14 רוחניים והם נק 21 (שם) נש
29 והמבועות נ (והמבועים) ש | מזל על הכל ק 32 הרים גבנונים נש

5 דב' לב, כז (ומתחת, ועיין בח"נ) 10 בר' מט, כו 12 איכה ג, מא
18 תהל' שם 20 דב' שם, כו | תהל' שם 21 יש' ו, ב 23 במ' טו, לח
24 איוב לח, יג 31 ע"פ תהל' לו, ז 32 ע"פ תהל' סח, יז (הרים גבנונים,
ועיין בח"נ, ובמורה נבוכים ח"ב, פכ"ד)

עמ' יז

2 (אל תקרי עליה) נש 3 שלש האבות נש 5 ההדסים ג' ת' נ הדסים
ג' ת' ש | ערבות נ' ה' נש 6 (יסוד) נקש 10 (מהו המהלך) נש 11 אלא
כמו נש | (היא) נש | עולה א 12 (הוא) נש 14 דופפת) דוכבת נש | ומורדת נש
15 עמוק אק | (כביכול) נ 16 מתהלכת) מסתלקת נש 17 וזה כלו נ זה הכל ק
20 וזה סוד נ וזה סוד ש 21 אחד) מקרה א' נ 25 והוא חונן נש כי הוא
חונן ק | שאברהם אבי' ע"ה ק 26 ויסע אשל נקש 31 מצד) זוהמת נ 32
לזוהב אק

4 ויק' כג, מ 8 רמב"ם, משנה תורה, הלכות יסורי התורה, פ"א, ג; מה"נ, שמות
לג, כא 9 עיין ב"ר פס"ח, ט, עמ' 778; מורה נבוכים ח"א, פ"ע 11 בר' ג, ח,
ועיין ב"ר פ"ט, ז, עמ' 176, ופירוש הרמב"ן ע"ה"ת שם 12 עיין פס"ר פ"ה, ז
19 איוב לח, יג 20 שם" כח, ז (שני) 21 קה"ט, ט, ב | מש" י, כה, ועיין בבלי
חגיגה יב ע"ב 22 עיין זח"א נס ע"ב, ובניצוצי זוהר שם, אות ד 24 קה"ט שם
25 עיין ב"ר פמ"ח, ח, עמ' 483; פנ"ד, ו, עמ' 584 26 בר' כא, לג; שו"ס
לז, א; לק"ס על בר' שם; ועיין רש"י לבבלי סוטה י. ד"ה פונדק. 29 קה"ט
שם 30 תהלי' נא, יב 31 קה"ט שם 32 עיין זח"א נב ע"א; קצג ע"א | קה"ט שם

עמ' יח

1 שוברת נש 2 אלא היא נקש | (כדי) נש 4 (פי' מקרה) נש | נובעים)
נוסעים נש 6 (וכל הנבראים כלם) נש 8 (יומן) נש יומין ק 14 ע"ש שהוא נ
על שם שהוא נש 15 שהיא מרחם א שהוא מרחם ש | מדרך נ 17 בסוד
העליון נש 22 שהיא) הנקרא' ש 24 שהיה) שהוא נ שהיא ק | לעניים)
לעליונים נ 25 אלא מדעת נ 26 והיה נ 27 ומכנים נש 29 עד שהיו ק |
מוציא אק 30 ועובדים) ועושים נ | זה אמת וזה אמת(!) נ

1 תהלי' שם, יס | קה"ט שם 3 ע"פ יחז' יס, ג; לח, יב; יס' י, ו | קה"ט שם, ג
9 תנח"ך, אחרי מות, סי' א 11 קה"ט שם 13 בר' יח, יס (המשך הפסוק: ושמו
דרך יי לעשות צדקה ומשפט, ועיין בתנח"ך שם) 14 עיין סא"ז, פ"א, עמ' 169
18 בר' כא, לג 21 תהלי' יח, לה (מלמד) 25 בבלי נדרים מא ע"א 27 תנח"ך
שם 28 עיין בבלי עירובין נג ע"א, פסחים צד ע"ב

עמ' יט

1 אע"פ נקש 4 זה משה נש 7 (תפ') נש 10 (כנגד) א 11 ליריאין נקש
15 כאש) ראש א | אודם) אדום א 16 ראשון ע"ס נ | (אדם) נש 20 והם נ |
אודם נש 21 כלם הם נראים ק הם כלם נראים ש 29 אחר ש 32 מזה) זה נ

1 שם" לג, יס 4 תנח"ך שם | שם" ב, ב 7 בר' ג, ו 11 תהלי' לא, כ | תנח"ך שם
12 תהלי' נא, יב | שם"א טז, יב 14 בר' כה, כה 19 תהלי' קיח, כב 22 מ" ...
שבת פ"א, מ"ו 24 זכ" ג, ט 25 תנח"ך שם 32 שם

עמ' כ

2 מבעות ומקורות נ 3 (מבוע) נ 6 מלעלות נ 8 שביארנו) שאמר כי טוב
הוא נ שאמרנו ק שאמ' ש 9 נכנסו לארץ נש 10 וגם נש 12 (בי
אתם) א | ויורידו נקש 15 אלו קרה ועדתו שחלקו על הכהונה נש 20 (עליהם)
נש 23 (ובדקדוקיה) נש (ובטעמיה... ובסומאותיה) נש 24 זו היא נ 26
וברציחה) וברחיצה אק 30 ששחק נקש | לא ידבה נ לו (!) ידבה ש

1 מל"א ח, סג 5 תנח"ך שם 7 מל"א יב, כח 9 מש" יג, כא 10 דה"ב
לוי, יג (וגם, ועיין בח"נ) 11 שופ"ט, יב 12 שם טז, כא 14 קה"ט, ט, ג
15 ויק' יב, יב 17 במ"ט, לה 18 קה"ט, ב, ג 24 תהלי' יט, ט 27 בר'
כה, כז 29 תנח"ך שם 30 דב' יז, יז 31 מל"א יא, ג (נשים שרות שבע
מאות... לבו) 32 דב' שם, טז (לא) 33 מל"א ה, ו (למרכבו)

*8 בתנח"ך: זה מלך אחר זה.

עמ' כא

3 יוחאי אומ' נ 4 זהב) כסף נש 10 (מוותר) א 11 בעולם בכסף נקש
14 זהב) כסף נש 16 אשמדאי תמורה נ | בדמות נק 18 ואו' נש ואומ' ק
23 של) על נש 24 (בשביל) נש 30 כביכול למלוך נ 32 סודר א

1 מל"א י, כז (ויתן המלך את) 2 שם ז, י 4 שם י, כא 9 שם (לא נחשב)
15 תנח"ך, שם 18 קה"ט, א, יב 21 שם ב, י 22 שם א, ב 24 מש" י, כה
25 יש"ט, יב 27 עיין מל"א יא, א | עיין מש"ט, ל, כב

עמ' כב

2 (שחוק) אקש | ששחקה נקש 5 זכריכם) דבריכם א זכרכם נ 6 ומה נ
7 השחוק ש | ששחקה נש 20 הסקרין) פי' שני בתים א¹ ק² 22 לתשמישו...
נברא) ק² (לתשמישו... נברא) אקש | לתשמישו) לתשמישתו אק 25 לדעת
ולתחבול ש | הדבר הזה נ 29 והוא) זהו נקש

1 תנח"ך שם 2 איוב כא, י-יא, יג 4 שם שם, טו 5 בר' ז, כג 7 איוב כה,
ה-ה (לא ערה) 9 שם שם, ד 11 בר' יט, כד 16 ויק' טז, א 17 תנח"ך שם,
סי' ב | תהלי' עה, ה 30 עיין ס' יצירה פ"ו, מ"ד

*20 בתנח"ך: דסקרין.

עמ' כג

1 המאורות) המראות ק 2 (אור) אק 15 שהיא מקבלת נש 17 (זה) אק
21 ב"י נ ולבינה ק 24 סוכות) חופות נש 28 (שם) נש 29 אדם הראשון
תפ' נ אדם תפ' הראשון ש

2 עיין בבלי יבמות מט ע"ב 3 תהל' לו, י 4 בבלי בבא מציעא פד ע"א; בבא
בתרא נח ע"א 7 יש' ב, ה 9 תנח' שם 10 יחז' כח, יג 14 בר' ב, י
17 שה"ש ד, יב 18 דב' ח, ט | תהל' קיח, כב 20 שם מה, יד 22 יש' ד, ו |
שם שם, ה 27 תהל' קד, כד 29 שה"ש ה, י 30 עיין בבלי חגיגה יב ע"א
31 בר' ס, יג

עמ' כד

1 (בוה) ק 4 הולס ומכה נ 5 המתפרטים) המתפשטים נק 7 שהיא בת נש
11 נעלם מזכמה) עולם החכמה נקש 16 (והסוד... ברק) נש 23 וזהב נ
26 או' נ אומ' ק 31 הנעלמות) העליונות נ העליונות הנעלמות

1 תהל' יח, יב 3 יש' מא, ז | תהל' קמא, ה 7 ע"פ דה"א כט, ב 8 יחז'
ל, כו 13 שם' כד, י 14 יש' נד, יא 16 שופ' ה, א 19 תהל' צ, יז
26 תנח' שם 31 יש' נח, יא 32 תנח' שם

עמ' כה

1 (לו) א 2 כשנולד נ 6 (בעולם) נש 8 (ראה 2) ש 11 הדומים נש
13 את הסכין 14 שוחט נ 15 והעריך את ש 17 הייתי שחוט נ 18
דעלובתא נ 26 פתחו נ 27 פומך נ | (פומך) נ דפומך ש 30 ושתייה
שמה נש | (היתה נקראת) נש 31 (כל) ש 32 אבותינו ג' ת' נ

1 בר' ג, יט 3 שם כב, ב 4 שם שם, ד 5 יד' לא, ב 6 ס' יצירה
פ"א, מ"א 7 קה' ז, כג | ב"ר פנ"ו, ב, עמ' 595 11 בר' שם, ה 13
שם שם, יב 19 שם כג, ב 22 תהל' קד, לא 24 שם קמט, ב 25 שם
עה, | תנח' שם, מ"ג | ר' יוחנן בר יודן דמן גלילא) 26 איוב לט, כז
28 שם שם, כח 29 שם | מ' יומא פ"ה, מ"ב

עמ' כו

1 הזאת נש 2 (בה) נש 5 מרגיל ק 8 הרקיע נש 10 (הם) נש |
מתענגין) מתעטפין ק 11 ר' ברכיה אקש 14 ר' אמי נש 15 מהו נש
16 בהון) בהם א 19 נכנס נקש 23 (שני בני אהרן) נקש 24 בפני
לפני נש | לפני) בפני נקש 25 (זה) נש 27 אני מקובל נקש | חניא נקש
28 לפני נ | שיהא נקש

4 איוב שם, כט 9 שם שם, ל (ואפרחו) 11 ויק' י, ד 14 שם טז, א
15 תנח' שם, ס"ד | איוב לו, א 16 ויק' יא, כא (בהן) | אונקלוס שם
18 במ' יז, כג 20 תנח' שם, ס"ה 21 מש' יז, כו 22 תנח' שם,
ס"ו 26 ע"פ עמ' ז, יד, ועיין בתנח' 27 ירוש' גטיץ פ"א, ה"ב

1* בתנח': דשונה.
9* בתנח': ואחר כל השבט הזה.
15* בתנח': ר' אחא בר זעירא.
17* בתנח': בניו של אהרן.

עמ' כז

1 היו נש 2 ולפי' נש | אמ' בשביל אק 5 ליכנס נק להכנס ש
6 ישמה לב נש 7 נובעים) נשפעים נש 8 שיורד על פי מדותיו נש
10 המחודשים נ | המשמשת נ 11 משמשת נש | ואם הדלת נש | משמשת נש
12 ברשות נ | ואם הדלת ש | ברשות נ 13 משמשת 13 לפניו לפניו
לפניו א | היחיד נש 15 להכנס נ 16 ההקדבה) הקדיבה א הקדבה נ
18 להקריב האש גב' למדרגתו ע"ט' נ 19 (אש מחיתתו) נש 20 בשביל נש
21 (בהם) נש 31 (ידוע... מלבוש) נש 32 (ויתלבש) שילבש נ שיתלבש ש

6 מש' כז, ט 8 תהל' קלג, ב 17 ויק' יא, א 19 שם 21 שם שם, ט
25 עיין בבלי חגיגה יב ע"ב; מנחות קי ע"א, ובתוספות שם 27 תנח' שם
28 שם' כח, מג 31 עיין זח"א טו ע"א, רכד ע"א-ע"כ

19* בתנח': איש ממחתתו.
31* עיין במבוא, §3.10.

עמ' כח

1 עדיין לא נ | נמצא נ 2 (וצדקות) ש ומעשים טובים וצדקה ש 5 למטה נ |
אזי ש 6 ראוי ונשוי נ נשוי ש 7 אז נש | המלבוש נש 8 העליונים נש
9 (עדין) נש 15 היו נש | וימות א 19 והיו אומרים ש 20 מן זה) מה זה א
(מן זה) נש 22 שהיה א 24 איבו) אבא נש 27 שהם פעליו) שהוא פעל נש
שהם פעלו ק 30 שהיא) שהיה א | (וכן) אק 31 האפשר נש 32 להוריד נ
להוליד נ

2 יש' נט, יז 4 עיין בבלי שבת לא ע"א 8 עיין במ' ג, ד; ויק"ר פ"כ, ו
11 ויק' י, ב 12 דב' ד, כב, ועיין ספרי, פי' מט, עמ' 114 13 תנח' שם
14 שם' כח, לה (אל הקדש לפני יי ובצאהו ולא ימות) 15 במ' ג, ד 20 תהל'
עה, סג 21 שם' כד, א 25 מש' כז, א 30 שם' לב, יד 31 בר' ו, ו

4* עיין במבוא, הערה 238.
10* עיין במבוא, הערה 239.
28* עיין בח"ג, ובמבוא, הערה 206.
31* עיין במבוא, הערה 207.

עמ"כ

1 סיניחין זייהין א 3 להשלחת יד וחחיבין מיתה נש 5 באור) כראות אק
6 שהגיסו) שהכניסו נ 9 ובשכר כי ירא מהביט א 12 שהוא קשה נ
15 שהיא) שהוא נש 18 קודמת) קודמין נ 21 מה ק 22 כאן נש | ועל נש
24 ואף אק 26 קרחית(!) נ | ערביים נש 31 סולתא) סלקא נ

1 תנח" שם 2 שמ"כד, יא 3 שם 5 מש"טז, טו 8 שמ"ג, ו 9 שם
לד, ל | במ"יב, ח 10 שם ג, ד 14 שם | דה"א כד, ב 15 במ"שם 16
תנח" שם, סי"ז; במ"שם 19 שם 21 בר"י, כח 23 שם כג, ג 32
תהל" מה, יד

עמ"ל

1 אמ"א"ר נק אמ"ר" ש 2 שכשם אפר א 3 לשבירת נקש 5 הזכיר ש
11 מחסין ומה ראה לומ" כן בשעה נכנסו" נ 15 שלא) שמא נש 20 בחייו)
מריחו נש 21 ועל זה כתיב) ואמ" נ 24 מחיצה אק 27 מחיצה א 30
זורחת א | מפי אדם) מבני ישראל נ מבני אדם ש

6 ויק"טז, ל 7 שמ"ב כא, יד (כל אשר) 9 תנח" שם, סי"ח | איוב לז, א
13 במ"יז, כא 17 שם | שם שם, כב-כג (את המסות) 22 ויק"שם, א
24 דב"ט, כ 26 עמוס ב, ט 27 תנח" שם, סי"ט; ויק"יז, ג 28 מל"א, יא
32 יהו"י, יב

עמ"לא

2 ולמה) ולבנה נש 3 מהלך נקש | מקלם להב"ה נ הוא מקלם להב"ה ש
5 לגדול דום נש 7 (אינו) נש | הב"ה נ הקב"ה ש 10 אמ" לה יהושע א
15 המסה שהיה משתחוה נקש | אע"פ נקש 16 בעידניה נ | אמר אע"פ נש
17 (והלא מלך הוא) נ הואיל והוא מלך ש 24 לאהל נ | (ר"י שמעאל... מועץ)
נש 25 היתרו) היתרו קבלו א¹ ק¹ | מאהל ק 28 ר"י רבינו נ רבי" קש
29 לא היה ש 30 מאוהל נק

8 בר"י, כב 9 שם לז, ט 12 יהו"י, יב (יהושע לוי) 13 שמ"טו, א
14 ע"פ תהל" פד, יב 15 בר"מז, לא 16 בבלי מגילה טז ע"ב 18 תנח" שם
19 מל"א, יא 20 דב"י, יג-יד 21 ויק"יז, ג-ד 23 תנח" שם, סי"א
27 ויק"שם, ז 31 דב"י, כ

*23 כאן מדלג המחבר, או סופר מוקדם, מסי"ט למי"א יא של התנח".

*25 בתנח": הזהירו; עיין בח"נ, והשווה עמ"ל, לב, שו" 1.

*30 בתנח": היה לכם אסור לשחוט, ועיין בח"נ.

עמ"לב

6 (אתה) נש | כאן נ | וזבחת) ולקחת אנק 8 שכתו" כן) שכן כתי" נש שכן
כתי" ק 12 לחום) ליחם א 13 שמוע) עזריה ש 15 מרובין אש 16
חניא נקש | אמ"ר" נ א"ר ק אמר ר" ש 22 בכל העולם ש | וקצמים אק
23 על כל בני) יוחד מכל נ 25 וסובבים טביבות אותו הדם של אותה ש הדם
טביבות אותה נ אותה הגומא ק 26 ומקריבין ש 30 השדה) האדמה נ

3 מש"כז, כו 5 שם שם, כז (ללחם ביתך) 6 דב"יב, כא 8 שם טו, יט
14 שם יב, כ 16 זח"ג ע"א 18 ס"י צירה פ"א, מ"ז 21 עיין בבלי
קידושין מט ע"ב 28 ויק"יח, ג 29 שם יז, ז

*16 בזוהר חסר.

*20 בזוהר: בזוהמא דטופרא.

*32 בזוהר: מה דאינון בעיין.

עמ"לד

6 לאהל נ 7 נפשו נ 10 שבא ש 11 הוא נש | (שנא"אק) | (אחלצהו...
בצרה) נש 13 וענני נש | ולכה נ 14 תהיה נש 15 אצ"ל) אבל נש 16
וזהמתן נש 20 שהוא נ 25 (והסוד... עליהם) א 26 אז תהיה נש

1 תנח" שם, סי"יב; ויק"שם, ג-ד (או כשב או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ
למחנה. ואל פתח... 2 יש"טו, ג 7 ויק"שם, ד 8 תהל"נ, כג 10 שם
11 שם זא, טו, ועיין בפסוק הבא 12 שם ס, ז (כתיב: ועננו; קרי: וענני; ועיין בח"נ
13 שם פ, ג (ולכה, ועיין בח"נ) 14 איכה ב, ג 19 בר"כז, כב; עיין ב"ד פס"ה,
כ, עמ" 733 ובמ"י שם, ובעין יעקב באגדות ירוש', ראש השנה, פ"ג 20 בר"שם
25 שם כז, מ 27 תנח" שם | זכ"ט, ט 30 יש"טב, יא 31 שמ"יד, ל

עמ"לד

3 בני אדם נקש 4 דבורה וברק נש 15 שומד ישראל נ | (יי) נ 16 החיים
תפ"נ 18 מועד עט"נ 20 הוא אק 21 (הוא) נש 22 גמורים נש
24 (השופטנית) נש | שופטת נ השופטת(?) ש 26 שנקרא נ 28 לדל עט"ש
31 רבות) הרבה נקש | והא כתי" והכתו" א והלא כתי" נ 32 ד"י יוסי
הגלילי אומ" ור" עקיבא אק

1 דב"לג, כט 5 שופ"ג, לא 8 יש"מה, יז 9 תנח", קדושים, סי"א |
יש"ה, טז 11 שם ג, יג 15 קה"ה, ז 16 עיין שמ"כז, כח | ע"פ בר"ב, ט
18 עיין שמ"לח, ח 19 עיין בבלי חגיגה טז ע"א, זח"א ו ע"א, ח"ב רלב ע"א
24 דב"טז, יח 25 שופ"ד, ד (היא) 29 דני"ז, ט (נקא... גלגלוה)
30 תנח" שם | דני"שם 31 יש"ו, א 32 מש"כ, ח

עמ" לה

1 אחד מהן אומ" (חד אמ" נ אמ" ק אמר ש | אפריון נש | חד נ | אומ" ק
7 אלא עם זקני יש" נ אלא עם זקני עמו ושדיו אלא ש 8 ודנין ש 8 ומלך
ומה הוא עמו נ ומי הוא ש 10 ועתיק כ"ע יומין נ 11 סחים ק | של על ש |
דכל סמירין ש 13 ועתיק כ"ע יומין חכ" ב"י נ 14 פי" כ"ע שהוא א פי"
כ"ע הוא כמראה נ פי" כ"ע הוא שמראהו ש 15 (כשנים) אק 16 כשלג כ"ע נ |
וללבן כ"ע נ | בנות חכ" ב"י נ | מאד. פי" לא יותר ק 18 נאה ויפה נקש |
סיכון ק 26 (פי" ... והבן זה) א 32 האל א

2 חגי ב, כב, ועיין המשך הפסוק 4 שמ" טו, א 6 יש" ג, יד 9 תהל" קכב, ה
12 מש" ח, ה, 14 קה" ט, ח 15 יש" א, יח 17 ע"פ שה"ש ה, יא 21 דב"
ד, כד 22 תנח" שם 27 שם 30 יש" יד, לב 32 שם ה, טז

1* בתנח" אפופרין, ועיין בח"נ.
22* בתנח" ר' חלקיה הדרומה, ובח"ב, קדושים, סי" א, הגה: הדרומי, ועיין שם,
בהערה ח': ופי' הדרומי מאנשי דרום.

עמ" לו

2 (לישראל) נש 5 והתקדשתם נקש 9 שאנו נש 18 (עד... לשמי) נש
19 ונקדשתי א 21 כחתן) כי חתן אק 22 תעדי אש | והאשה) והכלה נש
27 לך קדש את העם א 29 ואם) שהם נקש 30 ולכנסת א 32 לו עט" נ

1 יש" סג, א 3 שם כט, כג 4 שם מט, ג 5 ויק" כ, ז-ח | תנח" שם, סי" ב
7 תהל" קו, מח 10 בר" ג, יז 11 שם ט, כא 12 שם כג, ד 13 שם כה, כח
15 שם לה, י 18 ויק" יט, ב 21 יש" סא, י 25 בר" ב, י 26 תנח" שם
27 שם" יט, י 28 שם שם, ו 30 ע"פ יש" ו, ה 32 בר" כד, ב | שם שם, י

עמ" לז

3 (הקדוש) נש 5 יתן אק 10 בני יומין נ 11 עושה בזמנו נש | (פירות
למינו) נש 19 שבטלו) שנטלו אק 20 מבטל) משבט נ | ישחו אש 21
משבטלו בגדי נ 29 באר) בור נש | בור) באר נש 31 (אם(2) נ 32 והבור
עט" נ

1 תנח" שם | ויק" יט, ב 2 שם 4 במ" יד, כז | תנח" שם, סי" ז | זכ" ח, יא-יב
(יי צבאות) 11 ע"פ בר" א, יא 12 ע"פ שם ג, יח | במ" כ, ה 14 דב" ח, ז-ט
18 יד" ב, ז (וכו': וחבאו וחטמאו את ארצי וניחלתי שמחם לתועבה) 20 חגי א, ו
25 ע"פ במ" כא, יח 27 יש" נח, יא | בר" כט, כ 28 מש" ה, טו 29 עיין
זח"א ס ע"א, ובח"נ 32 בר" לז, כד

עמ" לח

1 (ומים) מים נש 2 מים הפוסלים נש 3 החיצונים ש 7 בני יומין נ |
(פירוש) אק 11 כתובים) נתונים נש 12 ואחד מהם ש וא" מהן נ | מקבל נש
13 המלך) הקב"ה ק 17 לראותה ש 23 החיוניות נ 25 שולחים אקש |
הנקבה עט" 26 (הנשלחים... הקדושות) נש

1 בבלי שבת כב ע"א, חגיגה ג ע"א; תנח", וישב, סי" ב; ב"ר פפ"ד, טז, עמ"
1020 | עיין בבלי שבת טו ע"א 2 עיין במ" ה, כב 3 ויק" יח, כה 5 יחז'
לו, כה 9 מש" לא, טו 11 עיין יהו" ד, א-ט 13 עיין בבלי שבת נה ע"א
15 דב" יז, ח 22 עיין ס" יצירה פ"ב, מ"ו 27 דב" יד, א 28 הו" יד, ט
30 יש" נה, ח 32 יד" יז, ח

עמ" לט

4 דבק ק | מלמטה נש 6 (סוד) א 7 וחומרי) או חומרי א 9 בשביל נש
10 פחוטה) פשוטה נ | אליו) אלא א 11 לכן נקש 13 (והבן... שמירה) ק
15 יי צבאות ק 16 למרבה נ | לשלום אק 19 אל) אלו נקש 20 של כל)
שכל א 24 ויצטיירו נש 26 שכביכול נ כביכול ש 30 היא מתאוננה
מריבה נ היא מתאנה ומריבה ש וכמריבה א

6 עיין בבלי בבא מציעא סח ע"ב, מ" פסחים פ"ד, מ"א 10 בר" ג, יט 13
עיין בבלי ברכות נד ע"ב, ולמטה, עמ" טו, שו" 16 יש"ט, ו 17 שם טו, יב
18 עיין למעלה, עמ" יז, שו" 2 עיין שם" כו, כח 25 תנח" קדושים,
סי" ז | כמ' כ, ה 31 שם יא, א

19* בכ"י א אלו, אלה. עיין בח"נ.

עמ" מ

3 ותקבלו נ 5 ומתקרבת) ומתדבקת ק 6 שריגים נש 10 א"ל הב"ה נ
12 (פי" א 13 אנשי ק 17 שהיא נ 18 העולמות) הנעלמות ש 19
(והים... וכו') ק איננו ש (איננו מלא) נ 20 אעפ"כ נש | איננו נש
21 יבשה נש 22 כל מימות נקש 24 העליונות הנעלמות נ העליונות
הנעלמים ש 32 (המלך ע"ה) נקש 3 (מן(2) ש

1 תהל" פ, ט 4 נח" ט, ו 6 בר" מ, י 7 שם (והיא כפרחת) 10 תנח" שם
12 תהל" לא, כ 13 עיין בבלי חגיגה יב ע"א 14 איוב לח, טו | עיין ב"ר פ"ג,
י, עמ" 21 15 יש" ל, כו 16 דב" ח, ו 18 קה" א, ז 21 בר" ח, יד |
דב" שם 22 שם 23 שם שם, ח 24 שם שם, ט 25 יחו" לו, כו
28 תנח" שם, סי" ח 29 ויק" יט, כג (וכי) 32 קה" ג, יא

עמ"מ

3 הברכה ש 5 ומשפטיך אק 6 להרים נש 7 ומשפטיך אק 10 ומשפטיך אק 13 בעצמן אק | באחרים אק | מלה"ד ק | והווג ק 14 (הם) נש 15 ומשפטיך אק 17 (אלא) אנש ומצירין נש 18 (יעשה לו) ק (לו) א 19 (על) של נש 23 מה התהום נקש 24 (ד"א) נקש 25 שהן ק 26 שאין נק 31 לעתיד לבא | לעולם הבא נש

2 בר' ב, ח 5 תנח', אמור, סי' ה | תהל' לו, 6 מי' ו, ב 7 תהל' קלו, טו 8 שם' טו, ה 14 יש' ג, י 18 שם שם, יא 32 תנח', בחקתי, סי' ר | תהל' פס, ו

1* כאן חסר קטע מן התנח'.

עמ"מ

1 (לו) לי נקש 2 פנסיך | נרות נש | האכלוסיך נ 3 שיבנה נש | שהדלקת אני אני א 4 קראו | אני קורא ק | ואני (!) מקנא בו נ 7 שיהיו ק 11 אל תקרי נ 14 יערך ליי קש | אבון | אבהו נש 16 ומחיתך עלי ש 20 לבדא נ 22 (ומה) נש 23 תורתך נקש | אמ' להם כתי' בה נ א"ל כתי' בה ש 24 מיחה נש | ועוד כתי' ק 25 ביניכם | לכם נש 26 יוצא מאצליכם | מצויה אצלם נ מוצא אצלכם ש 27 הב"ה תפ' נ 31 (על... וכו') נק 32 השבת יערכנו נ השבת יערכנו לפני וגו' ש

5 בר' א, יז 8 ויק' כד, 10 יש' מ, כו 11 שם שם, כה 12 השווה תנח', אמור, סי' טו 15 ע"פ שם' טו, יא 16 שופ' יז, י 17 בר' יד, ח 18 ויק' שם, ד 21 תהל' ח, ה 23 במ' יט, יד 24 ויק' יב, ב 25 שם יא, ט | שם שם, ד (את) 26 איוב כה, יג (ולא) 31 ויק' א, יג (וערך אתם על העצים אשר על המזבח; השווה שם ד, י, ועיין בתנח') 32 ויק' כד, ח

1* בתנח' ובח"נ: ליי; לו - כנוי כבוד.

6* בתנח': כשני.

26* בתנח': יצא אצלכם, ועיין בח"נ.

עמ"מ

5 נטל נקש 6 שהם נש 8 שבת | שכתי' אק 9 לא לחכמים לחם וגם לא לנבונים עושר | גם לא לנבונים לחם אק 12 שאין א 13 להפסיק ק | (ממנו) נש 14 נאבדו נש 18 נאבדו נ 19 את ק | מוצא נש 22 לארובי לראובני אק | שהיפרשו א 27 ועל וכל א 31 שם ש | שנכנסים א שנכנסים ק 32 (ונחונין) נ ונחונין ש | אמרה חנה נ

1 ויק' כז, ב 3 תנח', מסות, סי' ה 8 קה' ט, יא 10 יד' ט, כב (אל יחלל עשיר) 22 דה"א ה, כו (מנשה) 23 במ' לב, א 24 תנח' שם, סי' ו | תהל' עה, ז-ח

עמ"מ

1 מהו אף מרומם באף קש 2 הפיל הב"ה נ הפיל הקב"ה ש 4 הה"ד | וסמך לו נ 5 שהשפילו | שהפילו א הוא השפילו ק 9 בני גד ובני ראובן נש | ספיל נ ספל ש | הספל נש 10 שהן | שכן נש 14 (שנא') אק 15 תבורך | תכלס אק 21 בענין ש"ל ק | הנחיב | הנחינה א הנחי' ק | (נחיבות) אק | (י"א) נש 22 היחס | היש נש | הנחנת נ | לפני נ | (זה) א 27 לעומקתו נ | אפס כ"ע ואין העי' העי' נ | כמוהו נש 31 שהיא ש

1 שמ"א ב, ז 3 במ' לא, ט 5 שם לב, א 7 תנח' שם, סי' ז | קה' י, ב 10 במ' שם, טז 12 שם שם, כד 14 מש' כ, כא 15 מ' אבות פ"ד, מ"א | תהל' קכח, ב 17 יר' ט, כב 27 שם 29 יש' מב, יג 31 ע"פ בר' ג, כ 32 בר' א, א

10* בתנח': יותר מגופן.

21* עיין במבוא, §1.2.

24* השווה למטה, עמ"מ נד, שו' 2.

עמ"מ

2 למדת הוד נש | ובשמאלה אק 3 (כל) נקש | (בה) אק 6 (כי(2)) קש | שהיא נקש 8 ומושכל נ מושכל | שכל מושכל מושכל פי' כ"ע כ"ע וכ"ע | שהם תאור (?) שהוא כ"ע שלחכמה וכ"ע שהוא של (?) וכ"ע של בינה א וא' | ועירא הג' | כתרים העליונים הם ראש האל"ף וע' (?) וחכמה אמצעי של האל"ף ובינה יו"ד | תחתונה שבאל"ף ק 11 העליונה נש 12 לחפש והוא המזל כ"ע נש | לחפש הוא המזל כ"ע ק 14 (רומז) א 19 לכן נקש 23 על אל א על אלו ק 26 ולכן אנו נ 28 בתורתו נש" 29 העיסה עט' נ | בעולם ג"ל שצריך לומר בהפך כי אין התעוררות למעלה עד שיהא התעוררות למטה ק

1 יר' שם (אל) 2 מש' ג, טז 3 איוב לז, כב (ההמשך: על אלוה נורא הוד) 5 יר' שם, כב 8 עיין מורה נבוכים ח"א, פט"ח 13 תנח', שלח, סי' יד | במ' טו, כ 14 תהל' קיא, י 16 מש' ח, כא 18 שה"ש ג, ז (שלשלמה) | בר' מז, לא 22 עיין בבלי קידושין עא ע"א 27 יחז' לו, כו 28 בר' מב, כד, ועיין זח"ב ו ע"א 32 עיין בבלי חגיגה יב ע"ב; מנחות קי ע"א, ובתוספות שם | מש' טז, ו (בחסד ואמת)

30* עיין בח"נ, ולמטה, עמ"מ צח, שו' 16.

עמ"מ

3 ישלום נ 4 את האש נש 7 הוא נקש 10 (כגון... התעוררות) נש 13 (עושה) א 14 חלה עט' נ | ונכנסים אק | למעלה כ"ע נ 14 ר' חייא א 16 לרמוז שאין לך שמחה א 17 (יהי... ביי) נקש 21 והשכים ק 26 (לא תעכב) אק | בנך את יחדך נק | בנך את יחדך ש | נפש א

13 עיין בבלי סנהדרין עד ע"א, וזח"ג טז ע"ב 14 תנח" שם; במ"ד פי"ו, ב
15 קה" טז, י"ח י"ט, טו, י"ז | בבלי תענית ל ע"ב 20 תנח" שם | קה" שם
21 בר" כב, ב, 24 שם יח, יט 27 שם כב, טז 28 תהל" כב, כא 31 בר"
שם, יג 32 עיין מ" אבות פ"ה מ"ח; פדר"א פל"א

*22 בתנח" : להר המוריה. א"ל הקב"ה אל תשלח ירך אל הנער. אמר אברהם... בבמ"ר
כמו שהוא לפנינו.

עמ" מז

10 שנקראים בין השמשות אק 11 השמש כי שמש ומגן נש 15 שוחט א
18 והפסיגו אק | מתפסג אק 23 אבידתי א 24 שמעתי א 26 כל זה
הענין כמו באור זרוע להר"ר משה די ליאון (?) נ¹ 29 נזרע נ

1 בר" שם 4 מ"ה, היט 6 דב' לג, יז 11 ע"פ תהל" פד, יב, ועיין בח"נ
14 תנח" שם; במ"ר שם | בר" שם 25 שם שם, טז 26 תהל" צג, יא, ועיין
תנח" שם, ט"ז טו

*26 עיין בח"נ

עמ" מח

9 חורש למעלה נ 12 (כל) נש | ממני נ ממני ש

1 תנח" שם, ט"ז טו 3 דב' כב, י | שם שם, ט 5 עיין זח"א קסו ע"ב, ח"ב
סד ע"ב - סה ע"א 11 שה"ש ח, יא 16 עיין מ" סנהדרין פ"ב, מ"ה; ועיין ס"
טעמי המצוות לר' יוסף מן המדן, עמ" רצא, רצג-צד, חלד-לה 19 תנח" שם |
דב' כד, יט 20 שם" טז, לו 22 תנח" שם | דב' יח, ג 23 בר" יד, יח
24 שם" טז, טז 25 יחז' א, כב 30 תהל" מב, ח 32 יחז' כב, כב

עמ" מט

2 הזרוע והלחיים נ 7 אלהים ב" נ 9 שרופה ק | (כי) א 15 יעשה נק |
יראה ויתגלה | יעשה ש 25 תעלמות | עליונות נ 28 ובשנה נ 29 יהיו אק
32 (קבר...) ויחציירו (עמ" נא, שו" 26) | המח ק

3 תנח" שם | דב' כב, ו-ז 4 עיין זח"ב צג ע"א 7 מ"ה כה, ב 10 בר" כה,
יז 11 תנח" שם | ויק' יז, יג 13 יש' לד, ו 17 בר" ג, יט 18 יש' מ, יב
22 תנח" שם | ויק' יט, כג 28 שם שם, כד (ובשנה, ועיין בח"נ) 29 שם
32 תנח" שם | דב' יד, א

עמ" נ

1 (של | ש) היא היתה ש 5 בהגלחת ש 7 ובהגלחת ש 9 היא היה אק |
ע"ז עכו"ז א 14 לכן קש | כביכול כאלו ש | ונותן ש 17 האזכרות ש
22 קווצות אק 24 כי פ"א | (ח") א 25 (רומז) א 29 (היה) היא א

3 ויק' כ, כו 5 שה"ש ג, יא 6 עיין שהש"ר פ"ג, כ 10 תנח" שם | ויק'
יט, כו 12 דני' ז, ט (נקא) 13 ע"פ שה"ש ה, יא 16 תנח" שם; דב' כב, ח |
שם ו, ט 20 ע"פ בר" נ, כ 21 תנח" שם | במ" טו, לח 23 עיין ס" יצירה
פ"א, מ"א 26 תנח" שם 29 עיין בבלי סוטה מו ע"ב; ב"ר פמ"ט, ח ובח"נ שם
32 תנח" שם; במ" שם

עמ" נא

1 (תכלת) א 4 שתהא קש 5 וראיתם ש | וראיתם ש 6 וראיתם ש 7
הראני ש 14 מזנין | מזנין ש 15 הקרבנינו | הקרבים קש 19 ואם ק
26 וייתצרו ש 29 באותיות נ 31 משוטטים ק

3 שם" כד, י (ההמשך: וכעצם השמים לטהר) | במ" שם, לט 5 שם 7 שם"ב
טו, כה (והראני, ועיין בח"נ) | במ" שם 8 שם שם, מ 9 דב' לב, מז 12
במ" שם, לט 14 שם שם, מ 17 דב' ד, ד 18 במ" שם 22 יחז' לו,
כו-כו 24 ירוש' ברכות פ"א, ה"א; ב"ר פט"ו, ו, עמ" 138; ועיין זח"א לה ע"א
27 עייל למעלה, עמ" לח, שו" 20 30 עיין ס" יצירה פ"ג 31 זכ" ד, י
(משוטטים, עיין בח"נ, והשווה דה"ב טז, ט) 32 יד' לב, יט (אשר עיניך)

*2 בתנח" : שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע.
*15 בתנח" : הקברניט (פי" רב החובל), וכך צ"ל, ועיין בח"נ.
*17 בתנח" : שאתם מדובקים במצות; השינוי הוא מאלף.
*30 הכוונה לחכמה ובינה.

עמ" נב

1 החום אל הלב אק 3 הכליות נצח והוד נ (ומן הכליות) נ 5 הים עט" נ |
(והים אינו מלא) נקש 8 ואח"כ נש | וחוק | חולק א | מתפרנסת נ | ואח"כ נש
15 שלטון | העליון אק העליון ומוציאין הרז שעלה במחשבה ק 23 (או) א
31 ההשוואה נש | ישתוה ק

2 דב' לב, כו 5 קה" א, ז (איננו) 7 מ"ה לא, טו 9 תהל" קיא, ה 11
איוב ה, י 13 קה" ח, ד 14 בר" מט, כ 16 איוב כה, יב 21 אמ" ח, ח
(נכתב בשם המלך ונחתום, והשווה שם ג, יב) 24 בר" כה, כ 27 שם יח, לג;
שם ו, ו 28 עיין פדר"א פ"ג 31 שם" לג, יט 32 מל" ג, ו

עמ" נג

7 מבוע כ"ע נ מבוע ק 9 האפשר נש 12 העתיק כ"ע שהיא נ 13 עומקים)
עמוקים הה"ד עמוק עמוק מי ימצאו פ" מי הבינה שנמצא מהם היא ימצא וישיגם הה"ד
מה רבו נ 17 ימצא נ 18 לה נ 19 עתיקא דעתיקין) עמיקא דעמיקין נש
20 וסתימא דסתימין נש 21 להעלות אק 22 (הוא) ק 23 ועמוק שני נש
29 כ"ע אלף) אלף כ"ע אק 31 וי"א) ועשרה נ

2 ס" יצירה פ"א, מ"ו 5 יר"ח, ו(הנה; בפיוט: כי הנה) 11 ויק"י, יג, ועיין
למטה, עמ" נח, שו" 15 13 קה"ז, כד (ועמק עמק) 15 איוב כו, ז 16 תהל"ה
קד, כד 24 קה"ה, ה 28 שם ז, כג | מש" לא, יד 29 יר" לא, ב

*4 עיין במבוא, הערה 210.

עמ" נד

1 שהוא נש 2 שהוא נש 5 היו"ד) היו"ד הוא אחרית וראשית כל האותיות
כך היא אחרית וראשית כל הנמצאים. ד"א למה נקד"י כמו היו"ד נש היו"ד הוא
אחרית וראשית כל האותיות כך היא נסתרת ונעלמת ק 9 הנעלמות) העליונות נ
10 כצורה ש 11 דומז נש 12 בצורה נש 15 אבל סוד וכבר א 20
הכל נ 26 ועל | (פניו) א 29 (כי) נש 32 אחוריים) אחוריהם נש

8 זכ"ד, י (משוטטים) 14 עיין מ" עוקצין פ"ג, מ"ב, ומדרש אלפא ביתא דרבי
עקיבא (ביהמ"ד, כדן ג') עמ" 32 15 מש"ח, כא 18 בבלי דאש השנה כא ע"ב
19 תהל"ה, ה 21 שם קיח, כ 22 שם"לג, כג 24 שם ג, ו 26 מש"ח, כה, ב
31 שם"לג, כג 32 מל"א ז, כה

*23 מאריך אנפין; הכוונה לכתר.

עמ" נה

1 על זה אמר נש 13 ומי נש 16 אודמא אק | אודמא אק 22 ובמלבוש
במלבוש אש וכמלבוש במלבוש ק 24 כל האויבים נקש | או ישולח ק 31
ידכה עט" נ 32 תפילין נ תפילין ש

1 בבלי ברכות ז ע"א 6 ס" יצירה פ"א, מ"ו 8 שם"ל, יח 12 בבלי
ברכות ו ע"א 13 שם"ב ז, כג (ומי, ועיין בח"נ 15 בבלי שבת כה ע"ב
17 שה"ש ה, י 18 שם שם, יא | שם א, ה 22 ע"פ יש"נ, יז 23 תהל"ה
צג, א 26 עיין זח"ג פא ע"א 27 עיין בבלי מנחות לו ע"ב 28 שם"י, ט
30 דב"כ, י; ועיין בבלי מנחות לה ע"ב 31 שם"י, טז 32 בבלי מנחות
לו ע"א

עמ" נו

1 וכחותם) כחותם ש 6 שיחבר ק 9 יניהם נ 12 הראויים הרשויים ק
13 למשמש) לשמש נש 17 ופירוש א 20 (רמז) אק 21 כי הוא (1) שהוא
נש 27 הקצוות א קצוות נ | והסוד בזה ש 27 קצוות נש | ראש כ"ח ב" נ
28 יד עט" נ 29 לו כל הכתרים נש 30 והמחנות נקש

1 שה"ש ח, ו (כחותם, ועיין בח"נ) 5 עיין זח"ג פא ע"א 6 שם"ב ז, כג (ומי)
8 בבלי שבת מס ע"א, קל ע"א 13 שם יב ע"א, יומא ז ע"ב, מנחות לו ע"ב
17 עיין רמב"ם, משנה תורה, הלכות תפילין פ"ד, כה-כו 26 שם"כ, כח
30 עיין בבלי עבודה זרה ג ע"ב; פס"ר כ, ד

עמ" נז

1 ואמ" למשה נ וא"ל מלשה ק ואמר למשה ש 2 שעמדתך א 6 אחד)
קטן נש | העולם עט" נ 13 כיון נ | מחובר נ 14 חיבורם) חשבונם נ
מספרם ש 24 נשוי נש | נשוי נש 26 נשוי נש 31 טוב כל נ 32
להם אק

1 שם"י, יט-כא 3 ס" יצירה פ"א, מ"ו 4 תהל"ה, ח, ה 6 איוב כו, ז
8 תהל"ה, צ, א 10 עיין כלה רבתי, א; פדר"א פ"א 12 שם"כ, יב
23 עיין בבלי יבמות סב ע"ב, והשווה זח"ג ז ע"ב, פא ע"ב, דצו ע"א 28
בר"כ, כד 29 שם א, כח 30 שם"ל, כט; לו, ו

עמ" נח

2 (הוא) נש 4 ומחתת נ 6 תפ"כנסת ק 12 מן הכל נש 19 (כ"ע)
נקש 21 (יתירה באחרונה) נש | ציד) צידה ש 24 ומגברת א 25 (כתי")
נקש | יוצא ולא יצא נש | (כתי") נש 32 (נקרא) ק

1 תהל"ה, מב, י 3 במ"ו, ו, כו 4 דב"לג, כז (ומחתת, ועיין בח"נ) 6 בר"כ
מס, כד 8 דב"ד, כד 13 בבלי בבא בתרא טז ע"ב, ועיין ס" הבהיר סי'
עח (§52) 15 ויק"י, יז, יג 16 שם"ג, יד | בר"כ, מס, כ 18 עיין ב"ד פ"ד, ד,
ט, עמ" 132 20 בר"כ, כז, ג (כתיב: צידה; קדי: ציד) 22 שם שם, כז, ועיין
זח"א קמב ע"ב 24 בר"כ, ב, י 28 דני"ב, כב, (שרא) 31 תהל"ה, לו, י
32 בר"כ שם | שה"ש ד, יב

*5 עיין פ" ס" יצירה לר" יצחק סגי נהור, עמ" 6.

עמ"ס נט

2 מלאכים נ 3 מלאכים נ 5 המבוע שהוא כ"ע נש" 6 מי ימצאנו ש
8 מתפשטים ומתברכים ש 13 יוצא מעדן ולא כתיב יצא נ יוצא מעדן יוצא
ולא יצא ש | משמע שהוא נש 14 הפסק נקש 15 כ"ע אל כ"ע א |
יפסקו נקש 21 אעפ"כ ש | ומחמלא נ 22 אינו א אינינו ק 28 הן נ
29 מטומאתן נקש 30 שיגיע נקש 32 ויולידו נש | כמותן אק

2 ע"פ יחז"ל, א, י | בר"ב, ב, י 5 קה"ז, כד (ועמק עמק) 14 במ"ב, כג, יס
15 יש"נח, יא 18 ע"פ מל"ג, י 19 בר"ב, ב, ח 22 קה"א, ז 23
בר"א, ט 27 שם, ב, י 31 עיין בבלי ברכות כ ע"א

עמ"ס ס

2 מקריבין עולה נש 8 בלי בלא נש 9 לה נש 10 בלא נש
11 (כ"ע) נקש 16 שכנסת א 19 שיתחוו שיתאחזו ש 21 ביחד
כאחד ש 27 אכנס לארץ נש 31 ההוא ההם נ | החיים) אור החיים נ

1 תהלי"ג, נא, כא 2 ויק"א, ג 6 יש"נח, יד 8 עיין בבלי שבת קיח ע"א,
ועיין בח"נ 10 ס"י יצירה פ"ב, מ"ד, בשנוי 12 תהלי"ג, זא, י (עיין התחלת
הפסוק) 13 שם, נא, כא 15 עיין בבלי שבת מה ע"ב 16 יש"סא, י (תעדה) |
תהלי"ג שם 20 עיין ב"ר פ"ח, א, ע"פ 22 דב"ג, כו, ג 24 ע"פ יהו"ג, טו
25 דב"א, יב 26 עיין מדרש פסירת משה (ביהמ"ד, כרך א) אמ" 124 29 מש"ס
טו, טו

עמ"ס סא

2 ניקב נקש 7 כשהמלך נש 13 החיים (1) השמחה נ 26 (שיחגלה
לנו) נש 28 העת ש 29 (שהרצון יתגלה) נש

2 מ" חולין פ"ג, מ"א 3 עיין בבלי חגיגה יב ע"ב; פדר"א פל"ד 4 יש"כו,
יס 5 הו"י, יד, ו 16 קה"א, ז 22 במ"ו, ו, כה 25 תהלי"ג, סט, יד 29 קה"
ג, א (ההמשך: תחת השמים) 31 תהלי"ג, קד, ב 32 עיין בבלי חגיגה יב ע"א; ב"ר
פ"ג, ו, ע"פ 21

עמ"ס סב

3 (האור) אקש 13 (נאס יי) א 17 היס והיס איננו מלא ש 18 לשם) התם נש
19 איננו נש | איננו נש 20 איננו נש | איננו נש 22 איננה נקש 24 נחשב
נש 26 מיני משקי" מובחרי" נ מיני משקין מובחרי" ש 27 איננו נש 28
המלך כ"ע העליון נ | דעתה ע"פ נ 29 להנחם על מה כי איננו נש איננו ק
31 מעפר נ 32 היתה א

1 איוב לח, טו 2 יש"ל, כו 6 תהלי"ג, לא, כ | שם קד, ג 9 ויק"כ, יח
11 תהלי"ג, שם, ט 12 יר"ה, כב (אם מפני) 13 תהלי"ג, שם, י 17 קה"
א, ז 18 יר"ה, לא, יד 25 עיין מש"י, ז, א 30 עמ"ס, יא 31 עיין
זח"ג ו ע"א-ע"ב, וס" המסקל לר" משה די ליאון, עמ"ס 122-123

עמ"ס סג

1 מלחמות יי נש 2 כי אין ואין נ 3 על) של נש 4 ומסחרת ק
6 מתעברת אק 8 (כ"ע) נ 15 יי צבאות נש 25 אל) אלו נקש |
התמורות נ תמורות ש 27 שעבר נש | (החורה) אנק 28 בפניו
כמ"ש בזהר נ בפניו וגו' כמו שכתו' בזהר ש (בשביל... לעולם הבא
(עמ"ס, סד, שו" 10)) נש 30 ושאיין ק

1 תהלי"ג, כז, ג (אם חקום) 3 ויק"סו, ג 5 מל"ג, ג, ד 6 אס"ב, יז
9 עמ"ס, ח, יא 11 שם 12 בר"ב, מט, כ | מש"ל, לא, יד 13 עמ"ס, שם |
קה"א, ז 14 עמ"ס, שם 16 שמ"א טו, ד 17 תנח"י, כמדבר,
ס"י טו 19 מ" אבות פ"ב מט"ו 22 ע"פ קה"ה, ז 25 ע"פ
בר"ג, יח | ויק"כ, כב, נ 27 זח"ג עו ע"א 29 ע"פ זכ"ד, י

32* בזהר: אסתלקו.

32* בזהר: ורוחא; לעיני המחבר: דרוחא?

עמ"ס סד

5 (כך) ק 6 מצות תורה ק מצות ה" ק¹ 7 עליו עלו ק
11 דומז אק | ולבינה) ובי" פ"י שמניך הם סוד וענין ואור מצוחצח צח ואור
שהם נק" נ ובי" פ"י שמניך הם סוד וענין אור צח אור מצוחצח שהם נקראים ש
13 כל העולמות נ 14 נמצא אלא) אלא נמצא נ | הכל רחמים נקש 15 (פ"י)
א 20 (על כן וכו') נקש פ"י שמניך הם סוד וענין אור מצוחצח אור צח ד"א ק
23 (הוא) נש 27 משכני נש 29 ומטייל ומשחשע נ 32 משכני ש

3 עיין בבלי חגיגה יב ע"ב 11 שה"ש א, ג 14 בר"א, ד 16 תהלי"ג, לא, כ |
שה"ש שם 18 עיין הקדמת הרמב"ן לפירושו עה"ת, וזח"ב פז ע"א, וניצוצי
זהר שם, אות ח" 21 ויק"ו, כא 22 יש"סו, יב 24 יחז"ל, לו, כה 25
מל"א, ח, לב 26 שה"ש א, ג 27 שם שם, ד 28 שם 30 מש"ח, ל
31 שה"ש שם | עיין שהש"ר פ"א, לב

עמ"ס סה

1 (אמרה... נרוצה) נש 2 חמשכני) המשכני נ 5 (הוא מבוע) נש | שאין ק |
(את) נש 7 המשכני) משכני אחרין נרוצה המשכני נ | שאחד נק 8 בחדירין
נש | משכני נש 10 משכני נש | משכני נש 11 (אחרין... מושכני (1)) נש
משכני נש 15 משכני נש 16 ריצוי נקש 17 ומפויסת נ 18 מרצון

עמ"ס

11 ובכל נ 13 (ועצמותיך) נקש 17 ותרוותי) נתריות נ (ותרוית מהם) ש
21 זרוע) זרוע נ ורוח ק 22 (מה) נש 23 (זוהר... קצת) ק 24 והסוד
בזה נש 25 (כי) נש 29 היא) הוא נקש : 31 לכתוב נ 32 כשתכתוב נש |
ואח"כ נש

1 שה"ש א, ד 2 עיין שהש"ר פ"א, לב 5 דב' ד, ד 7 יש' נח, יד
9 שה"ש שם 12 יש' שם, יא 17 שה"ש שם, ב 19 תהל' כז, א
20 קה"ה, ז 24 עיין ס' הגיון הנפש לאברהם בר חייא (לייפציג, תר"ן), ב ע"ב;
ס' הבהיר, סי' ב (2) 25 איוב לו, כא (אור בהיר, ועיין בח"ג) | דני' יב, ג

עמ"ס

4 בגוף נ 5 על כל נקש 7 לשמרם נש 11 כי הוא) כי כ"ע נ כי הוא
כ"ע ש | החיים) המים נש 12 החחים) המים נש 14 ועל זה נש 20 (בשביל)
ע"ש נ 22 (כולם (2)) נש 23 בשבת אק | (שנין) אק 24 מכובע ק 29
לא) לו (!) נ 30 (אלא (2)) נ

4 עיין בבלי ברכות י ע"א 5 זכ"ד, י (משוטטים) 7 תהל' קכא, ד 10 בר'
טז, יד 16 דה"א ד, כג (וישבי) 20 בר' ג, יט 23 בבלי ראש השנה לא ע"א,
מנהדרין צו ע"א, עבודה זרה ס ע"א 24 ע"פ יש' נט, יז 25 שם מה, יז
29 תהל' קיח, ו 30 יש' מ, יד 32 בר' א, א

עמ"ס

1 מקבלת נש | פחד נש 4 במחשבה נ 6 מן הכח נ | הפועל נ 9 ר' יוסי
אמר בשעה שנגזרה מיתה על אדם הראשון ועל כל העולם אמ' למה אני נ משעה
שנגזרה גזירת מיתה על אדם הראשון ועל כל העולם אמר למה אני ש | נגזר ק
11 והולידו עמו נש 14 בפתחו נ | וכחו' בה) ושיכתוב בה ש 15 ורואי'
שם שדי כחוב במזוזה נ ורואין שדי כתוב במזוזה ש 21 עולם נש 26
בני התמורות ש 27 בא לעולם) בעולם נש 28 צד של א | וקראו אותו)
ונקרא נש 29 ממנה נש 31 היום הזה ק 32 מהם) בהם נש | באותה נ

4 איכה ג, לח 7 תהל' קמג, ב (ואל) 9 זח"ג עו ע"ב 10 ע"פ יש' טה, כג
12 שמ"ב ז, יד, ועיין ב"ר פ"כ, יא, עמ" 196 17 תהל' זא, א 18 עיין
פדר"א פ"א 20 בבלי שבת קמו ע"א, יבמות קג ע"ב, עבודה זרה כב ע"ב,
מדרש אגדה, בר' ג, יג | פדר"א פכ"א, ועיין ב"ר פכ"ב, ב, עמ" 205 25 בר'
ו, ב 31 עיין שם ד, כב

*10 השווה זוהר וח"ג.

*14 השווה זוהר.

*16 אזי מחקרבינ (שר' 14)... לשם המלך, חסר בזוהר, וכנראה הוספתו של ר' דוד.

*29 בזוהר: וטעאן; במג' וקר': טעאן.

כ"ע נ 19 יי כ"ע נ 20 מצניעו נש | ומשמרהו נש 22 ליי כ"ע נ |
קדמוניות חכ' ב"י נ 23 ומצניעו נ 24 (אלא) נ | משמח לקונה כ"ע נ
28 מצוי) דאינוי א נמצא נ

12 עיין מ' שביעית פ"י, מ"ט 15 בר' יד, יט 19 ע"פ שמ' כח, לח
22 מל' ג, ד | שה"ש א, ד 25 שהש"ר פ"א, לב 29 ע"פ יהו' ג, טו |
מ"ש ה, טו, ועיין זח"א ס ע"א 32 בר' לו, כד

עמ"ס

1 נחל נש 2 והעקרים) תמורות א¹ ק¹ | (והטילו) א 3 משמירת נש
17 מחץ תמורה נק¹ 19 ממענייני אק 22 סמאין) סמאים נקש 27
המלך תפ' נ 30 מגדיל ק

1 ע"פ שופ' ה, כא | בבלי שבת כב ע"א; ב"ר פפ"ד, טז, עמ" 1020; תנח",
וישב, סי' ב 2 עיין בבלי חולין ס ע"ב 5 עיין מ' פרה פ"ה, מ"ז
6 שמ' לד, א 8 מש' ט, יז 13 שם 17 תהל' זא, ה) מחץ, ועיין בח"ג)
18 עיין בבלי שבת טו ע"א 19 יש' יב, ג 23 מ' שבת פי"ד, מ"א |
ע"פ במ' ה, יח 24 דב' כט, יז 28 דב' יד, א | ה' יד, ט 30 ע"פ במ'
שם

עמ"ס

2 מאומו' נ מאומות ש 4 ומקולקלין ש 5 בסוד) בס' נ בספ' ש
11 המבוע כ"ע נ 17 אלא) אל אב 19 שמניעה שתנועה א 21 (יחרב...
תנועה) ש (יחרב... התמורות) נ | (להם תנועה) נ 22 נקראים) קרויים נש |
(הה"ד... מחים) נש 24 במיתחן נש | במיתחן נש | קרויים ש 26 מיתו פי'
בשמת מן החיים נ מתו וגו' פי' מן החיים ש 27 (המתים) נש הַמְתִּילָם ק
28 האבות נ

4 במ' שם, כב (המים) 6 מ' סוטה פ"ט, מי"ב; תנח", תצוה, סי' יג
7 עיין מ' אהלות פי"ח, מ"ח 9 שמ' כו, יב 10 שם שם, יג 16 תהל'
קטו, ה | יר' ב, ו 19 עיין מורה נבוכים ח"ב פ"א; הלכות יסודי התורה פ"א, ה
22 עיין בבלי ברכות יח ע"ב 23 תהל' שם, יז | דב' יח, יא 24 יש' לו, לה
25 קה"ד, ב 26 השווה ס' משכן העדות לר' משה די ליאון (כ"י ברלין 833)
דף ע, ע"א 30 בבלי ברכות יח ע"א; ירוש' ברכות פ"ב ה"ג; תנח", וזאת הברכה,
סי' ז; קה"ר פ"ט, ד 31 תהל' א, ד

עמ' עא

1 מאותה) ומאותה נש 3 ומתעברת ש 9 יירא קש | אלו) לו קש
11 (וכו') קש 13 ומשך ש 15 וא"ת) וא"כ א 16 שולטת ש
17 בן) כשבן ש | להטמאות ש 18 לשלוט בו ש 20 ואוחזה אק
29 פירשוה חברים ש | בסוד) בפ"י ש 31 שהתחיל ש

8 ויק' יא, מד 10 תהל' צא, י 12 שם שם, יא | שם שם, יד
26 זח"ג עז ע"א 29 עיין בבלי סנהדרין נח ע"ב | ויק' כ, יז

2* כאן נפסק כ"נ.

3* בזוהר: לקבלי.

3* הזוהר מוסיף: ואולידן רוחין.

17* בזוהר: אלא האי כד בר נש, ועיין בח"ג; במנ' וקר': אלא האי בר נש.

24* בזוהר: ולא אתיאשא מניה.

עמ' עב

1 העולם) הנעלם ש 5 בה א 6 טורדת קש 10 נטרדת קש
12 מטורדת החכ' ש 13 תורתנו ש 17 פגום) פוגם ק 24 ב"ת
בי' יו"ד בב"ת ש 16 והתקדשתם ש

1 תהל' פט, נ 2 ויק' שם 4 הו' יד, י, ועיין זוהר שם ע"ב 5 ע"פ
ויק' יח, כט 6 ע"פ תהל' נה, כד 11 מש' טז, כה 13 תהל' קמז, כ
14 שם לא, כ 16 ויק' כ, ז | זח"ג עז ע"א 18 בבלי כתובות סב ע"ב
21 ויק' יח, טו 32 שם כג, טו

17* בזוהר: פגים, ועיין בח"ג ובשו" 20.

27* בזוהר: אבהן.

עמ' עג

3 במעשיה ש | הרשומות א 5 אל) אלו קש 8 נחכסה) נסתם ש 9 ממנח
קש 12 ונתקיים ק 13 המלך שלמה ש 17 משה ר' ק משה דבי' ש
18 אש ש 25 מיד ש 28 אע"ג ק 29 מהם ש 31 עשרת ש 32 לא
יש לנו יש ק אין לך (?) ש

1 שם' יד, יט-כא 22 עיין פס"ר פ"כ, ד 28 ויק' יח, יז (את בת בנה ואת בת
בחה) 31 שם' כ, יד- 32 עיין פס"ר, עשרת הדברות, יז; במ"ר פ"ט, ח

18* בזוהר: כנורא יקידתא.

23* והוא... אחד, חסר בזוהר.

עמ' עד

3 לקצוות ש 7 (ואם... ילבינו (שו' 10)) ק 11 (ומוחל... צבור) ש
14 אמ' ר' יהודה מנין לא ש 16 בכתבה) כהלכתה ש 22 בתחומך)
בחומתך אק 27 לכל חי ק 29 שאין פוסקין מימיו לעולם ק 30 (את) ש
32 שהיא ש

1 עיין ירוש' פאה פ"א ה"א 2 עיין תנח', קדושים, סי' א, ועיין למעלה,
עמ' לה, שו' 22 | דני' ז, ט (נקא) 6 ויק' טז, ל 7 יש' א, יח (אם יאדימו)
10 דני' שם 11 עיין בבלי ראש השנה יז ע"ב 14 תנח' שם, סי' ו
17 תהל' יז, ח 18 מש' ד, ד 24 תהל' קכא, ו 26 ויק' יט, ג 27
תהל' קיג, ט | בר' ג, כ

עמ' עה

1 ההוא ש 3 לעץ קש 7 וראשית הוא לכל ש 8 הוא נקרא אין ומכאן ש
12 שאין קש 16 הזהירה קש 28 והשבת ש 31 התחתון יסוד ש

4 שה"ש נ, יא, ועיין זח"ג עז ע"ב 6 בר' ב, י 14 מל"א ז, כה 23 במ'
טו, לא 25 ויק' שם

עמ' עו

1 שיהא) שהיא א | הייחוד) האחוד ק שם הייחוד ש | בלי ש 4 מעלה ש
12 אילן ש 13 (ריע שנא') אק 20 העט') העט' שהיא המטרוניתא נמצאת
עמו א 22 פרצה) פרטה א

1 ויק' שם 2 יש' מד, ו 3 ע"פ בר' ב, ט 6 ויק' שם, יג 7 שה"ש
ה, טז 9 ע"פ יש' נט, ו 14 ויק' שם 15 בבלי בבא קמא קיט ע"א, ועיין
זח"ג פה ע"א 17 עיין בבלי שבת קמט ע"ב 21 עיין זח"ג סס ע"א, ואיכ"ר
פ"ה, כ 31 ע"פ תהל' פד, יב

עמ' עז

4 שעומדה) שהיא עומדת ש 9 בקר וכולה א 11 שכל מה ש 14 שהוא ק
29 שהם) שהוא ש 31 איננו ש

6 בר' א, כו 9 ויק' שם 10 דב' כד, טו, ועיין זח"ג פד ע"ב 14 ע"פ
הפיוט "כי הגה כחומר ביד היוצר" 15 עיין זח"א קט ע"ב 16 יר' יח, ו
(הנה, ובפיוט: כי הגה) 19 תהל' סח, כ 22 ויק' שם, טו 26 עיין תנח',
משפטים, סי' טו; ירוש' סנהדרין פ"א, ה"א 28 בבלי ברכות מג ע"ב 32
דב' לב, ד

עמ" עה

2 מי) מה א 4 לאמתו ש 5 לשם) החם ש | (מדוע) ש | כל העם ק 7 העולם אק 9 כדי ק 14 בשום אק 15 ואח"כ ש 16 לכל עמו) בכל עת אק 17 (לו) א 17 ואח"כ ש 23 לשום בריה קש 25 למד א 29 מאד) חמיד קש 30 ונסעתם כל עץ מאכל ק

2 מי"ז, כ 4 בבלי שבתי ע"א 5 בר"א, א, ה | שמ"י, יד (מדוע אתה יושב לבדך וכל העם, ועיין בח"נ) 7 יש"ל, ד, ו 8 עיין בבלי שבתי ע"א 10 עיין בבלי יבמות קט ע"ב, והשווה משנה תורה, הלכות סנהדרין, פכ"ג, ח; וזח"ב קיז ע"א 12 ויק' שם, טו | דב"א, יז 13 שם, יז 16 שמ"ב ח, טו, ועיין בבלי סנהדרין ו ע"ב 21 ויק' שם (ולא תהדר) 22 ע"פ דב"א, יז 25 זח"ג פה ע"ב 26 עיין שהש"ר פ"ב, יג; במ"ר פ"ב, ב 28 ע"פ איוב מ, כב 29 מש"ה, יט (תשנה תמיד, ועיין בח"נ ובווהר) 30 תנח"ך, קדושים, סי' יד; ויק' שם, כג (ונסעתם כל עץ מאכל, ועיין בח"נ ובתנח"ך) 31 ויק' שם, כד

עמ" עט

3 חבירא ש | שבכתב) שבעל פה אק 7 מדה ש 14 ואצ"ל) ואז"ל ש 18 אם רץ לבן יחזור למקום אם רץ לבן לעלות למעלה שוב למקום ש 22 מישראל קש 24 הוא מנע קש 25 וכו') ראשכם ש 27 יפה ונאה כמו שכחו' בווהר ש (בלא... ובעולם הבא (עמ"פ, שו"ר 2) ש 31 בלשון ק

1 ויק' שם, כה 2 שם 3 מ"א אבות פ"ה, מכ"ו 6 ויק' כז, לב 8 תנח"ך שם 12 יש"ס, כג 18 ס"י יצירה פ"א, מ"ח, ועיין בח"נ | מש"כ, כה, ב 25 ויק' יט, כז, ועיין זח"ג קמא ע"א, ובח"נ, שו"ר 27 26 דני' ז, ט (נקא)

1* בתנח"ך: מהולל.
3* בתנח"ך: שנו רבותינו.

עמ" פ

3 והתקדשתם קש 4 והתקדשתם ש 7 (כל קדושה) ש 10 ולמחלקות ש 12 לעלול ש 14 אזי ק 18 הכלה אק 20 ילכו ויזלו ש 26 ועליו נאמ' כי דבר ק 30 העלינות קש

3 ויק' כ, ז | עיין ויק"ר פכ"ד, ח 9 עיין רמב"ם, משנה תורה, הלכות יסודי התורה, פ"א, ז 13 יש"ו, ג 24 עיין בבלי פסחים גו ע"א 26 במ"ס, טו, לא

עמ" פא

13 בחכמה קש 25 אצ"ל) אמז"ל ש

1 יש"נח, יא 2 תנח"ך, אמור, סי' א | תהל' יב, ז 5 עיין מ"א אבות פ"ה, מ"א 12 תנח"ך שם, סי' ד 14 עיין בבלי חגיגה יב ע"ב; מנחות קי ע"א ותוספות שם, ד"ה ומיכאל; וזח"א פ סע"א 16 בר"ב, י 17 תהל' קלב, ב 18 שה"ש ה, י 19 מש"ג, טז 20 תהל' קיא, י 21 עיין ויק' כא, י 22 מל"ג, ד 24 ויק' שם 26 בר"י, יח 29 תהל' קכב, ח

עמ" פב

2 ראשו כ"ע ש 8 (וקן) קש 17 היין המשתכר ש 21 לשקס) לקשס (!) ק 30 הגדול ש

1 ויק' שם 2 שה"ש שם, יא | ויק' שם 3 תהל' קלב, ב 13 שם 17 עיין ויק' י, ט 18 בר"מ, יב | יש"ל, ד, ו 19 בר"ש שם 21 עיין במ"ס ח, יא 23 תהל' שם, ג (יי את הברכה חיים עד העולם) 24 עיין בבלי חגיגה יב ע"ב; פדר"א פל"ד 25 הו"י, ד, ו 26 שמ"ג, יד 28 יחו' לו, כה 30 יר"י, יג 32 יחו' כב, כב

עמ" פג

12 ידיו) ידו ק 21 (בני אהרן) א 22 (לא יטמא ((2) קש 26 וי"ל) ויש לתרץ ש | פי' קל וחומר א' ק' פי' קלי וחומר ש

2 ב"ר פמ"ז, ו, עמ" 475 | תהל' קכא, א 3 מי"ז, ב 7 תהל' קלב, ג 9 ויק' כא, י | תהל' ח, ד 11 ויק' ט, כב, ועיין בח"נ 15 זח"ג פה ע"ב; תהל' קלב, ב 21 ויק' כא, א 24 שם שם, ב; ועיין ספרא, אמור, פי' ב 25 ויק' שם, יא 32 עיין בבלי חגיגה יב ע"ב; מנחות קי ע"א ותוספות שם, ד"ה ומיכאל; וזח"א פ סע"א

18* בווהר: דא דיקנא יקירא.

עמ" פד

5 הפנים העליונה ש 10 נמצאת ק 25 מזדווג קש | טהורה ונקייה ק 28 שהיא ש 31 (אשה) ש

2 בר"י, יח 7 עיין מ"א אהלות פ"ז, מ"א 9 ויק' שם, י 13 עיין בבלי סנהדרין עד ע"א, וזח"ב קסה ע"ב 14 ע"פ במ"ס, ו, ז 15 עיין בבלי שבת ל ע"ב 17 מל"ב, ז (עיין התחלת הפסוק) 19 ויק' שם, ה 20 תהל' קלב, ב 22 בר"ב, י 24 איכה א, א 26 יחו' לו, כה 27 יר"י, יג | מ"י יומא פ"ח, מ"ט; שו"ח, ט, ד 31 עיין ויק' שם, ז 32 שם

עמ' פה

8 הוא נופל ש 12 באשרי קש 14 שהיא ש 21 אז יבאו ש 23 אלחין
עמ' ש 25 (הה"ד הוא מקריב) ש

3 ויק' שם, ח 7 תהל' שם 11 בר' מס, כ 12 שם ל, יג 16 מש' לא, יד
17 קה' ז, כד (ועמק עמק) 18 ויק' שם 27 שם 28 שם | יש' מא, ד

עמ' פו

2 התחתונה ש 5 בר' שמעון ש 9 משולשת ש 11 ג' מדרגות הרי לך
שלש מדרגות ק שלשה מדרגות הרי לך שלשה מדרגות ש צ"ל ששה (?)
מדרגות ק 2 13 החיצוניים ש 14 ונס הנה ש 15 פרי הסמא שרים
הסמאים ש 16 נדחקה בין) ונתקרה אל ש 18 דינור ק דינור ש
22 ומרכבותיו קש 25 מאי ק 32 לה ש | הקדוש קש

1 בר' ב, י 6 בבלי בבא בתרא סו ע"ב, ועיין ס' הבהיר סי' עח (52)
9 בר' לח, כד, ועיין זח"ג עב ע"א 13 יש' א, כא 14 בר' שם (ונס הנה,
ועיין בח"ג) 15 שם | איכה ב, א 17 שם ד, יא 18 דני' ז, י | יש' סו, סז
19 בר' שם, כה 24 שם שם, כו 25 תהל' יא, ז 27 ויק' שם, ס (ובת
איש כהן) 28 בבלי שבת קמו ע"א 29 ויק' שם

עמ' פז

1 לבא לו ש 9 ודאי) מאב העליון ש 12 מת ש 14 שר) צר ש
16 הוא שלם קש 20 יכנים קש 21 פירוד בין העליונים והתחתונים י
25 (הה"ד... מעי' העי') א 30 ששנינו א | (בפרקי אבות) ש 31 (הוא
והוא ק 32 נפלה לא תוסיף קום ש

2 ויק' שם 5 שם שם, י 6 בר' יד, יח | ויק' שם 9 שם 10 שם
שם, יא 11 עיין ירוש' סנהדרין פ"ז, ה"א; זח"א פה ע"א 13 עיין מ'
אהלות פ"ז, מ"א 19 ויק' שם 23 שם שם, יב 28 שם שם, יג 30
מ' אבות פ"ה, מכ"ו 31 תהל' עח, לח 32 עמ' ה, ב (נפלה לא תוסיף קום,
ועיין בח"ג)

עמ' פח

5 בתולה היא ובתולה נקראת ש 9 שנקראת בתולה ישראל ק 10 יכנס קש
17 כשבועליהן הולכין ק כשבועליהן ש 25 (אם) ש | אחת מהן קש 26
ומכנים סומאות החיצוניות ש 29 ברצון קש 30 בעין) בעון קש

9 תהל' מה, יד 10 שה"ש ד, יב 12 תהל' קמב, ח 16 שם 20 ויק'
שם, יד 29 עיין בבלי שבת קמו ע"א 28 ויק' שם, ז

עמ' פט

1 אמר ש | ליריאו כמו שהוא כותב בויקרא של הזוהר ש (ובריתו... ר' שמעון
פתח ואמ' (עמ' צ, שו" 1) ש 10 בעסוריו ק 15 באלף א 20 לך) לה יא
22 (של האחר... עליון) א 29 אפסרופוס ק 32 באותה מדה שאדם מודד בה ק

1 זח"ג צא ע"ב | תהל' כה, יד 13 שה"ש ד, יב 16 ויק' כב, כז 17 מל"א
ח, סה 18 זוהר שם צב ע"א | בבלי שבת יא ע"א, תענית יב ע"ב, ב"ר פמ"ד, יב,
עמ' 435 25 זח"א עז ע"ב, זח"ג קי ע"ב 32 מ' סוטה פ"א, מ"ז; בבלי מגילה
יב ע"ב; ב"ר פ"ס, יא, עמ' 73; מכילתא, מס' דשירתא, פ"ה

6* בזוהר: כמלכא.
8* בזוהר: הוא.
28* בזוהר: אתדבר.
15* בזוהר: כאלף, ועיין כח"ב.

עמ' צ

1 כי יש שבר כמו שהוא כתוב (!) ש (במצדים... שופר תרועה (שו" 16)) ש
8 מפנימות א 14 ידיו) ידו ק 16 ובחדש השביעי כמו כן ש (בעשור...
תרועה (שו" 17)) ק (בעשור... ארצכם) ש 18 אלא) לא א 23 השמאל קש
24 וענני ש 27 שהיא קש 29 ומעיינותיהן ש ומעייניהן ק 32 אל)
אלו קש

1 זח"ג צב ע"ב | בר' מב, א 5 בבלי ברכות נה ע"א 6 מל"ב ח, א 9 בר'
שם 11 שם שם, ב 13 שם שם, ה 14 ויק' ס, כב | עיין זח"ב סו ע"א
16 ויק' כה, ס 22 זח"ב לב ע"א; תהל' קכא, ה 24 דב' לג, ב | תהל' ס, ז
(קרי: וענני; כתיב: ועננו, ועיין בח"ג) 30 בר' ית, ה

14* בזוהר: דבעי, והשווה שו" 20, 23.
19* בזוהר: שולטנותא מכל עבדין.

עמ' צא

9 בוקר) בקר אק 19 ופירש ק ופי' ש 21 האחר) האחת ש | האוס)
האמה ש 22 וכשמזדווגה ש | (בו) ש 24 כתי' בכסה קש | בכסה כמו שהוא
כותב בחומש (!) ויקרא בסופו עד אמר ר' שמעון ש (ליום... על ארץ יסדה (עמ'
צנ, שו" 1) ש | שמתכסה) שנתכסה ק

1 בר' שם, ד 8 יש' א, נ | בר' שם, ז 9 שם כב, ג 11 בר' ב, י 12
דני' ב, כב (שרא) 14 זח"ג צו ע"ב 16 זכ' יד, ז 24 זוהר שם ק ע"ב |
תהל' פא, ד | עיין בבלי ביצה סו ע"א; ראש השנה ח ע"א; סנהדרין יא ע"ב; פדר"א
פ"ז 27 תהל' פס, סז

15* השונה את הזוהר. כאן חל מקרה של homoioteleuton.
17* בזוהר: דכנסת ישראל.
19* בשורא אחרא תרין דרועין וגופא דאחידן מחילא דרישא; במצ' וקר' "גופא"
חסד.

7* צ"ל: לפי.

עמ"ז

3 הכוללים (?) ש | עשר א 23 תנועות נענועין ש 27 להזהר ש |
כז קש 28 כדוגמא ק | להתכוין להתבונן ש 32 הוא (2) היא ק

7 ע"פ דב' י, יז 8 עיין בבלי סוכה לו ע"ב 12 ס' יצירה פ"א, מ"א
25 ויק' כו, ג; ועיין ויק"ר פל"ה, ד; שמ"ר פ"ל, ט; שו"ס עב, ג; ס' טעמי
המצוות לר' יוסף מו המדן, עמ"ס 44 17 עיין: אלעזר מוורמס, ס' עשר
הוינות, כ"י מינכן 43, דף ריט ע"א

עמ"ז

4 להדביק ק 13 הסמנין המינין ק המינים ש 16 מבויעו ש
19 ואותה) ואותו ש 30 מעל הזה) מזה קש | בן אדם) האדם ש
32 שהמים) שהמים אק

3 ס' יצירה פ"א, מ"ז 9 דב' סז, יד | שם שם, טו 12 תהל' קינ, ט
16 ע"פ מל"ג, י 17 זח"ג קד ע"א; בר"א, כז 22 תהל' לט, ז 27
זח"א רב ע"א 31 שה"ש ב, יז 32 זוהר שם ע"ב | ויק' כג, מ

14* כאן נקדע דף מז בכ"י א. הטכסט, מכאן עד שו" 20, ובעמ"ז משו" 15-
22, שוחזר בעזרת כ"י ק.

20* בזוהר: וקיימא על ההוא זווגא.

21* בזוהר: לקבליה עד דנפיק לעלמא. כד נפק...

26* בזוהר: זווגא; במנ" וקר": וליח לך בעלמא.

27* בזוהר: כד; בקר": ביה.

עמ"ז

4 (למעלה) ש 10 נמשכת) נמצאת א 17 הערבות ש 20 (בבראשית
רבא) ש 24 חופין ש 27 יאגדנו קש 28 הייחוד ש 29 אחדות
אחד ש

5 ע"פ מל"א כב, יט 7 בבלי סוכה לב ע"א 9 בבלי ברכות נז ע"א 12 עיין
ויק"ר פ"ל, ט; והשווה ב"ר פמ"א, א, עמ"ס 387 בח"ג; ופס"ג, ח, עמ"ס 687 בח"ג
14 מל"א כב, יט (עמד עליו מימינו, והשווה דה"ב יח, יח) 16 ויק' שם 18 קה
יא, ה | בבלי סוכה לג ע"ב 20 קה"א, ז | ויק"ר שם, ועיין פה בח"ג 21 תהל'
סח, ה 24 ויק' שם, ועיין בבלי סוכה לב ע"ב; ויק"ר שם, ח 25 מ' סוכה
פ"ג, מ"א 26 בר"ב, י 27 מ' סוכה פ"ג, מ"א 29 דב' ו, ד | עיין רמב"ם,
הלכות יסודי התורה, פ"א, ז 32 עמ"ס, ו

26* בזוהר: ובמה.

30* בזוהר: והאי יומא נהירו דאימא נטלא; במנ" וקר", במקום "נהירו": נטילו.

31* בזוהר: חידו.

31* בזוהר: יום כפור.

עמ"ז

6 מבית) מבח א 9 אבי) האב ק | להזדווג) להודיע א 12 ולא מביח האם)
נ"ל שהלשון כתי' (?) הפוך ק² 14 ומכפס ק 19 כשמגיע ק

3 בר' כ, יב 8 יר' ב, ג 11 עיין מ' יומא פ"ח, מ"א 13 זח"ג קב ע"א
16 ויק' סז, טו (וזהו אותו, וכך בזוהר) | עיין מ' יומא פ"ה, מ"ג 26 תנח"ך,
אמור, סי' יז; ויק' כג, מ 31 עמ"ס, ו

1* בזוהר: מנהורא עלאה.

5* בזוהר: לאו זווגא דמלכא.

8* בזוהר: נטל.

10* בזוהר: דנטלא.

11* בזוהר: דנטלא.

12* בזוהר: דהא מבי אימא נטלא ולא מבי אבא; ועיין בח"ג.

14* בזוהר: כהני.

15* בזוהר: מכויין.

16* בזוהר: ואחכוין

עמ"ז

6 המראות ש 9 שנשען ש 19 והבן זה) והמשכיל יבין קש 27 לפי)
לפי"א

5 ב"ר פט"ו, ז, עמ"ס 140. | ע"פ בר' ג, ו 9 תהל' א, ג 11 יר' יח,
17 קה"א, ז, עמ"ס 20 מש"ג, יח 21 תהל' צב, יג | דב' כא, כג 23 בר' מט, כב
24 עיין ב"ר פט"ח, י, עמ"ס 928; זח"א קה"א ע"א 27 תהל' מה, ד 29 שם
קד, א 30 ויק' יט, לו 31 איכה ג, מא

עמ"ז

6 באמצע ק | נחלקה) נחלקה א | (החיומת (2)) א 9 (מורה) א 23 הרואה
אק 25 שהוא קש 30 בלא ש

1 בבלי ברכות נז ע"א 6 עיין בבלי סוכה לב ע"א 8 מ' סוכה פ"ג, מ"א
11 קה"א, ז, 13 תנח"ך מ"ב, וישב, סי' ה 14 בר' לז, ב 16 יר' יז, ח
19 בר' יח, ח | עיין בר' כא, לג 20 עיין ב"ד פנ"ד, ו, עמ"ס 583 21 בר'
יח, ה 22 איוב לח, לד 23 קה"א, יד 25 ס' יצירה פ"א, מ"א 27 קה"
א, ז 28 שם ז, כד (ועמק עמק) 29 יש"ג, יד 30 בבלי שבת קיח ע"א |
יש"ש שם

- 2* בזוהר: על דרגא דצדיק.
2* במנח: איבא כנישו דבר נש; בקר: איבא וכנישו רברבא.

עמ"צ

9 (למה) אק 10 (של) אק 17 תפח ש 18 הדלקת קש 19 הסמים ק |
באחד ש 22 היו הולכים בדרך) הו אולי באורחא ש 26 (אותו) א 30
קול) חול ש 31 קול) חול ש

6 מ' סוכה פ"ד, מ"ס 7 ע"פ שופ"ה, כא 8 זח"ג קד ע"ב; ויק' כד, ב
11 מ' כז, מ"ס 12 תהל' לב, יא 13 שם קיה, כד 22 יש' נח, יג (לקדוש יי)
30 בבלי שבת קיג ע"ב

16* בזוהר שונה.
26* בזוהר: מלה אחרא; השווה שו" 32.

עמ"צ

6 (הוא) ((2) ש 7 השמחות) הנשמות ש 9 מאי) מה ש | הוא בצער ש
12 נסמכו אק 26 באלו קש 28 והבן זה. אלהים הנזכר הכא היא לאה
הנקרא מי ש 31 התורה כלה ש

7 ב"ר פ"א, ה, עמ" 94; תנח", כי תשא, ט"ז לג 13 בבלי ברכות לא ע"ב
16 עיין תוספות שם, ד"ה כל היושב בתענית בשבת 18 מ"ס כה, ב 22 שם
ג, ו 25 בבלי ברכות ח ע"א 27 מ"ס לא, כג 29 עיין הקדמת הרמב"ן
לפירושו עה"ת; זח"ב פז ע"א 30 זח"ג קו ע"ב

15* בזוהר: דהוא אתחזי בהו.

עמ"ק

2 (ובסתום) ובנסתר ש 10 שנא" (שנקרא אק 15 מסטרוך שר הפנים ש
17 (וכתב... י"ה) ש והיו"ד הנוסף רומז לעשר ספי' עליונות והבן זה מאד.
וכתב ר' דוד וישי הוליד את דוד והבן זה. ועל זה נקראת הבינה ההיא י"ה. והי"ם
הם עליונות על היש ההוא. כי החכמה ק 19 והבן זה) והמשכיל יבין ש
32 המדה ההיא) הבינה ש

3 תהל' לט, ב 4 קה"ה, ה, 5 ויק' כד, כב (יי אלהיכם) 7 קה"ה יב, יא נתנו
מרעה אחד ושה"ש ה, טז 9 ויק' שם, כג 10 בר' מס, כד 11 עיין מ'
סנהדרין פ"ו, מ"ד 14 יש' יא, א 15 בבלי סנהדרין לח ע"ב 16 רות ד,
כב (וישי) 19 מ"ס ח, כא 20 יש' שם, ב 22 בר' א, ב 23 בר' פי"ד,
ט, עמ" 132; דב"ר, ואתחנן, פ"ב, ס"ז כו | יש' שם 25 יחו' לז, ט 28 יש'
שם, ג 32 בר' א, ב

18* המלים: וכתב ר' דוד... י"ה, אינן נמצאות בכ"י ש, ובכ"י ק הן מופיעות
בשורה הבאה; עיין בח"נ. המשפט הוא כנראה הוספה של סופר מאוחר שמצטט
את ר' דוד, המחבר; עיין ס' הגבול (כ"י ירוש. 3921 8⁰), דף סח ע"א.

עמ"ק

7 והיא קש 9 עולם ש 12 איננה ש 13 איננו ש 18 איננו ש
22 (שעשה) אק 25 אחת מהן ש 29 (בר זביבא) ש

1 ב"ר פ"ב, ד, עמ" 17; ילקוט מכירי, יש' יא, ב 2 ע"פ יש' יא, ד
4 תנח", פניחם, ס"י יב; ועיין ויק"ר פכ"ב, ז; ופדר"א פ"א 5 איוב
מ, כ 7 תהל' לו, ו 10 שה"ש ח, יב 12 קה"ה א, ו 14 מ"ס לא, טו
16 עיין תנח" שם, ויק"ר שם 17 ויק"ר שם 19 ויק"ר שם; תנח" שם |
בר' ב, י 20 יר' יז, ח 22 מ"ל"א ה, ב, ועיין תנח" שם 23 ס' יצירה
פ"א, מ"א 25 מ"ל"א שם (שלשים כר סלח) 26 שם שם, ג 27 שם
29 תנח" שם; במ"ר פכ"א, יז, ועיין בבלי בבא מציעא פו ע"ב

29* בתנח": זבידה, ועיין בח"נ.

עמ"ק

4 והם דבקים ש 5 עולם ש 9 ואצ"ל) ואז"ל ש | הוא ענין ש | שעוררתיך
ש 10 וקצת קש | ולהועילך בסוד) ולהודיעך סוד ש 12 בא ש 14 והסוד
בזה ש 19 האמתית ק האמתית ש 22 בעו"ר) בעונות קש 26 הם נשאבים
שבים ש 32 (הגן) א

1 ע"פ שה"ש ח, יב 5 יש' נח, יד 6 תנח", בהר, ס"י א | מ"ס כה, כב 11
קה"ה א, ד 13 איוב לה, יח 14 בר' כו, כב 15 שם 23 עיין בבלי סנהדרין
צז ע"א, ראש השנה לא ע"א 24 בבלי ברכות יז ע"א 26 בר' ג, יט 27 עיין
פדר"א פ"ג 28 יש' ב, יז, ועיין סנהדרין שם | זכ"ה יד, ט 30 דה"א ד, כג
(וישבי נסעים) 32 בר' ב, י

עמ"ק

4 אלפי שני ש 10 העולם ש 16 וכשיחדש (?) ש | בנשמחן ש 17 ועשרה
ש 19 בגלגולותיהן ובתנועותיהן ש 20 (הנשמות) אק 23 שהיא ש

3 יר' ב, כא 4 בבלי סנהדרין שם 5 הו"ו, ב 7 בר' פ"ח, ב, עמ" 57;
בבלי סנהדרין שם; תנח", וילך, ס"י ב; ועיין תהל' צ, ד, ושוי"ט שם 8 מ"ס
ח, ל 10 ע"פ ויק' כה, ב 11 סנהדרין שם 13 עיין בבלי בבא בתרא עה ע"ב
14 יש' ד, נ 16 עיין בר' פ"ח, ז, עמ" 61 17 עיין מ"ס עוקצים פ"ג, מ"ב;
ומדרש אלפא ביתא דרבי עקיבא (ביהמ"ד, כרך ג) עמ" 32 18 מ"ס ח, כא 22
בר' פ"א, א, עמ" 2; ת"י על בר' א, א 23 מ"ס ג, יט 24 פדר"א פ"ג 25
מ"ס ח, יד 26 מ"ס ח, ל 27 עיין בבלי תענית כה ע"א 29 שופ"ה, כא
30 בר' ב, י 32 עיין בבלי ראש השנה כא: ע"ב

עמ"ק

6 ולשנים בתים אק 11 אחד ש 15 איננו מלא ש 17 הנקבות ש 28 (בין מן ש

1 עיין בבלי מנחות קי ע"א, וחוספות שם 2 שמ"י, יד-כא 6 תהל" קכב, ד
7 עיין יהו"ד, ג 12 יר"ל, כה 13 שה"ש ה, טו | שמ"י כו, יט 15 קה"
א, ז 16 שה"ש א, ד 17 עיין בבלי קידושין ב ע"ב 19 בר"א, ט 21 ע"מ
שופ"ה, כא 22 בר"ג, יט 23 קה"ג, כ | קה"ר פ"ג, כו 25 ויק"י כה, ב

עמ"ק

5 לשש מזרנות ש 16 החיצוניים ק 17 שהוא) שהם ש | אלפי שנין ש
18 החלודה ק | הסומאות קש 32 בערב שבת בזה (?) העולם יאכל בשבת
כלו ש | באל) באלו קש

4 ויק"י שם, ג 7 שמ"י לב, יד | בר"ו, ו 10 בר"כ, כז 13 שמ"י כג, יא
(והשביעית) 15 שה"ש ח, יא 17 עיין בבלי סנהדרין צו ע"א 22 דב"ה, כה
יב 26 ויק"י שם, ד 30 בר"ב, ב 31 בבלי עבודה זרה ג ע"א

עמ"ק

7 מזוקק ש 9 הוא כך הוא ש 10 קטן קש 13 ואצ"ל) ואז"ל ש
15 לשמטה ש | מושבח א 17 אלפי שני ש 21 שני הימים 23 שיקבצו א
29 בזרועו ובחיקו ש 31 ואז"ל) ומזי אק

7 ע"פ תהל"י יב, ז 8 איוב ג, יט 11 תהל"י א, ו (ודרך רשעים תאבד) 17 בבלי
סנהדרין צו ע"א, ראש השנה לא ע"א 20 הו"ו, ב 22 ויק"י כה, ו 24 עיין
קה"ר פ"א, לו 25 בבלי ברכות יז ע"א 26 תנח"י, קדושים, סי' א; שמ"ר פ"ה,
טו 27 יש"י ג, יד 28 ע"פ שם | שם ה, ז | בבלי עבודה זרה ב ע"א-ע"ב

עמ"ק

5 ויעסקו ש 9 לחיי ק 12 נקראת ש 15 בשנת ש 31 (הרי) ש

1 יר"ל, לא, טו (כי יש) 7 תהל"י ט, יח 10 ויק"י שם, ח 14 שם 16
שם שם, ט 19 שם שם, י 22 קה"י יב, ז 24 ע"פ יחז"ל, א, י 27 ע"פ
דב"ה, לא, יא 28 ויק"י שם, יג 30 תנח"י, בהר, סי' ג; תהל"י קו, מג

עמ"ק

1 ממ"י מאי א 2 שהיה) שהיא א 4 שהיה) שהיא א שהוא ק 6 רות)
רות וישבו שם כעשר שנים שם האחת ערפה בשביל שהפכה עורף לחמותה ושם השנית
רות שראתה דברי חמותה ש 8 וישבו ש 12 חוזר (1) חזר ש | חוזר ומוכר)
מוכר ש 21 מנעין) מרגין אק 25 ע"ט) כנסת ש | (בת) א 27 שפע)
ברכות ש 28 יצחק קש 29 ויתבשם ש 31 אלא מפניך א 32 אמר ש

6 רות א, ד 9 שם שם, ה 13 ויק"י שם, כה 14 שם שם, כט 15 שם שם,
לט 16 שם שם, כה 19 דות א, יט 21 תנח"י, בהעלותך, סי' ז 22 תהל"י טז,
יא 23 שם קיט, קסד 31 תנח"י שם 32 תהל"י ו, א

עמ"ק

5 יסד) יחד ש 7 וכל השערים ש | העליונים ק 10 שבעת הימים ש 11
את הלויים ש 15 (תפ"י) ק | ועומד) ושומר ש 16 ונתבאר לנו ש 21 הכל
אחד) והרוח נגש בנשמה והכל אחד ש 23 מבינין ומשגיחין) משיגין ומביטין ש
30 אורך (2) אריך ש

2 שה"ש ג, יא 4 תנח"י שם | תהל"י קמד, ט 5 דה"א ט, כב (דוד ושמואל, וכך
בתנח"י) 9 יש"ל, כו 12 במ"ג, מה 14 זח"א רז ע"א 22 קה"י ח, ד
24 מש"א, כב (פתים), ועיין זח"ג כז ע"א 25 דב"ה, ל, יב 29 שם שם, כ
30 ע"פ מש"ג, יח 31 עיין בבלי שבת י ע"א 32 דב"ה, יט

15* תפ"י" אינו בזוהר, ועיין בת"נ.

16* בזוהר: לקבלא.

20* בזוהר: דהא מתמן נפקי (קר": נפק) נפש ורוח. מתמן אתון רוח. המלים "מתמן

נפקי" חסרות בתרגום.

20* בזוהר: וכד נטיל רוחא כדין נטלא (קר": נטל) נפש.

21* בזוהר: בנשמה, ועיין בח"נ.

עמ"ק

2 אלא אמר הקב"ה חוקותי שאני הולך בהם ומצותי שאני עושה ש 3 (מנין) ש
4 רואה) למד ש 7 רואה) אומר ש 11 דו פרצופין ק 15 הציורים)
הייצורים ש 20 שיורד בהן ש 25 (הוא) אק 26 כל"ה א בלשון ש
27 כל"ה א בלשון ש | לבדך רומז אל ש

1 ויק"י כו, ג 2 עיין ס"י טעמי המצות לר"י יוסף בן המדן, עמ"י 44; השווה ויק"ר
פל"ה, ד; שמ"ר פ"ל, ט; שו"ס ע"ב, ג 3 בבלי ברכות ז ע"א | יש"י נו, ז
7 עיין בבלי ברכות ו ע"א | שה"ש ח, ו 10 מש"ח, כו 11 יר"ל, כה
13 תהל"י קלט, טז 17 מש"ל, לא, טו 25 גח"ט, ו 28 דב"ה, לט | נח"י שם
32 ויק"י שם, ד

עמ' קיא

1 מבין זכר) מזכר ש 2 מן מוח) במוח ש 3 ישולח ש 7 פירוהיה)
פאירוהיה ק 10 שהוא ש | שמקבל ק שמקבלין ש 14 הפירות) הפארות ש
19 חדש תוציאו ש 31 (ואמ') קש

6 הו' יד, ט 7 בר' מט, כב 8 שם 11 בר' ב, י 13 יש' טו, יב 16 ע"י
תהל' קכא, ד 17 מש' כב, ט, ועיין בבלי סוטה לח ע"ב 19 ויק' שם, י 20
דני' ז, ט 23 שה"ש ה, א, ועיין זח"ג ד ע"א 26 ויק' שם, כו 27 שמ' ד, יז |
ויק' שם 30 שם | בר' ח, יד 31 יש' יב, ב (וזמרת יה יהוה)

עמ' קיב

2 הישועות ש 6 האבות גדו' גבו' תפא' ש 8 יהיה קש 9 שכ"ע הוא ש
10 מדת הדין ש 16 ועתה הואל קש 21 אחריהן ש 24 קוינו לו ק

1 יהו' כב, כב 2 ע"פ יש' נט, יז 3 תהל' כז, א 5 ויק' שם. מב 12 שם
13 תנח', נשא, סי' ח 14 במ' ו, כג 15 דב' כו, טו 16 שמ"ב ז, כט (ועתה
הואל וברך את בית עבדך להיות לעולם לפניך כי אתה אדני יהוה דברת ומברכתך יברך
בית עבדך לעולם) 21 שה"ש ב, ט 24 יש' כה, ט

19* בתנח': אמר להם.

עמ' קיג

2 (וחכמה לבינה) ש 4 ההרגש ש 5 נסחן ש 11 (חסד) ק 13 פתח וא" ק
21 כי השדה רומז לעטרה לאשר קנהו תשוב בשמיטה למלך ש 28 וזיכם ק וזכם
ש | לאור באור החיים ש 30 (ואמ') קש 32 והיה (1) והוא ש | זיוו ש

6 עיין בבלי חגיגה יב ע"ב 9 ויק' ו, יג 13 תנח' שם, סי' ט | שה"ש ג, ז
15 מל"א ח, ח 16 שם ז, ב 18 שה"ש שם, ח 19 במ' ו, כד-כו 21
ויק' כז, כד 22 בר' יד, יט 24 מש' ח, כב | ויק' שם, כו 28 תהל' לא, ב
30 זח"ג קיז ע"א | בר' א, כז

30* בזוהר: ד' אבא.

עמ' קיד

1 וחתונות כמו שכתוב בזוהר ש 4 הרז) הסוד ש | זכרנו (1) זכרנו יברך ש
7 נחל ש | הקדומים ק 8 שהוא קש 12 האחרונות ש 19 אהרן חסד ש
19 בן שדיאור) בן שדי אור א | (פי' שדי אור) ש | פי' כ"ע שאמ' ש 32 שהוא
קש

1 עיין פדר"א פי"א 2 זוהר שם ע"ב; תהל' קטו, יג 3 דב' לג, י | תהל' שם
4 שם שם, יב 10 מש' לא, טו 13 שמ' ג, טו 15 תהל' שם 16 עיין
שמ"ר פכ"ח, ב 17 יש' לב, ט | תהל' שם 19 שם קלג, ב 21 תנח', במדבר,
סי' י, ועיין שהש"ר פ"ב, יג | שה"ש ב, ד 23 שם (ודגלו (בג"י מ"ט) עלי אהבה,
ועיין בתנח' (24 במ' א, ה 27 יהו' כב, כב 29 בבלי חגיגה יב ע"א 29
בר' מג, יד

עמ' קטו

11 בכך) כבן ק כי בן ש 16 (אלא) א 18 הקדוש קש 22 כהאי) כי
האי אק 23 (ימה שהוא) א | (דרום... לדרום) א 28 ומשמשיין) ושומרים
32 היה) הוא ש

2 זח"ג קיט ע"ב; במ' ב, יז | שם שם, יח 3 בבלי בבא בתרא כה ע"א | בר' מח, כ
8 שם לה, יא 9 בבלי ברכות ד ע"ב | תהל' קמה 12 שם קמו-קנ 15 שם קנ,
א-ה 17 שמ' טו, א-יט 19 בר' כד, סג, ועיין בבלי ברכות כו ע"ב 23 עיין
במ' ב, יח, כה 27 תנח' שם, סי' יט; במ"ר פ"ד, א | בר' כח, יג 29 שם לב,
ב 30 שם לה, ט 31 יש' מג, ד

3* בזוהר: כתיב.
9* כאן חסדים מספר שורות מהזוהר.
10* בזוהר: ולאשתכחא.
11* בזוהר: אתי בר נש, ועיין בח"נ.
21* בזוהר: בזווגא דא.

עמ' קטז

3 ואצ"ל) או"לש 5 באמצע העולם בין צפון לדרום ש 8 מוכרח ש 10 וזהו
קש 12 ועל כן בעין דוגמא זה ש 22 (שם) ש 31 (לשום... פנים) א

2 עיין במ"ר שם; ויק"ר פל"ו, ד | יש' מג, א 10 בר' כח, יג 11 בבלי חולין
צא ע"ב, ועיין ב"ר פס"ט, ד, עמ' 793 13 בר' שם (והנה) 15 שה"ש ו, ח
17 שם 20 תהל' א, ג 22 במ' ג, יז (ויהיו אלה בני לוי בשמחתם) 24 מל"א
ז, לו | ויק' ב, יד 25 דב' לג, יד 26 איוב לח, לא (או מושכות) 29 שמ"א
כו, יט, ועיין זח"א קטו ע"א 32 דב' י, יז

עמ' קיז

3 מקחים א 9 ועזיאל) עזיאל ש 12 העט' ש 17 להועירך) להודיעך ש
22 שיש) שהיא ק שהרי (?) ש | זוטא) זוגיא א זוניא ק 23 צד) מדת ש
29 (יום (2) קש 32 להם א

1 בר' מט, י (ולו יקהת עמים) 3 עיין ב"ר פצ"ז, יב, עמ' 1220 4 במ' שם, יט
9 שם 10 שופ' יד, יד | ע"פ מ' אבות פ"ה, מכ"ד 11 יהו' כב, כב 12 תהל'
כט, יא | שם ז, יב 17 עיין מ' סוכה פ"ד, מ"ה

עמ' קיח

7 אל (אל) קש 9 כתנות אור קש עור ק2 12 זוהר) ויותר א 14 (ר') ש
17 על ישראל ש 18 (על אותו) ש 23 הוד ק הו' ש 26 ומחנותיה ש
27 ניתנים) נותנין אור ש 28 אור) עור ש

2 יש' סו, יב 3 במ' שם, מס 4 שם שם, נ (מאת בכור בני ישראל) 8 שם
דו, 9 בר' ג, כא, ועיין בר' פ"כ, יב, עמ' 196 11 יש' ס, ג 12 שם סא, י
(תעדה) 13 עיין בבלי שבת כח ע"ב; תנח"ך, תרומה, ט"ו 17 שם"ל, לב, לב
18 בר' פ"ד, ט, עמ' 132 20 במ' שם. ט 22 שם 24 שם שם, י 32
שם שם, יא

עמ' קיט

3 הכל) קבל א 7 במקום) בחחום ש 10 נבלעים ונעלמים ש 11 (רבא) ש
18 (והוא) ש ועונה ש 23 בראות א | אחר א (אחד) ש 25 (כל (2) ש
26 (שהם... הנבראים) ש 27 כסודם ק 29 כל ש 32 שהיא) שהיה ק

5 במ' שם, כ 8 מש' כה, ב 11 דב' יח, יג, ועיין בבלי חגיגה יג ע"א,
ברכות י ע"א 12 ז"ח ד ע"א (מדרש הנעלם) | ע"פ יש' מד, ו 14 מש' ג, יט
15 שם שם, כ 17 עיין בבלי שבת קיד ע"א 22 בבלי חגיגה יד ע"א 25
עיין בר' פ"א, ג, עמ' 5 28 בר' א, א

* 11 בשודות אלו דומז המחבר לשלשה מספריו: ס' הגבול, מעשה מרכבה ומעשה
בראשית רבא; עיין במבוא, הערה 122.

25* בזוהר: הבינה.

32* בזוהר: אבל הארץ נהיה.

עמ' קכ

8 אמ' ר' (ד"ה (?) ש 10 צורת שלשה) ג' צורות ש 13 והכינו מעניין א¹ ק
19 בנפש ש | (לכל) קש 28 ברוספדאי א | התוספת ש

4 ז"ח ה ע"ד (מדרש הנעלם) | מש' ח, ל, ועיין בר' פ"א, א, עמ' 2-1 5 בר' א,
א | עיין תרג' ירושלמי שם 8 ז"ח ו ע"ד (מדרש הנעלם) 14 בר' א, ב 22 ז"ח
ח ע"א (מדרש הנעלם) 26 יש' מ, כו 28 ז"ח ח ע"ד (מדרש הנעלם); בר' א, ג
30 תהל' קד, ב

* 11 חסדים כאן כמה מלים מהזוהר.

* 17 חסדים כאן כמה מלים מהזוהר.

32* בזוהר: מה הוא.

עמ' קכא

1 ברוספדאי א 4 השגת מדרגה ש 11 בספר אדם הראשון ש 13 סוכנת)
סוכות א 15 שהיה) שהיא א 18 פורש ש 19 והאחרת) ואחת ש 22
ששב ש 26 הנקרא' ש 27 מזדווגת ש 29 ואכזרים ש 31 בזה) בהם ש

4 איוב ד, יט 7 ע"פ ויק' ה, טו 11 זח"א לד ע"ב; בר' ב, כא 13 בבלי
עירובין יח ע"ב; בר' פ"כ, יא, עמ' 195 18 עיין זח"א נד ע"ב 21 עיין זח"ג
יט ע"א 23 בר' ג, כ 24 עיין שם ה, ג, ועיין עירובין שם 32 עיין "קבלות
ר' יעקב ור' יצחק הכהן, "מדעי היהדות, כרך ב", עמ' 233-240 | במ' טז, כב

* 11 בזוהר: בספרי קדמאי; עיין בח"נ.

* 32 מכאן עד עמ' קכד, שו' 25, מביא ר' דוד קטפ ארוך מכתבי ר' עזריאל
מגירונה. עיין במראי מקומות, ובמבוא, § 2.6.

עמ' קכב

2 מקום ש 5 והמציא ש 6 והמציא ש 8 תניחוהו אק 15 המציא
המציאים ש 19 ובהשוואתו ש 22 הנשמע) נשמע ש

1 בר' פס"ח, ט, עמ' 778; פמ"ר פכ"א; שו"ט צ, י; תנח"ך כי תשא, סי' כז;
שמ"ר פמ"ה, ו | שם"ל, כא 2 איוב לו, כו 3 יש' נה, ח 4 בר' פ"ח,
ב, עמ' 57 | יש' נא, ד | מש' ח, ל 6 דני' ב, יא 7 איוב כח, יא | עיין
בבלי קידושין לט ע"ב | תהל' קיא, י 8 יש' סג, יד 9 שם נח, יא 10 יר'
לב, כז 15 יש' מג, ז 21 עיין בן סירא פ"ג; בבלי חגיגה יג ע"א; בר' פ"ח,
ב, עמ' 58 22 ע"פ מל"א יט, יב 23 תהל' כט, ד 31 שה"ש ח, ו

עמ' קכג

1 (הוא (2)) ש 4 (אתה) אק | (אורה... פלא) אק 15 בכח) בהם א
18 הרבים) חייבים א 19 האחרות א 24 על הים) אלהים ש 30 (שהיה)
שהיא א

1 תהל' לא, כ 3 עמ' ה, ח (לילה) 4 יש' כה, א 10 קה' ז, כד | יר'
לא, ב 13 עיין מ' מגדרינ' פ"ד, מ"ה 20 עיין שו"ט קד, ג 23 ע"פ שם"
טו, ח 24 ע"פ שם יד, כא 26 שם שם, לא 32 יש' יא, ב

* 6 במדעי היהדות ב', עמ' 234: הגלויים, ועיין כאן בשורה הבאה.

* 9 במדעי היהדות: והעצה שהיא סבתן באה מרחוק.

15* במדעי היהדות: חוה.

עמ' קכד

2 ונצור) וגו' א 4 כל) בל אק 8 (זה) א 9 טהורה ש | בגמר מלואו ש
22 מברכתך) ברכתם ש 24 שפה אחד ברורה א 25 אחד ושמו אחד ק
26 במלך) בחיי המלך ש | בחיי המלך) במלך ש 29 מכל דירה יסור עצמו
מדירת מקומו ואם ש 5 ובין כך ובין כך ש

1 זכ' יב, ה 2 יש' שם, ד | שם שם, א 3 יר' כג, ה | יש' שם, ו 5 דני'
יב, יב 6 תהל' כד, ד 7 דב' כג, טו 15 שמ' כב, ל 16 יש' יט, כג
17 שם שם, כד-כה 19 שם שם, כג 20 שם שם, כה 21 שם 22 שם
שם, כד 23 יחז' יא, יס (להם) | שם לו, כב 24 צפ' ג, ט 25 זכ' יד, ט
26 עיין ספרי, מטות, סי' קנב 28 ב"ר פס"ח, ט, עמ' 778, ועוד

עמ' קכה

3 אשה ((2)) אשים ש 4 האשם) הוא שם אק 5 בא) יניא אק 6 חסאות)
אשמות א 8 ופר') ופי' א ופר' ק 10 ולא ((2)) אלא א 12 כדבר)
בדבר אק 15 (אחד הוא) א 23 שיש בו ש 30 הזיווג) הזיע א 31
שהוא) הוא קש

1 ס' יצירה פ"א, מ"ט 2 ויק' ה, כה | שם א, ט 8 במ' טו, כד 11 עיין
בבלי נדרים טו ע"א; רמב"ם הלכות נדרים פ"ג, ה"ו 14 בבלי פסחים נד ע"א;
ב"ר פ"א, ד, עמ' 6 17 בן סירא פ"ג, כא; בבלי חגיגה יג ע"א 26 ע"פ
בר' יג, ג 28 ב"ר פנ"א, ב, עמ' 533; ירוש' ברכות פ"ט, ה"ו 29 חב'
ב, כ 31 דב' ו, ד

עמ' קכו

3 נקראים) נקראים אק 6 ושכינה תחאה ש 9 ואצ"ל) ואצ"ל ש 11
כנשמה ש 14 ואצ"ל) ואצ"ל ש | חועלת של י"ג מדות ש 18 ללמד ש |
ומי) ומה אש 20 יובן מאותיות מנצפ"ן ולמה ש 23 (בל') ש 26
וטהרתם ש 30 יוצא אק 31 וזה מאמר השם לנביא ק מאמר הנביא ש |
(הה"ד) ש

2 עיין סוף מדרש כונן 4 קה' א, ז 5 דב' לב, ו 6 בר' ב, ד 20 שם
ג, כב 23 איוב כח, יב 26 יחז' לו, כה 28 מש' ג, כ 29 יואל ד, ית
30 זכ' יג, א 31 יר' יז, יג 32 שם לא, כא

עמ' קכז

1 (ואצ"ל) ש 10 ואצ"ל) אצ"ל ש 16 ומתעלים) ומתעלה ש 20 ורצוני
לומר) רצו' לר' ק ר"ל ש 28 (ואמ') קש

3 יש' כו, ד, ועיין ב"ר פי"ב, י, עמ' 108; פס"ר פכ"א 5 שה"ש א, ג
7 בבלי חגיגה יב ע"א 10 דב' לנ, כז (ומתחת) 11 עיין ויק' יד, טז-יז
15 עיין קה"ר פי"ב, ח 18 זכ' יד, ט 20 יר' יד, כא 21 יהו' ז, ט
23 שו"ט ט 24 שמ' יז, טז 26 תהל' ט, ז-ח 28 תהל' פה, יב
32 יש' יב, ד, ועיין זח"ב צ ע"ב, ובבלי עבודה זרה כד ע"ב

עמ' קכח

4 בסוד) בסדר קש 4 ואצ"ל) ואצ"ל ש 6 הנאצלת קש 7 כשחטא אדם ש
10 (אחרות) א 16 איש איש כי חשטה אשתו. איש איש ש 21 והספי') זה
הסי' ש 22 והשורש א 27 (מעדן) ש

1 לא יכולתי למצוא | תהל' שם, יא | במ"ר פס"ו, יד 2 במ' יא, טז | עמ' ט, ו
3 במ' ה, ו 5 בר' ב, ז 6 מש' כ, כז 7 בר' שם 8 קה' ג, כא 11
איוב לד, י 12 במ' שם, ז 14 שמ' לג, יט 16 במ' שם, יב, ועיין בח"ג
18 אס' א, טז 19 בבלי ראש השנה לב ע"א; מגילה כא ע"ב 20 ס' יצירה
פ"א, מ"א 25 בר' ב, י 17 השווה זח"א טו ע"ב

22* צ"ל נשאבות.

עמ' קכט

4 קווצותיו א 5 כלול ש 15 הפנימים ק 16 אלהים גן ק אלהים גן
בעדן ש | יהיו) יהוה ש 29 מדתה אק

8 בר' שם 9 קה' ד, ג 11 בבלי העניית י ע"א; שהש"ר פ"ו, יד 12 יש'
נז, טו 15 בר' ב, ח 17 שם א, ג | שם ב, ח (ויטע יי, ועיין שם שם, ט)
18 שם א, יא 19 בבלי חגיגה יד ע"ב 20 בר' ב, ח 22 שם שם, י (ומשם)
25 בר' פ"נ, ב, עמ' 516 30 תנח"ך, נח, סי' יא 31 יש' נד, ט 32 יר'
נא, יד (נשבע יי צבאות בנפשו) או עמ' ו, ח (נשבע אדני יי בנפשו) | שמ' לא, יז

עמ' קל

4 השכינה ש | אותם ש 6 בכאן ק 7 מצירה מצרתם של ישראל ש
15 ראשון ק 27 אחד) אחר ש 29 שאף היא מנעמת) שאך היה ממנעם אק
31 מקום ק 3 אחר אחר אק

עמ' קלד

1 ואמר ש 5 גולירין גוררין ש 10 לנשמה נשמה ש 13 (ואמ'... הנלות) א 15 ואצ"ל ואז"ל ש 22 א"ר אמרו רבותי ש 24 ממות) פי' הה"ד וילבש צדקה כשרין ק 25 לולב קש 26 הירקות ש 30 עצמות קש | שבשנים | שבשנים ש

1 שמ' לב, כא | תה"ל קג, יז; דה"א כס, י 4 בבלי ברכות נג ע"ב; נזיר סו ע"ב 7 שמ' סו, יא 10 ב"ר פי"ד, ס, עמ' 132; דב"ר פ"ב, כו 11 דב' יב, כג | תה"ל לה, יג 12 ויק' סז, כס | שם ס, כד (ותאכל על המזבח את העלה) 13 עיין מל"א יח, לה 14 שמ' שם 15 שם | שם שם, ו 17 יר' ב, ג | יש' ו, יג 19 בבלי תענית ה ע"ב 20 יר' מו, כו 24 מש' י, ב; יא, ד | תה"ל כד, ו 25 מ' סוכה פ"ג, מ"ד 27 זכ' א, ח 29 בבלי נדה לא ע"א, ועיין קידושין ל ע"ב; קה"ר פ"ה, יג

עמ' קלה

1 ואצ"ל אמז"ל ש 4 כתולדת קש 5 שלפניו קש 10 לכך תקנו ש | עשני קש 11 שיבנאו) שבאו ש 14 ועל) ומן ק 16 שהיא) שהוא ש 20 (משכת) ש | צרעה) ודעת ק ש | האדם עור ש 24 זרעותיו ש 25 הרבר ק

1 ויק' יס, ג (ואת) 3 תה"ל קג, יג 10 ברכות השחר 19 בבלי חגיגה טו ע"א 20 בר' ד, כה (אדם עוד את אשתו) או שם ד, א (והאדם ידע), ועיין בח"נ 21 בבלי נדה ע"א 22 הו' יא, ט 23 מ' סנהדרין פ"ד, מ"ה; ב"ר פכ"ב, ס, עמ' 216 | בר' ד, י 24 בבלי נדה לא ע"א 27 דב' לג, כז 30 יש' נד, ח 31 בבלי ברכות ז ע"א | חב" ג, ח 32 ב"ר פס"ח, ס, עמ' 778 * 20 עיין בח"נ; ארלי צ"ל: משך הזרע, ע"פ תה"ל קכו, ו, ועיין ב"ר עט, ד.

עמ' קלו

2 הפי' בפסוק (זה) פי' הפסוק הזה ש 16 והכי) והריני ש 23 ר"ל ח"ל א 29 כמו שאמרנו אז"ל ש 30 (אור 2)) ש 32 שיהיו א | החמשה) חמשה קש

2 פירוש שה"ש לר' עזרא מגירונה, נדפס על שם הרמב"ן, כתבי הרמב"ן, כרך ב', עמ' תקה-תקח; בר' א, א 3 תה"ל קד 5 בר' שם, ג | תה"ל שם, ב 6 בר' שם, ו 7 תה"ל שם, ג 8 בר' שם, ט | תה"ל שם, ה | בר' שם, יא 9 תה"ל שם, יד | בר' שם, יד | תה"ל שם, יט 10 בר' שם, טז (ויעש אלהים) | תה"ל שם, כ, כב 11 בר' שם, כ | תה"ל שם, כה 12 בר' שם, כז 13 תה"ל שם, לא 14 עיין בבלי ראש השנה לא ע"א; סנהדרין צו ע"א | תה"ל שם, לב 15 שם שם, לב | שם שם, לה 18 שם שם, א 19 שם 21 דב"ר פ"ב, וס' | כון עיין פדר"א פ"ג; בבלי פסחים קיה ע"א 22 תה"ל שם, ב 24 עיין בבלי חגיגה יב ע"א 25 בר' א, א-ב 27 ס' יצירה פ"א, מ"ה, מ"ט | ב"ר פ"ב, ד, עמ' 17 | יש' יא, ב 28 בר' שם, ב 29 בבלי סנהדרין לח ע"ב; אדר"נ פ"א 30 בר' שם, ג

* 2 מכאן עד עמ' קמג, ש 23, מביא ר' דוד קסע ארוך מפירוש ר' עזרא מגירונה על שה"ש. עיין במדאי מקומות, ובמבוא, § 2.6.

1 יש' סב, ח 4 שופ' י, טז (מקרבם ויעבדו את יהוה ותקצר) 6 מ' סנהדרין פ"ו, מ"ה 7 יש' טג, ט, ועיין מכילתא, בא, פי"ד, עמ' 51 8 ויק' כו, יא 9 תרג' אונקלוס שם (מימרי) | דב' לב, מח | תרג' ירושלמי שם 13 שמ' כ, א 14 בבלי מכות כד ע"א; הוריות ח ע"א (שמענוס) 15 עיין שהש"ר פ"ג, ג 16 במ' ז, ופט | עיין במ"ר פי"ד, לב-לג 18 תנח"ב, ויקרא, סי' א 20 שמ' שם, טז 22 דב' ב, ב | שמ"א טו, י; יר' א, ד, ועוד הרבה 25 תה"ל פט, לו 27 בר' ח, כא 32 ס' יצירה פ"א, מ"ז

עמ' קלא

6 (אחר) אק 9 (דבר) ש 11 קצב) קצה קש 14 (והחכמה) ק 20 השלשה ק 29 לכל) מכל ש 30 אם) מה קש

2 ס' יצירה פ"ו, מ"ג 6 מש' א, ה (חכם) 10 ס' יצירה פ"ד, מ"ג 12 שם 23 עיין שמ"ר פ"ג, א; תנח"ב, ויקהל, סי' ז | עיין שמ' כה, כב; במ' ז, ופט 24 מל"א ח, כז 27 ס' יצירה פ"ה, מ"א | דב' לב, ח 28 ס' יצירה פ"ו, מ"ג | יש' ו, ג 30 שם מא, ח 31 בר' יז, ט 32 עיין ס' יצירה שם, מ"ד

* 14 צ"ל: העלה; עיין בשורה הבאה.

עמ' קלב

3 שימצאם (?) ש 6 ומוציאן ש 8 מוצא קש 8 וראשו אק 9 שאמר ש 12 כס) כסה ש 13 הכתר" בה" שבשם הכתוב בה"א ש 16 לכלול בו דבר כלול ש 20 משפטי א 32 גזירות רעות קש

4 תה"ל יט, יא | דני' יב, ג 5 ע"פ תה"ל לד, יג 7 חב' ג, ג 8 מל"א י, יט 9 שם (לכסה) 10 שמ' כ, ב 11 בר' ל, ב 18 תה"ל קיט, קס | מל"א שם 19 שמ' לג, כג 20 תה"ל שם 21 תה"ל קלט, ה 24 עמ' ה, כג 25 תה"ל טה, ג 26 יש' מה, יג 27 מל"א שם (עמדים) 29 יחז' א, ז (ונצצים כעין) | יש' ו, ב 30 שם

עמ' קלב

9 ששה על ששה ש 11 לחשבון א 12 ויעבר עב רי"ו ש | הכסא ש 15 ואצ"ל ואז"ל ש 17 (פרשו) ש | פי' ש 25 מעלת) מעלות ק מעלתו (?) ש 27 ואלו קש | נפלאים וגוראים ש 28 (הם) קש 29 כלוי א 31 והעשירות ש

2 עיין בבלי מנחות כס ע"ב 4 במ' כא, ח 6 עיין שם (וחי!) 8 דה"ב ט, יט (ושנים עשר אריות עמדים שם על שש המעלות) 11 במ' ו, כה 12 שמ' לד, ו 13 מל"א שם 15 תה"ל יח, יב-יג 16 איוב כו, ט (כסה) 18 תה"ל שם | ויק' כג, מג; ועיין בבלי סוכה יא ע"ב 20 שמ' ג, יג | בר' א, א 21 שמ' כ, ג 31 עיין אס"ר פ"א, יז

עמ" קלז

2 (להיות) ש | ולהמשיך ש 7 היה הכל) היתה כלי קש | הויה) היה ש | (אספקלריא המאירה) ש 11 בשני קש 16 (סובב 22) ק 19 ואחר ש 22 (על) ש 31 עשרה ש

2 בר"ש, ד 3 שם שם, ג 5 שם שם, ה 6 שם 8 שם שם, ו 9 תהל' קד, ג 11 בר"ש שם 14 עמ"ס, ו 15 קה"ה, ז 17 עיין ס"ה בהיר ס"י קעא 18 בבלי עבודה זרה ג ע"ב 19 תהל' סח, יח 23 עיין בבלי ראש השנה לב ע"אן מגילה כא ע"ב 25 תהל' קד, ג 28 יש"י, א | שמ"י, ס 32 שה"ש ו, ח | שם ג, ז

*17 צ"ל: כשם שהשכינה למעלה כך השכינה למטה.

עמ" קלח

2 והגבלת ק הגבלות ש 5 שני קש 6 כהתחלף ש 13 (לה) אק | עולם עד אק 17 המחשבה כ"ע ש 18 שהיה) שהיא ק 20 ההזמנה ק 24 וכפי הענין ש 30 וסמך ש 32 הרוחניים קש

3 עיין בבלי סנהדרין לח ע"ב; אדר"נ פ"א 5 תהל' שם, ד | ב"ר פ"א, ג, עמ"ס 15 פ"ג, ח, עמ"ס 24 הו"י, ו 7 עיין ב"ר שם | בר"ש שם, ס 8 תהל' שם, י 9 שם שם, ה 10 בר"ש שם, י, ועיין ב"ר פ"ד, ו, עמ"ס 30 11 עיין סנהדרין שם, אדר"נ שם | בר"ש שם, ס 13 תהל' שם | עיין שו"ס צג, ב 15 תהל' שם, ח 16 בר"ש שם, י 18 שם שם, ס (יקוו) | ע"פ שם ב, י 21 תהל' שם, י-יא 23 שם שם, יא 24 שם שם, כא 25 בר"א, י 27 קה"א, ז 29 תהל' שם, יג 30 שם שם, יד 31 שם שם, יג

עמ" קלט

8 בחפץ ש 9 דבוק ק 11 תושבת א 12 לדביר) לדבור ק לדבר ש 14 בלתי) זולתי ש 20 המשאות אק 24 ואשובה אש | מקומי הראשון ש 29 עושים) עושין קש 31 הרוחניים קש 32 כשנחפרד ק

1 עיין בר"י, כח 2 עיין בבלי חגיגה י ע"א 4 עמ"ס, ו 5 עיין איוב כח, כד-כו | תהל' שם, יח 9 בר"ש שם, יב 11 שה"ש ח, א 12 ס"י יצירה פ"א, מ"ס | שה"ש שם 17 שם שם, ג 18 שם שם, ד | שהש"ר פ"ב, יח 19 עיין שה"ש ג, ה 20 שם, ה 21 ראש השנה לא ע"א; אדר"נ פל"ד 24 הו"ה, טו (אלף) | שה"ש שם 25 שם 27 בבלי בבא בתרא צט ע"א | שמ"כ, כ 28 דה"ב ג, יג (ופניהם) 30 שה"ש שם | שם (שמה) 32 שם שם, ו | שהש"ר פ"ח, ד

עמ" קמ

3 יחלקו ק חלקו ש 10 להתחזק) להתחבר ש 16 הפקיד א 21 לביאת) לראות א 25 נפוצותיהם ש 26 גלו אש 29 והוא שנתנבא) ובהוא שנת בא א ובהוא שנתנבא ק

1 בבלי ברכות ו ע"א 3 שה"ש שם, ז 4 שם שם, ח | שהש"ר שם, ח | ע"פ מל"ב, ט 5 שה"ש שם | ע"פ יש"ב, ג 6 דה"ב טו, ג (וימים...) אמת וללא כהן מורה וללא תורה) | שה"ש שם 8 שם שם, ס 10 שם שם, י 12 שם שם, יא | שהש"ר שם, יב; בבלי שבועות לה ע"ב 13 יש"ה, ז | שה"ש שם 14 ע"פ יש"ש, יד 15 שה"ש שם 16 עיין שהש"ר שם, יד 17 שה"ש שם, יב 18 שם | בבלי שבועות לה ע"ב 19 עיין בבלי סנהדרין צו ע"א 13 שה"ש שם, יג 24 שם | ע"פ יש"י, יא, יב 26 יש"י, ח, כג 27 סדר עולם רבא, פכ"ג 30 יש"י, יא, יא 31 שם

עמ" קמא

3 להם מלך ש 13 שבין קבוץ שתי גליות ש גליות ק 16 (ותשעים) ש | קי"ח) ומאה ק 21 כה) בה ש 22 פרשה) פרש א 24 שני קש 25 שני קש 29 שני קש 32 התרשאי א התרשא ק

1 יש"ש שם, יב 3 שם 5 תהל' קמז, ב | עיין בבלי סוכה ג ע"א 6 זכ"י, יא, שם שם, י (אלי) 8 עיין בבלי סנהדרין צח ע"א 9 יש"י, טו, כ 10 שם נו, ח 12 דב"ל, ג 15 יחז"ל, כב, כב 16 דני"י, יב, יא 17 שם שם, יב 27 יש"י, ב, ב; מי"ד, א 30 זכ"י, ס, ט 32 עיין אבן עזרא שם; הוא מזכיר פירושו של ר' משה הכהן וסותר אותו | נח"ז, סה

עמ" קמב

2 חשמונאי קש 4 להם הפחת א להם ק 8 (של) ש 9 עמהם ש 11 (כי... אמן) עמ"ס קמג, שו" 23) ש 18 מתנוססות ק 19 בצאת ק 27 ותשתכח ק 28 ולא ק

1 נח"י, ב, יב (דוכב בה) | זכ"י שם, יג 2 עיין רש"י שם, ואבן עזרא על פס"ט 3 חגי א, א 4 נח"ה, יד 5 ע"פ עז"א, ה 6 זכ"י, י 7 סדר עולם רבא פכ"ס | עז"י, ב, סד 9 זכ"י שם 17 שם י, יב 18 שם ס, טז 19 ע"פ איכה ד, א | זכ"י שם, יז 20 ע"פ במ"י, יא, ז 21 ע"פ תהל' עה, כד 23 ע"פ זכ"י, א 26 שם ס, יא 27 בבלי סנהדרין צח ע"א | עיין מ"י סוטה פ"ט, מט"ו; שהש"ר פ"ב, כס 28 מי"ז, ו 29 זכ"י, יא, יא 30 דני"י, מ (יתננח עמו...) הצפון ברכב ובפרשים ובאניות) 32 שם שם, מב

*18 צ"ל: אבני; עיין כתבי הרמב"ן (מהד"ר שוועל), כרך ב', עמ"ס תקיז; ואיכה ד, א.

עמ' קמג

1 יפשוט א 7 אושע א 13 אם אין (!) אתה ק 20 הוויות ק 25 ואצ"ל)
ואז"ל ש | התחלה הראשונה ש 27 ובמעלתו אק 31 להבדיל ק הבדל ש

3 דני' שם, מד 4 שם יב, א 5 יר' ל, ו-ז 8 דני' יא, מה 9 זכ' יד, יד
10 יש' יא, יג 12 עיין דני' יב, יב 15 שה"ש ח, יד 16 בבלי ראש השנה
לא ע"א 19 שה"ש שם 20 ע"פ תהל' קי, ו | שם קד, ג 21 עיין בבלי ראש
השנה יז ע"ב | ע"פ הו' ו, ב | ע"פ תהל' קכח, ה 22 ע"פ יש' ל, כו 24 שם'
ג, יג

17* צ"ל: וישבו למקורו והנהר היוצא; עיין שעוועל, שם, עמ' תקיח.

20* צ"ל: הוויות; עיין שעוועל, שם, עמ' תקיח.

עמ' קמד

1 וכמדרה א 3 (הפרש) ק 6 (בפי' (2)) ש 7 ר"ל) ת"ל א | באלהותו ק
8 (אין ואפיסו) ק ואפס ש 11 התנועה ק תנועתה ש 12 התנועה) תנועתה
קש 17 שהיה) שהיא א 24 השוה הגמורה) השוה גמורה ק השואה גמורה ש
27 ה"א בינה ש

6 עיין מדעי היהדות, כרך ב', עמ' 231 וכו' 8 שם' ה, ב 10 שם ג, יד
14-16 שם שם, יג-כו 19 שם שם, טו

6* מכאן עד עמ' קמה, שו' 16, מביא ר' דוד עוד קטע מכתבי ר' עזריאל;
עיין במדאי מקומות, ובמבוא, § 2.6.

8* צ"ל: לא; השווה מדעי היהדות, ב', עמ' 231.

עמ' קמה

1 שלש ספי' ק שלש ספיר' ש 3 וזהו קש 8 (לידע) קש 12 והשני
והשם השני ש 14 ומהו קש 25 יי רומז ש | אלהינו רומז ש 26 יי
רומז ש 27 שימשוך ק 29 שיתאחד ש 30 כלול) תלויה ש

10 שם' שם, טז 20 שה"ש ב, יב 22 השווה מדעי היהדות, ב', עמ' 232 |
דב' ו, ד 24 שם"א טו, ד 25 ע"פ תהל' קכב, ד | ע"פ דב' לג, כז

עמ' קמו

1 אין סוף עי' העי' ש | צריך קש 4 עליה קש | כריתות אק 5 בישראל)
לישראל ש 6 אחד) אחר א 10 יו"ד ש | וזהו קש 12 (יגח) קש
19 מובחר ק 26 אלו) האלו ש | תמיהים) סתומ' ש 31 (ולא... בריתו) ש
32 סבל) קבל ש | (את) ש

3 ויק' יב, ג | מ' נדרים פ"ג, מ"י; בבלי שבת קלב ע"א 5 עיין ילק"ש, חהלים,
ר' תתע"ג 6 תפילת שמונה עשרה 7 במ' יב, ח 9 בר' ט, יב, יז 10 עיין
בבלי שבת נה ע"א; ועיין ס' המשקל לר' משה די ליאון, עמ' 131; וזח"א יג ע"א,
ח"ג רטו ע"ב 16 יהו' ג, יא (ארוך הברית אדון כל הארץ) 23 שם כד, לב
24 שם' יג, יט 25 ע"פ דב' לג, א 31 ע"פ תהל' קה, יח 15 עיין שאלות
וחשובות בעניני קבלה לר' משה די ליאון, נדפס ע"י י. חשבי בקובץ על יד, כרך
ה, עמ' 15-38.

15* מכאן עד עמ' קנב, שו' 30, מעתיק ר' דוד משאלות ותשובות בעניני קבלה
לר' משה די ליאון; עיין במדאי מקומות; הסדר פה הוא שונה.

16* צ"ל: ארוך; עיין בקובץ על יד, ה', עמ' 25; וכאן במדאי מקומות.

עמ' קמו

1 ויושב ק ויושב בארץ ש 4 להיות ק 5 וזהו קש 6 ליטלה ר"ל
נשמתו ש | (ממנו) ש 12 בראוי א 20 הנהר) הגדר אק 21 פורחות קש
24 (סוד) ש | שמו של ש | אז תהיה מדרגה) אותה המדרגה ק 27 אלה ש
30 (לא זכה) אק 31 כמותו קש | השכינה) נפשו ש

3 ע"פ דב' יג, יח 7 בר' נ, כו; ועיין זח"א רנא ע"א 18 מ' סופרים פ"ד,
ה"א 24 ע"פ בר' ו, יג 32 ע"פ בר' כה, כז

19* צ"ל: הנקרא צבאות; עיין קובץ, שם, עמ' 33.

עמ' קמח

1 שהאשה ק 3 (לא) אק 8 לחזור ק 16 וכבוד) ועוד ק 17 בפרשת)
בפחות אק 19 (כל) קש 21 להשכיל קש 26 ויצאו ש 30 היא ש

2 הו' ב, ט 7 עיין במ' כז, יב-יד 9 ע"פ מ' הגיגה פ"ב, מ"א 16 ע"פ
בר' לה, טז 21 ע"פ שם ג, ו

עמ' קמט

11 (הכל) ש 12 התעוררת אק 13 דוגמות ש | והן) וכן ש 20 ואצ"ל)
ואז"ל ש 24 דודאים בשדה שנים ש 26 (מביא... ללאה אמו) א

3 בר' לה, טז 4 שם שם, יט (ותקבר בדרך אפרתה, ועיין במ' כ, א) 5 עיין
בר' ל, יד-טז 6 עיין בבלי נדרים כ ע"ב 10 בר' שם, טו 16 במ' ב, י
20 ע"פ בר' ח, ט 21 שם ל, יד 24 שם 25 שם | ע"פ שם כז, כז 26 שם
ל, יד 29 שם 30 שם שם, טו

עמ"ק

5 שאמה באה ק שאמר באה ש 9 ואצ"ל ואז"ל ש | יש כ"ב) ישכב אק
11 בענין א 13 מתעורר ש 14 ואמר ש 19 אני והו ש 22 מלמטה
למעלה ש 27 של מעלה קש 28 של מעלה ק | של מטה ק 31 הקודש ק
הקדש ש

2 שהש"ר פ"ג, כא; שמ"ר פנ"ב, ד; ועיין ס' הבהיר ס' סג (§43) 4 איוב כח,
יב 8 בר"ש שם 10 מש"ח, כא 11 בר"ש שם, סז 13 ע"פ שם כה, כז
14 ע"פ שם לא, מב | שם כד, סג 16 שם ל, סז 18 ע"פ רוח ב, יב | בר"ש שם
19 ע"פ תהל" קיח, כה; עיין מ' סוכה פ"ד, מ"ה, ורש"י שם 31 ע"פ בר"ד, ז

עמ"ק

2 אכילה ש 8 בכל דרכיו ובכל מעשיו ש 9 בכל ש 15 על) עד אש
20 ולהתנכר ק 22 בענין ק 24 (כי אין) ק 28 צוה סבת הסבות ש |
להפריש קש 30 רצוני ש | ויפריש קש 31 (אשר לו) ק אשר לי ש |
לסוד) לסור א | שיקנא ש 32 למטה ק | להביא) להבין ש

1 ע"פ תהל" קד, לה 2 ע"פ יש"נה, ז 3 ע"פ ויק' יב, ד | בר"ש כה, כס
5 שם שם, ל 15 חנח", יחרו, ס' ה 16 יש"כא, יג-יד 24 עיין ב"ר
פס"ג, ח, עמ' 688; ורש"י על בר"כ כה, כו 27 ע"פ חב"א, א, ד

24* צ"ל: כי ענין; עיין קובץ על יד, שם, עמ' 24.

26* צ"ל: רצה; עיין שם.

31* בקובץ, שם: שיהנה.

32* שם: להבא.

עמ"ק

2 רשע קש 9 חינטאר) הנשאר ש 13 והשומם) והשוואג ש 14 והוא
והנה ש 18 בהתבונס א 28 הגדול ק

2 עיין בבלי ברכות ז ע"א; ס' הבהיר, ס' קצה (§135) 5 במ' טו, לא
7 ע"פ שמ"ט, יא 11 ע"פ תהל" קכה, ג 14 עיין בר"כ כד, סז; שופ
ד, יח 15 ע"פ ויק' ה, כנ 16 ע"פ עמ"ג, ג | איוב לד, יד 17 יר'
ב, כד (פרה) 24 רות ד, י 27 ע"פ שם ב, כ 28 דב' כה, ה

8* צ"ל: מהתמונה הכוללת; עיין קובץ, שם, עמ' 34, והערתו של תשבי.

עמ"ק

1 יאציל ש | בהתעלותו בעצם) בהתעלות בעצה אק 2 ובצייר) ובהתעלות ש
3 אצילות ש | מעצה אק 4 ואי זה ש 8 עשרה ש 9 ואצ"ל) ואז"ל ש
11 האופשרות קש | והמאציל ש 13 כולם) כולו אק 14 מתפלגין כל מימי
בראשית ונו' ש (המרכבות... קשר אחד (עמ' קנד, שו' 12)) ש 26 יהוה)
אדני ק 31 והוא) זהו א

2 איוב כח, יב 4 שם (ואי זה, ועיין בח"נ) 7 ס' יצירה פ"א, מ"ד 23
שמ"כ, כא 27 יש"ב, יא 30 עיין זח"א טו ע"ב

22* על צרופ זה עיין הערתו של מתתיה דלאקרוס בשערי אורה לר' יוסף
ניקסלייא (ירושלים, תש"ך), עמ' 9.
26* השווה שו' 18, 31.

עמ"ק

5 כדמיון ק 8 כאחד ק 15 המחשבה ש 16 הר"ס במז"ל ק הרמב"ם
ז"ל ש 20 (ולא יחשבני) ש 21 בצמצום קש 24 ויאמינו קש 25 גוי
ק (גו) ש 25 דברי יישיבו ק ישיבו) ישובו ש 26 (מודים) אק 28 לו ק

4 דב' יג, ה 11 שם ו, ד 13 ס' שער הרזים לר' סודרוס אבולעפיה; תהל" יט,
ב 14 מל"א ח, לב, ועוד 17 מורה נבוכים ח"ב, פ"ה 19 תהל" קג, יא
21 ב"ר פ"ד, ג, עמ' 26 23 עיין הערוך לר' נתן בן יהיאל, ערך ספקלר, ופירוש
ס' יצירה לר' יהודה ברזילאי, עמ' יב 25 ע"פ יחז"מ, כ; כג, לה 32 תהל'
לו, יא

13* מכאן עד עמ' קפב, שו' 26, מביא ר' דוד חלקים גדולים מס' שער הרזים
לר' סודרוס אבולעפיה; עיין במבוא, הע' 76.

עמ"ק

1 ואצ"ל) ואז"ל ש 3 כאומרו ק שגא' ש 8 ועליה ק 14 חבלות)
חבילות ק חבילות ש 15 יש) היו ש 16 (שומר שבת וכו') ש 21 כעניי א
24 הידועה אק

2 תהל" קט, טו | שם סט, יד 3 שם סז, יא 5 ס' הבהיר ס' קע (§115) 7 ע"פ
דב' י, כא | תהל" קמה, א 8 שם קיח, כב-כג 9 שם קיס, נו | שם כז, ג 10 ויק'
סז, ג | שמ"כ, ג | דב' לג, א | בר"מ, כח 11 מל"ג, ג | מל"א יא, לס 13 ויק"ר
פכ"א, ה 15 דב' ד, מד | בר"י, יז 16 יש"נו, ב 17 יחז"ה, ה 18 עיין
בבלי פסחים קיז ע"א 24 תהל" יט, ב 25 ב"ר פי"ב, י, עמ' 109; בר"כ, ב, ד
26 ב"ר שם, ט, עמ' 107 27 תהל" פט, ג | שם לו, ו 28 יחז"מ, מ, כה (כהחלנות)
29 במ"ר פט"ו, ה; פדר"כ פי' כא 31 בר"כ, ב, ד 32 ב"ר פי"ב, י, עמ' 109

עמ"קנו

4 שהכוונה ק 13 הנמשלים קש 14 שבטעם ק 17 (והם) ש 24 עוזי א
25 ואז"ל ואז"ל ש 27 תפלין קש 29 את הנרות ל | (בשבת... שריפה) לש
30 טוב) שבת ש

2 קה"ח, א | קה"ר פ"ח, א, בשנוי; ועיין פ"ב, כד 3 מש"ג, יט | קה"ש שם |
קה"ר פ"ח, א, בשנוי 5 קה"ה, ה, (כי גבה) 6 דב"י, יד | שם ד, כו 7 שם
לב, א 8 יש"ט, א | מל"א ח, לב 9 תפילת שחרית | עיין ב"ר פנ"א, ג, עמ'
535 10 תה"ל, ה, | עיין בבלי חגיגה יב ע"א; ב"ר פ"ג, ו, עמ' 21 | עיין
בבלי יבמות מט ע"ב 11 תפילת "ישמח משה" בשחרית לשבת 15 בבלי בבא
בתרא עה ע"א 16 ע"פ מל"א א, ו | יהו"ה, יד 17 ע"פ שם"כ, כג | תה"ל, יט,
ח 19 בר"כ, כה, כז | עיין ב"ר פס"ג, י, עמ' 693 | מל"ב, ו, 20 מי"ז, כ
21 תה"ל, קט, קס | שם לג, ו 22 שם פט, יח 23 יש"ט, מח, יג 24 שם סג, יב |
שם נא, ט 26 דה"א כט, יא 27 בבלי ברכות ו ע"א; יש"ט, סב, ח 28 שה"ש
ח, ו; ועיין שהש"ר פ"ח, ד 29 תנח"ך, בהעלותך, סי' א
25* צ"ל: לתפ"ך; עיין שער הרזים (כ"י מינכן 209), דף מד ע"א.
29* כאן מחיל כ"י ל.

עמ"קנו

15 וכשחבר ל וכשחבר ש 16 וכשישוב) וכשיבוא ל 23 כחזקו א
27 והולך ל 28 (לראשי) לראשי וימינו תחבקיני אק 30 (ודאי) לש |
ומדרגה זו) ודרגה דא לש | (ששית) לש 31 ועל דא ל

2 תנח"ך שם, סי' ב; במ"ר פט"ו, א 3 יש"ט, א-ג 6 תנח"ך שם, סי' ג;
במ"ר שם, ג 8 מש"כ, כז 9 תנח"ך שם, סי' ו; במ"ר שם, ו | תה"ל, מג, ג
11 חב"ג, יא (עיין המשך הפסוק) 13 דני"ב, כב (שרא) 14 בר"א, יז
15 תנח"ך שם; במ"ר שם, ז 18 יש"ט, לה, א 19 זח"ג קמח ע"ב 23 תה"ל
יט, ו 24 שה"ש ג, יא | תה"ל שם, ז 28 שה"ש ב, ו 29 תה"ל שם, ו
32 מ"ב ברכות פ"א, מ"ב

19* בזוהר: מעילא לתחא.

25* בזוהר: שירותא.

עמ"קנח

2 בידה נפקדים) מיד נפק ל 3 מנגן אק 4 ר"א אומ" (א"ר ק 7 (נעשית) ל
15 (משה) ל 17 וכבוד אק 29 המאירה לקש | הנסים אותיות ל הניסים
אותו ש 32 (ואע"פ... גופניות) ל | ראשונות ק

3 תנח"ך שם, סי' ז; במ"ר שם, ח 4 תה"ל סז, יא 6 שם קט, קסד 7 שם
ו, א 8 שם קמד, ט 9 דה"א ט, כב (הראה באמונתם) 12 תנח"ך, נשא, סי' יא;
במ"ר פ"ב, ג | שם"כ, כה, ח 13 מל"א ח, כז | יר"כ, כג, כד 14 יש"ט, א

16 שם"כ, א 17 תה"ל יט, ב 19 שם"כ, לג, יח | שם"כ, לד-לה 20 יחז"ג,
יב (ברוך) | תה"ל שם 21 בר"כ, לא, כט 22 תה"ל כב, ב; עיין מכילתא, מט'
דשירתא, פ"ג, עמ' 128 | שם"כ, טו, ב 23 מכדרשב"י, עמ' 80; ועיין מכילתא, שם
25 ע"פ איוב ט, י 26 שם"כ, ו, ג 28 עיין בבלי יבמות מט ע"ב 30 תה"ל קיד,
ז-ח 31 שם יט, ב 32 ע"פ מל"א ז, לו

32* צ"ל: כראשונות; עיין שער הרזים (כ"י מינכן 209) דף מד ע"ב.

עמ"קנס

2 אחר) אחד אק 5 קרוב לש 8 תחתונים לש 28 ראשית קש
30 לקחה אק

3 תה"ל שם 4 שם | שם (הרקיע) 6 ע"פ בר"א, א, ו 7 בר"פ"ד, ב, עמ' 26
8 עיין בבלי חגיגה טו ע"א; תוספתא חגיגה, פ"ב; ירוש' חגיגה פ"ב, ה"א; בר"פ"ב,
ד, עמ' 17 11 בר"כ שם, ועיין אוצר הכבוד לר' טודרוס אבולעפיה על חגיגה טו
ע"א, ד"ה: מעשה בר' יהושע 15 תה"ל עז, כ | יחז"ל, א, כב 16 בר"פ"ד, ו, עמ'
30; בר"כ שם, ז 18 ס' הבהיר סי' נא (§34) 20 יש"ט, נז, טז (כי רוח) 21 תה"ל
טה, י 23 יש"ט, נה, א 24 פדר"א פ"ד 25 יחז"ל, א, כב | סוף מדרש כונן 26
עיין דב"ל, כז 28 ע"פ יחז"ל, מד, ל 30 ע"פ יש"ט, ו, א 31 ע"פ איוב ד, יב |
ע"פ מל"ג, י | ע"פ שם"כ, יט, יג | ע"פ תה"ל קלט, ו 32 ע"פ יר"ב, ו

עמ"קס

1 ואדז"ל למי נושאין כפיים) ואז"ל למרום ש 5 ויהיו) ויהי ש 6 ואז ש
11 כלולה) כלל זה א 12 לכן) שכן קש 15 ראו ש 23 (יום... מאמרות) א
(ימים ונקראות) ש 24 מהם) ההם ש

1 ס' הבהיר סי' קלט (§95) 2 חב"ג, י 3 תה"ל קט, מח 4 שם"כ, יז, יב
6 עיין שם שם, יא 7 בבלי ראש השנה לב ע"א; מגילה כא ע"ב; מ"ב אבות פ"ה,
מ"א 12 שם"כ, יד, ח 13 תה"ל מד, ג | שם פ, יב 14 שם שם, ט (עיין המשך
הפסוק) 15 ע"פ דב"ה, כא, ועיין שם יא, ב 16 בבלי ברכות נח ע"א | דה"א
כט, יא 17 בר"פנ"ג, י, עמ' 565, בשנוי; בר"כ, כא, ח 19 דב"ל, ט 20 לא
מצאתי במכדרשב"י שלפנינו; דב"ג, כד 21 שם 22 שם"כ, ח, א; ס, כב 23
תה"ל, יט, ג 25 ע"פ שם"כ, כ, י 26 ע"פ בר"ב, ג 27 ע"פ יר"ב, לא, כא | שם"
לא, יז 28 תה"ל פט, טו; צז, ב 29 עיין בבלי שבת סט ע"ב; ואוצר הכבוד שם
30 בר"פ"ז, ה, עמ' 157 31 ויק"ט, יט, ל | שם"כ, כה 32 דב"ה, יב | ויק"ט, שם, ג

עמ' קסא

1 גם את זה ש 7 בחדרי) בסדרי אש 11 שהיה) שהיא א 13 בריה קש
15 וקראו ק 23 אמוראי א 27 א"ל עד מהי תסתום דבריוך ש
29 ישמע ק | לקח) לקח ונבון תחבלות יקנה יהוה דעת לפי שדוד לא הסתכל באספקלריא
מצוחצחה לפי שלא זכה לכך היתה רוח"ק שורה עליו מתוך אספקלריא שאינה מצוחצחת
וקבלתי קש (לפי (2) ק 31 הכתרים) הדברים ש

1 קה"ז, יד | ב"ר פ"א, טז, עמ' 14 3 ע"פ מ"ל, ב, י 4 עיין בבלי ברכות לך
ע"ב; סנהדרין צט ע"א 5 ויק' כה, ב | בבלי סנהדרין צז ע"א; ראש השנה לא ע"א
6 לא מצאתי את המקור 11 ב"ר פ"ג, ז, עמ' 23 12 ע"פ שה"ש ב, יד 14
עיין בבלי מנחות כט ע"ב 15 ע"פ איוב מב, ב 16 שם כב, טז 17 ע"פ יחז' 18
מד, ב 18 תהל' יח, יב 19 איוב כח, יב 20 שם (ואי זה) 22 ס' הבהיר
ס"י כו (§18) 23 שם טו, ג 29 מש' א, ה (ישמע, ועיין בח"נ) 32 ע"פ
במ' ב, ב

עמ' קסב

2 הקודם) הקדש קש 5 פעולותן ש 7 שהוא ש 8 אמנם נקודה) פ"י
חולם א 2 אמנם פ"י חולם נקודה ק אמנם נקודה פ"י חולם ש | אחת קטנה)
אחת מן הנקודות נקודה ש | הרקות) הדקה קש 10 מכל) בכל (!) א 14
האוחיות קש 16 (מקותיל) ש 25 שוכבים) שוכנים לקש 29 לכם לקש

4 ע"פ שה"ש ה, יב 8 עיין ויק' יא, מב(ו' רבתי של: גחון) 9 מש' לא, כט
11 דב' י, יז 12 נח' ט, ה 20 בבלי מגילה ג ע"א; נדרים לו ע"ב; ב"ר
פל"ו, ח, עמ' 342; נח' ח, ח (בתורה) 26 ע"פ שם כה, כ | ע"פ יר' ב, כז
29 ע"פ קה"י, י | ע"פ דב' יג, טו 31 בר' מט, א | ע"פ יש' ב, ב 32 ע"פ
במ' ה, יד, ל

5* צ"ל אומנות; עיין שער הרוזים, דף נו ע"ב.

16* צ"ל מקורביל; עיין שם; עיין גם Ursprung עמ' 220 והע' 83.

עמ' קסג

1 ותזריע) ותזריח ל 2 המקיע הרביעי) המקטיס הרביע ל המקטיס הרביעי ק
המקטיס הרביע ש | עוד) עד לש 11 לעשרה ש | בסבכי איי חכמת התבונה ל
15 הוא ((2) היה ש 16 (אלא) אלק 29 השביעיות ל

1 תהל' צז, יא 2 איכה ג, כח 3 ע"פ יר' ל, ח | ע"פ יש' נח, א 4 ע"פ דב'
לג, יט 5 ע"פ יחז' לו, כה | ע"פ שם יט, יט 6 ע"פ שה"ש א, יא 8 ע"פ שם
כה, לב 9 עיין למעלה, עמ' קס, שו' 7 14 תהל' יט, ה (לשמש) 15 ע"פ שם
פד, יב | מ"ל ג, כ 17 תהל' קד, ב 23 שם יט, ה 24 דה"א כט, יא 25 ב"ר
פי"ז, ה, עמ' 157 28 יש' יג, י | איוב כט, ג 31 עיין שם כה, לא, לו | תהל'
קט, קס 32 בבלי ברכות ו ע"א

2* צ"ל: המקטרג; עיין שער הרוזים, דף נו ע"א.

עמ' קסד

3 כמניח א 10 (עד כאן) ל 13 שכנגלה ל כשנגלה ש 14 כבחור) כגבור
ש 17 והמפאר לקש 23 היו לו ל 27 פי חכם) כי הגם לש | דבורים)
נכוחים ש 29 (לרוח אורח) לש 32 פסוק א

2 יחז' כד, יז 3 עיין בבלי ברכות יא ע"א, טז ע"ב; סוכה כה ע"ב 4 שה"ש
ה, יא 5 ספרא, קדושים, פ' ז; ועיין בבלי קידושין לב ע"ב 6 שה"ש שם
7 ע"פ שם כ, יח 8 דני' ז, ט (נקא); עיין בבלי חגיגה יד ע"א 11 ב"ר פנ"ט,
ד, עמ' 633 | בר' כד, א 13 מכדרשב"י, עמ' 81 | שם טו, ג 17 יש' סב, ה |
ע"פ שם סא, י 18 במ"ר פי"ב, י; ועיין שהש"ר פ"ג, טו 19 במ' ז, א 20
במ"ר פי"ג, ד; שהש"ר פ"ה, א | שה"ש ה, א 22 פדר"כ, פי" כו 23 שה"ש
ג, יא 24 חרג' ירושלמי לאס" ח, טז 27 קה"י, יב 29 תהל' יט, ו (לרוץ
אורח) | שם טז, יא 30 בר' יח, יט | מש' ח, כ 31 שם טז, לא

29* צ"ל: לרוץ.

עמ' קסה

1 צדקה) בדרך צדקה ל 7 סבא. אברהם יצחק יעקב כל אחד מהם נקרא ישראל
והסוד בזה אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי. ועוד שם ק 19 המחשבה לקש
24 נחוניא ל 26 והיינו ק 29 ואצ"ל) אצ"ל ל אמז"ל ש 32 הנפש ק

4 ב"ר פס"ה, יא, עמ' 784 | תהל' קכד, א | שם כב, ד 5 ב"ר פ"ע, ב, עמ'
800 | במ' כא, ב 6 ב"ר פס"ג, ג, עמ' 680 | בר' מו, ח 7 בר' לב, כט
9 שם יב, מ 10 עיין ב"ר פמ"ז, ו, עמ' 475 | שם"א א, כ 12 לא מצאתי
14 במ' ט, י | תהל' יט, ז 17 איוב כח, ז 19 יש' נה, ח 20 בבלי חגיגה
יא ע"ב; חוספתא חגיגה פ"ב; ב"ר פ"א, י, עמ' 8 | ע"פ דב' ד, לב 21 תהל'
שם 24 ס' הבהיר ס"י קעא (§116) 27 יש' ו, ג 28 ס' יצירה פ"ד, מ"ג
29 במ' ט, יג 30 ע"פ קה"ז, כד 32 ע"פ שם יב, ו

עמ' קסו

8 (אי) לקש 11 לפני) עלי א²לש 13 לי) לו א | ונמצא מוכר אותה
שבועה לש 19 אצילותה לש 20 כמאמר רז"ל) כאז"ל ל כאמרם רז"ל ק
באמרם ז"ל ש 20 שמענה לקש 23 דעתו ולפי כוונתו) דעתו וכוונתו ש
25 למקום שרשה ל

1 ע"פ תהל' קלז, ז 3 איוב לב, ח; ועיין ס' הבהיר ס"י מט (§32) 4 איוב
לג, ד 6 בר' בז, ז 8 בבלי סנהדרין סה ע"ב 10 ב"ר פס"ח, ז, עמ' 775 |
בר' כח, י 14 ויק"ר פכ"ט, ח 18 ע"פ שם"א ז, יז; זכ"ה, יא 20 בבלי
יומא פו ע"א 21 הו"י יד, ב 22 שם"א כה, כט 23 יחז' א, יב 24 ע"פ
תהל' יט, ח 25 ע"פ יש' נא, א 26 עיין ס' הבהיר ס"י מט (§32) 26 ספדי
דברים, פי"י, עמ' 18 | דב' א, י 28 תהל' קמ, יד 29 שם סה, ה 30 שם
פד, ה | שם טו, א 31 שם (מי) | שם כד, ג 32 שם | ספדי דברים, פי"י שמד,
עמ' 401; השווה ספדי במדבר, פי"י קלט, עמ' 185 | דב' לג, ג

עמ' קטז

2 החיים את יי אלהיך לש (6 תפ') נ"ל שחמד כאן והוא אוצר הנשמו' הנדואין א'
9 יבינו) יכינו אל 10 שמענה ק שמע' ש 11 ממדקה קש 12 במוחה ל
13 זהו קש 14 שמובטחה אק 16 עומדים) יכולים לעמוד ל עומדין שם ש
22 אחיך ויבם אותה לש 31 כרחמן בר חמן (!) ק

2 שמ"א כה, כט (עיין המשך הפסוק, ובח"ג) 3 ע"פ דב"א, יג 6 יש"א, יב
7 תהלי' כד, ד 8 יש"א, ג 11 עיין בבלי יומא פו ע"א 12 עיין דב"א, כד,
א-ד 13 ע"פ יש"א, י 14 שמ"ב יד, יד 15 עיין בבלי יבמות סב ע"א, סג
ע"ב; עבודה זרה ה ע"א; נדה יג ע"ב 16 בבלי ברכות לד ע"ב; סנהדרין צט ע"א
18 כוונתו כנראה לקה"א, ד: דור הולך ודור בא; עיין ס' הבהיר סי' קכא-קכב
(§86) | ע"פ מש"כ, ה 19 ע"פ קה"א, ב 20 ע"פ שמ"ב יד, יד | ע"פ בר'
ב, י 21 ב"ר פפ"ה, ה, עמ' 1038 22 בר' לח, ח (עיין המשך הפסוק, ובח"ג)
23 רות ד, טו | שם שם, יז 26 בבלי יבמות נד ע"ב 28 בבלי ברכות ס ע"א;
נדה לא ע"א | נדה שם 29 תהלי' קג, יג 30 יש"א, טו, יג 31 ב"ר פפ"ה, ח,
עמ' 925 32 בר' לג, ג | שם יג, ח 17 ברכות ז ע"א

עמ' קסח

3 ועליו ק 9 ע"ב) על כן ש 32 שמעום ש

1 מש"י יז, יז (ואח) | דב"א, יז, טו 2 רות ב, כ | עיין בבלי יבמות כד ע"א 3 יש"א
נו, ג 4 שם שם, ה 5 בר' לח, ט 7 שם שם, י 8 לא מצאחי שם, ועיין
ספרי דברים, פי' רצא, עמ' 310 | בבלי יבמות י ע"ב | דב"א, כה, ט 10 יבמות מד
ע"א 11 מ' יבמות פ"ח, מ"ד 17 ויק' כב, ג | שם כג, ל 18 ע"פ ויק' יז, יז
כו, ו | ב"ר טו, לא 19 לא מצאחי במכדרשב"י שלפנינו 21 ב"ר טו, טו | תהלי' יט,
ט 23 שם טו, יא 24 שם"כ, ג 25 עיין תרג' אונקלוס שם | דב"א, לב, כ
26 מכדרשב"י, עמ' 146 27 דב"א, שם, יז 30 יש"א, מב, ח (עיין המשך הפסוק) |
שם"א, לד, יד 31 דב"א, טו | בבלי מכות כד ע"א; הוריות ח ע"א

עמ' קסט

4 במסכת ל במס' קש | ומה) מה לקש 10 כל ((2) ר"ל לש 12 תפ'
צדיק ק | משמחי לב) מה שמי לב אק מה שם לב ל 15 ניתן ל 16 כי)
כדי א 17 האדריכל לש 18 האדריכל לש 21 האדריכל לש 30 (זה)
אקש | (סוד) א

3 שם"א, ד, ד; ועוד הרבה 4 בבלי חגיגה טז ע"א 8 ע"פ תהלי' לב, ט 9 ע"פ
דב"א, יא; ועיין ס' הבהיר סי' קו (§75) | שם"א, ל, ג 11 תרגום לתהלי' יט, ט |
ע"פ בבלי עירובין יג ע"ב, ועוד 12 תהלי' צב, יג | שם יט, ט 14 עיין רמב"ן,
פירוש עה"ת, ויק' כג, מ 16 שופ"א, ה, טז | מש"א, כא, א (פלגי) 16 ב"ר פכ"ז,
ד, עמ' 259 | בר' ו, ו 19 עיין ב"ר שם בח"ג; וגם פ"ח, ג, עמ' 59 21 ע"פ
קה"א, יג | ב"ר פכ"ז, א, עמ' 255 22 קה"א, ב, כג | קה"ר פ"ב, כה 23 שם"
יב, כט 24 קה"ר שם | קה"א, ב, כג 25 בר' יט, כד 26 ס' הבהיר סי' קלד
(§91) בשנויים 32 ס' הבהיר סי' צח (§67) | ס' יצירה פ"א, מ"א

עמ' קע

1 כנפים לאחת להם ל כנפים לאחת מהם ש 3 להם) מהן א 4 ואצ"ל)
ואצ"ל לש 19 ומתעצם לש | תגרמות ל הנדמו ש 27 ההפדש שביניהם ל
הפרוש ק 31 ואצ"ל) ואצ"ל לש 32 (וגם כן ל"ב) ל ל"ב) ללב ש

1 יחז' א, ו 2 יר' לא, ו 3 יחז' שם 4 מש"ח, כא; ועיין מ' עוקצין פ"ג,
מ"ב; ובבלי סנהדרין ק ע"א 6 ע"פ שמ"ב כב, מה | ע"פ תהלי' עז, כ 9 במ'
ט, כא 12 עיין ס' יצירה פ"ו, מ"א 13 מש"י, כה 14 תהלי' קכב, ד 15
עיין ס' יצירה שם 16 עיין אוצר הכבוד, דף טז ע"ב; ג; וכאן במבוא, § 3.3
19 תהלי' כז, ד 20 מש"ג, יז | ע"פ בבלי עירובין יג ע"ב 21 עיין פירוש
עה"ת, שם"א, לד, ו 22 שו"ט צג, ח 23 שם"א, שם, ו-ז 24 שם שם, ח
28 נדפס ב"הסגולה", מספר כ"ד, עמ' 14 וכו' 29 ע"פ קה"א, ח | ע"פ שה"ש
ד, יא 32 ע"פ שם"א, טו, ח

*7 צ"ל: ועשרה שהם יסוד כל בנין לתשלום המנין; עיין שער הרוזים, דף עז ע"ב.

עמ' קעא

3 אעפ"כ לש | ניטלה ש | פסומתו) בכוונתו א 5 לפנו) לבשת לפניו ל
לבשת ש | דכתי' ביה ל 19 יסוד) סוד ל

1 ע"פ בר' ב, י 3 מ' סוכה פ"ג, מ"ו 4 ויק"ר פ"ל, ט | ויק' כג, מ
5 תהלי' צו, ו | שם צב, יג 6 זכ"א, א, ח 7 תהלי' סח, ה | שם"א, כה 8 דב'
ה, יב 10 ע"פ דב"א, לג, כז | ע"פ קה"א, א, ז 12 ס' יצירה פ"א, מ"ו 13 איוב
כח, ג 14 שה"ש ז, ט | עיין ס' הבהיר סי' קצח (§139); ובבלי פסחים נו ע"א
15 עיין ס' הבהיר סי' קעב (§117) 16 ע"פ יר' לא, כא 17 לא מצאחי בפסיק'
יש"א, נד, א 20 ויק"ר פ"ל, יג | בר' ה, ב 21 עיין בר' ב, ט 26 ס' הבהיר
סי' קעח (§120-121) | קה"א, א, ז 28 במ' כא, יט 29 ס' הבהיר שם (§121)
31 במ' י, ב

*21 צ"ל: הדעת; עיין שער הרוזים, דף עט ע"א; ב"ר פט"ו, ב, עמ' 140.

עמ' קעב

9 ואצ"ל) ואחז"ל ל אצ"ל ש 13 כאומ' ש 21 מים חיים ש 22
ויתרבו) ויתברכו לש 23 ואצ"ל) ואצ"ל לש 29 ואצ"ל) ואצ"ל ל ואמ' ש
30 באחת) כא' ל כאחת ק כאחד ש

1 חגי ב, ח | עיין ילק"ש ח"א, ר' רנן; מכילתא, שירתא, פ"י 2 במ' כא, יט
3 שם"א, טו, יז | דב"א, ט, כט 4 תהלי' יט, ט 5 ע"פ מש"א, ו, כג 6 זכ"א, ד, י
(שבעה אלה... משוטטים) 7 עיין ב"ר פס"ה, ד, עמ' 715 9 תהלי' שם, י
10 שם"א, כד, יב | מש"א, ל, ל 13 תהלי' קיא, י 14 ס' יצירה פ"א, מ"ז
15 יש"א, מד, ו 16 עיין שם"א, יג, ב; ויק' כז, לב 16 ס' הבהיר סי' קד (§73)
17 שם"א, שם 20 ע"פ תהלי' לו, י 21 שה"ש ד, טו | ע"פ תהלי' קד, טו

ע"פ בר' ב, ח 24 במ' י, ב 26 שם שם, ח 28 לא מצאחי בס' הבהיר
תהלי' עב, א 29 במ' יג, יח 31 דב' טז, כ

5* צ"ל: כי נר; עיין שער הרזים, דף פ ע"א.

עמ' קעג

5 הורו) הודו אק 7 (ר"ל) לש 8 ובתוכו ל 17 וכמסודר ק 18 נפלא
ונעלם לש 27 שכוונתו ש 28 כוונתו ש

1 ס' הבהיר ס' עד-עה (50) 2 ע"פ יש' נט, יז 3 תהלי' קט, קס | מל"ב
כ, יט (אם שלום, ועיין יש' לט, ח) 6 פירושו עה"ת שם | דב' לב, ד 8 תהלי'
יט, י 9 בבלי סנהדרין ו ע"ב 10 תהלי' פט, טו | שם (חסד) 12 שם שם, טז
(עיין המשך הפסוק) 13 במ' כט, א | מ' ראש השנה פ"א, מ"ב 14 במ' כג, כא |
תהלי' צח, ו | יר' ד, יט 15 שם יז, טז | שם טו, ג 16 עיין בבלי ראש השנה
לד ע"א | ע"פ בבלי ברכות ז ע"א 19 ע"פ דב' יא, כד 20 ע"פ איכה ב, א;
יש' טו, א 21 שם"ב כב, י; תהלי' יח, י 22 דב' ד, יא 24 ע"פ תפילת "אל
ברוך" | מדרשבי עמ' 155 | שם כ, יח 29 עיין יחז' א, כו | עיין למעלה, עמ'
קנד, שו" 22 30 דג"י ז, ט 31 יחז' א, ד; א, כז; ח, ב

עמ' קעד

5 השלשלת) השתלשלות לש 13 סימין א 15 נבואיות לש 17 (או אחת) ל
(או) ש 18 (י"ל) לש | טיבם לש 21 ראש השנה) ראשונה (!) ל 22 (י' א
30 על כן) ועליה ל עליו ש 31 הברית) בריח ל

2 יחז' א, ד 3 ע"פ תהלי' קה, ג | קה' א, יג 5 ס' יצירה פ"א, מ"ז 7 מ'
ראש השנה פ"ג, מ"ב 9 תהלי' קנ | שם שם, ב-ג 10 שם שם, ה 11 שם שם,
ו | שם מז, ו 12 ע"פ יחז' מ, ד 18 יש' נז, א 20 שם' לו, יח 21 מ' ראש
השנה פ"ד, מ"ו 22 תהלי' קנ 27 ע"פ יש' נד, יג 28 תהלי' יט, י 30 שם
פה, יב | במ' כה, יב 31 תהלי' שם, יא | ע"פ בר' ט, יג 32 יש' נד, י

עמ' קעה

7 יבא אק 17 לשום אדם ל 19 (לרשות) לרשום ל לרש' ש 20 שבגללה)
שבגללה א 29 ורע לש 31 בשם רמז ל בשום רמז ש 32 כללים א

2 בבלי גיטין ס ע"ב 4 שם' לד, כז | ב"ר פל"ה, ג, עמ' 330; ועיין במנחת יהודה
שם, ורמב"ן, פירוש עה"ת, בר' ט, יב | בר' ט, יג 5 ע"פ בר' א, כז | יחז' א, כח
(עיין התחלת הפסוק) 6 בבלי חגיגה טז ע"א 8 אגדת שה"ש (הוצ' שכטר), עמ'
13, עס שינויים; ועיין ב"ר פט"ו, ו, עמ' 138 במנחת יהודה | שה"ש א, ד 14 תהלי'
א, ג 22 בר' ו, ט 23 עיין ב"ר פט"ח, יב, עמ' 788, ובמ"ל שם 24 עיין תהלי'
צ, ד; ויק"ר פ"ט, א 26 בר' ג, ו | ס' הבהיר ס' לח-לס (26) | תהלי' פז, ב
32 מש' כה, ב

עמ' קעו

1 אין לאדם ש אדם יכול ל | (רשאי) לש 7 אולם) אולי ל אלו ש
11 שני לש 13 הוסיף אק 14 היסב לקש | (שנא') לש 18 מוצא לק
23 תאותם) שאותם א 26 שלאחד מהם ש

1 בבלי פסחים נו ע"א 2 ויק"ר פ"א, יג; תנח"ב, וישלח, פח ע"ב 3 במ'
כג, ד 4 ויק' א, א 5 יש' ו, ג | ע"פ במ' כז, יח 7 ע"פ מש' כח, כד; ועיין
בבלי ברכות לה ע"ב 8 ע"פ הו" יב, ט | ע"פ יש' ח, כא | עיין מל"א יב, כה-לג
10 ע"פ יחז' א, י 12 מל"א שם, כח-כט | ע"פ איכה ב, ח 13 עמ' ז, יג
14 לא מצאחי 17 כנראה כוונתו לבר' ו, יב; ועיין ב"ר פכ"ח, ח, עמ' 266,
ובמנחת יהודה שם; בבלי סנהדרין קח ע"א 19 במ"ר פ"ט, כג | איוב כא, ט
(עיין ההמשך עד פס' טו) 20 בר' ב, ו 22 שם ז, יב | ספרי, עקב, סי' מג
24 בר' שם, יא 25 ב"ר פל"ו, א, עמ' 334 | איוב שם, יא 27 יש' יג,
כא 29 עיין ב"ר פל"ח, ה, עמ' 354 31 עיין בר' יא, ד 32 מש' יח, י |
ע"פ תהלי' קד, טז | ע"פ בר' שם, ח

עמ' קעז

6 י"ל) יראה לי ל יש לפרש ק יראה לומר ש 12 עמהם) לפניהם לקש
15 יהודה בר אלעאי לקש 16 (לשון) ל 18 ושפיכות דמים ש' וש"ד לק
20 שרה) צרה א 24 ונשרפת לקש 28 עזאזל ל

1 ב"ר שם | בר' שם, א 6 ע"פ שם ד, יג 7 ויק' י, א | שם | שם שם, ב
8 שם טז, א | שם' לב, ז 9 דב' ד, טז; ועיין שם שם, כג 11 ע"פ שם ד, ו |
שם' כ, כ 12 במ' כז, יז 13 שם' לב, א 14 שם כד, י 15 שם לב, ד |
פסיקתא דר"ב, פ"י י 16 זכ' י, יא 17 יש' כח, כ | בבלי יומא ט ע"ב
19 יש' שם 21 עיין אוצר הכבוד על פסחים סב ע"ב; וזח"א קמה ע"ב, וניצוצי
זהר שם, אות ד' 22 בר' לו, לט 23 עיין בבלי חגיגה יד ע"ב: פתח ר"א בן
ערך במעשה המרכבה; ופרש"י על קה' א, ט, שגורם ר' אליעזר בן הורקנוס
24 במ' יט, א-י 26 שם שם, ח 27 במ"ר פי"ט, ד 28 ויק' טז, ה-לד |
שם שם, יב | דב' כא, א-ט | ויק' יד, א-ט 29 ב"ר פס"ה, טו, עמ' 727 | ויק'
טז, כב 31 בר' כה, כז | ב"ר שם, עמ' 726 | בר' כז, יא 32 יש' יג, כא |
בר' שם | דב' לב, ט

עמ' קעח

5 בארץ ולא בחוצה לארץ ש 17 ודע אלק 18 ועבדו לקש 20 ועליו ק
24 כיצד לש 27 הרפה עמ' ש 31 מספר עשרה כר ל מספרה עשרה ש

1 בבלי שבת קא ע"ב, ועוד, ע"פ במ' יט, טז 2 בר' ג, כד | ע"פ דב' ט, ז
3 עיין בבלי בבא בתרא יז ע"א, ע"פ במ' לג, לח; דב' לד, ה 4 ויק' יד, לג-נז
6 במ' י, לה 7 ע"פ יש' א, ד 8 ע"פ זכ' יד, טז 10 תהלי' יט, יד 11 ע"פ
דב' יח, יג 12 ע"פ תהלי' שם 13 עיין בבלי חגיגה יב ע"ב | בבלי ברכות ו ע"ב;
שבת ל ע"ב | קה' יב, יג 14 ע"פ דג"י י, כא 15 דב' ו, ד 16 עיין דמב"ס,

מורה גבוכים, ח"א, פ"ג 17 יר"ט, כג | דה"א כח, ט 19 ע"פ שמ"ב כ, א
20 מש"י, ב | קה"ח, יג 23 ע"פ בבלי ברכות כח ע"א, ועוד: מעלין בקודש
ואין מורידין 25 ע"פ תהל"ה קלז, ו 26 בבלי ברכות יג ע"ב | ע"פ תהל"ה מו,
27 עיין ברכות שם 28 דב"י, כ | ע"פ מש"י, ד, כג 29 ע"פ תהל"ה קלג, ג |
בבלי ראש השנה לב ע"ב

עמ"ק קט

5 (בי"ת) א | בראשית) בראש ש | ואיננו לקש 11 ושאברהם ויצחק ל
שאברהם יצ"ו ויע"ק ואשא (?) אברהם ויצחק ואבות ש 22 וזהו ק (הוא) לש
23 עגיניו עיינו קש 27 תפלתם אק

1 בבלי ברכות ז ע"א; מנחות לה ע"ב | במ"י, יא, ז 5 שם 6 ע"פ חגי ב, ט
7 בר"י, כח, יז 8 שמ"א ט, ז; מל"א יג, יא, ועוד | דב"י, לד, ה; יהו"כ, כד, כט
9 שם | בבלי בבא בתרא עה ע"א; ספרי, פינחס כז, כ 10 מל"ב יז, יג; יר"י, ז, כה;
ועוד 11 עיין אבדר"נ, נו"ב, פמ"ג 12 ע"פ בר"י, מה, יב | ע"פ שם מג, לג
13 עיין בבלי יבמות מט ע"ב 15 ויק"ר פ"א, יד; פס"ז, ריש ויקרא 16 יחז"
מג, נ (עיין בהמשך הפסוק) 17 דני"י, י, א, ה, ו (ואשא אח עיני וארא) 18 במ"
יב, ח 21 תרג' יונתן ליש"ו, ו, ג 22 ס"י הבהיר ס"י קכח (§89) 24 היכלות
רבתי (ביהמ"ד, כרך ג'), עמ" 90; השווה בחי מדרשות, כרך א', עמ" 86-85
30 עיין בר"י פס"ח, יב, עמ" 288, ובמנחת יהודה שם 31 בבלי עירובין יג ע"ב,
ועוד

עמ"ק קפ

6 שלים ל 22 אלו) אלא לש 26 ואצ"ל (ואצ"ל) לש 29 עלי) לפני ל
30 (רצון... על) א רצון) ראשון ש (יעלו על הרצון) ש 32 מלמעלה למטה ק

1 לא מצאחי | שה"ש ו, ד, י 2 יש"ו, ב, 3 דב"י, כט, ט | יש"ו שם, ג 4 תפילת
שמונה עשרה 5 ע"פ במ"י, כב, כו 6 תהל"ה יט, יד | תרג' אונקלוס לדב"י, יג
9 מ"י יומא פ"ה, מ"ג 10 ס"י יצירה פ"ב, מ"ה | יש"ו נח, ט 11 ס"י הבהיר ס"י
קמ (§95) 12 אס"י, א, יד 13 עיין מ"י אבות פ"ה, מ"א; בבלי ראש השנה לב ע"א ו
מגילה כא ע"ב 14 עיין בבלי פסחים נד ע"א; בר"י פ"א, ד, עמ" 6 15 מש"י, ח,
כב 17 תהל"ה צג, ב | בר"י שם 18 מש"י שם | יש"ו טז, ה | תהל"ה פט, ג 19 בר"
פ"א, א, עמ" 2 20 שם שם, ד, עמ" 6 21 שם 24 שם"י, יד, ב, ועוד הרבה |
שם טו, א 27 שם כח, לח | תהל"ה קמא, ב 28 תנח"י, חצוה, ס"י טו | מש"י כז, ט
29 יש"ו נז, ו (עולותיהם וזבחיכם) 30 שם ס, ו 31 תהל"ה ה, יג 32 ע"פ שם
קלג, ב

עמ"ק קפא

4 (בר"י) ש 8 (ע"כ) לש 14 ואצ"ל (ואצ"ל) לש 15 שפתיו א בשפתים ש |
תופשת) הופפת לקש 24 מבעו ל מבעיי קש

3 בר"י, ח, כא | שם 4 פסדר"כ, פי"א | שה"ש ה, א 10 בבלי סנהדרין כב ע"א;
גיטין צ ע"ב 11 מל"י, ב, יג (וזאת שנית העשו) 13 במ"י, לו | תהל"ה יט, טו
14 עיין זח"א קסט ע"א 17 שו"ס ט, ב; קה"ר פי"ב, י | תהל"ה שם 18 שמ"
כג, יז | בבלי כהובות קי ע"ב 19 ויק"י, כה, לח 20 עמ"י, ז, יז, ועיין כהובות קיא
ע"א 22 דב"י, לב, מג | ספרי, האזינו, פי"י שלג 23 יש"ו לג, כד 24 בר"י פצ"ו,
ה, עמ" 1198; ועיין בבלי כהובות שם 25 תהל"ה קסז, ט 26 מכדרשב"י, עמ" 129 |
שמ"י, ח, יג 27 דב"י, ו, ד | בבלי כהובות שם 29 עיין שמ"ר פכ"ו, ב | שמ"י, יז, ו |
במ"י, כ, ח 31 שמ"י שם 32 במ"י שם, כד

עמ"ק קפב

3 ואצ"ל (ואצ"ל) לש | שולח מלאך לפניך לש 5 תעלנו מזה לק 9 זה הוא)
זה ל זהו ק זו ש 10 (רבי) ל רבי"י ש 14 כענין קש 27 (בא...
כמתאוננים וכו' (עמ" קפו, שו"י 4) ל 29 (מלאך האלהים) (2) ש

2 במ"י, ט, כ, כג 3 שם כג, כ | בבלי סנהדרין לח ע"ב; ועיין שמ"י שם, כא 4 שמ"
לג, ב 5 שם שם, טו 6 שם שם, יז 8 פירוש עה"ת, שמ"י כג, כא | עיין שם,
שמ"י ג, ב 9 בר"י פצ"ז, ג, עמ" 1246; ועיין שמ"ר פ"ב, ח 12 שמ"י ג, ד 13
שם שם, ו 15 שם לג, טו | שם לד, ו 16 בבלי סנהדרין לח ע"ב | שמ"י כד, א
18 עיין סדר רבה דבראשית (בחי מדרשות, כרך א', עמ" כד), ס"י ח | עיין בר"
פי"ב, י, עמ" 108 19 שמ"י ג, יד | עיין במ"ר פי"ד, כד 20 עיין יהו"י, ד, ב-ט |
ע"פ שמ"י כח, י 21 עיין תנח"י, יתרו, ס"י יא 23 שמ"י כג, ב 25 פתיחתא
איכ"ר, טו | יחז"ל לו, כ 27 זח"ג קנ ע"ב 29 שמ"י יד, יט 31 שם שם, יט-כא;
ועיין פס"ז, בשלח יד, כא; ס"י הבהיר ס"י קי (§79); רש"י על בבלי סוכה מה ע"א,
ד"ה: אני והו; זח"ב נא ע"ב

*28 בזהרה: בנינה.

עמ"ק קפג

2 (כ) ש 3 (מ) ש 11 (בצדו) ש | ישראל בצדו ש 12 כסדר קש |
ביום ש 12 שירה עמי קש 14 (והפסוק האחר) אק ונמצא אק
16 הדוגמא בפן האחד א הדוגמא כפן האחד ק 20 (כ) ש 21 נ (1) ש
23 נ (2) ש 24 מ (1) ש 25 נ (ג) ש

12 תהל"ה מב, ט 15 שמ"י יד, כ

*11 בזהרה: בעטריו.

*12 בזהרה: ביממא, ועיין בח"נ.

*13 בזהרה: במסלנייהו. הוי אימא ביממא כד נהיר שמשא; במ"י וק"ר: כלא הוה ביממא.

עמ' קפד

2 כדרך א | כדרך א 5 בזה אל זה ש 6 (שהוא... ביצחק) א 9 זה שחוא
תחת האחר א זה שהוא תחת האחר שהוא ויבא וכו' ק 22 גלים דגלים אק 23
וברגונו ונוסע ברגונו ונוסע למעלה ש 28 אותם המים לצד אברהם שבאו מצדו ק

6 עיין בר' כו, יח-לג 25 שמ' יד, כא

עמ' קפה

3 (הוא) ש 5 וארבע קש 6 ראש) אש א 10 אמצעית קש 11 אחת
אחר א אחד ק 13 ואלו קש 18 כדוגמא קש 24 ולנגדם א |
הולך קש 25 מסבב קש 26 (למנוחתך) ש | ותחזיר) ולא תחזיר (!) ש
28 וכשהיה) וכשהיה קש 32 בדרך קש

1 עיין ב"ר פמ"ז, ו, עמ' 475 6 עיין בר' כו, יט 14 עיין מכילתא, בשלח,
פתיחתא, עמ' 81; במ"ר פ"א, ב 15 זח"ג קנה ע"א; במ"ר י, לה 18 עיין תה"ל
קמה, יג-יד 19 עיין בבלי ברכות ד ע"ב | עמ"ה, ב (לא תוסיף) 20 במ"ר שם, לו
26 תה"ל קלב, ח (ועיין בח"נ, והשווה במ"ר שם, לה, ובזהיר)

18* בזוהר: ז

24* בזוהר: ארונא כהאי איילא דעזלתא כד איהו.

27* בזוהר: ז

עמ' קפז

2 (למנוחתך) ש 18 הכל כדוגמא) כעין דוגמא ל 26 בקר ((2)) בן בקר לש
31 סוד השלום) בשלום ל צד השלום ק השלום ש

4 במ"ר יא, יא 5 תנח"ך, בהעלותך, סי' טז; במ"ר פמ"ו, יט | דב' לד, ט 7 יו'
ג, א 9 במ"ר ז, כד, ועוד 12 תה"ל קלב, ב 13 חגי ב, ח 14 שה"ש ו, ט;
ועיין יחו"ל, לג, כד; ב"ר פ"צ, א, עמ' 1099; שהש"ר פ"ו, יג | עיין בבלי פסחים
ק"ח ע"א 17 במ"ר ז, יג, ועוד 18 ס' יצירה פ"א, מ"א 20 במ"ר שם 21
שם שם, יד 23 בר' א, א 25 במ"ר שם, טו 26 עיין בבלי עבודה זרה ח ע"א
אבר"נ פ"א, ז | במ"ר שם 27 בר' כב, ג 28 במ"ר שם 29 דב' לג, יז (ברכת
יוסף) | במ"ר שם 30 שם שם, יז

2* בזוהר: שובה יי; במנ' וקר': קומה יי.

עמ' קפז

6 שכתות) שבתות אלק 9 וסחרי) וסדרי ל 21 אלהותו לש אלוהות ק
25 יכין ובוזו לש 31 באנו אל הארץ אשר שלחתנו ל באנו אל הארץ ש |
ואצ"ל) ואחז"ל ל ואז"ל ל

1 במ"ר שם 2 שם 4 שם יב, יד 10 תה"ל כה, יד; ועיין זח"א לו ע"ב,
עג ע"א 11 במ"ר יג, ב | תנח"ך, שלח, סי' א; במ"ר פמ"ז, א 12 עיין בבלי
שבת יס ע"א 18 במ"ר שם, כג 21 ע"פ דני' ז, י 23 במ"ר שם | מש' י, כה
24 ע"פ שם שם, ל; ועיין תה"ל קיב, ו | במ"ר שם 25 עיין מל"א ז, כא; זח"ג
נח ע"א | במ"ר שם (ומן הרמנים) 26 שם 28 שם שם, כה 31 שם שם, כז

עמ' קפה

2 וזה הוא) וזהו קש 3 ואצ"ל) אז"ל לש 13 (בו) לש | ותדעו ל
16 מספיקים לקש 19 בכל הנבראים ל בכל הנמצאים ק על הנמצאים ש
26 חסדך לקש 29 בארך ל באריך ש

4 במ"ר שם, כח 6 שופ' יד, יד 10 עיין במ"ר שם, לא; ובן סירא פ"ג
12 במ"ר יד, ט 13 ס' יצירה פ"א, מ"ז 15 במ"ר שם 16 בר' מט, כ
18 במ"ר שם, יא 20 שם שם, יד 22-23 שם 24 שם שם, יז 26
שם שם, יט 28 שם שם, כא 29 עיין בבלי עבודה זרה ג ע"ב; סדר
רבא, פ"ד 31 במ"ר שם, כב

עמ' קפט

5 הע' העטרה ל העט' ש 7 פי'... שקלקלו) ע"י שתקנו נתקלקלו ש
12 בדרך לש 13 יי בקרבכם ל (פי'... בקרבכם) ל 22 (ואין...
מפריד אלוף) לש 28 ואצ"ל) ואז"ל לש 29 בסיבובם) בסיבותם א |
הסוד) השם לקש

1 במ"ר שם, כד 2 יש' יא, ב | במ"ר שם 3 יש' מא, ד 4 ע"פ שם מד, ו
5 במ"ר שם, כה | ע"פ שה"ש ב, א; ח, יג 6 שה"ש ב, ב 7 במ"ר יד, מ
9 שם 11 שם שם, מא 13 שם שם, מב 15 שם (ולא חנגפו, ועיין ויק'
כו, יז) 15 במ"ר שם, מג 17 יש' לד, ו 18 במ"ר טו, טז 20 מש' כט, ד
22 שם טז, כח 23 עיין בבלי חגיגה טז ע"א | יר' ג, ד 24 תה"ל קמד, יד
25 עיין זח"ג לא ע"א 29 עיין ס' יצירה פ"ב, מ"ד

עמ"ק

1 ו ה ג... שני (כל השם השני) ש | כ ב ל 2 כ (1) ר ק 4 צ צק ל
5 (קצ) ל 6 מ) ס לק 7 (הי ל... ר) ק | ע עע ל 8 (ה ל... ר) ל
9 (ת ש... מ) ש | ת (2) ה ל | מ ר י מ י ק | ש) ס ל 10 (ראשון) לש |
(שני) לש 11 ואצ"ל) ואצ"ל לש 12 תכלת) של תכלת ל הדלת ש
13 (זיל) ש | ששלח אחריו המלך ורצה המלך לתפסו ש 15 של המלך ל
של מלך ש 16 (זה (1)) לש 17 ולמטה) אהוב ונחמד למטה ל ונחמד למטה ש
19 (המצות) המצות אלה ל המצות אלו ק המצות האלה ש 26 (המראות)
המאורות ל 30 (בלי) בכל (!) ש

17 עיין בבלי ברכות יז ע"א, ועיין בח"נ 18 במ"ס, כב 22 שם שם, כד
(לשגנה) 23 זכ"ד, י משוטים, ועיין דה"ב טז, ס 24-30 במ"ס שם 25 בר"ם
כב, ג 28 עיין יש"מ מה, יד; איוב כח, יס

7* אותיות אלו (הי... ר) הן כנראה נוסחא שונה של השורה הבאה; עיין בח"נ.
16* ר"מ מאיר מרוטנבורג נאסר בשנת 1286 ע"י הקיסר רודולף הא' בשעת בריחתו
מגרמניה. לפי הידוע לנו הוא לא שוחרר, ומת בבית האסורים בשנת 1293.
ר"מ מאיר נזכר כבעל שם בהרבה כתבי יד של קבלה מעשית; עיין ג. שלום,
קריית ספר (כרך ד), עמ' 317; ראה גם א. אורבך, בעלי התוספות (ירוש.),
תשכח, עמ' 428-429.

עמ"ק

12 (התחדשות) תחרות ל 13 האפשריים ל האפשריים ש 17 שלום בן לק
18 (ועתה... לכל גוי (עמ"ק, קצב, שו" 20)) ל 20 בשביל) מפני ש 29
באמצעות קש 30 (והם עזרות) והעזרות ש 32 לבית האולם ובית האולם מסובב
למזבח ומזבח מסובב להיכל ש

1 במ"ס שם (ומנחתו) 2 עיין בבלי ברכות לד ע"ב; סנהדרין צט ע"א; תרג' קה"ק
טז, 3 במ"ס שם, כז 4 תה"ל כה, א 5 עיין ב"ר פי"ד, ט, עמ' 132; דב"ר
פ"ב, כז 6-7 במ"ס שם 8 תה"ל כה, יא | מש"י יח, י 9-14 במ"ס שם, כח
10 בר"ם יד, יח 11 עיין ויק"ר פ"ט, ט 14 מל"א א, כא 15 זח"ג קס ע"ב
16 תה"ל קכב, ח 18 זח"ג קסא ע"א; במ"ס יד, יז 25 עיין ירוש' תרומות פ"ח,
ה"י 29 עיין יחז"ה, ה; ותנח"מ, קדושים, ס"י י 31 בבלי יומא כה ע"א

21* בזוהר: קיומא דיליה.

עמ"ק

1 וכפורת) ופרוכת ק 10 וסנהדרין קש 13 (למעלה (2)) ש 17 הכוח)
הרוח קש 18 כח יי קש 21 כי יי הוא האלהים עתיק יומין הוא אלהים ק
(הוא (1)) ש 22 (שמעון) א 23 ותחתונים) ועליונים א 25 בסניעות אק |
הספר) הסוד ש

4 שמ"ס, יז 6 עיין דני"ז ז, י 16 ע"פ תה"ל כז, ד | בר"ם א, ב 17-19 במ"ס
יד, יז 21 זח"ג קמג ע"א; דב"ד, לט 22 עיין בבלי פסחים נ ע"א; בבא בתרא
י ע"ב 24 מש"י, כה 25 שה"ש ה, טו 30 זכ"ד יד, ד

6* בזוהר: דאית ימא לעילא מן ימא וימא מן ימא; במנ"ס: ואי חימא אית לעילא ימא
מן ימא וימא מן ימא; בקר"ם: ואי חימא לעילא מן ימא וימא מן ימא.
16* בזוהר: כח. הפסוק המצוטט בהמשך איננו מופיע בזוהר.

עמ"ק

5 הכהנים ק | (משקה) ק 8 מלאכין) מללין אק 12 הגוף) תמורות א
תמורות הגוף ק הגוף תמורות ש 14 נמצאים ומסמאים) סמאים ומסמאין ש
25 בפלטרין ק 28 כבר) דבר ל 31 שהוא ל

10 דני"ז י, ו | יחז"א, יח | דני"ז ט, כא 16 עיין זח"א נד ע"א; קין: קינא
דמדורין בישין 18 ויק"ר יג, מו 19 תה"ל קמז, כ 21 תנח"מ, קרח, ס"י א;
במ"ר פי"ח, א | במ"ס טז, א | מש"י יח, יס 24 מל"ב ג, ז | שם ח, כב 27 עיין
ירוש' סנהדרין פ"ז, ה"א; תנח"מ שם, ס"י ב; במ"ר שם, ב; ועיין בבלי מנחות
מא ע"ב 29 דני"ז ז, ט (נקא) 31 עיין ס"י יצירה פ"א, מ"ז

4* המלים: ומקבלין... מקבלין, חסרות בזוהר.

עמ"ק

4 ועשר) עשר לק 6 (לפני... שלהם יותר (שו" 20)) ל 7 ור"ק
26 בן קהת) בן קהת מל"א אק 28 כי שאמ"א כי כשאמ"ק 29 פי"ר רב כ"ע
העליון לכם לאלוה ל

1 במ"ס, טו, לח 3 ס"י יצירה פ"א, מ"ד 6 זח"ג קעו ע"ב; במ"ס טז, ב 8 עיין
בבלי ברכות נח ע"א 10 ויק"ר כג, ד 19 שם כד, טז 21 דב"ד כח, נא 22 בר"ם
ו, טז 24 שם ב, י 26 שם מט, י 27-32 במ"ס טז, ג

עמ"ק

9 ושאנין לק 13 החיים) הדעת ל 14 העולם) אדם ל אדם העולם ק
17 (תשתנה) תשתנה א תשתנה ק

8 דב"ד כס, יד | עיין שמ"ר פכ"ח, ד; תנח"מ, יתרו, ס"י יא 10 במ"ס שם, ד
16 מ"י ד, ה 19 תנח"מ קרח ה; במ"ר שם, ז | ע"פ במ"ס טו, טז 20 קה"י יב, יא
(נחנו מרעה אחד) 21-23 במ"ס טז, ז 24 תנח"מ שם, ס"י יז; במ"ר שם, ח | במ"ס
שם, ט 25-27 שם שם, י 28 שם שם, יא 31 זח"ג כה ע"ב; יש"מ מה, ח |
דב"ד לב, ב 32 עיין תה"ל קמה, טו

עמ' קצו

11 תיבותא ל חיבותא ק 13 עילאה ל 17 לויים לק | נאספו עם אלהי אברהם
ל 22 מסוד) מיסוד ל

2 שמ' לב, ו, ועוד 5 עיין בבלי בבא בתרא סז ע"א 7 זוהר שם | בבלי מועד
קטן כח ע"א 8 חרג' אונקלוס לדב' ו, כה 11 זוהר שם כז ע"א 13 תהל'
קל, א 14 שופ' ה, ס 16 שם 17 תהל' מז, י; עיין המשך הפסוק, ובח"נ,
ובזוהר שם, וגם בבלי סוכה מט ע"ב 18 שופ' שם 24 במ' סז, לג

עמ' קצו

1 באחד א 2 (ינצל... בקדושה) (!) ל 4 נכרית) אשורית ל 5 אותה)
אותם ק 9 דלבו ק | להתקיים ק 10 של שר הפנים החמשים ל | שיחבר אק
11 בעיר מייסבורך) מי יטב ורך ק 16 כדי שאנצח) אנצח ל 19 לכתוב לו ק
וכתבו לו לק 22 אחר) א' ל אחד ק 26 (הראשון) לק | קריאת לק
30 אותם ק | אלא לעליונים ל

10 עיין שמ' יח, כא; מל"ב א, ט-יד 11 עיין ג. שלום, קריח ספר, ד', עמ'
319-320 31 עיין מעין החכמה (ביה"מ, כרך א') עמ' 61; פס"ר, פי' כ, ד

עמ' קצח

2 דבורו ל דיבורו ק 5 (של) ל 9 שר"י) ימ"שו ל (שר"י) ק 11 שם
המפורש לק | והשתיק לו ל 18 מתעטרים ק 20 המדה הראשונה ל מדה
ראשונה ק 27 ואם לק 28 האפשר ל 30 הסקלא ל

5 עיין בבלי סנהדרין קי ע"א; פסחים קיט ע"א 9 עיין תולדות ישו (בס' חזוק
אמונה, ניו יורק, תרצ"ב), עמ' 261-268 | ע"פ מש' י, ז (ושם רשעים ירקב)
14 זח"ג ע"ב 16 יש' לב, טו 19 ע"פ איוב ד, ט 20 במ' סז, יט
23 שם שם, כב 26 שם שם, ל 29 בר' כח, כ | דב' ה, כז 30 עיין
למעלה, עמ' נג, שו' 4

14* בזוהר: ואתדבקו כחד; במנ': אתדבקו כחד; בקר': אתדבקו בחד (?).
16* בזוהר שונה.

עמ' קצט

3 בחיותם לצד שאול) בהיותם לצד שמאל ל 4 והמדות לק 15 יעננו לק

4-1 במ' שם 5 שם שם, לא 6 שם שם, לג 7-9 שם שם, לב 10 עיין
דב' יג, יג-יט 11-12 במ' שם, לג 12 ויק' כג, ל 14 במ' שם, לד 15 שמ'
יט, יט; ועיין בבלי ברכות מה ע"א 17-18 במ' שם, לה 18 ויק' יב, ב 20 במ'
יז, ג 22 שם (ויהי לאוה) 23 שם שם, ד 26 שם שם, ה 29-30 שם שם, י
32 שם שם, יא

עמ' ר

8 השבת ל 13 (ר' יוסי... קוראין אותם (עמ' רב, שו' 2)) ל 16 סין א
22 וחמת מרים א 30 ואשלך א

1-2 במ' שם 4 שם שם, יג 13 זח"ג קעס ע"ב | דב' ד, מד 15 תהל' יט,
יא 16 זוהר שם קפא ע"ב; במ' כ, א 17 עיין בבלי מועד קטן כח ע"א 18
עיין בבלי תענית ט ע"א 20 ע"פ יחז' יט, א; עמ' ה, א-ב ?; ועיין ניצוצי זוהר
לזח"ג ע"א, אות ג' 21 תהל' ס, ז | יש' נ, ג (אלביש) 22 במ' שם 23 שם
שם, ב 24 שם שם, כד 25 דב' לב, נ (והאסף אל עמיר כאשר מת אהרן אחיך;
ועיין במ' כז, יג) 30 מי' ו, ד

עמ' רא

1 עמינדב קש 10 לא ירח) לו ירח ק לירח ש 18 (מאי לכא) ש לכא)
לנא ק 22 באחד ש 23 (של) א 27 גני יולו בשמיו ש 30 במראה ק

2 שמ' טו, כ 4 במ' כז, יג (ונאספה, ועיין דב' לב, נ) 5 עיין שמ"ר פט"ו,
כו 8 עיין תנח"ב, שמות, סי' י; שמ"ר פ"ב, ב; שו"ט יא, ג 9-10 קה'
א, ה 14 דב' לא, טז (הגך) 15 קה' שם, ג 18 זח"ג קפג ע"ב; במ' כא, טז
20 עיין בר' כו, יח 21 במ' יח, כג 25 תהל' ק, ג | עיין בר' פ"ק, א, עמ'
1283; ס' הבהיר סי' קמא (§96) 27 שה"ש ד, טז 28 תהל' קמז, יח

2* בזוהר נמצאת כאן עוד שורה.

14* בזוהר: עם אבותיך וקם; במנ': וקר': עם אבותיך.

18* בזוהר: מ"ש (מאי שנא); עיין בח"נ, ולמטה, שו' 32.

עמ' רב

2 ויאסוף אק 3 (אם באר) ש | (הבאר) ל 4 האולס ל | למזבח ש 10 (הוא)
לש 13 (אלוה) א 18 כשאדם) שאדם א שאדם אש ל שאם אדם ש 24
בניה וגו' כי איננו. כי אינם מיבעי ליה מאי כי איננו על בן זוגה ש 31 זוג ש |
שוכנים) שרויין ל שכינים ק (עליו) ל 32 (שאינן שם) אלק

2 עיין בבלי יבמות קיז ע"ב | במ' כא, טז 4 ע"פ יו' ב, יז; עיין במבוא, הע' 190
5 עיין בבלי עירובין יג ע"ב 6 דני' לב, ג 7 תנח"ב, חקת, סי' א 10 עיין
תנח"ב, פקודי, סי' ג; אבדר"נ, נו"א, פל"א; ועוד 11 עיין בבלי ברכות סא ע"א;
עירובין יח ע"א; בר' פ"ח, א, עמ' 55 12 איוב יט, כז (ואחר) 13 תנח"ב, חקת,
שם 18 שם 22 יש' כב, יב 23 יר' לא, ד; ועיין למעלה, עמ' סב, שו' 18,
וכאן בח"נ 26 ע"פ דב' כט, כב 28 בר' לח, יד | זכ' ג, ט 32 קה' ט, ט

עמ' רז

3 ענומה) פגומה ל | עד היום הזה בעונותינו ל 7 אלמלא לש | תופסה לקש
17 אלמלא לש 18 ונסתר) ונסתם לש | ותהלתי) ותפחתי אק 19 וסרח לק
20 שמימיו לש

3 עיין יו' א, ח | יר' לא, יד 6 תנח' שם 10 איוב יג, א 13 תהל' קלג, ב
15 בר' א, כו 16 תנח' שם 18 יש' מח, ט 19 ע"פ שם' כו, יב 20 בר'
ב, י | ע"פ יש' נח, יא 23 עיין בבלי ברכות יז ע"א 24 קה' י, א 29 תנח'
שם 31 ע"פ תהל' יט, יא 32 עיין תהל' פס, ג

עמ' רד

6 אותה לש 13 רמש) רמו ל 16 לא אלא אקש 17 (עמו וצאן) לקש
19 סעמו לש 20 טמא) טהור לש 21 טהור) טמא לש | מתפלל ומבקש רחמים
עליהם ל מתפלל עליהם ומבקש רחמים ש 22 תנצדנו אק 25 מהם ק
30 ישונה לקש

4 ויק' יח, כה 8 תהל' יט, שם 10 תנח' שם 12 תהל' קד, כה 14 תנח'
שם, סי' ג; במ"ר פי"ט, א | במ' יט, ב | איוב יד, ד 16 תהל' ק, ג 17 יש' מ,
יד 19 תנח' שם, סי' ד; במ"ר שם 22 תהל' יב, ח 23 תנח' שם, סי' ה;
במ"ר שם 26 במ' שם, א-ב 27 תנח' שם, סי' ו; במ"ר שם, ג | קה' ח, א
28 דני' ח, טז 29 יחז' א, כו 30-31 קה' שם

עמ' רה

11 שישתנה) שהוא משתנה ל ישונה קש 14 הכה) הב"ה אק כה ל 15
ונמצא לקש

9 עיין שם' כה, ל 11 תהל' מז, ו 13 ויק' ו, ד 15 במ' ו, כג 16 ס'
יצירה פ"א, מ"ד (הבן בחכמה וחכט בבינה) 17 אס' ח, א 20 דני' יב, ג
21 תנח' שם, סי' ח; במ"ר שם, ד 22 זכ' יד, ו 24 יש' מב, טז (בנחיות)
28 איוב כח, י 30 עיין בבלי שבת קמו ע"א 32 שם' יט, טו

עמ' רו

4 שנטמאו) שנדבקו ק | בטומאה תזוית) כטומאת העגל העזוית ל 5 (הטומאה) א
6 תבא פרה ותקנח לקש 11 קטון לקש 12 מלבנת) מלכות א 18 עט'
שחורות ל 29 מלאכ' ל מלאכים ש 30 רוגזו לקש

2 שם' לג, ד 3 עיין בבלי שבת פח ע"א; שם"ר פמ"ה, ד 6 תנח' שם; במ"ר
שם 8 במ' כ, יד 10 עיין ס' שערי אורה לר' יוסף גיקסלייא (ירוש', תש"ך),
עמ' 208; ולמטה, עמ' ריב, שו' 23 11 יש' נד, ז 13 דני' ז, ט 17 יש'
לד, ו (עיין סוף הפסוק, ובמ' כ, יד) 19 יש' א, יח 20 תפילה הבדלה 21 ויק'
יט, לב 27 דה"א כא, טז 31 יש' נד, ז 32 במ' שם

עמ' רז

3 (יסוד) סוד לקש 4 והמצוחצח לש 5 אחרנין לקש 6 העולם) הנעלם ק
7 כשפני של אק 13 פני מלך עליון ש 19 העולם העליון ל 27 שאותן
אלק 28 המעלות) העולמות לש

2 במ' שם 4 שערי אורה, עמ' 201 7 מש' טז, טו 12 תהל' ד, ז 13 שם
קיה, כז | שם לא, יז 14 שם יא, ז 17 יש' נה, ו | תהל' קמה, יח, ועיין זח"ג נח ע"ב
25 בר' ב, י 27 ע"פ יש' נח, יא 29 שערי אורה, עמ' 202 30 עיין רמב"ם,
הלכות יסודי התורה, פ"א

עמ' רח

1 ואדבקוהו ש 3 שהוא דמוז קש 6 איני) אני (!) אק 12 הן) שהם לקש
17 אלהינו וגו' ש 18 ואז"ל) ואז"ל לש 19 בכל לקש 20 ששומעת ש
24 וכיצד לש 25 ותחום א 27 שאלמלא ש | הספי' א

1 שערי אורה שם; תהל' צא, טו 8-9 איוב כח, כב-כג 16 תהל' עח, לח
17 דב' י, כא | תהל' צה, ז (ואנחנו עם מרעיתו, ועיין בח"ג) 18 מל"א יח, לט
24 במ' יד, יד 25 יחז' כ, יז 30 במ' יד, יז | שם שם, יח (ואמת חסד, והשווה
שם' לד, ו) 32 דב' שם

עמ' רט

1 וכדרך ק 3 עד) עם ש 9 (גם... יהוה) לש 17 יונקות א 20 להחיות
לש 22 ואצ"ל) ואז"ל לש | נסתר מכל) נמצאת בכל ל 25 אצ"ל) אז"ל לש
29 בתורה) בתורה א

4 ע"פ שם' יח, כ 6 דב' לב, לט 12 תפילת שמונה עשרה לחול | ש"ע לשבת |
ש"ע לשלש רגלים 13 ש"ע לשבת מנחה | תהל' קיט, יב 15 דב' שם 19 שם
22 שערי אירה, עמ' 204 24 שם' יז, ז 26 איוב כח, יב 29 שערי אורה,
עמ' 207; תהל' צה, ב 30 איוב מא, ג | מי' ו, ו

*12 בשערי אורה: כמו שאומד לנוכח.

*15 בשערי אורה: הודיע.

*29 בשערי אורה: לשם

עמ' רי

6 (שאינ... שהוא נקרע (עמ' ריב, שו' 6)) ל | חביון עוזו ש 7 ומקור ההויה ש
8 מכילהא) מכילן ש 10 בנחים) ביניהם ש 14 ואצ"ל) ואז"ל ש | כיצד ש
23 מיני) פני קש

1 איכה ה, כא | דב' לג, כז 4 במ' כא, כא 5 דני' ז, ט (עיין המשך הפסוק)
6 עיין מורה נבוכים ח"ג, פ"כ-פכ"א | שערי אורה, עמ' 198 14 שם, עמ' 199
28 שם' לג, יט 32 שערי אורה, עמ' 200; יחז' כ, ח

עמ' ריא

4 פני הכת' הרחמים הגדולים ש 5 הגמורים) הגדולים ש 8 הקץ קש
28 כמו מגן ש 29 מנועי) מסעי ק (מנועי) ש 30 עולין) מגיעין ש
31 להם ש

4 שם' ג, יד 17 עמ' ה, יג; מי' ב, ג 18 יש' נז, א 21 ע"פ דב' כט, כז
24 ע"פ תהל' סט, יד 28 ע"פ תהל' לה, ב 29 ע"פ שם זא, ד 31 שערי
אורה, עמ' 201

*29 בשערי אורה: מכוונים, ועיין בח"נ.

עמ' ריב

4 חמדת א המדה ש 10 שאינו) אשר לא לש 15 ואצ"ל) ואז"ל לש
16 מקבוצ) מקצץ ל מקבץ ש 17 מפארים) מבארים אק 18 בשליחות
בשלימות ל 20 נמשכת לקש 21 תבא ש 24 שהוא לש
25 מלבנת) מלכות א מתלבנת ל 26 ואצ"ל) ואז"ל ל ואמז"ל ש

2 שם' לג, יט | במ' ו, כה 7 שם כ, כב 10 ע"פ יש' ה, כז; תהל' קכא, ד
(עיין בח"נ) 12 שם' יז, ז | במ' שם, כג 14 יש' סג, ב 15 שערי אורה,
עמ' 208 16 עיין שם"ר פכ"א, ד 22 תהל' קמה, טו-סז 29 תפילת הבלה
30 יש' מו, ד 31 במ' כא, יג

עמ' ריג

3 סיפר) ספר לקש 7 ויצטרף לש ויצטרף ק 9 נכנס ש 18 (והים
איננו מלא) ש איננו ל אינ' ק 23 (נשלם... ב"ה) לקש 24 (בן צפור 1)...
בשם עליון (עמ' ריח, שו' 9) ל 25 (ואמ') ש

1 עיין במ' שם 2 שם שם, יד 3 עיין שם' כד, ז; מל"ב כג, ב, כא 4 במ' שם |
עיין בבלי חגיגה טו ע"א 6 יש' ו, ג 11 מש' ל, טו 14 ס' יצירה פ"א, מ"ז
15 יש' כט, ו 16 במ' שם 17 ויק' כג, מ | קה' א, ז 24 תנח"ך, בלק, סי' או
במ"ר פ"כ, א | במ' כב, ב 25 דב' לב, ד 29 תנח"ך שם, סי' י; במ"ר שם, יג |
במ' שם, לד 31 עיין בבלי עבודה זרה ד ע"ב, וזח"ג קצג ע"ב, רז ע"ב

עמ' ריד

3 ונלכדו ק ולכדו ארצם ש 7 ידוע) ידיעה ש 12 שיהא) שהיא א
15 שהיתה לו ק שהיו לו ש 21 וגוזלים) ונוזלים א 24 הא) אבל ש
30 הוא הוא דייק' ש

2 במ' כד, טז 3 זח"ג רו ע"ב 6 עיין תנח"ך שם, סי' ג; במ"ר שם, ד
9 בבלי ברכות ג ע"א 10 עיין בבלי סנהדרין קה ע"א-ע"ב; עבודה זרה ד ע"ב;
והשווה ס' שקל הקדש לר' משה די ליאון, עמ' 17-18 12 במ' כב, כ 13 בר'
לא, כד (עיין המשך הפסוק) 15 עיין ב"ר פנ"ב, ה, עמ' 546; ויק"ר פ"א, יג
19 עיין בבלי יבמות מט ע"ב 21 תהל' קד, כא 23 דב' לד, י | ספרי, וזאת
הברכה, פי' שנו, עמ' 430 24 עיין זח"ג קצג ע"ב 25 בבלי ברכות ז ע"א;
עבודה זרה ד ע"א-ע"ב 26 תהל' ז, יב 27 זוהר שם רז ע"א | במ' שם, כ
28 זוהר שם | במ' שם, כא (ויקס; ועיין במ"ר שם, יא: מיד וישכס; ותנח"ך שם,
סי' ח; ובר' כב, ג; בזוהר: ויקס; במנ"ך וקר': וישכס) 29 במ' שם, כב 31 שם
שם, לה

*4 בזוהר: חמא. מה חמא.

*7 בזוהר: ידיעא; עיין בח"נ.

*31 בזוהר: ואך (במ' כב, כ); במנ"ך וקר': ואפס.

עמ' רטו

2 זינך ש 11 בכל מיני ש 12 (בשביל) א 15 (לא) אק לא אמר ק'
26 על כל) מכל ש 32 שהיה) שהיא א

3 במ' שם, כב 5 תנח"ך שם, סי' ח; במ"ר שם, יא 6 עיין ב"ר פל"ג, ג, עמ'
308 8 זוהר שם שם ע"ב 15 שם | במ' שם, כב, כד 20 שם שם, כג (את
האתון להסתה הדרך, והשווה פס' כז) 23 שם כד, ד 28 יהו' יג, כב 31 במ'
כב, לא

*1 בזוהר: ואך (במ' כב, כ); במנ"ך וקר': ואפס.

*13 בזוהר: למילט.

*18 בזוהר שונה.

עמ' רטז

5 על) של קש 11 כיון קש 12 ועזאל קש | אצלך) עליך ש 13 אלמלא ש
14 אצלו ש 16 (שבח) ק | שהיה) שהיא א היה ש 19 לו קש 24 לקום)
להתקיים ש 28 אותו מן מסל) הוא מן הטל ש 31 קשור א 32 השליך כמו
שכתו' בזוהר ש (לעזא... בשם עליון (עמ' ריח, שו' 9)) ש

4 תהל' ח, ה 5 עיין בבלי סנהדרין לח ע"ב; ב"ר פ"ח, ה-ו, עמ' 60-61 8 תהל'
מט, יג (ואדס) 12 עיין אגדת בראשית, מבוא, עמ' לח; ס' היכלות (ס' חנוך) (ביהמ"ד
כרך ה'), עמ' 172 14 עיין בבלי יומא טז ע"ב; ורש"י שם, ד"ה: עוזא ועזאל 21
תהל' קד, ד 25 השווה ס' משכן העדות לר' משה די ליאון (כ"י ברלין 833) דף לו

ע"א-ע"ב 29 עיין בבלי יומא עה ע"ב (לחם אבירים) 32 עיין אגדה בראשית, מבוא, עמ' לט

2* בזוהר: למיקם עליהו.

9,7* בזוהר: בעינא.

11* בזוהר: בצלמא דידן.

18* בזוהר: ישחבח; לעיני המחבר: ישחכח.

עמ' ריז

8 (לבני) א 11 ועזאל ק 15 ועזאל ק 18 ונסגר) ונסחר ק 29 חלקיהם) חלקם ק

4 ע"פ במ' כג, ז 6 שם 7 שם כד, טז 13 בבלי ברכות ז ע"א; עבודה זרה ד ע"א-ע"ב 14-15 במ' שם 20 ע"פ בר' כט, א 23 דב' יח, י 25 שם כג, טו 27 ויק' כ, כו | שם יח, כד 28 שם כ, כג 31 במ' כג, כג (וחרבו)

2* בזוהר נוסחא עדיפה; השווה למטה, שו" 16.

12* בזוהר נוסחא עדיפה.

16* בזוהר: דלא אתחקר.

17* בזוהר: דאינון.

עמ' ריח

12 אותי לש 14 של עולם) לעולם א 26 הכל היה לש | ואפי' לש 29 (ישר"ם) לקש | ואמ' לק

5 במ' שם, כ (ויבא אלהים אל בלעם לילה ויאמר לו) 6 עיין למעלה, עמ' ריד, שו" 12 8 במ' שם | שם שם, יב 10 שם כג, ז 12 קה' ה, ז 14 במ' שם, ט 15 יש' מד, ו 19-20 במ' שם 21 דב' לב, יב 22 במ' שם, י 23 יש' מ, יד | ע"פ מש' ח, כו 24 בר' ג, יט 25 קה' ג, כ 26 עיין קה"ר פ"ג, כו 27 במ' שם | במקרא כתיב מלא: ישרים 32 שם שם, יד

עמ' ריש

10 עשאנו) עשנו לש 12 קיים) יקיים לקש 14 כביכול שהיא נופלה בין העמים לש 27 לכמא ש 28 שהיא לק

1 בר' מז, לא | במ' שם, טו 2 בר' ג, יז; יד' כג, לה; ועוד 3-5 במ' שם, יח 4 עיין ילק"ש, ח"א, ר' תשם"ה 5 השווה תנח"ש, סי' יג; במ"ר שם, יז 6 עיין בבלי חגיגה טו ע"א, וברש"י שם: "לא עמידה. לא גרסינן"; ועיין רמב"ם, הלכות יסודי התורה, פ"א, יא 7-11 במ' שם, יט 9 תהל' לג, ט | שם ק, ג 11 שם לג, ו 13 השווה זח"ג ע"א-ע"ב | עמ' ט, יא 15 תהל' קלג, ב

17 במ' שם, כ 19 שם שם, כג 22-23 שם שם, כד 25 שם כד, א | עיין בתרג' אונקלוס לפסוק, ורש"י שם, וזח"ג ריא ע"ב: בגין דיהא ליה סטר סיועא לאבאשא להו 26-28 במ' שם, ב 29 בר' א, ב 30 במ' שם, ג 31 מש' כב, ט | בבלי סוטה לח ע"ב, ועיין זח"ג ריא ע"ב 32 במ' שם, ד

עמ' רכ

2 ועזאל ק 2 שהיו) שהם לש 4 הוא) זה ל זהו קש 5 זהו עזאל ל זהו עזאל ש 18 (והים אינינו מלא) לש איננו ק 19 ופורח לקש 25 לפסוק אק 29 מקלל עצמו לש מקלל עצמן ק

1 עיין למעלה, עמ' ריז, שו" 2-20 6-8 במ' שם, ה 8 בר' כה, כו 9 תהל' קלב, ה 10 במ' שם, ו 11 שם שם, ז 12 שם"ב, יט | תהל' ל, ב 16 במ' שם 18 קה' א, ז 19 תנח"ש, בלק, סי' יד; במ"ר פ"כ, יט 20 עיין שם"כ, כ, לו 21 במ' לא, ח (עיין המשך הפסוק) 23 תנח"ש, סי' טו; במ"ר שם, כ 25 דב' לב, מז 29 במ' כג, כא 30 שם שם, ז, יח, ועוד | מש' כו, יד 32 דב' כג, ו

עמ' רכא

3 אשריכם לש 4 בכס ונתן לכם ש 5 סודותיו לש 10 (זה) לש 12 עתיק כ"ע לש 16 עליהם) על יה"ו ש 18 ואצ"ל) ואז"ל לש 19 מתחקנין ש 20 בסימנין לש 25 לפן חס) לפינחם לש | פן חס) פינחם ל פנחם ש 26 דין בעולם לש

3 במ' כד, יד 5 תהל' קמז, כ 6 במ' כה, יא 8 תהל' קיג, ט 9 שם"ב, לג, יט 11 דני' ז, ט 13 ע"פ דב' ד, כד; ט, ג 14 יו' ב, יז | עיין פדר"א פמ"ז; ילק"ש, ח"א, ר' תשע"א; בבלי בבא מציעא קיד ע"ב רש"י, ד"ה: לאן כהן מר 17 קה' ה, ז 18 עיין מל"ב א, ח 20 בזמירת "אליהו הנביא" למוצאי שבת 21 ע"פ דני' ט, יח 23 ע"פ דב' כה, ה 25 דב' ד, טז 28 במ' שם 29 שם"ב, לד, יד 31 במ' שם, יב

עמ' רכב

1 אבי עד לש 7 ברשות אחר) במקום הטומאה לש 9 באומרם הביאו לקש 22 ואתה) ועתה אק | ועבדהו לקש 23 תעזבונו לק תעזבוהו ש 26 יי) יהוה לש 28 יי) יהוה ל | כל' א 31 באומ' א באומרו ק | וכגון לש

1 יש' נט, כא | שם ט, ה (אבי'עד, ועיין בח"נ) 2-4 במ' שם, יג 3 בר' יד, יח 5 עיין זח"א צג ע"א; זח"ב פז ע"ב; שקל הקדש, עמ' 63 9 בבלי חולין ט ע"ב, ועיין בח"נ 11 מ' סנהדרין פ"ט, מ"ו; ועיין זח"ג צו ע"ב 13 שיערי אורה, עמ' 135 | תהל' קיח, כ 14 דב' לב, לט (עיין המשך הפסוק) 20 שם ד, כט 22 דה"א כה, ט 25 עיין בבלי ברכות לב ע"א 27 דב' ג, כד 28 שם שם, כה 31 ש"ע לחול | ש"ע לשלש רגלים 32 ש"ע, ערביח לשבח | ש"ע, מנחה של שבת

עמ' רכב

8 שחייב לש 9 (כמו... יצירה) לש 14 ביסוד) כי בסוד לש כי סוד ק
17 שיאלו) ואלו לש שאלו ק 18 זסרש"ץ דלנש"ח ש 20 ואצ"ל) ואז"ל
לש 23 השביעיות לקש 24 ושלמטה לקש 26 לנש"ע לש 31 לאביחם
לש 32 נמואל) ימואל ל

1 שערי אורה, עמ' 136 2 עיין במ' ב, א-לד 5 ס' יצירה פ"ב, מ"ד 9 שו
פ"ג, מ"ו 11 שערי אורה שם 13 תהל' עו, ח 17 ס' יצירה פ"ב, מ"ג 19
עיין שם פ"א, מ"ה 21 שם פ"ג, מ"א-מ"ד 22 שם פ"ד, מ"א-מ"ד 24 שם
פ"ה, מ"א-מ"ב 30 במ' כה, יח 32 בר' מו, י; שם' ו, טו (ימואל, ועיין במ'
כו, יב, ובח"נ)

עמ' רכז

3 לשלש עליונות ל 4 ואצ"ל) ואז"ל לש 6 מדת ש | (עמקוטה... כל) א
7 כל המדרגות וכל הנבראים והנמצאים ש 9 קרבן לש 14 הכל) הקול לש
21 רומז לש 23 בארך לק באריך ש 26 ובכר) ובכר לקש | בו שערי)
בשערי לק בו בשערי ש 27 שהוא ק 28 ונסתרים) וסתרים א 29 כל
לשוין) שלשוין לש 30 נקראת לק | היא ל

1 בר' שם, כא (ובני בנימין) 3 במ' כו, לח 5 ע"פ דני' ט, יח 8 שם' ז,
יב 11 בר' ג, יס 16 מש' כה, ב 17 איוב כו, ז 21 ס' יצירה פ"א, מ"א
22 שם' יד, יט-כא 24 יש' נח, יא 26 בר' מז, כא 27 דב' טו, יס 31
איוב כה, יב | עיין דב' טו, יס; יח, ג-ד | הו' ט, י

עמ' רכה

5 הוציא לקש 9 החסד) הבינה אלק 10 ואורגים ומתחברים א 21 ראש)
רוש אק 22 כמרירות ל 27 ירדה) ירידה ק

1 תהל' קיא, י 2 בר' שם 7 שם 8 שם טו, א 9 חרג' אונקלוס שם
13 שה"ש ש, 14 בר' מו, כא 15 מש' ג, יז 16 עיין בבלי עירובין נד ע"ב
16 בר' שם | שם' י, כג 18 עיין לק"ט על שם' שם; מה"ג על שם' שם, כא;
פי' רמב"ן עה"ה, שם' שם, כג; ועיין בחורה שלימה, שם 19 יש' ג, יד (עיין
המשך הפסוק) 21 בר' שם | דב' כט, יז 23 בר' לב, לג (כי נגע, ועיין שם
שם, כו) 24 בר' מו, כא 26 שם | עיין בבלי בבא בתרא עה ע"א; זח"א צד
ע"ב 27 בר' שם 32 שם שם, טז

עמ' רכו

1 המלכות לקש 6 מי) מה א 9 ואצ"ל) ואז"ל לש | (רומז... והמדרגות) ק
10. על) של לקש 15 ופני שור) והשור אק 18 תורה לק 20 (יהוה) אק
22 (ואצבון... הארצות) א 28 (והוא... נרמזים) ק 29 כולה) כלם ש
31 אחת לש 32 אורייתא ל התורה ש

3 ע"פ במ' א, יז, ועוד 8 בר' שם 13 דב' לג, יז 14 שם' כא, כח (וכי)
15 יחז' א, י 16 בר' שם 19 ע"פ דב' יז, יח 22 בר' שם | יחז' כ, ו, ט
24 בר' שם | שם כא, יב 25 שם' ה, כב; במ' יא, יא 26 במ' כב, לד
27 בר' מו, טז | עיין שם לט, א: ויוסף הורד מצרימה 28 שם מו, טז 30 עיין
אקדמוח מליץ; ככלי שבת יא ע"א 31 ע"פ איוב לג, כב

עמ' רכז

3 (שהוא) שהיא לקש 6 בששח לקש | בראשית) המעשה א¹ בראשית המעשה ק
14 (וכו') זחוח לקש | מכר) מפיר ש 15 (הנקרא... מנשה שו" 16) ל | ולמה ק
16 השכחה ש | (ולדרוש) לש | מבינים לש 24 צלפחד לש 27 אותו צל
אש | ונכנסת א 29 שהיה) שהיא א 30 הוא (1) היה ל | שהוא ל | הנקיבות)
בנותיו הם תפ' נצח הוד יסוד מלכות ה' כנגד ה' בנותיו א¹ לש 31 מלכה אש
32 גבורים) גדולים ש

1 במ' כז, א 2 יש' ד, ו 6 במ' שם 8 קה' ז, כג 9 עיין בר' כא, כה-לב;
כו, טו-כה; כט, ב-י 10 במ' שם 13 שה"ש ד, יב 14 במ' שם 16 בר'
מא, נא 19 עיין בבלי חגיגה יד ע"א 21 ע"פ דני' ט, יח 25 בר' כא, לג |
השווה זח"א קב ע"ב 28 בר' לא, מב 30 במ' שם 32 ע"פ יש' ו, ה

*23 עיין במבוא, § 3.1.

עמ' רכח

5 (רומז להוד) אק 7 מלכה לש | שהיה) שהיא א 12 (החבריא) ישראל ש
14 (בה) לה לקש | אפי' לקש 16 מן) מכל א (מן העמים) ק 18 ואצ"ל)
אז"ל לש 19 כ"ט) כ"ע ע"פ ש 20 (ואצ"ל) ל ואז"ל ש 21 (ויתאחזו)
ויתאחדו ל 24 תשוקת של אק 27 (עמים) ש 29 מירושלם העט' ל

1 עיין בבלי סנהדרין יט ע"ב; כתובות יז ע"א 3 מש' כט, ד 4 במ' שם |
ע"פ בר' ד, יב 5 במ' שם 7 שם 9 שם 10-11 שם שם, ב 11 בבלי
מנחות קי ע"א, ובתוספות 13 עיין זח"ג קכח ע"א 15 דב' ז, ו, ועוד | ויק' כ,
כו 18 במ' לב, ג | השווה רמב"ן (?), מאמר על פנימיות התורה (כתבי רמב"ן,
מהד' שעוועל, ירוש. תשכ"ד, כרך ב'), עמ' תסח 21 שערי אורה, עמ' 102
26 צפ' ג, ט (לעבדו) 27 יש' ב, ג; מי' ד, ב (ואמרו לכו, ועיין בח"נ ובשערי
אורה) 30 במ' שם 31 שם

עמ' רכט

1 וחירות ש | ומשם נאצל העזר והסיוע לכל התחתונים. ונמרה לש 5 עד אין
 (סוף) באין סוף ש 7 מל' מעונה אלהי קדם ל | ואצ"ל... נשלם מסעי בע"ה
 (עמ' רלא, שו' 22) ל ואצ"ל ואצ"ל ש 8 יי יהוה ש 10 בעולם הזה
 ובעולם הבא קש 16 שזוהו ק 17 בכל בכלל אק 18 ואצ"ל ואצ"ל ש

1 במ' שם 3 תהל' קלג, ב | במ' שם 4 שם 6 שם 7 ע"פ דב' לג,
 כז, ועיין בח"נ | עיין שערי אורה, עמ' 3 11 במ' כא, לב 13 שערי אורה,
 עמ' 159 23 שם, עמ' 160 25 בר' א, א 26 עיין זח"א טו ע"א-ע"ב
 28 בר' ב, ד 29 חב' ג, יט | מש' ג, יט 30 בבלי ראש השנה כא ע"ב
 31 ס' יצירה פ"א, מ"א

עמ' רל

6 במאד מאד ש 7 לעומקם ש | מהו) מזו ק 19 שביעית ש 24 ואצ"ל
 ואצ"ל ש 28 והאצילות והברכות ש 30 ואצ"ל ואצ"ל ש 31 מלכות ש

3 עיין זח"א טו ע"ב: שמא דא כלילא בתלת דוכתי 7 עיין במ"ר פ"ג, טו
 8 ע"פ דני' ט, יח 12 תהל' פ, ח, כ 13 עיין יש' נט, יז | שם ט, ו; לז, לב
 14 שערי אורה, עמ' 162 20 שם" לא, יז 22 שערי אורה, עמ' 165
 24 שם, עמ' 166 30 שם, עמ' 169

11* בשערי אורה: אלהים סתם אבל במוצאך אלהים סמוך. לפנינו מקרה של
 homoioteleuton.

עמ' רלא

1 עומד ש 2 המתאצלת ק 4 שאלמלא ש 10 שאלמלא ש 13 ועוד
 טעם ק 16 יודע א 20 לשם ק 21 ארץ והאכלתיך נחלת יעקב ש
 21 ובעולם הבא ש 23 (יחב'... בציון) ל 25 האמרי ש 27 של ימין
 חכמ' ושכינה של שמאל בינה ל

3 עיין רמב"ם, הלכות יסודי התורה, פ"א 5 דב' ה, ה 6 ע"פ שם" לא, יז
 8 עיין י"ג מדות של ר' ישמעאל, מדה י"ג: עד שיבא הכתוב השלישי ויכדיע
 ביניהם; וס' יצירה פ"ג, מ"א: ולשון חוק מכריע ביניהם 12 בבלי ראש השנה
 כא ע"ב 13 תהל' ח, ו 14 בבלי שבת לב ע"ב 17 שערי אורה, עמ' 170
 18 עיין בבלי שבת קיח ע"א | ע"פ יש' נח, יד; ועיין שבת שם 20 יש' שם,
 ועיין בח"נ 23 תנח"ך, דברים, סי' א 25-31 דב' א, ו 29 שם לג, יב

9* בשערי אורה: על.

עמ' רלב

3 וכה רומז ש 6 מדרגות) נ"א מרכבות ל 8 ושרי) שרי א 9 עשירית לש |
 והעשירי אק | (ליי) לקש 14 (ואצ"ל... אלה הדברים ש"ל (עמ' רלד, שו' 8) ל
 ואצ"ל) ואמ' ש 18 וכו') לאברהם קש 29 ואמצעי ק

1 בר' ב, י 2 דב' א, יב 6 שם שם, טו 7 שם (ושרי) 8 שם (ושרי)
 9 ויק' כז, לב 10 שערי אורה, עמ' 52 | ע"פ שם" כד, יב, ועוד 12 תהל'
 קיס, צו 14 שערי אורה, עמ' 59 16 יש' נד, י | תהל' כא, ח 17 ע"פ יש'
 נד, ח 18 מי' ז, כ, ועיין בח"נ 23 יש' נה, ג 27 איוב לט, יג | שערי אורה,
 עמ' 60 28 תהל' קיח, א, כט 30 שערי אורה, עמ' 73 32 שמ"א א, י

23* כאן נפסק כ"י ש.
 29* בשערי אורה: בתורה, וכן צ"ל.

עמ' רלג

2 לאו בזכותא ק 3 (הנקרא ב"ד) ק 8 וכן ק 13 דמעתך ק 22 לאו
 בזכותא ק

1 תהל' נה, כג; עיין למטה, שו' 15-16 2 בבלי מועד קטן כח ע"א
 12 יש' לח, ה 15 עיין למעלה, עמ' רלב, שו' 32 - רלב, שו' 2 | תהל' נה,
 כג 17 עיין מל"ב כ, ב; יש' לח, ב; דה"ב לב, כד; בכולם כתוב "אל יהוה"
 22 בבלי מועד קטן שם 30 תהל' קמה, טז

17* המשפס הזה אינו נמצא בשערי אורה; עיין במראי מקומות.

עמ' רלד

5 שהוא) שיהא ק 10 תחנוניו) תחנונו ל 18 העלים) העליך א 19 עלה)
 עלי א 20 העט' ל 21 שנראית ל 22 שנראית ל

3 יש' סה, טז 9 תנח"ך, ואחחנך, סי' ג; דב' ג, כג | ע"פ מל"א ח, ח; ל; דני' ט, יז;
 ועיין מל"א שם, כח; ובח"נ ובתנח"ך שם 13 שם" לג, יח 14 שם שם, יט, ועיין
 המשך הפסוק: וחנתי, ובתנח"ך שם 16 דב' שם, כו (תוסף) 19 שם שם, כז |
 ע"פ בר' כח, יב 20 ע"פ בר' מז, לא | שם כח, יב 22-24 דב' שם 25-28
 שם שם, כח 27 שם" יג, כא 31 דב' ד, א

29* כאן נפסק כ"י ל עד עמ' רסח, שו' 15.

עמ' רלה

2 העליונים ק 13 הנקראת ק 20 שהעיצה) שהציעה א 22 להכנס ק 31 (ר')

2-1 דב' שם 3 עיין ב"ר פי"ד, ט, עמ' 132; דב"ר פ"ב, כו 7-4 דב' שם, ב 5 ס' יצירה פ"א, מ"ד 8 שם 10-13 דב' שם, ד 14 תהל' קטז, ס 16 יש' מ, כו; ועיין זח"א א ע"ב, ג ע"ב, ועוד הרבה 18 שם" לב, יב 19 ויק' כה, יג 20 עיין ס' יצירה פ"ה, מ"ב 21 ויק' ג, ט 22 דב' ג, כב 23 עיין תנח", ואתחנן, סי' ג | שם" לג, יס 27 ויק' טז, ב 29 דב' שם, כד

עמ' רלו

8 השמות הקדוש א 25 שהנשמות ק 26 נחוספה ק

3 עיין בבלי מנחות כס ע"ב 5 תהל' יס, ח 6 תנח", עקב, סי' א; תהל' מט, ו 7 שערי אורה, עמ' 86 17 שם, עמ' 40; תהל' קיא, י | מש' טז, כ 18 תהל' לב, א 19 מש' יג, טו (חז) 21 שערי אורה, עמ' 42 | 23 מל"ב ב, טו 24 שם" כ, יא | שם שם, ח; דב' ה, יב 25 עיין בבלי ביצה טז ע"א; תענית כז ע"ב 26 שם" לא, יז 28 דב' יד, כב 29 ס' יצירה פ"א, מ"ד 30 שם פ"ד, מ"ב

עמ' רלו

3 להוציאו) תוציאו ק 8 (וסעדו) ק 16 כבד) דבר א 28 פי' כי ק

5 דב' שם 7-8 שם שם, כג | בר' יה, ה 8 שם ו, טז 11 דב' שם, כה 13 יט' א, כא 17-14 דב' שם, כח 19 ע"פ דני' ט, יח 20 דב' טו, יס 22 תהל' קלב, ב 24-23 דב' שם 25 קה' ה, ז 27 תהל' קמז, כ 28-30 דב' יז, ח

עמ' רלח

1 ביין ק 4 התחנתונה ק 14 אדם בליעל ק | במזיד ק 21 נכריים ק

1 עיין יר' מח, יא 3 ס' יצירה פ"א, מ"ח 6-10 דב' שם, ט 8 מש' כט, ד 11 שם לא, כב 13-16 דב' שם, יב 18-22 שם שם, טו 20 תהל' קכב, ח 24 דב' שם, טז 26 שם שם, יח 29-32 שם שם, יס 30 תהל' מב, ח

עמ' רלט

9 (כל שבט לוי) ק 24 בכסא א

7-2 דב' שם, כ 3 שם"א ב, ב 5 תהל' צג, ה 9 דב' יח, א 11 שם שם, ג 13 עיין בבלי חגיגה יב ע"ב 14 דב' כא, א 15 שם שם, ב 17 שם שם, ח | שערי אורה, עמ' 111 22 בר' כז, א 23 תהל' פא, ד 24 שם פט, טז 25 עיין תנח", וירא, סי' כג 26 תפילת שחרית | תפילת הבדלה 28 ע"פ יש' נד, ז | תהל' קיח, כז 29 בר' א, ב 31 עיין ס' יצירה פ"ב, מ"א 32 ע"פ שם" יד, כט

עמ' רמ

15 (ואצ"ל... היסודות) א 16 היסודות) המודות כ"י ששון 919, עמ' עב 18 ב) כ כ"י ששון 919, עמ' עב 19 אשריהם ק | בכבודם ק 22 (כך... חמורה) ק

2 דני' ט, פ 4 שערי אורה, עמ' 112 7 יש' נד, ז 10 תהל' כא, ח 12 ע"פ יש' שם, ח 21 עיין זח"ג קכח ע"א | יש' סד, ג 22 מ" אבות פ"ב, מ"א; ועיין מדרש דברים רבה (הוצ' ליברמן), כי תצא, סי' ד (עמ' 104) 23 מ" אבות פ"ד, מ"ב; תנח", כי תצא, סי' א 24 תנח" שם, סי' ב; דב' כב, ו-ז 25 מש' ד, כג

*12 בשערי אורה: אבל.
*30 בתנח": שהגיע ימיר... אותך.

עמ' רמא

14 והוד ק 16 (נוטה שמים כיריעה) ק

2 עיין שם" כ, יב; דב' ה, טז; שם כב, ז | עיין בר' יה, ו, י 3 עיין מל"ב ד, ח-יז 5 דב' שם 6 שם כא, יב | עיין זח"ג עט ע"א 7 דב' כב, יא 9 מ" סנהדרין פ"ב, מ"ה; עיין ס' טעמי המצות לר' יוסף מהמדן, עמ' 291. 293-294, 434-435 12 דב' שם, יב 15 תהל' קד, ב 26 דב' שם, יג 27 שם" טו, ג 31 דב' שם, יד 32 תהל' יב, ז

עמ' רמב

3 פרסום) נתפרסמו ק 25 וסלקוה ק

2 עיין בבלי כתובות קיא ע"א 4 דב' שם 6 עיין מ" אהלות פ"ז, מ"א 8 דב' שם 9 עמ' ה, ב (נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל) 10 עיין בבלי שבת קמו ע"א 11 דב' שם, טו 14 השווה זח"א נא ע"א, רס ע"א 19 דב' שם, טז 21-23 שם שם, יס 25 שם שם, כא (וסלקוה, ועיין בח"נ) 28 שם שם, כב 32 מש' טז, כח

עמ' רמג

3 פי'... יקח א'ק 4 הפשיטות הפשוטות ק

1 דב' שם, כח-כט 4 ויק' כא, יג 6 עיין מ' בבא מציעא פ"ג, מ"ו
7 דב' כג, א 9 שם שם, ג 11 שם שם, ד 13 שמ"א א, כב | עיין
בבלי קידושין טו ע"א 14 שם"א, כא, ו 16 דב' שם, ו 18 שם שם,
ח (לא תחזק מצרי) 20 עיין ויק' יד, מ-מא (?) 21 קה' ב, יג 22 דב'
שם, ט | איוב לג, כט 24 דב' שם, טז 25 בר' כד, ב

5* המלים: פי'... יקח, מופיעות כאן בכ"י ק, וכהערה בכ"י א. אינן מתאימות
להקשר המשפט, ואולי מקומן באמח שורה לפני כן אחרי המלים: ושכב עמה
ונמצאו.

עמ' רמד

6 הכללים הכללים ק 8 ג"כ לאותיות לשם אותיות ק 27 האיש בעלה א |
זווג זו ק

1 דב' שם, כב 5 שם שם, כד 11 שם שם, כו 14 בר' לז, ז 15 איוב
ל, ד (ושרש) 17 דב' שם 19 מש' טז, כח 20 דב' כד, א 21 יש' סב, ה,
ועיין המשך הפסוק 24-25 דב' שם, ב 27 שם שם, ג 28 שם שם, ד
30 תהל' קלס, יב

עמ' רמה

1 (והיה) ק 7 ושיבעים ק 8 ההשקפה השקפה ק 12 השמים ק
13 ממעון וכו' ק 15 (שהוא סוד התפ') ק 30 ואמ' ק

1 דב' כו, יא 3-6 שם שם, יב 8 שם שם, טו | עיין שמ"ר פמ"א, א
13-16 דב' שם שם 18 שם כז, ח 20 שם לד, יב 21 שם כז, יב
23 עיין המשך הפסוק 25-26 שם שם, יג 28 שם שם, טו 29 שמ'
לד, א 30 דב' שם 32 שם שם, טז

עמ' רמו

7 שהוא כביכול עושה ק 23 (והשיגור) ק

1 ויק' ב, יד 4 דב' שם, יז (מסיג) 5 שה"ש, טז 7 עיין מ' אבות פ"א,
מ"א 9 יש' א, כב 11 עיין תנח"ך, כי תבא, סי' ב 13 דב' שם, יח 23
ע"פ מל"ג, י | דב' כח, ב 25 שם שם, ג 26 שם שם, ד 27 שם שם, ז
29 שם שם, ח 31 שם שם, י

32* צ"ל: יקרא; עיין דב' כח, י.

עמ' רמז

3 יי' לך א 5 מושך אותו) פי' לכ"ע ולא תהיה ק 6 (ולא לזנב) ק
10 (היא) ק 15 הוא) היא ק 19 (גבורה) ק 22 ל (2) מ ק 23 ג ל ק
24 ג) א

2 בר' א, כו 3 דב' שם, יב 6-8 שם שם, יג 9 בר' א, יד; עיין ירוש'
תענית פ"ד, ה"י; וזח"א א ע"א, לג ע"ב 11 בר' שם, טז
13 ע"פ דב' שם, כ 16 ע"פ איוב לב, ה

עמ' רמח

16 אל) אלו ק 17 והמהומה ק | (הזה) ק

19 דב' שם, כ 20-22 שם שם, כב 25 שם שם, כו 26 יש' כו, יט
29 דב' שם, כז

עמ' רמט

11 זוהממה א 15 שהחיצוניי' ק 18 שהיא ק 19 (o) (o) ק
20 לך לראש א 21 לו לזנב א 28 (ולא ירחם) ק

2-4 דב' שם 4 איוב טז, 5-6 דב' שם, כח 7 שם שם, כט 8 תהל'
נה, יח 9-11 דב' שם, ל 10 עיין בבלי שבת קמו ע"א 11 בר' לד, ב
12 דב' שם, לג 14-15 שם שם, לח 17 שם שם, מג 20-21 שם שם,
מד 22-23 שם שם, מח 24 שם שם, מט 26-28 שם שם, נ 27 יש'
נו, יא 28 דב' שם (בלי "ולא ירחם"; עיין בח"נ, והשווה שמ' לג, יט; מל"ב
יג, כג 29-32 דב' שם, נא 30 תהל' לו, ז, ועוד

עמ' רנ

6 שהיה) שהיא ק 27 וכשרוצים) וכשדונים ק 32 מקומות ק

2 דב' שם, נו 3 יש' נח, יד 5 דב' שם, נו 8 שם כט, א | שערי אורה,
עמ' 105 9 יח"א, א, א 12 מל"א כב, יט (עמד, והשווה דה"ב יח, יח, ועיין
בשערי אורה) 14 ע"פ דב' לג, כו 15 תהל' קכג, א | מל"א ח, לב, לד, לו, לט
16 מל"א כב, שם | עיין שערי אורה, עמ' 105! 19 עיין ירוש' מנהדרין פ"א,
ה"א; ועיין תנח"ך, משפטים, סי' טו

עמ' רנא

19 התחתונה אוי ק 30 ואלהי ואלה ק

5 עיין תנח"ך, נצבים, סי' א | מש' יב, ז; יא, כח 6 דב' כט, יא 8 שם שם, יב 9 תהל' עח, לה 10 דב' שם, יד 13-14 ע"פ בר' מב, לה 14 שם כד, כ 18 שם ב, י 23 עיין זח"ג סא ע"ב-סב ע"א 26 דב' שם, יז 27 שם ד, סז 28-31 שם כט, שם 31 שם יח, יא

עמ' רנב

9 וחתום) וחתום כ"י ששון 919, עמ' מט 10 שהם... מדרגות) שהרי כל אותן עשר ספירות עליונות שהם באריך אנפין הם מדרגות כ"י ששון 919, עמ' מט 11 י"ס) יצ"ו א

2 דב' כט, כח 4 מש' כה, ב (כבוד) 7 ע"פ בן סירא פ"ג, ועיין בבלי חגיגה יג ע"א 8 בבלי ברכות י ע"א 21 ע"פ תהל' קיט, יח 23 דב' ל, ב 24 עיין בר' יח, יב 26 דב' שם, ד 28 עיין פי' ס' יצירה לר' יוסף שלום אשכנזי (נדפס על שם הראב"ד, ווארשר, תרמ"ד), עמ' 106 30 יש' ד, ג 32 בר' כח, יב

עמ' רנג

6 (לפי... אמרתך) א 11 יכול ק 16 החיים ק 27 אלא במזל וכו' ק 28 מקור) מקו' ק

2 יש' כו, יג 4 דב' שם, יב | עיין בעל הטורים, פי' עה"ת שם 6 תהל' קלח, ב 7 שם קיט, קסב 8 דב' לג, ט 11 שם ל, יד 13 עיין בבלי מגילה ו ע"ב 14 דב' שם, טו 17-19 שם 20 שם י, י 21 עיין ילק"ש, ח"ב, ד' טו 23-24 דב' שם, סז 25 שערי אורה, עמ' 147 26 בבלי מועד קטן כח ע"א

עמ' רנד

15 עצמכם ק 19 עם) את ק

1 עיין זח"ג קלד ע"א, ת"ז תקון סט, תרג' קהלת ט, ב (כלא במזליא תליא) 4-5 דב' לא, א-ב (את הדברים האלה) 6 עיין בבלי ראש השנה יא ע"א, מגילה יג ע"ב, ורש"י שם 10 דב' שם, ב 12 עיין קה' א, יג; ז, כה 13 דב' שם, ג 14 בבלי בבא בתרא עה ע"א 15 דב' שם, ו 18 שם שם, ז 20 שם שם, ח 22 שם שם, יד | עיין זח"א רכד ע"א-ע"ב 26 דב' שם, סז 27 שם שם, יז 28 שם כט, כז 29 שערי אורה, עמ' 167

עמ' רנה

7 ולא מונע) ומונע ק

1 חב' ג, יט 2 בר' טו, ב 4 שערי אורה, עמ' 170 | עיין בבלי שבת קיח ע"א 8 יש' נח, יד 11 שערי אורה, עמ' 171 18 ויק' ז, כ, ועוד 21 שם"א ז, יז 23 שם כה, כט 26 שם 30 תהל' קסז, ז 32 עיין ויק' ד-ה

עמ' רנו

1 תהל' יט, ח 3 יר' ג, כב 5 יש' ו, י 9 ויק' כה, לא | שם שם, יג 16 דב' סז, כ 18 שם 19 יש' א, כא 22 שם ט, כא 23 תנח"ך, האזינו, סי' ב | מש' סז, כז 28 דב' ד, כו; ל, יט 31 שם לב, ב

עמ' רנז

9 ותקרא) ותקרה ק 28 בצורה ק

1 מש' ד, ב 2 אס' ט, לב 3 עיין זח"ג קלד ע"א; ת"ז, תקון סט; תרג' קהלת ט, ב (כלא במזליא תליא) 4 עיין שערי אורה, עמ' 16 7 דב' שם, ג 12-18 שם שם, ד 17 מש' ח, ל, ועיין ב"ר פ"א, א, עמ' 1-2 18 תהל' ק, ג (עשנו) 20-28 דב' שם, ו 22 שם יג, יח 31 דב' שם, ז

עמ' רנח

21 י"ס) יצ"ו א

3 מש' לא, כג 6 דב' שם, ט 7 שם ד, כב 9 ויק' כ, כז 10-15 דב' שם, י 11 עיין בבלי מגילה יט ע"א | ע"פ יר' ט, א 12 עיין שערי אורה, עמ' 16-17 13 תהל' קלב, יד 14 עיין תנח"ך, בשלח, סי' ג 16-18 דב' שם, יא 18 בר' א, ב 20 דב' שם, יב 22-28 שם שם, יג 23 יש' נח, יד 24 בר' מג, יד 26 שה"ש ה, א | תהל' פא, יז (ומצור) 27 דב' שם, ד 29 תהל' קלב, ב 30 דב' שם, יד 31 בר' יח, ז 32 שם כב, ג

עמ' רנט

2 (לכן... הרחמים) א 6 ודאי) ובזוהר אמרו ג' עדרי צאן הם נצח הוד יסוד. והבי משמע דכתיב רובצים עליה. עליה ממש. א' 2 11 הנמצאים) כלום בכח מה שלמעלה ממנו א' 2 25 יהוה) יי ק

3 שה"ש שם 5 בר' כט, ב, ועיין זח"א קנא ע"ב, ועיין בח"נ 8 בבלי ברכות מ ע"א; סנהדרין ע"א-ע"ב; ב"ר פט"ו, ז, עמ' 139 10 עיין בבלי סנהדרין צט ע"א; תרג' קהלת ט, ז 11-12 דב' שם, טו 12 תהל' ק, ג (עשנו)

13 יש' מה, יז 15 שמ' יח, יח 16-19 דב' שם, יז 21-23 שם שם, יח, ועיין ספרי, האזינו, סי' שיט, עמ' 365 22 מש' כג, כה, ועיין ההחלח הפסוק 23 יש' כו, ד, ועיין ב"ר פי"ב, י, עמ' 108 25 דב' שם, יט 26 שם כט, כז 27 שם לב, כ 28 עיין זח"ג קל ע"א 31 יש' נד, ז

עמ' רס

23 בלי' לשון א 27 דגל) בכל ק 6 והוד ק

5-2 דב' שם, כב | עיין בבלי יומא כא ע"ב, וזח"א נ ע"ב 6 מש' י, כה 10-18 דב' שם, כד 11-14 שם שם, כה 12 ויק' כו, כה 15 בר' כד, א 17-18 דב' שם, כט 21-32 שם שם, ל 23 שם סז, כ 26 ויק' כו, ג, ועיין ס' טעמי המצוות לר' יוסף מהמדן, עמ' 44 27 שמ' יז, טו 30 יש' יא, י

עמ' רסא

24 צנורות) פי' צינורות א¹ ק¹ 30 (סוד (2)) ק

1 תהל' ק, ג 6 שמ' לג, יט, ועיין המשך הפסוק 7 דב' לב, שם 9 שם שם, לד 11-12 שם שם, לז 13 שם שם, לט 16 שיערי אורה, עמ' 178 17 קה' יא, ב 20 במ' ח, ב 23 עיין זכ' ד, א-ג, יא-יד 24 עיין שם שם, יב 26 תהל' קנו, 29 בבלי ברכות ד ע"ב 31 שיערי אורה, שם | בבלי שבה קיח ע"ב

עמ' רסב

4 טכסיסי ק 19 (ולפי' ק | סוד) יסוד א 29 כל חותם שם) סוד כל שם ק 10-9 תהל' נא, יז 11 שיערי אורה, עמ' 177 | תהל' לג, א 22 עיין זח"א נ ע"ב 26* בשיערי אורה: כפור.

עמ' רסג

7 כשמו א 9 בפסוק) כפסוק א

9 חב' ג, יט | בר' טו, ח 18 זכ' יד, ט 22 שיערי אורה, עמ' 181

14* בשיערי אורה: לא בנקוד אחר.
28* בשיערי אורה: ג' מחזי אות וא"ו ולמעלה ואלו הן גדולה גבורה תפארת וג'... לפנינו מקרה של homoioteleuton.

עמ' רסד

9 וכשאתה ק 17 רק) הן א

4 ע"פ קה' יב, יג 12 שיערי אורה, עמ' 185 | ס' יצירה פ"א, מ"א 17 שיערי אורה, עמ' 187; דב' י, טו | ב"ר פמ"ז, ו, עמ' 475 18 שמ' כז, י, ועוד | דב' שם 19 תהל' צז, יא 20-21 יש' יא, א-ב 28 מל"א ה, כו, ועיין ס' הבהיר סי' נ (§3) 30 עיין בבלי ראש השנה כא ע"ב

19* בשיערי אורה: זרוע.

עמ' רסה

5 ועליה) ועל זה ק 12 (אלו) א 18 עוז והדר לפניו עוז וחדוה ק 32 משתי אלו הספרי ק

5 איוב כח, יב 6 שם שם, כג 8 שם 11 מש' ג, יט-כ 18 עיין דה"א סז, כג, ובח"נ, ובשיערי אורה 21 מש' סז, כה 24 יש' ח, יז 26 שם נז, א

2* בשיערי אורה: מיוחדות.
32* בשיערי אורה: היאך בחכמה.

עמ' רסו

16 (גבול) ק 25 מלפני) מאת ק 29 השערים ק

12 שמ' לג, יג | שם שם, יט 14 שם 19 תהל' קמז, יא 20 שם קמה, יט 22 שם נא, יז 23 שם יט, טו 25 שם קיח, יט

26* בשיערי אורה: וסוף.

עמ' רסז

24 (כח) ק

1 בבלי מועד קטן כח ע"א 4 תהל' קמ, יד 5 תנח", וזאת הברכה, סי' א | מש' לא, כט 8 דב' לג, א 12 בר' ב, י 17 ויק' יח, כה 19 בר' ח, יד 20 ר' עזריאל, עיין למעלה, עמ' קכא, שו" 32 | במ' סז, כב 22 ב"ר פס"ח, ט, עמ' 778 23 מל"א ח, כז 24 איוב לו, כו (שגיא ולא נדע, ועיין איוב לו, כג, ובח"נ) 25 יש' נה, ח 26 תהל' קג, יא, ועיין יש' שם, ט 27 ז"ח כא ע"א (מדרש הנעלם) 30 עיין בבלי ברכות יח ע"ב 31 עיין בר' ג, כד

עמ' רסח

4 ליצורף | לישרף ק | פנקס) פרדס ק 10 של פתח ק 21 משם ל
22 מזיו השכינה האבקלריא (?) המאירה ל 26 ואצ"ל) ואז"ל ל

6 יש' ד, ה 11 עיין בבלי חגיגה יב ע"ב 13 שה"ש ה, ז 15 שם
16 עיין בבלי זבחים סב ע"א, חוספות מנחות קי ע"א ד"ה: ומיכאל; זח"א
פ ע"א 20 עיין חגיגה שם 22 ע"פ דב' יב, ט 24 שם לג, א 25
במ' יב, ג 28 יש' לב, ט

5* בז"ח: ענן; ועיין שו" 7.

15* כאן ממשיך כ"י ל.

21* בז"ח: ונעשין.

עמ' רסח

2 כשהוא ל | מכה החכמה) מצד הרחמי' מכה החכ' ל 3 (האלהים) לק
6 מן) של לק 11 (הגדול) ל 11 מז' מעלות) מד' מחנות ל 15 ונאצל
ונוטל ל 17 סופו לק 19 לבושו של הקב"ה ל | לקח לק 20 בשלמה א
22 (היוא) הוה ל הויה ק 25 שערי אורה שערי קבלה ל 29 ואצ"ל) ואז"ל
ל | כי סוד הכסא ל

3 עיין בבלי סוטה יז ע"א 6 שם 8 שם" לג, כג 10 ע"פ תהל' קג, כ 11
פדר"א פ"ד | ע"פ אס"א, יד 12 יש' ו, ב 14 פי' ר' עזרא על שה"ש ג, ט
16 בר' פ"ג, ד, עמ' 20 19 פדר"א פ"ג 20 תהל' קד, ב 21 איוב לז, ו
23 בר' א, ג | עיין בר' פ"ג, ב, עמ' 19 בח"נ שם ובמ"י, והשווה זח"א טז ע"ב,
ל ע"ב, מה ע"ב, ועוד 25 דב' לג, ב 26 עיין למעלה, עמ' קלב, שו" 2 |
מל"א י, יט (לכסה, ועיין דה"ב ט, יח) 27 ע"פ מש' כד, כו 28 ע"פ תהל' יט,
יא | שם לד, יג 29 ע"פ יר' כג, לו 31 חב' ג, ג 32 מל"א שם

עמ' רע

4 מוציא' ומבינים ל 10 הוא"ו הראוי ל | לכסא שמות יודעות של ל שמותם
נודעות של ק 11 לכסא ק 30 אלינו) אלהינו ק

3 שם" כ, ב 4 בר' ל, ב 11 תהל' קיט, קס | עיין בעל הסורים לבר' א, א
12 מל"א שם 13 שם" לג, כג 15 תהל' קלט, ה 16 שם 18 מל"א שם
(וטנים אריות עמדים) 19 ע"פ יחו' א, ז; דני' י, ו 20 יש' ו, ב 21 שם
25 דה"ב ט, יט; מל"א שם, כ (עומדים שם על שש) 30 דב' שם 32 תנח",
וזאת הברכה, סי' ה; דב' שם

14* כאן נפסק כ"י ל.

27* צ"ל: רי"ו; עיין למעלה, עמ' קלב, שו" 11.

עמ' רעא

1 כמדות ק 6 ואתא) ואתא א 16 באומנה) באומנה א 24 עי' פי' עי' ק

4 איוב טז, יט (ושדדי) 6 תהל' יט, ח 8 שם" כה, כא 11 שם לא, יח, ועוד |
דב' לא, כח | מדרש אנדה, פיקודי, לח 14 יהו' ג, יא 15 קה' ג, יד | עיין ב"ר
פ"ח, ב, עמ' 57 בח"נ שם, שו" 7-8 16 ע"פ תהל' יט, ח? | ע"פ אס"א, ב, כ
17 מש' ח, ל 18 תהל' צ, ד 19 שם קד, לא 20 בבלי סנהדרין לח ע"ב;
אדר"נ, נו"א, פ"א; פדר"א פי"א; ועוד 21-23 דב' לג, ו 22 תהל' קלב, ב
24-26 דב' שם, כו 25 עיין בבלי חגיגה יב ע"ב; סדר רבה דבראשית (בתי
מדרשות, כרך א, עמ' מה), סי' מו; בראשית רבתי, עמ' 48 27 עיין יר' מח,
יא 28 דב' שם, כח 30 זכ' יד, ט 31 דב' לב, יב 32 שם לג, שם |
ע"פ יש' ה, כז; תהל' קכא, ד

עמ' רעב

1 מש' כב, ט 2-3 דב' שם 4 הו' יד, ו 5-12 דב' שם, כט 9 ע"פ
שם"ב כב, לא; תהל' יח, לא 14-17 דב' לד, ה (בגי) 19 שם לג, כא; עיין
מאמר על פנימיות התורה (כתבי רמב"ן, מהד' שעוועל, ירוש. תשכ"ד, כרך ב')
עמ' הסה 20 דב' לד, ז 23 בר' יד, ז 27 תהל' קיד, ה 28-32 דב'
שם, י 28 ספדי, וזאת הברכה, פי' שנו, עמ' 430

עמ' רעג

10 (ואמ' ... כו') ק 11 נשלם ברוך יי לעולם אמן ואמן. בנל"כ ואע"י ק
12 (נשלם ... אמן (שו" 15)) ק | ישמח הכותב ויגיל הקורא בעז' הבורא. ברוך
יהיה מי שיקרא בו וימצא טעות אל יאשמיני שרוב הטעות הוא מן הס' שהעתקתי
ממנו כך נ"ל. נשלם יום ה' ל"ג בעומר שנת ה'ר"אז"ל נא את כבודך. ק
16 קניתי אותו ע"י החכם השלם כה"ר דוד ן' שושן גר"ו אפרופוס (צ"ל אפטרופוס)
היהוה בנו של הנגיד כה"ר יצחק שולאל ג"ע אני דוד ן' אבי זמרה א

2-4 דב' שם, יב 8 תהל' יט, ח 9 יש' סד, ג 10 שם ס, כא 11 תהל'
פס, נג | ע"פ יש' מ, כט

עמ' רעד

* ע"פ כ"י ששון 596, עמ' כא-כח; עיין במבוא, § 2.3.

עמ' רעה

4 יש' מב, כא; עיין תנח', בהעלותך, סי' ב 5 ע"פ דב' לב, ט 6 שה"ש ב, ד
8 עיין בבלי חגיגה יב ע"ב, מנחות קי ע"א ובתוספות שם; זח"א פ ע"א 13 תהל'
קלב, ב 16 ע"פ בר' יד, יח 17 דני' ז, ט 18 ויק' יט, לב 20 עיין רמב"ם,
משנה תורה, הלכות יסודי התורה, פ"א, מ"ג 21 ע"פ שופ' ה, כא | תהל' שם
22 שם שם, ג 25 זכ' ד, ב (ושבעה נרחיה עליה) 27 שם 31 שמ' כה, לא

עמ' רעז

1 עיין תנח' ב', בהעלותך, סי' ד 7 בר' מד, ב (ואת) 9 תנח', בהעלותך,
סי' ב 11 מש' ו, כג | דני' ב, כב (שרא) 12 תהל' קלט, יב 17 מל"א ו, ד
22 השווה רמב"ם, משנה תורה, הלכות יסודי התורה, פ"א, מ"ג 25 תנה' שם
27 יש' ס, א-ג 31 שם ל, כו 32 שמ' שם, לב (האחד)

עמ' רעז

2 תנח' שם, סי' ג 3 שמ' כה, ב | השווה זח"ב נ ע"א 9 ויק' יד, לד-לה
14 שמ' שם, ח 17 השווה זח"ב קלה ע"א 23 עיין בבלי סוטה ה ע"א; ב"ר
פי"ט, ז, עמ' 176 25 תהל' קמב, א 26 החבור שייך לכתבי חוג העיון; עיין
ג. שלום Ursprung עמ' 228, 394 32 תהל' שם, ב

* 26 צ"ל: ואצ"ל.

עמ' רעח

3 עיין בבלי ברכות לב ע"א 9 תהל' שם, ג 12 שם 13 ע"פ ויק' יח, יח
16 תהל' שם, ד 18 ע"פ יש' לב, טו 19 בר' ב, י 22 איכה ד, טו | ע"מ
שמ' יז, א 23 ע"פ בר' מז, יג 24 עיין ב"ר פפ"ד, טז, עמ' 1020 26 שמ'
כג, כה 27 ויק' כו, ג, יד-מג | דב' כו, א; כה, טו-טס 29 תהל' שם, ד
31 עיין מש' כג, כז 32 תהל' שם

עמ' רעט

1 תהל' שם 3 ע"פ שם נח, כג 4 שם קמב, ה 6 שם (ואין) 11 שם
12 שם | מש' יא, יד 13 שם כה, כו 14 תהל' שם, ו 16 שם שם, ז
18 שם | שם 19 שם שם, ח 23 שם 25 זכ' יד, ט 28 בר' ב, י
29 עיין ב"ר פי"ט, ז, עמ' 176, ועוד 30 שמ' כה, מ (אשר, ועיין שם
כז, ת)

* 22 צ"ל: כאשר יש למעלה יש למטה.

עמ' רפ

1 שמ' כה, יא 3 איוב כה, טו 6 תנח', ויקהל, סי' ז; ירוש' שקלים פ"ו,
ה"א; ועיין בבלי יומא עב ע"ב 9 תנח' שם; בבלי יומא שם 13 ע"פ קה' ט,
יז 19 מש' ח, לו | בבלי שבת קיד ע"א 26 יש' נח, יד 27 ע"פ שמ' שם
29 עיין שם כס, ו 32 השווה תנח' שם, ח; בבלי יומא שם; שמ"ר פל"ד, ג

עמ' רפא

2 בר' ב, י 4 עיין רמב"ם, מורה נבוכים, ח"ג, פי"ח 7 שמ' כה, כ
9 תהל' קמז, כ 12 איוב כה, יב 18 שה"ש ה, י 22 ע"פ שמ' כו, לו, ועוד
24 שם כה, כא 27 שם שם, כב 28 ע"פ נח' ח, א 32 שמ' שם, כג | עיין
מ' אבות פ"ו, מ"ה

* 10 צ"ל: ואצ"ל.

עמ' רפב

2 יחז' מא, כב 3 ויק' כד, ו 9 קה' ה, ז 10 שמ' שם, כד | עיין מ' אבות
פ"ו, מ"ה

* 5 אולי צ"ל: אח"כ בשעה.

BROWN JUDAIC STUDIES SERIES

140001	<i>Approaches to Ancient Judaism</i>	William S. Green
140002	<i>The Traditions of Eleazar Ben Azariah</i>	Tzvee Zahavy
140003	<i>Persons and Institutions in Early Rabbinic Judaism</i>	William S. Green
140004	<i>Claude Goldsmid Montefiore on the Ancient Rabbis</i>	Joshua B. Stein
140005	<i>The Ecumenical Perspective and the Modernization of Jewish Religion</i>	S. Daniel Breslauer
140006	<i>The Sabbath-Law of Rabbi Meir</i>	Robert Goldenberg
140007	<i>Rabbi Tarfon</i>	Joel Gereboff
140008	<i>Rabban Gamaliel II</i>	Shamai Kanter
140009	<i>Approaches to Ancient Judaism II</i>	William S. Green
140010	<i>Method and Meaning in Ancient Judaism</i>	Jacob Neusner
140011	<i>Approaches to Ancient Judaism III</i>	William S. Green
140012	<i>Turning Point: Zionism and Reform Judaism</i>	Howard R. Greenstein
140013	<i>Buber on God and the Perfect Man</i>	Pamela Vermes
140014	<i>Scholastic Rabbinism</i>	Anthony J. Saldarini
140015	<i>Method and Meaning in Ancient Judaism II</i>	Jacob Neusner
140016	<i>Method and Meaning in Ancient Judaism III</i>	Jacob Neusner
140017	<i>Post Mishnaic Judaism in Transition</i>	Baruch M. Bokser
140018	<i>A History of the Mishnaic Law of Agriculture: Tractate Maaser Sheni</i>	Peter J. Haas
140019	<i>Mishnah's Theology of Tithing</i>	Martin S. Jaffee
140020	<i>The Priestly Gift in Mishnah: A Study of Tractate Terumat</i>	Alan J. Peck
140021	<i>History of Judaism: The Next Ten Years</i>	Baruch M. Bokser
140022	<i>Ancient Synagogues</i>	Joseph Gutmann
140023	<i>Warrant for Genocide</i>	Norman Cohn
140024	<i>The Creation of the World According to Gersonides</i>	Jacob J. Staub
140025	<i>Two Treatises of Philo of Alexandria: A Commentary on De Gigantibus and Quod Deus Sit Immutabilis</i>	David Winston/John Dillon
140026	<i>A History of the Mishnaic Law of Agriculture: Kilayim</i>	Irving Mandelbaum
140027	<i>Approaches to Ancient Judaism IV</i>	William S. Green
140028	<i>Judaism in the American Humanities</i>	Jacob Neusner
140029	<i>Handbook of Synagogue Architecture</i>	Marilyn Chiat
140030	<i>The Book of Mirrors</i>	Daniel C. Matt
140031	<i>Ideas in Fiction: The Works of Hayim Hazaz</i>	Warren Bargad
140032	<i>Approaches to Ancient Judaism V</i>	William S. Green
140033	<i>Sectarian Law in the Dead Sea Scrolls: Courts, Testimony and the Penal Code</i>	Lawrence H. Schiffman
140034	<i>A History of the United Jewish Appeal: 1939-1982</i>	Marc L. Raphael
140035	<i>The Academic Study of Judaism</i>	Jacob Neusner